Lawrence Durrell

CONSTANCE

YA DA

YALNIZLIKLAR

AVIGNON BEŞLİSİ: 3

Türkçesi
ÜLKER İNCE

Lawrence Durrell

CONSTANCE

YA DA

YALNIZLIKLAR

AVIGNON BEŞLİSİ: 3

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-643-X

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1996)
Dizgi: Nurdan Özbek

Lawrence Durrell

CONSTANCE
YA DA
YALNIZLIKLAR

AVIGNON BEŞLİSİ: 3

ROMAN

Türkçesi
ÜLKER İNCE

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
Constance
or
Solitary Practices

LAWRENCE DURRELL'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
BÜTÜN KİTAPLARI

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ:
JUSTINE / *roman*
BALTHAZAR / *roman*
MOUNTOLIVE / *roman*
CLEA / *roman*

AVİGNON BEŞLİSİ:
MONSIEUR ya da KARANLIKLAR PRENSİ / *roman*
LIVIA ya da DİRİ DİRİ GÖMÜLMEK / *roman*
CONSTANCE ya da YALNIZLIKLAR / *roman*
SEBASTIAN / *roman (çıkıyor)*
QUINX / *roman (çıkıyor)*

Lawrence Durrell, 1912 yılında Hindistan'da doğdu. Genç yaşta İngiltere'ye geldi. Dışişleri Bakanlığında çeşitli görevler üstlendi. Kıbrıs Hükümetinde görev aldı, Kıbrıs'taki yaşamını *Acı Limonlar* adlı yapıtında dile getirdi. Yapıtlarında Yunan kültürü ile Akdeniz manzaralarının etkisi görülür. İskenderiye Dörtlüsü *Durrell*'ı üne kavuşturan yapıttır. *Tunc* (Ne Zaman) ve *Nunquam* (Asla) adlı romanlarından sonra Avignon Beşlisini kaleme aldı. İskenderiye Dörtlüsü modernizmin önemli bir kalıbına oturmakta ve ana teması olarak sanatın yaşam üzerindeki kontrolünü almaktadır. Sanat burjuva ahlakına ve bu ahlakı inşa eden baskılara meydan okur. Avignon Beşlisi ise yazarın 1974-85 yılları arasında yayınladığı beş kitaptan oluşur. Bu dizinin son iki kitabı; *Sebastian* ve *Quinx* pek yakında Can Yayınları arasında çıkacaktır.

Anaïs, Henry, Joey için

Pour Faire Face au Prince des Ténèbres
qui a un royaume formé de cinq éléments
le Père de la Grandeur évoque la Mère de
la Vie qui, a son tour, évoque l'Homme
Primordial qui a cinq fils: l'Air, le Vent,
la Lumière, l'Eau et le Feu.

Cahiers d'Etudes Cathares,
Narbonne[1]

[1] Beş öğeden oluşan bir âleme hükmeden Karanlıklar Prensine karşı koymak için, Yücelik'in Babası, Yaşamın Anasını çağırır, Yaşamın Anası da İlk İnsanı çağırır ve İlk İnsanın beş oğlu vardır: Hava, Rüzgâr, Işık, Su, Ateş.

YAZARIN NOTU

Bu kitap bir yapıntı, bir tarih değil, ama temelinde sayısız konuşma ile Provence'ta geçirilmiş on beş yıl yatıyor; utanılası bir dönemin kronolojisine ara sıra uymamış olabilirim, ama savaşın sonlarında Güney Fransa'nın bir portresi olarak genelde anlatılanlar izlenimsel açıdan son derece doğru. Kedward gibi ciddi tarihçilerin yazdıklarını da inceledim, ama Nîmes'li M. Aimé Vielzeuf'ün kitabı gibi Fransız kaynaklarına daha çok şey borçluyum.

Kitaba ek olarak başlangıçta iki metin almayı düşünmüştüm – biri Zion Protokolları, öteki Büyük Pedro'nun Vasiyetnamesi. Bununla birlikte birincisi çok uzun ve sıkıcıydı, ayrıca başka yerlerde, eleştirel baskılarda da bulunabileceği için bu düşünceden vazgeçtim; ama Pedro'nun Vasiyetnamesi öylesine benzersiz bir belge, bu kitaba olduğu kadar çağa da öylesine uygun ki, onu almaya karar verdim.

Son olarak da keskin gözleriyle metnimi okuyan ve beni pek çok yanlıştan kurtaran Bayan Helen Dore'a teşekkür etmek isterim.

Lawrence Durrell

İÇİNDEKİLER

BİR

AVİGNON'DA

Başlangıçta Ortaçağ Avignon'unun giriş kapısındaki iki yüksek kuleye, Avignon'un kent hayatının Gog ve Magog'una[1] *Quiquenparle* ve *Quiguengronge* deniyordu. Bu küçük Roma'nın yurttaşları bu kapıdan gece-gündüz, tıpkı uyuyan Papa'nın kafasından geçiyor olabilecek anılar, sorular, duyumlar gibi geçiyordu. Büyük çanları gümbürdetenler kopardıkları onca gürültüyle pis şeytana meydan okuyordu. Çanların ürperti veren titreşimleri aşağıya doğru yelpaze gibi açılarak yayılıyor, o sırada sokakta bulunanların kanını seyreltip kulaklarını sağır ediyordu. Tehlike çanı çaldığı zamansa durum değişiyordu – bir orman yangınından çıkabilecek sese benzer, gittikçe artan bir gümbürtü kopuyordu, ya da kızıştırıcı bir şişenin içindeki savaşçı arıların uğursuz vızıltısı gibi. O, onlarla bir tarih kadar uzun bir süre birlikte yaşamıştı, açlıktan neredeyse ölecek gibi olduğu şu andaki savaş sirenleri de onları anıştırır gibiydi. Ona neredeyse bilincini kaybettirecek kadar korkunç, ama onun dayanmayı becerdiği o dayaktan sonra kaledeki nemli bir hücreye atılmış, öylesine usturuplu bir biçimde duvara bağlanmıştı ki yere tam anlamıyla uzanamıyordu, çünkü dirseklerini bağladıkları gibi boynunu da duvardaki bir halkaya bukağılamışlardı. Quatrefages, bütün ağrı ve sancılarının birleşerek tek ve ezici bir acıya dönüştüğü, bu acının da kendi uyuşturucusunu ürettiği mutlu bir unutuş evresine ulaşmıştı. Külçe halinde yere yığılmış, başını duvara dayamıştı; ama ip bilerek kısa tutulmuştu. Şahdamarının üzerindeki basınç –ne tuhaf değil mi?– bayılmasını engelliyordu. Taş döşeli yokuşu tırmanıp garnizon alanına kayar gibi inen askeri taşıtların yumuşak gürültüsünü duyuyordu; lastik tekerlekler kayıyor, hareket eden ya da etmeyen bütün arabaların motorları gürüldüyordu. Sanki uzun bir kuyruk oluşturan atlı şövalyeler yiğitçe bir

[1] Yecüc ve Mecüc. (Çev.)

Templiler serüvenine atılmak üzere, el feneri ışığında yola koyulmuş gibiydi, kaldırım taşı döşeli açılır-kapanır köprünün üzerinde atların toynaklarından çıkan karmakarışık sesler onlara el sallayarak güle güle diyordu. Aşırı yorgunluk ve acının etkisiyle gördüğü bir tür gizli görüntü hayatının gerçek konusuna gömülmesine izin verdi, – çünkü Templier söylentisini belgeleyen, söylencesel olabilecek gömünün yerine ilişkin ipuçlarını bulmayı uman kişi oydu. Şimdi de yeni Engizisyonun eline düşmüştü, ama bugünün papazları griler giyiyor, alamet ve muska olarak gamalı haçlar taşıyorlardı. Onlarla birlikte ölüm erginlik yaşına ulaşmıştı. Böylece uzun araştırmasının meyvesi bu olmuştu – bilmediği gizleri söylemesi için işkence görmek! Umutsuz bir isteri nöbetine yakalanarak güldüğü zaman ağzına yumruğu indirmişler, dişlerini döküp gırtlağına tıkmışlardı. Ama bütün bunlar çok sonra oldu...

* * *

Constance ve Sam'e gelince, veda eden yalnız onlar değildi, çünkü bütün dünya veda ediyormuş gibiydi; gene de şu an asmaların arası tam bir mutluluk ve barış içinde küçük bir limandı. En yüksek noktasına ulaşmış olan Provance yazı çok yakında inişe geçecek ve ürün toplanma zamanı gelecek, ama kuşkusuz ürün kaldırılamadan çürüyecekti, çünkü bunu yapacak olanlar, çoktan silâh altına alındı, barışsever asmaların oluşturduğu öteki orduya bakmak da kadınlara, çocuk ve yaşlılara kaldı. Bitkiler bütün gürbüzlükleriyle ortada dikilmiş duruyor, sık yaprakları, kucak gibi iki yana açılmış meyveleriyle mavi camsı göğe bakıyorlardı.

Âşıklar henüz çok deneyimsizdi, ikisi de ne savaşın ne olduğunu biliyor, ne de nasıl davranacaklarını. Bu onları bir kararsızlığa itiyor, daha yeni yeni sevişmeye başlamış olmaları gerçeğiyle bu kararsızlık daha da acı verici hale geliyordu; bir aydan fazla bir süreyi erginlik çatışmalarıyla geçirmiş, birbirleriyle ancak bundan sonra anlaşabilmişlerdi. Baş döndürücü kucaklaşmaları, sevişme eylemi konusundaki apaçık fiziksel bilgi boşluklarını kapatamıyordu. Bütün bunların üstüne şimdi de deli bir Alman boyacının onları zorla sokmuş olabileceği, istenmemiş bir savaşa hazırlıksız yakalanmışlardı: hayır, bu savaşa inanmak olanaksızdı!

Ama Sam'in üniforması gelmişti – savaş sanki onlara doğru gizlice bir adım daha yaklaşmıştı. Üniforma ile kep biraz büyük

gelmişti, değiştirmeleri gerekiyordu. Sam, eski evin balkonlu katındaki aynanın önünde üniformayı denerken hem görkem, hem budalalık duygusuna kapılıyordu. Sarılı-mavili yatak örtüsünün üzerine çıplak halde özentisizce uzanmış yatan, çenesini avucuna dayamış olan karısı hiçbir şey söylemedi. Oğlan öylesine kederli, şaşkın, öylesine de yakışıklı görünüyordu ki –asker üniforması ceketi ve henüz kokartı olmayan kepiyle çıplak bir adam! Sam kendi kendisine baktı, baktı, bir kişilik değişimi geçirdiği duygusuna kapıldı. Sonunda, "Ne pandomina, ama!" dedi arkasına dönerek, yüreğini kaplayan umutsuz bir acı dalgasıyla birlikte içtepisel bir biçimde karısını kucakladı. Kararsızlığının ateşlemesiyle gövdesini karısınınkine bastırdığında karısı göğüslerinin üzerinde düğmelerin soğukluğunu hissetti. Bütün dünyaya egemen olmuş deliliğin ortasında kendileri de epey delice bir şey yapmaya karar verdiler– evleneceklerdi! Ne budalalık! Her ikisi de böyle diyordu, her ikisi de gerçekten bu kanıdaydı. Ama –belki de sonsuza kadar– ayrılmadan önce birbirlerine yakınlaşmak için can atıyorlardı. Bu arada, o olağanüstü güzel yaz günlerinde, o kahrolası üniforma, dört oğlanın arasında ilk kavgayı başlatan şey oldu.

Kavga daha başlarken de bitti; ufalanmaya başlamış duvarlarının üzerinde gün boyu kertenkelelerin uyukladığı ya da kavgalaştığı, gül çardaklı verandada, ay ışığında yirmi bir oynarlarken olmuştu. Daha çok Blanford'daydı kabahat; insan vicdanının karşı çıkması gerektiği konusunda atıp tutarak kavgayı başlatmış, 'sürü zihniyeti'ne kimliklerini teslim eden üniformalı adamlara burun kıvırarak, var olan gerginliği daha da körüklemişti. Edebiyat çevrelerinde o günün moda konuşmalarından biriydi. Ay öylesine parlaktı ki yan taraflarında, masanın üzerinde duran eski, titrek parafin lambasına hiç gerek yoktu. "Kes şunu artık, Aubrey!" diye bağırdı Hilary, kızkardeşi Constance da sertçe onu yankıladı, "Evet, Aubrey, lütfen." Ama bu konuşmaya kendi okunu da eklemeye engel olamadı, (çünkü Sam yeni üniformasıyla gerçekten de harika görünüyordu): "Sırf Livia sana bu kadar acı çektiriyor, bütün yaz seni susta durdurdu diye!" Ok yerini bulurken Blanford kulaklarına kadar sarardı. Constance'ın kızkardeşiyle gerçekten de çok kötü zamanlar geçirmişti. Livia kendisinin ancak susuzluğunu yarı yarıya giderebildiği, kendi kendini yok edici bir gençlik aşkını Blandford'un yüreğinde kabartmak için ne gerekirse yapıyor, bir yandan da şu anda oturmuş, öfkeyle elini inceleyen ve, "Kasa sende, galiba!" diyen onun genç konsolos arkadaşı Felix Chatto'ya hemen hemen eşit derecede düşkünlük gösteriyordu.

Livia onların her ikisini de aptal durumuna düşürmüştü. Hayır, yalnızca gelgeç gönüllülük değildi, yani onu böylesine çekici kılan şey – ancak birbirini izleyen içtepileri arasında bir süreklilik yoktu, sivri uçların üzerinden atlıyor, neden olabileceği acıların üzerinde durma zahmetine bile girmiyordu. Ya taş yürekliydi, ya da yüreğine dokunan bir şey olmamıştı hiç. Onu bu deyimlerle düşünmek can sıkıcıydı, ama başka çaresi de yoktu. Tam Aubrey ile Felix kesin sözlerini söyleme noktasının çevresinde dolanıp dururken, o geçmişte hep yaptığı gibi birden yoklara karışmış, adres olarak da bir Paris kahvesinin, Münih'te bir ikincisinin adını bırakmıştı. Zavallı Blanford, ona bir yüzük alacak kadar ileriye bile gitmişti – kız bunun bu noktaya varmasına izin vermişti. Kendi yanlış hesabının, ama aynı zamanda yüreğinde Livia'nın uyandırdığı aşkın korkunç ağırlığının bilincinde olarak böylesine dokunaklı bir biçimde davranmasına şaşmamalı. Bu yetmezmiş gibi bir de şu lânet savaş!

Yukarıdaki odasının penceresinden Constance onları, onların o inan ve deneyimsizlik yansıtan, öylesine toy, öylesine güvensiz, genç, gonca yüzlerine bakarken yüreğinde birden bir acı duydu. Erkek kardeşi Hilary her zamanki gibi oturuyordu, bir bacağını ötekinin üzerine atmış, esmer parmaklarının arasında iskambil kâğıtlarını gevşekçe tutuyordu. Sarı saçları, ince, düzgün yüz çizgileri ve mavi gözleriyle ne kadar da yakışıklıydı! Halinde, tavrında Sam'in tavırlarının basitliği ve sıcaklığıyla karşılaştırıldığında aristokratça denebilecek bir kibir görülüyordu. Blanford ile Felix daha az dikkat çekiciydi – insan onların Oxford'dan buralara yeni düşmüş, kitaptan çıkma genç adamlar olduğunu kestirebilirdi. Ama Hilary bir müzikçiye benziyordu, kendine güveni tamdı, görüşleri ve tavırları açısından tam anlamıyla olgunlaşmıştı.. Hatta bazan büyüklük taslayan, aşırı bilgiç, aşırı terbiyeli bir genç izlenimi veriyordu. Onda kızkardeşinin görkemi, içtenliği yoktu. Kızkardeşinin her zaman savunmasız kaldığı yerde soğukluk maskesi onu koruyordu. Constance, Blanford'u iğnelemiş olduğuna üzülmüş, elinden geldiğince bu hatasını onarmaya çalışmıştı, bu arada Sam, sarhoşluğunun (ne de olsa *seviliyordu*) derinliklerinden yüce gönüllülüğünün taşıp arkadaşına karşı ilgi dolu, oldukça içtenlikli dostluk ifadelerine dönüşmesine izin veriyordu. O akşamın erken saatlerinde hepsi de soğuk suda yüzmek için su bendine inmişler ve Sam şöyle demişti: "Davranışları hiç değişmeyen, kestirilmesi pek zor olmayan Livia'nın, seni bu kadar mutsuz etmesine nasıl izin vere-

bildiğini soruyor bana Constance hep." Blanford inledi, çünkü arkasından ne geleceğini biliyordu: Constance'ın sabah kahvaltısından akşam yatana kadar ağızlarına tıkıp durduğu o sarhoş edici Viyana bilgisinden bir kaşık daha – Cenevre'deki çalışmaları sırasında edindiği bütün Freud bilgisi. "Livia kendi içindeki erkekle boğuşan bir kadın, bunun sonucunda da iğdiş edici bir dişi," dedi Sam; bu sözleri söylerkenki ifadesi son derece komikti. Bu duygulardan hiçbir şey anlamıyordu, düşünceyle ilgili konularda daha yetkilice görünme eğiliminde olan sevgilisinden duyup ezberlemişti bunları. "Çocuk cinselliği kuramının da, Constance'ın da canı cehenneme," dedi Aubrey cesaretle.

Aslında bütün bu kuram onu hem çekiyor, hem de itiyordu, bütün yaz Constance'ın yanından eksik etmediği Almanca broşürlere gözucuyla, tiksintiyle bakmıştı. "Freud!" İnsanın, ah evet, oldukça başka nedenlerle âşık olduğunu biliyordu. Livia, Aubrey'in not defterlerinden birini bulmuş, hiç izin istemeden karıştırmıştı. Aubrey geldiği zaman Livia yatağa uzanmış yatıyordu, bir kertenkele, bir yılan gibi, sanki onu gerçekten ilk kez görüyormuş gibi başını kaldırıp baktı. "*Anlıyorum*," dedi sonunda, şaşmış gibi soluk aldı. "Sen bir *şairsin*." Unutulması olanaksız bir andı: Aubrey'e bakmaya devam ediyordu, sanki bir ışık oyunu aracılığıyla bakışları onu delip geçiyor, geleceğine dikiliyordu. Sanki yepyeni bir Aubrey görmüştü, böyle bir cümlenin sihriyle ona bir meslek bulmuş, içsel hayatının gelecekteki profilini çizmişti. Bir insan bir insanın içini böylesine açıklıkla okuyan, onun karanlık yazgısını apaçık görecek biçimde merceği ayarlayan birini sevmezlik edemez. Alelacele karaladığı şeyler arasında neleri okuyordu acaba? Bir gün bir şiire, bir düzyazıya, ya da her ikisine birden dönüşebilecek düşünce serpintileri. "Ölümüm ta gerilere, kadınların mahçup ya da cilveli, ya da hem mahçup hem cilveli, ya da ne mahçup ne de cilveli, ya da salt ÇAMUR olduğu bir zamana gidiyor – telleri her zaman yankılanan harpım nerede bir boşluk bulursa orada yeniden yankılanırken içine gür ve canlı kanımı damla damla akıttığım, açılmış çamur bacaklar." Livia bunun güzel olduğunu eklemek zorunda değildi, bunu onun yerine gözleri söyledi. Sanki gerçek kimliği ortaya çıkmış gibi, Aubrey hem gururlanmış, hem de korkmuştu.

Hilary herkese yeni bir el için kart dağıttı. Blanford'un Prens ile birlikte, Mısır'a çekilme kararı konusunda kabalık ve ukalalık etmeye başladı. "Kaçmak gibi bir şey olacak bu," dedi, Blanford hemen atıldı. "Kaçıyorum ya, yaptığım şey *kesinlikle* bu. Bu gülünç

Wagner'si kıyımda yan tutmak gibi ahlâksal bir zorunluluk duymuyorum." Constance hemen kardeşine sitem ederek," Aa, şu geçirdiğimiz olağanüstü güzel yazın tadını kaçırmayalım," dedi ve neredeyse kösnül bir dolu dolulukla Provence'ın, Avignon'un, çevreyi saran tepelerin güzelim kireç taşlarının imgesi, hemen belleklerinde canlandı. Ne müthiş bir deneyim olmuştu – bütün Akdeniz dünyası açılan bir tomar kâğıt gibi önlerinde açılmıştı.

"Özür dilerim," dedi Hilary ve Blanford hemen yankıladı, "Ben de." Haftalardır o koca, yankılı, eski, çirkin evde yakın dostluk ve sevgi içinde yaşamaktaydılar. Bu küçük atışmalar kötü bir tat bırakıyordu ağızlarında. Tu Duc – buranın adı buydu. Constance'a miras kalmıştı. Romantik bir ünü olan Avignon'dan –Papalar Kenti'nden– bir taş atımı uzaklıkta olan bir köyün üst yakasında geçirdikleri uzun, acelesiz günlerde karşılaştıkları, yaşadıkları her şeyi simgeleyen davul sesi gibi zihinlerinde çınlıyordu bu ad.

O gece daha sonra bu hayıflanmaların kimisi Constance'ın düşlerinin arasına sızdı, ama pencerenin alt pervazındaki ay ışığının, hanımelinin kokusunun, yanı başında yatan erkeğin derinlerden gelen ongun ılıklığının güzelliğini bozacak yoğunlukta değil. Bütün geceyi bir erkekle birlikte geçirmek, o erkek uyurken inip kalkan göğsünün davul gümbürtüsünü parmaklarının altında hissetmek harika bir şeydi. Seviştikçe sevişmeyi öğreniyorlardı. Bazan baş döndürücü bir biçimde halkalar çizerek karlı bir tepeden aşağı inen bir yolda, hızı gittikçe artan bir kızakta gibiydiler. Çoğu kez denetimlerinden çıkan bir kızak. "Sam, Tanrı aşkına! Beni hamile bırakacağından korkuyorum." Bu aşk serüveni onun için hiç hesapta olmayan bir şeydi, bilimle haşır neşir, özgür bir kadın olmasına karşın pek de saygılı olmayan bir biçimde 'alet çantası' dediği şey gerilerde, Cenevre'de kalmıştı. Sam de kendini tutamıyordu. "Elimde değil!" diyordu soluğu tıkanarak, o ağır, yoğun dönüm noktasına doğru Constance'ı var gücüyle itiyordu, sonunda yenik düşüyorlardı. Sanki koşmuş gibi soluk soluğa ve bitkindiler. İlk ve son dizelerini hiç tamamlayamadığı beş dizelik uyaklı manzumelerden alıntı yapmakta uzman olan Sam, onlardan birini okuyordu şimdi: "Kadını fitilledi adam, sonra sıvıştı oradan, o sinsi Bulgar yaşlı."

Uyanıkken böyleydi, ama Sam uyurken Contance başını dirseğine dayayıp, onun o termos gibi ısıyı depolayan tembel gladyatör gövdesinin gizemiyle dolmuş halde onu yüzlerce yıl seyredebi-

lirdi. Gövdesinin yanı başında kuzu kuzu yatan o yumuşak erkeklik organı lalesinin dokunuşunu duymak hoşuna gidiyordu, oğlanın derin uykusunda şimdi yatmış dinlenen, ama kendisinin en küçük bir çağrısı üzerine hemen uyanacak olan organı – sopayı neredeyse bir kez sallamak bile, gençlik arzusunun uyuyan kobrasını uyandırmaya yeterdi. Bir aydan fazla bir süredir Sam'in kendisiyle konuşmadığını, kendisi onun duygulanımlarının nesnesi olmak için can atarken, onun bir yıldız kadar uzak ve soğuk göründüğünü hatırlayınca kanı dondu. Daha yaşlı bir adamla, bir ruh doktoruyla arasında bir gönül ilişkisi varmış numarası yapmıştı aptal gibi, bu budalaca övünmenin sonucu da Sam'i iliklerine kadar dondurmak oldu; bu sersemce hatayı düzeltmek ne kadar uzun sürmüştü! Aslında geçen yıl bir doktorla yatmıştı, ama sırf meraktan, bunu yinelemeye hiç niyeti yoktu, son derece yavan bulmuştu. Ama ya Sam! Sam'in kişiliğinde dünyanın en az zeki, en basir düşünceli adamına teslim olmuştu. Ama şimdi çılgınca âşıktı, yaban bir kedi gibi hissediyordu kendini; ona gereken bütün kafa yeteneği, duyarlılık ve kavrayışı armağan etmeye karar verdi – bütün bu hazineleri ona ayırdı. Onun toyluğunun, çekingenliğinin altında, birden suskunlaşmalarının altında Constance'ın gizlendiğini bildiği her şeyi, o Constance aracılığıyla gerçekleştirecekti; Constance onun küstahlık kabuğunu, yaşlı Wodehouse gibi, taptığı kişilerin budalalıklarını aşıp geçecek, onun ruhunun derinliklerini kıvılcımlayacaktı! Bütün bu duyguları söze dökecek olsa zavallı oğlancık nasıl titrerdi. Ondaki toptan yetersizlik duygusu bu haliyle yeterince kötüydü! Ama böyle bir programdan söz etse, oğlan gerçekten korku ve telâşa kapılırdı.

Gecenin ortasında Sam uyandı. Constance'ın yüzünü kendisine çevirerek kısık bir fısıltıyla, "Söyle sevgilim," dedi, "asker olmakla korkaklık mı ettim sence?" Besbelli ki Blanford'un düşüncesiz konuşmaları onu incitmişti. Constance'ın kucaklamasının tutkulu, yalın suç ortaklığı bile onu doyurmamıştı, bir duygudaşlık sancısı yankılamasına karşın. İnatla, "Yanıt ver," demişti, sanki yazılı olarak yanıt vermesini istiyormuş gibi. "Elbette ki etmedin! Sendikadaki o aptalca oylamaya karşın – nasıl da tam Oxford'lulara özgü bir şeydi! Elbette etmedin!" dedi heyecanla bir kez daha, onu sımsıkı kucakladı, soluksuz bıraktı. "Aubrey için İngiltere'nin bir anlamının olmaması oldukça doğru – neden olsun? Ama, benim için neden anlamı olduğunu açıklamakta epey zorlanırım."

Sam bu söz üzerine gözlerini kapattı, gri binalardan, alçak tepelerden, buruşuk ırmaklardan oluşan karmakarışık, karma bir resim bir şey gördü, bütün bunların gerisinden Kentish Weald'ın ürün kaldırma zamanındaki o romantik altın imgesi, altın bir kalkan görünüp göğe doğru yükseldi. Mayaotu toplayan bir kızla arasında o kısa süren, acemi aşk serüveni geldi aklına onun da. Bir arkadaşının ana-babası, besbelli ki çalışma yeri olarak ona o küçük, tuhaf mayaotu kurutma kulübelerinden birini ödünç vermişti. Her ne kadar mayaotu toplayıcısı kız yürekli, güzel, Constance kadar sarışındıysa da ilişkileri acemi, acınası bir ilişkiydi. Ama bilgisizlikleri nasıl da bir çileye dönüşmüştü, çünkü kız hamile kalmaktan korkuyor, kendisiyse ne olduğunu pek bilmediği bir zührevi hastalık kapmaktan! Yakınlarındaki bir birahanenin tuvaletinde meyveli şeker ya da sigara makinesine benzeyen bir şey duruyordu; ama üzeri Fransızca harflerle doluydu, şöyle yazıyordu: "Yarıktan iki şiling atın ve dağıtımcının kolunu sertçe çekin!" Ne hoş bir sözcük – 'Dağıtımcı'; ne kötü bir kaza o aşk ilişkisi; daha deneyimli, daha rahat bir erkeği hak eden ne güzel bir kız; kendisinin daha becerili, daha sevecen davranmamış olması ne budalalık! Ama her şeye karşın o parıltılı Weald işte oradaydı, bilincinin derinliklerinde, sağır edici bir güneş ışığının altında ışıklar saçan buğdayları göğe doğru boy veriyordu! Bir anlamda Constance bu resmin bir parçası olmuş, onunla iç içe geçmişti. (Bütün bu işler düzelecekti, savaş bir sona erse – hele bir patlamaya karar versin de!) Öğle yemeğinde, "Şu lânet olası savaşın patlamasını öyle istiyorum ki!" demişti, Blanford, "Bunu istemeyi öyle çok isterdim ki!" diyerek yanıtladı hemen onu.

Şimdi birbirlerinin kollarında, güneş ile parlak koyu renk altın koyun koyuna uyuyorlardı, eski evde oradan oraya hızla seğirten farelerden, ya da yukarıdaki tavan arasından gelen bir arkadaşlarının uzak horultusundan habersizdiler. Daha fazla çaresizlik duymamaları da tuhaf – ama o sırada aşkın getirdiği aldatıcı coşkunlukla doluydular. Beynin tavan arası odalarında koşuşturan düşünceler, ölen elmaların arasında farelerin ayak sesleri, konuşan, dertleşen, ağlaşan, seslerini rüzgârın alıp getirdiği hayaletsi kadınların varlığı. Ev eski, iki direkli bir yelkenli gibiydi, rüzgârın her hareketiyle çatırdıyor, inildiyordu. Gene de ikisinin düşlerine hüzün sızdı, ayrılıkları, birbirlerini yitirmeyi düşündükçe hüzünlendiler, sonra ölümü – evet, ölüm bile vardı bazan orada; veda eden, gürül-

deyen gemilerin sirenlerinden aşağı hüzünlü veda gözyaşları sicim gibi akıyordu. Ne kadar şaşılası bir şey! Düşlerinde acıları duyuyor, uyandıklarında bunları göstermek istemiyorlardı.

Lord Galen'in tepedeki tuhaf evi de kışa hazırlanıyordu, son sıralarda verdiği yemek davetleri gittikçe daha hazırlıksız, baştansavma olmaya başladı; Almanya yolculuğundan, para konusunda Nazilere karşı kırdığı pottan sonra morali çok bozulmuştu. Ama Tu Duc'lu gençler çetesini görmek hoşuna gidiyordu – Constance'a bitiyordu, serveti olmamasına karşın Sam'in son derece seçkin bir genç olduğu kanısındaydı. Lord Galen'in konuksever sofrasında Prens de sık sık bulunuyordu ve aslını sorarsanız, Blanford'u özel sekreter olarak kadroya almayı ve bir-iki hafta sonra onunla birlikte Mısır'a yelken açmayı bu yemeklerden birinde ona doğrudan önermişti. Aslında 'vicdan' sözcüğü de bu koşullarda ortaya atılmıştı; ne de olsa kilit öneınde bir düşünceydi, ama nasılsa Prensi atsineği gibi ısırmıştı. "Vicdan mı?" diye haykırmıştı tiz sesiyle. "Hiç kimse vicdanıyla savaşmak için gelmiyor Mısır'a!" Çatılmış kaşlarının altından masadakilere sert sert baktı. "Mısır *mutlu* bir ülkedir," diye ekledi, "büyük servet farklılıkları, suça bulaşmış kötü yönetim, yurttaş savurganlığı açısından bunu düşünürseniz dünyadaki uluslar arasında en başta yer alır; insan böyle bir şey nasıl olabilir diye düşünüyor. Yoksullar öylesine yoksul ki zaten açlıktan ölmüş, ölümün ötesine geçmişler, kahkahadan kırılıyorlar. Varlıklılar akıl almaz derecede umursamaz, nasır bağlanış kişiler. Peki sonuç ne? *Mutlu* bir halk! Gerçekten de nereye giderseniz gidin, insanlar üstlerindeki giysileri atıp size ayıp yerlerini gösteriyor, bunu yaparken de kahkahayı basıyorlar. Bu herkesi de neşelendiriyor." Lord Galen biraz sarsılmış görünüyordu. "Aman Tanrım!" dedi güçsüz bir sesle, "ne utanmazlık!" Blanford'ın çok hoşuna gitmişti bu. Kahkahaların arasında, "Böyle bir şeyle karşılaşan kişi ne yapıyor?" diye sordu, ama Prens söylemiyordu. Kaçamaklı bir yanıt verip, "O da gülüyor," dedi.

Galen'in şoförü ve genel kâhyası olan mor Zenci Max, her sabahın bir bölümünü eşyaların üzerine beyaz toz kılıflarını geçirmekle geçiriyordu; yukarıdan başlamış, aşağıya inmiş, içinde yaşanan odaları içinde yaşanabilir halde bırakmıştı. Ama ev yavaş yavaş boşalan bir yüzme havuzu gibiydi, en sonunda büyük salon ile yemek odası kalmıştı kapatılmamış. Holde yığılmış bekleyen koltuk kılıfları vardı. Galen içini çekti. Yazın böyle yarıda kesilmesi çok

acıydı, hatta son anda imzalanacak bir barış antlaşmasıyla • koca savaş heyulasının buharlaşmayacağından emin olamamak. O zaman ne yapacaklardı? Sanki hiçbir şey olmamış gibi hayata bıraktıkları yerden başlayabilecekler miydi? Hayır, ta derinlerde birşeyler değişmişti. *Çalan Alman davulunun sesi birşeyleri haber veriyordu* – yeni bir yönelim. Ama gelecek hâlâ çok karanlık, belirsizdi, kötü belirtilerle doluydu. ("Onunla sevişmek," diye düşündü Sam, "kılıç yutan biriyle birlikte iki çakı gibi iki büklüm olmaya benziyor.") Blanford ekmek kırıntılarını yuvarlayarak düşünüyordu. Livia'yı sevmesinin daha özel başka bir nedeni vardı – ama bunu anlatmak aptallık olur. Livia ona en sevdiği yazarı, yeni çıkan *Huxley'i bırakıp gitmişti*, içinde Zen Budizmle ilgili ilk denemenin, onun kafatasının derinliklerinde bir ışık demeti gibi açılan Suzuki'nin adının ilk kez anıldığı denemenin yer aldığı kitabı. Bu, onu bir kez daha Lhasa gibi yerlerde, yaldız mürekkeple yazılmış altın sutraları okuyarak eğitim görmüş uzak ülkelerin insanlarına götürdü... Şairlik uğraşının keşfi gibi bunu da ona armağan eden Livia'ydı, hiçbir kadının veremeyeceği bir armağan. Böyle bir şeyi kim anlayabilirdi?

Gene de duyguları ve cinsellikleri olan birer hayvan olarak aralarındaki iletişim kopukluğunun felâketle sonuçlanmadığı söylenemezdi; bazan buna o kadar sinirleniyordu ki, içinden onu yakalayıp *bir fare gibi silkmek geliyordu, biraz aklı başına gelsin* diye silkmek – ya da başından gitsin! Peki şimdi neredeydi acaba? Bu konuda ancak tahmin yürütebilirdi, ama bakalım öyle bir yerde kalacak parası var mıydı, orta pahalılıkta bir yer olmasına karşın – Fanechon. Ucuz *kuskus* lokantaları ve küçük Arap sinemalarıyla o hareketli, sefih, pis Monmartre Bulvarında. Livia bu küçük, seçkin oteli seviyordu, çünkü salonun yan kapısı doğruca Grevin Müzesine açılırdı, bu kapıdan dışarı süzüldüğünde zamanın büyük bir bölümünü mumyaların arasında dolaşarak geçirirdi, tabloların arasında Fransız tarihini (ya da bu tarihin daha kanlı olaylarını) adım adım izlerdi, bu arada o karanlık sahnelerin etkisiyle daldığı yumuşak düşlerden yüzüne yeni bir güzellik vururdu. Marie Antoinette'in acısını, Marat'ın ölümünü (sergilenen gerçek banyoydu), Jeanne d'Arc'ın odun yığınına doğru yürürkenki yüz ifadesinin duruluğu – saatler geçmişti, o hâlâ oradaydı, yok olmuş, ama hâlâ yaşayan, balmumuyla yeniden dondurulmuş bir geçmişin karşısında derin derin düşünüyordu. İnsanı heyecandan titreten mavi gecesi,

su görünümleriyle Büyük Kanal'daki şenlik ya da bir Stendhal romanının kişilerinin konuk olarak katıldığı Malmaison'daki o çok önemli akşam! Çağdaş sergiler onun ilgisini neredeyse hiç çekmiyordu. Ama görüntüyü çarpıtıcı aynaların bulunduğu küçük, boğucu holde uzun süre oyalanmış, çeşitli duruşları denemiş, çarpılmaları hiç eğlendirici bulmaksızın dikkatle incelemişti. Daha sonra bir ciklet alıp bir sinemaya girerek Descartes'ın balmumundan burnunun uzunluğunu ya da Fouquier'nin yüzündeki sinsi ifadeyi düşünmeye dalabilirdi. Blanford şu anda onu, yüreğinde donuk bir acıyla düşündü ve kendi kendine, "Zavallı kız, dikenlerle dolu bir hayvan ayağına benzeyen bir geçmişi var," dedi.

Öyleyse Mısır işinin olması gerekecekti. "Mısır'da kızların bağımsız suspansiyonları var," diyerek Felix Chatto'ya güvence verdi, "son numara bu." Lord Galen'in kâhyası Quatrefages ile Chatto'nun paylaştığı Morris gibi yeni arabalarda son moda buydu, Constance'ı Cenevre'ye, çalışmalarının başına geri götürmeye bu arabada söz vermişti – ne olursa olsun hiç değilse bunun doğru zamanda, doğru bir biçimde sonuca ulaştırılması gerekiyordu. Sam bu konuda ısrarlıydı. Daha sonra göğüs cebindeki İncil'de uygun bir kurşun deliğiyle savaştan döndükten sonra başını dik tutarken Constance omuzlarında bilimin bütün ağırlığını duyarak orada onu bekliyor olacaktı. "Öyleyse ne kadar budala olduğumu anlayacak, bırakıp gitmeye karar vereceksin," dedi Constance karşı çıkarak. Gerçekten de bu çalışmalar Sam'e karşı duyduğu aşkın doğasını anlamasına yardım ediyordu. Sam tek çocuktu, annesinin sevgisi altında ezilmişti, ama kadın akıllılık edip onun yeteneklerini, uçma isteğini köreltmemişti. Tam zamanında onun yakasını bırakmayı bilmişti. Onu özgür bırakacağı o verimli anda, Constance'ın yeni öğrendiği dilde aktarıma son vermişti. *Oğullar ve Sevgililer* hiçbir zaman *onun* için yazılmayacak, diye düşündü. Ana sevgisinin sularında yıkanmıştı, eti doygun ve dingindi – işte o tembel, esmer kolların, bacakların Constance için cinsel çekiciliği de buradan geliyordu. Kadife gibi bir cildi vardı, çünkü bir zamanlar Constance nasıl olduysa olmuş, doğru ve kösnül bir biçimde sevilmişse o da öyle sevilmişti. Birbirleri için yaratılmışlardı, duyarlılıkları boyalar gibi birbirine karışıyordu! "A! Fazla *sevinmeyi* bırak!" dedi, uzun aynadaki yansımasına seslenerek – güzelliğine çok önem verir olmuştu, her sabah, akşam makyaj yapıyordu, Sam başka bir kadına bakar korkusuyla! Gene de Aubrey'e sevgilisinin Donatello'nun

Davud'una benzeyip benzemediğini sorduğunda Aubrey o kayıtsız, bezgin, Oxford'lu tavrıyla şu yanıtı vererek *onun canını sıkmıştı*: "Herkes kendini oldukça başka biri olarak görüyor. Karışıklık buradan doğuyor, çünkü herkesin oynadığı bir şey var. O seni İzolde olarak görüyor, sense tam anlamıyla Rusya'nın Katarina'sısın. Sen onu Davud olarak görüyorsun, bense âşık bir İngiliz, annesini soyduğu için sevinen, sürekli çocuk kalan bir okullu." Constance kızdı. "Tanrı'nın cezası!" dedi, inatla makyaj yapmayı sürdürdü, büyük aynanın bir ucunda aynı inatla Aubrey de tıraş olmayı sürdürüyordu.

Faruk'un gönderdiği buharlı kraliyet yatı Marsilya limanına gelişini duyurdu, Prensi İskenderiye'ye götürmeye hazırdı. Blanford, yolculuk için Prensin ne gibi planları olduğunu öğrenmek için Avignon'daki oteline uğradı, o ufak tefek adamı hazinelerini toplar –bir Hidiv atasından kalmış olması gereken– altın varakla telkârili Türk desenleriyle süslenmiş kamara sandıklarına dağıtırken buldu. Kapıda, Prensin daha büyük eşyalarının – iskemle ve katlanır masalarının (sayısız briç partisi vermişti), büyük saksıların içinde iki palmiye ağacının, şık altın kaplama vazoların, iki göçmen şahinin konduğu kocaman nakliye kamyonu duruyordu. Bütün bu nesneleri Blanford'a açıkça görülen bir mutlulukla gösteriyordu. Ama yola bir-iki gün daha çıkmamayı önerdi. Yeni görevi için *de rigueur*[1] olabilecek birtakım özel kılıkları olup olmadığını sordu, "Prenses seni donatacaktır. Sen normal günlük bir kılık ve kravat getir ki, seni temiz pak bir halde tanıştırabileyim. Daha sonra parlak kumaştan, akşam yemeği ceketleri gerekecek herhalde. Ama İskenderiye'de sana ucuz birşeyler bulabileceğimiz bir yer biliyorum. Al şuna bak." Kırmızı kadife kaplı, bir sihirbazın ya da oyuncunun yanında taşıyacağı türden kocaman bir kutu çıkardı. Aslında doğuya özgü bir peruk kutusuydu, ama içinde büzüşmüş bir insan kafası vardı, bir erkek kafası, kalın bir reçine tabakasıyla kaplıydı, ama gözleri açıktı. Blanford ürktü. "Aman Tanrım!" dedi, Prens onun bu tepkisini anlar gibi güldü. "Bir Templier başı bu; Kıbrıs'taki Komutanlıktan geliyor – Kahire'de bunu satın aldığım zaman izini araştırtmıştım. Müzeden istediler, ama Lord Galen için iyi bir armağan olacağını düşünerek, ona vermek ve onu sevindirmek üzere buraya getirdim..." Yüzünde bir hayal kırıklığıyla durdu. "Ama, biliyor musun, öylesine körinançlı biri ki almadı;

[1] (Fr.) Gerekli. (Çev.)

dikkat çekmekten korkuyor. Özellikle bir tarikatın hazinesini bulmaya çalıştığı için – ya da daha doğrusu onun yerine Quatrefages aradığı için. Yani bunu geri götüreceğim. Mısırlılara bunun Kâhin Kafa olduğunu söylersem düşmanlarımı korkudan bembeyaz olur. Mısırlılar siz İngilizler kadar körinançlıdır, daha da beter."

O korkunç kalıntının bulunduğu, içi ipek astarlı kutunun kapağını kapattı ve uşağı Hassan'a onu yavaşça kâğıda sarmasını, öteki eşyalarla birlikte kamyona götürmesini söyledi. "Öff! Sıcak," dedi, parlak renkli kamış bir yelpazeyle yelpazelendi. "Mısır fırın gibidir hâlâ. Boş ver. Otur, delikanlı, sana komik bir hikâye anlatayım. Gülmek insanı serinletir, Hassan da bize yasemin çayı ile meyve şekerlemesi getirir. Hatırlıyor musun, Mısırlıların elbiselerini açıp ayıp yerlerini gösterdiklerini söylediğimde gülmüştün, *n'est-ce pas?*[*]" Blanford, "Evet. Harika bir şey!" dedi. Zihni bir kuş gibi tünekten tüneğe, daldan dala konan Prensin aklı birden parmağındaki romatizma ağrısına gitti. "Kahrolası eklem ağrıları," diye haykırdı, parmaklarını çekiştirip çıtlattı. Bunu yaptıktan sonra konuya döndü. "Bu selâmlamayla ilgili sana bir şey anlatayım, buna Mısırlılar çok gülüyor – bizim de mizah duygusundan yoksun olmadığımızı gösteriyor. Son İngiliz Büyükelçisi Sör Charles Polk'la ilgili. Bu tür selâmlama onun zihnini ve hayal gücünü öylesine ateşlemiş ki, adamda uyku falan kalmamış. Büyükelçilik doktoru Hassim Nahd'dan duydum. Zavallı adam, uyuduğu zaman kendisini bu biçimde selâmlayan köylüler görüyormuş düşünde, o da pantolonunu sıyırıp onlara aynı biçimde karşılık vermek için dayanılmaz bir istek duyuyormuş. Bu yüzden kaygı içinde yaşıyordu, Hassim ona durmadan yatıştırıcılar yazıyormuş, ama nafile! Sonra bir gün bomba düşmüş. Bir gün Londra, Kralın Mısır'a resmi bir ziyarette bulunmaya karar verdiğini, hatta Nil'i boydan boya dolaşmak istediği haberini vermiş. Sör Charles gerekli hazırlıkları yapmaya başlamalıymış. Doğal olarak Saray ona bu tür resmi gezilerde her zaman kullanılmış olan eski, klasik buharlı gemi *Memphis*'i önermiş. Çözülmeyecek bir sorun yok ortada. Ya da daha doğrusu bir sorun var, çıkıntı yapan – bu deyimi kullanmak kabalık olmazsa. Geleneksel selâmlama sorunu. Irmak kıyısı dünyanın yoludur, binler, binlerce fellah köylü vardır – aslında böyle önemli bir olay için herhalde ırmağın iki kıyısını silme dolduracaklardır. Zavallı Sör Charles olabilecekleri düşündükçe sapsarı olu-

[*] (Fr.) Değil mi? (Çev.)

yormuş. İngiliz hükümetini bu ziyaretten vazgeçirmeye çalışmış, ama olmamış, siyasal nedenlerle bunun akıllıca ve uygun görüldüğü söylenmiş." Prens burnundan bir horultu çıkardı ya da güldü, hafifçe dizini döverek devam etti: "İnsan zavallı Sör Charles'ın çıkmazını düşünüyor. Adam n'apsın? İngiliz kamu görevlileri için istediğini söyleyebilirsin, ama dürüstlük ve göreve bağlılık bakımından onun gibisini bulamazsın. Durumunu açıklamış ve istifa etmeyi önermiş. Kralının böylesine edebe aykırı bir şeyi görmesi düşüncesi ona fazla geliyormuş. Dışişleri onun bu soyluluk ve kararlılığından öylesine etkilenmiş ki onu terfi ettirerek Moskova'ya tayin ettiler, tabii bu arada o Mısır gezisi de planlandığı gibi, bir Büyükelçilik Müsteşarının sorumluluğunda yapıldı, Charles'ı daha sonra kızağa çektiler, bu olay unutuluncaya kadar on yıl bakanlık emrinde tutuldu. Yaşlı Charles'ı bazan Londra'da görüyorum, *onunla* eski günleri konuşuyoruz; ama ona Rusya'daki köylülerin garip selâmlama tarzlarının ne olduğunu sormuyorum!"

Böyle hoş sohbetlerle sabah saatleri geçerken her zamanki yemek öncesi *pastis*'ini içmek üzere uğrayan belediye reisi böylece Prensi yararlandırmak amacıyla dünyanın durumunu özetleme olanağını buldu. Belediye reisi Parisle sürekli ilişkideydi, her bir haber bülteni ya da söylentiyle işlerin daha da kötüye gittiği anlaşılıyordu. Bu işin sonu savaştı, ama... Belediye Başkanı o günlerin yaygın sloganını kullanarak, "*Drôle de guerre*"[1] diyordu. "Bize asla saldırmayacaklar, çünkü Fransız ordusunun dünyanın en iyi ordusu olduğunu biliyorlar. Böyle bir şey delilik olur. Sonra o hat var, Maginot hattı!" Böyle dayanıksız yanılsamalara bağlamışlardı barış umutlarını. "Bize hava saldırısı sirenleri verdiler," diye sözünü sürdürdü Belediye Başkanı gururla, "sonra bugün saat üçte *pompier*'ler[2] bir prova yapacaklar. Sesleri duyduğunuzda korkmayın. Birkaç dakikadan fazla sürmez. Ama şu çağdaş uçaklar karşısında her şeye hazır olmalıyız." Terasta güneş öylesine fazlaydı, havaya öylesine tembellik sinmişti ki, bu tür bir konuyu hak ettiği ciddilikle ele almakta güçlük çekiyorlardı. Blanford otelde Prensle öğle yemeği yemiş, daha sonra ikisi ışıl ışıl kasabayı bir baştan bir başa dolaşmış, dimdik, mahmuzu andıran Rocher de Doms'a tırmanmışlardı –o tepedeki düzlükten bakıldığında ondan daha da dik olan, karayelin dövdüğü, çıplak, inatçı başını dikmiş St. Victoire burnu

[1] (Fr.) Tuhaf savaş. (Çev.)
[2] (Fr.) İtfaiyeci. (Çev.)

görünüyordu. Şu an kar falan yoktu kuşkusuz, soğuk öğle sonrası karayeli yeşil Rhône ırmağını kırıştırıyor, çevrelerindeki kıraç topraklardaki fidanları, söğüt ağaçlarını eğiyordu. Durup bir süre tart kabuğu çatıları, eğri büğrü karanlık sokaklarıyla aşağıdaki kasabaya baktılar. Birden sirenler ötmeye başladı, ellerinde olmadan ikisi de çok korktu- hem de iyiden iyiye, çünkü başlarının üstünden gerçek bir uçak ağır ağır daireler çizerek geçti. "Bizimkilerden biridir, umarım!"

İşler başka türlü olsaydı, diye düşündü Blanford, bu güneşli kentte göğe doğru yükselen çan kulelerinin arasında dönüp duran, süzülen güvercinleri seyrederek, pek önemli olmayan şeylerle ilgili dedikodular yaparak, başıboş zihinlerindeki düşlerden, düşüncelerden kapak açarak dolaşmak, akşamı böyle geçirmek ne güzel olurdu... Ama, dünya ek yerlerinden ayrılırken böyle bir lüksü olmaktan insan utanıyordu.

Kent alanında hiç beklenmedik bir biçimde Hilary onlara katıldı, *verveine*[1] çayı içmek isteyen Prens onları kendisine eşlik etmeye zorladı. Hilary bütün gün Tu Duc'te görünmemişti, çünkü Pénitents Gris tarikatı kilisesinde sabah erken ayine katılmak için gelmişti. Saklamaya çalışmasına karşın çok umutsuzdu –Katolik papazıyla yaptığı uzun konuşmadan sonra böyle olmuştu, papaz ona Fransızların savaşmak için parmaklarını bile oynatmayacağını, Almanların canları istediği an burayı istila edebileceğini söylemişti. Bütün kabahat Yahudilerde, diye eklemişti, onların o iğrenç köktencilikleri. Hitler haklıydı. Fransa *pourrie jusqu'a la moelle* idiiliklerine kadar çürümüş. Hilary içini çekti, bir sigara daha yaktı. "Geçen gece Princess Otelinde genç, Yahudi bir çift intihar etmiş, tütüncü bana öyle dedi. Berlin'den iltica etmişlermiş. Çok da gençmişler. Silâh seslerini duymuş."

Prensten izin istediler; Prens, Blanford'u arayacağına söz verdi, yeter ki Blanford -gelecekse- ne zaman yola çıkabileceğine karar versindi. Müzenin yüksek kapısının önünden geçerken Blanford kapının aralığından iç avluya göz attı, o an hemen yüreğine fiziksel olarak bir yumruk inmiş gibi oldu, orada ayakta dikilen Livia'nın anısı o kadar canlıydı. Gündoğumunun yarı aydınlığında, 'gülümseyen ses'iyle Goethe'nin bir dizesini okumuştu. Blanford, Hilary'ye yetişmek için yürüdü, bir yandan da düşünüyordu: "Bu yaz ne güzel, rüzgârla yıkanmış günler yaşadık. Sarayındaki en sev-

[1] (Fr.) Mineçiçeği. (Çev.)

diği içki sunucusu ölmüş bir kral gibi hissediyorum kendimi." Çünkü bundan geri dönüş olmadığını biliyordu, yani onun gelmemecesiye gittiğini, bir daha rastlaşsalar bile asla birlikte oturmayacaklarını. Bu düşüncede gönül borcu düşüncesi de yok değildi, çünkü onun manyetizması erkekleri olgunlaştıran türündendi. Bir saniye kadar gözlerini kapadı, onun biraz ilerdeki köşeyi dönüşünü gördü. Livia Romalı bir köle gibi yürümeyi öğrenmişti –Blanford bunu kendi kendine böyle ifade ediyordu– ve bir köşeyi dönünce alçalmak üzere olan bir atmaca gibi alabora olup karasızlık geçirecekti. Hilary, *Bitter Sweet*'ten bir melodi mırıldanmaya başladı, bu melodiden duygulandığı ve coşkusunu saklamak istediği için Blanford da onunla birlikte söylüyordu. Böylece ünlü köprüden geçip akşam yemeğine hazırlık olarak kırmızı biberlerin içini kıyma ve sarmısakla doldurma işinde Sam'e yardım eden Constance'ın bölgesine kıvrılarak giden yola ve tepelere doğru ilerlediler.

Neredeyse eski evin sokak kapısına kadar dostça bir sessizlik içinde yürüdükten sonra Hilary elini Aubrey'in bileğine koyup, "Casusluk etmek istemiyorum, Aubrey, ama," dedi, "dün gece ne yırtıp duruyordun Tanrı aşkına? Çehov oyunlarındaki gibi saatler sürdü."

Arkadaşı, ağzı acı bir alayla durgunlaşırken, "Çok iyi söyledin," yanıtını verdi. "Aslında eski not defterleri, birtakım ıvır zıvır. Gitmeden önce çekmeceleri temizlemek istedim." Biraz duraksladıktan sonra hafifçe savunmaya geçmiş gibi ekledi: "Hatta birazıyla bir roman da. Bir adam türettim ve adını –daha iyisini bulamadığım için– Sutcliffe koydum, adam fazlasıyla gerçek birine dönüştü. Yerçekimi gibi, nereye gitsem peşimde, Deniz'in Yaşlı Adamı gibi sırtımdan da inmiyor. Vazgeçmek zorunda kaldım!" Hilary güldü. "Anlıyorum," dedi. "Onları müzeye bırakmalıydın. Yani kâğıtları."

Son köşeyi döndüler ve arabacı Blaise'i evin önünde, balkon merdivenlerinde, göğsünü gererek durmuş, Constance ve Sam ile konuşurken buldular, çünkü Blaise, Pia'nın emin ellerde korunması için gönderdiği deri kanepeyi teslim etmek üzere istasyondan geliyordu. *Kanepe gelmişti sonunda!* Kalın kahverengi kâğıda acemice sarılmıştı. Constance gözlerini kısarak Aubrey'e baktı ve suçlayıcı bir biçimde, "Galiba Sutcliffe'in uydurma biri olduğunu söylemiştin bana," dedi. Faturayı, göndericinin adının bulunduğu ucundan tutuyordu. "Bu konuyu sonra görüşürüz," dedi Blanford kaçamak-

lı bir biçimde. Birlikte o kılıksız nesneyi kaldırıp limonluktaki palmiyelerin arasına koydular, orada hiç de tuhaf durmadı. Blaise bu işe karışmadı, ağzına kadar *pastis* dolu bardakların bulunduğu tepsiyle kız gelinceye kadar balkonda dikilip öksürdü. Onun bu öksürüğü bir sahne efekti değildi – 1914 savaşında gazla zehirlenmişti. Constance onun karısını temizlik ve çamaşır işleri için tutmayı becermişti, onlar için bu büyük bir yardımdı. Böylece bir süre sohbet ettiler, sohbet sırasında kaçınılmaz olarak savaş konusu gene açıldı. "Cumhurbaşkanı geçen hafta konuştu – *quel con!*[1]" dedi Blaise, hiç de uygunsuz kaçmayan bir düşmanlıkla. "Savaş nedir, hiç görmemiş. Özgürlükten söz etti!" Hiçbir biçimde önemi olmayan, her zamanki gibi zihinsel bir saçmalama – önderlerin kendilerinin bunca şaşkın, bunca pısmış olduğu bir ülkede nasıl böyle bir şey olabilirdi? Özgürlüğe gelince... Prens, Lord Galen'in yemek masasında şunları söylemişti: "Özgürlük uçucu bir şeydir – ancak yokluğuyla kendini belli eder, ama onu tanımlayamazsınız. İşte bu yüzden İngilizler özgürlük isteğine sahip biz Mısırlıları anlamaya yanaşmıyorlar. Her şeyi birbirine karıştıracağız, hiç kuşkunuz olmasın, ama bu Mısır'a özgü bir karışıklık olacak, kişisel bir karışıklık – hem de nasıl bir karışıklık! Ama Mısırlılara özgü bir karışıklık!" Başını dikleştirdi, sevecenlikle çevresine bakındı.

Sam oturmuş, paket ipini çözüyor, kanepenin üzerine sarılmış kâğıdı yırtıyordu. "Emily Bronte'in kanepesi," dedi. "Hayır," dedi Hilary, "bir tahminde daha bulun." Constance, "Hayır, kutsal şeylere saygısızlığı bırakın, lütfen," dedi. "Kehanet iskemlesi bu, uzgörü kanepesi. Öğle sonrasını psiko-bilmemne broşürlerini okuyarak ve yolumun aydınlatılması için dua ederek onun üzerinde geçireceğim."

Blanford, kendisi gibi kitaptan fırlama bir okul arkadaşından postane adresine gelen mektubu alıp getirmişti, arkadaşı savaşı ciddiye almayı bırakın gerçekliğine bile inanmayan bir Paris resmi çiziyordu bize. 'Dome'da otururken insan böyle bir şeyin *asla* olamayacağını düşünüyor, bu yüzyılda, bütün gördüklerimizden sonra. Oysa tehlike her şeye tuhaf bir gerçekdışılık veriyor – bellek yitimi niteliği. Hareketler makineleşiyor. Bak şimdi kahvenin *terasında* otururken Rodin'in yaptığı berbat bir Balzac heykelini bir kaidenin üzerine kaldırıp koymaya çalışan birtakım üniformalı, kıllı hamalları seyrediyorum; sonunda yüzen bir buz parçasının

[1] (Fr.) Ne budalalık. (Çev.)

üzerine kondurulmuş bir penguen gibi onu oraya kondurdular, yakında yapraklardan görünmez olacaktır; bu hafta sıra Luxembourg parkında, insanın tüylerini diken diken eden konuşmalarla açılışı yapılacak olan George Sand'ın büstünde. Ne parlak laflar! Gene de Millet Meclisinin önündeki parmaklıklara *Défense d'uriner*[1] diye ciddi ciddi bir uyarı levhası koyan bir ulusa son derece uygun düşüyor! Bu insanlar eski Yunanın vatandaş anarşisi anlayışının gerçek mirasçıları... Gene de gerçeklik buz gibi, soğuk bir duş gibi bir *fait divers*[2] ile tepemizden aşağı iniyor, örneğin 'René Crével intihar etti' haberiyle. ('Benim şair arkadaşlarımdan biri, sen tanımazsın.) Dome'da bir ressama bu acı olaydan yakınıyordum, sözümü keserek, "*Ce que je lui reproche*... Onda kınadığım şey, bu işi yapmak için haklı *nedenlerinin* olması. *C'est pas ça la suicide! C'est pas sérieux!*[3] O intiharın adını *lekeledi*! dedi."

Batan güneş gibi al yüzlü arabacı Blaise gitmek için izin istedi ve arabası gacır gucur ederek kasabanın yolunu tuttu. Sam karanlık basmadan parafin lambalarını temizledi, taraçadaki masanın üzerine, eski fincan tabaklarına dikecekleri mumların paketini pat diye çekip açtı. Bu hafta 'angarya' başlığı altında toplanan işleri yerine getirecek kişiler olarak Constance ile Sam seçilmişti – angaryaların kimileri de tıkanmış lavaboyu açmak gibi kesinlikle ağır işlerdi. Sam inliyor, sövgüler savuruyordu, ama Constance'la baş başa olmak baş döndürücüydü. Çalışırlarken, "Evlerinde kusursuz bir uyum içinde sonsuza kadar yaşadılar ve insanlara oldukça değişik bir gösteri sundular," dedi.

O akşam erken yemek yediler –Fransızların kullandığı deyimle *entre chien et loup*, yani alacakaranlıkta– daha sonra oğlanlar yerlerinde duramadılar, bulaşıkları Constance'a bırakıp su bendinde yüzmeye gittiler. Onun umurunda değildi –bir süre yalnız kalmak istiyordu, makinemsi hareketler yapmak onu sakinleştiriyor, başka şeyleri, örneğin yatağının yanında duran, sayfaları açılmamış çok sayıdaki ayartıcı broşürü düşünmesini sağlıyordu. Aşk, çalışmalarını biraz bölmüştü, bundan da iç rahatsızlığı duyuyordu. Böylece mutfaktaki işleri yoluna koyduktan sonra yukarı kata çıktı ve hemen oracıkta, bulunabilecek yerlerin en uygununda, yani limonluklu verandada okumayı planladığı iki tanesini kaptı. Yeterli ışık elde etmek için mumlarla oynaması gerekti, ama bir kez her şey

---

[1] (Fr.) İşemek yasaktır. (Çev.)
[2] (Fr.) Değişik olay. (Çev.)
[3] (Fr.) Böyle intihar olmaz. Ciddi bir intihar değil. (Çev.)

düzenlenince içini çekerek uzandı ve konulara bakış tarzını büsbütün değiştiren öneri ve düşüncelerin dolambacına daldı– ona insanlar, bireyler, kültürler, felsefeler, dinlerle ilgili son derece yeni görüş açısı kazandıran dolambaca. Sanki zihni kabul edilmiş doğrulukların kozasından kurtulmuş, kurtulup bu olağanüstü serüvenle bebeklik ilişkilerinin, insan fidanlığının, hayvan masallarının, tanrılarının dünyasına uçup gitmişti. Tanrım, bu konularda herkesin ne kadar kayıtsız olduğunu görüyordu – erkek kafasının o dayanılmaz fodulluğu! O bir karış havada Oxfordlu burnuyla dediği dediğini tutmayan o tatsız Aubrey; kalın kafa Hilary, aptal Felix...

Bir saat okudu, bu arada dalgın dalgın yarım kulak onların kahkahalarını, suya dalarken çıkardıkları şapırtıları dinliyordu. Sonra ani bir dürtüyle yerinden kalktı, broşürlerini ve şanıdanı aldı, merdivenlerden çıkıp odasına gitti, odası şu anda eski moda, kocaman dolabın boy aynasından yansıyan gül rengi gölgelerle dolmuştu. Yatağın kıyısına oturdu, yerdeki mumları ileriye, yukarıya, kendisine doğru ışık verecek biçimde yerleştirdi. Daha sonra giysilerini çıkardı, yatağın kıyısına oturdu, bacaklarını gerebileceği kadar gerip ikti bacağının arasındaki yarığın uzun aynadaki yansısına baktı. Elleriyle dişilik organının iki kırmızı dudağını ardına kadar açıp öylece durdu, beyaz baldırlarının arasında kalan bu kıpkırmızı bıçak yarasına bakıyordu, – bir süvari kılıcının beceriksiz darbeleriyle doğranmış gibi, korkunç bir yara izi. Vajinası, dişilik organı – böylesine ilkel, korkunç bir organı seyretmek ne iğrenç bir şey! Bir erkek bunu görse, tiksintiden aklını kaçırır! Küçük bir hıçkırık çıktı ağzından, tam gökte uçarken göğsünden vurulan bir kuşunki gibi. "Benim kutu," dedi alçak sesle, hâlâ ona bakıyordu, "aman Tanrım, böyle bir şeyi kim düşünmüş olabilir!" O kırmızı yarığa bakarken ilkel bir korkuyla doldu yüreği, Sam onun bu iki güzel, biçimli bacağının arasındaki şu korkunç, kanlı oyuğu bir kez görse onu bırakıp kaçardı. Geriye kaykıldı, kırmızı, biçimsiz ağzı ovalleşinceye kadar çekerek açtı – Breughel'in bir resmindeki bir balinanın ağzı gibi açılmıştı. Zavallı Sam! Zavallı Yunus Peygamber! Umutsuzluk ve dehşetten halsiz düşmüştü. Hayalinde Sam'i omuzlarından yakaladı, kendisine hızla çekti, bu arada yüreği Sam'e bağırıyordu: "Sar beni, boğ beni, zımbala beni! Çaresizlikten ölüyorum. Bu korkunç beden özürüyle zavallı kadınlar ne işe yarayabilir?" Öylesine düşüncesizce –çaresizliğin kanatlandırdığı hareketlerle– yerinden fırlamıştı ki, mumları devirdi, hemen atılıp düzeltti. Kızgınlıktan ağlayabilirdi, ama kendisini yatıştıracak kişi yanında oluncaya kadar kendisini bunca koyuvermemenin daha iyi ola-

cağını düşündü. Gene de biraz ağladı, böylece Sam çok geç gelecek olursa yanaklarındaki yaşları görecek, yokluğundan acı duyduğunu *anlayacaktı. Çok pişman olacaktı. Constance* bağışlayacaktı... Uzlaşma sahnesinin üzerine bir perde çekti.

Aynı anda Sam aşağı yukarı aynı çapta bir çaresizlik dalgasıyla boğuşuyordu; Blanford'un rastgele bir sözüyle bir havai fişek gibi patlamıştı bu dalga. Aubrey en mahzun ses tonuyla şöyle demişti: "Kadınların erkekleri cezalandırma yetisi oldukça hadım edici, oldukça korkunç bir yeti; bir tek bakışla bizi zihin özürlü bebelere çevirebilirler, erkeksi yapmacıklarımızın ne kadar sığ olduğunu fark ettirirler bize. *Sezgileriyle ta içimize* uzanır bakışları ve bizim ne kadar güçsüz, çocuksu, kendini beğenmiş olduğumuzu görürler. Tanrım, korkunç yaratıklardır gerçekten de." Bu yirmi yaşındaki ukalanın sözlerini dinleyen Sam, Constance'ın nasıl her bakımdan kendisinden üstün olduğunu düşünürken yüreğinden duygudaş bir dehşet dalgasının geçtiğini hissetti. Evet, ne işe yarıyordu erkekler? Oynayabilecekleri en üstün rol Caliban rolüydü! Constance'ın yetkinliklerini –aşkta onu Laura gibi üstün kılan bütün o Petrarca nitelikleri *yıldız* topluluğunu– düşündükçe kendinden nefret ediyordu. İşte artık yakında ayrılacaklardı. Ayağa fırladı. Constance ile birlikte olabilecekken burada, bu budalalarla çene çalarak zaman kaybediyordu. *Tam da erkeğe yaraşır bir şey! Ne budalaydılar onlar!* Son bir kez daha suya dalıp öne uzatılmış kollarıyla, bir kılıçbalığı gibi soluk soluğa su yüzüne çıktı. Su ne kadar da tatlıydı, erkekleri bekleyen o umutsuz yazgıya karşın! Constance'ı bir kez daha kollarının arasında hissetmeyi ne kadar da özlemişti! *Onu hak etmeye çalışmalıydı!* Bu düşünceden öylesine sersemlemiş haldeydi ki bir ağaç kütüğüne takılıp düşerek bileğini fena halde burktu.

Sonra yatak odasının kapısına geldiğinde onu bekleyen şey Constance'ı *yanaklarında gözyaşı izleriyle uyurken bulmak oldu.* Erkekler ne kadar kunt, ne kadar düşüncesizdi! Cinsel iştahları olan birer canavardan başka bir şey değildiler, bunun dışında katı yürekli, kaba ve dar kafalıydılar! Islak saçlarıyla yatağa girdi, uykusunda şu an kımıldayan kadının ılık gövdesine iyice sokuldu.

Bu coşkusal kutuplaşmalara karşın onun gövdesinin ılıklığıyla sakinleşti, bir dalgıç gibi ilk ergenlik çağının serin, masum düşlerine daldı– küçük evin saati akşamüstü dördü vuruncaya kadar, Kelt rahipleri gibi *beyazlar giymiş kriket oyuncularının ağır, düşünceli* hareketlerle durumlarını değiştirdikleri, gizemli bir *mandala* kalıbı gibi her zaman parlak yeşil bir kriket sahası biçiminde kendini gösteren düşlere. Sahanın çevresindeki koyu renk çimenler, okullu oğ-

lanların çantalarıyla, kirazlarla gelip yattıkları yerlerdi. Sayıları neredeyse onlarınkinden az olmayan tavşanlar da seyretmek için gizlice sahanın kıyısına sokulmuşlardı. (Şimdi de pek çok, gizli havalanında aynı tavşanlar, otları biçilip açılmış uçak pistlerine inip kalkan, prova yapan Spitfire uçaklarını seyretmek için parmak uçlarına basa basa yaklaşmıştı.)

Sam ara sıra uykusunda küçük iniltiler çıkardı, Constance hemen onu kucakladı, uykusundan uyanmaksızın.

İki kat aşağıda uzun suratlı ve bitkin bir Blanford şimdi kendisine bütün o uzun erimli ses yankılanmalarıyla dayanılmaz derecede ukalaca ve basmakalıp görünen, yaprakları kopuk not defterini ortadan kaldırma işini tamamlıyordu. "Eşlerin birbirini çekip çekmeyeceğine, birbirlerinden hoşlanıp hoşlanmayacağına, onların ürününün açık görülü bir aşk mı, yoksa -çocuklarına da geçecek olan- bir karışıklık mı olacağına zar atarak karar verilmesi gerekiyor." İçini geçirdi ve onun öteki kâğıt parçalarının arasında yanışını seyretti, çünkü şömineyi kendi *auto-da-fé*'si[1] için kullanıyordu. Daha sonra onu azarlayacaklar, ona odasını temizleteceklerdi. Livia'yla ilgili olarak elinden geldiğince az şey söylemişti, bu konuyu konuşmak çok acı vericiydi; onunla ilgili haberlere, düşüncelere falan gelince, bütün bunları hor görerek Felix Chatto'ya bırakıyordu.

"Simgesel olarak pazar gününün kanını içen ve kurtarıcılarının etini çiğneyenler için Avrupa'nın tutumu, yerinde bir tutumdu." Böyle düşünüyordu Blanford'un o Yaşlı Deniz Adamı – İngiliz Kilisesi için. Çok acı bir şeydi – kendisi bunca karamsar mıydı? Düşündü, sigara içti, gene düşündü; öyle olduğuna, kucağını böyle tehlikeli şeylerden temizlemekle iyi ettiğine karar verdi.

Sağlıksız bir çift, gark olmuş günaha
Şu içinden çıkılmaz durumlarına baksanıza!

Daha sonra, düşünceler arasında daha uzun bir hayat yaşamaya yazgılı bir başka not: "Gerçek insanlar kendi hayal güçlerinin ürünü olan yaratıklarla birlikte yaşayabilselerdi -örneğin bir romanda- o zaman onların birleşmesinden doğacak çocuk nasıl bir şey olurdu - perilerin getirdiği bir çocuk mu?" Sutcliffe'in sesiyle

[1](Fr.) Ateşte yakma. (Çev.)

çaresizce güldü ve taraçaya yöneldi. Çok hoş bir geceydi, mavi ipek gibi, çok sayıda yıldız geçit töreni yapıyor, operamsı mavi karanlığın üzerinde deli gibi göz kırpıp duruyordu.

Yatağına girdi, yağmurda daha önce bahçeye asılmış, yeni ütülenmiş keten kokulu yastığın altına başını gömerek tedirgin uykuyu yakalamaya çalıştı. Yağmur! Saat dörtte –gündoğumu hafifçe bir dokundurmuşken– ağaçları, odanın dışındaki verandanın taşlarını hafif hafif kamçılayan sağanağı duymadı, çünkü uykudaydı. Davul derisi gibi kuru, çatlak, boz topraktan yükselen yaz sıcağı alışılmış bir ısı dengesizliğine yol açmıştı – serbestçe hareket eden, kıyıları çentikli, elinizle dokunabileceğiniz kadar alçak, kocaman bulut kümelerinin oluşmasına birden yol açan yaz aylarının küçük ateş yükselmeleri. Birbirlerinden oldukça kopuk, yazın mavisiyle çevrili bulutlar küçük sağanaklar, hatta bazan asmaları kamçılayan, otlarla kaplı toprağı döven dolular getiriyordu.

Bum! Patlama sesi öylesine yüksekti ki, sevgililer yerlerinden fırladı, mutfakta kamp karyolasında yatan Felix Chatto ile Hilary de. "N'oluyor Tanrı aşkına!" diye haykırdı Sam. Kenti bombalıyor olabilirler mi? Bum! Bu kez sesin yönünü saptayabilecek kadar uyanıktılar; Tu Duc'ün üstünde, sık ağaçlıklı tümsekten geliyordu, bir keresinde pırnal meşelerinin ortasındaki açıklıkta yermantarı toplamak için oraya gitmişlerdi. Ama o dik tepeye kim tüfeğini alır çıkardı ve ne amaçla? *Certes*,[1] bütün Avignon kasabası o tümseğin alt yanında, ırmağın öte yakasından uzanıyordu, kalesinin somurtkan yanaklarını sola çevirmiş olan beri yakadaki Villeneuve ile birlikte. Hafif havan topu sesine benziyordu, ama atışlara yanıt veren olmadı, uçak sesi falan yoktu, böylece şaşkın ve tedirgin bir halde kahve yapma hazırlıklarına ve sorulara başladılar. Hilary korkulu ve telâşlı bir sesle, "Yukarı gidip bakalım," dedi. Islak, gri tan yeri, ormanın bulunduğu yerden başlayarak ışıyordu. "Tabii," dedi Sam. Böylece aceleyle kahvelerini yudumladılar, bu arada o görünmez top iki atış daha yaptı. Acele edip çabuk çabuk yediler, içtiler, havada asılı duran tepeye doğru kısa, ama dik yokuşu tırmanmaya başladılar. Tırmanış bir çeyrek saat sürdü, ama sonunda yeşil sahanlığa vardıkları zaman o silâhın bir *paragrele*[2] olduğunu gördüler, ya da gökte kımıldamadan duran, kara bulutlara tuz kris-

[1] (Fr.) Kuşkusuz. (Çev.)
[2] (Fr.) Dolusavar. (Çev.)

talleriyle dolu mermi atan bulut-topu olduğunu. Küçük havan topuna mermileri koyan ve topu ateşleyen iki yaşlı adam vardı yalnızca – mermiler kese gibi yağmurla dolup şişmiş bulutlara doğru vınn diye fırlıyordu; gene de yarım saat sonra bu numara işe yaradı ve yamaçlara duman gibi incecik bir yağmur yağmaya başladı. Yaşlı köylülerden biri, son atışlarının başarısından sonra bir içki şişesinin kapağını açtı ve bir yudum alıp arkadaşına uzattı. Sulu bir güneş güç belâ göründü, adamların yüzlerini önce griye, sonra sarıya boyadı. Yaşasın diyerek, şerefe içtiler, daha sonra yaşlı adamlardan biri rastgele bir biçimde, "Polonya'ya gittiler! *L'apres –midi, c'est la guerre,*"[1] dedi.

Bulut sonunda boşandı.

[1] (Fr.) Öğleden sonra, savaş. (Çev.)

İKİ

NAZİ

Von Esslin'lerin sahip olduğu topraklar, Friesland'in ıssız bir köşesinde denizin kıyı çizgisini izleyerek uzanıp gidiyor, ama asla gerçekten denize açılmıyordu. Böylece o görünüm güzelliğini, insanı diriltici serpinti ve bulut manzarası *coşkusunu hiçbir biçimde* paylaşmadan sert rüzgârları, kötü havayı paylaşıyorlardı. Tuzlu, verimsiz topraklardı; *birbirini izleyen* alçak, *derinliksiz tepelerle* çepeçevre sarılmıştı, bu tepeler o topraklara aldatıcı bir yanay görüntü *veriyor, onları işleyenlere çektirdikleri yoksulluk ve acıları* çıtlatıyorlardı. Düşünceli alınlar gibi eğilmiş tepeler; kireçtaşı bakımından yoksul, *bol ürün veremeyecek kadar killi* olduğu için sabanın altında direnen kalın, sarımsı, özlü toprak. Kış buraya neredeyse *bir kurtarıcı gibi gelirdi, toprak* buzdan sertleşmiş halde, kılıçlı asker ordusu benzeri sivri çimen yapraklarının, su bentlerinin, gölcüklerin *arasındaki gizli sessizliğine* yeniden gömülüyordu. Geceleyin karlar erirken ağaçlardan şapır şapır sular damlıyor, buzullar düşüyordu.

On yedinci yüzyıldan bu yana bu topraklar onlarındı – aynı zamanda bir Egon olan ilk Von Esslin meslek olarak kendine askerliği seçip birtakım onurların yanı sıra şanslı bir evlilik sonucu küçük bir servet kazandı kazanalı. O kocaman, çirkin derebeylik konağına her nasılsa birbirine uymaz iki kule ile şimdi ördeklere havuzluk eden bir sur hendeği miras kalmıştı. Isıtması olanaksız, rahatsız bir yerdi. Üstelik, askerlik mesleğinin soylu sınıfı olarak kabul edilmenin sınırında dolaşan asker ailelerinin çoğu için olduğu gibi para sürekli sorun oluyordu. Bu toprak iki çakıl taşı kuyusu ve Çekoslovak seramikçilere sattıkları beyaz kil damarı aracılığıyla onlara bir gelir sağlıyordu. Yaşlı Generalin emekli aylığı oldukça dolgundu, öte yandan Egon'un kendisiyse aldığı aylığın, yaşadığı hayatı sürdürmesine ancak yettiği kanısındaydı, bu aylık –kendisiyle aynı tabakadan gelen, ama para durumları kendisinden

iyi olan öteki subay arkadaşları gibi– kumar borcuna girmesine, atlarla, kadın oyuncularla gönül eylemesine elvermiyordu. Buna üzülmüyordu, çünkü anne tarafından Bavyeralı olan bir Katolik'e yakışacağı gibi ciddilik ve sofuluk eğilimi güçlü biriydi. Ama bir aile olarak Junker kanı taşıdıkları için şimdi o sınıfın kaya gibi inatçılığından ve aydınlık düşmanlığından birşeyler kapmışlardı – bununla birlikte onları her yıl Viyana'ya, her zaman çok sevdikleri, ünlü ormanlara bakan güzel manzaralı bir apartman dairesine sahip oldukları başkente koşturtan özel bir zaafları, deyim yerindeyse mevsimlik zaafları, müzik sevgisi hâlâ sürüyordu. Ama aynı adı taşıyan köydeki aile evi Gartner kasvetli, sevilmesi güç bir yerdi, şimdi annesi hemen hemen bütün yılı orada geçirdiği için Von Esslin'in kendisi büyük bir sıkıntı duymaya başlamıştı: Ordu kendisini görev başına çağırıp da ona başka bir yerde yaşama olanağı verince buna sevindiği için utanıyordu.

O bodur kurmay arabası kum tepeciklerini izleyerek kuzeye ve doğuya doğru yol alır, kum tepeciklerinin yaz dinginliklerinin arasında dinlenen denizin, o güzel yazlık çiçeklerini açmış kum zambaklarının yanından geçerken askerin kafasından geçen, yarı biçimlenmiş kimi düşünceler, kimi duyumlar bunlardı işte; her şeyin, her tür zırhlı aracın, herkesin Polonya sınırına yığıldığı bir sırada kendisi yalandan bir özür ileri sürerek duyulmamış bir lükse –bir haftalık tatile– sahip olmuştu. Eli kulağında bekleyen bunca tehlike varken annesiyle vedalaşmak istemişti, – çünkü Führer'in kararının onları nereye göndereceğini kim bilebilirdi? Ordu mesajları dışında birkaç gündür telefon yasaklanmıştı, ama o gene de kuzey birliğindeki bir meslektaşından bir motosikletliyi özel görevle gönderip annesine haber ulaştırmasını istemişti. Yani her zamanki gibi uzun, yeşil salonun bir ucunda, parmakları bir kitabın üzerinde, gülümseyerek kendisini bekliyor olacaktı annesi. Onun her ziyaretinde annesinin değişmez pozlarından biriydi bu – her şeyin yolunda, hayatın rahat olduğu, mülkle ilgili konularla gereğince ilgilenildiği izlenimini vermeye çalışmak içindi bu. Hiç konuşmayan Polonyalı hizmetçi ona kapıyı açacak, esmer yüzündeki utangaç, mahzun gülümsemeyle sessizce onu selâmlayacaktı. Evet, ama... konuşacak çok şeyleri vardı. Her şey öylesine çabuk gelişiyordu ki, kimse bir şey anlamıyordu; olayların hızına insanlar yetişemiyordu. Barış henüz ölümcül darbeyi yememişti, – ama bir masanın üzerinde yatan, bilincini kaybetmiş, kan kaybından ölmek üzere olan bir hasta gibiydi.

Görülmemiş derecede sıcak bir yazdı; Ağustosta biraz ılık yağmur, lütfen! Her şey buharlaşıyordu; şimdi de gerçek bir hasat zamanı havası başlamıştı, uygun güneş ışığıyla birlikte, dingin bir mavilik. (Polonya sınırındaki seferberlik için bulunmaz bir hava.) Zarif ıhlamur ağaçlarının arasından kıvrılarak ilerleyen yolun sonuna geldiklerinde görünen evi seyrederken Von Esslin kaşlarını çattı ve kısa bıyığının uçlarına dokundu. Bu onun eviydi – bu cümleyi kafasında yineliyordu, ama yüreği sevinçten hoplamıyor, annesi için içinde her zaman taşıdığı saygılı bir kaygı ve sevgiden başka bir şey duymuyordu. Bir bakıma birbirlerine çok yakındılar, ama gene de öldürücü bir utangaçlık egemen oluyordu hareketlerine; hangi ses tonuyla konuştuklarını duysanız, onları iki tanıdık sanırdınız, öylesine cansız, donuk. İkiz kızkardeşi Constanza ve General olan babası öleli, ikisi baş başa kalalı beri daha da artmıştı, yani utangaçlıkları. Yaşlı adam Constanza'ya tapardı, onun ölümünden sonra toparlanamadı; yaşlı bir çoban köpeği gibi eriyip gitti, ağır ağır insanı kemiren bu hastalık –skleroz– ortaya çıkmadan önce kızının genç bir kadınken çekilmiş fotoğraflarıyla salonu doldurmuştu. Ne güzel bir kızdı; böylesine acımasız bir yazgı karşısında Egon'un kendisi de büyük bir keder duymuştu. Bu konuyu hiç konuşmamışlardı, ya da pek ender, o da boğuk sesle.

Ayrıldıkları zaman durum farklıydı, çünkü o zaman Egon sıcak duygularının annesine karşı yüreğindeki çocukluk sevgisini uyandırmasına izin vermişti; mektuplarda annesi *Katzen–Mutter* oldu, *bu sözcükleri yazarken onu görür gibi oluyordu, yanında* her zaman dalga gibi yükselip alçalan kocaman bir Siyam kedisiyle birlikte sevimli bir kedi-ana. Hâlâ duruyorlardı kediler; annesinin bir tutkusuydu bu.

Kurmay arabası sonunda hendeğin üzerini örten kemerin önüne geldi, kalaslardan yapılma köprüyü ağır ağır geçti, yüksek meşe kapıya ulaştı, kapının arkasında Polonyalı hizmetçi onun zili çalmasını şimdiden bekliyordu. Kız, araba sürücüsünün kapıyı açtığını, sonra topuk vurduğunu duydu, daha sonra da ona valizleri içeriye taşımasını, ertesi gün güneşin ilk ışıklarıyla birlikte yola çıkmaya hazır olmasını söyleyen Tümgeneralin sesini. Bu kısa, havlar gibi konuşmanın ardından kapı zilinin ipi çekildi. Polonyalı kız kapıyı açtı ve her zamanki gibi genizsel birşeyler homurdandı; başını eğdi, yarı reverans yaparak diz kırdı. Von Esslin belli belirsiz bir selâmlamaya benzeyen birşeyler homurdanarak kızın yanın-

dan geçip kasketini mermer masanın üzerine koydu, kızın şimdiden kapısını açtığı yeşil salonun bulunduğu yöne döndü, annesi içeride küçük bir sevinç çığlığıyla onu karşılamak üzere ayağa kalkmıştı. "Pek de inanmamıştım," dedi, kısa, kokusuz bir kucaklamayla. "Ama ne hoş bir şey!" Von Esslin bir adım geriye çekilip annesinin ellerini tutarak, sevgi dolu saygısını gösterecek biçimde öptü. "Çok zamanım yok," dedi, "savaşın eşiğindeyiz," derken boğazını temizledi. Annesi hızla başını salladı, kuş gibi. "Aman ne kadar da kararmışsın!" dedi. "Yara izin eskisinden de beyaz görünüyor." Oğul gülümsedi, bu eskiye dayanan bir şakaydı. Bir keresinde ata biniyordu, at alıp başını ormana kaçtı, bilinmez bir nedenle bir ağaca bağlanmış dikenli tel oğlanın yanaklarını kesmişti. Yaralar temiz olduğu için pansumana ya da onları diktirmeye gerek görmedi – sonuç, aklınıza gelebilecek en düzgün düello yarası benzeri bir şeydi. Bütün açıklamalarına karşın subay arkadaşlarını, yıllardır orduda yasak olan, ama zaman zaman genç subayların gizlice denedikleri eski samurai tarzı düelloyla gizli gizli ilgilenmediğine inandıramadı. O yadsıdıkça ona daha az inanıyorlardı. Bir Prusyalı değil miydi? Böyle durumlar enderdi, ama vardı, tıpkı zaman zaman düello eden birinin askeri mahkemeye verilmesi gibi. Yara izleri kaldı, yazın derisi karardıkça onlar beyazlaşıyordu. Onların insanlara düşündürdüğü şeyden çocukça bir gurur duyuyordu; aynı zamanda da utanıyordu. Hak etmediği, ama silemediği birer damga gibiydiler. Bu saçmalığa birlikte güldüler.

Annesi, "Gel şöyle, yanıma otur," dedi, "neler oluyor, bana anlat. Biz burada hiçbir şey bilmiyoruz, radyo da bozuk."

Annesinin dediğini yaptı, kanepeye oturdu, bunu yaparken de içini çekti. "Her şey çok çabuk olup bitiyor," dedi Von Esslin, "geride kalma tehlikesi söz konusu benim için. İşte bu yüzden yarın görev yerimde olmam gerekiyor. Führer yıldırım kararlar alıyor."

Polonyalı hizmetçi elinde tepsiyle içkileri getirdi, kız odanın öteki ucuna giderken aralarına kurşun gibi bir sessizlik çöktü. Genellikle kız yanlarında olduğunda gizlilik adına katı, tumturaklı bir Fransızca konuşurlardı. Bu yüzden annesi, "Çeklerin killi toprak antlaşması sona erdi, ama galiba buradan, daha yakınımızdan bir müşteri buldum. Şimdi bir yanıt bekliyorum," dedi. Von Esslin başını salladı, kaşlarını çatarak yanıt verdi: "Bu nasıl olsa olacaktı, olaylar ortada." Hizmetçi dışarı çıkıp kapıyı sessizce kapattığında annesi, "Anne ve babasını ziyarete gitmek için izin istemişti. Geri

dönmeyeceğini düşündüm. Dönünce şaşırdım." Von Esslin karşı çıktı, "Ah yoo, ne zamandır hep bizim yanımızda, tek sözcük Almanca öğrenmemiş de olsa. Herhalde burada daha rahattır, Polonya'daki küçük bir kulübede olamayacağı kadar – annesi-babası çiftlik işçisi, değil mi?"

Polonya'nın yazgısı bir an konuşmalarına gölge düşürdü; her ikiside –utanç demek fazla kaçar– hayıflanma duygusunun yanı sıra konuya girmek için sabırsızlanıyordu. Von Esslin coşmuş, duygusallaşmıştı. "Ülkenin yerinden yekindiğini hissetmek iyi, onurunu kıranların karşısına dikilmesi. Almanya çok uzun zamandan beri sabrediyordu, Führer bu konuda haklı. Çok uzun zaman."

Bu ruh halini paylaşan annesi yüzünün ifadesini uygun bir biçimde değiştirerek sertleştirdi; yürek biçimli başını biraz eğdi, ağzının kedimsi biçimini almasına izin verdi. Dümdüz ve sertti – bir asker karısının yüz ifadesi, büyük üzüntü ve ani kayıpları sükûnetle değilse bile cesaretle karşılamaya alışkın birinin. Onun bu yanını, baş eğmezlik ifadesini seviyordu. Bu normallik görüntüsünün gerisinde söylenmeden kalmış çok şey vardı, Alman olarak söyleyemeyecekleri çok şey. Tuhaf şeyler vardı – örneğin Almanların Avusturya'yı işgali yüzünden o çok sevdiği müzik festivalinden bir süreliğine yoksun kalması gerekiyordu. Festivaller yapılıyordu, evet, ama o sevgili Salzburg'unu, Viyana'sını ziyaret etmeye korkuyordu, efendi ulusun üyesi olarak... Tuhaf; bereket Führer bu çekinme duygusunu paylaşmıyordu. Bütün bir günü Wagner'in müziğinin çırpınışlarına adamış, basın için, Wagner bebeleriyle birlikte, ciddi bir suratla resim çektirmişti. Kuşkusuz şu anki Almanya'nın durum ve davranışlarının düşünsel ve coşkusal kökeninin sanatçıda aranması gerektiğinin apaçık bilinmesini istiyordu besbelli. O yeni dinin manevi yönden temize çıkarılmasıydı bu.

Sonra kuşkusuz başka konular vardı, kendi kendini temize çıkarıcı konuşmayı üzerine merhem gibi süremeyecekleri konular; çekincelerle önü tıkanmayan konuşmaya somut bir taban oluşturamayacak kadar karanlık, belirsizlikler içinde yüzen konular. "Anlıyorsun değil mi anne, şimdi bizim *olumlu* tavır almamız gerekiyor." O sözcüğü kendine özgü, patlamalı bir biçimde söylemiş, söylerken de kapıya çivi çakan bir adamın yapacağı türde kısa bir el hareketi yapmıştı. Olumlu. Düşünceleri şimdi tarlalarda, otlaklarda, sınıra ulaşan engebeli topraklarda sakince dolaşan o kara tanklara, bir okul çocuğunun sevinciyle kaymıştı. Kimileri onları,

içine çelikten yapılma şalgam biçimli miğferler giymiş adamların oturduğu, aynı çelikten yapılma müstehçen birer böcek olarak görebilirdi. Ama hayır, onun için onları, onların mürettabatını düşünmek hiçbir çekincenin azaltmadığı bir sevinçti. 10. Tugay 7. Panzer Birliği – bu büyük çelik kümesi, savaş gücü açısından, karaböcek gücü açısından soluk kesiciydi. Belli başlı karayollarında tanklar ilerlerken dişlilerin çıkardığı o ses, motorlarından çıkan o gürültü – bunların hepsi yakında zincirlerinden boşanacak kötücül bir gücün Wagner'vari ayak sesleriydi. Bunları düşününce yüreği kabardı, ama aynı zamanda içinden ağlamak geldi. 'Olumlu' sözcüğünü bir kez daha yineledi, üzerine biraz tehlike tuzu ekerek. Böylece oturup içkilerine üzgün üzgün baktılar.

Akşam yemeği için giyinmek üzere odasına çıktığında kızın, üniformasını yatağın üzerine serdiğini, sırmalı pantolonuna ütü çekmiş olduğunu gördü. Annesinin yanında evde geçireceği bu ilk gecede biraz resmilik iyi olurdu. Şimdiye kadar hep böyle olagelmişti. Gümüş saplı fırçalar, tombul kolonya şişeleri deri kılıflarından çıkarılıp böyle durumlarda onun hiç ihmal etmediği tıraşa hazırlık olarak banyoya konmuştu. Onun hayatının alışkılarını bu dal gibi Polonyalı kız ne iyi biliyordu. Onun pek yakında köle olacağını düşünmek tuhaftı... Sıcak suyun içine uzanırken kaşlarını çatarak bunu düşündü. Daha sonra giyindi, kendisine katılmak üzere annesinin gelmesini bekleyeceği resim galerisine indi yeniden. Yüksek pencereleri, ta öteki uçta, tam bir kanepelik cumbası, kuyruklu bir piyano bu salona bir sıcaklık veriyordu. Birkaç aile üyesinin kayıtsız fotoğrafları, güzel bir Klimt, sergilemeye değer aile yadigârlarının bulunduğu birkaç camlı dolap vardı. Baba tarafından birinin evliliği dolayısıyla Kleist'larla hafifçe bir akrabalıkları vardı, anlaşılmaz bir biçimde onun iki aşk mektubuyla bir oyununun el yazması onların eline geçmişti. 'Hindenberg'in babasına yazdığı askeri konularla ilgili iki mektup dışında belki sergilenenlerin en önemlisi buydu. Kleist arşivi şairin herkesçe kabul edilen dehasına karşın biraz kuşkulu bir armağandı. Ama... ne de olsa Goethe'ye kudurmuş köpek gibi saldırmış biriydi; sonra o intiharı (canım her şeye karşın asker bir aileden geliyordu)... o da biraz acemice bir şeydi. Von Esslin, kek ve meyve dolu kapaklı sepetleriyle o ölümcül pikniğe gitmek üzere yola çıkan o güzel çifti bugünkü gibi hatırlıyordu. Sepetin dibinde, Kleopatra'nın engereği benzeri, dolu bir tabanca vardı. Von Esslin güneş ışığıyla, suda yüzen kuğu-

larıyla o göl sahnesini kafasında daha iyi canlandırabilmek için gözlerini kapadı; güneşli sessizlikte patlayan tabancanın tiz sesini duydu, kanepede oturan kadının yana yıkılışını, iki büklüm olarak şairin onu sarmak üzere bekleyen kollarının arasına düşüşünü görür gibi oldu... Hayır, tiksinti duymamak insanın elinde değildi.

Giyinirken *Pour le mérite* adı verilen, o herkesin kıskandığı nişanı çıkarıp subay arkadaşlarının her zaman 'konfeti' dedikleri öteki hizmet işaretleriyle Demir Haçın yanına iğneledi. Almanların Victoria Haçı olan *Pour le mérite*'i babası Birinci Dünya Savaşının sonunda kazanmıştı. Doğal olarak bu madalya onun için çok değerliydi, ama herkesin içinde takamadığı için göğüs cebinin içine takıyor, dışını da kendisinin daha gösterişsiz ödüllerine ayırıyordu. Bu madalya hoşuna gidiyor, ona bir tür güven veriyordu – bir muska gibi. Annesinin açıkça bir şey söylemesede onu mutlulukla fark edeceğini biliyordu. Kendine bir içki doldurdu, piyanonun başına oturup Strauss'tan birşeyler çalmak için parmaklarını zorladı. Ne kadar da sertleşmişlerdi! Her zaman elinin altında bir piyano olsun istemişti; ama piyano çalma fırsatı bulamayalı yıllar oluyordu. Annesi gelince koluna girdi, hiç konuşmadan yemek için doğruca odaya götürdü onu. Gece fazla geç kalmak istemiyordu, çünkü ertesi gün onu benzeri görülmemiş yorgunluklar bekliyordu. Mum ışığında yemek yediler, alçak sesle konuştular, böylece konuşmalarının dinlenmesi olanağını ortadan kaldırıyorlardı –Polonyalıların cahilliğinden hiç kuşkularının olmamasına karşın. Annesi ona yerel bir birlikten bir güvenlik subayının gelip mutfağa mikrofon yerleştirmek için izin istediğini söyledi. Von Esslin önce inanamadı, sonra böylesine kalın kafalı hizmet anlayışına kendini tutamayarak güldü. Polonya sınırından öylesine uzaktaydılar ki...

"Ben de öyle söyledim, bir süre sonra gitti. Ona senin kim olduğunu bile söylememişler."

"Ya!"

Saatler onu vuruncaya kadar konuştular, sonra annesi ona kalkabileceğini işaret etti, kendisi yatmaya hazırlandı. Bu bir vedaydı, çünkü yarın o giderken annesi kalkmamış olacaktı. Kucaklaştılar. "Lütfen dikkatli ol," dedi annesi, o da annesini kapıya kadar geçirirken, ışıkları söndürmeden ve eski usül merdivenlerde onu izlemeye başlamadan önce merak etmemesi gerektiğini söyledi. Ağır ağır, biraz kederlice çevresine bakıyordu. Odasında başucu lambası yanıktı, yatağın örtüleri geriye katlanmıştı.

Soyunup yatağına girdi, yanında getirdiği dedektif öyküsünden birkaç sayfa okuyabilirdi, ama kafası gerilere, adamlarına, makinelere, bu yepyeni savaş biçiminden, yani toplu halde zırhlı araçların, uçakların topçu kuvvetler olarak kullanılmasından kaynaklanan heyecana gidiyordu. Böyle bir gücün sırf yoğunluğu nedeniyle hangi düşmanı olsa parça parça etmemesi olanaksızdı. Nasıl olmuş da demokrasiler bunu görememişti, -çünkü anlaşılan bu tehdidi karşılayacak taktik düzenlemelerin en küçük bir izi bile yoktu ortada. Tenise karşı Amerikan futbolu gibiydi, *fiacre*'a[1] karşı güçlü bir kızak... İçini çekti, elinden kitabı bırakıp duvar kâğıdına bakmaya başladı. Sonra Bilmece adını verdikleri, şifre iletmeye çabalayan o şaşırtıcı makine sayesinde komutanlığın tam bir gizlilik içinde çalışması. Hayır, hiçbir şey yarı yolda kalamazdı, her ne kadar yaşlı babası tedbir öğütleyen bir özdeyiş söyler dururduysa da, yani savaş alanında şansın sözünün geçtiğini. Şans!

Uzanmış sessizce soluyor, bu başıboş düşüncelerin, hızları kesilene kadar zihninden geçmesine izin veriyordu. Şimdi hafifçe uykuya dalmıştı. Ancak ışığı söndürecek kadar kendindeydi.

Uyandığı zaman saat bir falandı; sanki omzuna hem yumuşak, hem güven verici bir hareketle bir el dokunmuştu. Bir kadın eli. Uysalca denebilecek bir biçimde yataktan kalktı, çünkü bir hayvanın ya da bir kuşun çağrısı gibi sözsüz bir çağrıya yanıt vermişti. Tam biçimlenmemiş bir hareketti; bir uyurgezer gibi koridoru geçti, sonra hizmetçinin odasına giden iç merdiveni tırmandı. Yıllardır, kırkıncı doğum gününden bu yana, bu böyle devam ediyordu. Tek söz etmeden. Kız, yüzü duvara dönük, ama gözleri açık halde yatıyordu – uyurmuş gibi bile yapmaya kalkışmamıştı. Adam onu soydu, yavaşça yatağa çıkıp yanına uzandı, parmaklarıyla kadının böğürlerine dokunuyor, yinelemenin âdet haline getirdiği işareti veriyordu. Kız, yavaş yavaş, sessizce o tarafa dönmüş, dönerken de ipince gövdesini erkeğin daha güçlü, daha uzun gövdesini içine alacak biçimde açlıkla yay gibi bükmüştü. Şimdi deneyimli iki güreşçi gibi ikisi de sessiz bir boğuşma halinde birbirlerine kenetlenmişti, adam kendisini örümcek gibi yakalamış kızın kollarının, baldırlarının arasında bir tür çaresizlik, boyun eğme acısı, aşağılanmışlık duyuyordu. Kadın onun önünde eğiliyordu, sanki tek isteği vardı: ayaklar altına alınmak, tekmelenmek. Gene de bu bir aldatmacaydı, çünkü bir zirveye doğru tırmanan, ikisini de çifte şehvetlerinin

[1] (Fr.) Fayton. (Çev.)

olağanüstü güzel bellek yitimine sürükleyecek olan güçlü, kararlı bir tutkuyla, gittikçe artan bir şiddetle adam kızın üzerinde tepindikçe kız onun artan heyecanını hissediyordu. İkisinin de ağzından tek söz çıkmadı, suç ortaklığı belirtisi olabilecek bir harekette bulunmadılar. Bir ritme yanıt veren iki böcek gibiydiler, bir dalga boyu uzunluğunda bir ışığa, bir sese. Kızın ölüm maskesini anımsatan yüzündeki gözleri kapalıydı, –bir Japon bebeğin saçlarını çağrıştıracak kadar– kara saçları bir miğferi andırıyordu. Doğulular öldükten sonra kafalarında biten saçlar gibi. Kadının yüzü güzeldi, ama korkunç derecede zayıf, korkunç inceydi. Başı bir engerek başıydı, onu insan yapan ayrıntılar oldukça zarifti ama, güzel gözler, dişler. Daha gençken bir *petit rat de l'Opéra*[1] izlenimi yaratıyordu herhalde. Bu kız onundu, ona teslim olmuştu, bu düşünce onun açgözlülüğünü kışkırtıyordu; yakında orduları, kızın ülkesini ve halkını nasıl tepeleyecek, onların ırzına geçecek, onların kanlarına basa basa yürüyecekse o da kızı öyle tepelemişti. Sonunda zirveye ulaştı, bitkinleşip sersemleyerek kızın göğsünde uyuyakaldı, rüyasında yerle bir ettikleri çiftliklerin tozu dumanı arasında çoban köpekleri gibi sağı solu koklayan, açılarak saldırıya geçerken küt, çelik burunlarıyla duvarları, çitleri delip geçen, büyük, çocuk gibi neşeli tankları görüyordu. Şu an her zamanki gibi kızın dudakları kımıldıyorsa da kendisi ölü gibi yatıyordu. Ama adam kendisinin başını beşik gibi sallayan kızın böylesine tatlılıkla fısıldadığı şeyleri duyamıyordu. Kızın söylediği şeyler Almanca değildi.

İki kat yukarıda annesi gözleri açık halde yatıyor, karanlığa bakarak zaman zaman bulanıklaşan, onların çıkardığı küçük sevişme sesleriyle kesilen sessizliği pürdikkat, öfkeyle dinlerken düşünüyordu. Bir baca boşluğu, ne kadar ses varsa hepsini alıp onun odasına ulaştırıyordu; ama ulaşanlar yeterince azdı, bu yüzden babasının son yıllarında sık sık görür gibi olduğu şeyleri açıkça kafasında canlandırabilmek için onları epeyce tahminle yedeklemesi gerekiyordu. Sonra sessizlik çöktü.

Kız onu bir el feneriyle uyandırdığında gün ışımak üzere olmalıydı, kız o uyurken kollarının çemberinden kurtulup çıkmış, üzerine bir şey geçirmişti. Kızla resmen vedalaşmadı, yalnızca ağır bir sessizlik içinde kalkıp odasının yolunu tuttu. Sıcak bir duş alıp özenle giyindi. Daha sonra kilitli evrak çantasını alıp bir kez daha aşağı kata indi; yemek odasında, bir büfenin üzerinde ispirto ocağı-

[1] (Fr.) Operanın küçük faresi. (Çev.)

nın tomurcuk biçimli alevinin üzerinde kahvedenlikten buhar çıkıyor, yemek ısıtma ocağının üzerinde kahverengi çavdar bisküvileri ısınıyordu. Kendisine kahve ve bisküvi alıp oturdu, o yerken hizmetçinin iki bavulu yıldırım hızıyla hazırlayacağını, daha sonra holde şoförün gebnesini beklemek üzere aşağı indireceğini biliyordu. Bundan sonra açıkça kendisine gerek duyulmadıkça kız ortada görünmeyecekti – Von Esslin çıkıp da ön kapı kapanıncaya kadar yeşil çuha kapının arkasında bekleyecekti. Yılların alışkanlığıydı bu.

Kahvesini içerken evrak çantasını açtı, içindeki belgeleri şöyle bir karıştırdı, önemli şeylerle, birliğine döndüğü zaman yapması gereken işlerle ilgili olarak belleğini tazelemek istiyordu. Çoğunlukla sınıflandırılmamış savaş emirleri, haritalara gönderme yapan notlar: olaylar bunca çabuk gelişirken şifrelerin listede oyalanacak zamanı yoktu. Beyaz Operasyon, *der Fall Weiss*, çoktan formüle edilip Genelkurmayın kafasında bir süredir olgunlaşmaya bırakılmıştı –Naziler titiz değilse kimse değildir.

Daha sonra üstün bir domuz derisi taklidi olan, ama parlaklığı ve bayağılığıyla kendini ele veren dosya vardı. Führer'in kurmaylarla yaptığı son brifing toplantısından sonra Dr. Goebbels'in onlara dağıttığı iki broşür bulunuyordu içinde. Torbanın içinde yan yana duruyorlardı, biri kırmızı, bir mavi. O küçük, sakat doktor ne diyordu onlara? "Kültürel ve düşünsel yönden temize çıkarma aygıtı:" *Ein Kultur – und Intelligenz – Rechtfertigungsapparat*! İşte üzerine çene yorulacak bir laf, o da o hafifçe tutuk konuşmasıyla çene yormak zorundaydı. Ne önemli bir deneyimdi, iki yüz ya da daha fazla arkadaşının, meslektaşının arasında, yeni doğmuş şatosölyelikte Führer'in kendisi için hazırlattığı çalışma odasında oturmak.

Tam bir saat bekletilmişlerdi, sonunda o, *der Kleinmann*, kafası çok meşgulmüş gibi, neredeyse dalgın görünerek büyük kapıdan içeri, neredeyse korka korka süzülmüştü. Olağanüstü bir eşzamanlılıkla hep birlikte ayağa kalkmış, ayaklarını bir kez hızla yere vurmuşlardı ve deri çizmelerin topuklarından, sanki bir dev, dudaklarını şaklatmış gibi, bir ses çıktı. Hep bir ağızdan boğuk, kaba bir kükreyiş halinde "*Heil!*" derken sağ kollar öne fırladı. Buna o, belli belirsiz bir el hareketiyle karşılık verdi, daha da belirsiz, hatta utangaç bir bakış fırlattı. Daha sonra, "Buyurun oturun, baylar," diyerek gerilmiş yayları gevşetti.

Hepsi bir güvencın sürüsü gibi yeniden yerlerine yerleşti, onun ağzından dökülen sözcükleri en gizli, en kesin anlamıyla yakalayabilmek için öne eğildi. Hepsi önce yavaştan yavaştan başlayıp onun düşünceleri, sürgünde sessiz sessiz uzun zamandır kafasında taşıdığı, parlattığı saplantılı düşünceleri kendilerini ateşledikçe giderek hızlandılar. Ama yorgun görünüyordu, öyle de olabilirdi, omuzlarında bunca yük, düzelteceği bunca yalnış, dünyayla görülecek bunca hesabı varken. Yüzü de solgundu, sanki bir sara 'hava'sından yeni yeni kurtulmak üzereymiş gibi konuşma zorluğu da çekiyordu. Uzayıp giden şiddetli eleştirileri korkulu bir coşkuyla dinliyorlardı.

Dinlerken çevrelerindeki geniş odaya da bakıyor, onlar için yeni mülkün manevi sınırlarını tanımlayan geleceğin insan-tanrısıyla bu gebe buluşmanın ayrıntılarını ellerinden geldiğince bellemeye çalışıyorlardı. Bu düşüncelerin önerdiği özgürlük umuduyla havalarda uçuyor, günahlarından arınmış gibi oluyorlardı; Führerlerinin önerdiğine göre şimdi onların yapacakları şey, peşin peşin bir saltıkçılıktı. İnanç – onlara gereken şey buydu; gerisi kendiliğinden gelirdi. Bu tür bir uzsözlülük insanı sarhoş ederdi. Pek çoğu etkilenmiş, yüzleri al al olmuş, solukları sıklaşmıştı. Böylece devam etti, etti, sonra birden yakıtı bitmiş bir araba gibi zınk diye kesildi, içeriye bir sessizlik çöktü.

Şansölyelik denen, büyük operasyon odalarıyla –Führer'in oturup çalışacağı, yeni bin yıla doğu o dev savaşı yöneteceği o yeraltı mağarası– çalışma odasıyla bu dokuz yüz odalık hengâme yapıyı dikmek yalnızca dokuz ay sürmüştü. Mimar Speer ile birlikte planlar üzerinde uzun uzun severek çalışmıştı. Tekparça, boyun eğdirilmiş bir yapı, tiyatrovari, ama çağa uygun bir klasik tiyatro. Aslanın inine gelince, orada, kafeteryalar inşa etmeye alışmış bir mimarın ölçütlerine uyacak bir klasikçiliğin orta sınıfa özgü bütün albenisi vardı. Ama etkileyiciydi, çünkü sahibi, süpürge bıyığı, yana yatırılmış saçlarıyla o ufak tefek adam etkileyiciydi. İnsan kendi kendine onun bu noktaya nasıl vardığını soruyordu. Sonra gözlerini görüyordunuz...

Doğal olarak bir dalkavuk olmayan Von Esslin not alıyormuş gibi yapıyordu; o gözler onu rahatsız ediyordu, böylece rahatsızlığını saklayabiliyordu. Ara sıra çevresine bakıyor, gördüklerine değer biçiyordu. Akustik gerçekten harikaydı.

Bu anıtsal odanın uzunluğu yirmi sekiz metre, genişliği on beş, yüksekliği on metreydi. Havalandırmasının çok iyi düşünülmüş olmasına karşın içeride hava uyuşuk uyuşuk dolaşıyordu. Pencereler altı metre yüksekliğindeydi, gri kadife perdelerle çerçevelenmişti. Sonra her yerde, özel olarak getirtilmiş Yunan mermerleri vardı; işçiler Pentelikos'ta fazla mesai yaparak gelecekteki hükümdarlarına mermer dilimlerini kestikleri için cömertçe ödüllendirilmişti. Gri, gül rengi, mercan rengi mermer. Sonra bu renklerin yumuşaklığını dengelemek için halılar vardı – güzelim Gobelin'ler. Tavanda iki yüz on iki adet, eşit büyüklükte tavan teknesi vardı, her biri katı geometrik tarzda pervazlarla dengelenmişti. Oysa frizler – sözümona bitmemecesine yineleniyor, öte yandan Dor tarzını anıştıran bir üslupla oyulmuş A. H. başharflerinin üst tarafında yağlı bronzdan altı çift fener ayaklığıyla sütunlar çiçek açıyordu. Serin tabanlara safkan doğu halıları serilmişti. Pırıl pırıl parlayan som ceviz masaya bronzdan yapılma üç uzun, özelliksiz lamba tepeden bakıyordu, çalışma masasının önünde uzun arkalıklı dört iskemle vardı. İnandırıcı olmaktan da öte, eziciydi.

Konuşmanın birdenbire kesilip Önderin onlardan ayrılmak üzere ayağa kalkması büyüyü bozan bir şeydi. Bir kez daha o törensel topuk çarpmayı ve boğuk haykırışı yinelediler. Sonra Büyük Önder çıkıp gitti, içeriye o sakat girdi, yerini aldı, o sırada üniformalı askerler, içinde iki broşür bulunan o torbaları dağıttı. Goebbels dağıtma işi tamamlanıncaya, askerler dışarı çıkıp da yüksek kapılar kapanıncaya kadar bekledi. Daha sonra boğazını temizledi; alçak, vurgusuz bir sesle konuşmasına başladı; sanki kendisinden önceki o tumturaklı söylevle karşıtlık oluşturacak biçimde alçak perdeye ayarlanmıştı sesi. Şimdi hepsinin ayağının altında daha tanıdık bir toprak vardı, çünkü onun söylemek zorunda olduğu her şey alışılmış, sürprizden uzak olmak zorundaydı; her gün gazetelerde okudukları şeylerdi; Almanya'nın yakında düzeltilecek olan yanlışları, aşağı ırkların bağışlanmaz kışkırtmaları. Gene de makul ve açıklayıcı bir anlatım tarzı vardı. Almanya şimdi kendisine doğru yolu bulmuştu, bu yolda ilerleyecek, yeni bir dünya, doğanın düzenine uygun düşecek bir dünya düzeni kuracaktı. *Ordnung* – bu sözcüğü neredeyse şarkı gibi söylüyordu; bütün düşüncesini bir arada tutan buydu. Yakında bütün karayı, denizi geçip yeni Altın Çağ'a önayak olacak bu koca çelik savaş gemisinin yan tarafında bir perçin çivisiydi bu. Ama konuşmacı burada durdu,

parmağını kaldırarak bütün düşmanların temsilcisi olan iki düşmanı akıllarından çıkarmamaları gerektiğini söyledi – kendi amaçlarına ulaşabilmek *için alt etmeleri gereken iki karanlık düşman.* Konuyla ilgili iki broşürü o küçük plastik torbada bulacaklardı. Onların iyice incelenmesi gerekiyordu, çünkü Almanya'nın özel göreviyle ilgili bütün gerçekler oradaydı; her komutan onları incelemeliydi. Yeni Aryan düzeniyle aralarında yalnızca, yalnızca bu iki güç vardı. Sorunun özü buradaydı.

İnsan, Nietzsche'den alıntılarla dolu bir derleme bulacağını umabilirdi, onun o öfkeli Yahudi düşmanlığını (filozofun kızkardeşiyle kocası tarafından uydurulup sokuşturulmuş olduğu ortaya çıkacak *olan duygularını*) yansıtan alıntılar; ama, *hayır*, küçük plastik torbadaki belgelerden, sırasıyla, biri Yahudilerin dünyayı ele geçirme planlarını özetleyen ünlü Zion Protokollarıydı, öteki Büyük Pedro'nun buna Pan-Slavizmle karşılık vermeyi öngören vasıyetnamesi.[1]

İşin berbat yanı bu konuları ikiyüzlülük etmeksizin kendisiyle tartışacak kimsenin bulunmamasıydı, çünkü saçmalığı ortada olan bir şey için sorular sormak *bu evrede hainlik sayılıyordu.* Herkes kendi kuşku ve korkularının özel hücresine kilitlenip kalmıştı – savaşın bu yanından hiçbir çıkış kapısı yoktu. Kendilerini hâlâ onurlu insan sayan insanlar için katlanılmaz bir durumdu. Von Esslin dizlerinin üzerinde bu belgelerle kurmay odasının bir köşesine oturmuş, ağaçlara vuran güneş ışığına bakıyor, düşünüyordu. Ordudaki insanlar her türlü siyasal içgüdüden öylesine yoksundu ki! En iyisi hiçbir şey düşünmemek, hiçbir şey söylememekti – gözükör eylemin o olağanüstü güzel, kurtarıcı kucağına kendini bırakmaktı *en iyisi; Polonya'ya yönelmiş* bu koca çelik canavarın bir parçası olmak, düşünmeyi kendisinden daha iyi bilenlere bırakmaktı. İçini sevinçle dolduran düşünceler bunlardı – büyük onur ve hayranlık kazanmak, tanklar konusundaki mesleksel merakını gidermek umudu. Onları tümenden yönetebilecekler miydi, yoksa ilerleyen savaşın nabız atışlarını izleyebilmek için, kurmay subaylar, onların sırtlarına mı binecekti, yani? Yakında bunların hepsini öğrenecekti, ancak son dakikada bir rastlantı *sonucu rüzgâr* yön değiştirmez, İngilizler ve Fransızlar konumunu değiştirmezse. Evet, ama o zaman bile...

---

[1]Son Ek'e bakın.

Komuta görev yerine, kurmay birliğine, hepsi de kendisi kadar gergin olan meslek arkadaşlarının yanına gitmek için sabırsızlanıyordu; savaştan önce son şifreyi, birlikler –şimdiye kadar duymadılarsa– kararın, yani saldırı emrinin verildiğini bildirecek olan, 'Cepheden Gönderilen Son Mektuplar'ı onamayı çok istiyordu. Kafasından bu düşünceler geçtiği zaman bir tür baş dönmesi duyuyordu – deli gibi saldırma isteği. İşte böyle zamanlarda düşüncelerinin ve itkilerinin karışıklığını yatıştırmak için bir piyano özlemi duyuyordu.

Tarih ne kadar da yavaş evriliyor! Buz sarkıttan her bir su damlasının oluşup yere damlaması bir yüzyıl alıyordu – ya da kendisi gibi son şifreyi bekleyenlere öyle geliyordu. Geceleyin arabayla yol alarak, başlıca bitkilerin çelikten yapılmış gibi göründüğü ormanlardan, sınır bölgelerinden oluşan yerlerden geçti. Anayolda, bir köprünün yanındaki dönemeçte, birtakım farların yaygın parıltısına, bir hendekte, terskepçe olmuş böcekler gibi tekerlekleri havada, kaplumbağa benzeri sırtüstü yatan kamyonun çevresinde bir şeylerle uğraşan insan karaltılarına bakılırsa bir kaza olmuştu. "Kaza," dedi arabanın sürücüsü. Böylesine karmaşık takımlar halinde, geceleyin yol alan bunca trafik varken kaza olmasına şaşmamak gerek. Yolu trafiğe açmak için gereken çalışmayı yapacak yüksek rütbeli bir subay yoktu ortalıkta, Von Esslin arabadan atlayıp indi, olay yerine gitti. O zaman kamyonların haç taşıdığını gördü. Hendeği ve hendeğin gerisindeki tarlayı dolduran, durmuş arabaların verimsiz ışığında beyaz beyaz parlayan binlerce tahta haç. Haçlar! Nedense bu gördüğü şey onu fena halde öfkelendirdi, kendisini bile şaşırtan çılgınca sert emirler savurmaya başladı. Onun duruma el koyuşu, öfkesinin azgınlığı karşısında onun gibi şaşıran, olay yerindeki askerler ters dönmüş eşekarısı yuvasının arıları gibi vızır vızır çalışıyordu. Von Esslin yalnızca bağırıyordu. Sürücülere kendilerini takdim etmelerini buyurdu, sonra onları azarladı. Onun emriyle üçü de suçlu bulundu. Daha sonra hâlâ öfkesi burnunda, coşkusunun şiddetinden bayılacak gibi olarak arabasına döndü, yoluna devam etti.

Kısa sürede bunu unuttu, çünkü hareket halindeki Büyük Ordunun ürünü olan görkemli ritim karşı konmaz bir şeydi, insanı kıskıvrak yakalayıp götürüyordu. Bireyler olarak hepsi önemsizleşmiş, hareketin gücü bütün kişisel sorumluluklarını ellerinden almıştı. Onun bobinleri, dişlileri onları bir arada tutuyor, öte yan-

dan gittikçe artan hızı sanki büyük bir ırmakta onları göğüs aşağı, bitiş noktası olan okyanusa doğru karşı konulmaz biçimde yuvarlıyordu. Ama bu tel ağlardan, çelik örgülerden oluşan bir ırmaktı. Von Esslin serüven arkadaşlarının yanında, dostluğun sıcaklığı ve gerilimi içindeki yerini bir kez alınca kendini gittikçe artan bir hızla onları çağıran derinliklere doğru yıldırım gibi giden büyük bir salın kaptan köprüsünde bulmuştu; kurmaya, varlıklarıyla etkilemeye kararlı oldukları yeni dünya düzenine doğru yol alıyorlardı. Haritacılık arabasındaki kahverengi, ciddi, etli yüzlere, büyük kırmızı ellere baktı; yüreği onlara duyduğu sevgiyle, coşkuyla kabardı. Gecenin karanlıklarından yeni bir tanyerine doğru yola çıkıyorlardı – güneş doğduğunda bütün tarih değişmiş olacaktı!

Karanlığın kıyıları titriyor, sanki uzaklardaki bir fırtınanın şimşeğiyle ufkun kimi noktaları yanıp sönüyordu. Ama bunun ilk çarpışma haberi olduğunu biliyorlardı, öncü zırhlı birlikler düşmanın öncü birlikleriyle boynuz-boynuza gelmişti. Gündoğumundan iki saat sonra bütün senfoni başlamış durumdaydı; büyük hayvan ilkin sakına sakına, sonra artan bir hız ve güvenle, kıvrılıp yattığı yerden kalkıyor, vitesi geçirirken ancak gerekli noktaları aydınlatılmış karanlığı fora ediyordu, yalnızca ovalardaki ilerleyişini müjdelemek için padavra tahtalarının üzerinde bilinen bir okyanusun dolgun gürültüsü vardı.

İlk ışıkla birlikte hava bombardımanının başlaması gerekiyordu – cephede büyük, kıyıları çentikli çukurlar açılıyordu bu yeni taktikle. Kendilerine bağlı özel birimlerin tatsız tavırları olmasaydı kendilerini tarihsel bir destanın parçası olarak düşündükleri için onları bağışlamak olanaklıydı. Orduya asker toplamak için hapisaneler taranmıştı. Onlar savaşanların arkasından gelip yağmalama, ırza geçme, yıkıp yok etme işlerini başlatacaklardı, bunlar kendini askermiş gibi gösteren Schutzaffeln'in tarla grisi şifre kâğıtlarıyla dağıttığı, resmi yönergelerin arasına özenle sıkıştırılmıştı. "Ne pahasına olursa olsun, yüreklere Reich korkusu salınmalı. Hiçbir çabadan kaçınmamalı." Özel bir insan soyuydu bu, bu kaçamak, tek heceli sözcüklerle konuşan, çekingen adamlar. Subaylar sıkılmış dişlerini açarak gülümserdi; başkalarına acı vermekten hoşlanan herkesin –gardiyanların, engizisyoncuların, sendika temsilcilerinin, cellatların– yaptığı gibi suçu ve tedirginliği o aralıktan dışarı verirlerdi. Toplanta kampları, en seçkin inzibat subaylarının, bu çağdaş Romalı takım başlarının o korkulan, nefret edilen kurukafalı üni-

formalarıyla saygınlık kazanmasına olanak sağlamıştı. Muvazzaf askerler onların kendilerine öldürme yetkisi emanet edilmiş uşaklar olduğunu biliyordu; onların utancı Von Esslin'in kendi utancını kıvılcımlıyordu, çünkü onların işinin bütün Avrupa'yı dumanları tüten bir yangın yerine çevirmek olduğunu biliyordu.

İlerleyerek şimdi karanlıktan aydınlığa çıkmışlardı, yakında uzak gayda sesleri gibi sesler çıkaracak, daireler çizecek küçük, kara beneklerle dolacak olan, şu ansa hâlâ mavi bir gökyüzünün altında o sonsuz, sarı hasat buğdayı ovalarının kıyılarına geleceklerdi az sonra. Daha sonra ses duyuldu, çok yüksek bir ses, çok sayıda farklı ses birleşiyor, ürpertiler geçiren kulak zarının üzerinde, her yeri sarsan, tek bir içbükey ağırlığa dönüşüyordu; birbirlerinin söylediklerini duyamıyorlardı. Ağızları çalışıyordu. Sonra yavaş yavaş ufkun iki ucundan dünya yanmaya başlamıştı, buğday yanmaya başlamıştı, sanki onlarla buluşmak için yangın dörtnala onlara doğru ilerliyordu.

Yedinci ve Onuncu Panzerler, av köpeği gibi kulübelerinden çıkarılmış, yanan ovaların karşı yanındaki görünmez düşmanın üzerine yollanmıştı. Onların hızıyla kanatlanıp uçacağını ummuştu herkes, ama ani bir baskın girmişti araya, alevler uzuyor, onlar hızla ilerlerken önlerine alevler uzanıyordu, kendilerini alevlerle sarılmış buldular. Von Esslin o çok sevdiği tankların kestane gibi saçıldığını gördü, petrol depolarının sıcaktan patladığını. Komutanın arabası geriye döndü, duraksadı Komutan. Sürücüsüne küfretti, yoluna devam etmesini, zırhlı birlikleri izlemesini söyledi, ama şu anda onlar yanan bölgenin kıyısına gelmişlerdi ve patlayan tanklardan daha savunmasızdılar. Arka arkaya kesintisiz eklemlenmiş eylemlerin oluşturduğu zincirde küçük bir kesintiydi bu ancak – ulaşılmış hedeflerden, ulaşılıp aşılmış hedeflerden, arkadan sarılıp kuşatılmış düşman birliklerinden söz eden, durmadan yinelenen şifrelerden bıkmışlardı. Küçük bir başarısızlık, ama gene de *amour-propre*'u[1] sarsılmıştı, kendini suçlu hissediyordu, bir şeyi çalınmıştı – onun ne olduğunu bilmiyordu. Sıkıntısı geçince bir kan gölcüğünün başında oturduğunu gördü; ön kolunda fena bir kesik yüzünden her yanı kan içinde kalmıştı. Heyecanından acı duymamıştı; şimdi yara acımaya başladı. Bir asker çağırttı, yarasının rahatça sarılabilmesi için paltosunu sıyırıp çıkardı. Alevlerin görün-

[1] (Fr.) Özsaygı. (Çev.)

tüsünün yerini duman almıştı. Kömürleşmiş bitki saplarının içinde birlikler onun o patlamış kestaneyi andıran tanklarını bulmaya çalışıyorlardı. Kolunda bir şarapnel parçası vardı; asker onu çıkarıp eline vererek, "Bir anı, efendim," dedi.

Bu küçük kefaret Von Esslin'in neşesini yerine getirdi. Bu gidişle yakında Varşova'da olurlardı.

ÜÇ

MISIR'A VARIŞ

Gecenin en sessiz saatinde hiçbir aksaklık olmaksızın gemiye binme işi tamamlandı, sabah olduğunda kraliyet yatı Mısır'a gitmek üzere denize adamakıllı açılmıştı.

Blanford not defterine şunları yazdı.

Bir şair için ölümsüzlük böyle bir şey olmalı. Varsayalım ki size şu anda, eksiksiz bir dinginlik içinde, bulutsuz bir göğün altında, tek bir Hdmeros buklesi bulunmayan, rüzgârsız, camgöbeği bir denizde doğuya doğru yol alıyoruz dedim... Bizi Mısır'a, güvenliğe ulaştıracak kraliyet yatının adı *Hidiv.* Hayır, kendimi burada parlak renkli çizgili branda bezi tentenin altında, sakin Prensin yanında uzanmış, ciddi, düşünceli bir sevinçle viski-soda içerken bulmak tam anlamıyla gerçekdışı bir şey. Ayaklarımızın dibinde açılmış olan uçurumu —savaşı— düşünürsek. Prensin kendisi etkileyici bir denizciye dönüştü, çünkü manolya yumuşaklığında bir kumaştan yapılma beyaz pantolon, onunla karşıtlık oluşturan bleyzır ceket ile hem kraliyet ailesinin hem de İskenderiye Yat Klübünün armasını taşıyan eski, hanedanlık yat kepiyle tam takım yat *tenue*'sü[1] giymişti. Bleyzır, Oxford'dan Balliol'dan.

Zaman zaman hava öylesine tertemiz, yüreklendirici oluyor ki birkaç dakika uyukluyoruz; sonra uyanıyor, Arapça dersine devam ediyoruz, bu beni dilci yapacak. Buna zaman ve dünya bulabilirsek.

(Sevgilim, bu biraz beni şaşırtıyor, ama bu satırlar Livia'ya değil sana yazıldı. Bunları yazıyorum, çünkü bu hayatta seni ve Sam'i bir daha görmeme olasılığı, hayır bunun kesinliği yüzünden kendimi özgürleşmiş hissediyorum! Bunları yavaş yavaş, gizlice sana dönmüş olan yanımla yazıyorum. Tam da bekleneceği gibi du-

[1] (Fr.) Kılık. (Çev.)

rumu başlangıçta anlayamadım. Ama Livvie anladı. Onun kıskançlığı dikkatimi çekti, ama nedenini çakamadım. Tam 'Hoşça kal' demek için seni öpmeye davranıncaya kadar gerçeği göremedim. Ama Livvie gördü ve bunun için de senden nefret etti –bir kızkardeşe karşı insan nefrete ne kadar izin verirse. Tren seni alıp gidinceye kadar bunu bilmiyor ya da fark etmiyordum.)

İşte buradayım, Tibullus'un daha genç, deniz tutmanış bir kopyası gibi. Şiirim yelkenlide zihnime saldırıyor. Annem öldü, arkadaşlarım dağıldı, geleceğim belirsiz, yalnızlığım tatlı bir ağırlık. İnsan bunda iyi bir perinin çocuklukta verdiği bir sözün olumlanmasını sezinliyor. Şöyle demiş olsa gerek: "Bu çocuk içe dönük olacak, her günkü hayattan kopuk, yalnızlıkta usta, ama kavrayış gücü *yüzünden de büyünün etkisinde kalmaya yatkın*."

Eski yata erzak alırken hayal gücü en üst düzeyde kullanılmış – havyar, şampanya, viski, hiçbir eksik yok. İriyarı bronz uşakların gong sesleriyle, göz alıcı beyaz giysileriyle, bileklerini örten bembeyaz eldivenlerle sunduğu Fransız mı Fransız yemeklere oturuyoruz. Saygınlık ve doğrulukları içinde büyük soylular gibi hiç istiflerini bozmadan, köleleşmeksizin naziklik üleştiriyorlar. Mısır'la ilgili ilk tat bu benim için, Prensin bize nefis tabaklar üzerinde yemek sunan o olağanüstü hiyeroglifsi uşakları. Prens kimi zaman kaygılanıyor. "Galiba aşağılık bir torpedo yiyecek olsak bu personeli kaybettiğim için üzülmem beklenir benden, – benim adamlarım olmamalarına karşın. Faruk çok öfkelenir elbet. Sigortası vardır herhalde." Bu konuyu hiç düşünmemiştim. Krallar her şeyin kendilerine verilmesine alışkındır – sigorta ettirmelerine gerek var mıdır? Esniyor ve Kleopatra'nın ev kedisi gibi geriniyorum.

Teknenin kitaplığı Faruk'un İngiliz dadılarının yığdığı Viktoria dönemi romanlarıyla dolu. Oysa Arapça kitapların bulunduğu küçük, ama değerli bölümde bir oyun var, Prens ülkesi için onun kusursuz bir önsöz oluşturacağı kanısında. "Bir arkadaşım yazdı," diyor, "başlığı *Kleopatra'nın Ölümü –Masra Kaliûpâtrâ–* senin için bu çok uygun, evet."

Kleo'nun uyrukları tarafından 'Kaliüpâtrâ' olarak bilindiğini bilmek hoş. Onun tanıdığı, o çöken dünya bundan fazlaca farklı olamaz – salt bir ölçek sorunu. Felâket felâkettir, ne büyüklükte olursa olsun.

Şu cızırtılı kahine, gemi radyosuna göre bütün çevremizde bir savaş ortalığı kasıp kavuruyor. Fransız filosuyla, İngiliz filosu savaş tehditlerinde bulunuyordu. İtalyan filosu bir yerlerde pusuda bekliyor, Tanrıya şükür tedbiri elden bırakmadan. Bu arada (büyük bir kasırganın gerçekte olmayan merkezinde, çevresinde oluşumunu tamamladığı çekirdeğinde) motorun hafif hırıltısı ve büyük gemi bacasından çıkan sorguç biçimli duman dışında hiçbir şeyin bozmadığı bir sessizlikte, sakince yolumuza devam ediyoruz. Girit'in ak kayalıklarına, daha sonra İskenderiye havzasının barınakevi Evnostos'a doğru. Her şey o kadar iyi ki inanamıyorum.

"Bay Blanford, sizden Prenses ve kendim adına bir dilekte bulunabilir miyim?"

"Elbette, Prens Hazretleri."

"Size kısaca Aubrey diyebilir miyiz? Böylesi işleri kolaylaştırır."

"Ama elbette."

"Teşekkür ederim, Aubrey."

"Rica ederim, Prens Hazretleri."

Arapça dersleri böylece bin bir kez kesintiye uğrayarak, Prensin saplamalarıyla bölünerek ağır ağır ilerliyor. Bu eklemeler arasında kendi dadısı Bayan Macleod diye birinin Mısır üzerine yazdığı *Nil'de Bir İngiliz Kadını* adlı kitabı okumam için diretmesi de var. Prensin dediğine göre çok çarpıcı gözlemlerle doluymuş; Mısır'da yaşanan hayatın gariplikIerinin pek çoğunu veriyormuş. O konuşurken ben kitabı açıp kitabın gerçekten de nefis bir biçimde şu sözlerle başladığını görüyorum: "Mısır'da insanı düşüncelere dalmaya götürecek yağmur diye bir şey olmadığı için insan içtepileriyle hareket ediyor."

Bu güzel, ılık havanın kozası içindeyken aşağıya inmek günah olur, bu yüzden yemeğimizi tepsiyle yukarıya getirmelerini söylüyoruz, güvertede eyleşirken yiyoruz. Ara sıra önümüze radyo telsizcisinin saygılarıyla birlikte, daktilo edilmiş bir haber bülteni geliyor önümüze, ama içinde yazılanlar delice, tutarsız, şu batan ciddi güneş ve sakin denizle hiçbir ilişkisi olmayan şeyler. Bununla birlikte İskenderiye ile haberleştik, limana sağ salim girebilmemiz için geceyarısından önce bir kılavuz tekne gelip bize eşlik edecek. Büyük liman kımıldamadan duran hem Fransız hem İngiliz savaş gemileri ve kruvazörlerle etkileyici olacak herhalde, ama bundan yoksun kalmak zorundaydık; çünkü akşam yemeğinden sonra

Prens kaptan köprüsüne çağrıldı, orada kara telefonunu kullanıp mesajını doğrudan yetkililere ulaştıracak. Büyük limanda değil de, biraz alışılmışın tersine, Montaza Sarayının orada karaya çıkma izni alacak birini arayabilecekti. Onun açıklamasına göre bu yolculuğumuzu hayli hafifletecek, işgüzar *douanier*'ler[1] güvenlik subayları olmadan karaya çıkmamıza olanak verecekti. "İngilizler her zamanki gibi engel çıkaracaklar, bundan hoşlanmayacaklar; ama bunu onlara Faruk söylerse istemeseler de kabul ederler, o da bunu söyleyecektir."

Biraz dinlenmek için erkenden odalarımıza çekildik, aralarında ürpertici, kalın, alçak sesleriyle konuşan, hafif sesle gülümseyen bu ciddi, kahverengi boncuk gibi uşaklara bıraktık her şeyi. Uyku da uyudum, kahverengi bir el omzuma dokunarak beni uyandırdı, adam beni olağanüstü bir saygıyla sarsarken bir başkası, "Afendi ukarda çıkmanı istedi. Bekliyor," dedi. Giyindim, uykulu uykulu güverteye çıktım, Prensi neşe içinde bagajlarımızın başında dururken gördüm. "Haklıymışım," dedi neşeyle, "İngilizler bana öyle kızdı ki!"

Mısır Deniz Kuvvetlerine ait büyük bir motorla karanlıkta kıyıya gittik ve tam bir karanlık içindeki bir sarayın subendi kapısında karaya çıktık; pek çok pazarlıktan sonra şalter indirildi ve gecenin karanlığında karşımızda Taj Mahal ile Eiffel kulesi karışımı bir şey sırıtıyordu.

Bu benim Mısır Barokuyla ilk karşılaşmamdı, bu yüzden benzetme şaşılacak derecede uygun düştü. Böğürmek, anırmak – bunca çok renkli bunca aynada bunca ışık – sonuç, çok biçimli bir sapıklık, yani... Bu yere âşık olacağımı kavradım – tutarsızlıklardan oluşan koca bir tapınak olduğunu gördüm oranın. Büyük salonların yerlerini kaplayan o benzersiz Şiraz halılarının üzerine basarak sessizce yürür giderken ruhum kırmızı deriden, altın kakmalardan, lacivert taşından, aynüşşemsten, ıssız çeşmeler gibi ışık fışkırtan her yerdeki aynalardan başım döndü. Çünkü konuk odası boştu, ortalıkta kimse yoktu. Genel helâlar Euston garı büyüklüğündeydi, ama boş su depolarının üzerinde zincirler şakırdıyordu. Duraksadık, karar veremedik.

Daha sonra yumuşak tüylerden beyaz bir kimonoya sarınmış Prenses esneyen, küçük bir kuğu gibi uykulu uykulu merdivenlerden inerek göründü, durup birbirlerine baktılar, yüzlerinde öyle

[1] (Fr.) Gümrükçü (Çev.)

bir arzu ve sevinç zenginliği okunuyordu ki izleyenler için bu son derece etkileyici bir şeydi. Sinemanın halk tabakası arasında yaygınlaştırdığı türden kucaklaşmalarına kurallar izin vermiyordu. Kuşvari, sarılmaya yarayan kolları olmayan kuşlar gibi davranıyorlardı; sözümona kanatlarını açtılar, birbirlerinin adını gösterişsiz bir sevinçle fısıldadılar. Prens, Prensesin parmak uçlarını öptü; daha sonra Prenses heyecanlı bir çocuk gibi küçük bir hıçkırık çıkararak, yolculuk için giyinmek üzere odasına gitti. Biz onu beklerken, uykulu bir saray uşağı kocaman yemek odasına gitmemize yardımcı oldu; kahvaltı için hazırlanmış masaların üzerinde kahve, kakao, taze ayçöreği, krema vardı, şamdanlar parlıyordu. Birbirini böylesine bir düşkünlükle seven insanları görmek beni yüreklendirdi; tutkuyla ilgili hiçbir ciddi düşüncenin kalmadığı Avrupa'dan öylesine farklı.

İki siyah limuzine bindik, Prensin eşyalarını yattan boşaltmaları için mürettabatı geride bıraktık; bir sorun vardı, çünkü yeni bir rüzgâr çıkıyordu, teknenin demiri pek sağlam değildi; gene de bavullarımızı aldık, ben tepesine kadar bavul yığılı ikinci arabada yolculuk ettim. Zihnimde denizin dalgalarıyla dövülen, rüzgârla palmiyeleri yumruklanan belli belirsiz bir Büyük Kordon izlenimi. Daha sonra çölde siyah kurdele gibi uzanan yol. Motorun tekdüze sesi ve zamanın eklem yerlerinin olmadığı duygusunun etkisiyle rahatsız bir uykuya daldım.

Bunları sana birkaç gün sonra, bahçenin ucundan geçen, ustura gibi pürüzsüz Nil'e bakan gölgelik bir balkona oturmuş yazıyorum; sülfürlü bir sıcak var, yazarken her yanımdan terler akıyor. Bileğim kâğıda yapışıyor, öylesine zamk gibi, leke yapmasın diye bileğimi kurutma kâğıdına bastırmak zorunda kalıyorum. Ama mutluyum. Önümde yepyeni bir dünya açılıyor. Şansım yaver gitti. Biraz Prensesten korkuyordum – benim kusurlarımı hemen göreceğine hiç kuşkum yoktu. Ama elimi eline aldı ve ciddi, düşünceli bir yüzle, sanki kutsal bir müzik dinlermiş gibi yoğun bir dikkatle bana bakarken uzun bir süre tuttu. Daha sonra bir rahatlama iç çekişiyle elimi bıraktı ve, "Sağ salim geldi!" dedi. Bunun üzerine Prens kıkır kıkır güldü, "Bana *asla* güvenmez," dedi.

Sağ salim geldim. İnsan kendisi için başka ne duymak ister? İçimi bir güven duygusu kapladı, Prensin İngiliz sekreteri olmak gibi biraz karışıkça bir işi başarıyla yapacağımı kavradım. Ayrıca kendini aileden biri olarak hissetmek de hoş – ben böyle bir sıcak-

lığı tanımadan büyüdüm. Görevim de pek ağır değil; epeyce mektup işi var, ama sabahleyin uzunca bir süre çalışarak bitirmek kolay. Geriye toplumsal hayat kalıyor – bundan korkuyordum; ama burada bana çok anlayışlı davranıyorlar. Prensesin İngiliz çay partilerinde çay bisküvisi dolaştırmaya zorlamıyorlar beni. Ama ben yapıyorum. Yepyeni yazlık ipekliden kesilmiş, evin yüzyıllık terzisinin diktiği giysilerden bir gardırop hazırlanıyor bana.

Prensin kentteki evi (çünkü galiba Rosetta'da, oturulmayan bir sarayları, Helwan'da yazlık bir villaları var) pek de şatoya benzemiyor. Bir ortaçağ prensinin av köşkü büyüklüğünde, epeyce müştemilatı var, gerçekten de bir zenginin kır evi gibi bir şey. Kimi bölümleri yıkılmasın diye payandalanmış, kimi bölümlerinin kendi kendine yıkılıp Mısır'ın en eski çamuruna –her şeye yapı malzemeliği etmişe benzeyen o kara ve yapışkan maddeye– karışmalarına izin verilmiş. Binanın bir kanadı koridorlarla dolu, tabanlarını beyaz karıncalar harabeye çevirdiği için, bir güvenlik önlemi olarak tahtalarla kapatılmışlar. Eşyalar, karaya çıktığımız yerdeki sarayınkilerle karşılaştırılırsa gösterişsiz, her şey biraz tozluca; süsler, eşyalar, aynalar, her şey; ama çok hafif, bir peruğun tozu kadar hafif bir tozla kaplı. Zaman, bakımsızlık, ırmağın ıslaklığı nesnelerin açık seçik dış çizgilerini puslandırmış. Öte yandan tabloların, bibloların, alçı kabartmaların niteliğinde fark var. Öylece yığılmış şeyler değil, insan bunu hissediyor, teker teker seçilmiş, arzu edilmiş, verdikleri estetik haz için sevilmiş şeyler. Aralarında birörnek bir uyum olmasına, çok çeşitlilik göstermelerine karşın uyumlu ve tutarlı bir akortsuzluk içinde yaşayagelmişler. Bütünüyle hoş görünen, hoş kokan bir yerdi. Olağanüstü güzel bir sürü kedi. Tavuskuşlarının çirkin bağırtısı insanı yerinden sıçratıyordu. Nil'den eskilik, acı, yanlıştan kurtulmuşluk kokusu geliyor, oksitlenen bakır gibi yeşilleşmiş ırmak, ama öylesine bozulmamacasına kendisi olan bir ırmak ki, dünyanın hiçbir ırmağına benzemiyor. Sabah gün ağarırken kıyısında sessizce bekleyerek dikilen bir balıkçı gördüm, sanki güneşin doğuşunu bekliyordu; sonra güneş doğdu, suyun yüzeyindeki son sisleri de kavurup yok eden sıcak ışık ışınının içinde bütün böcek dünyası vızıldayıp kaynaşmaya başladı. Balıkçı ağzını suyla doldurdu, suyu güneş ışığına karşı püskürttü, ince bir su perdesi oluştu, balıkçı su damlalarında oluşan prizma renklerinden çok hoşlandı.

Sabahleyin bahçedeki bir kulübeden gelen inleme, tokat sesleri, sövgüler duydum; bunun ne olabileceğini Prensese sordum, ciddi bir yüzle bana bunun genç Başkâhya Said olduğunu söyledi, evdeki bir hatası yüzünden, Prensesin tanımıyla 'birkaç terlik' yemiş. "Ha," diye ekledi kocası, "Mısır'ın krallık asasının her zaman bir sopa olduğunu hatırlıyorsundur kuşkusuz. Uşaklarımıza musallat olan bellek yitimiyle savaşmanın hiç yolu yok, sonunda sapıtıyorlar, akıllarında hiçbir şey tutamıyorlar. Sonra her şeyi unutmaya, her şeyi kırmaya başlıyorlar, o zaman sevimli bir hatırlatma yapma gerekiyor. Galiba her altı ayda bir. Yarın Said'deki değişikliği göreceksin. Bugün surat asacak, çünkü onuru kırıldı, ama yarın..."

"Peki ya sekreterleriniz –onlar da terlik yiyor mu?"

Prenses ellerini çırptı, cıvıl cıvıl bir neşeyle, "Sana söyledim, onun bir şeyi yok," diye yanıtladı. Ama Prens bir kaşını kaldırıp, "Sekreterler için çok daha kötü şeyler düşünüyoruz!" dedi.

Tek sekreter ben değilim – başkaları da var, her birinin işi ayrı; ama günün sonunda hepsi ortadan yok oluyor, yalnızca ben kalıyorum, *en famille*[1] yemek yemek üzere, *en famille* olmazsa bana ayrılan o nefis birkaç odalı bölümde. Benim için her şey yeni ve ilginç, öyle ki şimdilik bu yumuşak yastıklı fahri ataşelik işini can sıkıcı bulmuyorum. Ama ben her zaman tek başıma olmaktan hoşlanmışımdır, mektuplar yazmak ya da tarihin kıyı boşluklarına ara sıra şimdiki gibi notlar düşmek için haftada birkaç gece bu eğilimime boyun eğiyorum. Şu an kendimi dünyadan, hemen hemen bütün insan soyundan kopuk hissediyorum. Mısır parlak renkli tavan pervazı süslemesine benziyor, biz onun önünde tam bir rahatlık ve normallik içinde hareket ediyoruz. Ülke tarafsızlığını ilan etti, bu ülkedeki kentler de 'açık kentler' durumunda–geceleri kristal ışıklarla, gündüzleri tıklım tıklım dolu çarşılar, trafiğe boğulmuş yollar, ışıklı dükkânlar, parıltılı camilerle titrek ışık gölcükleri halinde– gerçek Müslüman cennetinin bir yansılaması. Başka yerlerde karartmalar olduğu yolunda haberler okuyoruz; Ölüler Kentinde dolunayda gerçekten de gazete okuyabilir insan. Aynı zamanda hem büyük bir sevinç hem de yolunu kaybetmişlik duygusu duyuyorum, hem sevinç hem çaresizlik. Dünya kesilip küçültülmüş san ki, rahatlık ve bolluktan başka bir şeyin olmadığı çöllerin arasındaki bu ışıklı kentin sınırlarına kadar inmiş sınırları. Ama ne kadar zaman için? Bunu düşünmeye kimsenin cesareti yok.

---

[1] (Fr.) Ailecek. (Çev.)

Posta yollarının altüst olması uçak postası diye bir yeniliğin doğmasına neden oldu; gerekir diye bir paket aldım, ama ne yapmak için? Benim mektuplarım ulaştığında İngiltere diye bir yer olacak mı? Önsezilerin ve gizli korkuların bu yeraltı dünyasında korkunç bir karamsarlık kol geziyor – kendim için olduğu kadar ev sahiplerim için de söylüyorum bunu. Nice mutlu yazlarını İngilizlerden nefret ederek geçirdikleri o puslu adaya duydukları sevginin derinliğini kavramaya başlıyorlar. İngilizler kadar Fransa'dan da. 'Fransa, *halas*!" Nedense bu sözler Arapça'da söylendiğinde daha acıklı, daha mutlak bir şey söylenmiş gibi oluyor, yıkılmış bir heykelden söz ediliyormuş gibi. Her kahvehanenin sessizliğinde Tanta'lı bülbül Ümmü Gülsüm'ün sesiyle cızırdayan radyonun Aman-Aman şarkılarındaki sızlanmaları çağrıştıran bir şey var bunda... *Halas* sözcüğünün en iyi çevirisi *morto*'dur herhalde ha?

Öteki sekreter arkadaşlarla beni Prensin kendisi tanıştırdı. Profesör Baladi uzun boylu, ince bir adam, İngilizceyi akıcı bir biçimde konuşuyordu. Mavi gözleri, taze bir yüzü vardı, fesini hafifçe yan giymişti. Kendini yüksek sosyeteden biri olarak sunmak gibi sevimli bir istek duyuyordu, bana kenti dolaştırıp göstermeye hazır olduğunu belli etti – çok yararlı bir öneri. Abanoz başlı bir bastonu, anlaşılmaz değerde bir kral asası taşır gibi özenle taşıyordu. Birbirimizden hoşlandık. Başlangıçta biraz çekingen, suskun görünen, daha ağır kanlı, daha koyu renkli beyefendi Kıpti Khanna ile de öyle. Suçiçeği yüzünden yüzü kevgire dönmüştü. Fransızca konuşmayı yeğliyordu, bir düşüncesini dile dökmek için büyük çaba harcaması gerekiyordu. Sıkı sıkı gizlenen parlak bir adamdı; hiç kimseye güvenmiyordu. Burada çekingenlik vardı, ama korktuğum düşmanlıktan iz yoktu.

Gene de tahtın gerisindeki güç, Affad adındaki o genç, o karşı konmaz Suriyeliydi adeta. Anladığıma göre kendi başına bir milyonerdi ve sırf sevgisinden dolayı Prensi desteklemek için birtakım yönetim kurullarında yalnızca yer alıyordu. Olağanüstü çekici biriydi, buğulu, maviye çalar yeşil gözleri, çaresiz bir insan görünümü vardı; ince uzundu, ilk tanıştığında insana tuhaf bir çift-cinslilik duygusu veriyordu. Eski çağlardaki türden bir eşcinsel olsa gerek, diye düşünmüştüm, çünkü Alkibiades gibi hafif bir pelteklik vardı konuşmasında. Konuşma tarzı çok eğlendirici, kendi kendisiyle dalga geçmeler, felâket taşlamalar; onun o ölümcül çekiciliğine kimsenin uzun süre kayıtsız kalamayacağı ortadaydı. Giyim tarzına özenilmemiş bir incelik egemendi, neredeyse bir moda

dergisinden çıkmış gibiydi, İngilizcesi kusursuzdu, dile tam anlamıyla hâkimdi, görünür'deki tutarsızlığı, neredeyse sakar yumuşaklığı sevgi ve ilgi çekmek için bir numaraydı. Canı istediği zaman göz alıcı biçimde kavrayışlı konuşabilirdi. "Ha, ama bir süredir sizi bekliyordum," diyerek beni şaşırttı. "Tam istediği gibi bir sekreter bulmak onun yüzyılını aldı, sizinle tanışır tanışmaz bana telgraf çekip sizin tam aradığı kişi olduğunuzu, bir öneride bulunmaya çalışacağını bildirdi." Provence'ta Prens ile ilk tanıştığımda onu böyle etkileyecek ne söyledim acaba, diye merak ettim. Sanki düşüncelerimi okumuş gibi Affad gülümsedi ve benim yerime yanıt verdi; bundan daha şaşırtıcı çözüm bulunamazdı. "Prens sizin Tyana'lı Apollonius için çok ilginç bir şey söylediğinizi duymuş, bunun üzerine sizin Mısır'da kendinizi gerçek yurdunuzdaymış gibi hissedeceğinizi anlamış." Ne demiş olabilirim? Hatırlamak için zihnimi zorluyorum. Evet, belki de Mısır'da sapkın Templier mezhebine ilişkin olarak –Quatrefages ya da belki Felix'e ilişkin olarak– bilinircilikle ilgili bir şey söylemişimdir. Gene de şaşırtıcıydı. Prensin kendisinin çok bilgili, aydın bir kişi olmakla hiç ilgisi yoktu, peki o zaman böyle bir söz?.. Kırmızı şapka kutusundaki kuru, reçineli başa gitti aklım. Ona ne olduğunu merak ettim.

Bu arada Affad bana bir kadeh içki doldurdu, yapacağım işi çeşitli yönlerden çok doyurucu bulacağım konusunda bana güvence verdi. Buna inanmaya başlıyordum. Böylesine hoş, böylesine kibar insanların arasına düşmemiştim hiç. Onlar için, onlarla birlikte çalışmak kolay ve zevkli olacağa benziyordu.

Geriye benim kendi İngilizlerim kalmıştı; bir sabahı ve bir öğleden sonrayı onlara ayırdık, çünkü kurallara göre hiç değilse Konsoloslukta kaydımı yaptırmam, seferberlik halinde çağrılmak üzere bir form doldurmam gerekiyordu. Pasaportumu sevimsiz derece kibirli, küçük bir bakkal çırağı (görüntüsü öyle) inceledi, adı Telford – *Mister* Telford, lütfederlerse! Dalkavuk konsül ona böyle sesleniyordu. "Şimdilik emre hazır beklemeniz gerekecek. Hiçbir konuda bir güvence veremem."

Prens onun ses tonuna bozulmuştu. "Galiba ben verebilirim," dedi buz gibi bir sesle, "bu öğleden sonra Ekselanslarını göreceğiz, Bay Blanford'un benim sekreterliğimi yaptığını kendisi biliyor." Telford omuz silkti, yukarıdan bakarak bana pasaportumu verdi. "Öyle olsun," dedi, eliyle bizi başından savdı, Prensin arabasının bizi beklediği gürültülü sokağa çıktık.

Öğleden sonra kaydımızı yaptırmak ve Ortaelçiye saygılarımızı sunmak için Konsolosluğa gittik. Tozlu çimenliğin öte ucun-

da bir şezlongda oturuyordu; ince, uzun, kendine özgü çekingenliği içinde yakışıklı sayılabilecek bir adamdı. Bu sıcak günde harıl harıl çalışıp kâğıt kuruluğundaki çimenliği canlı tutan iki su fıskiyesinin ortasında stratejik bir noktayı seçmişti kendine. İskemlesinin çevresine su, kocaman ılıkça hava kitlelerini sürüyor, hafif bir serinlik yanılgısı yaratıyordu. Fıskiyeden sıçrayan sular pantolonumuzu ıslatmasın diye dikkatle sütunların arasına yürüdük, Ortaelçi bizi çok iyi karşıladı, uşaklar koşa koşa bize şezlong getirip aynı stratejiyle onları da oraya yerleştirdiler; sonra bir masa kondu, sırası gelince de keki, zencefilli bisküvisi, top kurabiyesiyle tam bir İngiliz çay sofrası. Mısır'da böyle bir şey bulmak ne kadar tuhaf görünüyordu! Bu düşüncemi söyledim, ev sahibimiz gülümsedi, "İnsanın güven duygusu tazeleniyor, öyle değil mi? Şu an içinde yaşadığımız durumda moralimizin yerine gelmesi için ne kadar çay bulabilirsek o kadarına ihtiyacımız olacak," dedi. Sonra fincanını karıştırırken ekledi: "Sizi resmen bir yıllığına, ne derler, 'dondurdum.' Yani Ekselansları sizin yaptığınız işin ayrıcalıklı, savaş gücü için gerekli bir iş olduğu kanısında." Pek anlayamadım, tam sormak üzereydim ki, Prens bana döndü ve gerekli açıklamayı kendisi yaptı. "Çünkü ben Askeri Kurulda Albayım, aynı zamanda Kızılhaçın da başkanı. İşte bu yüzden Ekselansları gözünü benden ayırmamamı, bir gün Mehar Paşayı öğle yemeğine davet ederek bir yaramazlık yapmamam için gözünü dört açmamı istiyor, ha!"

Ortaelçi bu şakaya tepki göstermedi, tam tersine biraz sıkıntılı görünüyordu. Bana dönerek, "Siyasal konularda," dedi, "kendisine danışacağımız Prens gibi birinin bulunmasının bizim için ne büyük şans olduğunu yakında anlayacaksınız. Siyasal açıdan Mısır çok nazik bir yer, ayrıca şu sırada mevcut seçenekler karşısında daha da öyle."

Daha sonra konuşma genelleşip savaşla ilgili söylentilere yöneldi, bizim tarafın birtakım başarılarına karşın savaş hâlâ korkutucu derecede tehlikelerle doluydu; bütün bu emir ve hazırlıklar son derece güçlü bir geçicilik duygusu yaratıyordu, düşmanın aklına gelebilecek en kötü şeyi göğüslemeye yetmeyecek birlikler ve zırhlı araçlarla bizim bu çöllerin arasına sıkışıp kalmamıza yol açan bu korkulu rastlantıların ağırlığını Ortaelçinin omuzlarında hissettiği belliydi. Bunların hiçbirini söylemedi, ama ses tonundan anlaşılıyordu – kuşkusuz genel durumla ilgili olgular öylesine yaygın biçimde duyuluyordu ki herhangi bir gazete okurunun bilmeyeceği gizli bir yanı yoktu bu işin. Çay toplantımız dostça bir ha-

vada, ama alçak sesli bir konuşmayla bitti. Biz el sıkışmak üzere ayağa kalkarken Ortaelçi, "İş gereği Kançılarya'ya girip çıkacağınızı biliyorum," dedi, "toplumsal ilişkiler sekreterime söyleyeceğim, size bütün davetler için çağrı göndertsin. Ama kişisel olarak beni görmeniz gerekirse hiç çekinmeyin, telefon edip gelin." Bu sıcak davranışı için ona teşekkür ettik. Fırıldak gibi bir dönüş yapan fıskiyeden bize doğru bir soğuk hava rüzgârı esti; rüzgâr, küçük kamış masanın üzerindeki bir tomar belgeden bir tanesini uçurdu. Kâğıdı yere düşerken alıp geri verdim. İlk anda bir şifre gibi görünmüştü. Daha sonra bunun telgraflarla oynanmış bir satranç oyunu olduğunu gördüm. Kâğıdı alırken bana teşekkür edip, "Konumlara baktığınızı görüyorum. Satranç oynar mısınız?" dedi. Ama bu konuda onu hayal kırıklığına uğratmak zorundaydım. "Kanasta, briç, ya da yirmi bir – bunların dışındakileri bilmem." Ayrıldık.

Böylece sekreterlik görevimin uzun günlerinin anaçizgileri belli olmuştu, değişiklik ve yeniliklerle dolu günler. Prensin ilgi alanları çok çeşitliydi; Kızılhaçın başkanı olarak başkentin merkezinde hoş birtakım çalışma odaları vardı, teledaktilonun yanında, küçük bir oda vermişlerdi bana, o teledaktilodan dünyanın yazışmasını sırtlanıyordum; daha sonra Prensin sık sık gittiği o tozlu, hoş Konsolosluk vardı – her ne kadar orada demir atacak bir yeri yoktuysa da. Kançılarya'da istediğimiz gibi dolaşıyorduk. Saraydaki çalışma odam asıl merkezdi, başka her şeyin anahtarı. Ama Mısır Sahra Topçu Alayının fahri albayı olarak Prensin üniformayla –başa geçirilmiş bir fesle tamamlanan İngiliz albay kılığıyla– ziyaret etmeye bayıldığı karargâhta görkemli bir odaya sahip olma hakkı vardı. Göğsünün üzerine serpiştirilmiş görev nişanlarını taşımanın ona büyük bir haz verdiği çok belliydi, çünkü alayının aşırı saygılı genç subaylarıyla resmi konuşmalar yaparken dayanılmaz bir biçimde onları okşardı.

Evet, burası renk ve heyecan dolu bir dünya; yoksa tepelerinde hilaller bulunan su kabarcığı benzeri kubbeleriyle, ışıl ışıl kapalı çarşılarıyla, pırıl pırıl aydınlatılmış ırmak kıyısı mahalleleriyle, dolup taşan dükkânlarıyla bu görkemli, tozlu kenti bunca övme olanağı var mıydı? Bütün Avrupa karanlıklar içinde, bizse burada, yalnızca 'açık kent' ilan edilmiş kentlerde serbest olan parlak ışıklar içindeyiz. Bu kadife mavisi gece göğünden bize hırıldayan bomba uçakları yok. İzinli askerler dışında savaşı anıştıracak hiçbir şey yok. Ara sıra, tam gündoğumundan önce tanklar ve kamyonlar ka-

rargâhtan sessizce çıkar, ıssız sokaklardan küçük hışırtılarla geçer, sözümona, parmak uçlarına basa basa çöle yollanırlardı; ama öylesine dikkat ederlerdi ki, develerin yumuşak ayaklarının asfaltta çıkardığı sesten de az ses çıkarırlardı – çünkü gündoğumundan hemen önce uzun deve kervanları pamuk, saz, *bercim* yani hayvan yemi olarak kullanılan yoncanın yanı sıra kent pazarına sebze getirirlerdi.

"Prenses benim üniformamla biraz alay ediyor," dedi Prens, "ama ben giyiyorum, çünkü onun sayesinde Batı Çölünde ne zaman istesek piknik yapabiliyoruz; onu giymezsem bir sivil olurum ve çöl sıradan sivillere yasaktır. Bak aklıma ne geldi, Mısır ordusuna seni gönüllü asteğmen olarak yazdırmalıyım. O zaman benim yaverim olarak gelebilirsin." Baştan *çıkarıcı bir öneri – başımda* kırmızı bir çiçek saksısıyla birlikte İngiliz üniforması giymek. Tuhaf değil mi, başımda fesle tam takım giyinmiş olarak Prens ile Prensesin yanına gittiğim zaman ikisi de çok etkilendi. "Şimdi gerçekten bizden biri olsun," diye haykırdı Prenses, gözlerinden yaşlar geldi. Çiçek saksısıyla felâket aptal görünüyordum.

İngiltere ara sıra yüreğime saplanan bir ağrı, uzak bir vicdan azabıydı; yeni hayat onca çeşitliliği içinde beni kuşatıyordu, öte yandan bu hayatın bana özgürce sunduğu bilgiler beni bu eski ülkeyi tarihin tükettiği, yalnızca kalıntılarda varlığını sürdüren bir ülke olarak değil, aynı zamanda yürek kaldırıcı derecede çağdaş, hâlâ cehennemsel bir gizem ve mucizeyle dolu bir ülke olarak görmeye sürükledi. Kuşkusuz bunun çoğunu Affad'a borçluyum, oysa ilk geldiğimde onunla pek ilgim olmamıştı; *sahnenin ortasında* öteki sekreter meslektaşlarım vardı. Örneğin profesör Baladi o tuhaf Viktorya çağırmanı İngilizcesiyle istese bir müzikholde ünlü bir ad olabilirdi. "Bay Blanford, bana öyle geliyor ki, bir İngiliz hanımefendisinin göğüslerini bir an görmekten daha yüce bir şey olamaz doğada." Başını yana yatırmış, merakla benim tepkimi bekliyordu. "Gerçekten de Profesör, utançtan yanaklarımın kızarmaya başlamasına yol açıyorsunuz." Şen şakrak güldü, belli bir kurnazlıkla, "Seni püskürtüp güldürmek için söyledim," dedi. Bunun üzerine ona bir kahkaha lütfettim – ya da onun gibi bir şey, bir kuş cıvıldamasıyla kıkırtı arası.

"Bana söylenenlere göre Mısırlılar pembe et için deli oluyormuş, bu yüzden de Port Said'deki pezevenk, küçük kızı önerirken, 'içi pespembe, bir İngiliz hanımefendisininki gibi,' diye bağırıyor."

Bu çok eski bir fıkraydı, ama o duymamış, terbiye dairesinde sessizce güleyim derken kasılıp duruyordu; gözlerinden yaşlar geldi. Paltosunun kollarıyla yaşları sildi. Ama baltayı taşa vurmuştuk. Meslektaşımız sekreterin –zavallı Kıpti Khanna'nın– yüzü gözümüze ilişince bunu anladık. Istıraptan kıpkırmızı olmuştu, besbelli çok da şaşırmıştı. Baladi bunu görünce nefis bir yaltaklanma hareketi yaptı, gülmesi yavaşladı, yerini hafif pişmanlık iç çekişlerine bıraktı, ama ara ara diyaframı kasılmasıyla küçük bir yer sarsıtısına yakalanmış gibi sarsırılıyordu, şakayı düşündükçe bir saniye kadar yüzünü paltosunun koluna gömüyordu. Bu ayıbı örtmenin iyi yolunun hiç ses çıkarmadan, hiç konuşmadan tam çeyrek saat harıl harıl çalışıp tozun dumanın yatışmasını beklemek olacağını düşündüm. Dışarıda yeşil çimenliğin üstünde güneş parlıyor, su püskürteçleri oynaşıyor, ayçiçekleri gibi ince boyunlarını döndürüp duruyorlardı. Sarayda bir yerlerde telefonlar bızıldıyordu – zilleri duyulmaz hale getirilmişti, çünkü bu sesin yakışıksız kaçtığına karar verilmişti. *Egyptian Gazete*'deki savaş haberlerini düşündüm ve İngiltere'ye küçük bir özlem duyma hakkı tanıdım kendime, ama yüreğim gizlice Provence'ın Kutupyıldızına döndü – artık sonsuza kadar Felix, Constance, Hilary'nin, geçmişte kalan o sakin yazın, yok olmuş arkadaşlarının oturduğu bir Provence'a. Onların hepsi neredたdir acaba şimdi? Öldüler belki de. Bu anımsamaların en kötüsü Livia'yla ilgili olanlar. En son Almanya'da olduğunu duymuştum –aptal gibi onunla evlenmek için ısrar ettiğini anımsıyorum.

Khanna karmakarışık olan duygularını yatıştırmak, kabul salonunun yanındaki süslü tuvalette rahatlamak için odadan çıkarken Baladi onu arkasından bir başparmakla göstererek, "Onun biraz yüzünü açtık galiba," dedi. Ciddi bir yüzle başımı salladım.

Baladi sanki bu parlak konuşmamın karşılığında bana bir şey yapmak istermiş gibi, "Cumartesi akşamı boşsan," dedi, "biraz neşelenmek için benimle bir eğlence yerine gelmeni önereceğim." Kabul ettim, ama biraz gönülsüzce, çünkü orduya araba sürücüsü, sekreter, savaş ulağı sağlayan, çoğu kez iyi eğitimli kızlardan oluşan bir gönüllü birliği, Savaş Ulaşım Kolordusu vardı, oradan genç bir subayla kısa bir süre önce ilişkiye girmiştim. Kızlardan biri benden hoşlanmış, beni kendi subay yemekhanelerinde yemeğe çağırmıştı. Resim Okulu Slade'de öğrenci olan Anne Farnol yirmi sekiz yaşlarında falandı, parlak mavi gözleri en küçük fırsatta zekâ ve duygudaşlıkla parlıyordu. Kendi birliğindeki öteki soğukça taş-

bebeklerin arasında dikkat çekiyordu, çünkü askeri kılığıyla hiç uyuşmayan bir sıcaklık ve dişilik yayılıyordu ondan. Gene de masamın önünde hazır ola geçip selâm çaktığı zaman çok çekici görünüyordu bu hareketi. Büyükelçiliğin posta çantasını getirirdi, çantada Kızılhaç tutanakları olurdu, ben de *derebeyim Prens adına onları* teslim alırdım. Ben kâğıtları ayırırken davetimi kabul edip bir süre oturarak, büronun makasıyla ikiye kestiğim sigaranın yarısını *içti. Bu küçük sevimli tören ile* bu *törene eşlik* eden bu amaçsız, dostça sohbet pazartesileri ve cumaları varlığımın belirleyici özelliği olmuştu. Küçük canyeleği kepini (sonradan öğrendiğime göre kızlar kendi aralarında buna pupu başlığı diyorlarmış) giymiş, kahveyi her zaman geri çevirmesine karşın sigara payını içen bu genç asker kızın gülen bakışlarının altında ısınıyordum.

Bu yüzden akşam yemeği daveti çok münasip düştü; bir akşamı kendimi Şaria El Nil'de şık bir blok apartmanın önünde, daha sonra beni onun küçük dairesinin bulunduğu dördüncü kata çıkaran asansörde buldum. Kapı aralıktı, kapıya iliştirilmiş nota göre bir dakikalığına dışarı çıkmıştı, içeri girip rahatına bakıp onu beklemeliydim, dediği gibi de yaptım. Onun yokluğundan yararlanarak casusluk ettim, bu yeni göçebe hayatının çok az sayıdaki acınası hazinelerini inceledim. Hastings'in kartpostalları, bir aile fotoğrafı, baba, anne, sonra kederli gözleri olan, heykeltıraş önlüğü giymiş genç bir adam. Elinde bir tokmak. Herhalde kocası, çünkü kızın parmağında evlilik yüzüğü vardı. Birden içime, gerçekten açıklanmaz bir keder bastı. Taslak resim defterini karıştırdım. Çiçeklerin kokusu odayı doldurmuştu, – çiçekler dünyanın başka neresinde böyle Mısır'daki gibi kokabilir, *sanki biraz önce cehennemden* çıkıp ağzı açık bir fırının önünden geçmişler gibi!

Bir süre aşağıda uğuldayan çarşının üstündeki balkonda oturup *düşünerek, sigara içtim.* Güzel, *sakin* bir kızdı, onu arzu ediyordum, evet; ama benim o cehennemsi, İngilizlere özgü yetişme tarzım, o kuşatılmış adadan bunca uzakta iki sürgünün bu rastlantısal buluşmasını uygun sonucuna eriştirecek herhangi bir girişimi engelliyordu. Sonunda geldi, biraz solgun göründüğünü düşündüm; benim onuruma kendi viski payını almak için yemekhaneye gitmiş. Utandım, çünkü Prensin bana ödediğiyle ona bir kasa getirebilirdim. Kafamdan, bunu unutmayayım, ona bir tane göndereyim, diye geçirdim. Güzel olduğu kadar duyarlıydı da, surat asıyormuş gibi görünmesine yol açan o aptalca çekingenliği sayesinde

buzlarım eridi, ona biraz hayatımdan söz etmeye, onunkiyle ilgili sorular sormaya başladım. Evli bir subay olarak özel bir dairede oturma hakkı vardı, oysa birlikteki öteki kızlar ya da onun konumunda olmayanlar kesin saat sınırlamaları, ziyaret kuralları olan bir gençlik kuruluşu, Hıristiyanlığı Yayma Derneğiyle yetinmek zorundaydılar. Acemice bir umutsuzluk içinde ayağa kalkıp gitmek için beni gayrete getirecek hareketi yaptığımda saat epeyce geç olmuştu. Serin balkona çıktım; koyu, kürkümsü, karanlık bir gece kuşatıyordu balkonu, oysa tam altımızdaki sokak ışıklar içindeydi. Orada durmuş aşağıya bakıyorduk, bir ortaçağ kilisesinin çinko çatısında insan başlı oluk ağızları gibiydik – karanlığın içine oyulmuş iki baş. Sonunda cesaretimi toplayıp, "Seninle kalmak isterdim," dedim. Kolumu tutarak, "Ben de bunu umuyordum – sıla özlemi çekiyorum, iyi uyuyamıyorum, bu kent beni tedirgin ediyor," dedi.

Işıklar sönünce ev bir ucu sokağın tiyatro ışığı gibi parlak ışığıyla aydınlanmış bir ine benzedi. Birdenbire, apar topar, istemsiz bir çaresizlikle seviştik. Kızın üzerinde hâlâ üniforması vardı, ceketinin soğuk düğmelerinin dokunuşunu etimde hissediyordum. Korkunç heyecanlandırıcıydı – öyle ki kız hafiften ağlamaya başladı, bu benim ona duyduğum açlığı daha da artırdı. Daha sonra karanlıkta yatağa yan yana uzandık, onun yüreğinin bir kararda güm güm atışlarının, hazdan kaynaklanan küçük titremelerin giderek yatıştığını hissediyordum. Gereksiz gözyaşlarının arasından bana dikilmiş bakan o mavi gözlerin içine bakmak için bir kibrit yaktım. "Hayatımda ilk kez etkin görev başında bir subayla sevişiyorum; bunu üniformanla yapman çılgınca heyecan verici bir şey. Gel bir daha yapalım," dedim. Ama o giysilerini çıkarmış, çırılçıplak kollarımın arasına sokulmuştu bile, harika bir Kahire parfümü ile bizim kendi güzelim kabalığımızın kokusu geliyordu ondan. Öpüşmelerimiz duruldu, sakinleştik, daha büyük bir aşk, daha büyük bir isabetle, rastlantıya pek bırakmadan hedefler olduk onları. Bütün gece birbirimizin kollarında yattık, çok heyecanlıydık, uyuyamıyor ancak ara ara dalıyorduk. Fısıltıyla konuştuk, hazan sözümüzü bitiremeden uyuyakalıyorduk.

Ertesi gün onun balkonundan çölün üzerinde güneşin yükselişini seyrettim, bu arada Anne kendini sessiz uykuya teslim etmiş, yatak çarşafı yığınının içinde yatıyordu. Gece bize hem harika, hayvansal bir mutluluk hem de yeni bir dinginlik getirmişti. Kü-

çük mutfakta çaydanlığı ateşe koyar, gündüzün sıcağı iyice basmadan önce bizi bekleyen görevlerimizin başına gitmek için erkene alınanız gereken kahvaltıyı hazırlarken canım şarkı söylemek istiyordu. Darmadağınık, uykulu bir halde uyandığında olağanüstü güzel ve savunmasızdı. Esneyerek yanıma geldi, ona kahvesini verdim. "'Tuhaf böyle bir mutluluk," dedi başını iki yana sallayarak, "gel gör ki yaptığımız hiçbir şeyin geleceği, anlamı yok. Her şey iğreti, *bel bağlanması olanaksız* hale geldi. Yani demek istediğim, gelecek hafta ölmüş olabilirim, başka yere atanabilirim. Sen de öyle – hayır, unuttum, sen henüz savaşın gerçekten içinde değilsin, yani sen her şeyin insana verdiği tuhaf ölüm sonrası duygusunu duyamazsın. Ne yaptığımızın ne önemi var? Yaptığımız şeylerin bir geleceği, bir somutluğu yok," dedi.

"Bana böyle felsefe yapmaya devam edersen, sabahın bu erken saatinde, sana Valéry'den bir şey okurum."

"Ne demiş Valéry?"

"*Elle pense, donc je suis*"[1]

"Benim cinsime karşı haksızlık bu."

"Özür dilerim."

Harika bir duygu, bedensel mutluluk duyuyordum; şu şimdi yaptığım renkli, hoş şeylere karşın biraz yalnızlık duyabileceğimi daha önce fark etmemiştim – sırf yeğleyeceğim türden bir arkadaşım yok diye. Bu ilişkinin devam edeceğini, güçleneceğini umuyordum, her ne kadar o, örneğin Suriye gibi başka bir savaş tiyatrosuna atanmak olasılığının tehdidi altındaysa da. Hatta bütün iyimserliğimle boş zamanlarımıza ilişkin birkaç tasarı yapma gözü pekliğini bile gösterdim. Ev sahiplerimin (öylesine iyi ve cana yakın insanlardı ki, onlara patronlarım demeye dilim varmıyor), kendisiyle birlikte müzelere gidecek ya da çölde dolaşacak güzel bir İngiliz bulursam sevineceklerini biliyordum... Yazgı belki de bana aklımdan çıkmayan *Livia'nın anısını*, Livia'nın davranışıyla –açıkça söyleyeyim, bir *allumeuse*[2] davranışıyla– berbat ettiği o Provence'taki yazın anısının acı meyvelerini unutturmak için karşıma bu güzel deneyim olanağını çıkarmıştı. Yüreğimdeki acısı değil, ama Livia'nın kendisi silikleşmişti; ama bu yeni deneyim eskinin verdiği acıyı nitelememe yardımcı olabilir. Belki de ben fazla girişkendim, çünkü benim önerime arkadaşımın gösterdiği tepkide benim coşkumdan iz yoktu; gerçekten de onun tepkilerinde aksayan bir şey

[1](Fr.) O (kadın) düşünüyor, öyleyse ben kaçayım. (Çev.)
[2](Fr.) Fingirdek. (Çev.)

vardı, ilke olarak kabul etmesine etmişti, hatta bir yerel müzik konseri için bilet almayı önermeme de ses çıkarmamıştı.

İki sabah sonra masamda oturmuş onun gelişini bekliyordum. Onun kabul ettiği yasal sigarayı yarılamıştım bile. Ama ortalıkta Anne falan yoktu. Epeyce uzun bir aradan sonra bir başka kız çıkageldi –aslında Anne'in komutanı– posta çantasını o getirmişti. Onu masanın üzerine, önüme bırakarak, "Anne'i duymuşsundur herhalde," dedi. Boş boş baktım, kim bakmaz, sonra başımı iki yana salladım. Kız bir sandalye çekip karşıma oturarak, "Hepimiz biraz şaşırdık. Öldü. Perşemde sabahı bulmuşlar," dedi.

"Ama onunla akşam yemeğine gitmiştim."

"Gittiğini biliyorum; gerekirse kendisini nerede bulabileceğimizi bana söylemişti."

"Kaza mı?"

"Hayır. İntihar."

Birliğin araba havuzundan büyük bir araba almış, deposunu ağzına kadar doldurtmuş, sanki görev çağrısı bekliyormuş gibi arabayı garajın önüne park etmiş. Bu davranışında kuşku uyandıracak bir yan yokmuş; hiç düzenli olmayan zamanlar, saatlerde çalışıyorlardı, ne de olsa etkin görev başındaydılar. Ama akşam yemeğinden sonra teknisyenler eve gidip de Arap bekçiler kapıları kilitleyince, gece bekçisinden anahtarı alıp bekçiyi evine göndermiş. Daha sonra arabayı garaja, arabaların yıkandığı hangara sokmuş – aslında sürme kapıların ne zaman kapandığı bilinmiyor. Gerçekten de onlar kapandığı zaman içeride bir araba olduğunu söyleyemezdiniz. Garaj kapısını içeriden kilitlemiş, bütün ışıkları söndürmüş, büyük arabanın motorunu çalıştırmış. Elbette sabahleyin sürücü koltuğunda ölü bulunmuş, karbonmonoksit zehirlenmesinden ölmüş. "Hiç kimseye hiçbir not bırakmamış. Hampshire'de yaşayan annesine o kötü haberi verme görevi bana düştü ne yazık ki!"

"Ama neden, Tanrı aşkına?" Üzüntüden çıldırırcasına bağırdım. Saçma bir şey, ama insanın çoğu kez bunu yaptığını fark ettim – kişisel bir hakarete uğramış gibiydim! "Öylesine iyi ve mutlu görünüyordu." Komutan bir süre bana baktı ve "Size bir şey söylemedi demek! O viskiyi almak için yemekhaneye geldiğinde kocasının denizde kaybolduğunu bildiren komutanlığın bir notunu bulmuştu. Besbelli mayın tarayıcılar arasındaydı. Notu çantasına koydu ve sizinle buluşmaya geldi. O notu benden başka gören yok. Bu kadar kısa sürede intihar etmesinin nedeni bu bence. Siz ne dersiniz?"

Hiçbir şey düşünemiyordum. Dilim tutulmuştu, sersem gibiydim.

Böylesine birdenbire ortaya çıkıp birdenbire yok olması afallatıcıydı... Her şeyimi yitirmiş gibiydim, yalnızca onun sıcak fiziksel varlığından değil, gelecekte bizi bekliyor olabilecek buluşmalardan da yoksun kalmıştım. Sanki Anne benim başında oturup çalıştığım masayı devirmişti. İş arkadaşlarım o gün beni dalgın ve düşünceli buldularsa bunu hiç belirtmediler. Tam anlamıyla donup kalmıştım. Kentteki yaşamımın kopan tellerini bağlamak için çok çaba harcamam gerekti. Bereket versin yapılacak çok iş vardı; neredeyse yarım dakikalık aralarda bile biri ceketimin kolunu çekiştiriyor, bana hiç değilse görev bahanesiyle dikkatimi bir şeye yöneltme olanağı veriyordu. Kızın imgesinin oldukça kısa sürede silikleşeceği kanısındaydım, çünkü onunla ilgili çok az şey biliyordum; ama tam tersine belleğimde olağanüstü açık seçik dış çizgileri ve net görüntüsüyle varlığını sürdürüyordu. Bir duvar oyuğundaki bir heykel gibiydi, hiçbir şey benzemeyen, zamandan ve mekândan kopuk, ama gene de eksiksiz ve ayrı. Anne Farnol! Onun sahneden ayrılışını, savaşın ve zamanın dışına çıkışını izleyen bütün aylar boyunca o gösterişsiz adı belleğimde yankılanmayı sürdürdü.

* * *

Savaş! Bu dönemde Prens, Avrupa'da işlerin düzenini tehdit eden ülkelerin ekonomileriyle olduğu kadar kendi ülkesininkiyle de çok ilgiliydi. Başlangıçta bana zaman kaybettirici simgesel bir görev gibi görünen Kızılhaç, tam tersine çok değerli bir bilgi kaynağı, yeni Nazi Avrupa'sına açılan gerçek bir lomboz deliği olduğunu kanıtladı; üstelik merkezi Cenevre'deydi ve böylece İsviçre'nin geleneksel tarafsızlığı bozulmamış oluyordu. Almanya kâğıt üzerinde de olsa Kızılhaç antlaşmasına imza atan taraflardan biriydi, örgütte görevli kişiler hâlâ her yerde geçerli olan yarı-diplomat sayılma durumundan yararlanıyorlardı. Prensin yakınlarda bir gün, 'işler biraz yatışınca' Fransa'yı ziyaret etmek istediğini duyunca şaşırdım. Sonra birden kendi dünyam, belleğimin kalesine kilitlediğim o yitik dostluk ve gençlik mutluluğu dünyası bir gün kırmızı, diplomatik posta kutusundan pat diye karşıma çıkan ve benim adresime yazılmış bir mektup halinde bütün canlılığıyla gelip beni buldu. Constance'tan geliyordu. *Constance*'tan! Onun bir da-

ha göreceğimi gerçekten ummadığım tanıdık el yazısına bakarken gözlerime inanamıyordum. Gözden yitmiş bir gerçeklik bir anda karşımda beliriyordu; anıların selinde boğulmuştum. Kısa bir nottu, onun deyimiyle, Prens aracılığıyla bana ulaşıp ulaşamayacağını anlamak için bir 'deneme' notu. Bu Kızılhaç bağlantısını biliyordu ve Türkiye aracılığıyla kurulan posta zinciri hâlâ devam ediyordu. Ama bana söylemesi gereken daha önemli bir şeyi vardı; Sam, Ortadoğu'ya atanmıştı; şimdiye kadar buralarda görünmediyse yakında burada olacaktı. Sanki şimdiden dirseğimin dibinde bitmiş gibi yerimden fırladım. Sam! Olağanüstü bir haberdi bu; çünkü beni bulmak için ne yapacağını kesinlikle biliyor olmalıydı. Telefon rehberinde Prensin numarası olacaktı.

"Bence rezilin teki olduğunu söyle ona, çünkü biliyor musun, hiç uzun boylu birşeyler yazmadı; sizin hepinizin yazdığı gibi yazmaktan nefret ediyor. Ondan son gelen şey Worthing'den atılmış şişman bir kadın kartıydı, arkasına şunlar karalanmıştı:

Burada havalar bilsen ne latif, ne sıcak.
Benim için en büyük mutluluk orduya katılmak.

"Dur onu elime geçireyim de gör. Evliliğin bir askerlik sanatı olduğunu söyleyen Hilary'nin görüşünü haklı çıkaracağım. Ah Sam, seni aşağılık rezil, güvenlik kuralları numarasının arkasına saklanan koca tembel!"

Mektubu bir tılsım gibi her yere yanımda taşıyordum, geçmişin böyle yeniden alevlendirilmesi beni ölçüsüz derecede heyecanlandırmıştı; yalnızlığım adeta birden parlayıp alev almıştı, ayrıca duygulanmıştım da, çünkü benden de sevgiyle söz ediyordu. "Gökte yükselen ay gibi oralarda yapayalnız yaşayan, seçilmiş suskunluklardan şiirini sağan sen, lütfen, *lütfen*, mektup yaz!" Daha iyisini yaptım, ona ulaştırılmak üzere Kızılhaç'a, ustaca kaleme alınmış, göndermelerle bilgi ileten, İncil'den alınma, mektup uzunluğunu bulan birkaç paragraflık bir teleks gönderdim; sanki Kızılhaç sorunlarıyla ilgili, İncil'den alıntılarla şifrelenmiş gizli bir mektup izlenimi yaratıyordu. Ama önemli olan şey bu ilişkinin fitilini ateşlemekti, gerçekten de bir-iki hafta sonra bu yarı-diplomatik kanallardan masama Sam'in adresine yazılmış bir tomar mektup ulaştı. İş Sam'in kendisinin görünmesine kalmıştı, göründüğü zamansa kısa bir süredir buralarda olduğunu öğrenince şaşırdım. Gerçekten

de bir gün ortaya çıkan ve Kızılhaç bürosunun kapı aralığında dikilmiş selâm veren bronz tenli genç subay, tepeden tırnağa bir Çöl Faresi gibi giyinmişti, kısa kollu bez ceket, kısa süet botlar falan falan. Kendini takdim etti: "*Bluebell Girls'den Yüzbaşı Standish*." Gözümüzde yaşlarla, Türk lokumu gibi birbirimizi kucakladık, bu rastlaşmanın yazgısallığını öylesine derinden hissediyorduk ki! "Seni burada pek de değişmemiş bir halde otururken bulmak ne harika, o hiç eksik olmayan not defterin, yüzündeki o şeytanca ifadeyle bizim hep o eski hüzün küpü Aubrey; bu benim orduya değilse bile doğaya –buraya sağ salim gelmemi sağlayan doğaya– inancımı pekiştiriyor. Ta buralarda sana rastlamak için! Ah, haydi önemsiz bir şey yüzünden kavgaya tutuşalım, olur mu? Kutlamak için. Sen *ve o senin eski* Zen *Cohen'ların*." – *okoan yerine kullanıyordu* bunu. "Benim bildiğim tek *koan* İngiliz ordusunda öğrendiğim *koan* – ya yürü, ya geber! Kısa ve yerinde bir söz."

"Ahh!" diye haykırdım. "Unutmayayım!" Kasamı açarak gizli hazineyi, mektupları çıkarıp büyük bir mutlulukla masanın üzerine, onun önüne koydum. Coşkulu bir biçimde, "Aman Tanrım!" dedi, bana yüzü biraz asıldı gibi geldi. Bozulmuş gibiydi – belki de ona mektup yazmamış olduğu için utanmıştı. Ayakta dikilmiş öylece onlara bakıyordu, ama üzerlerine atılmadı, ben onun yerinde *olsam öyle yapardım*.

Beceriksizce mektupları aldı, okuyacağı yerde onları konuşurken hafif hafif sol elinin eklem yerlerine vuruyordu. Belki de okumak için yalnız olmak istiyordu. Tabii ya! Bu konuyu bir kenara bıraktım. "Daha önce gelmedim," dedi, "*gerçek* bir izin alabileceğim günü bekledim – bu seferki gibi bir haftalık. Ayrıca kısa bir süre için, birtakım ıvır zıvır birliklerle Yunanistan'da görevlendirildim, bil bakalım şimdi nereden geliyorum – asla bilemezsin! *Thermopylae!* Sıcak Kapılar'ın ta kendisi! Yeni Zelandalılar için Mars'tan gelmiş gibiydim. Sonra gene burası. Ve emrinizdeyim. Bana barınacak bir yer bulacak musın, yoksa *Dirty Dick*'in[1] oraya mı gideyim?"

Sarayın düzeni bu kaygıya yer bırakmıyordu, çünkü ben birbirine açılan, çeşitli yatak odaları bulunan, gerçek anlamıyla bir dairede kalıyordum ve bu odalardan biri konuğum için hazırlanmıştı –duşta şarkı söyleyen, neşeyle ıslık çalan, eski çağların Yunanistan'ından kalma olduğunu söylediği pireleri fanilasından ayıklayan arkadaşım için. Benden sivil giysiler ödünç alıp kendininkileri sara-

[1] Londra'nın doklarında, Chinatown'da 20'li yıllarda ünlü bir kahve. (Çev.)

yın temizleyicisine göndermişti. Ortalık kararırken hepsi de tertemiz yıkanmış ve ütülenmiş olarak gelirdi. İşte böyle bir lüks içinde yaşıyordum. Yazarlığını açısından bunu, dediğine göre, kaygı verici buluyormuş– bir yazar için en kötü şeyin böyle lüks hayat yaşamak olduğunu duymuş. "Böylece asla ne Apsent denen içkiye ne frengiye ne de başka bir şeye yenileceksin, bunlar anladığıma göre senin işinin gereği olan şeyler kesinlikle." Olumsuz anlamda başımı salladım. "Tam tersine, bütün kötülükler bana açık, her türlü uyuşturucu, esrardan tut da lâl rengi kuşağa kadar –ha, aklıma gelmişken söyleyeyim beyaz smokinimle kırmızı kuşak takmaya razı ettiler beni. Prensle birlikte yemek yersek sakın gülme– Prens seni bir kez daha görmekten mutlu olacaktır, aynı şekilde Prenses de seni tanımaktan."

Biraz asık bir yüzle kabul etti, belki de kalabalık bir akşam geçirmeyi umuyordu, ama o kocaman, yankılı yemek odasında ikisiyle yalnız yemek yiyince rahatladı. Prensin Provence'taki yaramazlıkları konusunda dikkatli olmamız gerektiğini düşünmüştü, ama ne tuhaftır ki, Prenses onun çeşitli 'çılgınlık'larından tam anlamıyla haberliymiş, bunları da anlayışla karşılıyormuş gibiydi. İnsan onun bu konudaki sağlamlığını ve ayrıca aralarındaki olağanüstü güzel bağın nedenini anlıyordu. Gerçek bir evlilikti onlarınki, yapay değil. Heyecanımızdan biraz fazlaca şampanya içtik, erkence bir saatte yatmayı yeğledik, birbirine bitişik odalarımızda, kapıları açık bırakarak yattık, gecenin geç saatlerine kadar, aklımıza ne geliyorsa her konuda uykulu uykulu konuştuk. Constance'ın mektuplarının açılmadan şöminenin rafında durduğunu fark ettim, neden bunca uzun bir süre açılmadıklarını düşündüm. Belki de o mektuplara hak ettikleri biçimde yanıt veremediği için mahçuptu! Aşırı utangaçlık yüzünden nutkunun tutulmasından, donup kalmaktan hep yakınırdı. Ama artık evliydiler... Benim için bu bir bilmeceydi, ama aslı olamayacak gizler aramaya niyetim yoktu. Sırası geldiğinde Constance'tan söz edecektik.

Sırası geldiğinde ettik; geceyarısından epey sonra uyanıp arkadaşımı tepede parıldayan ayın aydınlattığı taraçada, çıplak halde dikilmiş dururken gördüm, aşağıdaki bahçeye hiç kımıldamadan bakıyordu. Döndüğümü duymuş olmalı ya da nasılsa uyandığımı anlamıştı, çünkü sonunda döndü, parlak ışıklı taraçayı geçip gelerek benim penceremin önünde dikildi, ben karanlıkta uzanmış yatarken benimle konuşmaya başladı. "Sorun ne biliyor musun?" dedi

ve ben onun karısının mektuplarını açmak istemeyişinin nedenini açıklayacağını anladım hemen. "Kendimi Constance'a, Constance'ın inandığı, ikimizin inandığı şeylere ihanet etmiş gibi hissediyorum. Onun mektuplarını açmaya karar veremeyişimin nedeni bu. Biliyor musun, Aubrey, ben savaştan hiç nefret etmiyorum, savaşı seviyorum; savaşmak için insanın elinde iyi bir ahlâksal neden olması çok güzel! Bizim Hun'lara karşı savaşımız haklı bir savaş ve bunu kazanmalıyız. Kuşkusuz kimi savaşlar kötü olabilir, ama kimileri insan soyu için son derece yararlı olmuştur, örneğin eski Yunanların Pers'lerle savaşı gibi. Bir çarpışmaya gitmenin nasıl bir iş olduğunu sen bilmiyorsun işte. İnsanın kanı donuyor, yüreğinin bütün telleri titriyor. Hayatımda buna benzer bir şey yaşamadım hiç! Bunun yanında sevişmek tatlı bir serüven, daha fazla bir şey değil. Söylediğim şeylerin korkunç olduğunu biliyorum, ama doğrusu bu. Serüven, ben bunun için doğdum, buna hazırlandım; artık bunu tanıyorum. Bu müthiş patırtıdan sağ kurtulursam orduda kalacağım!" Oldukça hareketsiz duruyordu, başı öne eğikti, sanki utanmış, bu sözlerin hiç kuşkusuz hak ettiği kınanmayı beklermiş gibiydi. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Böylesine rahat söylenmiş sözler karşısında ölçüsüz derecede tiksinti duymuştum. "Ne diyeceğini, ne düşüneceğini biliyorum, ama ben yalnızca gördüğüm şeyi anlatıyorum. İnsanın kişisel sorumluluğunun olmaması -öylesine harika bir şey ki! – bütün bir insan soyunu, tam bir boyun eğmişlik içinde, en derin köklerinden başlayarak harekete geçiren bir şey. Güçlük ve tehlike, zevk düşkünlüğü ve gevşekliğin en iyi ilacı. Kızlar hiçbir zaman şimdiki kadar kolay elde edilir olmamıştı. Tilkinin kokusunu alıyorlar, av tazısı gibi kanın kokusunu alıyorlar. Onların kollarının arasından zorla ayrılıp cehenneme –adeta hâlâ canlı olarak– atılmak zorunda olman onları öylesine mutlu ediyor ki! Annesinin kucağından zorla alınan bir bebekmişsin gibi. Ne öpücükler deriyoruz! Bütün bunları Constance'a nasıl anlatırım? Görünmez bir biçimde değişmiş biri olarak, ama bütün bunları ona anlatma gücünü kendimde bulamadan, kendime ihanet etmiş, bok herifin biri gibi hissederek onun yanına döneceğim – hiç kuşkusuz şu an senin gözünde de öyleyim." Yatağımın başucundaki masanın üzerini elimle yoklayarak sigaramı buldum. İkimiz de birer tane yakıp bir fizik problemi üzerine çılgınca kafa yoran iki matematikçi gibi derin derin düşünerek sigaralarımızı pofurdatıyorduk. "Bunu ona nasıl söyleyebilirim..." diye ekledi. "Savaşta

gördüğüm her şey, onun savaşla ilgili görüşlerini, senin savaşla ilgili görüşlerini, senin savaşla ilgili görüşlerini haklı çıkarır. Öyle korkunç şeyler gördüm ki, insanın aklını donduran şeyler. Ama bu çöl savaşı bir harika! – savaşa tutuşuyorsun, yazı-turayı kaybedersen, altmış kilometre gerileyip yeniden mevzileniyorsun. Müthiş güzel! Çevrende birtakım korkunç kazalar gördüm, intiharlar. Essex Alayının süngülü bir saldırısını gördüm, çöp atlamaz bir kötülük kol geziyordu, onlarla aynı soydan geldiğime inanamıyordum. Bir avcı uçağının makineli tüfekle alçaktan taradığı bir yürüyüş kolundan sözcüğün tam anlamıyla kolların, bacakların uçtuğunu gördüm. Çocuk bileği kalınlığında kurşun mermiler demet biçiminde fırlıyordu. O hızla havadaki oksijeni tüketiyor, insanı gövde parçaları arasında soluksuz bırakıyordu. İğrenç bir şey, yalnış... Ne diyebilirim? Hiçbir şey uğruna bunu kaçırmak istemem. Ah, Aubrey, bir şey söylesene!"

Ama tutulup kalmıştım, yıldırım çarpmışa döndüm. Asla çözemediğim ahlâksal bir ikilemin içinde suçüstü yakalanmaktan ben de utanmıştım; belki de o kaygan ahlâk yargısı bana aitti, bunun suçu da! Kaçınılmaz bir biçimde ve hiç de istemeden kendimi hikmetler yumurtlarken buldum. "Savaşmamış biri olarak sınırlı deneyimi olan biriyim," dedim. "Sonra kuşkusuz insanlık az felâket yaşamadı – savaşlarla buna yenilerini eklemek zorunda mıyız? Geçen hafta benden Port Said'e gidip Avustralya tümeninden geriye kalmış olanlara hafta sonunda birşeyler okumamı istediler. İki yüz kadar genç adam vardı, hepsi de kör. Yurtlarına transit olarak iade edilmeyi bekliyorlardı. Kül gibi soluk, şaşkın yüzlerini, titreşen gözkapaklarını, korku ve kaygılarını görmek korkunçtu, çünkü onlar bu körlük dünyasına yabancıydılar. Utanç gibi birşeyler duydum, sanki üzerimde giysi yokmuş gibi. Onlara, *Edebiyat Olarak Okunmak Üzere Düzenlenmiş İncil*'den, Gollancz'e göre İncil'den parçalar okudum. Yolcu gemisinin birinci mevki salonunda on altıncı mezmuru duymak tuhaf bir şeydi. Şiir ya da müzik dinlenirken yapıldığı gibi yere bakmak yerine tavuklar benzeri başlarını havaya kaldırıyorlar, sanki sözcükler üzerlerine bir buluttan dökülüyormuş gibi. Bir saat sonra tüymekten mutluydum. Eğitim subayı cömertçe teşekkür etmişti, ama anladığıma göre, İngiliz vurgusunu duyunca kimileri içerlemiş, pek çoğu için de tatsız bir deneyim olmuştu bu."

Ben konuşurken o kendi odasının ışığını yakmıştı, bir yerlerden bir şişe viski çıkardı; o Mısır gecesinin tiyatroya özgü ay ışığında birer kadeh içki içtik.

"Senden bir şey isteyeceğim – bir iyilik," dedi sonunda. "Hepimizin doldurması gereken kan bağı, yani en yakın akraba formuna senin adını senden izin almadan yazdım."

"Ama neden?" dedim.

"*Nedeni şu, bu arada başıma bir şey gelirse, haberi* Constance'a senin vereceğini düşünmek istiyordum; ona bunu herkesten iyi anlatacak, böyle durumlarda insanı nasıl avutmak gerekirse öyle avutacak kişi sensin. Bunun geçen yaz Provence'taki o dostça gerilimi bir anlamda sürdürmek olduğunu düşündüm – olması gerektiği gibi. Sence bir sakıncası var mı? O *kötü haberi, benim karanlıklar* diyarına göçtüğüm haberini verme sorumluluğunu yüklenmek istemiyor değilsen..."

"İstemez olur muyum," dedim, yatağıma dönüp ışığı kapatarak. "Güneş doğmadan önce bir nebze olsun uyuyalım."

"Bu iş oldu," dedi, kocaman, sağlıklı bir esnemeyle. "Tamam!"

İlk sivrisinekle birlikte güneş doğmadan önce biraz uyayabilmek isteğiyle, durmadan döner, atınırken bir türlü uyuyamadım, onun homurdanışını, birbirimize şaşırtıcı bir biçimde gizli düşüncelerimizi açmamıza yol açan aynı düşünce çizgisinde yol aldığını duydum.

"Hepimizin, şöyle ya da böyle, şan ve şöhret sertifikası istememiz ne korkunç!" dedi kederle ve inleyerek, sonra uyuyakaldı.

Benden epeyce erken kalkmıştı, taraçada oturmuş, sevgi dolu bir dikkatle mektupları okuyordu – konuşmamız onun kuşku ve korkularını dağıtmıştı. Bir yerden yumuşak bir gong sesi geldi –kahvaltı gongu–inleyerek duşun yolunu tuttum.

"Sonunda kalktın," diye bağırdı, her zamanki neşesini bulmuştu. "Seni orada öyle, korkusuz bir sosis gibi yatmış horlarken gördüm, horultundan durulmuyordu, savaş girişimine yaptığın katkıyı takdir etmemek elimde değildi. Uzaktan duyulan top ateşi gibiydi."

Prens kalkmıştı, her zamanki tarlakuşu neşesi yoktu, hırçınca bir hali vardı. *Al Ahram* gazetesinden savaş haberlerini okuyor, *kurmayın yayınladığı kaçamaklı bildirileri okudukça* başını sallıyordu. Dikkate değer hiçbir şeyin olmadığı, ender görülen çıkışsız dönemlerden biriydi. Ama onun söz etmek istediği şey bu değildi. "Bazan merak ediyorum," dedi bize, "İngilizler gerçekten kazanmak istiyorlar mı, istemiyorlar mı; öylesine tuhaf işler yapıyorlar ki! Şu bizim ajanı biliyor musunuz? Evet, *bahçenin bir ucundaki*

yaz köşkünde yaşayan bir Nazi ajanımız; bahçıvanlar onu bulmuş, adam onlara kendisini rahat bırakmaları için para önermiş. Düşünebiliyor musunuz – çok iyi Arapça konuşan Alman bir arkeolog? Sizin de tahmin edebileceğiniz gibi doğruca konsolosluğa koşup bunu haber verdim, onu oradan derdest edip kurşunlayacak birini göndereceklerini umuyordum. Ne gezer! O iğrenç, kibirli Tuğgenaral Maskelyne şöyle dedi: 'Bir yerlere gizlenmiş ajanları rahatsız etmemeye çalışıyoruz.' Bir de şimdi ona araç gereç yardımında bulunmayı öneriyorlar. Savaş *bu* mu, diye soruyorum kendi kendime? Bütün ajanları rahat bırakacak, hatta onlara yardımda bulunacaksak..." Bizim için Alman ya da İtalyan gizli servisine sızmaya çalışmanın zahmete değer olacağını hiç düşünmüyora benziyordu, öfkeden neredeyse hop oturur hop kalkar bir halde olduğu için onu hayatın gerçeklerinden habersiz bırakmak daha akıllıca olacaktı.

Konuşma, arkadaşımın gelişi üzerine bana hemen lütfetmek istediği birkaç günlük tatil konusuna yöneldi; Sam'in izninin olabildiğince iyi geçmesi için hiçbir çaba esirgenmemeliydi. Harika seçenekler öneriliyordu – Mısır'ın dört köşesine geziler, sayısız tarihi yeri ziyaret. Tek düşman zamandı, bu küçük tatili sınırlayan. "Gene de," diye haykırdı Prens, büyük bir canlılık ve kararlılıkla, "buradaki bunca kişi onun iyi vakit geçirmesi için çalışacağız." Pek anlaşılmayan el hareketi yalnızca karısını ve saray personelini değil, çeşitli sekreterleri ve arkadaşı Affad'ı da içine alıyordu.

Gerçekten de bankacı Affad, Prensin dostlarının en çekicisi, en çekingeni, en beceriklisiydi; bize evsahipliği etmeyi heyecanla önerdi, hele bir su yolculuğuna –Nil'de– çıkacağını öğrenmek davetini daha da kışkırtıcı kılmıştı; ayrıca Fransız Büyükelçiliğine ait iyi donatılmış bir tekneyle. Nil'in kaynağına doğru yol alan bu küçük, kanomsu teknede, dünyada benzeri olmayan bir su evreninde iki gün geçirene kadar ne müthiş bir şansa sahip olduğumuzu anlamamıştık. Ancak çok kısa sürdü, çünkü en yakın büyük kente varmadan, yarı yolda inip arabayla Kahire'ye dönmemiz gerekti, arkadaşım izin süresini uzatmamalı, böyle bir şeyin sonuçlarını göze bile almamalıydı, öte yandan bu dönüş ona çok sevdiği Prens ve Prensesin arkadaşlığından yararlanmak olanağı verecekti. Ama bu kısa yolculuk, Provence'taki kaygısız yazın bir uzantısı durumuna geldi – orada oluşan bağlar hâlâ geçerliydi. Gerçekten de zincirin halkaları yeniden birbirine kenetlenmiş görünüyordu, Constance

ve onun erkek kardeşi Hilary, konsolos Felix Chatto... hatta Livia'nın hayaletsi kara gölgesi öylesine her yerde hazır ve nazır görünüyordu. Livia neredeydi acaba? Merak ediyordum. Sonra mavi göğün üzerinde belli belirsiz görünen karaltısıyla Avignon – Hilary'nin, 'türbin sesi gibi hiçbir hırıltı sesinin duyulmadığı, kullanılmayan dua fabrikaları' olarak andığı katedraller. Camları yalayıp geçen karayelin heyecan verici hışırtısı. Bunların hepsi vardı, hepsi buradaydı.

Daha çok merak uyandıran bir olgu da Affad'ın öteki iki konuğunun güneyli sopundan iki Fransız olmasıydı; soyadları Le-Nogre olduğu için kendilerine *'les ogres'*[1] adı verilmişti. Biri kız, biri oğlan, ayrılmaz ikizler – birinin adı Bruno, birininki Sylvaine'dı. Oğlan, Özgür Fransız Büyükelçiliğinde genç bir ataşeydi; kızkardeşi evi çekip çeviriyor, onun konuklarını ağırlıyordu. 'Bizim' şatomuzun, yani Constance'ın evinin bulunduğu Tubain'den pek uzak olmayan Villefoin köyünde eski, metruk bir şatoları varmış, ya da oğlan o sakin, yapmacık İngilizcesiyle böyle dedi. Hayret, bu yaz oradaymışlar – hepimiz rastlaşabilirdik! Sylvaine bu gerçeği söylerken o kara gözlerinde bir keder parıltısı yanıp söndü. Yüzündeki ifade, yüz çizgilerinin biçimi, başını tutuşu bana fena halde birini hatırlatıyordu, ama kimi, bunu dünyada düşünemiyordum. Bu düşünce çok rahatsız ediciydi, insanın bir türlü kovamadığı bir sineğin çevrenizde dönüp durması gibi; ama benim inatçı belleğim bu kara yüz çizgilerinin anahtarını aramaktan vazgeçmiyordu. Erkek kardeşi çok düşünceliydi ve Fransa'nın böyle düşüşünden, müttefik devletlere katılmayı kabul etmeyen Fransızların Akdeniz Filosunun aşağılık dalaverelerinden utanıyordu. Gene de Özgür Fransa hareketi artık bir olguydu, bu yıl sona ermeden De Gaulle, kendisinin peşinden gidecek yirmi bin Fransız bulacaktı... öyle ki her şey kaybedilmiş değildi. Gene de böylesine genç bir adamın, ülkesinin yenilgisi ve bir Nazi barışını sevinerek kabul edişi yüzünden ulusal onurunun yaralandığını görmek çok dokunaklıydı. Ama üzülerek şunu ekledi: "Kendi duygularımın güçlülüğü karşısında şaşırdım – böyle duygularım olduğunu bilmiyordum. Ben yalnızca ortalama bir Fransız aydınıyım, onların ne kadar utanmasız olduğunu bilirsiniz!" Sam, İngiltere'de de bunun çok benzeri bir şey olduğunu söyleyerek kendine özgü bir incelikle onun yüreğine su serpti. "Orduya katıldığım için çok eleştirildim,"

---

[1] (Fr.) Canavarlar. (Çev.)

diye ekledi, bana gözünün ucuyla bakarak, "size Aubrey anlatacaktır." Bunların hepsi doğruydu; aldatıcı bir mutluluk içinde yaşıyorduk. Çadırın tepesini uçurup siyasal dünyanın nasıl bir sirk olduğunu bize göstermek için bir Hitler gerekiyormuş.

Bu genç insanlar konukseverliğin ta kendisiydi, büyük masası, duvarlara asılı gaz fenerleriyle ortadaki geniş kamaraya kısa sürede iyiden iyiye yayılmıştık – duvar boyu sıralanmış kamara yataklarının üzerinde, çevresinde bizim eşyalarımız görünüyordu. Beyaz tahtadan banklarıyla ortadaki masaya oturuyor, orada yemek yiyor, iskambil oynuyor, haritalarımızı, yazı malzemelerimizi masanın üzerine yayıyorduk. Bizim için çok kısa bir yolculuktu, bu yüzden fazla bagajımız yoktu, onlarsa iki haftalık bir gezi yapmayı tasarlıyorlardı, konserve yiyecek gibi, av tüfekleri için cephane gibi her şeyleri vardı. Ama öylesine sakin bir havanın etkisindeydik, ırmağın büyük kıvrımları öylesine tatlı, güzel adalar ve ağaçlıklarla doluydu ki, iki kıyıdaki çayırların bıldırcın ve kumru dolu olduğunu unuttuk. Biz onlarla birlikteyken genel istek üzerine ateş edilmedi. Affad'ın dediğine göre bu iş gerçek kuzeye, timsahların bulunduğu yere varınca başlayacaktı. İnsan onlarla birlikte gidiyor olmayı öylesine istiyordu ki! Hele Yukarı Mısır ziyaretinin, ünlü bir taşra panayırının kurulduğu, onların falına bakacak ünlü bir biliciyle rastlaşacakları uzak bir vahaya yapılacak bir geziyle noktalanacağını duyunca. "Falcı beni ilgilendirmiyor," dedi Sam," ama vaha insana bu konuda okuduğu her şeyi hatırlatıyor. Ne yazık!" Ama o iki '*ogre*' gereğinden fazla boşinançlı olmadıklarını ve kendilerini falcının eline teslim etmekten mutlu olacaklarını açıkça söylediler.

O gece fener ışığında akşam yemeği yedik, başlarımızın üzerindeki gece göğü parlak yıldızlı halısını sermişti, incecik yeni bir ay parlıyordu. Suyun üzeri oldukça serindi ve biz akşam yemeği için demir atmak üzere kıyıya yaklaşırken akşam rüzgârı pruvamızı dövüyordu. Güverte tahtaları üzerindeki çıplak ayak sesleri, bizi güneye yönelten gemicilerin uzayıp giden titremeli şarkıları ninni yerine geçmişti, şimdiden yarı uyur haldeydik. Irmak bir yelpaze gibi açılıp kapanıyordu – sınırları birden genişliyor, tastamam haliçler ya da küçük göller oluşuyor, ama yeniden kendi dar yatağına dönüyordu. Ta yükseklerde bir kararda asılı duran uçurtmalar, kuş uçurtmamacasıya nöbet tutuyorlardı, ama bütün kıyılar boyunca parlak renkli gök kuzgunları, yalıçapkınları, çölün sınır boylarında

kaya güvercinleri görüyorduk, ağlamaklı küçük çığlıklar duyuluyordu: "Tüt-tü," der gibiydiler, "tüt-tü."

Bütün çevrede durmadan değişen ışık, somut dış çizgileri ve uzaklıkları genişletiyor, daraltıyordu, öyle ki bunları izleyen gözler bu apaçık görünen düş karşısında büyüleniyordu. "Tanrı sizi korusun," diye haykırdı Sam, gereksiz yere haç çıkarıyor, onun Oxford'unda kalıplaşmış halde kullanılan Latince bir cümle söylüyordu. "Bunu hiç kimseye anlatamaz insan, çünkü insanın kendisi bile neredeyse gözlerine inanamıyor."

Palmiyeler, mezarlar, mezarlar, su çarkları, palmiyeler. Siste belirip kaybolan adalar. İki çölün arasında, içi asalak bitki ve ağaçlarla dolu yemyeşil yatağında akan bir ırmak. "Dervişlerin dans etmesine şaşınamalı," dedi Sam, Affad'sa gülerek onu onayladı. "Kim etmezdi?" Ama aydınlığın *artmasıyla birlikte göz kamaştırıcı bir* parlaklık ve yakıcı bir sıcak başladı, öyle ki öğle olduğunda gökyüzü bir ton ağırlığındaydı. Affad merakla, "Mısır'da sizi en çok şaşırtan şey ne oldu söyler misiniz?" dedi; gerçekten merak ediyor, övgü avcılığı yapmıyordu. "Her şey," demek hem kolaycılık olurdu, hem de doğruyu yansıtmazdı; kendi adıma bana çarpıcı gelen şey olağanüstü bir tanıdıklık duygusuydu. Mena House'da insanın pencere kepenklerini açıp pencerenin önünde bir deve sabrıyla *çökmüş oturan*, adeta kişisel bir Sfenks'i karşısında bulması... Gülüp oynamayı seven kocaman oyuncaklara benziyordu o Sfenksler, tarihlerinin ve anlamlarının çevresindeki onca gizeme karşın acayip canayakın ve tanıdıktılar – manda ya *da deve gibi evcil hayvan*lar. Tabii sonra çölün kendisi müthiş şaşırtıcıydı. İnsan oraya, insan eliyle ekilmiş alanların yeşil halısının kıyısına geldiğinde karşısında önemli bir tiyatro kişisi gibi sakin sakin bekleyen çölü buluyordu. Bir arka bahçe olarak hem kimsesiz, hem gösterişsizdi. Ama Atlas Okyanusu nasıl bireyliği olan bir varlıksa o da öyleydi; insan elini kolunu sallayarak orada yürüyüşe çıkamazdı, çünkü çölün biçimleri durmadan değişiyordu, en küçük bir rüzgârda bütün dış *çizgiler değişir, ayak izleriniz bir solukta silinirdi. İnsan* Atlas Okyanusunda da korkusuzca kürek çekerek gezmeye çıkamazdı. Çöl büyük ve tehlikeli olup da öyle görünmeyen her şeyin bir iğretilemesiydi. Kimi yerleri pudralanmış bir peruka gibi perdahlı, kimi yerleri sığ, kayaların ve kilin renklerine bezenmişti, ortada görünmeyen kervanların izleriyle çizgi çizgiydi; kimi yerleriyse kararmış küllerle dolu, yanık, eski bir süzgece benziyordu. Gündoğu-

munda pembemsi rüzgârlar iç çekerdi ortalıkta ya da *hamsin* denen çöl rüzgârı zincirlerinden boşandığı zaman, Atlantik'te fırtına çıkuğında dalgaların önü sıra koşturan köpükler gibi, pas rengi rüzgâr sütunları birbiriyle yarışırdı. Ama kimi hayvanların orada rahatça, sakin sakin, yönlerini şaşırmadan at koşturduklarını görüyordu insan; farelerin, bir tür kır tavşanı olan *jerboa*'ların – bodur çalı dışında hiçbir bitkinin olmadığı bir yerde nasıl yaşıyorlardı? Sürüler halinde yabanköpekleri vardı, topraktan beslenir gibi görünüyorlardı, – ama yiyecek ne buluyorlardı acaba? Sabah karanlığının ve geceyarısının yoğun çiği sayesinde peygamberdevesi, çekirge gibi böcekler su bulabiliyordu. Ama ya köpekler? Çöl başka türlü bir azık öneriyordu; öylesine azla yetinme, içe bakış ve sevecenliğe yol açıyordu. Tanrım!

Bunların bir bölümünü söylemeyi başardım, Affad büyük bir dikkat ve ilgiyle dinledi. Şu anki ufkumuz çölle çizilmiş durumdaydı, ama biz burada bize serin esinti ve balkıyan su karşıtlıkları sunan Nil'in perdahlı sularında kayar gibi ilerliyorduk, renk renk göz alıcı yelkenleriyle ırmak teknelerinin görkemli görünümünden söz etmeye gerek bile yok. Filika artık kendini bulmuştu, ırmakta yolculuk etsin diye yapılmış olan bu tekne, görkemli bir eski zaman kraliçesi gibi ırmağa hükmediyordu. İşlev denen şeyin güzelliği, haslık ve gerilimin zarifliği. Bir filikayı görüp de o filikanın, kadınlığın bir simgesi, içgüdüsel özünün bir ifadesi olduğunu düşünmeyecek biri olamaz. Ama filikaların biçim bilgisine gereksinimleri yoktur. Yanaklarını ırmak rüzgârına dayayış biçimleri rüzgârın kendisi kadar değişmezlik gösterir – o yanakların yörüngelerini biçimsel, geometrik bir doğrulukla saptayan rüzgâr kadar. O birkaç tatlı eğim açısına göre akıntı yönünde yol alırlar – insanoğlunun en seçkin, en ender yaratılarından oldukları duygusunu verirler, öyledirler de. Hareket alanları sınırlıdır, okyanus denizciliğinden daha zor bir iştir onları kullanmak. Nil, Afrika'nın yüreğinden çıkıp doğruca eski Yunan tarihine doğru akar – bir kobranın bel kemiğine benzer. Bu kırlangıç kesimli, dudakları sarkık üçgen yelkenlere hizmete adanmış, ayak sesleri hiç duyulmayan uşaklar gibi gelip giden ırmak rüzgârları filikaları yönetir. Bütün gün elektrik akımına tutulmuş gibi titremeler geçirir, bir kordon üzerinde kayar gibi ırmağın üzerinde kayar, sonra birden dururlar, rüzgârsızlıktan her şey durur, bir stratejinin ortasında donar kalır; filikalar başlarını

eğerler, sanki rüzgâr geldiği zaman onların başlarını uçuracaktır. Oysa cam taban yeniden devinmeye başlar, filikalar sessizce sağa *ya da sola döner, yolculuklarını* sürdürür. Sağda solda şekerkamışı taşıyan ve Ege denizinin tam uygun bir yansısıymış gibi, yakasına bir göz iliştirmiş bir tekne görürsünüz; ama o göz bir Mısır gözüdür – bir deve gözü, aslında alt ve üst *kirpikleri* de *vardır. İnsan,* teknenin bir Yunan teknesi olduğunu anlar, tayfaları da Edfu'daki Yunan sömürgesinden toplanmıştır. O sürmeli göz ile birlikte size bütün Heredot bakmaktadır!

Irmak insanları da özel insanlardır, dünyasal ve bayağı, kasabalı Mısırlılardan farklı, apayrıdırlar. Zikzaklar çizen kanallara kıyıdan göz kulak olur, hurmalarıyla, sebzeleriyle uğraşır, ama yolcuları selâmlayacak, onları kendileriyle birlikte oturup birşeyler yudumlamaya çağırmak için kısık kısık bağıracak zamanları her zaman olur. Erkeklerden çok kadınlar çeker insanın dikkatini – o kalleş ırmak kıyılarında onların o güzelim duruşları. Büyücüler gibi *kara tenlidirler, siyah kukuletalarını* başlarında gururla taşırlar. Gülümsedikleri zaman, dalaba gelmiş bir filin dişlerinden daha ak olan dişleri, açlığın bütün haşmetini, ağır çalışmanın bütün bitkinliğini taşıyan yüzlerini aydınlatır. *Soyluluklarının farkında* olmayan soylular gibi kayarcasına yürürler, onların o ayılarınkini andıran neşeli yürüyüşleri, Afrika'nın ta yüreğindeki uzak bir yaradan çıkarak bir kararda akan Nil'in yeşil kanının ritmine ayak uydurur gibidir.

"Benim için," dedi Bruno, "çarpıcı olan şey en başta mezarlardı, toprağın onca derinine kazılmış, ama gene de kutu gibi bir evi andıran mezarlar. O boyalı kozalarının içinde yatan minicik krallara benzer bir şey görmedim ömrümde, çevreleri oyuncaklarla sarılı, sanki çocuklukları kendileriyle birlikte ölümün duvarını aşmış kralcıklar. Ama ne diyorum ben öyle – 'duvar' mı? Öylesine müthiş bir el ustalığının, onca parlak renkli duvar resminin, insan gözünün değmediği bir yerde öylesine yüzyıllarca gömülü kalması gerçeği bana çok çarpıcı gelmişti. O biçimsiz *sarkofagus*'larında (*Yunancada* bu sözcük '*et yiyici*' anlamına geliyor, öyle değil mi?) yavaş yavaş kuruyup giden küçük kral ve kraliçeler ve onların oyuncakları; o insanların ölüme karşı tavırları bizimkinden oldukça *farklıydı, ya da kendi çağdaşları olan* Yunanlarınkinden farklıydı, ölüm düşüncesinin çağrıştırdığı açık ve içten bütün yerinmeyi

yansıtan Yunanların, çirişotu serpiştirilmiş bir öte dünyaları vardı. Ölüm karşısında elleri kolları bağlı durmuyorlardı – ölüm korkunç, acı, insanın kökünü kazıyan bir şeydi, bütün mutlulukların sonu. Hiçbir yapmacık avuntuya izin vermiyorlardı. Aynı zamanda çocuksu bir saflıkları vardı, yeterince ağlayıp sızlar, yeterince gürültü çıkarırlarsa ölümü pişman edeceklerini sanıyorlardı. Ama ya Mısırlılar? Kundağa, mumya sargılarına sarılmış, sessizlik ve boşluktan oluşan bu kocaman, yarı uykulu bitkisel hayat... O zaman anladım ki ölümsüzlük sözcüğünün onlar için gerçekten de bir anlamı var – sonsuza kadar bekleme – beklemek, ama neyi, bunu bilmiyorlardı. Zaman sonsuz bir uzantı halinde hep var olan bir şeydi – insan bilincinin son sınırlarına kadar uzanan. Donmuştu, mezar onların gözyaşlarını olduğu kadar düşüncelerini de dondurmuştu, ama üzülmeye gerek yoktu, çünkü ölüm gerçek bir şeydi, biz bu odada konuşurken nasıl bitişikteki oda varsa ölüm de vardı. Şistli vadilere ağaç gibi dikilmiş o küçük, tuhaf mumyaları görünce çok şaşırdım. Hatta mezarların içinde onların yanına oturup insanın kendi yüreğinin atışlarını duyması da acayip bir şeydi. Ya o oyuncaklar? Elinizi uzatsanız onların değdikleri yerlere, bir çocuğun parmaklarının değdiği yerlere değebilirdiniz! Ama o hiç kımıldamadan, düşünmeden, hiçbir şey ummadan, arzu etmeden beklemek var ya, onu bugün güneşin doğuşunu ya da batışını, istasyonun açılmasını, ilk trenin gelmesini bekleyen köylülerde görebilirsiniz. Cansız birer nesne, bir çuval tahıl ya da bir mermer parçasıdırlar sanki beklerken. Onlarda hiç kabuk gibi su yüzünde kalma yeteneği yoktur – bekleyişlerinin korkunç ağırlığından başka. İnsan onların duruşunda, parlak renklere boyanmış mezarlarındaki küçük kralların kımıltısızlığını bulabilir. 'Ölümsüzlük' sözcüğü gelir insanın aklına, bütün bilinç alanı dev bir bekleme odasına dönüşür. Bu parlak renkli mezarlarda insana toz bile ulaşamaz, çünkü sımsıkı mühürlüdürler ve küçük krallar ılık bir ölümsüzlük boşluğunun içinde varlıklarını sürdürürler. Artık yaşlanamazlar, gençleşemezler de; ama hiç değilse sürekli bir kımıltısızlık kazanmışlardır, ayın ve güneşin ötesinde bir yokluğun kusursuzluğunu."

"Kadınlar ne kadar güzel," dedi Sylvaine. "Peçeyi de fazla umursadıkları yok."

"Umursasalar ve taksalar çalışamazlar."

"Bir gün bunu kaldırırlar umarım. Ne güzel gözler!"

"Ne gözler!" diye yineledi Sam ve biraz karışıkça bir alıntı yaptı, "Nil gibi bir güzellik içinde yürüyor kadın." Ama gene de bu ırmak kıyısında, pişmiş toprak esmerliğindeki kilin ve suyun karanlığıyla hamuru yoğrulmuş iri bedenli kadınlara bakarken insanın hissettiği şeyleri ifade ediyordu. Onlarda, ani anaforları, sessizce ilerleyişleri, sapmaları ve bitkinleşmeleriyle o büyük ırmağı görüyordunuz. Evet, ırmak onların saatiydi, ırmağın yeşil kanının, o kadife yumuşaklığındaki elementin içinde atışları duyulan Nil'in nabzına uyarak yürüyorlardı. Bu köylülerdeki sıcaklık yüreklendirici bir şeydi, peçenin sivri kulesinde birden yanıp sönen kömür karası, fildişi rengi ya da morumsu kırmızı bir ışık gibi gülümsemeler; daha sonra erkeğin kısık, bronz kahkahası, gülenlerin pirinç kafaları, havaya kalkmış bronz kollar. Irmaktaki bir dönemeçle birlikte bütün bunlar yok oluyor, kafalar uçuyor: Mısır gecelerinin en kendine özgü sesi olan tahta gıcırtılarıyla su dolaplarının acı feryatlarında boğuluyor insanların sesleri.

Bütün bir köyün selâmına karşılık pilot gülümsüyor, ama bu gülümseme korların üstünden geçen bir soluk gibi geçip gidiyor, onun kara dalgınlığının, Nil'si bellek yitiminin içinde yok oluyor. Yavaş yavaş köylüleri gözden yitiriyoruz; akşam iniyor, kocaman bir güve gibi yumuşacık. Bu löpür löpür kadınlarda, erkeklerde Tanrı'nın sevgisini yitirmiş kralların gösterişsiz vakarı var. Yokluğun ve hastalığın tokadını yemiş yoksul insanlar. Yaşlılar sağda solda sağır gibi dikiliyor, bir sürü Kral Lear var ortalıkta. Buna karşın onların ülkesi bir cennet – doğada çılgınca bir bolluk. Karıncaların yağmaladığı mantar meşeleri görürsünüz, palmiyelere tırmanmış hanımelleri, fil başı gibi oyuntulanmış, suların yaladığı kayalar. Cayır cayır yanan göğün altında yalnız görünen her şey. Önce alacakaranlık, sonra karanlık, sonra yıldız aydınlığı. Bir balık sıçrıyor. Sonra bir başkası. Daha sonra birden başlayan gümüş okların sağanağı. Bu gece gemideki son gecemiz.

Hafif bir rüzgâr bize iltimas ediyor, gece böceklerini yanımıza yaklaştırmıyor, böylece akşam yemeğimizi güvertede mum ışığında yiyebiliyoruz – gökte yükselen genç ayı yeğleyerek biraz sonra söndüreceğimiz isli, titreşen ışıkta. Duygusallaştık, *après la guerre*'den[1] söz ettik. Fransız çift hiç duraksamadan hayatlarının geri kalanını, atadan kalma döküntü şatoda geçirmek üzere Provence'a

[1] (Fr.) Savaş sonrası. (Çev.)

döneceğini söyledi. Bruno, Templier'ler konusunda bir kitap yazmak istiyordu – besbelli ki şatonun arşiv odasında yayınlanmamış bir sürü malzeme vardı.

"Siz de geleceksiniz," dedi dostça. "İçimde öyle bir duygu var, geleceksiniz. Geleceğinizi biliyorum. Yalnızca birbirimizle dostluk ederek orada yaşamaktan mutlu olacağız!" Ben kendi adıma o kadar uzun vadeli dileklerde bulunmaya korkuyordum, oysa Sam onca uzak bir gelecek için söz vermeye hazırdı. Bu savaşın sonunu düşünemiyordum, derin bir acı kaplamıştı içimi. Anne Farnol'u, yazgı karşısında onun gibi kaç kişinin dünyadan vazgeçeceğini düşündüm. Sonra birden yerimden sıçrayarak Sylvaine'in yüzünü 'tanıdım', küçük küçük şeylerin birleşmesi ne tuhaf! Avignon yakınlarında Montfavet Akıl Hastanesinde bir ara görmüştüm onu. Beni oraya, bir arkadaşını ziyarete giden Bay Galen götürmüştü, gül bahçesinde dolaşan esmer bir kız, bir hasta ilişmişti gözüme. Sylvaine'e bu esmer, kafası kuş kafasına benzeyen Sylvaine'e çok benziyordu – ikisi pekâlâ ikiz olabilirdi. Bunu ona söyledim, gülümsedi, başını iki yana salladı. "Hayır, ben değildim," dedi, "ya da bir başka hayatta bendim – kim bilir?"

Artık öylesine yakın arkadaş olmuştuk ki, bu ayrılığı düşündükçe yüreğimiz burkuluyordu; yarın benim Prensimle yemek yiyeceğimiz başkente bizi götürmek üzere bir arabanın bekleyeceği küçük kasaba dönemeci döner dönmez görünecekti. Bir başka üzücü gerçek de Sam'in yakında cepheye dönüyor olmasıydı – Batı Çölünde pek yakında büyük bir çatışmanın başlayacağını herkes biliyordu. Constance'ı düşünür ve onun yakışıklı, tasasız kocasının torbasını hazırlayışını seyrederken yüreğim tekledi.

Ertesi günü veda sözleri, üzüntü ifadeleri yapmacıksızdı, çünkü akıl almaz derecede rahat ve zevkli bir yolculuk olmuştu. Evet, hepimiz gene görüşecektik, bunun için söz veriyorduk. Daha sonra Mısır ordusunun hilalini taşıyan kamuflajlı kurmay arabasına eşyalarımızı derin bir keder ve özenle yerleştirdik. Irmak kıyısındaki köylerden geçerek yaptığımız dönüş yolculuğu koyu bir karanlık ve gürültü kasırgasıydı, bizim üçlü kornamızı duyan çiftlik hayvanları, aynı zamanda köylüler çil yavrusu gibi dağılıyorlardı. Boş yere hız yapmıyorduk, çünkü başkente kadar epey yolumuz vardı – gerçekten de akşam yemeğinden önce bize ancak yarım saat zaman bırakan bir saatte vardık. Uşağım benim bel kuşağımı sararken Sam'in duşta yarı kendi kendine, yarı bana seslenerek konuş-

tuğunu duydum: "Yani Constance hepimizi korkak yapıyor, ha? Aslında ona Yunanistan'dan uzun bir mektup yazdım; ordu postasının bu mektubu ona bir gün ulaştırıp ulaştırmayacağını Tanrı bilir. Her neyse, seninle konuştuğum daha iyi oldu. Ona bu ziyaretimi anlatan bir mektup yazar mısın? Senin elinde benimkinden daha çok isim ve fiil var." Dediğini yapmayı kabul ettim.

Uşak içeriye bir giysi paketi getirdi ve Mısır ordusunun işaretlerini taşıyan bir çöl üniformasını çıkarıp yaydı. Sam şaşkınlıkla bunu izliyor, ne anlama gelebileceğini merak ediyordu. "Yarın için Mısır ordusunda bana fahri bir teğmenlik uyduruldu. Anlaşılan piknik yeri asker olmayanların giremediği bir yer." Ancak daha sonra lâl rengi derili salonda viskilerimizi yudumlarken, uzun sarı bir ağızlığa takılı esrarlı bir sigara içen Prens bunu açıkladı.

"Orası bizim eskiden beri çok sevdiğimiz bir piknik yeri, harabe halinde eski bir Kıpti manastırı, Abi Fahim. Çölün o köşesi artık İtalyanlardan temizlendiği için komuta merkezinden orayı ziyaret izni istedim. Ne kadar güzel olduğunu göreceksin, pek bir şey kalmadı ama. Önce orayı İtalyanlar aldı, sonra İngilizler onları kovdular; onlar gene geldi, gene kovuldular. Her seferinde birazı yıkıldı. Oradan çıkmamakta direnen bir keşiş vardı; bir kertenkele gibi oralarda sürünerek yaşıyordu. Her iki taraf da onu besliyordu, bir tür maskot olmuştu. Son kez orayı ele geçiren İngilizlerin saldırısı sırasında kayboldu, o zaman bu zamandır görünmedi. Kuşkusuz Kıpti kilisesinde bir söylenceye dönüşecek; ama bu arada oranın ne güzel olduğunu göreceksiniz."

Ertesi sabah arabayla yola çıktık, çölün sınırına geldiğimizde bizi atlarla ip gibi dizilmiş develer bekliyordu: ağır hareket eden bir trafik yani, ama iş ağır yükleri, çadırları falan taşımaya gelince bunlardan daha uygun araç bulamazsınız. Herkes son derece neşeliydi. Aramıza Askeri Misyon'dan iki tane genç kurmay subay katılmıştı, Mısırlı bir irtibat subayı ile hem Prensin hem Prensesin iyi arkadaşı olduğu anlaşılan, herkesin Binbaşı Drexel diye çağırdığı Krallık Ordusu Sıhhiye Birliğinden bir doktor. Kendisinin 'tenezzüh'e çıktığını söyledi, tıpkı Sam gibi. Prenses 'Bedevi folklorü' olarak tanımladığı atları ve develeri kibirle geri çevirdi, bizi özel lastikleri olan arazi arabasıyla götürmeyi yeğledi. Böylece yolculuğumuzun ilk etabını tamamlamak üzere, sürüden ayrılan bir grup halinde, yola koyulduk, çok dikkatli gidiyorduk, çünkü izlediğimiz yol önce mayın tarlalarının arasından geçiyordu, sonunda ko-

mutanlık arabalarının ve görevli tankların bulunduğu son tel örgüye geldik. İzin kâğıtlarımızı ve öteki belgeleri gösterdik, bize saygılı davranan, ama gene de irtibat subayıyla haritadaki işaretli incelemekten geri durmayan ve izin belgemizde işaretli yerin ötesine geçmememizi sıkıca tembihleyen bir kurmay subay tarafından bir salona alınır gibi çöle alındık. "En azından o noktanın ötesine geçerseniz sorumluluğunuzu yüklenemeyiz."

Prens yukarıdan bakan, küçümseyen bir yüz ifadesiyle puflayarak yanaklarını şişirdi. "Artık hiçbir tehlike yok," dedi. "En yetkili ağızlardan öğrendim."

"Pekâlâ, efendim," dedi kanlı canlı kurmay subayı. "Yolunuz açık olsun ve iyi piknikler!"

Hafif bir rüzgâr çıktı, kumları savuracak türden değildi, ama günün ortasında serinlik yaratmaya yetiyordu. Aralarından kıvrılarak geçtiğimiz, kum tepecikleri ve *wadi*'lerden oluşan bu tuhaf eskilerin eskisi dünyanın dış çizgilerini çarpıntılı mor yürekli ışık çiziyordu; çoğu kalmaz, ufku aşıp geçen bir gemi gibi yolumuzu pusulaya ya da yıldızlara bakarak bulmaya başlardık. İnsan tuhaf bir özgürlük duygusu duyuyordu. Bir keresinde başımızın üstünden ok başı biçiminde dizilmiş uçaklar geçti – öylesine yüksekteydiler ki o biçimde dizilmiş uçan yabankazlarına benziyorlardı, üzerlerindeki işaretleri göremeyeceğimiz kadar uzaktaydılar. Sam, Prenses ile aynı ata binmişti, bense Prensle bir başkasına. Bütün yolculuğumuz bir buçuk saat kadar sürdü. Sonunda küçük bir vahaya, yan yana dizilmiş dik gri bayırların, göğe doğru çıkıntı yapan katmanlı kaya oluşumlarının bulunduğu yere geldik. Bir kum tepeciğinin arkasına dolaşırken içimizden biri, "Bakın!" diye bağırdı. Küçük bir vaha gördük, birkaç yüz metre sonra Kıpti manastırı göründü. Abi Fahim bir zamanlar çok güzel olsa gerekti, her ne kadar şimdi yıkıktıysa da; onun yıkılmadan önceki biçimini ve biçemini ortaya çıkarmak için küçük kulelerin, diş diş çıkıntı süslemeli kulelerin şifresini çözmek gerekiyordu. Bu tuhaf, romantik yerde hangi bina olsa insanın hayal gücünü büyülerdi. İki ana tahıl ambarını birleştiren köprü biçiminde yüksek bir rampa vardı. Prens sevinmişti, gözlükleriyle o eski yere bakarken, "Ah, işte hâlâ duruyor, o eski Ahlama Köprüsü!" diye haykırdı. "Gene de yıkmamışlar." Gölgelik bir çadırın kuruluşunu çocuksu bir neşeyle denetlerken bir-iki çadır kazığını tahta bir çekiçle kendisi çakmaya kalkıştı,

çok şaşıran bir uşak, bir hükümdar eli olan o elden çekici çekip alarak, genizsel bir Arapçayla onu ayıplayıncaya kadar çekiç salladı.

Halılar yayıldı, divanlar çıktı, sonra bir de İtalyanların icadı, içi şerbet kâseleriyle, buzlu, limonlu çayla dolu taşınır bir buzdolabı. Hepimiz susamıştık, bu girişimin hakkını vermek için Prensin çevresine yarım daire biçiminde oturduk. Sohbet dönüp dolaşıp siyasete gelmişti, bunun üzerine fısıltıyla özür dileyip Sam ile ikimiz manastıra doğru yürümek üzere ayrıldık. Arkadaşım çocuksu bir coşkunlukla, "Belki de kayıp keşişi buluruz, ha?" dedi. "Yerin altında sarnıçlar ya da kilerler olabilir –yukarıda insanın başını sokacağı yer pek yok," diye yanıtladım. Prensin dürbünüyle çevreyi daha önce iyice taramıştık. Manastıra çok yakın bir sırtta kuma çakılmış kırmızı işaret kazıkları görmüş ve acaba birisi buraları ölçüyor mu, diye merak etmiştim– uzak noktaların güney *açısını ve yüksekliğini* ölçenlerdir belki demiştim. Sağda bir yerde kumul ile gökyüzünün birleştiği çizgide anlaşılmaz bir askeri manevra yapan, zincir halinde sıralanmış hafif tanklar ve komutanlık arabaları vardı. Aşağıdaki vadide kalan o renkli gruba el sallamak için bir-iki kez arkamıza döndük. Develer inliyor, huysuzlanıyordu. Sonra yamacın son kalan parçasını da yürüyüp manastırın fırın ağzı kapısından girdik. Saman, tuğla ve sıvayla yapılmıştı, duvarlara ya da duvar olarak ne kaldıysa onlara sıva tuhaf, kahverengi deriden yapılma kerpiç görüntüsü veriyordu. Ama keşişten iz yoktu, ne de *içinde saklanıyor olabileceği sarnıçtan* iz vardı. Hayal kırıklığına uğramıştık, birer sigara içmek için durduk, daha sonra geldiğimiz yoldan geri döndük – ya da hiç değilse yola koyulduk.

Sonra olanlar oldu – bir kanonun alabora oluşu gibi birden ve beklenmedik bir biçimde. Aniliği kadar bize çevremizde koskoca bir mayın tarlası hiç ses çıkarmadan havaya uçmuş izlenimini veren ilk anki sessizlik de afallatmıştı bizi. Yeri göğü sarsan bu ilk gösteriden –çevremizdeki çöl göz alıcı dalgalar ve sorguçlar halinde havaya uçtuktan– epey sonra bile dev hışırtılar ve parçalanan şeylerin çatırtısı sürdü, art arda zincirleme üfürtüler, onların ardından, uzun ve düşünceli bir duraksamadan sonra havan topu olduğu sonradan anlaşılan topların yaygarası. "Aman Tanrım!" dedi Sam, "hedef biziz." Üfürtülerin ardından gelen art arda kuru çatırtılar sanki onun sözünü örneklemek istercesine bilinçliydi. Beceriksizce kaçmaya başladık, ürkmüş tavuklar gibi ellerimizi uzatmış, eğilmiştik. Daha önce gördüğüm kırmızı kazıklar mevzi işaretleri olsa gerekti.

Onlardan uzak bir yol izlemeye çalışıyorduk, şimdi derin kumların üzerinde yokuş aşağı yanlamasına koşuyorduk. Gözümün ucuyla vahadakilerin de panik içinde olduklarını gördüm. Korku içinde bir kaynaşma vardı. Yokuş aşağı tökezleyerek onlara doğru koşarken parmaklarıyla bizi gösteriyorlardı, hizmetkârlar birden artan bir kaygıyla bize doğru koşmaya başladılar, sanki bize yönelmiş tehlikeyi uzaklaştırmak istiyorlardı. Korkunç bir patlama oldu – dişlerimin arasından geçti, bütün kafatasımda yankılandı, zihnimin içi dışına çıktı.

Aklımız başımızdan gitmiş, korkudan ne yaptığımızı bilmez gibi Sam ile ikimiz saklanacak bir yer bulmak umuduyla kumulun yamacı boyunca koşuyorduk. Ama varmak istediğimiz yere varamadan çöl bütün somut ağırlığıyla arkamızdan yetişti. Bir battaniye gibi üzerimizi örttü. Okyanusun dev dalgalarının yuttuğu sörfçüler gibi yere yuvarlandık, toprak kaymasına yakalanmış karıncalar gibi.

Sanki çölün tuz buz olan sakinliğinin dev parçaları bütün çevremize saçılmış gibiydi; beynim şişmişti, içi kum ve karanlık doluydu. Dilimin kabardığını, sıcaktan kavrulduğunu, dışarı pörtlediğini hissediyordum. Bütün bunlar boşluğa yanlamasına düşer, sağ tarafında gittikçe büyüyen iniltileri belli belirsiz duyarken oldu. Sonra güm – sırtımın ortasına biri ya da bir şey bir balta indirdi, ağrı bu can alıcı merkezden yayılmaya başladı, sonunda gövdemin en uç noktalarına ulaştı, elektrik akımı gibi parmak uçlarımı gıdıkladı. Bütün gücümle ayağa kalkamaya çalıştım, ama gövdemi çekip yerden kaldıramıyordum. Arkadaşım da düşmüştü, benimkiyle aynı kum salvosu onu itmiş, düşürmüştü. Şimdi sıcak kayaların arasında, ortalık bir an yatıştığında kovan kıymıklarının çatırtıları, görünmeyen topların cızırtıları duyuldu.

Bu noktadan sonra her şey kopuk kopuk, sinema filmi şeridi gibi, oradan bir kare buradan bir kare, tam seçilemeyen, korkutucu şeyler. Daha korkuncu küçük konuşma parçaları, ya da çağırışlar. Genizsel Arapça haykırışlar, hıçkırıklar – hizmetkârlar adanmışlıklarıyla büyük cesaret göstermişlerdi. Üniformalarımızın yeni, haki kumaşında kan izleri görünmeye başlayan sıyrıklarla kum tepesinden aşağıya yuvarlanırken bize yetiştiler. Galiba eklemleri tutmayan bir bez bebek gibi bizi yerden kaldırıp yelken bezinin üzerine taşıdılar, böylece Drexel bizi muayene edebilirdi, ama ancak baştan savma, çünkü şimdi daha yakından ateş ediliyordu, her-

kes yarı eşyasını vahada bırakarak şaşkın şaşkın kaçışıyordu. Bir anlık bir durulma sırasında Prensesin, "Aman Tanrım, peçem kan içinde kalmış!" dediğini duydum. Kederli ve suçlayıcı gibiydi sesi. Sonra Drexel, "Bana izin verin; onlara bakmak istiyorum," diyordu. Sonra birden kızan Prens, "O bir doktor ne de olsa," diyor. Beni inlerken bir yerlere taşıdılar, yelken bezinin üzerine pat diye bıraktılar; makasın kuru şıkırtısını duydum, giysilerimin kesildiği yerlerde havayı hissettim. Daha sonra kimin olduğunu bilemediğim, alçak perdeden bir ses, "Galiba öteki gitti," dedi. Üzüntülü inlemeler, uşakların o garip sızlanmaları duyuluyordu – efendilerinin üzüntüsünü yansıtmayı gerektiriyordu davranış kuralları. Kandan korktukları kadar ölümden korkmuyorlardı, Nil gibi sızıp giden ya da kesilmiş bir damardan fışkıran, ya da derinin o bölümüne yayılıp orayı kırmızıya boyayan koyu karanlık kandan korktukları kadar. "Tel örgünün yanında pansuman istasyonu var," dedi Drexel. "Orada yaraları biraz temizleriz; ama gerisi için... n'apabiliriz?"

"Kendimi asla bağışlamayacağım," dedi Prens, dişlerinin arasından çıkan alçak bir sesle. "Hepsi benim hatam."

Arapça seslerin kemkümü başladı, tatlı sözler söyleniyor, özürler dileniyor, açıklamalarda bulunuluyordu ya da bana öyle geliyordu. Güneş benim gözkapaklarımın üzerinde oynar gibiydi. Acı şimdi bir kararda sürekli bir zonklama halindeydi, kendi uyuşturucusunu da türetiyordu – acının şiddeti artıp da belli bir noktaya gelince insan bir anlığına bayılıyordu.,

Araba tekerleklerinin sürtünme sesi, vites gacırtıları, şimdi tel örgünün oraya geri dönüyorduk. Birisi viski ile su önerdi, ama Drexel, "Böyle kanama varken vermeyin, lütfen," dedi.

"Kendimi asla bağışlamayacağım," diyordu Prens.

Tel örgünün orada sanki bir arı kovanı tepetakla devrilmiş gibi, başımın üzerinde havada bir öbek acıma sesi yüzüyordu. Bize sevecen davranıyor, acele ediyorlardı. Subay bizim talihsizliklerimize sevinirmiş gibiydi, ama Prens sert bir yanıtla onu susturdu, "Yeter. İki yaralımız var, görmüyor musunuz? Pansuman istasyonu nerede?"

Toz, kumların üzerinde tekerleklerin sürtünme sesi, kanların üzerine oğul halinde konan sinekler. Bir iğne, biraz soğuk su, uyku.

Sam'in öldüğünü çok sonralara kadar bilmeyecektim.

Ne de rastlantı sonucu bize ateş eden topların kendi toplarımız olduğunu – atış talimi yapan, katır sırtında taşınan Kıbrıs havan topları.

Yaşadığım büyük sarsıntının –hem arkadaşımı kaybetmenin hem de bel kemiğinin 'temizlenmesi' için yapılması gereken kazıma işlemlerinin ardından ameliyat sonrası sarsıntısının– etkisiyle yarı bilinçsiz bir aylık yatak işkencesi sırasında pek çok şey oldu. Cade'i birden pat diye karşımda görünce dehşet ve şaşkınlıktan donakaldım. Prens onu Mısır'a misyoner olarak göndermeyi, oradan da bana emir eri atamalarını sağlamış. Ev sahiplerim bunu kibarlık olsun diye yapmışlardı. Uyanıp da onu, annemin son günlerinin sarı kokarcasını, anneme İncil okuyan erkek uşağı Cade'i yatağımın ayakucunda otururken görünce nasıl bir can sıkıntısı ve dehşet duyacağımı onlar nereden bilebilirlerdi? İfadesiz yüzüyle orada öylece oturuyor, hiçbir şeyi –Mısır'ı, savaşı, Prensi, benim yaradılışımı, hiçbir şeyi– onaylamazmış gibi görünüyordu. Ordudan, Almanlardan, savaştan, barıştan, havadan yakınmaya başlaması için bir neden olmasına gerek yoktu. Püriten hayatını ölü bir karga gibi boynunda taşıyordu. Her gün onu postalamak geliyordu içimden ama... Bana yardımı olan biriydi. Bir zamanlar bir akıl hastanesinde hasta bakıcılık yapmış, beni yıkamayı, üstümü değiştirmeyi, uyuşan kollarımı, bacaklarımı ovuşturmayı biliyordu. Öteki sıkıntılarım yüzünden gözlerim de etkilenmişti, okumam gereken şeyleri onun okumasına izin veriyordum – Cenevre'den yağan yeni mektuplar: Son olayları, doğruyu şimdiye kalmadan öğrenmiş olan Constance'ın mektupları. Cade onun bastırılmış bir isteriyle dolu, cesaret gösterisinden uzak duran yürekli mektuplarını okurken Sam'in sesi kulağımdaydı: "Demek Constance bizim hepimizi korkak yapıyor." Şaşkınım, çünkü beni alabora etti: gene de bunu bir bakıma beklemek gerekirdi. Aubrey, bana en küçücük ayrıntıyı bile yaz, ne kadar korkunç olursa olsun. Bu korkunç, ama belki de çok değerli deneyimi olabildiğince hissederek yaşamak istiyorum. Benden söz etti mi, beni özledi mi? Neden özlesin? Beni seviyordu, bir kelebek kadar özgürdü, kanatlarını güneşe doğru açmıştı. Burada sulusepken ya da kar yağarken her şey gerçekdışı görünüyor – orada, Nil kıyısında olanlar. Ha, sırası gelmişken, senin Sutcliffe'in uydurma olduğunu düşünmüştüm uzun süre, ama fazlaca gerçek olduğunu öğreniyorum. Bununla sen neyi amaçlamış olabilirsin? Onun karısına bakıyorum – izinli bir meslektaşın yeri-

ne. Ne *ménage*![1] Adam beni görmek istedi, kabul ettim. Ben hiçbir şey söylemeden o Freud'ün kanepesi konusunu açtı, onun 'senin' Sutcliffe olduğunu anladım. Kazasız belâsız geldiğini söyledim. Artık onunla arkadaşız, yakın arkadaş. Tuhaf bir adam. İşin garibi bir kadının âşık olabileceği türden bir adam. Saçı kepekli, siğilli bir domuz – kendisi için böyle diyor. Şimdilerde, Sam'den sonra, kendisiyle konuşabileceğim birini bulmak çok önemli. Aubrey, lütfen iyileş, bana her şeyi anlat."

Cade, hoşnutsuzlukla kâğıdı katladı, coşkudan yoksun, inatçı bir ifadeyle duvar kâğıdına bakıyordu. İçimden iç çekmek geldi. "Yabancılar olmasaydı İngilizler kime yukarıdan bakacaklardı," dedim öfkeyle ve ona Constance'a yanıt olarak bir mektup yazmasını söyledim. Masanın başına, daktilonun önüne oturdu, bekliyordu, onun her şeye duyduğu ikiyüzlü nefret odaya dalgalar, tek merkezli halkalar halinde yayılıyordu. Yatay olarak derin bir soluk aldım, huysuzlanarak duraksadım, çünkü Constance şimdi beni korkaklaştırmıştı: Ona doğruyu söyleyemiyordum işte. Ona kuşkusuz beynine yediği bir kurşunla hemen öldüğünü söyleyecektim. Peki, ne duymak istiyordu? "Bel kemiği parça parça oldu, şarapnel parçalarıyla organları çamur gibi saçıldı, saatinin mekanizması bileğinin etine geçti mi diyeydim? Kanı hiçbir şey durduramıyordu, kanımızı. Arabanın minderleri battı, üzerine yatırıldığımız yelken bezine sinekler bulur gibi üşüşmüştü. Göğüs kafesi kırıldı, bilekleri kereviz gibi parçalandı..." İğrenç şeylerdi bunlar. Ayrıca ne anlamı vardı? En kötüsü bencilceydi. Sevgisinin bir parçası olacak bir şey değildi, mesleği açısından soğukkanlılığını sınamak için tıbbi bir sağaltımdı. Hayır, ona doğruyu söyleyemezdim.

Prens pişmanlık içinde her gün gelip yatağımın yanında oturuyordu, çoğu kez de Prenses ile birlikte; ama genellikle bu ziyaretleri ayrı ayrı yapıyorlardı. Prenses öğleden sonraları benimle çay içmek için, Prensse sabahleyin ortaya çıkabilecek, işle ilgili sorunları konuşmak üzere öğle yemeğinden biraz önce geliyordu, hâlâ onun yanında çalışıyormuşum gibi yapıyorduk, iki taraf da bu ilişkinin kopmasını istemiyordu.

Geri kalan zamanlarda başımda Cade bekliyordu, beni besliyor, giydiriyordu; bu kadar nefret ettiğimi bir adama neden tahammül ediyordum? Onun terbiyesizliklerine – benim traş aynamın yardımıyla arkadaki dişlerinin dolgusunu inceleyişine, benim ta-

[1] (Fr.) Aile, aile topluluğu. (Çev.)

raklarım, benim fırçalarımla tuvalette saatlerce saçını taramasına! Bazan onunla konuştuğumda hiçbir şey söylemez, başını yana eğer, yumuşak bir küçümsemeyle öylece bakardı salt. Ama sesimi yükselttiğim zaman kendine güveni pörsür, gene bir köle olur, hâlâ ağırdan alsa da yaltaklanırdı. Annemin ölümüne tanık olduğu için mi böyle yapıyordu? Yoksa her gece İncil'i ona okuduğu için mi? Bu günler burnunun ucunda duran gözlükleriyle aynı şeyi gene yapıyordu. Okurken dudakları kımıldıyordu... Şu anda daktilonun başındaydı, başını öne eğmiş, bekliyordu. Constance'a mektup yazmak için böyle bir aracı kullanmaya elim varmıyordu. "O kadar, Cade," dedim, çok şaşırdı. "Ağrılarım başlıyor. Daha sonra teybe kaydederim mektubu." Bir süre bana dik dik baktı, sonra ayağa kalktı, omzunu silkti, daktiloyu kaldırdı. Bana küçük, manyetik bir kayıt makinesi ödünç vermişlerdi, yani kaydettiğim şeyleri Kızılhaç bürolarında daktiloya çektirebilir, böylece onun casus gözlerinden saklayabilirdim yazdıklarımı. "Artık gidebilirsin," dedim ona. "Bir saat kadar uyuyacağım."

Ciddi bir hastalığın o sevimsiz antlaşma hükümleri – bunları daha önce bilmiyordum; kendisine bakan kişilere insan yük olmaya başlıyor. Pansumanlar, ilaçlar, parmakuçlarına basa basa yürüyen insanlar, sizin ancak unutmak isteyeceğiniz şeyi vurguluyorlar – yüzde yüz çaresizliğinizi. Dünya üzerinize biniyor, ona ancak yamy bir durumda karşı koyabiliyorsunuz; size yardım edenlerden nefret etmeye başlıyorsunuz. Bu evrede benim için geçmiş nasıl yok olduysa gelecek de acımasızca yok oldu – savaş bir yüzyıl sürse bile benim durumumu değiştirmeyecek. Ayrıca insanın kendi tarafındaki kişilerce hareket edemez hale getirilişi ne yüz kızartıcı bir şey! Drexel öğleden sonra bir saatte benimle konuşmaya geldi, o ölümcül öğle sonrasında çektiği fotoğrafları gösterdi. Uzakta, sözde, Ahlama Köprüsü, önde el sallamak üzere arkaya dönen Sam ile ikimiz – havaya uçmadan bir dakika önce! Onun burada olmasına seviniyordum, çünkü yaramı inceleyip bana birşeyler söyleyebilirdi; Cade salt elini yumruk yapıp havaya kaldırarak, "Bel kemiğinizde nah bu büyüklükte bir delik var, efendim," demişti. İlk on gün Drexel yaranın pansumanı, sarılması sırasında yardımcı olmuştu. "Eski bir piyano gibi ne yazık ki yeniden tel takılması gerekiyor; bereket versin Hindistan tümeninde birinci sınıf bir ortopedi birimi var, ama en azından iki ameliyat daha geçirmek gerek, bunların burada yapılabileceğini sanmıyorum – çok nazik iş; Prensin

bildiği, herkesten sakladığı yabancı bir uzman varsa o başka. Prense sor." Ama Prensin iyi, yerel doktorlar dışında bildiği biri yoktu. O sınıftaki Mısırlılar adi soğuk algınlığından daha ciddi hastalıklar için ya Zürih'e ya Berlin'e giderlerdi. Müthiş bir ruh çöküntüsüyle birlikte bu hastalık tüneline girmiştim, çünkü bütün hayatını tehlikeye girmiş görünüyordu. Daha rahat edeceğimi düşünerek beni taşıdıkları kule odasının tavanında Nil'in ak dalgacıkları yansırken, kepenklerin kapalı tutulduğu kimi öğle sonraları ateşler içinde uyanır, oda uşağımı üzerime eğilmiş, hastalığımın gelişimini kaydetmek üzere termometreyi okurken bulurdum. Daha sonra hastalığın gerileme ve tıtarlılık günleri de geldi, o zaman konuşabildiğimi, arkadaş açlığı duyduğumu gördüm. Prensin çocukları bazan gelip benim odamda oynuyorlardı: Şöminenin rafında duran, deri kılıf içindeki emir subayı tabancasını bana vermeleri için onlara dil döktüm. Ama vermediler, birilerine de söylemiş olsalar gerek, çünkü bir dahaki gelişinde Drexel'in tabancayı açıp, içindeki fişekleri boşalttığını fark ettim. İkimiz de hiçbir şey demedik. Birinde yavaşça, "Farklı nedenlerden ateşleniyoruz," dedi. "Benimkinin nedeni siyah saçlı, siyah gözlü bir kız." O zaman bunu bilmiyordum, ama sözünü ettiği kişi Sylvaine'di, Nil'de birlikte yolculuk ettiğimiz esmer kızkardeş-*ogre*. Bu bilgi, düzenli olarak gazetelerde ve armağan olarak getirdiği çikolatalarla bana uğrayan Affad'dan geldi. "Tuhaf bir aşk üçlüsü," dedi, "Eski Mısır'a pek layık bir şey. Savaştan sonra dünyadan ellerini ayaklarını çekmek ve Provence'taki şatoya kapanmak gibi büyük planları var."

Savaştan sonra ha! "Haberi gördün mü?" diye sordum, "Evet, biliyorum," dedi. Nasıl olur da insan savaş sonrası durumunu düşünebilir? Bir sigara yaktı ve bir Çin bilgesinin sözünü söyledi: "Bu hayatta onlar uyanık olduklarını düşlerinde görürler." Evet, doğruydu – Tanrı'nın kentinde sonradan görmeler, bayağı taşralılar gibi yaşıyorduk. Şimdi de yabancı bir ülkede, aşktan, aşkın içli dışlılıklarından uzakta, her bir ayağının üzerinde yarım kilo kurşunla, sıcaktan sızlayan derimin kıllarına yapışmış bantlarla birlikte bir ütü tahtasına kayışlarla bağlanmış olmak... Gene de uzun sürmeyeceği konusunda güvence veriyorlardı bana. *Gözlerimi kapadım ve* Constance'ı gri gölün kıyısında yürürken gördüm, karın altında titreşen demir karası ağaçlarla bütün doğa görünümü. Onunla birlikte yürüyor olmak için neler vermezdim. "Onları Macabru vahasın götürdüm – sen de gelmiş olsaydın. Yılın bu zamanında bilinir-

cilerin küçük bir mezhep grubu orada buluşur; eski törenleri, inançları sürdürürler. Bizi aralarına kabul ettiler, epeyce esrar içtik ve hayaller gördük." Usulca güldü. Ona, "Bilinirciliği nasıl tanımlarsın?" diye sordum, ama başını kuşkuyla iki yana sallamakla yetindi, yanıt vermedi.

Theodora'nın gelmesi her şeyi değiştirdi. İskenderiye'deki Yunan Hastanesinden Kahire'ye gönderilmiş yeni hastabakıcıydı. Prens hiç kimseye söylemeden onu bana bakmak ve evde kalmak üzere tutmuştu. Bir sabah bir de baktım karşımda. Kapı aralığında durmuş, şalını çıkarıyor, o sarı keçi gözünü andıran gözleriyle yan yan bana bakıyor, sanki görünmez bir nabız atışını dinliyordu. Bana hem Fransızca hem Yunanca olarak, tam bir güvenle "Günaydın," dedi – her iki dildeki vurgusu da halk ağzı vurgusuydu. Daha sonra kollarını kavuşturdu ağır ağır, çekine çekine bana doğru geldi, rakibine yumruk vurmak üzere ilerleyen bir boksör gibi. Tam bu anda Cade girdi içeriye, kadın ona dönüp sarı gözleriyle dik dik baktıktan sonra kapıyı göstererek, "*Moi massage le Monsieur. Sortez,*"[1] dedi. Uşak arkasına bile bakmadan sessizce sıvıştı.

Uzun, becerikli parmaklarıyla göğsüne vurarak, Yunanca olarak, "*Ego eimai Theodora,*" dedi. "*Je suis votre infirmière Theodora.*"[2] Bunun ardından bana bir yüzyıldır toprağın altında kalmış gibi gelen bileklerimi, ayak parmaklarımı ovmaya başladı. Taşbebeğiyle oynayan küçük bir kızın hazzıyla beni ustaca bir o yana, bir bu yana çeviriyordu; sonunda sıra karnıma geldiğinde gerçekten de taşbebek olup olmadığım anlaşıldı; kasıklarıma yepyeni bir canlılığın hızla yürüdüğünü, akciğerlerime taze oksijen girdiğini hissettim. Güçlü parmaklar ustaca ovdukça büyük kan damarlarının düğümlenmiş damarsallığı tepki veriyordu. Sonunda, "*Et comment ça va la?*"[3] dedi, benim bebek ölüsünü güçlü parmaklarının arasına alıp sanki fırına atmak üzere yoğururmuş gibi yoğurdu. "Çalışıp çalışmadığına bakmadılar mı?" Başarısı karşısında hem sevinmişti, hem de fena olmuştu, çünkü benim babafingo, Montgolfiérre'in balonu gibi şişmiş, daha da şişiyordu. "*Essez!*"[4] diye bağırdım, ama sesim beni ele vermiş olsa gerek; işin doğrusu pek hoşlanmıştım. Üzerime eğilerek beni öylesine gümbürtülü bir doruğa ulaştırdı ki, bütün dikiş yerlerimin açıldığı duygusuna kapıldım. Hayatımda hiç

---

[1] (Fr.) Baya masaj yapacağım. Çıkınız. (Çev.)
[2] (Fr.) Hastabakıcınız Theodora. (Çev.)
[3] (Fr.) Şu nasıl peki? (Çev.)
[4] (Fr.) Yeter. (Çev.)

böylesine büyük, ağır bir cinsel boşalım deneyimim olmamıştı – dalgacıkları, Nil'in küçük kolları gibi dal budak salmış bütün sinir sistemimi dolaştı. Bu gözükara darbeyle beni hayata döndürmüştü, artık bana iyileşmekten başka bir şey kalmıyordu. Öylesine şiddetli bir şeydi ki ağlamaya başladım, sevgiyle eğilip gözyaşlarımı bir mendille kuruladı. "*Enfin!*"[1] diye sevinçle haykırdı, "*C'est ça. Tout va bien.*"[2] Daha sonra Yunanca olarak ekledi, "*Sikoni monos tou.*" Daha sonra öğrendiğime göre, "Pompalamadan kalkıyor," demekmiş. Gerçekten de öyle olmalı, çünkü her gün benim babafingoyu geziye götürüyor, her gün bu tatlı atış talimiyle can buluyordum.

Daha sonra ben güçlendikçe beni uzun, ince bacaklarının üzerine bindirip bu mucizeyi daha da ağır ağır yineliyordu, bu kez kendisi de zevk alarak. Buna ırza geçme denirdi, bir çocukluk düşü, insanın annesi gibi kokan, keçi gözüne benzeyen gözleri olan biri tarafından derdest edilip zorla ırzına geçilmesi. Uzun boylu, sırık Theodora, adaşı gibi gerçek bir mücevherdi. Onun sayesinde ölümden döndüm.

[1](Fr.) Nihayet oldu. (Çev.)
[2](Fr.) *Tamam. Herşey yoluna girecek.* (Çev.)

DÖRT

PARİS ALACAKARANLIĞI

Alman saldırıları öylesine hızlı bir biçimde, birbiri ardına yapıldı ki, Alman Genelkurmayı neredeyse sevinçten tıkanıp ölecekti. Sanki neyi tutsalar altın oluyordu – kendi kendilerine yetişmekte güçlük çekiyorlardı. Hiç beklenmedik bir şeyi yaşıyorlardı, her bir zafer öylesine kolay, öylesine bedelsiz kazanılıyordu ki, hayat büyük bir serüven özelliği kazanmıştı. Onların listelerine göre öylesine az sayıda ölü vermişlerdi ki çevrelerini kuşatan bütün güçlü orduları birkaç ayda bozguna uğrattıklarına inanmanın olanağı yoktu. Savaş alanının tek hâkimi olarak kalmışlardı – dur durak bilmeden, çabasızca genişler görünen, bu Alman tutkusunun önüne set çekebilecek o uzak Kafkas dağlarına kadar ulaşacağa benzeyen savaş alanının. Hiçbir çekince kalmamıştı. Bütün yanlışları düzeltmiş, Reich'ın geleneksel düşmanlarını dize getirmiş gibi görünen Önderlerine deli gibi âşıktılar. Yenilmezlik duygusundan sarhoşlamışlardı. Almanya'nın geleceği onların bulanmış gözlerinin önünde, dev bir ekranda açılır gibi açılıyordu. Tarih ters kepçe olmuştu, bir gecede yeni bir Alman İmparatorluğu doğmuştu.

Von Esslin coşkularının doğruluğundan hiç bu kadar emin olmamıştı. Güneşli Champs Elysées'de selâma durmuş, sessiz kalabalıkların arasından kayıp giden, solgun bir yüzle, şaşkın bir halde zafer arabasının içinde dikilen Önderini, hiç âdeti olmadığı üzere kendini koyvererek neredeyse yaşlı gözlerle seyrediyordu. Bütün bu büyük manevraları ayarlamanın, emirlerini yerine getirecek bulut gibi orduları yönetmenin onca gerginliğinden sonra solgun görünmesi doğaldı. Bu küçücük adamın dev beyni, Von Esslin'i öç alıcı bir mancınık gibi önce Varşova'ya, şimdi de dimdik Ardenne'lerden direnmenin biç işe yaramadığını görüp şaşıran Fransa'ya fırlatmıştı. Fransız Genelkurmayı tüneğinden aşağı devrilmişti. Artık tam bir kargaşa hüküm sürüyordu. Von Esslin'in tankları ör-

nek bir beceri ve etkililikle hareket etmişti, – ama öylesine bir hızla hareket etmişlerdi ki benzinleri tükenmiş, komutanlıkla bağlantıları kesilmişti; gangsterler gibi sıradan, ticari benzin pompalarından benzin çalmak zorunda kalmışlardı. Çok eğlenceli olmuştu. Her duraklamada 'genç aslanlar'ının tanklardan inerken gülüşlerini duyuyordu. Bazan sırf taşkınlıktan kahkahalarla gülüyor, neşeyle birbirlerini yumrukluyorlardı. Direnme mi? Küçük bir çarpışma olmuştu, hepsi bu. Köy Belediye Başkanlığının duvarlarının önünde özetle birkaç *franc-tireurs*[1] kurşuna dizildi. Aşkta ve savaşta her şey mübahtır! Alman Birliklerine, kesin talimat verilmişti, kendilerine karşı koyan ya da onlar muzaffer bir biçimde geçerken alkış tutmayan herkese hak ettiği ceza hemen verilecekti. Girdikleri kasaba ya da köylerin dehşet içindeki halkı Nazilerin bu ilerleyiş hızının önünde duracak gücü kendinde bulamıyordu. Adamların ve makinelerin oluşturduğu bu büyük gri dalga karşısında derin bir sessizliğe gömülüyorlardı. Tanrım, ama panzer tümenlerinin kent dışındaki yollarda yelpaze gibi açılışını seyretmek çok güzeldi – bir koşu yarışının startına, sözgelimi Le Mans'taki bir açılışa benzemiyor değildi! Tozu dumana katarak geçerlerken yarattıkları kasırga yeri sarsıyor, boğuk boğuk gökte yankılanıyordu. Pusulanın gösterdiği her yöne, amaçsızca yürüyen süngüsü düşük, yönünü yitirmiş, tek sıra, öbek öbek, yürüyüş kolları halindeki mahkûmları geride bırakarak gidiyorlardı. Mahkûmlar kendilerini maneviyatın ve iletişim araçlarının hayal kırıklığına uğrattığı bir dünyada hiçbir işaret noktası bulamıyorlardı. Kuşatmayı sürdüren Alman kuvvetleri her yerde boy gösterebilirdi. Kuşkusuz asıl çarpışma ta batıda yapılıyordu, ama burada bile felâket kendini göstermişti; yenilgi kesindi. Güneşli hava Paris'e girişi bir bayrama çevirmişti, Von Esslin güneş ışığından basbayağı karardığını hissediyordu, kurmay arabasının arkasına oturdu, arabanın körüğünü indirmişti. Evet, belki pek akıllıca değildi, ama işte böyle, zafer sert bir içki gibiydi. Havadan hafifçe makineli tüfek atışı yapıldı, ama şu anki mutlulukları içinde Almanlara bu, bahar yağmuru kadar hafif geldi; buğdayları dalgalandırdı, ağaçların dallarını kırdı. Von Esslin ona zırhlı araçlarını Belmoth çevresine yığmasını bildiren mesajın şifresini çözerken kendini *Don Giovanni*'den birşeyler mırıldanırken buldu. O bölgede biraz direniş vardı, o yöne doğru ilerleyen ağır topların karşısına birkaç kez çıkmışlardı. Ama yol kesme, bas-

[1] (Fr.) Başıbozuk savaşçı. (Çev.)

kın, büyük bir hava hareketi gibi şeylerden iz yoktu. Canlı, hayatta olmak harika bir şeydi. Bir meşe ağacının altında yemeklerini büyük bir iştahla yediler, gelen mesajların tıkırtılarını dinlediler; bütün güç işler ta uzaktaki sağ kanatta yapılıyordu.

Onlar yemeklerini yerken, inatçı köyleri temizlemek üzere ağır ağır ilerleyen motorize bir piyade birliği geldi. Von Esslin'in çok yakın bir arkadaşı, "Klaus!" diyerek ona seslendi. Bu rastlaşmadan dolayı büyülenmiş gibiydiler, Paris'e bu kadar yakın bir yerde, böylesine ilginç bir rastlaşma karşısında kahkahalarını tutamadılar. Genç subay birkaç dakika oyalanıp Von Esslin'le bir sandviçi paylaşmayı ve ortada görünmeyen düşmana doğru bir gece bir gün hızla ilerledikten sonra ancak devşirebileceği haberleri almayı yeğledi. "İnanmıyorum!" deyip duruyordu. "Bir tuzak değildir umarım!" Yaşlısı, gencin sırtına hafif hafif vurdu, böyle bir şeyin olamayacağını, hiç merak etmemesini söyledi. "Bir hafta sonra, birliklerimizi yerleştirip, gerekli düzenlemeleri yapınca, seninle Champs Elysées'de Feydal'da buluşacağız ve Führer'in şerefine iyi bir şampanya içeceğiz."

Genç subay bu meydan okuyuşu kendisinden beklendiği kadar ciddiye aldı. Ayağa kalktı, topuklarını vurarak selâm verdi, Generalin elini eline alıp, "Ciddi mi söylüyorsunuz?" dedi.

"*Ein Mann, ein Wort,*" dedi Von Esslin, birden neşelenerek. "Şeref sözü!" Gerçekten de bu biraz acele verilmiş sözün şerefi tam zamanında kurtuldu, çünkü ikisi kararlaştırılan gün ve saatte, sözleştikleri gibi güneşte bir masa bulup içkilerini içtiler. Üstelik Önderin kendisi de oradaydı, onları içerken görebilirdi. Öngörülmemiş bir şeydi bu, ama içilecek içkiyi daha anlamlı kılıyordu.

Ama önlerinde henüz kıramadıkları biraz direnme daha vardı; Von Esslin tankların, piyadelerin arkalarında bir dalga gibi kabardığını hissediyordu. Bir kurmay subay onu, böylesine savunmasız bir arabayla dolaştığı için azarlamıştı, o da kızmasına karşın çıkma kuleli komuta arabasının güvenliğini kabul etmek zorunda kalmıştı. Bu henüz kıramadıkları görünmez direnme bütün gece önlerini tıkamış, sabaha karşı biraz gevşemişti; sanki birisi küvetin tıpasını açmış gibi oldu. Her şey yeniden akmaya başladı ve yeni bir ivme kazandı.

Onu en çok şaşırtan nokta –savaş denen şey budur zaten– bu dönemin bütün büyük çarpışmalarını kaçırmışa benziyor olmasıydı. Adamlar tatile çıkmış gibi hissediyorlardı kendilerini. Olgun

buğdayların arasında yürüyen, belden yukarısı çıplak, bronzlaşmış genç aslanlarının bulanık anısı canlandı zihninde. Çok güzel bir görüntüydü – yüreğinde Almanya'ya karşı yeni bir aşk tomurcuklandı. Ama neler olup bitiyordu Tanrı aşkına? Harekât emirlerini ve çarpışmadaki konumlarını öğrenmek istemişti, bunun için de bir başka yakın arkadaşı ve çağdaşı, General Paulus diye biriyle ilişkiye geçmişti, bu General kendisine telefon edip Von Esslin'in önünü göremeyen biri gibi hangi arka perdenin önünde ilerlediğini kabataslak anlatmıştı. Belçika'nın ve Kuzey Fransa'nın sivil halkının yurtlarını bırakıp akın akın göç ettiklerini Paulus'tan öğrenmişti – Fransa'nın savunma hatlarının ötesine düştüğüne inandıkları güneyinde varsayımsal bir güvenlik arayan binlerce, binlerce insan.

"Ne hattı?" Almanlar öylesine çılgınca ilerliyorlardı ki yürüyüş halindeki bu sürüler bir kasaba ya da köye giriyor, ama zaten Almanların eline geçmiş olduğunu görüyorlardı! Bütünüyle tam bir karışıklık – yalnızca fiziksel bir zafer değildi onlarınki, bir o kadar da ruhsaldı. Güney bölgesindeki bütün küçük kasabalar gezici sığınmacılarla dolup taşmıştı, bu kişiler için öngörülmüş hiçbir hazırlık da yoktu. Toulouse'da, Nîmes'de insanlar Çingeneler gibi sokaklarda uyuyordu. Bütün bu hayhuy ve karışıklık dönemi sırasında Von Esslin'in silâhlı birliği dosdoğru Paris'in kapılarına dayanan yola yakın bir yere gelinceye kadar hiç de yersiz olmayan bir gerilim ve kaygı içinde ilerledi. İnanılmaz bir şeydi. Ormanda bülbüller ötüyordu. Bir şarap mahzenindeki stoka el koymuşlardı, General subaylarına uzun ve ciddi bir konuşma yapmasına karşın öğle yemeği olarak biraz bisküvi yiyip şarap yudumlamıştı. Tank birliklerindeki erler arasında içkiye karşı her türlü eğilimi bastırmak için elden ne geliyorsa yapılmalıydı. Ama ne olağanüstü, ne sıcak bir şeydi zafer! Korkudan ödleri kopan köylüler ara sıra yaltaklanarak Nazi selâmı veriyorlardı; daha sonra tüfekle vurulmadıkları için sevinerek yapmacıklı bir biçimde gülümsüyorlardı. "Fransızlar bizi iyi karşılayacaklar," diye düşündü, "çünkü savaşa girmeye hiç gönülleri yoktu, ayrıca bu Yeni Düzen'de bizim onlara sunacağımız çok şey var." Kaşlarını çatarak, onaylar anlamda başını salladı, sanki bu noktayı vurgulamaya, kendini inandırmaya gerek duymuştu.

Dünyanın dürgüsü büyük bir çoksesli parlaklıkla çevresinde açılıyordu; işlerin gelişimi onu sersemletiyordu. Üstelik onun kul-

landığı taktiklerden biri Kurmay Başkanının dikkatini çekmiş, takdirini kazanmıştı! Mutlu bir rastlantıydı. Gene de onun için öylesine açık, ortada bir şeydi ki – savaşın ateşi içinde kendi kendini öne çıkaran bir taktik. Büyük bir dalga halindeki ilerleme sırasında ara sıra yollarını tıkayanlar, onları arada bir de olsa geciktirme eğilimi gösterenler olmuştu. Kendisi panzeriyle yola bitişik demiryolunu geçmiş, rayların üzerinde takır tukur yol alarak engeli aşmıştı. Demiryollarının kullanılması... askeri taktikleri anlatan elkitabına geçecekti bu. Demiryollarına hoplayıp çıkan, gene de trenlerin geçmesine izin vermek için hoplayıp yoldan inen tankları seyretmek öylesine komikti ki – Fransız Demiryolları bir savaşın varlığını dünyada kabul edemezdi, hele tren istasyonlarına tavşan gibi dalıp çıkan Alman tanklarının varlığını. Ara sıra bir trene kısa ve yoğun atışlar yapıyorlardı, ama sırf eğlence olsun diye. Bir keresinde lüt ekspresi bile boşaltmışlardı – insanlar korkudan sapsarı kesilmiş, ellerini başlarının üzerine koymuş halde inmişlerdi. "Bunları ne yapalım?" diye sormuştu bronzlaşmış bir devriye şefi, onları ite kaka bekleme salonuna götürürken. "Bir Fransız Subayı vardı –şuradaki şu adam– bize tabancayla ateş etti." Von Esslin sertçe arkasını dönerek ürüdü:" Emirleri biliyorsun!" Yeniden arabasına binerken istasyonda bir makineli tüfeğin dalgacıklanan sesini duydu.

Tank tugayının geri kalanı dönüp tarlaların arasından geçerek, üzerine çiftlik arabalarının, kişisel eşyaların bırakıldığı anayoldaki anaırmağa katıldı. İnsan durup içinden her türlü nesnenin fırladığı patlamış bavulları incelemek için dayanılmaz bir istek duyuyordu. Tanrı'ya şükür, tekerlekli araçların üzerindeydiler ve hızlı gidiyorlardı – onlara yağma konusunda bir söylev çekmek zorunda değildi. O da olacaktı kuşkusuz, ama yöntemli bir biçimde, cezalandırmak amacıyla. Gerçekten de savaşlarının bütün felsefesi onlara belletilmişti. Tıpkı Napolyon gibi davranacaklardı: yakında Fransızların öğreneceği gibi *à la maraude*[1] seferlerine çıkmak. Bir an Von Esslin'in yüreği gururla doldu, daha sonra bu duygu bir tür suçluluk öfkesinin içinde boğuldu. Fransa'nın işi bitmişti! Bir bastonla iki kez sert sert çizmesine vurdu, demiryolu raylarının üzerinde çelik tırtılların çıkardığı gürültünün hoş anısına bıraktı kendisini. Başlarının üstünde uçan uçaklar aşağıya doğru pike yapıp gayda gibi şamata çıkarmaya başladı. İlerleyişlerini yavaşlattılar. Yoğun du-

[1] (Fr.) Çapulculuk. (Çev.)

man ve patırtılar ileride bir çarpışma olduğuna işaret ediyordu; patlamış bir petrol deposundan akan petrol yola akmıştı, içi boş tanklar sanki şiddetli yağmurda hışırdar gibi hışırdıyordu. Tankları anayoldan, yolun iki kıyısındaki yeşil tarlalara çekti. Öğle sonrasının geç bir saatiydi, birazdan hava kararmaya başlayacaktı; geceyi geçirmek üzere kamp yapmadan önce gidebildikleri kadar gitmeliydiler. Tanklar ormandan geçerken tankları korusunlar, yeşil çalılıkların içine ateş edip orada saklanıyor olabilecek askerleri saklandıkları yerden çıkmaya zorlasınlar diye birkaç kamyon piyade eri istemişti.

Bir kez kazanıldıktan sonra pek çok ulusun yazgısını, düzenini şimdiden değiştiren zafer öylesine ortada, öylesine kaçınılmazdı ki – İngiliz bozgunu, Fransa'nın, Belçika, Hollanda, Lüksemburg'un çöküşü... Başarılar öylesine çok ve çeşitliydi ki gelecek diye bir şeyin sınırlarını çizmek olanaksızdı, – çünkü dört yöne yayılan bir gelecekti. "Sizce bundan sonra ne yapmayı tasarlamalıyız?" sorusuna sertçe "Ben Reich'ın bir eriyim, benim görüşüm diye bir şey olamaz. Önderlerim ne derse ben onu yaparım," diye yanıt verdiği zaman yalnızca bir Junker gibi davranmış olmuyordu. Harita şubesinde bir kurmay subayı olan muhatabı tiksinmiş gibi görünüyordu. Gene onu onaylayarak selânıladı, eğildi, alay ettiğinin gözlerinden belli olmamasına çalıştı. Ama işin doğrusu Von Esslin şaşkındı – olayların gerisinde kalmıştı, onları tutarlı bir biçimde sıraya sokmakta sahiden güçlük çekiyordu. Bütün umudu kendini yakında Doğu Cephesinde bulmaktı – belli belirsiz bir *malaise*[1] duygusundan kurtulamıyordu, Fransa'nın çöküşünün merkezindeki şeyden. Ne de adamlarını Paris halkının yaltaklanarak, büyük coşkuyla karşılaması onun yönünü kaybetmişlik duygusunu hafifletebiliyordu. Kimi polis birimlerini Avalon'daki konaklama yerlerinden atıp başkentin bu önemli giriş kapısını ellerine geçirdiler. Ama pek kısa bir zamanda askerleri genel becerileri sayesinde kendilerine göre makul bir hayat tarzı türetmişlerdi – Von Esslin'in üniformasına kızların büyük bir saygıyla baktıklarını gördüğü Paris'le sık sık kısa izinler geçirmesine el veren bir hayat. Bir keresinde genç bir *fille de joie*[2] ona kendisiyle gelip kendisini bastonuyla iyice bir pataklamak isteyip istemediğini sordu. Üste para vermeyi

[1] (Fr.) Tedirginlik. (Çev.)
[2] (Fr.) Hayat kadını. (Çev.)

bile düşünebilirdi, en azından bu ilginçti. Esslin çok şaşırdı, yenilgiyi böylesine rahat karşılayan Fransızlara küçümseyerek bakıyordu. Hakaret ifade eden bir sıfat homurdanarak hızla köprüyü geçti, *quais*'de[1] pek çok Almanca kitap bulabiliyor, alıp annesine gönderiyordu. Posta işlemeye başlamıştı artık, annesinden ayda bir falan haber alıyordu; o da karşılığında mektup yazı serüvenlerini ayrıntılarıyla anlatıyor, her zaman çok büyüleyici bulduğu, yenikliğin büyüleyiciliğini bir kat daha artırdığı Paris'ten söz ediyordu .

Bir-iki kadeh Cointreau içtikten sonra yüzü kızardı, duygusallaştı, ruh hali böyle olduğundan bazan bir sokak orospusunun ardına takılır, kirli odasına giderdi. Ama söz konusu dönem Fransa'nın güney bölgelerinden geri çekiliş kadar kısa sürdü, birkaç ay sonra zırhlı birliğiyle birlikte, işgal altındaki kuzey ile birlikte yan yana barış içinde yaşamasının olanaksız olduğuna inandığı işgal kuşağının tam kıyısındaki Tulle'a gönderilmişti. Fransa bir Noel çorabı gibiydi – içine her şey tıkılmıştı; sığınmacılar, Yahudiler, suçlular, varsayımsal direnmeciler; bilgi toplamak ve başkaldırıyı alevlendirmek için Müttefik Devletlerin durmamacasına gönderdiği ajanlardan söz etmeye gerek bile yoktu. Von Esslin'in yeni bir emir alacağı söylentisi dolaşıyordu, acaba Rusya'yı yapılacak saldırıyla ilgisi olabilir miydi, çünkü tanıdığı hiç kimse imzalanmış olan yalancı anlaşmaya inanmıyordu – bir yandan Fransa'nın hesabı görülürken Rusların bir kalleşliğine karşı bir kanatın serbest kalmasını sağlamak için bir manevraydı bu. Ne de gelecekteki olasılıklar konusunda pek kuşkuya yer kalıyordu, çünkü zırhlı birliklerin kuzeyde toplanmasının anlamı belliydi. Bu arada şu saçma *drole de guerre*[2] yerini aynı derecede bir *drole de paix*'ye[3] bırakmıştı! Fransızlar bir tür barış antlaşması imzaladıktan ve tazminat ödedikten sonra iki milyon savaş tutsağının kendilerine geri verilmesinin ve ardından da Almanların çekilmesinin bir zaman sorunu olduğuna gerçekten inanıyorlardı. Bu uğursuz yanlış anlama, çöl savaşlarına, Yunanistan, Yugoslavya falan savaşlarına karşın aylarca sürdü. Halk eski özgürlüğüne ve büyüklüğüne yeniden kavuşacak bir Fransa simgesi çevresinde birleşmişti. Mareşal Pétain'in başbuğvari konuşmalarıyla, sonuçsuz davranışlarıyla bu umudu hemen hemen vermeyen biri olmasına karşın. İngilizlere duyulan öfke doruk

---

[1] (Fr.) Rıhtım. (Çev.)
[2] (Fr.) Tuhaf savaş. (Çev.)
[3] (Fr.) Tuhaf barış. (Çev.)

noktasındaydı, çünkü iyi hesaplanmamış bombalamaları, düşmanca eylemleriyle Almanları kızdırma tehlikesi yaratmışlardı, kızan Almanlar da kuşkusuz bunun acısını Fransız sivillerinden çıkaracaklardı. Bütün bu birbirini tutmaz, kafa karıştırıcı vaızların arasında kendilerine birkaç aylığına papaz okulu öğrencisininki kadar sakin bir hayat kurmayı başarmışlardı, Avalon Paris'e çok yakın olduğu için sık sık orada izin yapıyor, ikinci raunda –ne zamansa– başlamadan önce güçlerini kazanacak, eksiklerini tamamlayacak bol bol zamanları oluyordu.

Bu arada Von Esslin'in mektupta annesine yazdığı gibi birtakım yeni birlikler gelmiş, yanı başlarına demir atmıştı, annesinin de çok iyi tanıdığı çok yakın dört-beş arkadaşı –Keller, Le Fals, Kranz– bulunuyordu aralarında; bir dörtlü oluşturmuşlar, akşamları yemekhanede briç oynuyorlardı. Dördü birlikte şen Bavyeralılar gibi Paris'e iniyorlardı, hepsi de Katolik olduğu için Paris'te, birtakımı büyük kilise ve katedrallerdeki ayinlere gitmişlerdi. Gerçekten coşku duyarak, "Müzik harika!" diye yazıyordu annesine, "çoğu kez bana hiç tanımadığımız bir ayin müziği duyduğumuz, sonra da bunun Mozart ya da Haydn tarafından özellikle o kilise için bestelenmiş olduğunu öğrendiğimiz Viyana'yı hatırlatıyor!" Ama her ne kadar coşku ve kaygısızlık içinde yüzdükleri bir dönemdiyse de kafasının gerisinde görünmez bir kaygı gittikçe büyüyordu; geleceğin üzerine düşen, boyu gittikçe uzayan bir gölge gibiydi. İlkin gözlerinin önünde Rusya bir orman yangını, lav fışkırtan bir yanardağ gibi belirmişti – saldırının boyutları soluk kesiciydi. Ama şimdi yeni birtakım ögeler işe karışmaya başlamıştı – Afrika'daki direniş, Rusya, Balkanlar, Norveç'teki... alelacele pişirilmiş bir çanak mercimek gibi koyulaşıyordu! Bu duyguyu biraz yanıltıcı bularak başından savmak istedi, ama olmadı.

Gene de... Köln göklerinde bin bomba uçağı! Sonra suyun öte yanından buraya ulaşan BBC'nin gittikçe daha korkusuz, daha dolgun radyo programları – hem hep de o Beethoven'in Beşinci Senfonisinin uğursuz gümbürtüleriyle birlikte! Artık biraz hareket etmek için sabırsızlanıyordu, bu tür düşüncelerden kurtulmak için.

Yeni Vichy Hükümeti yaltaklık ve naziklikte kusur etmiyordu, ama arkasında ona destek olan Alman silâhlı kuvvetlerinin ağırlığı olmasaydı hükümetin ömrüne güvenilemezdi, çünkü Fransızlar Nazizmi içtenlikle yeğleyenlerle bu işgale dayanamayanlar arasında eşit olarak ikiye bölünmüştü. Şimdilik halk Alman bo-

yunduruğunu bütün ağırlığıyla hissetmiyordu. Ama yakında kıtlıklar ve karneler başlayınca bu kötü gerçeği anlamakta gecikmeyeceklerdi. Gene de Von Esslin'in kaygılarının bu genel kaygılarla uzaktan yakından bir ilgisi yoktu; onun gelecekle ilgili düşünceleri, bir sabah eski bir arabayla gelip görüşmek istediklerini bildiren Vichy Hükümetinin üç görevlisinin ziyaretiyle kristalleşmişti. Dediklerine göre Fransız İkinci Şubesinin adamlarıydılar, Alman Ordusu birkaç hafta içinde Vichy Hükümetinin resmi olmayan polis gücü olarak işgal altında bulunmayan bölgeye aktarılacaktı. Bu harekâtta Von Esslin'in de rol alması isteniyordu.

Kendi geleceği üzerine düşünce yürüten bu sefil Fransızların söylediklerini duymak onu korkunç derecede öfkelendirdi, onları neredeyse öfkesine dayanamayıp tutuklayacaktı. Sıkılmış dişlerinin arasından onlara emirleri yalnızca Alman Yüksek Komutanlığından aldığını –başka kimseden emir almadığını– söylerken yüzü bulut gibi kararmıştı; adamlar onun şiddetli tepkisi karşısında bozuldular, bir pot kırdılarsa bunun için özür dilediler. Gene de içlerinden biri bir atama mektubu çıkardı, mektup *Reichsführer S.S. und Chef der Deutschen Polizei* imzasını –yani Himmler'in ta kendisinin imzasını– taşıyordu, Von Esslin'in yüreği sıkıştı. Bir asker olarak siyasetçilere alet olmaya, onların gizli savaşlarında bir silâh olarak kullanılmaya içerliyordu. Ama yeni atanmış kişinin rütbesini sormanın da hiç yararı yoktu – kendisi basit bir albay olabilirdi, ama o arkasını dönünce kendisi doğruca Berlin'e yazıp silâhlı kuvvetleri uzaktan kumanda aletiyle yönlendirebilirdi. Üstelik Von Esslin hiçbir ilerleme olanağı bulunmayan yarı sivil bir görevde, geri planda çalışmak istemiyordu. Hemen Rus cephesine gönderilme isteğini belirten bir başvuruda bulundu, ama bu dileği yanıtsız kaldı. Hiç ses soluk çıkmıyordu. Şaşkınlığı artıyordu. Koyu renk takım elbiseli Vichy görevlilerinden bir daha ses çıkmadı. Sonra bir gün emireri kendisini görmek isteyen birinin çalışma odasında beklediğini söyledi, Fischer'di, döner bir koltuğa oturmuş, kepini geriye itmiş, bir kitap açacağıyla tırnaklarını temizliyordu. "Günaydın, Generalim!" dedi, o tembel, küçümseyici gülümsemesiyle, ama ayağa kalmak için en küçük bir harekette bulunmadı. Von Esslin ayakta durmayı sürdürerek sessizce ona bakıyordu. Genç subayın sırtında bir S.S. üniforması vardı, ama parlak, siyah kaputu resmi işaretleri gizliyordu. Çok açık mavi, çok parlak, ama gücü tükenik gözleri vardı. Kafasında iki delik gibiydiler, göz yerine gökyüzü-

nü görüyordunuz, gözleri gülümsemesine katılmıyordu. "Rica ederim, oturunuz, Generalim," dedi gülümseyerek, bembeyaz dişlerini göstererek. Akkor halinde, ama biç sıcaklığı olmayan bir gülümseme. "Benim sandalyeme oturmuşsunuz," diye hırıldadı Von Esslin. Kendi odasında ricacı sandalyesine oturmak istemiyordu. Genç adam omuz silkti, yerinden kalktı. Uzun boylu ve ince biriydi. Parmaklarında yüzükler vardı. İlk anda doğuştan gelme bir kadınsılık izlenimi yaratıyordu bunlar, ama boş gözleri bu izlenimi hemen dağıtıyordu. Bu gözler bir Roma yontusunun boş gözevleri de olabilirdi, duyarlılık ve zekâ namına öyle az şey yansıtıyorlardı ki! Genç subay ağır ağır pencereye döndü ve parmağıyla üzerine kısaca bir şey çizdi. Daha sonra yeniden arkasına dönüp o pırıl pırıl, neon ışıklı bir levha kadar boş gülümsemesiyle sırıttı. "Pazartesi günü harekete geçme emri alacaksınız. Ben doğrudan gideceğim, siz geldiğinizde ben sizi bekliyor olacağım."

Von Esslin gönülsüzce oturdu, böyle şövalyevari davranış tarzını küçümsediğini, bunlara içerlediğini göstereceğini umduğu suratsız ve ters bir gülümsemeyle karşılık verdi genç subaya. "Ama siz nereye gitmekten söz ediyorsunuz?" diye sordu, bunun üzerine genç adam da karşılık verdi: "Genel karargâh olarak Avignon seçildi, oraya yığınak yapacaksınız. S.S.'ler hemen yanınızda olacak. Bütün amaç Vichy Hükümetine destek olmak – artık duruma hâkim olamamaktan korkuyorlar; bunca komünist, direnmeci topluluklar, ajanlar. Büyük bir darbe hareketiyle işe başlamamız gerekecek. Rehinelerin götürüleceği ve eritileceği köylerin listesi gönderilecek size." Birdenbire bir anıyla yaralanmış sarışın bir mefisto gibi hasta ve acılı görünmeye başlamıştı. Uzun uzadıya düşünürken, sanki daha önce yediği bir şeyin kırıntılarını temizlemek ister gibi dilini dişlerinin çevresinde dolaştırdı. Sonra birden, "Sizinle birlikte çalışmak için sabırsızlanıyorum, Generalim, satranç oynar mısınız?" dedi. Von Esslin oynamadığını söyledi, aslında bu doğru değildi. "Yazık!" dedi Fischer, bir kez daha o göz alıcı, ilişkisiz gülümsemesi belirdi yüzünde. Derisi çok soluktu, yanaklarında kan yoktu, kansızlık çekiyor gibiydi, kirpikleri albino hastalığına yakalananlarınki gibi açık renkti. "Yazık!"

"Sizin rütbeniz nedir?" diye sordu Von Esslin sert ve kaba bir tavırla; kuşkusuz bu gündelik sorunları etkilemeyecekti. Genç subayın vurgusu üniforma giymiş, Münihli, eski bir araba tamircisini çağrıştırmıştı ona. Fischer kaputunun yakasını Von Esslin'in Wa-

fer S.S.'lerinin işaretini görmesine yetecek kadar açtı. "Tahmin ettiğim gibi," dedi Von Esslin. Fischer gülümseyerek başını salladı. "Birlikte çok iyi çalışacağız," dedi ve daha kibar bir ses tonuyla ekledi: "Elinizi görebilir miyim, General?" Şaşıran Von Esslin ellerini masanın üzerine, onun önüne koydu, genç adam bir an dikkatle eğilip baktı, ama dokunmadı. Daha sonra doğruldu, dudaklarını şaklattı ve "Teşekkür ederim," dedi. Kapıya gitti, kapının tokmağını tutmuş, yanında dururken, sağ eliyle çok resmi bir biçimde selâmı verdi, aynı anda topuklarını da usulca birleştirmişti. Alaya mı alıyordu? Karar vermek güçtü, o ölü gülümsemesiyle dik dik kendisine bakışını görünce. Teknik olarak kendisinin ayağa kalkıp ona karşılık vermesi gerekirdi, ama hâlâ öylesine öfkeliydi ki oturduğu yerden sertçe bir baş selâmı vermekle yetindi. Fischer çıkmış, kapı kapanmıştı, Von Esslin hemen telefona sarıldı. Neler döndüğünü, geleceğin ona neler hazırladığını Paris'ten öğrenmeliydi.

Harekât Dairesiyle ilişkiye geçmeyi başarınca hareket emirlerinin postalandığını öğrendi, birkaç saat sonra bu harekâta katılacak birlikler ayrıntılarıyla birlikte ona ulaşacaktı. Ya! Dinlerken içinde beliren hafif bir şaşkınlığın ve tedirginliğin büyüdüğünü hissediyordu. Bu bir devir-teslim olacaktı, direnççle karşılaşılacağı beklenmiyordu; kilit önemdeki kasabaların çevresini kuşatacak, Fransız milisinin –yani askere alınmış Fransız Naziler– geçeceği yolu açacaktı. Von Esslin'in eski ve yakın arkadaşlarından biri yüksek mevkilerden birinde bulunuyordu, Von Esslin ordu protokol kurallarına aykırı hareket ederek ona telefon etti ve öfkeli bir biçimde, "Bağışla, ama benim bir başka göreve atanma işi neden es geçildi? Bana önerdikleri neredeyse sivil bir görev! Neden?" diye sordu. Arkadaşının varsayımları pek de incelikli şeyler değildi. "Es mi geçildi?" diye sordu diplomatça. "Bu sözcüklerle söylemenin doğru olduğu kanısında değilim – daha geçenlerde *adın geçti*, yani gündem sorunu. Yönetimin acemiliği, zamanla düzelecek. Sabırlı ol."

Aslında Von Esslin bu tatlı sözleri hiç de inandırıcı bulmadı; zihni gene uzun bir süredir onu rahatsız etmekte olan gizli bir düşüncenin çevresinde dolanmaya başladı. Acaba Katolik oluşu meslek hayatında olumsuz bir rol mü oynayacaktı? Bu düşünce şimdiye kadar birkaç kez aklına gelmişti, her ne kadar bugüne kadar bunu doğrulayacak bir şey olmadıysa da. Evet... Tanrı ile Hitler'i uzlaştırmanın olanaksızlığına dokunduran S.S. subaylarının ağzından bir-iki kez alaylı cümleler duymuştu. Bir keresinde genç bir adam

şöyle demişti: "Bir Nazi günah çıkarmaya gittiği zaman..." ama cümlenin gerisi kahkahaların arasında kaynayıp gitmişti. Sonra gene bir başka keresinde biri, kilise ayin alayındaki Nazi saldırı kolu üyelerinin varlığından söz etmiş, çılgın kahkahalara yol açmıştı bu. Acaba bu yeni görev onun din inancının üstlerince fark edildiğinin sessiz bir belirtisi miydi? Aynanın karşısında tıraş olurken, arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları en son birkaç kilise ziyaretini düşündü – *onlar* ihbar etmiş olamazlardı. Neden 'ihbar' etsinler? Kendi kendine yüksek sesle, "Aptallık ve kuşkuculuk etme," dedi, içini çekerek ve omuzlarını silkerek banyoya girdi.

O gece ayrıntılı emirler geldi, tiksinti ve istihzayla hepsini okudu; şu Waffen birlikleri, neden bu kadar kalabalık? Galiba hep yapılageldiği gibi sivillerin moralini bozacaklardı; Waffen birlikleri Hitlerin kendisinin kişisel oyuncaklarıydı, bunun sonucu olarak da neredeyse canlarının her istediğini yapıyorlardı. Öte yandan Von Esslin'in kendi komutasındaki birliklerde tank sayısı epey azalmıştı – belki de o tanklar Rusya için istenmişti? Ama şurası kesindi, bir komuta görevi olarak bu insana hiçbir ün ve terfi getirmeyecek önemsiz bir geri hizmet olacaktı. Tam bir hiçe sayılma da değildi, ama ona öyle gibi geliyordu. Genel Komutanlıkta onu koruyacak kimse yoktu, özel olarak başvurabileceği hiç kimse.

Birden kendini çok yalnız hissetti.

BEŞ

CENEVRE'DE

Cenevre'de bir ucunda o eski Bar de la Navigation'ın bulunduğu sokak geniş kordonboyuyla göl kıyısından başlayıp içeriye doğru ilerler ve dikçe bir yokuşa tırmanır. Kararını verememiş bir sokaktır, kendi kendisiyle anlaşmazlığa düşmüşe benzer, çünkü gösterişsiz bir yan sokak gibi başlar, yüz metre kadar genişçe bir bulvar olarak devam eder, sonra birden pis pis kokan, kapaksız çöp bidonlarıyla dolu bir avluya açılan keskin dönüşlü, daracık bir sokağa dönüşür. Bizim kahramanımıza (aslında kahramanlarımıza demek gerek, çünkü Toby Cenevre'ye Sutcliffe ile işbirliği yapmaya gelmişti) hoş ve çekici gelen şey de işte bu kasvetli gizliliğin ta kendisiydi. O gizli sabah-öğle arası içkisi ve Amerikan bilardosu için eşi bulunmaz bir yerdi, yani insanın hızla bir-iki kadeh atmaya ya da, argo deyimiyle 'frenleri boşaltmak'a en çok gerek duyduğu saate mal ederek Amerikan Dışişlerinin uydurduğu deyimle 'on bir arası' için.

Her ikisi de o zamanlar 'savaş işi' olarak bilinen işle ilişkiliydiler. Konsolosluğun (göl düzeyinin altındaki) bodrum katında tahta perdelerle birbirinden ayrılmış pek çok yeni ve iğreti çalışma odaları vardı. Dünyanın en benzeşmez işleri dirsek dirseğe burada yapılıyordu. Oxford, M.E.,ı (karşı casusluk) örgütünün gereksinimi karşısında Toby'yi feda etti, öte yandan karışıklıklar yüzünden Viyana'dan ayrılmak zorunda kalan, her şeyden şikâyetçi bir Sutcliffe askeri ataşelik için gizli Alman belgelerini çeviriyor ve psikiyatristlerin, ona karısını geri vermelerini öfkeyle bekliyordu. Dünyanın parasına patlıyordu. Gölün karşı yakasındaki Prangens Kliniğindeydi karısı. (Her sabah, arkadaşıyla paylaştığı küçük apartman dairesinin balkonuna çıkar, Almanca olarak, "Karımı istiyorum," diye bağırırdı; ama hayal gücünden yoksun İsviçreliler üzerinde hiçbir etkisi olmuyor gibiydi.)

Lobut gibi iki iri adam derli toplu tutulması olanaksız bu çirkin daireyi ellerinden geldiği kadar paylaşıyorlardı. Her yere karışıklık egemen olmuştu; ikisi de tertipli değildi, ikisi de yemek pişiremiyordu. Konserve yiyecekleri sıcak su dolu bir kapta ısıtır, tutumluluk ettiklerine inanarak, mahzun mahzun, tat almadan yerlerdi. Pazartesileri yöntemsiz bir temizlikçi kadın hayatlarına bir düzen getirmek için ne yapabilirse yapıyordu. Akşamları kalın çizgili pijamalar giyip Las Vegas'taki krupiyeler gibi gözlerine sarı selüloid kâğıdından gölgelikler takarak pokere oturuyorlardı. Onları öylesine dalmış halde oynarken gören, kibrit çöpü için değil de daha değerli bir şey için oynuyor sanırdı onları. Ah, savaşın başlangıç dönemindeki geceler, aydınlık yavaş yavaş solar, yerini gölün üzerine, görünür bir biçimde sıvanan koyu sisiyle, sokak lambalarının aydınlattığı mavi alacakaranlığa bırakırdı! İsviçre ordusu 'alarmda'ydı, ülke seferberlik halindeydi, tümüyle değilse bile kasabalarda karartma vardı. Sokağa çıkma yasağı gibi bir şeydi neredeyse, barların, genelevlerin çoğu erken kapanıyordu. Dünya, çaresi olmayan bir gerginlik yaşıyordu. Yetkililer hava saldırısı sirenlerini denediler, sirenlerin çalıştığını gördüler. Çıkan ses fena halde moral bozucuydu ve evde oturup içine elma ya da erik rakısı katılmış çay içmek gibi doğuştan gelme bir eğilimi güçlendiriyordu. Toby ilk yudumda insanın gövdesinden bir titremenin geçmesine yol açan bu içkilere 'omur titreten' derdi. Yerinde bir söz.

Sabah-öğle arası içkisi gene de farklıydı, çok fazla –işgal Fransa'sının *tabac gris*'i–[1] Celtiques içmekten kaynaklanan müzmin bronşiti geçirmeye çalışmak gibi boş bir çabayla (bunaltıcı havaya karşın) kahverengi, şekerli, sıcak su ve rom ya da şaraptan oluşuyordu. Bu bronşit illeti ikisinin ortaklaşa öksürük senfonisiyle sabahlarını kakafonikleştiriyordu, öylesine şiddetli öksürüyorlardı ki alt katta oturan İsviçreli çift merdiven sahanlığına çıkıp, yardım çağırıp çağırmamayı düşünüyordu. Sutcliffe kızışmış genç bir kediyi çağrıştırıyordu, Goddard'sa bir ayı tarafından hırpalanan huysuz bir Türk hamalını. Bazan ikisi birlikte çeşitli ülkelerin ulusal marşlarını ya da müzikli öksürüklerle, "*Le docteur Schwarz est un pot de chambre*,"[2] cümlesini söylüyorlardı. Schwarz, Viyana'dan kaçan, kaçarken de daha seçkin ve varlıklı hastalarını yanında götüren, –çünkü herkes onunla birlikte gidecek parayı bulamamıştı– psika-

[1] (Fr.) Kötü tütün. (Çev.)
[2] (Fr.) Doktor Schwarz bir oturaktır. (Çev.)

nalizciydi. (Sutcliffe'e olan borcunun üstünde durmaya değmez.) Paranoid bir hastası tarafından ısırılan ve iyileşmesi, mikrop kapan kulağına gerekli bakımı yapması için kendisine bir ay izin verilen kişi Schwarz'dı. Constance telefona yanıt verdiği zaman Sutcliffe acı acı, "İşte psikanalizcilerin yazgısında bulunan aşk ısırıkları böyledir," demişti. "Keşke benim karım da bu kadar olumlu bir tepki gösterseydi." Ama Constance kendisiyle alay edilsin diye bulunmuyordu orada; bu şakayla hiç ilgilenmeyip şöyle dedi: "Herhangi bir bilgi isterseniz kuşkusuz sizinle görüşmeye hazırım. Dosyayı günü gününe izliyorum, ama ben yalnızca doktor Schwarz'ın yerine bakıyorum, burayı ayakta tutuyorum. Karınızı, ben tedavi etmiyorum, ama gene de onunla ilişki kurdum, çeşitli kereler konuştum. Yarın onda gelebilirsiniz." Ukalalık etmeye eğilimli biriydi Constance ve Sutcliffe tırnaklarının kirliliği, temizlik ve şıklıktan yoksun görünümüyle onun üzerinde pek de iyi olmayan bir etki bırakmıştı. Kadının güzelliğinden gözü korkmuştu, onun kim olduğu konusunda hemen hemen hiçbir şey bilmiyordu. Söz arasında Blanford'un adı geçince Sutcliffe'in gözleri faltaşı gibi açıldı. "Aman Tanrım!" diyerek oturdu, gözlerini ona dikti. "Sen Constance olmalısın, öteki kızkardeş."

"Peki siz kimsiniz?" diye sordu Constance kararsızlıkla, çünkü içinde bulut kadar belli belirsiz bir tür tanıdıklık duygusu boy vermeye başlamıştı. Sutcliffe adını duyunca irkilmişti. "Bu doğru olamaz!" diye haykırdı. Ama doğruydu, bu oydu. Uzun bir süre sessizce birbirlerine bakarak oturdular, daha sonra Constance hızlı hızlı, birbirini tutmaz şeyler söylemeye başladı, onun o olduğundan hâlâ emin değildi. Ama Freud'ün kanepesi, sorunu kökünden çözdü, –çünkü onun adını Constance faturada görmüştü. "Demek siz gerçek birisiniz." Sutcliffe güldü, "Herkes gerçektir," dedi.

Perilere inanmayan biri idiyseniz, böyle bir şey söylemek çılgınlıktı, ama onu oldum olası etkileyen güzellik karşısında hep olduğu gibi ölçüsüz bir iyimserliğe kapılmıştı. Constance'ın soğukluğu karşısında yüreğine bıçak saplanmış gibi oldu, onun tam bir kahpe olduğu kanısındaydı, bunu Toby'ye de söyledi. Fransızca sözcüğü yeğleyerek, "*Une garce*,"[1] demişti, sonra bir çift bacak gibi açık ünlüsüyle değer verdiği şu doyurucu sözcükler–" *gâtisme ou le relâchment des sphincters*."[2]

[1] (Fr.) Bir orospu. (Çev.)
[2] (Fr.) Pinpiriklleşmek ya da büzüğü gevşemek. (Çev.)

Arkadaşı ona ilgiyle baktı ve "Neden bu kadar heyecanlısın?" dedi.

Sutcliffe ciddi bir yüzle ağır ağır," Hiç kuşkum yok, sonunda Aubrey ona âşık olacak, bunun nedenini anlıyorum. O deniz yeşili gözlerle kardan esmerleşmiş ten. Tam bir İsviçreli ukala," dedi.

"Ama o İngiliz."

"Her ikisi de: çifte ukalalık."

Başlangıçta onunla görüşme odası dışında dostluk etmek için buluşmayı Constance kabul etmemişti, Sutcliffe de kendisinin dostluğundan onun hoşlanmamasının yanı sıra tıp mesleğine özgü davranış kurallarına yormuştu. Bu yüzden Constance onun bürosuna telefon edip o hızlı, biraz gerilimli tavrıyla, "Galiba size karşı pek kibar davranmadım, sizi incittim; bu doğruysa özür dilerim. Pişmanlık duyduğumu ve içki davetinizi kabul ettiğimi söylemek istiyorum. İsterseniz bu akşam," dediği zaman çok şaşırmıştı. Rüzgârın yön değiştirmesi onu hem sevindirmiş hem de şaşırtmıştı. Toby bunları öğrenince, "İyi," dedi, "doktorsa bize yaşlılık yardımı için birtakım öğütler verebilir. Daktilo havuzundaki kızlar arasında başarım gittikçe düşüyor. Genç bayan Farthingale baygın baygın bakıp duruyor, ürünümün hareket yeteneğinin zavallılığından gerçekten utanıyorum. Lanet şey artık yüzemiyor, sırtüstü yatıp kabuk gibi suyun üzerinde duruyor. Kızlar protesto etmekte haklıdır." Sutcliffe onaylamadığını gösterir biçimde dilini şaklattı. "Ondan bunu isteyemeyiz. Sen bu küçültücü durumu kabul ederek yaşamak zorunda kalacaksın, Toby. Ama düşünüyorum da, neden Diplomat Yardımı almıyorsun?"

"Nedir o, sorabilir miyim?"

"Bürodan şöyle güzel, kalın bir lastik bant al, o senin yakın *arkadaşın* için lastiği bük bük, biraz yukarıya, biraz sıkıca geçir. Bak göreceksin mucizeler yaratacak. Bunu o küçük Hintli daktilodan öğrendim. Onun dediğine göre Dışişlerinde..."

Toby bunu duyunca sevinmişti, çantasını deşip birtakım lastik bantlar çıkararak kaygı verici durumları için bir çözüm bulmak amacıyla tuvalete çekildi. Sutcliffe feribotu karşılamak üzere göle yürüdü, çünkü telefonda verilen yol tarifiyle hiç kimsenin o küçük barı bulacağından umudu yoktu. Çay saatiydi ve hava güzeldi. Constance ona güverteden el salladı, o da karşılık verdi.

Constance iyi bir gününde değildi, yorgun ve gergin görünüyordu. Gerçekten de şıklıktan hoşlanan bir kız olarak genel görü-

nümü çapaçulluk sınırına yakındı; beyaz yağmurluğu pek temiz değildi, eksik olan en üst düğmesinin yerine bir çengelli iğne takılmıştı. Saçı çok kötü kırkılmıştı, köpek yavrusu kuyruğu gibiydi. İşin doğrusu Sam'in ölüm haberinin yarı şaşkınlığı, hemen hemen çöküntüsü içindeydi. İşte bu şaşırtıcıydı, – çünkü her ikisi de böyle sonuçlara dayanabilecek kadar güçlü olduklarını, manyetik aşklarının hayat verici gücünün bu tür ayrılıklardan etkilenmeyeceğini düşünmüşlerdi. Aşk insanı naifleştiriyordu, bunu şimdi anlamıştı; ikisi de birer rol oynamaktaydı, romantik bir operadaki iki olağanüstü ölümlü rolünü. İşte şimdi onlar *Jagannatha*'nın[1] tekerlekleri altındaydılar – daha çok da Constance; bir anlamda Sam kaçmış, 'ölüm' düşüncesinin artıklarını toplamayı ona bırakmıştı. Hayır, hepsi bu değildi, haberden birkaç gün sonra usulüne uygun biçimde Ordu Postanesince Konsolosluğa ulaştırılmış kısa bir mektup alınca şaşırmıştı. Uzun bir yolculuk yapmıştı, ölü 'koca'sının sesi. Evet, bu sözcük birden bir tınlama, kullanımdan kalkmış bir çekim gücü, bir ruh kazanmıştı. Göl kıyısındaki küçük apartman dairesi bununla dolmuş gibiydi. Bu yüzden klinikteki odasının bir ucunda, duvar dibindeki kamp yatağında yatmaya başlamıştı. Her şey, hatta yaptığı iş bile birden tatsızlaşmıştı; birden Sutcliffe ile burun buruna gelmek onda çatışkılı duygular uyandırmıştı. Bir yandan Sam'in sözünü etmekten kaçınmak isterken bir yandan da bir süredir içinde bulunduğu uyuşukluktan kurtulmasına, hayata dönmesine bunun yardımcı olabileceğini fark ediyordu. İşte, yaşlı bir köpek gibi sabırlı Sutcliffe, sonu delilikten başka bir şeye varmayacak uzun bir melankoli yokuşundan aşağı yuvarlanan o ipince, soluk kızı sormak için gelmişti.

"Şu an onu ziyaret etmesem iyi olacak. Ellerini ovuşturmaya, gene ağlamaya başlamaktan başka bir şey yapmayacak – bütün gün."

"Ama benim kadar siz de biliyorsunuz, her şeyden beni sorumlu tutuyor, haksızlık bu."

Constance başını iki yana salladı. "Delilere göre hiçbir şey haklı değildir." Sutcliffe, Kral Lear gibi ellerini başının tepesine koydu ve, "Onun oyuncak bebeklerini yok ettim ben. Nasıl bu kadar aptallık edebilirdim?" dedi. Ama sorun daha derinde, çok daha derindeydi.

---

[1] Hindu Tanrısı Vişnu'nun dinsel bir tören sırasında büyük bir arabanın içinde putu geçerken çok heyecanlanan insanlar kendilerini arabanın tekerleklerinin altına atar, ölürlerdi. (Çev.)

"Zenci bayan her gün geliyor, onunla birlikteyken biraz daha iyi gibi Birlikte oyun oynuyorlar."

"Yaşadığımız günlere ve çağa uygun bir şey. Gerçekten de insan dünyanın haline bakınca onları oraya döndürmek için –bunu yapabileceğimizi varsayalım– bir neden olmadığını düşünüyor," dedi acı acı.

Toby'yle buluşmak üzere bara gitmeden önce gölün kıyısındaki parkta dolaştılar, Constance ona Blanford'ın yarasından söz etti, pek açıklanamayacak bir biçimde bu Sutcliffe'i güldürdü.

"Onunla yeniden ilişki kurmam gerek," dedi, başka bir şey demedi. Ama Constance, Sam'in ölümünden –bir iyileştirme önlemi olarak adeta bu olgunun nabzını ölçmek için– söz edince ona içi sızlayarak, biraz sertçe bir sevgiyle baktı. "Bu ancak işin başı," dedi. "Yahudiler neyi layık buldular, gördün mü?" Kim görmedi ki? "Her neyse," dedi Constance, "Freud paçayı kurtardı, kitaplarının ortadan silinmesine karşın; ama burada kopyaları var, Tanrıya şükür!" Sutcliffe ona ilgiyle baktı ve "Onu tanımış mıydın?" dedi. Constance başını salladı ve güldü, sanki hoş ve verimli bir tanışmayı anımsamıştı. Gerçekten de onun hayatında bir dönüm noktası oluşturmuştu bu, yaşlı felsefeciyi ömrünün sonuna kadar savunmaya hazırdı. Bunu sezen Sutcliffe ona biraz takılmaya karar verdi, alçak sesle 'Dear Old Pals' şarkısını, sözlerini biraz değiştirerek söyledi:

"Sevgili dostum Fraud,[1] *eski dostum Fraud,*
Bırakmam seni hava korkutsa da beni."

"Aa, kes şunu," dedi Constance, "buna inanmadığından eminim." Sutcliffe sırıttı, çünkü inanmıyordu. "Onu ben oldukça iyi tanırdım," dedi, "hiç de öyle şarlatan değildi. Onunla çeşitli kereler söyleşi yaptım, bana kendi sistemini ana hatlarıyla son derece alçakgönüllülük ve incelikle anlattı. Sınırlarının altını çizdi. Beni beş-altı kez kanepeye yatırıp incelemeye aldı, yönteminin nasıl işlediğini gösterdi, doğru dürüst bir şeydi. Asıl sorun işe yaramamasıydı – psikoz gibi ciddi durumlarda."

"Hiçbir zaman yarıyormuş gibi göstermeye kalkmadı."

[1] Dalavere. (Çev.)

"Ama Schwarz kalktı, o işleri karıştırdığı için karımın durumu kötüleşti; ama bunun seninle ilgisi yok herhalde, sen yalnızca ona vekâlet ettiğine göre."

"Onun hastaları için bir şey söyleyemem," dedi, gözlerinde kavga ışığı parlıyordu. "Ama Freud'ün kendisini tanımış olduğunu sevindim."

"O Yahudi tefeci haliyle onu çok eğlendirici bulurdum. Ona biraz takılırdım, aşkını bir yatırım –libido yatırımı– olduğunu söylerdim. Ama bizim sevgili ihtiyar ciddiydi. Yahudiler kendilerine asla dışarıdan bakamazlar. Onlara şöyle ya da böyle olduklarını söylediğinizde şaşırırlar. Naiftirler, o da öyleydi, hem de çok. Muayene saatinin sonunda, masa saati çaldığında, parayı almak için uzanan eli gülmekten öldürürdü beni. Çek kabul edip etmediğini sormuştum kendisine , ama o, 'Ne? Gelir Vergisi bildiriminde kullanmak için mi?' demişti. Nakit isterdi hep, cebine koyduğu zaman da şıngırdatırdı, şıngırdatınca da neşesi yerine gelirdi. Böyle anlarda tıpkı Jules Verne'e benzerdi; aslında garip düşünceler üreten bu iki adamın hayal güçleri arasında bir tür benzerlik vardı. Her neyse, bu düşünce hoşuna giderdi, çünkü Jules Verne'i okumuştu, ona hayrandı. Ama ona, onun bu yönteminin, bir para makinesi gibi çalıştığını, birini bir saat dinledi diye para aldığını söyleyince kıkır kıkır güldü. 'İnsanlar acı çekmek istiyor,' dedi, 'biz de onlara yardımcı olmalıyız. Yakışık alır bir davranıştır bu. Parayı sevenler yalnızca Yahudiler değildir biliyorsun. Üstelik paranın elden verilmesi tedavinin önemli bir parçasıdır. Bebekliğindeki çimdiği ya da sancıyı duyarsın.'"

Constance klinik anlamda bilgisinin derinliğine güvenmiyordu. Bir konu çevresinde felsefi deyimlerle konuşmak başka şeydi; bir tedaviye uyarlamak bambaşka bir şey. "Seni sıkıyorum," dedi Sutcliffe, beriki başını salladı. "Hayır, ben başka şeyler düşünüyordum, tıp öğrenimine başladığım bütün o dönemi. Bana biraz daha anlat."

Yeniden bara döndükleri zaman Sutcliffe garsondan içki istedi ve "Söylenecek az şey var. Onunla çok kısa bir süre birlikte oldum – gene de ona büyük bir saygı duymama yetti bu. Spinoza'dan bu yana tanıdığım en büyük karamsar. Son seansa giderken ücreti olabildiğince küçük bozukluklar halinde götürdüm. Ağzı bir iple büzülen deri bir kesem vardı, içini çeyrek penilerle falan doldurdum. Eline verdiğim ve bunun muayene ücreti olduğunu söylediğim zaman oldukça şaşırmıştı. 'Aman Tanrım!' dedi gülerek, 'İshal olmuşsun!'"

Toby, piposundan bir nefes çekti, yarını kulak dinliyordu; konuyu gerçekten de pek iyi bilmiyor, tartışma konusu olan kişileri pek az tanıyordu, ama Sutcliffe iyi biliyor gibiydi. "Daha sonra Viyana'dan ayrıldık, bizim Freud kendi apartman dairesine, yeni bir muayene odasına taşındı gene, kasvetli odaları, o eski kanepeyi –kurşun askerlerini savaş düzeni uyarınca ya da oyuncak bebeklerini piknik için dizen biri gibi evlilik hayatımızın bütün ögelerini karımın çıkarıp üzerine dizdiği kanepeyi– bırakmıştı. Bizim arkadaşa bizden söz ettiğim zaman başını iki yana sallayıp şöyle demişti: 'Kendine-âşıklık öyküsü hiç değişmeyen bir öyküdür.' Kendimi için ağlamak ve ellerimi ovuşturmak gibi saçma bir istek duydum, ama neye yarayacaktı? Bu acıyı bir kitapta yüceltmem gerektiğini söyledi bana, Tanrı biliyor ya, ta başından beri yapmaya çalıştığımı şey de bu – hatta adeta bu acıyı hissetmeye başlamadan önce başladım. Yeniyetmeliğimin ilk yıllarından beri *Schmerz, Angst*, üstüne üstlük basurdan dertliyim. İlk yayıncım Mısır yemeklerini tanıtan bir kitap yazmam için bana önödeme yapmıştı. Sevinçten deli oldum, hemen Mısır'a giden bir gemiye bindim. Ama yediğim o ilk yemek – salatanın içinde prezervatif vardı. O gün bugündür her şey hep böyle sürüyor." Constance bu acemice yapılmış şakanın altındaki korkunç bunalım ve gerilimi hissetmişti. Onun o yontulmamış sakar halinde avutucu ve savunmasız bir şey bulmuştu; bir direğe bağlanmış kör bir ayıydı sanki. Kendi adına onun baş etmesi gereken kendi üzüntüsü vardı; rafları kitaplarla, mutfağı bulaşıklarla dolup taşmış o soğuk, çorak dairesine gitmek istemediğini fark etti. Sam'in mektubunu aldığına göre aklına birden gölün karşı yanına tüymek düşüncesi geldi; klinikte hiç değilse öteki danışmanlar ve hemşireler vardı, yalnız kalmıyordu, ayrıca çevresindeki delilerin varlığı da tuhaf bir avuntu veriyordu. Ama şu anda hava kararmaktaydı ve Toby'nin akşam yemeği için biriyle bir sözü vardı. Toby büyük bir ciddilikle başını eğip selâmı vererek, yeniden görüşme umuduyla ayrıldı... On yedinci yüzyıl duyarlılığı onun o koca gövdesine çok uyuyordu, beceriksizce baş eğerek selâmlamalar, bir bacağı geriye atarak sakarca reveranslar için doğmuştu. Sutcliffe kaldı. Constance, "Salt birinin günlüğünde var olmak ne tuhaf, tıpkı Sokrates gibi – bizim için o salt kendisinden Platon söz ettiği için var," diye düşündü.

Sutcliffe düşünüyordu: "Peki içime gömülmüş yatan o kitap, o ne zaman bitecek? Soluk almanı durduğu zaman mı? Ama bu kaçamak etkinliğin ardında yatan düşünce hep o ülküsel kitaptı – o devsel 'kendi bilmem neni kendin yap' avadanlığı, *le roman appareil*.[1] Peki başka romanların yedek parçalarıyla, hepsi birbirinin kan dolaşım sisteminde devinen ve başka kitaplardan arda kalmış kişilerle dolu –gene de her şeyin taptaze olduğu, hiçbir şeyin elden düşme, ağızda iki kere çiğnenmiş, iki kere solunmuş olmadığı– bir roman olamaz mı? Böyle bir kitap size yaşamın yaşanmaya, ölümünse korkulmaya değip değmeyeceğini sorabilir... Birbirinizin gövdelerinin parçası olun. Şöyle diyen bir ses duyuyorum: 'Bu zavallı arkadaş hangi hastalığa yakalandı?' 'Ölüm!' 'Ölüm mü? Neden söylemedi bunu? Ölümü tam vaktinde yakalarsanız hiçbir şey değildir.'"

Öteki düşünüyordu: "Öğretici bir yara almak, insan aşktan ancak bu kadarını bekleyebilir. Ne kadar da masumduk! Şimdi bunu öylesine açık seçik görüyorum ki! Kimi evlilikler için için yanar, kimileri çiftlerin cıvıltılarıyla çınlar, ama bizimki bizim mutluluğumuzdan öldü. Ne şans! Ama böylesine bir yumruk yiyip yere yıkıldıktan sonra toparlanmak ne kadar güç. Şimdi ne olacak? Aubrey gibi yalnız yaşayacağım, sağıma dönerek, kuzey-güney yönünde yalnız uyuyacağım; evet, oldukça yalnız."

Beriki düşünüyordu: "Rastgele gerçeklikleri gelişigüzel karıştırmak – işte oyun bu! Ne de olsa bize sunulan seçenekler çok az – insanlar görünüm, zihinsel yetenek, davranış biçimleri bakımından fazla çeşitlilik şansına sahip değil. Bir insan soyunun kullandığı soyadların sayısından hemen hemen fazla değildir sayıları. Tertemiz bir yüzeyi bulabilmek, onu kavrayabilmek için kaç kat gerçeklik kabuğunu soymamız gerekecek? Hepimiz birbirimizin kırık parçalarıyız; herkesin yaradılışında her şeyden biraz var. Saltıkçı bir açıdan –sözgelimi Aristoteles'in Beşinci Maddesi açısından– bütün insanlar aynı insandır, bütün durumlar özdeş ya da büyük oranda benzer. Evren can sıkıntısından ölüyor olsa gerek. Gene de ben inatla böyle bir kitap düşlüyorum, tam anlamıyla ayrı kişilerden değil, hepsi birbirine karışmış atalar ve torunlarla dolu – bu tür insanlar acaba birbirlerinin özüne zarar vermeden birbirilerinin hayatlarına girip çıkabilir miydi? Hımm! Bütün kitap orkestrasyon açısından her notanın beş derece tizi ya da pesiyle birlikte çalınaca-

[1] (Fr.) Aygıt roman. (Çev.)

ğı bir beste gibi düzenlendi. Kocaman, oradan oraya geçen bir kitap, birleşen ve ayrılan raylar... Golgota gibi bir kitap. Aubrey'e bundan söz etmeliyim." Hayali bir dinleyici uzun uzun alkışlayınca onu başıyla selâmladı.

Öteki düşünüyordu: "Bir sabah Saltık İyi'yi görmüş olarak uyanmak! Nasıl bir şey olurdu acaba?"

Sigaraya karşı bir seçenek olsun diye pipo emen Sutcliffe pipoyu çıkarıp bıraktı, ama bir Celtique daha yaktı, loş kahvenin aynasındaki kendi görüntüsüne meydan okurcasına parmaklarını şıklattı.

İçki etkisini göstermeye başlamıştı; Constance sallanır gibiydi. "Birşeyler yemeliyiz," dedi Sutcliffe, sessizce duran garsondan iç sıkıcı yemek listesini getirmesini istedi. İnildeyerek okudu, "*Plat du jour*,[1] fırında fasulye. Gel, bunu yiyelim."

Constance'ın karşı çıkacak gücü yoktu, birşeyler yemeleri gerekiyordu, yoksa alkol onu yere yıkacaktı. Üstelik geceyi de uzatırdı, çünkü oraya çok yakın olan dairesine dönüp yeniden orada yaşamaya başlamasına olanak verecek kadar cesareti var mıydı, yoksa gölün karşı yanındaki kliniğe mi gitmesi gerekiyordu, henüz buna karar verememişti. İkinci olasılık hiç değilse kararına bir zaman sınırı getirmişti, çünkü son feribot gece on birde kalkıyordu. Yüreği çok daha hızlı çarpıyor, ara sıra yüzü kızarıyor, hafifçe tutarsızlaştığını hissediyordu. Yemek geldi, kurt gibi saldırdılar. İriyarı adam iki lokma arasında, "Hayat ne büyük bir dolandırıcılık," dedi, "bürom için hoş bir sekreter ilanı gördüm, ilana yanıt verdim, ne çıksa beğenirsiniz, söz konusu kız – Aman Tanrım! Bir süpürge sopasına bir tutam pis, karışık saç tutturmuşsunuz. Bunun üzerine onu Toby'nin bölümüne gönderdim, orada herkes renk körü." Beriki dinlemiyordu. Düşünüyordu: "İnsan geçmişi ne kadar çok düşlüyor." Yüksek sesle ekledi: "Geçen yaz Provence'ta geçirdiğimiz yazı düşünüyorum hep – öylesine canlı ki! Küçük şeyler öylesine bir açıklıkla öne çıkıyor ki. Bazan erkek kardeşim Hilary'yle ve Aubrey'le ilgili çok önemsiz şeyler. Biliyor musun, Aubrey Fransızların bizden ne kadar üstün olduğu yolunda vaazlar vermeye başlayarak dayanılmaz bir hal alınca ona bir tuzak hazırladık. Sanat ya da cinsellik konusundaki o boş tartışmalarda sonunda karşımıza hep Fransız dilinin zenginliği konusunu çıkarıyordu. İngilizceye göre kötüleyici sıfatların daha çok olduğunu ileri sürü-

[1] (Fr.) Günün yemeği. (Çev.)

yordu çalımla. Öylesine sinirimize dokundu ki aramızda prova yaptık, o bu konuyu açınca yüzümüzü korkunç bir biçimde eğip bükerek onun her zaman örnek olarak verdiği yarım düzine sıfatı hep bir ağızdan şarkı gibi söylüyorduk. Komik değilmiş gibi duruyor, ama bizim yüzümüzün aldığı biçimleri, onun süngüsü düşük bir halde kızarışını görseydin..."

"Neydi onlar?"

"*Cuistre! Mufle! Goinfre! Rustre! Jobard! Goujat! Fourbe! Gniaf!*"[1]

"İyi. Onun Fransızcasının bu kadar iyi olduğunu sanmıyordum."

"Her neyse, onu o yaz bu hastalıktan kurtardık."

"Güzel!"

Ama Constance içini çekti ve "Acaba şimdi ne yapıyor, odasının tavanında akan Nil ile birlikte o sarayda yapayalnız," dedi.

"Sana söyleyebilirim," dedi Sutcliffe, "ama bu yalnızca bir romancının tahmini. Onu azarlayarak ona masaj yapan uşağı Cade'in genizsel sızlanmalarını gittikçe daha çok sinirlenerek dinliyor. Cade, Yunan hemşireyle aralarında geçenleri öğrenmiş, o iç karartıcı Cockney vurgusuyla, 'Ben olsam efendim, prezervatif takmadan bir kızla yatmazdım.'"

"Kalkıp evime gitmeliyim," dedi Constance, "ama bunca içkiden sonra yardıma ihtiyacım var." Koca koca, tozlu eşya kümeleriyle oranın ne kadar kasvetli bir yer olduğunu konuşarak sokağa çıktıklarında yağmurun yağdığını gördüler – ikisinin de hiç hazır olmadığı bir sonbahar çisentisi. "En yakını benim daire," dedi Constance, karar verme sorununu bir dış etkenin çözmüş olmasına seviniyordu. "Köşeyi dönünce hemen orada." Durumlarının elverdiği ölçüde hızlı hızlı yürüyüp biraz sallanır bir halde eve vardılar. Constance anahtarı bulmak için çabalıyordu, ama bulmayı başardı, asansöre binip ikinci kata çıktılar. Her yer çok tozluydu, bir süredir orada oturulmadığı açıkça belliydi; ortalıkta bulaşık kaplar vardı, açık bir kapıdan düzeltilmemiş bir yatak görünüyordu. Ama göle bakan küçük çalışma odası hoştu, kanepeler rahattı, Constance içki aramak için ortadan yok olduğu sırada bu kanepeler Sutcliffe'i oturmaya çağırıyorlardı. İçki dolabında yalnızca votka vardı ve Constance bunun Sutcliffe'in işini bitireceğinin farkındaydı, ama onun zaten bulunduğu yere yığılmaya karar verdiği çok açıktı –

[1] Türedi. Hıyarağa. Pisboğaz. Kalas. Ahmak. Hödük. Dalavereci.

ayaklarını silkeleyip pabuçlarını çıkarmış, sol çorabındaki delikten dışarı fırlayan başparmağını inceliyordu. "İsviçre'nin bu banliyö dairelerini seviyorum," dedi, "sevimli ve rahat. Her zaman portmantoda bir *membre fantôme*,[1] tuvalette de açık duran bir Valéry vardır. Buralarda ruhçözümcüler ve çocuk aldırıcılar oturur."

"Teşekkür ederim."

"Bir şey değil."

"Bilime inanmadığını görüyorum."

"İnanıyorum oysa; ama bilimin şiirine."

"Ya mutluluğa?"

"Konuyla hiç ilgisi yok. Bu anlaşılmaz ve olağanüstü güzel enerji alanını –*le bonheur*'ü–[2] ne öğütle ne kamçıyla, ne zorla ne hileyle, ancak yakarıyla yaratabilirsin. Şiir de orada başlar, yakarı da; seni bir düşünceye götürürler, bilim de o düşünceden çıkar. Ama soyağacı upuzundur." Durdu, art arda hıçkırmaya başlayınca biraz panikledi. Daha sonra ekledi: "Çöreğin içine saklanmış madeni para öyküsüne inanmalıyız. İnanmamız gerekiyor. Gerçekten orada olduğuna. Kutsal Sezgi bu."

"Saçma sapan şeyler geveliyorsun," dedi Constance onu paylar gibi, ama o başını salladı ve "Sam'in ölümüyle korkunç bir sarsıntı geçirdin," dedi. Bunun üzerine birden ellerinde olmadan aynı anda ağlamaya başladılar, el ele tutuştular. Constance için sonunda insanca bir tepki gösterdiğini görmek rahatlatıcıydı; Sutcliffe yaşlı bir at gibi ağlıyordu, Constance'sa gösterişsiz bir yeniyetme gibi, acemice, gürültüyle. Ağlarken de şöyle düşünüyordu: "Ölümün sahneye çıkışıyla insan birden her şeyin akıl almaz derecede tatlı duygusuna kapılıyor – insanın her zaman kaçtığı, korktuğu süreksizliğin verimliliği. 'Ölüm düşüşü' hepimiz için geçerli: soytarılar, kahramanlar, sevgililer, namussuzlar, aptallar, ucubeler, krallar, halk, akıllılar, deliler ya da suskunlar için."

Constance sarhoş, şaşkın başını onun omzuna dayadı, duygudan hadımlaşmış, içkiden bitkinleşmiş Sutcliffe kaba avuçlarıyla kızın başını okşuyor ve çaresizce, "Tamam, canım, tamam," deyip duruyordu. Bu aradaysa öteki düşünüyordu: "O uzun, yapmacık çözümsel itiraf denen irinlenme! Bitkinlik ve giriftlik! Yatırım entrikalarının çevresinde dolaşıp duran, yaraların kabuklarını koparan ve acaba yaralar neden kanıyor diye merak eden Yahudilerin casus

[1] (Fr.) Hayalet kol ya da bacak. (Çev.)
[2] (Fr.) Mutluluk. (Çev.)

beyinlerinin ağlama duvarı. Susuzluğu giderilmemiş isteklerin yara dokusu!" Daha sonra Constance patladı: "Bana öyle bir mektup yazmış ki içinde öğrenci şakalarından, içtenlikli tek bir güzel paragraftan başka hiçbir şey yok. Dur sana getireyim. Tuvalete bıraktım."

O mektubu yırtıp üzerine sifonu çekmek istemişti, ama küvetin yanına koymuş, buhardan mektubun sayfalarının yarısı yapışmıştı. Şimdi o berbat kâğıt yığınını aldı, soğan gibi kabuk kabuk soyarak ortasından bir kâğıt çıkardı, yüksek sesle okudu: "'Connie, ölüm hiçbir şey değil, işin doğrusu bu! Acıdan elbette biraz korkuyor insan, ama bellek yitimi de geliyor onunla birlikte. Büyük oranda güçsüz, dayanıksız olan, hemen göçüveren yanımız aşk.'"

"Ama mektup," dedi, Sutcliffe, "hep yapışmış." Beriki yanıtladı: "Ezbere biliyorum. Ama çok geç ulaştı elime. İşte bu yüzden o kadar altüst oldum. Mektupta ne olursa olsun çocuğu korumam gerektiğini yazıyordu, çünkü ikimiz de gerçekte gebe olduğumu kesinlikle biliyorduk; ona o zamanlar bir çocuk sahibi olarak onu engellemeyeceğimi söylemiştim, bakarsın dönüşte artık benden hoşlanmaz olabilirdi."

Constance elini yumruk yapıp alnına vurdu. "Soyluluk yapıyordum. Benimle oturmak istemenesine karşın ya savaş sırasında alelacele, kazayla edinilmiş bir çocuk yüzünden oturmak zorunda kalırsa, diyordum. Nasıl olsa, diye düşünüyordum, aşkımız kendini yeniden kanıtlayınca başka bir çocuk edinecek zamanımız olacak. Bunun üzerine onu yok ettim. Onu yok ettim. Tam yok etmiştim ki o ölüm haberi geldi ve gelmesiyle de çocuk sonsuz derece önem kazandı – onu korumuş olsaydım!"

Sutcliffe şimdi onun üzüntüsünü ve suçluluk duygusunu bütün boyutlarıyla anlıyordu. Constance odanın ortasında başı eğik halde durmuş, yaşlı doktorun o küçük dairesindeki soğuk öğleden sonrayı yeniden yaşıyordu – beyaz bulutların göl yüzeyinden yansıdığı beyaz cam tabakasının önünde yükseltilmiş bir dişçi koltuğunda bacakları iki yana açılmış olarak yatışını. Yaşlı adam hızlı hızlı, gizli bir şey söyler gibi konuşurken bacakları ayrık yatıyordu. Acı ile anestezi eriyip birbirine karışmıştı. Daha sonra kanamayı durdurmak için kullanılan, dağ gibi yığılmış pamuk tamponlar. Tırnakları, ayak parmakları tam anlamıyla oluşmuş, küçük, yeşilimsi bir ağaç kurbağasına benzeyen, aşkımızın meyvesi olan dölü-

türü bulunduğu kovayla geldi yaşlı adam. Hâlâ yaşıyordu, ama çok bitkin bir durumdaydı. Issız bir kıyıya dalgaların attığı yarı ölü bir yüzücü gibi yatıyordu.

Sır ortaklığının, iyileştirici gücünün farkına varan Sutcliffe, onu soru yağmuruna tuttu, onu zehirleyen ne varsa kusup çıkarmasını sağladı. Karanlıkta konuştular, konuştular; konuşma seslerinin kesildiği aralarda pencereleri döven yağmurun fısıltısına karışan martı seslerini, feribot sirenlerinin bağırtısını duyuyorlardı. Üzerinde konuştukları konu, ortak üzüntüleri onları paylaşılan duyguların uyumlu ağında birleştirmişti; ama alkolün kandaki ağır helezonları ilerledikçe tutarsızlaşmaya başladılar, sonunda derin bir uykuya daldılar. Sutcliffe'in hıçkırıklarının yerini horultular aldı, o uyudukça horultular daha da görkemli olmaya başladı, başı arkadaşının dost omzuna dayalıydı. Constance yerinden sıçrayarak uyandığında gün ağarmak üzereydi – gece bir perde gibi iki yana toplanarak açılmıştı. Sır ortağını uyandırmamak için parmak uçlarına basarak mutfağa gitti, Sutcliffe kadar kendisinin de ihtiyaç duyacağı büyük bir kahvaltı için suyu ateşe koydu; erken olmamasına karşın acele ediyordu, çünkü gölün karşı yakasında yapılacak işi vardı. Sutcliffe hâlâ uyuyordu, ara sıra gark diye bir horultu çıkardığında gövdesi jöle gibi tir tir titriyor, sonra gene kalıbının içinde sakinleşiyordu. O sabah onun da işi vardı, uyandığında sıcak bir duş ile bir tabak beykınlı omlet bulunca sevinecekti. Gerçekliğin kendini hatırlatmaları da yararlı olmuyor değildi, çünkü telefon çaldı ve uykusunu makasla keser gibi kesti. Constance telefonu kısaca yanıtladı ve şu an gerinerek, esneyerek hayata dönmekte olan konuğuna döndü. "Schwarz," dedi rahatlamış bir halde, "görevine dönmüş, ben de sonunda kendi hastalarıma dönebilirim. Bu sabah daha sonra onunla görüştüğümüzde ona söylememi istediğin bir şey var mı? Ya da, iş oraya kalırsa, karına söylememi istediğin bir şey?"

Sutcliffe derin derin düşündü. "Bir keresinde bana onun öğleden sonraları gölün çevresinde yürüyüşe çıkabileceği sözü verilmişti; bu düşünceye ne oldu?" Constance başını iki yana salladı. "Bunu duymadım. Belki de seninle buluşma konusunda bir isteksizlik göstermiştir. Bunu öğrenirim." Sutcliffe iri gövdesiyle her yanı löpürdeyerek tuvalete gitti, orada okumak üzere *The Times*'ın eski bir sayısını seçmiş, ortalığı toplayıp kahvaltı masasını hazırlamayı Constance'a bırakmıştı, o da bu işi hızla ve özenerek yapıyordu, çünkü alkolü kötüye kullanmanın derecesi tıbbi anlamda onu te-

lâşlandırmıştı. Katil votka şişesi orada duruyor, adeta dişlerini gösteriyordu. Bu kadar fazla yuvarlamışlar mıydı? Tuvaletten gelen sesler ona yanıt vermişti. Constance kapıyı çaldı, iyi olup olmadığını sordu. "İyiyim, teşekkür ederim," dedi. "*Times*'ın başyazısını sökerken büyük emekle döktürdüğüm şeylerin sarmaşığı içinde kayboldum. Sıkı, arıtıcı düzyazı. Bundan sonra boynuzlu bir bakire kadar güzel bir halde tin tin büroma gideceğim. Ah, başım!"

Ama hava açılmıştı, kırılgan bir güneş ışığı parıltılarıyla gölün sisini artırmıştı. Ayrılırken sıcak bir biçimde kucaklaştılar. "Ah, teşekkür ederim, canım!" diye haykırdı Constance içten gelme bir itkiyle, Sutcliffe bir boyun eğme hareketiyle kollarını ardına kadar açtı. "Yarı yarıya," dedi.

Çok doğruydu. "Unutma, Aubrey'e bir şey iletmek istersen Kızılhaçın teledaktilosuyla gönderebilirim." Sutcliffe gene kıkır kıkır güldü, büyük bir canlılıkla başını salladı. "Elbette unutmam," dedi gülerek. "Ama onu bunu bırak da, Connie, lütfen benimle ilişkiyi kesme ve bana yardımcı ol, bunun bir yolunu biliyorsan."

"Elbette."

Küçük büro, Fransız sigarasından çok Türk sigarası kokuyordu, iş arkadaşı Ryder'ın o sabah daha erken gelmiş olduğunu hemen anladı; kendi masasının yanındaki masayı donatan gazete kesikleri, daktilosu yarım kalmış sayfalardan da bu anlaşılıyordu. O hafta İsviçre ve Almanya basınından çevrilmesi gereken öyle çok makale vardı ki. Adeta bıkkınlığın çılgınlığıyla kolları sıvayıp Almanların 'bilmece makinesi'nin şifrelerini kendi haber alma kuruluşları için anlaşılmaz duruma getiren o yayın bozma aygıtını aramaya giriştiler. Binlerce binlerce makale taranmıştı, daha binlercesi onları bekliyordu. Ryder ile ikisinin bu çapraşık konu ile ilgili bilinen her şeyi kapsayan bir 'yayın bozucu dosyası' oluşturması gerekiyordu. Ryder –mesleği subaylık olan birinden beklenmeyecek biçimde– Cermen dilleri ve hukuk alanında parlak bir uzmandı, disiplin ve neşeyle yaptığı bu sıkıcı işe atanmıştı. Fırça bıyıklı, tez parlayan bu ufak tefek adam hep vaktinde gelirdi, sigarayı da içkiyi de ölçülü içer, pek seyrek öfkeye kapılırdı. Sutcliffe ondan nefret ederdi, çünkü Ryder'ın iş ciddiyeti ve başarısı yanında kendi uyuşukluğunun daha çok belli olduğu kanısındaydı hep. Bazan Ryder çevirdiği bir bölümü eleştirdiği zaman öfkeden yavaş yavaş morardığını hissediyordu. Dişlerini gıcırdatır, şakaklarındaki kasların öfkeden tir tir titrediğini hissederdi.

Ama bu eleştirileri eleştiri olarak kabul etmek zorundaydı – üstün bilgili birinin gözlemleri olarak; belirleyici bir etmene de baş

eğmeliydi, çünkü Ryder bölümün başkanıydı, çevirileri onun adı ve imzasıyla gidiyordu. Sutcliffe yalnızca bir kâtipti. Buyruk altında olmak ne iğrenç bir şeydi!

Masasına çöktü, Alman gazete ve dergilerinden kesilmiş koca bir deste yazıyı parmağıyla karıştırırken midesinin kalktığını hissetti. Tam işine başlamak üzereydi ki, Ryder sağ elinde iki şampanya kadehi, sol elinde ıslak beze sarılmış bir şampanya şişesiyle, gülümseyerek içeriye girdi. Apaçık belli olan neşesiyle bugün o Çin horozu gibi yaylana yaylana yürüyüşü daha da belirginleşmişti. "Bugün," dedi, "bir kutlama yapacağız. Bunun için gerekli şeyleri getirdim. Bir içki içmek gerekiyor. Ekselansları dün bize candan tebriklerini gönderdi, bana madalya verilmesini öneriyor." Sutcliffe tiksintiyle inledi. "Hepsi bu mu?" demek üzereydi ki arkadaşı konuşmasını sürdürdü:" Ama nedeni bu değil. Dün gece Londra'yla konuştum, anladığıma göre sonunda şifreleri anlaşılmaz duruma getirme numarasını şimdiye kadar bizim Alman askerlerinden sızdırdığımız -tek- modele dayanarak çözmüşler." Bu gerçekten önemli bir haberdi ve kutlamaya değerdi, çünkü yakın gelecekte pek çok bilimsel makaleden kurtulduğu anlamına geliyordu, bu düşünce Sutcliffe'i mutlu etti. Ama... Ryder'ın madalyasının onuruna içmek istemesine karşın, sağırlık ve mide bulantısı dalgalarıyla etkisinden kurtulamadığı akşamdan kalmalığı bu tasarıyı bir ikileme dönüştürüyordu. Gene de kaba bir insan izlenimi vermek istemiyordu. "Birazcık," dedi hafif bir sesle, ama iyi niyet dolu arkadaşı kadehi ağzına kadar doldurup eline tutuşturarak, "Haydi, delikanlı. Bize!" dedi. İşin tuhafı neredeyse kösnül incelikte yıllanmış bir Bollinger'di, Sutcliffe'in midesi büzüşürken, ağzı sulanıyordu. Gözlerini kapattı, bir tür açlık ve umutsuzlukla, bir kayalığın tepesinden atlayan biri gibi burnunu kabın içine soktu, o değerli maddeden koca bir yudum aldı. Ne iyiydi tadı, evet, ama burgaçlanarak midesine inerken donmuş tepkilerinin hepsini ayaklandırmıştı, önce yavaş yavaş, sonra daha açık kasılmalar halinde. Tuvalete gitmeliydi, hem de acele; utanç verici bir biçimde midesinin bulanmasına öfkelendi. İçinde bulundukları o koca karışıklığın nasılsa bir simgesi gibi görünüyordu bu – dünyanın içinde bulunduğu karışıklık; gerçekliğin kendisinin tam merkezindeki karışıklık. "Hitler'in kesesinden ilk kez bedava içki içiyorum, şu olanlara bak!" Bunca kötü haberler gelir, gelecek bunca karanlık görünürken bir kere daha böyle bir şey ummak olanaksızdı. Ryder, hayranlık duymadığı söylenemeyecek bir biçimde, "Biraz akşamdan kalma olduğunu söylemeliyim!" dedi.

Sutcliffe inildedi, masasındaki yerine geçti, kireç gibi bembeyazdı. "Nazik yaş, altmış üç," dedi, "bir gün o yaşa geleceğimi biliyordum." Ryder'ın bu yaşın ne olabileceği konusundaki sorusuna karşılık olarak büyük bir ciddilikle, "Ne zaman ölüneceği sorununun nasıl yaşanması gerektiği sorunundan önce gelmeye başladığı andır." Tuvaletteki ayna onu fena halde suçlamış, onun cesaretini kırmıştı – gözleri karaciğer salgısıyla torbalanmış gibiydi. Doktor Schwarz, telefon edip yalancı bir ciddilikle karısının öğleden sonra yürüyüşlerinin Sutcliffe ortalarda görünmediği sürece onaylandığını söylediğinde de yüreği pek hafiflememişti; karısını görmeye gelmemeliydi, bakarsın karısı kendisinin izlendiği ya da rahatsız edildiği duygusuna kapılırdı. "Rahatsız etmek!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı güvenilir doktora, doktorsa kendi açısından şunu ekledi:" Öğleden sonra üç ile dört arasında onu almaya gelmeyi kabul eden arkadaşı –Zenci olanı– ona eşlik edecek." Sutcliffe'in bunu onaylayacağını umuyordu.

O günden sonra, öğleden sonraları hayatına egemen olan öğle sonrası törenleri böyle başladı; solgun, sarışın kız ile (çoğu kez menekşe rengi, erguvan rengi, portakal rengi giysiler giyen) ince uzun, göz alıcı Zenci kızın, gri gölün kıyısı boyunca ağır ağır kol kola yürüyüşleri. Arkalarından, epeyce uzaktan kara gözlükleri, şapkasıyla saklanır gibi yakasını kaldırmış Sutcliffe geliyordu. Onu görebilmek için yapıyordu bunu; bunu yapma isteğine dayanamıyordu, çünkü karısı yüzünden hâlâ acı çekiyordu, rahat duramayan hayal gücüne kadın egemen oluyordu. Büyük bir yılan gibi kıvrımları açılan o hastalık gerilemeleriyle, dolambaçsı dönüşümleriyle onun rahatını bozuyordu. Bir cenazeyi izler gibi bu iki kadını izliyor, kendi kendine patırdıyor, hazan birden sağa ya da sola bastonunu savurup vuruyor, sanki hayali çiçeklerin başlarını koparıyordu, Büyük Kordon'un amansız gri çimento yollarında yetişmedikleri için.

Ara sıra o kara kız durur, bir şeyi gösterir, çoğu zaman gülerek, neşeli hareketler yaparak konuşurdu; çın çın öten sağlıklı bir kahkahası, şemsiye gibi açılan büyük bir ağzı vardı. Soluk yüzlü arkadaşı gene de gülmüyordu, çünkü büyük bir şaşkınlık sonucu dilsizleşmişti. Gene de bazan gelişigüzel bir sözcüğü, yabancılığına şaşırdığı küçük, açık seçik bir sesle yankılıyordu. Bütün davranış tarzı onun korkup on yaşına geri çekildiğini gösteriyordu.

Onların çok çok arkasından bu kutsal olmayan Teslis'in yalnız kalmış tutsağı yürüyor, kafasında yazgıyla, Doktor Schwarz'ın iyileştirme yöntemiyle ilgili cinayet düşünceleri dolaşıyordu. Orada olmayan doktora zihninden, "Çok iyi biliyorsun," diyebilirdi, "çok iyi biliyorsun ki, Schwarz, bilinçaltının içi boşaltıldı – içinde hiçbir şey kalmadı. Yani o modası geçmiş elektro-kasılma sağaltım sarhoşluğu yaratan o kafa düzme makinesiyle, oğlum, yeniden dibe döndün. Herhangi bir şair sana asıl hastalığın, şiştiği zaman gerilimi yaratan, gerçekliğin düzenini bozan benlik olduğunu söyler. Daha sonra yeraltı cüceleriyle, *Doppelgänger*'leriyle[1] bilinmeyen karışır işin içine; ama bu basit gerçeği bir kez kavrarsan pozitivizm bir pelerin gibi sırtından kayıp düşer. Bozuk para delikten düşüyor, jeton yerine yerleşiyor, telin ucunda Dalai Lama'nın kendisi; şimdi ortaya çıkan şey şiir – doğanın o son derece sapkın eylemi! Kimlik bunalımının, gerilim noktasının, alev alma noktasının, turnikenin öte yanında bulunuyor. Insan bir kez bu sakin sulara vardı mı her şeyde başka bir anlam bulur." Böylece ardına gizlenmeye çalıştığı abartılı kılığıyla, ağır gövdesiyle yürürken durup karısının sırtına bakabilir, bu arada monoloğuna dönebilirdi. "İşte ancak, ancak böyle insan büyük bir âşığa dönüşür; eski, kurumuş aşk şiirlerinin yara dokusundan kurtulur; zincirleme içilmiş sigaralı gözlerime, taşemen balığı ağzımdaki gülümsemeye karşın her zaman olduğum Kişi'ye dönüştüm. Göl kıyısında bulunan ve delilere yaranmak gibi boşuna bir çabayla onlara verilmiş oyuncakların arasında Connie'nin beyaz gömleğiyle, bir tomar anahtarla dolaştığı büyük akıl hastanesinin yoğun bakım bölümü için yaratılmış bir âşık. Schwarz, Hıristiyanlığın dışına çıkar, parmaklıklar arasından ona bakarsan kanın donar!"

İlerdeki kızlar *beignets de pommes*, yani elmalı çörek satılan bir tezgâhın önünde durup birer tane aldılar; bütün bu sofuca kafa yormalardan Sutcliffe birden fena halde açlık duydu. Gizlice tezgâha yaklaşmak için onların yürüyüşlerine devam etmelerini bekleyemiyordu. Sıcak çöreklerini ısırır, parmaklarından ve dudaklarından sızan şerbeti mutlulukla yalarken onları kurt gibi seyretti. Bu basit hareket kızları, okula gitmedikleri bir öğleden sonradan yararlanan öğrencilere çevirmişti. Solgun olanı sanki tozşekerin tatlılığı ona çoktan unutulmuş, karanlık anıları geri getirmiş gibi neredeyse gülümsedi. Yeniden sessiz yürüyüşlerine döndüler, bu arada

[1] Yaşayan birinin hayaleti. (Çev.)

Sutcliffe'in midesi açlık duygusuyla kasılmış, ağzı sulanmıştı. Onların makul oranda uzaklaşmalarını, kendisini tezgâha koşup hemen bu hoş yiyecekten iki tane istemesi için rahat bırakmalarını beklemek tam bir işkenceydi. Gerideki gri dağların önünde gittikçe uzaklaşan sırtlarını seyretti, kendisi hâlâ ayakta dikilmiş, her iki elinde bir çörek tutuyordu, gözleri yaşlarla doluydu. Suçluluk duygusuna kapılmıştı. Büyük bir açlıkla yedi, bu ateşli iştahına şaşırmıştı. Yok olup gitmiş sahneler geldi gözünün önüne – kollarının arasında gözleri kapalı, zambakların arasında uyuyan Ophelia gibi uyuyuşu; o zamanlar bile zihni aşınmaya başlamıştı, onu hamile bırakabilirse zihninin toparlanmasına yardımcı olacağı düşüncesi inatla aklına takılmıştı. Ama o Sutcliffe'in isteğinin ne anlama geldiğini anlamamış gibi davrandı. Bir hayvan gibi, ama hiçbir coşku duymadan ona boyun eğdi, ona cinsel açıdan her türlü serbestliği tanıdı, ama en küçük bir katılma belirtisi göstermeden. Öpüşleri havada yok oldu, sonuçta çocuk falan olmadı. Paltosuna daha sıkı sıkı sarındı, orada olmayan Schwarz'la –Hıristiyanların ruhu için ölümü simgeleyen ünlü Zenciyle– gizli monoloğuna döndü. Mutsuzluğun o yaşlı uzmanı, hep ortalarda olan, telefonun çalmasını acele etmeden bekleyen ölüm! Gri Cenevre'de o yumuşak sesli, müstehcen saat kuleleri çanlarının sesini kısmıştı: geceleyin içe doğru göçük kıyının dayanıksız ağzındaki yaşlı dişler ağrıyordu. "Bir hastanın intiharına karşı *hangi* önlemler alınabilir?" Schwarz alçakgönüllü bir biçimde sormuştu; bunun kesin olanaksızlığının genişlik derecesini göstermek ister gibi ellerini açmıştı. 'Hiçbir.' Hıristiyan zihni isli bir harikalar ülkesi, diye düşünüyordu mutsuz yazar, o ağır gövdesiyle yürürken. Nitelikleri olmayan bir gerçeklik, aldatıcı bir ruh düşünmek neden bu kadar güç.ü? Bu çaresizlik yüzünden bütün Avrupa kan zehirlenmesinden ölüyordu. Onların ikisi de daha önce öyleydi, karısı geri çekilip, mantığın ve aklın koruyucu ağını geri çevirmeden çok önce. Zeki olmak çok hoş bir şeydi – onunla konuşmalarında bilinçli bir biçimde alaylı önermeler ileri sürdüğü için ne acı bir pişmanlık duyuyordu, onlara bakıp zekâsına onun hayran olacağını düşünmüştü aptal gibi. Örneğin kendisi için aşkın çelişik yanının insanın hem sürekli hem fazla uzun sürmeyen bir şey istemesi gerçeğinde yattığını söylediği zamanki gibi. Sevgisinde içtenlikli olmamanın karşılığını çok iyi almıştı! Beyaz gömlekli doktorlar çevrelerine üşüşmüştü, sesleri güvelerinkinden kısıktı

Böylece Freud'lü, Jung'lu Viyana dönemi başlamıştı – adeta ruhçözümün tatlı-ekşi domuz eti. Bütün korkuları dumura uğramış istekleriyle acemi halk dokuması 'bilinçdışını', parça parça etmek. Kendisi bu düzeneği oldukça çabuk kavramış, bunun önümüze sürdüğü önerilerden sersemlenmişti; ilk zamanların heyecanı içinde hiç kimse bu olağanüstü açılımların bir çıkmazla sonuçlanacağını bilmiyordu. Halk dokumasında atlanmış bir ilmik varsa yapılabilecek bir şey yoktu – bütün kumaşın ipliklerini çözen intihardan başka kuşkusuz. Gene de bu eğleşmeden çok şey öğrendi. Bu bir sınavdı, hem de ciddi bir sınav. İçki ile kremalı pasta onun hakkından gelmişti. Birisi, belki de Freud'ün kendisi, güçlü kişiliklerin hemen hemen her zaman temel bir güçsüzlüğün, temel bir kusurun çevresinde oluştuğunu söylemişti ona. Bu eksiği fazla fazla kapama çabası içinde yaşıyoruz; acı gözyaşları katılaşıp derinlikle kavrayış mücevherlerine dönüşüyor. "İstridyenin hastalığı o incidir." Bir-iki içkiyle sakinleştikten sonra, mutluluğu bulamadıysa herhalde ona kucak açmaya hiçbir zaman hazır olmadığı için bulamadığını anladı. Şimdi böylesine uzun bir terslikler döneminden sonra Batılı İnsan'ın önceliklerinin ne anlamda yanlış olduğunu anlamıştı; hedef tahtası apış arası değil iki gözün arası – arı görme gücünün epifiz bezi.

Önü sıra gittikçe uzaklaşan iki kadının karaltısını seyrederken başka anılar da su yüzüne çıktı. Onlar yakında Kordon'un sonuna ulaşacaktı, böylece kendisi için tanınma tehlikesinin olmayacağı yan sokaklara sapma işareti verilmiş olacaktı. Zenci kadın Trash bugün çok hareketliydi, ama onun o güçlü kahkahasını duyacak kadar yakında değildi; iyi ki de öyleydi, çünkü bu ona yeraltı Viyana'sında Sapho'cu bir gece kulübünde, sırf kendisi onu arkadaşından koparmak, sözümona yeniden ele geçirmek umuduyla onları izledi diye onun nasıl korkunç bir olay çıkardığını hatırlatarak öfkelendirecekti. Öfkenin etkisiyle Sutcliffe, Trash'e yumruğunu sallamış, onu fena döveceğini söylemişti, bu arada kulağına bir yumruk yemişti, kafasının içi vınıldamıştı. Kapı suratına çarpıldı, dikiz deliği kapandı, yağmak üzere olan karın ve gecenin kokusuyla dolu, hava akımlı sokakta yapayalnız kalmıştı. Sokağa saptı, bir kahveye girdi, kafasının içi birbirini tutmaz utançlardan, tiksintilerden oluşan bir pıhtıya dönüşünceye kadar içti. Trash bir kadın değildi, dayak üzerine çalışıyordu, kendi kendine böyle dedi. Kahvenin girişindeki bir askıda asılı duran bir baston ilişmişti gözüne. Aklına

bir şey geldi. Üzerlerine yürüyecek ve hasta karısıyla kendisinin arasına zorla giren o Zenci kadına gerekli cezayı verecekti. Çalınmış silâhıyla yalpalaya yalpalaya geri döndüğünde şaşırarak kapının aralık olduğunu gördü. Biraz sendeleyerek, ama gözlerinde savaş parıltılarıyla içeriye girdi, boğucu derecede toz ve kedi sidiği kokan, boydan boya damasko perdeli koridordan başarıyla geçti. Bu yüksek tavanlı salonu tam girmişti ki elektrikler çat diye söndürüldü, tuzağa düşürüldüğünü anladı; çünkü çıplak karaltılar her taraftan, perdelerin arasından fırlayıp sopalarla, şemsiyelerle onu dövmeye başladılar. Şapkası hamura döndü, kravatı bir tutuşta çekilip çıkarıldı; sopaların etkisiyle dizüstü çöktü, bastonla kendini çılgın gibi savunmak zorunda kaldı, bir-iki kez vurmayı başarmasına karşın çoğa kalmadan elinden silâhı alındı ve görünmez kızlar –hiçbirini görememesine karşın kokularından anlamıştı kadın olduklarını, çünkü– tarafından etkisiz duruma getirildi. Bereket versin gözlüğünün hiçbir yerini koparmamışlardı, çünkü pahalı bir gözlüktü. Bu sopa ve yumruk yağmurundan kendini toplayabileceği kadar toparladı. Utanç verici bir biçimde yavaş yavaş dört ayak üzerinde, on kapıya giden koridora doğru ilerledi, bir kez dışarı çıkınca kızlar yakasını bıraktılar gitsin. Her yanı çürükler içinde, utançtan terleyerek sürüne sürüne sokağa çıktı. Bir süre ayakta dikilip göğe sövdü, ama yüzünü karıncalandıran hafif karla canlandı...

Ay! Ama şu anda kadınlar dönüşe geçmişlerdi; sıvışmayı akıl etti, hem de bunu büyük bir çeviklikle yaptı, anacaddenin karşısına hoplayıp geçerek kimsenin onu tanımayacağı bir yan sokağa saptı, ağır ağır bürosunun yolunu tuttu, altıya kadar orada kalır, daha sonra üniversite hocası kılıklı arkadaşına katılmak üzere eve ya da ağır eşyalarla dolu, iyi aydınlatılmamış, kasvetli ve o çirkin bara giderdi doğruca. İki bekâra uygun bir koza. Burada bir içki ısmarlayıp Cenevre gazetesiyle birlikte oturdu, gazete öylesine kötü derlenmiş, kötü yazılmıştı ki dağdan inme, okuması yazması olmayan bir kuş beyinlinin elinden çıkmış gibiydi. Hangi vatandaşın olursa olsun umutsuzluktan kanını donduracak savaş haberleri bile lekeli paragraflardan anlamsız şeyler haline gelmişti; bir İsviçreli'nin Fransızcası olmasından kaynaklanıyordu bunun birazı – bir gitarın içine boşaltılmış yulaf bulamacı!

Sonunda Toby göründü, kasılarak içeri girdi; casus olmak çok hoşuna gitmişti, her ne kadar masa başında da yapsa bu işi. Kara

gözlükler takıyor, çok geniş kenarlı bir şapka giyiyordu; hep bir omzunun üzerinden arkaya bakardı, birinin onu 'gölge gibi izle'diğinden kuşkusu yoktu. Masanın altına bakıp silâhlı adamlar arıyordu, yatağın altında adam kaçırıcılar. Tipik bir gizli servis harekât görevlisiydi. Sutcliffe bütün bu saçma davranışlardan sıkılmıştı, ona birtakım oyunlar oynuyor, güç kuruntuları yerine, korkacak somut bir şey veriyordu onun eline.

Tuhaf telefonlar edildiği, karanlık bastıktan bir süre sonra gizemli, büyük, siyah bir otomobilin, camları kurşun geçirmeyen bir Alman Hoch'unun onların sokağında devriye gezdiği gibi yalanlar söylüyordu. İçi silâhlı adamlarla doluydu; arkadaşına gizli servisten kurşun geçirmeyen bir yelek istemesini şiddetle öneriyordu, bakarsın bürodan eve gelirken saldırıya uğrardı. İşte buna Toby gene de karşı çıkıyordu – dediğine göre yelekler ağırdı, fıtık yapabilirdi. Bununla birlikte bu propagandadan etkilenmişti, sokakta yürürken yanını yöresini tedirginlikte kollarmış gibiydi.

Şimdi son derece neşeli bir durumda şu köhne bara girdi, paltosunu, şapkasını astı; gönül borcu duygusuyla kollarını açarak, gümbürdeyen bir sesle konuştu. "Sevgili dostum, sana nasıl teşekkür etsem?.. Senin şu lastik bantlar... harika bir buluş, dünyanın en müthiş kamu hizmeti.. hatta gizli hizmeti... şu öğle saatinde onurumu kurtardı... Bayan Farthingale Galileo ile birlikte, *eppur si muove*[1] diyebildi... Tanrıya şükür, onun mahmuzlarını takıp iyi haberi ta nereden nereye taşıması gereğini ortadan kaldırdı..."

Evrak çantasını göz önü bir yere koydu, Fransız bilardosu oynamak üzere Sutcliffe'i eliyle işaret ederek bilardo salonuna çağırdı, ışıkları yaktı, tahta üçgenin içinde kümelenmiş duran topları inceledi – Büyük Piramit'in karekök beşinin simgesel özeliklerini çağrıştıran o üçgen oluşum: ta uzaklardaki Blanford'un batta o sırada böyle çapraşık konularla ilgili kocaman bir gravür kitabında düşünceli düşünceli seyrettiği simge. İkisi ara sıra biraz işten söz ediyorlardı, ama çoğunlukla insanın bütün dikkatini vermesini gerektiren bu işi sessizce yapıyor; vuruşlar, yorumlar arasında uzun uzun düşünceye dalıyorlardı. Gevşeyip rahatlayınca istekalarını rafa koyup, her zamanki masalarına döndüler. Toby saatine baktı, ikisinin de nasıl kotarılacağını bilmediği akşam yemeği gibi biçimsiz bir sorunla uğraşmadan önce bir tane daha parlatacak zamanlarının olduğunu söyledi. "Anladığıma göre senin Ryder madalyaya

[1] (It.) Yine de dönüyor. (Çev.)

aday gösterilmiş," dedi. "Ona hiçbir yararı olmayacak; şu Allahın cezası askerler kendi adamlarına zavallı yaşlı büyükelçiler tarafından sivil madalya takılmasından hoşlanmazlar." Sutcliffe, "Kabul etmemek olanaksızdı herhalde," dedi. Toby başını salladı ve ekledi: "Adamın Satürn yıldızı kötü bir konumda galiba." Kapı tık diye açıldı, Toby haykırdı: "Ah işte geldi! Sana ne olduğunu merak ediyordum." Gelen Constance'tı. Sutcliffe arkadaşına sitem dolu bakışlarla baktı, çünkü besbelli ki o bu ziyaretten haberdardı – Constance'ın ona telefon etmiş olduğuna kuşku yoktu. "Bana söyleyebilirdin," diye homurdandı.

Toby kasım kasım kasılarak," Çok gizliydi -Constance'ın dediğine göre– ben de bu gizliliğe saygı gösterdim, öyle değil mi, canım?"

Bir önceki sefere göre Constance hem daha rahatlamış görünüyordu hem de daha iyi giyinmişti, ya da belki de dostluklarının yakınlık duygusuyla çiçek gibi açılmıştı. Öte yandan Sutcliffe'in yanında içki ve karşılıklı sohbetin yardımıyla vicdanını temizlemek, suskunluk eğiliminden de kurtulmasına sağlamıştı. Ama ister öyle, ister böyle olsun, onların arasındaki yerini alırkenki içtenlik ve yalınlığı sevecen bir suç ortaklığını ele veriyordu. Üstelik şimdi onun elinde ilginç, korkunç derecede ilginç bir tartışma konusu vardı. Toby'ye, "Benim vereceğim haberi zaten duymuş olduğunuzdan eminim, çünkü benim anlayamadığım bir nedenden dolayı herkes Prens'in iki taraflı bir ajan olduğundan kuşkulanıyor," dedi. Toby ciddi ciddi başıyla onayladı. Constance, "Bu kesinlikle yanlış," dedi. "Bazan bizi çok sert bir biçimde eleştiriyor, ama düşünce olarak tam anlamıyla müttefiklerin yanında. Her neyse size ondan söz ediyorum, çünkü biraz önce onunla teledaktilo aracılığıyla uzun uzun yazıştık, görüşmeler için buraya inmesine izin verilmesini istiyor." Toby bunları biliyordu, çünkü Prens, Kahire'yle birtakım gizli haberleşmelerin konusuydu bir süredir, buradan anlaşıldığına göre de 'iş görüşmeleri' olarak nitelenecek belirsiz nedenlerle Fransa'nın işgal edilmemiş bölgesine dönme tehdidinde bulunduğu için davranışları kaygı ve korku yaratıyordu. Toby'nin kendisinin bu konuda sağlam görüşleri yoktu, ama kendi patronlarının görüşünü yankılamak namus borcuydu, onlar da Kahire'nin şeytanca kuşkularıyla yedekleniyordu, Kahire'deki Tuğgeneral Maskelyne, yaşlı adamın bir değeri olduğu kanısında değildi, onun Avrupa'da sürtüp askeri değerlendirmeleri, hatta belki de şifreli mesaj-

ları hiç kuşkusuz Almanlara iletmesine izin vermenin anlamı yoktu ona göre. Maskelyne olanak bulunursa onun yolculuğunun engellenmesini istiyordu, bir kez Cenevre'ye geldikten sonra kaçamaklı konuşmalarla, vize sorunlarıyla yıldırılmasını öneriyordu. Ama bunu söylemek kolaydı, yapmasıysa güç, çünkü Mısır'daki Büyükelçi, Prensi çok tutuyordu, kendisine başvurulsa Ordu Gizli Servisinin pençesinden onu kurtarıp bu dileğini yerine getirirdi. Amaçlanan sonuca ulaşabilmek için yapılacak tek şey, Prense olabildiğince çok bürokratik engel ve karışıklık çıkarmaktı, bunlardan umutsuzluğa kapılan Prens bakarsın sıkılır, yolculuktan vazgeçerdi. Toby bunu Constance'a dikkatle açıkladı, kendisi durumu anaçizgileriyle aktarırken onun artan sabırsızlığını gözlüyordu. "Sen o yaşlı adamı bilmiyorsun," dedi Constance, "son derece hoş biri, ama aynı zamanda çok da inatçı; onun yanında yer alacak, senin o burnunun ucunu göremeyen, iğrenç Gizli Servis Şubesine karşı olan pek çok insan bulacaktır. Bu sözlerimi unutma."

Toby içini çekti, garsondan içki istedi, kendi kendine dediği gibi, Constance'a terinin soğuması için zaman vermekti amacı; ama o topu hemen karşılayıp geri gönderdi: "Her neyse, zarlar atıldı, çünkü İsviçreliler ona vize verdiler ve Kızılhaç, Büyükelçiye telgrafı çekti." Toby başını salladı, içini çekti. "Ama ordu ulaşımı öncelikler esasına dayalı olarak denetim altında tutuyor. İki ay sonrasına kadar yer olmadığı yalanını uydururlarsa... işte Maskelyne kafasından bunu geçiriyor... Kızılhaçın Kahire'de ne kadar gücü var acaba, merak ediyorum?"

Beriki kıkır kıkır güldü. "Yakında göreceksin. Yaşlı delikanlı yarın havada olacak, hafta sonuna kadar Türkiye üzerinden geçer. Benden bir toplantı çağrısı yapmamı istedi bile, ben de bunu Felix Chatto'ya havale ettim."

"Bana tanıdık gelen bir başka ad daha," dedi Sutcliffe, hiçbir şey anlamadığı duygusuna kapılarak. "Konsolos değil mi o? Ben öyle sanıyordum."

"Elbette, çok iyi tanıyorsun. Senin kimliğin konusunda hiçbir kuşkum kalmadı. Sen Viyana'da Aubrey ile birlikteydin, o sırada Livia, yani kızkardeşim... Savaş patladığı zaman ortadan kaybolan kardeşim."

"Aubrey onu gerçekten seviyor muydu?" Kız buna heyecanla, "Elbette seviyordu? Başka kimi sevecekti?" derken yüzünün kızardığını fark edince şaşırdı.

"Peki Felix de mi?"

"Bunu kendisine sorabilirsin. O burada, konsoloslukta, konsolosluksa bütün sabah, herkese açık."

"Peki Livia?"

"Ortadan yok oldu. Onu büyük bir Nazi toplantısının haber filminde gördüm. Üniformalıydı. Ondan sonra haber alamadım. Bu konuyu düşünmeye cesaret edemiyorum, Robbie." İçli dışlılık göstergesi olan bu sözcük hoşuna gitmişti. "Evet, lütfen bana Robbie de, Aubrey de bana böyle der; o zaman kendimi ona daha yakın hissediyorum. Ne de olsa sana çok şey borçluyuz, senin Freud'ün bizi Viyana'ya getirtti. Zavallı bahtsız Pia! Ona bir yararı olduğundan değil, yazık ki!" Constance onun kolunu tuttu, sıktı. "Özür dilerim," dedi. Şimdi de Toby onları sadede çağırdı. "Asıl konudan ayrılıyoruz, konumuz şu: bizim yaşlı herif her şeyi halledip her türlü gizli işbirliği ve entrikaya girişecek mi? Onu izleyecek adamım yok." Constance güldü, sır verir gibi yanıtladı: "Onun için buna gerek olmayacak. İstersen sana onun *bona fides*'i[1] için güvence veririm. Yıllar önce Mısır'dan ayrıldığı günden beri adına ayrılmış bir odanın bulunduğu Orion Otelinde kalıyor."

"Sonra Aubrey'le ilgili son haberler de onda," dedi Sutcliffe, sonra birden durdu, ne yapacağını şaşırmıştı, çünkü bu söz tarihe karışmış olan Sam'in hayaletinin aralarında belirmesine yol açmış gibiydi. Kız başını salladı. Hafifçe solgun görünüyordu. Prensin ne gibi önerileri varsa güvenlik yetkililerinin bunlara kulak vermesini Kızılhaçın istediğini ekledi, "Bu yüzden ilk genel toplantıya senin bölümün bir temsilci göndermesini istiyorum, orada Prens bizim Mısır'daki çalışmalarımızı anlatacak, daha sonra kafasında ne varsa ortaya dökecek. Ben yalnızca İsviçre Bölgesi Örgütünün tıp danışmanı olarak katılıyorum. Bunun dışında bir yetkim yok. Ama vakit kaybetmemek için toplantıyı bu biçimde benim düzenlememi istediler."

"Yaşlı delikanlı konusunda düşünceli davrandığı için Kahire'yi suçlayamam," dedi Toby. "Benim fişlerimde gece-gündüz Almanlar için çalışan Faruk'un adı olsaydı ben de çok tedbirli davranırdım. Evet, kuşkusuz birini göndereceğiz, belki de ben gelirim, çünkü savaştan önce yazınızı nasıl geçirdiğiniz konusunda birşeyler biliyorum, sonra yakında kapanması gereken kapılar kapanmadan ajanları işgal edilmemiş bölgeye sokmakta epey zorluk çekiyoruz."

---

[1] (Lat.) Sadakat. (Çev.)

"Kapıların neden kapanması gerekiyor?" diye sordu Sutcliffe, arkadaşı yanıtladı: "Çok fazla şey dönüyor. Sonunda sabırları tükenecek ve bütün bölgeyi işgal edecekler. Bu arada Fransızların Almanlarla işbirliği yaparak işlerimizi çok güçleştirmesine karşın biz fırsattan yararlanıyoruz."

Sutcliffe, Constance'ın geleceğini Toby ondan gizlediği için içten içe gücenmişti, bunun intikamı olarak onları kendisine her şeyi büyük çabayla açıklamaya zorlaması gerektiğini hissediyordu – bu gizli işbirliğinin cezasını çekmeliydiler. Onun huysuzluğunun gerisindeki nedenleri hisseden arkadaşı, füze gibi yükselmiş fiyatlarına karşın hâlâ iyi yemek yenebilen Lucrèce'e onları yemeğe götürmeye karar verdi. Prens konusu şimdilik rafa kaldırılmıştı, geceyi dostça takılmalar ve şakalarla geçirdiler.

ALTI

YENİ GELEN KİŞİ

Constance'ın Prens ile ilgili kehanetleri ve Prensin gücü palavra değilmiş, çünkü hafta içinde kendilerini rüzgârlı havaalanında, yalnızca uçak pistinin parıltısıyla delinmiş bir karanlıkta dikilmiş, Prensi Cenevre'ye getiren uçağı beklerken buldular. Prens her türlü engeli gülünç bir kolaylıkla aşmıştı. "Benim patron çok üzgün," dedi Toby. "Prensin adını büroda anmayı yasakladı bana, çünkü o adı duyunca dişi zonkluyor. Kahire deliye döndü."

"Ona her zaman birisi kızıyor," dedi Constance, "ama yararı yok." Karşılama komitesinde Constance, Kızılhaç temsilcisi koca göbekli bir İsveçli banker, Konsolosluktan Felix Chatto, o özentili casus havasıyla Toby, yumurta gibi tüysüz Mısır Maslahatgüzârı vardı. Bir uçağın dağ zirveleri arasında boğuklaşan, yükseklik ve konum değişiklikleriyle tonu değişen sesini duyuyorlardı – herhalde içi tıklım tıklım yolcu dolu bir İngiliz Ensigh'ıydı. Hiç değilse öyle umuyorlardı. Havaalanı yapıları karanlıktı, donuk ışıklı birkaç bekleme salonu dışında. Hava soğuktu, havada sonbahar kokusu vardı. Sokağa çıkma yasağı ve yiyecek kıtlığı yüzünden şimdiden kıvrılıp uykuya yatmış ya da Nazi gecesinin sessiz, arkadaşsız saatleri boyunca gözünü kırpmadan sabahı eden, soğuktan donmuş Avrupa kentleri hayal etmek güç değildi. Bekleme salonunda bar açık değildi, yoksa başkası adına katlanılan bu yoksunluk düşüncesinden kurtulmak için ya bir kahve, ya da bir viski içerlerdi. Sonunda göğün karanlığının içinden bir uçak belirdi ve bunun kendi uçakları olduğunu anladılar. Uçak pistin sonuna kadar sessizce ilerleyerek durdu, çoğu asker ya da diplomat olan yolcularını boşalttı, aralarında çok şık giyimli, yakasında taze bir çiçek bulunan, acelesizce, zarif bir biçimde yürüyen Prens de vardı. Küçük kalabalık bir yarım daire biçimini almıştı, Prens geldi, bir tanıdık yüzden sonra besbelli ki bir başka tanıdık yüzle karşılaştıkça gülümsüyor-

du; ama Constance'ı görünce durdu, birden onu tanıyarak hafifçe yerinden hopladı. Hemen kollarını ona dolamış, acıtıncaya kadar omuzlarını sıkmıştı. Sonunda kollarını gevşetip Constance'ı serbest bırakınca Constance onun gözlerinin yaşlarla dolu olduğunu gördü. "Kesinlikle bizim hatamızdı," dedi fısıltıyla, "Prenses sizden hiçbir şeyi saklamamamı tembih etti. Onunla ikimizin hatasıydı, o piknik. Onun ölümü, *aie!*"[1] Parmağını kaldırdı, alnına hafif hafif vurdu.

Constance sanki onu rahatlatmak, bu kadar yoğun duygudan kurtarmak için ellerini sıktı, böylece Prens sonunda dikkatini başkalarına yöneltip, onun durumunda birinin böyle bir törende davranması gerektiği gibi davranarak orada bulunan herkesi tek tek selâmladı. Provence'tan hatırladığı Felix Chatto'ya tanışıklığını gösterir biçimde üç-beş söz söyledi. Genç adam siyasal kavrayışı için övgüler duymaktan çok hoşlanmıştı. "Sizin siyasal yargılarınızı hatırlıyorum," dedi Prens, "budala amcanız gaf üzerine gaf yaparken o yargılarınızı hiç unutmadım." Felix için müzik kadar hoş sözlerdi bunlar. Prens böylece görevini tamamlayınca izin istedi, saat çok geç olmuştu, geceyi uzatamayacak kadar yorgundu. Yarınki toplantıya dinç gelebilmek için gerçekten de biraz uyuması gerekiyordu – ona bunu kim çok görebilirdi?

Prens ile bankeri, Prensin oteline götüren Kızılhaçın siyah limuzinini resmi araba sürüsü izliyordu, kente yaklaşınca her biri bir yöne dağıldı. Felix, Constance'ı evine bıraktı, iyi geceler dilerken onu yanağından öptü. Prens, Constance'a Aubrey Blanford'un gönderdiği büyük bir zarf vermişti, içinde onun okuması gereken mesajlar, el yazmaları vardı, o da yatmadan önce onları gözden geçirmek için sabırsızlanıyordu.

Ertesi gün Konsolosluğun sık sık iğreti olarak toplantı salonuna dönüştürülen balo salonunda toplandılar, adeta yeni yıkanmış, ütülenmiş, Prens büyük bir güvenle toplantıya başkanlık etti. Gözünün parıltısı yerine gelmişti, resmi davranış göreneğinin incelik ve alaycılığıyla birlikte. Onlara Mısır açısından savaşın durumunu kısaca anlatarak konuşmasına başladı. "İngilizleri çok rahatsız ediyorum," diyerek gerçeği kabul etti, "çünkü benim Gizli Haberalma Teşkilatım onlarınkinden çok daha iyi; biliyor musunuz, yansız olduğumuz için Alman Savunma Hattının gerisinde diplomatik temsilcilerimiz ve normal diplomatik valiz kullanma olanağımız

[1] (Fr.) Ay, uf! (Çev.)

var. Yani bu konuda çok şey bilmemizin şaşılacak bir yanı yok. Kuşkusuz müttefik olarak aktarabileceğimiz ne varsa aktarıyoruz, ama çoğu kez bize inanılmıyor, iki taraflı çalıştığımızı, onlara yanlış bilgi verdiğimizi düşünüyorlar... Aman Tanrım, ne kuşkucu, ne işkilli bir insan soyu bunlar!" Merkezi ısıtma tam islim çalışıyordu, salonu biraz sıcak bulan Prens iç cebinden bir yelpaze çıkarıp konuşmasını sürdürürken yelpazelendi. Bu kadar aklı başındalık olurdu, Polonya saldırısından başladı, onun ardından gelen olayları sırasıyla anlattı; onu dinlerken kendilerini yaşlanmış hissettiler. Her bir büyük çarpışma ya da felâket can evlerine çakılmış bir çivi gibi vicdanlarına saplandı. Dunkirk, Fransa'nın yenilgiye uğradığı Sudan, Britanya savaşı, Paris'in düşüşü. "Bundan sonrası için ne denebilir?" diye devam etti. "Tarihini bilmiyorum, ama size söyleyeyim. Benden duyduklarınızı İngilizlere söylemeyin, çünkü inanmazlar. Ama bütün ajanlarım, bütün başka kaynaklarım çok yakında Rusya'ya saldırılacağında birleşiyor. Böylece baskı epey azalacak, ama Berlin-Roma eksen ülkeleri ordularının yeniden toparlandığı çölde azalmıyor."

Bunları burada kesip sırf Kızılhaçla ilgili bütçeler, bilançolar, atamalar sorununa geçti. "Bu yolculuğum herkesin biraz kafasını karıştırdı, ama aslında bunun özellikle gizli bir yanı yok. Çeşitli kişilere ileteceğim şeyler var, İsviçre'yi, olanak bulursam Paris'i kısaca ziyaret etmemi gerekiyor. Her ikisi için de gerekli izni bu hafta alacağımı umuyorum; ama ben Almanlarla konuşurken Fransa'nın işgal edilmemiş bölgesinde bir temsilcimizin olmasını önermek istiyorum. Aix'te mi olur? Marsilya'da mı? Avignon'da mı? Bilmiyorum. Bunun pek acil olmadığını düşünebilirsiniz, ama bana kalırsa o bölgenin özgürlüğü uzun sürmeyecek; İngilizlerin ajanlarının oraya sızması çok çok kolay, Almanlara karşı ne kadar muhalif ve direnmeci varsa, sanayileşmiş kuzeye oranla onlar orada daha rahat örgütlenebilir. Fransızların nasıl insanlar olduklarını da bilirsiniz. Emirlere uymazlar ve tam anlamıyla bencildirler; er ya da geç bir gaf yapacaklar ve Almanların demir yumruğu da oraya inmekte gecikmeyecektir. Kızılhaç malzemesinin oraya ulaşıp tıp görevlilerine gerektiği gibi dağıtılmasını sağlayacak bir adamımız olmalı orada. Almanların böyle bir isteği geri çevirecekleri görüşünde değilim, çünkü antlaşmada imzaları var ve bizimle anlaşmayı bozmuş değiller." Komite o--u sessizce ve saygıyla sonuna kadar dinledi; hiç kimsenin kendi uzmanlık alanı konusunda özellikle açık seçik bir

görüşü yoktu, ne de herhangi içinden çıkılmaz bir bütçe sorunu vardı. Mısır'da her şey yolunda gidermiş gibi görünüyordu, hatta yeni oluşturulan Roma-Berlin ekseninin karşısına güven ve kararlılıkla çıkılıyordu. "Peki ne olacak?" dedi Prens. "Savaş dört ya da beş yıl daha sürecek, ardından barış yapılacak; yapılacak, ama *nasıl* bir barış, *hangi* koşullarda, bunu bilemem! Her şeyi bilirmiş gibi görünsem de... bunun bir sınırı var. Nostradamus'a sormanız gerekecek!"

O akşam konsoloslukta Prens onuruna verilen bir kabul resmi vardı, yalnızca Felix çağrılmıştı. Constance'ın kendi işleri vardı, öte yandan Toby'nin bölümü gizlilik özelliğinden dolayı davetiye listesinde hiç yer almazdı. Prens çok formundaydı. "Felix!" diye haykırdı, "sana adınla seslenebilirim herhalde, çünkü biz eski Provencelılardanız, öyle değil mi? Felix, seninle amcan Lord Galen konusunda açık açık konuşmak istiyorum. Ne yazık ki İngilizler onu yanlış bir yere atadılar ve o saçmalıklar yapacak." Felix Chatto inledi, kollarını açtı. "Görüşlerinize katılıyorum ne yazık ki!" dedi. "Felâket bir atama. Başbakan aklını kaçırmış olmalı!" Lord Galen yeni Kültür ve Enformasyon Bakanıydı, görevine büyük bir tantana ve salt kendisine özgü birbirini tutmaz laflar ederek başladı.

Bu atama her bakımdan olağandışı olarak görülüyordu. Lord Galen kültürsüz biri olduğundan değildi – bütün hayatını menkul kıymetler borsasında geçirmiş birinin edineceği kültür dışında kültürü olmadığından değildi: Başka itirazlar da vardı. Yahudi topluluğunun çok tanınan gözde üyesi olması gerçeği müttefiklerin kültürüyle ilgili olarak Nazi propagandacıların ağzına sakız olacaktı; ayrıca şimdiden kavgaya katılmış zeki Yahudilerin de canını sıkmıştı bu atama. "Daha sonra amcan ilk basın toplantısında bir açış konuşması yaptı, görülmemiş derecede münasebetsiz bir şeydi." Prens parmak uçlarında dikilerek, Lord Galen'in başka insanların önündeki hal ve tavrını yansılar biçimde kollarını açtı, coşkunun alt ettiği kırık ses tonlarıyla konuşmaya başladı: "Kültür... bizim mirasımızdır... onu... korumak için... elimizden geleni yapmalıyız... bizim için öylesine değerlidir ki... onsuz yapamayız... değerli mirasımız... Ne demek istediğimi anlıyor musun?" Prens bu yapma tavırları bıraktı, dudaklarını büzdü, bu arada kınar gibi başını salladı. "Olur şey değil! Her yerde alaycı alkışlar alıyor, tıpkı o en parlak döneminde Ramsay MacDonald gibi. Biliyor musun Aubrey'in de ödünü kopardı; zavallı Aubrey öğle uykusundan uyanmış, bir de

ne görsün yatağının ayakucunda Lord Galen kartal gibi kollarını açmış duruyor. Adam tumturaklı bir konuşma tutturmuş: 'Ah, sevgili Aubrey, kültürümüzün ilk kurbanı.. düşman ateşiyle yaralanan ilk genç yazarımız... Britanya İmparatorluğu nişanı verilmesini isteyeceğim sana.'" İkisi de Blanford'un uyanıp yatağının ayakucunda o kara kültür hayaletini görüşünü düşündükçe güldü. Prens sözlerini sürdürdü: "Aubrey'in kendi tarafının silâhıyla vurulduğunu belirttim, canı sıkıldı. Hayır, o görevde uzun süre kalamaz. Onun taşıyabileceği fazla bir kültür yok. Sonra, biliyor musun, Felix, ben onun eski bir dostuyum ve onu çok seviyorum, yani kötü niyetli olduğum için böyle konuşmuyorum. Adam tam bir *felâket!*"

Felix yaşlı Prensin konuşmasının içtenliği ve senli benliliğinden hoşlanmıştı; nedense onun yeni olgunluğunu da onaylamıştı bu, çünkü kendisi de savaş patladı patlayalı çok değişmişti. Her şeyden önce son derece yüksek bir göreve, Cenevre'ye atanmayı başarmıştı –işin tuhafı kendini Hava Kuvvetlerine aldırmak için yapmadığı kalmadı, ama bunu başaramadı. Dışişleri Bakanlığı pek bir güçlüğü olmayan ancak biraz gizliliği olan yeni görevleri içinde onu 'dondurmuş'tu. Hepsinden iyisi de Lord Galen onun yeni görevinin yüksekliğinden öylesine etkilenmişti ki, yalnızca iyi yaşamasına değil görevinin gerektirdiği imgeye yardımcı olacak küçük bir araba sahibi olmasına da elverecek yeterince dolgun bir ücret önerdi. Onda hızlı ve büyük oranda iyiye doğru bir değişiklik oldu; kentin daha ünlü *auberge*'lerinde,[1] gerçekten de daha saygın gece kulüplerinde kendini rahat hisseder oldu. Hatta doğuştan gelme çekingenliğini yenip kulüpteki dans hostesini geceyi geçirmek üzere dairesine çağırmayı başarıyordu. Boyu uzamış, çok daha yakışıklı görünür olmuştu, bir gün Kahire'de bir göreve atanması ayarlanabilirse bundan mutlu olacağını Prense söyledi. "Ayarlanabilir elbet. Bakan benim arkadaşım," diye haykırdı ufak tefek adam coşkuyla. "Benim için her şeyi yapar. Ona taktığımız adla söyleyeyim, o Zeytinli Tepe sayesinde ben bugün buradayım, Arap Bürosunun o fosilleşmiş şeytanlarına karşın. Buradaki ve Paris'teki işlerimi tamamlayıp Mısır'a döndüğümde bu konuyla hemen ilgileneceğim. Bu konuyu konuşuruz –burası yeri değil."

Prens için her şeyin uygun bir zamanı ve yeri vardı; belleğinin dosya dolabında her şeyi böyle ayrı ayrı gözlere yerleştirmesi şaşır-

[1] (Fr.) Otel. (Çev.)

tıcıydı. Onun konumundaki kişilerin çoğu şimdiye çoktan işleri bir yardımcıya bırakmış olurlar. İşte onun bu özelliğine bakarak Constance onun özel zamanının bir bölümünü kendisine ayıracağından emindi – aralarında henüz kapağı açılmamış, dağ gibi yığılı bir konuşma malzemesi vardı. Constance sessizce oturmuş, onun programındaki toplumsal görevlerini tamamlamasını bekliyordu. Gerçekten de bir hafta süreyle her sabah onun adresine bir demet kırmızı gül gönderdikten sonra Prens öğle yemeği yemeyi ve öğleden sonra göl çevresinde arabayla dolaşmayı önerdi.

Hava pırıl pırıl güneşliydi, karlı tepelerden inen bir rüzgâr da yok değildi – çünkü İsviçre'nin geleneksel sonbahar görünümü uç vermeye başlamıştı; resmi limuzini Prens sürüyordu, boyu kısa olduğu için altına minder koymuştu. İkisini de hazırlıksız yakalamış olan ani bir utangaçlık yüzünden şaşkın bir sessizlik içindeydiler. Prens sonunda şaşkınlığını ele veren bir sesle, "Ne tuhaf," dedi, "nereden başlayacağımı bilemez gibiyim... Ne tuhaf, değil mi? Bana yardım et, lütfen, Constance, olur mu?" Constance gülümsedi, gözünün önüne gelen saçları başını silkeleyerek geriye attı "Biliyorum," dedi. "Ne tuhaf bir yasak duygusu. Sevgili Prens Hassad, beni bağışlayın. Gelin biz onunla, Sam ile başlayalım." Prens onun sorunu, onları rahat bırakmayan ölümden ikisinin de söz etmek istememesi olarak görmekte haklı olduğunu hemen kabul etti. Artık konuşmaya başlamış, o ölümcül pikniği, Ahlama Köprüsünü sakince, ama kararlılıkla anlatıyor, Constance'ın gövdesinin gerildiğini, sigarasını yakarken elinin titremesine, yanından geçtikleri gölün hızla akan görüntülerine arabanın penceresinden bakmak için başını biraz sertçe öte yana çevirmesine karşın henüz dışa vurmamış olan tedirginliğinin tınısını hissedebiliyordu. Bununla birlikte ok yaydan çıkmıştı bir kez, Prens hiçbir ayrıntıyı dünyada atlamıyordu, sanki bu suçun yükünü sırtından atmak, kendi kabahati yüzünden ortaya çıktığını bildiği o olayı içinden söküp atmak ister gibiydi. Aslında Constance sertçe, "Suç diye bir sorun yok gerçekten de," dediği zaman tuhaf, ama Prens biraz kırıldı. "Bence bu düşünceyi bir yana bırakmalıyız, bizi bir yere götürmez. Aynı şey Piccadilly'de serseri bir taksiyle de başına gelebilirdi, bunu benim kadar sen de biliyorsun. Ancak..."

Prens ona dik dik bakarak, "Ancak?" diye yankıladı.

"Bu olay üzerine yüreğim bir tedirginlik, bir öfke bir boşunalık duygusuyla doldu. İngiltere'ye dönmeyi, buradaki bütün bağ-

lantılarımı ertelemeyi, orada yapılacak yararlı bir şey bulmayı ciddi ciddi düşündüm. Ne de olsa orada sahici birşeyler oluyor, insanlar açlıktan ölüyor, bombalanıyor. Onlar savaşın tam ortasındalar, bizse burada gerçekliğin dağ eteklerinde surat asıyoruz. İsviçreliler sinirime dokunuyor, öylesine duyarsız ve açgözlüler."

"Neler hissettiğini biliyorum," dedi Prens, düşünceli düşünceli, "ama çok acele adım atmamalısın. Burada önemli işler yapıyorsun; gitmek istiyorsan daha yararlı olabileceğin yerler biliyorum. Hayır, seninle aynı görüşte değilim." Biraz sertçe başını salladı. Bu Constance'ı tatlı tatlı gülümsetti, kısacık bir an elini onun koluna koyarak, "Azarlar gibisin," dedi.

"Hayır, ama sırf suçluluk duygusunun etkisiyle böyle hareket ettiğini senin gibi zeki birinin anlamaması. Cezalandırılmak istiyorsun, hepsi bu, o yüzden de eylem, korku, çile arıyorsun."

Haklıydı, kuşkusuz, Constance da bunu biliyordu. "Yalnızca bitkinim," dedi "delilerden yoruldum, değişiklik istiyorum. Ama köklü bir değişiklik." Bir süre hiç konuşmadan yol aldılar. Sonra Constance devam etti: "Hemen sinirleniveriyorum, benim yaptığım iş gibi işlerde bu kötü bir belirtidir. Dün ölmekte olan bir hasta, hastabakıcılık eden rahibelerin – benim koğuşumdaki rahibelerin– üstüne pis suları fırlattı ve haykırmaya başladı: 'Siz beni hiç sevmiyorsunuz. Siz İsa'yı seviyorsunuz, sizi gidi ikiyüzlüler! Beni ben olduğum için sevecek insanlar istiyorum! Çekin ellerinizi üzerimden, maskeli mahluklar!' Gözümden yaşlar boşanınca şaşırdım – bir doktor için kötü bir reklam."

"Evet, bir değişikliğe ihtiyacın olacak; Tu Duc'e gitmeye ne dersin? Çok yakında Avignon'a gitmem gerekecek; dün Almanlarla görüştüm, işgal edilmemiş bölgede bir Kızılhaç temsilcisi bulundurabilmemiz için Berlin'den izin istemeyi kabul ettiler – o bölgenin daha uzun süre böyle kalacağını sanmıyorum, ama ne diyorsun? – düşman topraklarına bir yolculuk, deyim yerindeyse? Galiba *İsviçrelilere hiç uymayan* bir şey söyledim."

"Avignon'a geri dönmek ha!" diyerek düşünceye daldı, çünkü bu düşünce açma, gerçekleşmesi olanaksız görünmüştü ona; demiryolu sistemi altüst olmuş, sınır kapanmıştı, arkadaşlara ve çeşitli kliniklerde tedavi gören yakınlarına uğramamazlık etmeyecek kadar sık aralıklarla Cenevre'den sürekli geçen ziyaretçilerden öğrenmişti bunu. Bu kent kimbilir ne zamandan bu yana koca bir klinik olduğu kadar siyasal bir yol ağzıydı da. Şu anki yansızlığı yeni bir

şey değildi; casusluk ve uluslararası bankacılık hâlâ gelişip serpiliyor, alınıp-verilen borçlardan, birleşen şirketlerden söz ediliyordu hep. Prens bütün bunları hoş, renkli, canlılık verici buluyordu.

"Aslında," dedi, "bu temsilcilik işine onay verildiği zaman ilkin seni aday olarak önereceğim. Orada bir yıl bizim için çalışmak sana uygun olabilir, iki haftada bir Cenevre'ye gelirsin. Oturduğun daireyi boşaltmaz, şimdiki görevini de daha az yorucu olacak biçimde sürdürürsün. Ne diyorsun?"

Ne diyebilirdi? Öylesine beklenmedik bir öneriydi ki kendini bunu yaparken düşünemiyordu, nerede kaldı ki bu konuda bir karar verecekti. Provence'tan ayrılırlarken yıllarca, belki de hiç dönmemek üzere ayrıldıklarını düşünmüşlerdi. Sam için bu gerçekten de hiç dönmemecesiye bir ayrılış olmuştu; gözlerini kapattı, yaz günlerinin çoğunu geçirdikleri o döküntü balkonu gözünün önüne getirdi, kışın ilk sisleriyle, sabaha karşının donuyla suları damlayan ormanları. Tubain'in yanından kıvrılarak geçen, çan kulesiyle, kule öbekleriyle, üzeri leylek yuvalarından dolayı diken diken, uzayıp giden duvarlarıyla, içlerine Çingenelerin sızdığı kaleleriyle o suskun kasabaya giden kederli yolu düşündü.

"Bilmiyorum. Düşünmem gerek."

"Elbette düşüneceksin," dedi Prens, "öyle bir görev henüz yok, yani önünde bunu düşünecek zaman var."

"Düşüneceğim," dedi, bunun üzerine gri kasabaya girmiş olan araba birden bir dönüş yapıp Mısır Elçilik binasına giden yola girdi. Elçiliğin sütunlu girişinin merdivenlerinde alarm halindeki genç adam onlara doğru geldi. Uzun boylu, son derece yakışıklı biriydi. Prens ona hafifçe korna çaldı ve "Ah, işte burada! Sana Bay Affad'ı tanıtmak isterim, benim vicdanımı, rehberim, bankacım, günah çıkarma papazım – aklınıza ne gelirse. Onu seveceğini biliyorum." dedi. Gerçekten de sakin, iyi yetişmiş bir insan izlenimi yaratan bu nazik adam olağanüstü büyüleyiciydi. Arabanın kapısını açtı, koyu esmer erbap elini ona uzattı, bunu yaparken de, "Artık Aubrey'in bir arkadaşıyım, hem de yakın bir arkadaşı, size de beni bir arkadaş olarak kabul etmenizi önermekte sakınca görmüyorum. Sizden söz edildiğini çok duydum, bir gün sizinle tanışmayı umuyordum. İşte oldu! Size söyleyeceğimi söyledim," dedi. Constance ona Prensin yanında mı çalıştığını sordu ve 'evet' yanıtını aldı. "Ona iş danışmanlığı yapmam, başını belâdan korumam gerekiyor, ben de bunu yapmaya çalışıyorum. Ama her zaman beceremiyorum."

Hemen hemen çay saatiydi, Prens önlerine düşüp onları bahçeye götürdü, içi limonluk bitkileriyle dolu camlı bir verandada arzu edildiği biçimde üzeri her türlü kekle dolu hoş bir masa hazırlanmıştı. Elinde sıcak suyla bir uşak da göründü, bir fincan Çin çayı içmek üzere metal masanın çevresine rahatça yerleştiler. Affad tam Prensin işleriyle ilgili bir şey söylemek üzereyken kendini tuttu ve sustu; bunu fark eden Prens, "Sorun yok, Affad, *onun* yanında konuşabilirsin; yakın arkadaşımız o," dedi. Affad mutlu bir şaşkınlıkla, "Aklımdan geçenleri yanlış anladınız," dedi. "Tam işten söz etmek üzereydim, ama kendimi tutuşumun nedeni gizlilik değil: Üçüncü bir kişinin yanında işten söz etmek bana kabalık olacak gibi göründü – hepsi bu." Pres kuyruk sallar gibi başını sabırsızlıkla salladı, "Hadi, hadi numara yapma! Bizim rahatça konuşmamızın onun için sakıncası yoktur, öyle mi canım? Olmayacağını düşündüm."

Affad'a dönerek, "Evet," dedi.

Banker cebinden küçük bir not defteri çıkarıp yapraklarını çevirdi. "Evet," dedi, "ilkin İsveç ve Paris yolculukları ayarlandı. Ulaşım öylesine rastgele ki düşündüğünüzden daha uzun zaman alabilir. Müneccim Moricand ile uzun uzun konuştum. Hitler ile görüşmeye çağrıldığı doğru, ama bütün o savunma hatlarını aşıp gidememiş, beklemek üzere buraya dönmüş."

Prens besbelli ki birtakım notlar çiziktirmek niyetiyle dalgın dalgın cebini karıştırarak not defterini arıyordu, ama çocuklarının şipşak resimleri geldi eline, neredeyse zevkten mest olarak dikkatle baktı resimlere. Danışmanını, adeta yarım kulakla dinliyordu. "Müneccim!" dedi dalgın dalgın. "Peki sonra?" Çocukları durmuş, kumru benzeri bakışlarla fotoğraf makinesine bakıyordu. "Ne kadar güzeller, şu küçük çocuklar," diye düşündü Prens. "Her biri kendi yazgısını küçük ruhunda taşıyor – rulo edilmiş bir seccade gibi ağır ağır açılan bir yazgı. Birden bir suçluluk duydu, irkilerek kendine geldi. Fotoğrafları hemen kaldırdı, Affad'a döndü, Affad, "Biliyorsunuz, Tiberius gibi kehanetle geçiniyor; falcılar adlarını ona duyurmak için yarışıyor. Daha sonra biz onun bu zaafından yararlanabiliriz. Templier kafasını, ne olur ne olmaz, yanınızda getirmiş olmanıza sevindim. İşte bu tür şeyler... bakalım. Ama kapımıza dayanmış bir şey varsa o da Rusya; bütün savaş makinesi o yöne yönelmiş durumda. Kanımca Yunanistan'ın yenilgisinden, Rommel'in İngilizleri Mısır'da kıpırdayamaz hale getirmesinden sonra o bücür harekete geçmek için önünde engel kalmadığını düşünüyor: kanatlarda sorun kalmadı."

"Öyle çok tarakta bezim var ki!" dedi Prens içini çekerek Constance'a. "Ayrıca Vichy'ye de bir yolculuk ayarlamalıyım. Mısır'daki Yahudi topluluğu Fransa'daki hısım akrabayı, eşi dostu kurtarmak için çok büyük paralar öneriyor, Laval'a sözünü geçirecek birini bulmalıyım. İşte o yüzden Avignon dedim, anlıyor musun; sonra İngilizlerin sızdırdıkları habere göre Naziler, Templier hazinesinin Fransa'nın Provence bölgesinde bir yerde saklı olduğuna, Lord Galen'in adamlarının bunun yerini saptadığına, ama kazıp çıkaramadan önce oradan ayrılmak zorunda kaldıklarına inanıyormuş. Geride bıraktıkları iki kişi tutuklanmış bile, biri işkenceden ölmüş. İşin tuhafı dilsiz olan, onlara itirafta bulanamayacak sekreter! İnatçılık ettiğini düşünmüşler, zavallı adamı işkence ede ede öldürmüşler. Ne biçim bir dünya, ne aşağılık herifler!" Ayağa kalktı, "Gitmeden önce yapmam gereken işler var," dedi. İstemeye istemeye, nazikçe Constance'tan izin istedi, geri döndüğü zaman, belki de on gün falan sonra onu hemen arayacağına söz verdi. "Affad seni eve arabayla götürür. O bir süre daha burada kalacak, Aubrey'in arkadaşlarına iletilecek mesajları var."

"Onları nerede bulacağını size söyleyebilirim," dedi Constance, "hayli kesin bir biçimde; hemen hemen her akşam bu saatlerde adı kötüye çıkmış eski bir barda buluşuyorlar. Beni evime bırakacaksanız size yerini gösterebilirim, evime çok yakın."

"Memnuniyetle," dedi, üçü yuvarlak yapıdan çıkarak mermer merdivenlerden indiler, eski limuzinin kendilerini beklediği araba yoluna geldiler. Prens vedalaşmayı fazla güç bulmuyordu, çünkü ayrılığın uzun sürmeyeceği, yakında döneceği kanısındaydı. Zaman onun yanıldığını gösterdi, ama şimdi Mısır Büyükelçiliğinin yeşil çimenlikleri, çakıllı yolları arasında birbirlerinden ayrılırken bunu bilemezlerdi. Affad arabayı çok yavaş, çok dikkatli sürüyor, Constance alçak sesle, günlük, gerçekten de önemsiz şeylerden söz ediyordu, sonunda barın önünden geçtikten ve Affad adrese gerektiğince dikkat ettikten sonra Constance'ın dairesine geldiler. Gerçekten de son derece çekici bir adamdı, hiç değilse Constance onu böyle buluyordu; ama bu duygusunu hiç onaylamadığı için hem bu duyguya hem ona kaşlarını çattı, kendi kendisine kısa ve özlü bir bilgi verdi: "Çekicilik o kişiliğin yerini gerçekten alabilecek bir şey değildir. İşte o kadar!" Gene de bir süre arabada kalıp onunla gevezelik etti, kendi kendine Prensin arkadaşlarına karşı nazik olması gerektiğini söylüyordu. Ama onun, arabanın direksiyonunda

duran esmer ellerine, rahat, özensiz giyimine hayran olduğunu fark etti; öteki de kendi adına berikini güzel, ama biraz erkeksi bulmuştu – zihninde bütün o güzel saçları yok edip onu bıyıklı olarak düşündü. Bir insanın kişiliğininin derinlerini 'görmek' istediği zaman sık sık başvurduğu bir oyundu bu: Zihninde o kişinin cinsiyetini değiştirmek. Çoğu kez oldukça aydınlatıcı oluyordu. Bu kez bıyık pek uymadı, bir oğlan olarak bile çok güzel bir Narkissos olmuştu. Sonunda bu oyundan vazgeçip gülümseyerek, "Prens sizin şimdi bir psikanalizci olduğunuzu söylüyor. Herhalde düşlerinizi baskı altına alınmış istekler olarak görüyorsunuzdur," dedi. Constance güldü. "Aşağı yukarı."

Bu söz üzerine bir gülüş ve sıcak bir tokalaşmayla ayrılmaya karar verdiler, ama Affad ona telefon edip Prensin hareketlerinden onu haberdar edip edemeyeceğini sordu. "Elbette," dedi Constance ve telefon numarasını yazdı. Araba uzaklaştı, köşeyi döndükten sonra o *eski Bar de la Navigation'un önünde durdu*, barda *kolay* bir atışı tutturamamış olan Sutcliffe küfredip duruyordu. Arabayı görünce arkadaşına seslendi, "İşte siyah araba, Toby. Dikkat et!. Yolun karşı tarafında silâhlı bir adam var. Buraya geliyor." Öylesine inandırıcı bir biçimde oynanmış bir sahneydi ki Toby az daha saklanmak için tuvalete koşuyordu. Onu yatıştırmak biraz zaman aldı, Affad'ın hiç de silâhlı bir adama benzemediğini görmesine karşın; ama o Blanford'dan haberler getirdiğini söyleyince herkes başını kaldırıp ona bakarak büyük bir ilgi gösterdi. Affad, sıkıntılı barmenden bir içki aldı, onlar bilardo oynarken onlarla konuşmak için bilardo masasının yanına geldi. Kısa zamanda ayrılmaz bir parçası olacağı küçük gruptaki insanlarla ilk tanışışıydı bu.

YEDİ

YÖN SAPTAMALAR

Yeşil bilardo masasına vuran güneş ışığı iki iri adamın dış çizgilerini belirginleştiriyor, onlarla bir üçlü oluşturmayı kabul etmiş Constance'ın ince karaltısıyla aralarında bir karşıtlık yaratıyordu. Akşam karanlığının basmaya başladığı saatleri geçirmenin en sakin yoluydu bu - tam on dakika boyunca hiç kimse konuşmamıştı. İsteka rafının yanındaki koltukta özensiz giyimli, zarif Affad oturuyor, büyük bir dikkatle oyunu seyrediyor, ara sıra da purosundan bir nefes çekiyordu. Yeşil çuhanın üzerinde yuvarlanırken toplar durumlarından hoşnutlukla tık tık çarpışıyorlardı. Sutcliffe birasından bir yudum almak için durdu ve o gece dördüncü kez olarak, "Kahrolayım senin içini kemiren şeyin ne olduğunu bilmiyordu; neden yani bu işe yaramaz, romantik, şaşırtıcı karara vardığını... demek istiyorum?" dedi. İstekasının ucunu, sanki şaşkınlığını ve rahatsızlığını azaltmak istermiş gibi tebeşirledi sinirli sinirli.

Constance şu an bir 'sayı' peşindeymiş gibiydi, bu yüzen hemen yanıt vermedi; üstünlüğünü sürdürdü, sonunda bir vuruşu isabetsiz olunca daha ileriye gidemedi. "Nedenini sana söyledim, ama sen anlamak istemiyorsun. Daha etkin bir şey yapmak istiyorum. Bütün dünya aklını kaçırmış bir durumdayken zavallı bir psikiyatrist ne yapabilir?"

Toby şu an elverişli bir vuruştan yararlanmayı başaramamıştı, kendi kendine çok çirkin bir sıfat mırıldandı. "Bunlar kadınca kuruntular," dedi ters ters. "Sen istediğini de," diyerek kestirip attı Constance, "ama ben ne olursa olsun Fransa'ya gidip, acaba şu an istediğim şey böyle bir görev mi, değil mi, ona bakacağım. Ne düşündüğünü biliyorum – sence bütün bunlar Sam'in ölümünün bir tepkisi; ama o yalnızca bir katalizör rolü oynadı! Tıptan hoşnutsuzluğum uzun zamandır devam ediyordu, yalnızca bununla da ilgili değil, bir kadın olmamla da ilgisi var. Evet, Allah kahretsin, bir kadın olmakla."

"O nasıl oluyor?" dedi Affad merakla, çünkü Constance bunları oldukça özel bir heyecanla söylemişti. "Kadın olmakla bu konunun ne ilgisi var – özellikle bu yolculuğun?" Constance müthiş bir kararlılıkla istekasını tebeşirledi ve "Kadın bir doktor işe yaramaz. Erkek şaman öylesine güçlüdür ki onunla baş edemez, herhangi bir erkekten iki kat daha güçlü de olsa ciddiye alınmaz kadın. Kapı açılıp da doktorun geldiği duyurulduğu zaman, kadın bir doktor boy gösterdiğinde insanlar düş kırıklığına uğrar. Hasta bir kadının eline düştüğünü görünce canı sıkılır, oysa o onun kocasını istemektedir. Kadınlar hastayı *iyileştirebilir*, tamam, ama ancak bir erkek, o kadının kocası *şifa* verebilir. Saçma bir şey kuşkusuz, ama hastanın ruhu bunu *hisseder*, onun bebek ruhu bunu hisseder; çünkü insan hastalandığı zaman çaresiz, edilgin bir çocuk olur yeniden. Bir kadın ne yapabilir? Ah evet, kocasından kimyasal maddelerin bir-iki hilesini öğrenmiştir; ama erkek bir doktorun o koca yetkesini, sıcaklığını, babacanlığını taşıyamaz." Toby sertçe başını iki yana sallayıp, "Bence abartıyorsun, Constance," dedi. Kız oyuna devam ederken dudaklarını büzdü, bu temayı kafasında kendi kendine gelişmesi için bıraktı.

Kısılmış dudakları, dikkatle bir noktaya bakan gözleriyle istekanın üzerine eğilmişti, kısa duraksama anlarını öfkeli iç çekişleriyle dolduruyordu. "Ben ne söylediğimi biliyorum," diye ekledi acıyla. "Ne de olsa yıllardır bu işin içindeyim, uzmanlaşmadan önce bir süre genel tıp hizmetlerinde çalıştım. Size şunu söyleyeyim, ne kadar iyi olursan ol –ki ben iyi olduğuma inanıyorum– kadın olmak her şeyi berbat ediyor." Oyunu bırakıp Romalılar gibi başparmağı başaşağı çevirme işareti yapmak için istekayı öteki eline geçirdi! " Tedavi mucizeleri gerçekleştirmiş olsan bile! Çok eski çağlardan kalmış inançı bir şamanla savaşıyoruz. Onunla anlaşmaya varmamız yüzyıllar alacak – anlaşabilirsek. Hippocrates'i bir kadın olarak düşünmek olanaksız, öyle değil mi – her ne kadar nedenini Tanrı biliyorsa da?"

Toby bu kötümser sözlere karşı yanıt olarak öfkeli bir söylev çekmeye hazırlanıyordu ki Sutcliffe, Constance'ın sözlerini sürdürebilmesi için ona susmasını işaret etti; gerçekten şaşırmış bir durumdaydı, oysa suskun Affad derinden etkilenmiş, başını başka yöne çevirmişti, sanki Constance'ın söylediği şeyler onu yaralamıştı. Bu kuşku ve keder anında ne de güzel görünüyordu Constance! "Bize biraz daha anlat," dedi Sutcliffe usulca, "Çok tuhaf geliyor bana bunlar."

"Pekâlâ," dedi, "size basit bir örnek vereyim. Erkek bir hastayı soyundurtup her yanını ellemeden muayene etmek olanaksız. Sıradan, klasik bir muayeneden söz ediyorum. Her zaman yapılan bu ilk muayenede cinsel heyecana kapılmayan erkek görmedim, hatta bazan organı dikleşmeyen! Böyle olmaması gerek, ama böyle işte. Bu duruma karşı bir teknik geliştirmek zorunda kaldım – benim için olduğu kadar hasta için de utanç verici bir şey, böyle bir işleme cinselliğin karışmasını ne ben isterim, ne de hasta çünkü. Hastayla sürekli konuşuyorum, ona ne yaptığımı söylüyorum, dikkatini bir noktaya topluyorum ki, çoğu kez sırf utançtan ya da korkudan dolayı heyecanlanma tehlikesi aklından çıksın. 'Şimdi karaciğerine bakacağım, evet! Acırsa söyle,' diyorum. Böylece konuşmayı sürdürüyorum, o da karaciğeriyle ilgileniyor. Elimle gövdesine dokunmaya gelince –bu çok heyecanlandırıcı olabilir, ama– bunun için başka bir çare buldum, orkestrada bas flüt çalanların kullandığı kısa sopalardan aldım. Kısa, küt, bir ucu lastikli. Söz konusu organı ellerimle dokunmaya geçmeden önce üzerine o soğuk nesneyi koyuyorum! Ama Tanrı aşkına ne can sıkıcı şeyler bunlar! Şimdi psikiyatride cinsel oyun sözsel bir şey, insan erkek ya da dişi duyarlılığa kolayca karşı koyabiliyor, ya da ben öyle düşünüyorum. Ayrıca hastanızı *görmek* zorunda da değilsiniz, bunun da yararı var."

"İyileştirmede güzelliğin hiç yararı yok mu yani?"

"Büyük bir engel oluşturuyor; bence güzellik yalnızca sevgide işe yarıyor. Bilimle uğraşıyorsanız, ona yer yok."

Erkeklerin üçü de o sözcüğü yankıladı: "Bilim!"

"Evet," dedi meydan okurcasına, "Bilim!" Affad bir puro daha yakarak mırıldandı:" Ülküsel bir dünyada bilimin aşk olması gerekir!" Merakla kıza baktı; kız atış yapmak için eğilirken gözlerinin bakça mavi mavi parlamasına yol açacak biçimde dikkatini bir noktaya öyle bir toplayışı vardı ki! "Anıa gene tıpla ilgili bir iş yapacaksın," dedi, "yani şu Kızılhaç işi olursa, öyle değil mi?" Constance başıyla onaylayarak, "Bir anlamda. Ama tam anlamıyla yöneticilik işi – ilaç ve yiyecek dağıtımı. Ne büyük bir rahatlık olacak! Ama ilkin gidip kendim görmeliyim," dedi.

"Maden ocağına iniş," dedi Toby acıklı bir biçimde. "Umarım bir terslik olmaz."

"Ne gibi bir terslik olabilir?" Ama Toby başını iki yana salladı ve yanıt vermedi. Aslında pek de bilmiyordu. Constance, Prens ile

yapacağı bu yolculuğu düşününce yüreğinde sevinçli bir heyecan dalgacığının kabardığını duyumsadı. Üniformasını giyip kendisini savaşa götürecek trene teslim eden Sam'in durumu böyleydi herhalde, diye düşündü Constance.

Bu akşam birlikte yemek yemek üzere eski Hotel Orion'da Prens ile bulaşacaktı, Prens aynaları yüzünden orada kalmaktan hoşlanıyordu. "Nereye dönsen, nereye baksan *kendini görüyorsun*!" demişti coşkuyla. "Bazan şaşırıyorsun, çünkü orada olduğunu bilmiyordun, ama *oradasın*; sonra bazan insanlar senin haberin olmadan seni seyredebilir, ya da sen onları. İnsan yalnızken onu mutlu etmek için pek çok aynanın varlığından daha iyi bir şey olamaz!" Somon fümeye saldırırken aynalardaki görüntülerini hızla saydı. Constance da onun gibi yaptı, bir yandan da acaba İsviçreliler çevreleri savaş alanlarıyla sarılıyken böyle bir lüksün içinde yaşamayı daha ne kadar becerebilecekler, diye merak ediyordu. "Ne zaman yola çıkıyoruz?" diye sordu, Prens de, "Yarın öğleden sonra," dedi. "Unutma, yanına fazla bagaj alma, çünkü sınırda tren değiştirip valizlerimizle yaya yürümek zorundayız. Her türlü işaretiyle gri üniformanı giy. Fesimi yok etmeyi düşündüm, belki oradan vurulurum ya da beni casus sanırlar diye, ama genelde doğal olmak daha iyidir, insan seçkin biri de olsa! Ayrıca nasıl olsa bizi karşılayacaklar. Ha sonra, son bir şey daha var, biz *yalnızca* on gün falan kalıyoruz başlangıçta, öyle değil mi?"

"Çok güzel," dedi ve bir çift esaslı yürüyüş ayakkabısı, kumlu bir tayyör, mevsim sonu geldiği, olağanüstü güzel bir yaza karşın kış bastırmak üzere olduğu için kalın bir mantodan oluşan üç-beş eşyasını toplamak üzere eve döndü. Daha sonra iki küçük valizinin ağırlıklarını sınarken heyecanının birazının geçtiğini, onun yerini hafifçe korkuyla karışık bir merakın aldığını fark etti. Özellikle güç bir yolculuk olmak zorunda değildi – yalnızca farklıydı, hepsi bu: ya da kendi kendine böyle diyordu. Kararlaştırılan saatte taksi onu istasyona ulaştırdı, tam o sırada arka koltukta dimdik oturan Prens ile birlikte Kızılhaçın arabası da gelip durmuştu. Prens neşeyle el salladı.

Pek çok gecikmeden sonra onlara kaloriferi olmayan bir tren gösterdiler, epeyce rahatsızlık çekeceğe benziyorlardı. Ayrıca ağır da gidiyordu, gerçek bir Mısırlı olan Prens, sınıra giden yolda Alplerin karlı geçitlerine doğru tırmanırlarken inliyordu. Cilalı çizmelerinin içinde ayak parmaklarını oynattı. Solukları köpüğe dönüş-

müş, beyaz beyaz çıkıyordu; paltolarının içinde büzüşmüşler, ellerini ceplerine sokmuşlardı. Prens neşelenme çabası göstererek, "Ee, şikâyet etmeyelim," dedi. "Bizi davet eden olmadı." Bu, bir oranda apaçık ortadaydı, çünkü trende kendileri dışında başka sivil yoktu – onun dışında herkesin bir işlevi vardı. Birkaç demiryolu görevlisi, birtakım polisler, askerler, parlak üniformalı bir *douanier*.[1] Üstelik cenaze alayı hızıyla gidiyorlardı – sanki bir tuzak ya da raylara yerleştirilmiş bir patlayıcıdan korkar gibiydiler. Kentdışı bölgeler asker kaynıyordu, sinyaller sıkı sıkı korunuyordu. Böylece sonunda Culoz hizasında çifte ray helezonunun bulunduğu yerde tren durdu ve bütün ışıklar söndü. Burası anlaşılan geçici sınırdı. Dille birlikte üniformalar da değişti, her şey daha bağırgan ve buyurgan hale geldi. "*Schnell!*" diye bağıran insanlar, istasyon kulübesinin karanlığı içinde yerleri çiğneyen ayaklar. Yüreklerine ağırlık bastı, çok karanlıktı.

Fenerlerin ışığında yürümek ve eşyalarını karanlık tren yolunda birkaç yüz metre taşımak zorundaydılar; sonunda bir dönemeçten sonra Fransız tarafına ulaştılar, askerler ve resmi görevlilerle dolu, ışıklı bir istasyona. Bir gümrük barakasında uzun, tahta okul sıraları vardı, resmi görevliler ve askerler işleri yönetiyor, onlara o ayırdedici gamalı haç işli kolçakları, kirli yağmurluklarıyla tekinsiz ve melun görünen Fransız Faşist Milisinden bazı kişiler yardım ediyordu. Onlara tiksintiyle bakan Prens fısıltıyla, "Lağımlar taştığı zaman fareler dışarı çıkar!" dedi. Çok yerinde bir sözdü, çünkü yan yana dizilmiş o küçümseyici ve yırtıcı esmer yüzler gerçekten de fare yüzüne benziyordu. Kâğıtları hakaretsi bir titizlikle incelediler; sanki bu aşağılıklar onların pasaportlarındaki fotoğrafları ezberlemeye çalışıyordu. Bundan sonra ikisi yeniden trene bindiler, bu kez kompartımanda kendi başlarınaydılar, ama gene ısıtma yoktu. Tren vaktinden daha geç kalkarak gecenin içine doğru ışıkları sönük olarak, korka korka, bazan durarak, bazan hızlanarak yol alıyordu: insanda kararsızlık geçiriyormuş izlenimi bırakıyordu, sanki her şeyin olabileceği, haritada yeri olmayan bir ülkede ilerliyor gibiydiler. Çevrelerinde bu kış ülkesinin bembeyaz karlı doğası uzanıyordu – Güney Fransa'nın zeytinliklerinin başladığı Valence'tan önce daha ılımlı hava beklemeye cesaret edemiyorlardı. Her şey ürperticiydi. Yukarıda sersemlemiş gibi bir ay vardı. Sanki beyaz beyaz kanları akmış gibiydi. Constance uyukladı ya

[1] (Fr.) Gümrükçü. (Çev.)

da uyuklamaya çalıştı, bu arada Prens bir cep feneri ve gerilim kitabı çıkarıp zencefilli bisküvi kemirerek okumaya başlamıştı. "Keyiflenmeye çalışıyorum," dedi. "Keyiflenmek *gerek*!"

Her ne olursa olsun doğru bir tutumdu bu ve Constance zihnini yatıştırmaya, uykusunun niteliğini etkilemeye çalıştı. Gene keyifsizdi, bu gelip geçici kaygıyı beli belirsiz yaratan şey sınırdan geçerken *birtakım Fransız askerlerinin*, ama pis ve kılıksız olmalarına karşın muvazzaf askerlerin, salyangozun doğrudan ızgarasının mı, yoksa soslusunun mu daha lezzetli olduğunu ciddi ciddi tartıştıklarını duymuş olmasıydı. Bu öylesine Fransızlara özgü bir şeydi ki onu güldürmüş, aynı zamanda da ona lânet okuma isteği vermişti. Fransız tavrı!

"Bana biraz daha Affad'dan söz et," dedi Constance.

"Tuhaf bir adam, acayip," dedi Prens, bir kuş gibi büyük bir hızla düşünüyor, düşünceleri göğsünün içinde yürek gibi atıyordu, – ama aynı zamanda tünediği dalda hiç kımıldamadan duruyordu, yani arkadaşını, dedikleri gibi, 'zihin gözüyle' görüyor gibi oluyordu. "Biliyor musun, karısının annesi bizim arkadaşımızdı, hâlâ da öyle, aslında karımın eski bir okul arkadaşı. Cenevre'de yaşayan ve ufaklığa bakan o. Göl kıyısında kocaman bir evi var, hâlâ güzel bir kadın, bir heykel gibi uzun boylu, esmer, hiç konuşmaz, koca koca siyah gözlerle yalnızca bakar. Affad'a takılmak için eskiden söylediğimiz gibi, iki *Lily*[1] arasındaydı. Hem annesinin hem kızkardeşinin adı Lily'ydi: Babası yoktu, o günler için bu bir rezalet gibi bir şeydi. Ama iki kadın birbirlerine tıpatıp benziyordu, ikisi de uzun boylu, heykelsi, konuşmayan, sanki bir kuyuya bakıyormuş gibi delici gözlerle insana bakan kadınlar. Rahatsızdı, suskunlukları ve bakışları. Oğlan önce anne Lily ile birlikteydi, onun anlattığına göre annesi genellikle onun dairesinin zilini çalar, uşak onu içeriye aldığı zaman salona gelir, şöminenin yanında dikilerek ona bakar, hiçbir şey söylemezmiş. Bazan sigara yakar, düşünceli düşünceli bir süre içermiş, ama sessizce. Sonra sanki içinde yeni bir itki harekete geçmiş gibi döner, salondan çıkarmış, gene hiç gülümsemeden, gene anlaşılmaz bir biçimde. Oğlan bu ziyaretlere alışmış, ama neredeyse selâmlaşmazlarmış bile. Anlaşılır gibi değildi, diyordu. Daha sonra onun kızı, Lily'yle tanıştı, herkesi büyük bir şaşkınlığa uğratarak onunla evlendi. Annesi gibi göz alıcı bir güzelliği vardı kızın, bir Mısır tanrıçası kadar sert, delilik kadar bencil, ama son

[1] *(İng.) Zambak. (Çev.)*

derece saf ve dürüst. Peşinde koşan pek çok erkek vardı, ama o bunun farkında değildi. Bir gün Affad onun yanında şöyle bir şey demiş: 'Sofulukta bir tür bağımsızlık vardır.' Bu söz –aynen böyle miydi, bilmiyorum, ama bunun gibi bir şey– onun üzerinde olağanüstü bir etki yaratmış. Kız ona deli gibi âşık olmuş. Onun bana söylediklerini yineliyorum. Kalabalık bir kokteyl partide söyledi. Kız ona, sanki yüreğinin coşkudan çatlayacak gibi olduğunun doğruluğunu kabul eder gibi, 'Bu sözleri bana bir kez daha söyler misin, lütfen?' demiş, bizimki de yinelemiş. Bunun üzerine kız onun yanında kalmış, bir mıknatıs gibi, çekimi bitinceye kadar ona yapışık halde. Mısır kadınları böyledir – bir tüy gibi, ruhun her titreşimine duyarlıdır."

"Peki ya çocuk?" diye sordu Constance, merak ve ilgiyle. "O nerede?"

"Burada. Affad o yüzden buraya düzenli olarak geliyor. Oğlan, gözlerini annesinden almış, aslında anneannesinden de. Lily'nin gözleri, o sert ve koyu gözler oğlanın kafasında iki güneş gibi yanıyor, Constance, iki güneş gibi."

Prens bir an duraksadı, düşünceye daldı, bu sahneleri zihninde bir kez daha canlandırır ve onları değerlendirmeye çalışırken bir anı soyutlamasına yakalandı.

Konuşmasını sürdürdü: "İngiliz şiirinde göz için 'küre' sözcüğü kullanılır – evet, onunkiler birer kara *küreydi*!" Bu sözcüğü ağzından yuvarlar çıkarırken sözcük olağanüstü bir renk aldı. "Galiba tıbbın bunu iyileştirebileceğini umuyordu hepsi, senin şu ruhçözüm müdür nedir? Onun gibi bir şey. Ama şu âna kadar böyle bir şey olmadı. *Küreler*!" diye yineledi, bu sesi duyunca heyecandan titredi.

"Ruhçözüm!" dedi Constance umutsuzca, mesleğinin işe yaramazlığının bilincine vararak. Onların şu sevgili ruhçözümü öylesine sınırlı alanda işe yarıyordu ki! Belli bir derinliğe kadar inebiliyordunuz; o noktadan daha ileriye geçilebildiği kuşku götürürdü ve insan ister istemez uydurmaya, görmeden okumaya başlıyordu; çarpıtmalar da öyle. Görüş alanı bulanıklaşıyordu. Sınırlara ulaşılıyor, gemi görünmeyen mercanlıkların üzerinde karaya oturuyordu. Düşünsel yetersizlik başlıyordu – sözümona tedavi gerçekte emre yazılı bir senetten başka bir şey değildi. "Yararı olmaz," dedi Constance, "herhangi bir yararı olabilecek bir şey değil bu."

"O iki kadının dilsizliğinin sonuçtaki ürünü bu, yani onun... Siz ne diyorsunuz ona? Evet, içe kapanma. Ah, aman o zavallı Affad için hepimiz öylesine üzüldük ki, onun gerçekliğini düşündükçe çok kederleniyorduk. Başlangıçta benzersiz bir ilişkileri vardı, birlikte havada süzülen bulutlar gibiydiler. Aynı şeyleri düşünüyormuş izlenimi uyandırıyorlardı, hatta birlikte soluk alır gibiydiler. Üzerinden epeyce zaman geçti, şimdilerde sakinleşti, herhalde. Ama oğlanın ne durumda olduğunu görmek için buraya geliyor. Bana söylediğine göre eve gitmeden önce gölün kıyısından geçerek –geçiş saatini biliyor– büyük arabayı seyretmek üzere Kordon'a iniyormuş. Lily her öğleden sora oğlanı arabayla kısa bir gezintiye çıkarıyor, kendisi hâlâ eskisi gibi içten ve güzel görünüyor, en küçük bir mutsuzluk kırıntısı taşımadan, tıpkı gözlerini ileriye dikmiş çocuk gibi ileriye bakıyor. Çocuk, Harraods'tan alınmış, üzerinde H.M.S. *Milton* yazılı kasketi ve gemici kılığıyla onun yanında oturuyor. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Onların geçişini seyretmek üzere bir keresinde beni de götürdü. Daha sonra bana ne düşündüğümü sordu, ne yanıt vereceğimi bilemedim. Sorusunun ne anlamı vardı, merak ettim. Çocuğun gözleri enerji doluydu, her şeyi görüyor gibiydi, bir o yana bir bu yana dönüyordu oğlan. Neden hiç konuşmasındı? Affad bana Lily'nin –anne Lily'nin– topluluk karşısında bir kez konuştuğunu duyduğunu söyledi. Bu da tiyatroda *Phèdre* oynanırken olmuş. Birden ayağa kalkmış, çok ciddi bir yüzle, elini kaldırıp kalın, boğuk bir sesle, ama sakince, 'Hayır!' diye haykırmış. 'Durdurun şunu. Daha fazla dayanamayacağım.' Daha sonra aynı sakinlikle arkasını dönüp elleriyle gözlerini kapatarak tiyatrodan çıkmış. İnsanlar ne kadar tuhaf, sence öyle değil mi? Görülmemiş bir güzellik, tılsım gibi bir ağırbaşlılık, insanlar onun karşısında susup kalıyordu." Sonunda Constance kendini uyuklarken buldu.

Uyuklayan kız ve kitap okuyan Prens ile birlikte tren kar aydınlığı tarlaların arasından sarsılarak ilerliyordu. Karanlığa gömülü Grenoble'dan geçtiler, böylece onları Valence'a doğru götürecek ovalara indiler. Sonunda sessiz ve boş istasyona girdiklerinde saat geç olmuştu. Çevrelerini saran kent uykudaydı, ancak ara ara ışığı yanık odalar vardı. Artık çok yorulmuşlardı, trenin hareket etmediğini neredeyse fark etmiyorlardı. Ortalık yeniden hareketlenmeye başladığında aslında gün ağarmak üzereydi. Gri üniformalı birtakım askerler, donanımlarıyla birlikte sahanlıktan aşağı doğru ko-

şar adım rap rap ilerliyordu, trene bindiler, ama onlara tuhaf gelen bir sessizlik içinde. Oysa şimdi sanki yeni gelenlerle kamçılanmış gibi tren hızlanmıştı, buz gibi bir tan vakti kendilerini henüz karların ulaşamadığı, kentdışı yörelerde, 'kutsal bellek'in Rhône Irmağı boyunca ilerlerken buldular: Constance yanları sıra kayıp giden ırmağı izlerken aklına bu beylik söz geldi ve gençliklerindeki o ırmak aşağı inişlerini hatırladı – şimdi sanki aradan bir yüzyıl geçmiş gibiydi. Söğütler, kaleler, asmalar – hepsi yerli yerindeydi hâlâ, ama ne değişmişti? Anlaşılmaz bir şeydi. Uzaklık ve ayrılık bilinci o unutulmaz son yaz için yüreğinin acıyla burkulmasına yol açmıştı. Yüzeysel olarak hiçbir şey değişmemişti, Provence tıpkı eskisi gibiydi.

Sanki bu buz gibi soğuk gündoğumunu gerektiği gibi kutlamak için Prens bir termos sıcak kahve çıkarmış, ona bir fincan doldurmuştu. Harikaydı, Prensin zorunlu durumlar için yanından hiç eksik etmediği zencefilli bisküviler de öyle. "Bunu düşünmüş olmakla ne akıllılık etmişsin," dedi. "Bense aptal gibi içecek birşeylerle sandviç bulabileceğimizi düşündüm." Nedense savaşı kıtlıkla özdeşleştirmediğini fark etti; oysa bu çok açıktı. "Öğrenmem gereken çok şey var, anlıyorum," dedi kendi kendine, paltosunun içine daha bir gömüldü. Tanrı'ya şükür düzlükler güneş ışığı içindeydi, dutların, zeytinlerin arasından parlıyordu. Ama Constance'ın savaş eğitimi henüz tamamlanmamıştı – daha çok şey vardı.

Varış noktasına gelmeden biraz önce bir tren yolu üst geçidiyle karşılaştılar, dalgın dalgın yukarıya bakan Constance, karayelin ani patlamaları içinde ağır ağır dönerken uzakta sallanan altı karaltı gördü ve içinde bir ses bunların insan olduklarını söyledi hemen. Üst geçit kemerinin kıyısı boyunca uzanan demirlerden sallandırılmışlardı, aşağıdaki boşluğa bırakılmışlardı. Şiddetli bir sarsıntıyla birden durunca, herhalde ne hata işledilerse onun bedelini ödemeden önce bir anlık bir can çekişme tatsızlığı yaşadılar. Gökyüzünün oluşturduğu fonun üzerinde, eski üst geçidin kırmızımsı demir çubuklarından aşağı taşbebek gibi sallandırılmış halde duruyor, şişe geçirilmiş, ağır ağır dönen tavuklar gibi rüzgârda ağır ağır dönüyorlardı. Omuzlarının üzerindeki başları yeterince eğik durumdaydı, bir Yunan korosunun acayip üyelerine ya da belki de tuhaf kuşlara benziyorlardı. Ta o yükseklikte, havada duruşları önemli bir uyarı anlamı taşıyordu, – ama kime ve neye karşı? Bir keresinde benzer bir amaçla bir tahıl ambarının kapısına çivilenmiş

saksağan ölüleri görmüştü. Üşüdü. "Bak!" diye bağırdı birden, emir verir gibi, Prens de baktı, uzun bir süre onları inceledikten sonra, "üstün ırkın varlığının belirti ve uyarıları! Altı insan!" dedi. Kendi kendine şöyle düşünüyordu:" Gerçeklikle, koşullarla, olağan işlerle o uzun hırlaşmaları bitti, böylesine çabuk, böylesine korkunç bir biçimde! Küçük, küçücük bir çıt sesi, kırılan küçük bir kemik." Birden kendini çok yaşlı, çok savunmasız hissetti. Pencereye gitti, sallanan karaltıları dikkatle seyretti, gözden kayboluncaya kadar onlara baktı, sanki savaş düşüncesinin, savaş gerçekliğinin içine sızmaya çalışıyordu. "Anladığıma göre Almanlar burayı babalarının evine çevirmişler," dedi Prens acı acı, yeniden yerine oturmadan önce Constance'ın elini tutup öptü. İç karartıcı bir sessizliğin içine gömüldüler, bu suskunluk, lokomotif tiz bir ses çıkarıp duruncaya kadar sürdü – Avignon istasyonuna, son duraklarına varmışlardı.

Onlarla birlikte gelen askerler dışında istasyonda hemen hemen kimse yoktu, bu yüzden onları karşılamaya gelmiş olan sivil giyimli küçük kalabalığı tanımak güç olmadı. Neşesizce bir yarım daire oluşturmuşlar, trene bakıyor, birbirleriyle konuşuyorlardı; sonra konukları görüp gülümsediler. Kendi ülkesi dışında savaş halindeki birtakım ülkeleri -örneğin İngiltere ve Hollanda'nın, aynı zamanda Belçika'nın çıkarlarının- temsilciliğini eden İsveç Konsolosu Bohr vardı. Onun yanında, acı bir alaycılık ve boyun eğmişlik yansıtan, sağlık birlikleriyle Kızılhaç arasında bağlantıyı sağlayan doktor vardı. İşin içinde güzel bir kadın olduğunu görünce o taşra kibarlığıyla kırılıp dökülmeye başladı – Fransızların bu bıktırıcı etek düşkünlüğü Constance'ın kendi tanısıydı. Ona haddinin bildirilmesinin gerekeceği ortadaydı! O topluluğun üçüncü kişisi neredeyse Constance'ınki kadar sarı ve parlak saçları olan, ufak tefek, son derece güzel, otuzlu yaşlarında bir kadındı. Hali tavrı, gülüşü öylesine kibar ve içtenlikliydi ki insan hemen onun varlığında cana yakın bir arkadaş kazandığını hissediyordu. Hiç değilse Constance hemen bu kanıya varmıştı.

O küçük kalabalığın karşılama biçiminde saygı ağır basıyordu, ama biraz tutukluk vardı –sanki görünmez bir yerlerde görünmez tanıklar onları izliyor, notlar alıyormuş gibi. Bohr'u Cenevre'de Felix Chatto zaten Constance ile tanıştırmıştı; irikıyım, hayal gücünden yoksun görünümlü, koyu renk, kalın elbiseli biriydi. Son derece kibardı, ama tek heceli sözcüklerden fazlası çıkmıyordu ağ-

zından. Doktorun adı Bechet'ti, kürk mantolu kızınki Nancy Quiminal. Constance onun iki çocuklu, evli bir kadın olduğunu dosyalardan biliyordu; kocası kent orkestrasında müzikçiydi, şu an belirlenemeyen bir hastalıktan dolayı yatıyordu. Birkaç yıldan bu yana Madam Quiminal başlıca kentin Avignon olduğu güney bölgesinde -*chef lieu*-[1] Kızılhaç temsilciliğini yürütüyordu. Öylesine kibar, öylesine inandırıcı bir davranış tarzı vardı ki Prens kadar Constance da hemen onun büyüsüne kapıldı. İki kadın istasyondan neredeyse kol kola çıktılar. Askeri nöbetçiler onların kâğıtlarını çoban köpeği gibi kokladı, ama hiçbir şey demeden geçiş izni verdiler. Görünürde hiçbir şey değişmemişti: ama sonra, evet, çünkü bütün o küçük atlı *fiacre*'lar[2] yok olmuş, yerlerini bir çift eski taksi ile iki-üç otobüs almıştı. Palmiyeler hasta, küf bağlamış gibiydi. Bu değişiklik üzerine Constance, "Ne acı," dedi, doktor da... eliyle geniş ve kapsayıcı bir hareket yaparak... et eksikliğini kapamak üzere atların yendiğini düşündüğünü söyledi. Evet, et kıtlığı vardı ve şaşırtıcı fiyatlardan satılıyordu, ama son zamanlarda hiç bulunmaz olmuştu, hatta karneyle bile. Constance kedere boğulmuştu. "Ah, lütfen, incelikten uzak davranışımı bağışlayın!" dedi. Ama Nancy Quiminal yalnızca onun kolunu sıkıp kıkır kıkır gülerek, "Yavaş yavaş açlıktan ölüyoruz; kendi gözünüzle göreceksiniz. Gene de herkes Mareşal Pétain'in bir Tanrı olduğuna inanıyor ve Nazilere güveniyor," dedi. Kendini dile getiriş biçiminde öyle bir acılık vardı ki doktor belki de bunu çok zehir zemberek bulduğu için şöyle ekledi: "İşin iyi yanını da görmelisin, canım. Doktorlar bunca yiyecek kıtlığı karşısında hiç kimse hastalanmayacak ve kendileri işsiz kalacaklar diye kaygılanıyorlar. Açlık makul sınırların ötesine geçmemek koşuluyla toplum için yararlıdır."

Nancy yüzünü buruşturarak, "Sizin çocuklarınız yok, doktor," dedi. "Pétain ve Laval'a gelince..." ama sözünü tamamlamadı. Eski surların dış halkası boyunca kısa bir yolculuk için en büyük takside kendilerine bir yer bulmayı başardılar. Irmak bulanık ve çalkantılı görünüyordu. Prens sabırsızlıkla beklediği sıcak bir banyo ve içkiye kavuşacak olmanın düşüncesiyle ellerini ovuşturdu. Ama o eski Europa Oteli felâket bakımsız görünüyordu. O güzelim iç avlusu süpürülmemiş, sonbahar yapraklarının eline bırakılmıştı. Yasak savacak kadar, kör aydınlatma düzeni elektrik kısıntısının bir kanıtıydı. Üstelik ısınma da yoktu; ana salon soğuk ve

[1] (Fr.) İl merkezi. (Çev.)
[2] (Fr.) Kupa, fayton. (Çev.)

nemliydi. Yönetici onları karşılamaya geldi, eskiden tanıyordu, ama Prensin ellerini tutmak üzere ilerlerken kederliydi. "Ekselansları," dedi kederli bir biçimde, bu yeni dünyada baş etmek zorunda oldukları mutsuz koşulları sanki dile getiren belirsiz bir el hareketi yaptı. "Aman Tanrım," dedi Prens, "o güzelim odun ateşleri!" Yönetici başını sallayıp, "Bütün odunları gönderdik, trenler dolusu; yalnızca yakacak odunları değil, Ekselansları, marangozlukta kullanılan her tür tahtayı. *Kaput!* İnsan acaba neden diye merak ediyor. Kaç tren dolusu. Bu arada biz işte buradayız..." dedi. Bar mumlarla aydınlatılmıştı ve eski halini bir oranda andırıyordu. Hepsine içki verildi, yeni arkadaşlarını bırakıp gitmeden önce onları kısaca bilgilendirmek için bir süre kalmak üzere oturdular. İsveçli, akşam yemeğine Askeri Valinin konağına beklendiklerini söyledi. Sonra Nancy Quiminal ile doktora dönerek, "Ne yazık ki davetlilerin arasında siz yoksunuz, neden bilmiyorum," dedi. İkisinin korku ve kaygı içindeki yüzleri birden aydınlandı, havaya fırlayan elleri büyük sevinçlerini dile getiriyordu. "Tanrıya şükür!" dedi doktor, ayrılmak üzere herkesten izin istedi. O gittikten sonra Nancy Quiminal'ın belli oranda rahatladığı açıkça belliydi; daha önce davranışlarında görülen tutukluk kalmamıştı. Onun önünde sanki rahatça konuşmak istemezmiş gibiydi. Constance'ın sezdiğine göre bunun durumla hiçbir ilgisi olmayabilirdi –belki de salt güneye özgü bir görenekti– çünkü Akdeniz ülkelerinde hiç kimse komşusuna güvenmez; herkes kendisi aleyhine komşusunun birşeyler çevirdiği ya da arkasından kötü konuştuğu kuşkusunu taşır. Quiminal, La Salle çevresindeki engebeli bölgeden gelen bir Protestan'dı, Becher ise Arles'liydi ve belki de Katolik. Şimdi iki kadın artık rahatça konuşabilirlerdi, Constance'ın hızlı, anlayışlı sorgulamaları üzerine Nancy cesaretlendi ve onlara yiyecek, yakacak, giyecek karnesiyle kıt kanaat yaşamanın ne demek olduğunu anlattı; geceleri hiç bitmeyecekmiş gibi uzayan sokağa çıkma yasağını da. Yazın ortasında, kentin aşağı bölgesinde havasız evlerde diri diri boğulacaklardı. Sonra kuşkusuz bir de milise ihbar edilme tehlikesi her zaman vardı; milis de Gestapoyu yardıma çağırırdı, böyle bir durumun sonucunda her şey olabilirdi – sürgün, hapis, ya da hatta bu haydutların elinde işkence. Böyle yarım saat kadar konuştuktan sonra İsveçli saatine baktı, genelkurmay arabasının yarım saate kalmadan onları almaya geleceğini söyledi – belki de ellerini yıkamak ve bu zor görev için hazırlanmak isteyebilirlerdi. "Evet, ben gideyim," dedi Madam Quiminal kısaca. "Onların hepsine sevgilerimi söyleyebileceğinizi sanmıyorum." Yüzünü hafifçe acı bir

ifadeyle buruşturarak sırayla herkesin elini sıktı, iki çocuğuna yemek hazırlamak zorunda olduğunu söyledi sert sert yürüyerek alaca karanlığa çıktı. Anlaşılan Almanlarla nasılsa uzlaşmış, karne bulabilmişti ki onları besleyebiliyordu. İnsan nasılını düşünmeye korkuyordu...

Bir yaverle birlikte genelkurmay arabası, yaprakları yarı yarıya dökülmüş ağaçların bulunduğu küçük alanda onları gerektiği biçimde bekliyordu. Üçü arabaya binerken kendilerini güven mektubu sunmaya giden diplomatlara benzetiyorlardı – Almanların tavrındaki belirsizliklere karşın durum kabaca buydu. Şu âna kadar Nazilerin Kızılhaça dikkat etmemesi, onu tanımamaya kalkmaması çok iyi bir şeydi. Onların üzerinde hâlâ hafif bir etkileri olabilirdi o zaman – ya da kendileri öyle düşünüyordu. Bu abus davet bu kadarını olsun gösteriyordu.

Constance arabanın köprüden geçtikten sonra dar ve kıvrımlı köy yollarına saptığını, alçak tepelerin arasından, bir zamanlar Lord Galen'in sanat ve hayatla ilgili kanılarını dalgın dalgın ileri sürdüğü köşke: menekşe rengi şoförünün çekip çevirdiği, Lord'unu saldırgan gerçeklikten koruduğu yere doğru gittiğini görünce yüreği daha hızlı atmaya başladı. Şimdilik Generalin konutu, aynı zamanda da kıdemli subayların yemekhanesi olarak köşke el konmuştu – yemekhane olması Von Esslin'e hiç uymayan bir düzenlemeydi, partililer tarafından her zamankinden fazla küçümsendiği duygusu yaratıyordu bu onda. Oralı bir kapıcıdan farkı yok gibiydi, çünkü binada tek başına kalıyordu, anıa kıdemli Waffen S.S. subayları tayfasıyla yemek yemek, içki içmek, ahbaplık etmek zorundaydı, aralarında Gestaponun genel sorumlusu Fischer de vardı. İçine düştüğü bu korkunç durum sonucunda sıkıntılı ve az konuşur biri olmuştu. Baş kaldıran düşüncelerini bastırmak için artık hemen hemen hiç ona gerekmeyen, askeri açıdan önemli özel durumlar için sakladığı altın çerçeveli, eski tek gözlüğünü yeniden ortaya çıkarmıştı. Bu nesneyi asık bir suratla sağa gözüne yerleştirmişti, bunun kendisine aristokrat ve korkutucu biri görüntüsü verdiğinin farkındaydı. Yemekhane masasında sanki sağırmış gibi dimdik oturuyor, ekmek kırıntılarını yuvarlıyordu; bir buzul gibi soğuktu. İşte bu soğukça havanın ortasında Komutanlıktan bir haber geldi, ilişkiye geçmek üzere Cenevre'den gelecek Kızılhaç görevlisinin yerleşmesine 'izin' verilip 'yardım' edilmesi buyuruluyordu. Biraz kapalıcaydı durum – sorumluluk kimdeydi, sivil güç-

te mi askeri güçte mi? Onlar sorunu tartışırken bu kez Cenevre'den bir haber daha geldi, şu anda Mısır'ı yöneten ailenin, Kızılhaçı temsil eden bir prensini karşılamaya hazır olmaları söyleniyordu kendilerine. Mısır! Bu iş biraz siyasal bir renk almaya başlıyordu, çünkü Sekizinci Ordu çöldeki Afrika Birlikleriyle savaşıyordu, böyle bir ziyaretçiden yararlı birşeyler sızdırılabilirdi. Von Esslin sorumluluğu omuzlamaya karar verdi, her ne kadar konuklarını bütün anılarıyla birlikte Lord Galen'in eski villada kabul etmenin ne kadar ters olduğunu kestirememiş olsa da.

Constance Prensin elini sıktı, araba Lord Galen'in eski sınırlarını belirleyen demir parmaklıkların başladığı içerlek açıklıklara doğru inen, *maquis*'lerle kaplı o tanıdık, dar ve derin vadilere saptığı zaman onun heyecanlanacağını kestiren Prens de duygudaşlığını gösterecek biçimde onun elini sıkarak karşılık verdi. "İşte ev!" diye haykırdı Constance, Prens bir kez daha onun elini tuttu, ama bu kez villanın önündeki çakıllara ayaklarını basıncaya kadar elini bırakmadı; aslında daha da öte geçti, çünkü içi boş Yunan sütunlu girişin merdivenlerini tırmanır, sahneye çıkan tiyatro oyuncuları gibi o geniş oturma salonuna girerlerken de elini bırakmadı. Arkalarından ağır gövdesiyle İsveç konsolosu geliyordu, hafifçe soluğu tıkanmıştı, onları karşılamak üzere ayağa kalkan, halka olmuş subaylardan biraz ürkmüştü. Öte yandan ötekiler de şaşkındı, çünkü hiç kimse onlara yemeğe güzel bir kadının beklendiğini söylememişti. Prens ise fesiyle ilginç bir değişiklik oluşturuyordu. İsveçli onlarla ilgili birtakım yaklaşık açıklamalar homurdandı, subaylar tek tek el sıkma töreni için yaklaşıyordu. Ama Generalin o apaçık şaşkınlığı hepsininkinden daha çarpıcıydı; şaşkınlıktan tek gözlüğü gözünden düştü, üniformasının düğmelerine çarparak tıngırdadı. Yüzü kızardı, onun eline dokunmaktansa eğilerek selâmlamaya yarı eğilimli görünüyordu. Constance'ın adı söylendiği zaman da şaşkınlığı azalmadı, çünkü onda yitirdiği kızkardeşi Constance'ın bir eşini bulmuştu – aynı çekingen güzellik, aynı ruh yapısı, bağımsız ve sakin. Onun eline dokunan elini birden geri çekti, sanki bir böcek ısırmış gibi. Kız insanda iri, sakar, bir oranda açık biri izlenimi yaratıyordu; General çabuk kızaran, kolay etkilenen biriydi – bütün kaba erkekler gibi! Kendini denetliyordu, ama içten içe denetimin elden kaçtığını hissediyordu, çünkü şimdi konuşmaya başlamışlardı ve onun t- yüksek sınıfa özgü titremlemesini, gevrek Hanover vurgusunu du_uyordu. İyi bir aileden geldiği belliydi!

Prens Almancayı biraz kötü konuşuyordu, ama şu an kendisine yetecek kadarını söylemeyi beceriyordu. Derken Fischer o tarafa doğru ilerledi, güven içindeydi, ama tuhaf değil mi, nutku tutulmuştu. Von Esslin nedenini çok iyi anlıyordu – kızın vurgusu ve insanların arasındaki rahatlığı karşısında bu uşak ruhlu adam cesaretini yitirmişti. Constance vıcık vıcık biryantinli saçları yüksek alnından geriye taranmış bir jigolo görüyordu adeta, tiksintiyle. Terzilerin kullandığı mankenlerin göz alıcılığı vardı onda. Yüreğinin bir yerlerinde hayata karşı derin toplumsal bir kin taşıdığına kuşku yoktu – kadınların çoğu kez öylesine korkunç, ne olduğu belirsiz yaratıklara benzeyen erkekler karşısında yaptığı gibi Constance da onun yapısında bunu kabaca belirlemeye çalışmıştı. Kadın ailesine özgü, kendini savunma hareketiydi bu. Kalın kafalı, suskun Mahl'ın, mavimsi kumlu kumaştan yapılmışa benzeyen, içinde hiçbir yansıma taşımayan gözlerinde kalın mercekli, yusyuvarlak gözlükleriyle uzağı göremeyen Smirgel'in karşısında Constance kendini daha rahat hissediyordu. Ama Smirgel'de bir üniversite hocası hali vardı, daha sonra ondan 'Profesör' diye söz edildiğini duyduğunda şaşırmadı – daha sonra gerçekten de öyle olduğu anlaşıldı. Karşılıklı nezaket sözleri ve davranışlarının yanı sıra içkiler de göründü. Subaylar sert, tatlı şarap içiyordu, onu içmeyenlerse viski. Constance yorgunluğunu hafifletmek ve açlığını bastırmak için ikinciyi seçti, çünkü bu yolculuk onun iştahını oldukça açmıştı – açlığı sandviç, bisküvi gibi ıvır zıvırla bastırmak olanaksızdı. İyi bir akşam yemeği verme akıllılığını göstereceklerini umuyordu.

Böylece beklerken sorulan sorulara kibarca yanıt verdi, Almancasına yönelik övgüleri neşeyle karşıladı – İsveçli olması gereken bir kızın böylesine, aristokratlara özgü bir Almanca konuştuğunu şimdiye kadar duymamışlardı; onun Alman olmadığına inanmak güçtü, hele böyle sarışın birinin; bu dili pek az kişinin konuştuğu Avignon'da Kızılhaç temsilcisi yapılmasının düşünüldüğüne inanmak daha da güçtü. Bunun ardından yemeğe geçilmiş, hiç de fena olmadığı anlaşılan yemekte Constance ile Prens ev sahipliği rolünü üstlenen Von Esslin'in iki yanına oturmuştu. Fischer konsolos ile birlikte masanın ta öteki ucundaydı. Onun solunda Landsdorf denen, uzun boylu, asık suratlı, yüksek rütbeli bir subay oturuyordu. Çok donuktu ve bunun farkındaydı. Yemeğin ortasında Prens herkese burayı tanıdığını, barış zamanı sık sık buraya yemeğe geldiğini söyledi. Bu bilgi hem Profesör Smirgel'in hem de Fisc-

her'in ilgisini çekti, ama "Lord Galen'den mi söz ediyorsunuz?" diyen, ikincisi oldu. Prens bunu doğruladı. "Ünlü Templier hazinesinin yerini saptamaya çalışan zengin Yahudi mi?" Prensin yanıtını beklerken bir kedi gibi tetikte, dikkat kesilmişti. "Evet, galiba bunu yapmasına olanak olmamasına karşın ya da onun bana söylediği bu, çünkü şimdi kendisi Mısır'da. Geçen ay gördüm onu." Smirgel başını bir yana yatırdı, kum rengi gözleriyle uzun uzun baktıktan sonra şöyle dedi: "Ama saptadığı bir şey var – olası yerini saptamadı mı? Bereket versin yardımcısıyla sekreteri burada kaldılar da bize araştırmalarımızda yardım ediyorlar. Biliyorsunuz yürekten inandığı bu tasarıyla Führer etkin biçimde ilgileniyor. Onu bulacağı kendisine pek çok kez muştulanmış." Yanaklarını içine çekti ve başını eğdi, dudaklarında gezinen hafif gülümsemeyi saklamak için masanın beyaz örtüsüne bakıyordu. Şeytanca değildi, yani gülümsemesi, çekingenlik ve tedirginlik yansıtıyordu. Prens atıldı: "Ben kişisel olarak bunun saçma olduğunu düşünüyorum, o yöre insanlarının bir inancı bu." Hepsi ona şaşkınlıkla baktılar, ama bir şey demediler, sessizce yemek yemeye devam ediyor, sanki onun sözünü sürdürmesini bekliyorlardı; ama o da sustu. Mahl bir kez öksürdü, sert bir havlama sesi– bunun kendisine yönelik olduğunu düşünen Landsdorf başını kaldırıp baktı, iletiyi almak üzere elini kepçe gibi yapıp kulağına götürdü. "Yok bir şey," dedi Mahl ona. "Yok bir şey!"

Constance, Generalin apaçık belli olan şaşkınlığına gerçekten de bir anlam verememişti, General kendisine doğrudan doğruya bakmaya neredeyse hiç cesaret edemiyordu – ancak bir kez, Prens onun Kızılhaç için aday olabileceğini açıkladığı zaman gözlerini bir an dikip bakınış, sonra mahçup mahçup tekgözlüğünü düzeltmişti.

"Bana gelince," dedi Prens çalımlı bir biçimde, "ben yansız bir ülkeden geliyorum ve buradaki yetkililerin önüne koymak istediğim çeşitli önerilerim var – o yetkililerin kim olduğunu bilebilirsem. Örneğin..." diyerek derin bir soluk aldıktan sonra Almanların tepki göstereceklerini önceden kestiremeyeceği bir konuya geçti. "Yahudiler!" İşte, o sözcük ağzından çıkmıştı! "Yahudileri kiminle konuşacağım? Mısırlı Yahudilerin birisine iletilmesi gereken kapsamlı önerileri var. O birisi kim?"

Beş Alman subayı yapmacık bir büyüklenmenin gerisine gizledikleri beceriksiz bir suç ortaklığıyla birbirlerine baktılar; sanki böyle bir konunun açılması görgü kurallarına aykırı bir şeymiş gi-

bi. Von Esslin uzaklara baktı, Fischer'ın bulunduğu yöne doğru kulak kabarttı, Fischer bir kuyuya bakarmış gibi insanın yüz çizgilerine bakıp da çocukluğunu görmesine elverecek kadar uzunca bir süre düşündükten sonra gülümsedi, dudaklarını yaladı. Constance çok şaşırmıştı, çünkü hiçbirisi utanmış, gerçekten suçluluk duymuş gibi görünmüyordu. Demek ki yaptıkları şeye hepsi inanıyordu! Aralarında en kaygılısı Generaldi, o an konuşulanlardan çok uzak şeyleri düşünüyor gibiydi. "Vichy'yle görüşün," dedi Fischer, "Laval'la–Yahudi bürosuyla. Unutmayın, bir yararı olmayacaktır. Bunu durduramayacaktır – o buna *prophylaxis*[1] diyor!" Gülümsedi, çatalını, bıçağını tabağının yanına koyarken gözlerinin katılmadığı haince bir yüz buruşturma. Mahl gevşek gevşek kıkırdadı ve "Fransız milisi yeni üniformasıyla erişip geldiğine göre her şey yoluna girer," diye *ekledi. Bunun üzerine zemberek boşanınca herkes* bu görüşe katılarak gülümsedi. "Ne üniforması?" diye sordu Prens merakla, kendisine bunun ne olduğunu Fischer bıyık altından gülerek anlattı. Haki pantolon, mavi gömlek ve bere. "Hiç kuşkunuz olmasın, sokakta kendilerini selâmlamamızı isteyeceklerdir!" dedi, sesi neşe doluydu, üniformalı dinleyicileri kibarca kahkahaları koyuverdiler. "Peki, Laval'a başvuracağım," dedi Prens, "anlaşılan sizin bir yetkiniz yok, yaşlı Mareşalın birer maşasısınız." Bundan pek hoşlanmadılar; onlardaki düşmanca duyguların kokusunu alan Constance geçici olarak dikkatlerini dağıtmak için, "*Aber*, benim sorunum, sizin çözebileceğiniz bir sorun, General, bundan emi*nim, Tubain köyünün hemen dışında bir evim var. Bu Kızılhaç işi*ni kabul edersem Avignon'da çalıştığım sürece orada oturmama izin verilecek mi acaba? Bir zamanlar bütün yazı orada geçirirdim, orayı yeniden açmak güç olmayacak. Bana izin verir misiniz?" dedi.

Birden herkes rahatladı, çünkü kolayca kabul edebilecekleri bir şey vardı ortada. Demode, aşırı bir kibarlık taşıyordu her yanlarından. "İzin vermemek için bir neden göremiyorum," dedi General dostça. "Aslında tam aradığımız kişi de burada – baksana, Landsdorf!" Donuk subay elini kulağına boru yaparak, Constance'ın soylu sınıf vurgusunu duydu duyalı büyük bir açlık ve hay*ranlıkla gözünü ondan alamamış olan profesörden* durumu dinledi. Landsdorf bir an şaşırmış göründü, daha sonra o olası sonucun kendilerinin alanına girdiğini gösterir biçimde hızlı hızlı başını sal-

[1](Lat.) Hastalıktan korunma. (Çev.)

ladı. Constance'ın yüreği sevinçle kabardı. "Ama orası çok soğuk olacak, belki pek de güvenli değil," dedi General biraz düşününce. "Ama kuşkusuz siz her şeyi uygun biçimde düzenlersiniz; belki de orayı biriyle paylaşırsınız, ha? Ulaşımı. Kızılhaç sağlayacak, değil mi?"

Mahl karneyle alınan petrole karşı karaborsa petrol konusunda çok bilgilice bir söylev çekti. Onlar hâlâ bu konuyu görüşürken yemek odasını süsleyen, kalın pamuklu kaplı, rahat koltuklara geçme işareti geldi. Smirgel sinsice Constance'ın yanında bir yer kapmayı başardı, onun bu heyecanını başlangıçta Constance cinsel çekiciliğine bağlamıştı – bu keçi benzeri yaratığın kendisine hayran olduğu kaygısını duymuştu. Ama adamın kafasında başka düşüncelerin olduğu hemen ortaya çıktı. İlk fırsatta, "Lord Galen'i de tanıyor muydunuz?" diye sordu, Constance olumlu yanıt verince de, "Onun ne iş yaptığını da biliyor muydunuz?" diye ekledi. Nazik bir konuydu bu ve Constance yanıt vermeden önce duraksadı, "Çok hayal meyal. Bir işadamıydı. Burada Prens size daha fazla bilgi verir ona sorarsanız," dedi. Ama Prens alçakgönüllü olmaya eğilimliydi. "Ben onun sessiz ortağıydım; kendisi Templier hazinesini bulmaya çalışıyordu – neredeyse her şeyi bulduk onun dışında... Yunan, Roma heykelleri, ortaçağ eşyaları, eski silâhlar..."

Büyük bir saygı ve dikkatle ona bakıyorlardı. "Ama iş hazineye gelince öyle bir şey *yoktu*!" dedi vurgulayarak. "*Yoktu*!" Uzun bir sessizlik oldu. Herkes yarı yarıya Smirgel'e dönmüştü, sanki belki de bu konuda tek söz etme hakkına sahip kâhin oymuş gibi – aslında öyleydi de, çünkü onun tek işi buydu. Şimdi bir sigara yakarken bıyık altından güler gibiydi; daha sonra sanki bir tepkisini görmeyi beklermiş gibi Constance'a yakından bakarak, "Onun baş adamı Quatrefages bize böyle söylemedi ama. Kendisi bizim tutsağımız ve onu ben kendim sorguladım. Ayrıca bu konunun bizim için önemli olduğunu da söylemeliyim, çünkü Führer bununla özel olarak ilgileniyor. Ben onun özel buyruğuyla bu gizi çözmeye çalışmak üzere geldim," dedi.

Bunun üzerine Prens biraz huysuzlanmış görünüyordu, çünkü kuşkucu kafası ne de olsa Galen'in hazineyi bulduğu ve bunu ondan gizlediği düşüncesiyle oyalanmıştı; belki de o biliyordu, Quatrefages biliyordu, beslemeli düzene konmuş o masalsı ağaçlarıyla meyve bahçesinin girdisini çıktısını biliyor muydu acaba? Ama hayır, olamazdı! Lord Galen böyle bir ihaneti, kendini ele vermeden

yapamayacak kadar budalaydı. Başını kararlı bir biçimde sallayan Prens, "Hayır, bu olanaksız! En azından *biz* bulamadık. Böyle bir şeyin gerçekten var olduğunu bile kesinleyemedik. Quatrefages... siz baylar Fransa'ya adım attığınız zaman zaten görevinden uzaklaştırılmıştı," dedi.

Smirgel onların neler bildiğini öğrenmek için yalan söylüyordu – Prens durumu böyle özetledi. Nazilerin de hiçbir şey bilmediği ortadaydı. Ama Hitler'i, buna inandırmak onlara düşüyordu, bu da kolay olmayacaktı. İçini geçirdi. Bir dahaki sefere Mısır'a gittiğinde bu konuyu Lord Galen ile konuşacaktı; o zavallı adam için bir şey yapılabilir miydi? "Oğlanı nerede saklıyorsunuz?" diye sordu, ama kimseden bir yanıt çıkmayınca Prens ipin ucunu bıraktı, Yahudi işlerine bakan o dillere destan bürosuyla Vichy'yi ziyaret *hazırlıklarıyla ilgilenmeye* başladı. Bu arada *Constance, Landsdorf*'a evi göstermeyi kabul etti – yarın Constance'a uğrayıp onu arabayla Tubain'e götürecek, böylece orayı tanımış, kentten ve silâhlı güçlerin korumasından bunca uzak bir yerde yaşama planının uygun olup olmadığına karar verebilecekti. Bütün bunlar biraz kuşkulu geliyordu insana. "Fransızlar tarafından öldürülme olasılığı yok nasıl olsa!" dedi Constance, Landsdorf biraz kızardı. "Ne olur ne olmaz!" dedi, ertesi günü buluşmak üzere el sıkıştılar.

Geceleyin daha sonra resmi araba onları gerektiği gibi Avignon'a götürdü; köprüde, görevi saat on birde başlayan sokağa çıkma yasağını uygulatmak olan silâhlı bir nöbetçi onları durdurdu, ama onlara korumalık eden yaver kendini tanıttı ve sorumluluğu üzerine aldı. Otel karanlıktı, ama onlar ön kapıyı çalınca onların dönüşünü beklerken içine gömüldüğü koltukta uyuklamış olan yönetici kalktı. Bir tepsi sıcak birşeyler hazırlamıştı onlara, ayrıca yataklarına götürsünler diye sıcak su şişeleri. Döndüklerine seviniyorlardı, çünkü yolculuk yüzünden yorgundular ve dikkatleri dağınıktı – asap bozucu bir biçimde süren bir yorgunluk ve ruh çöküntüsü. Sanki her şey pamuklara sarılıymış gibi, belli belirsiz bir gerçekdışılık duygusuyla bunlar daha da artıyordu. Sanki bütün topluluğun ruh çöküntüsü ve kederi havaya sızıyor, havaya bulaşıyordu; kenti şöyle bir görmek bile her yerde derin bir ruh çöküntüsü yansıtan yüzlerin var olduğu izlenimine kapılmalarına yetmişti. İşte şimdi savaşın kötü kokusunu almışlardı; çılgınlık ve felâketin kokusundan daha öte bir şeydi. Düşünsel utancın ve insana özgü yalanın kokusuydu. Constance yatağının kıyısına oturdu, kah-

ve fincanının çevresinde ellerini ısıtırken, şu geçirdiği akşamı düşünüyordu. Çevresindeki karanlığı yanan bir mum harelendiriyordu. Kendini geriye dönmüş konuşmaları düşünür, tek tek zihninden geçirirken buldu, sanki bu askerlere bu eylemleri yaptıran şeyin ipuçlarını bulmak istiyordu. Birden, *'Bu adamlar yaptıklarından utanmıyor!'* düşüncesi geldi aklına. Birden yüreği tam bir dehşet ürpertisiyle doldu. Yatağa girdi, hafifçe üfürerek ışığı söndürüp ıslaklık kokan soğuk çarşafların içine gömüldü. Rahatsız uykusunda Fischer'ın mavi bakışları düşüne girdi, bakışlarının kullanılmış bir mücevherinkini andıran mineralsi niteliği ve sabitliği. Bilinçsiz, cinsel iletilerle dolu bir bakıştı bu. Bu adam sırf gülümseyerek birini baştan çıkarabilirdi. Constance onda bugüne kadar çözülmemiş gizli bir bilmecenin varlığını görüyordu. Gene de bu adamın bir çekiciliği vardı, kolayca anlaşılıp kolayca sınıflandırılabilen öteki adamların yanında. General zararsız bir budalaydı -komutanlık emri biçiminde geldiği sürece- iyiliğe de kötülüğe de elverişli biriydi. Constance'ın güzelliği karşısında aklı oldukça karışmış gibiydi, gerekirse onu yönetmek kolay olacaktı...

Bu pek de pohpohlayıcı olmayan yargıya konu olan kişi de yatağına girmişti – ya da daha doğrusu o yeni ve tuhaf ziyaretçinin renklendirdiği o özel akşamdan sonra bir türlü yakalayamayacağı uykuyu ele geçirmek için yattı – kızı görünce bir hayalet görmüş gibi olmuştu, neredeyse. Constance! Onun sarışınlığının, sımsıcak mavi bakışlarının anıları içinde yüzüyordu, içliliğine sevecenlik katan bu duygusallık daha da koyulaşıyordu, çünkü çoktan ölmüş birine yönelikti. Ama onu rahatsız eden, her zamanki o ağır uykusuna dalmasını engelleyen, şaşırtıcı ters akıntılar, suyun birden çağladığı, sığlaştığı yerler vardı. Katzen-Mutter'den gelen mektup vardı örneğin, yüreğine korkunç bir acı çökerten mektup. Aile eviyle ilgili kısa ve acı bir mektuptu, ama tam yarısında Polonyalı hizmetçinin intiharını anlatıyordu; kızcağız kendini öldürmüş, kimbilir hangi unutulmuş alayın üniformasına ait olan ve kendisinin yazı masasının yukarısında, hep duvarda asılı duran kamayı yüreğine saplamıştı. Masanın üzerine de acemi bir Almancayla yazılmış bir not bırakmıştı: "Köle olmak istemiyorum." Annesi açıkça kendisini suçlamıyordu, aralarındaki ilişkiyi bildiğini belli edecek bir şey de söylemiyordu... ama! Sanki biliyor gibiydi ve General suçu kendisine yüklenemeyecek bir şeyden dolayı utanç duyuyordu.

Ayrıca kötü bir zamanda, erlerinin onu bir olaya tanık olmak zorunda bıraktıkları bir zamanda gelmişti – bir *franc- tireur*'ün[1] panzerlerine ateş edip iki eri öldürdüğü küçük köyde yirmi vatandaşın yasal idamlarından sonra. Bu olay onun kendini yaşlı, aslında çılgınca yorgun hissetmesine yol açmıştı, ama o gerektiği gibi sert davranmış, kararlı adımlarla, yan yana yatan ölülerin önünde bir aşağı bir yukarı yürümüştü. Hemen hemen hiç kan yoktu. Her biri bir başka durumda yere yıkılmıştı. O pejmürde, siyah kışlık giysileriyle o minik savaş anmalığının yanı başında yatan bir kuluçkalık tozlu kümes hayvanı gibiydiler. Ağrıdan başı çatlayarak kaledeki odasına döndü, birbirinden ayrı iki olayın, apayrı coşkuları yüreğinde birbirine karışıyor, soğukkanlılığını korumasını güçleştiriyordu. 'Acaba grip mi oluyorum,' diye merak etti. Ama o gece ve daha ertesi gece düşünde Polonyalı hizmetçiyi gördü, uyandığı zaman bir yolunu bulup günah çıkartması gerektiğini fark etti. Bir rahip bulmalıydı. İşte gene bir Katolik olarak durumunun kahrolası belirsizliği koca bir ağırlık gibi omuzlarına binmişti. Neden Katedral olmasın? Gerçekten de neden, – ama kuvvet komutanı olarak orayı gidemezdi, biri ona rastgele ateş eder korkusu yüzünden korumalar olmadan gidemezdi. Acaba bir rahip mi kaçırtsaydı? Boğuk boğuk güldü. Ayin için kilise cemaatine mi katılsaydı düpedüz? Çok kötü Fransızca konuşurdu.

Bu durum onu etkiledi. Artık hintyağı ve sinamekiye yanıt vermeyen çocukluk hastalıkları, kabız ve bağırsak zarı iltihabına yakalanmıştı. Şimdiyse mucizesel bir biçimde Constance ile tanıştıktan sonra her şey yoluna girmişti. Ne yapıp edip kendisini günah çıkarmaya götürmeleri konusunda diretme yürekliliğini bulacağını biliyordu, küçük Pénitents Gris Kilisesine gidecekti, Smirgel ile birlikte Montfavet'e gidecekti; korumanın ne önemi vardı? Ne de olsa onu kimse fark etmeyecekti. İçini sevinç kapladı, sanki bu tanışma iyiye işaret eden bir belirtiydi. Constance! Okuyacak bir şeyi yoktu, uyku bastırmadan önce sakin bir yarım saate ihtiyacı olduğunu hissediyordu. O küçük resmi kitapçığa –Dr. Goebbels'in sunduğu düşünsel aklanma belgelerine– yeni bir şaşkınlık ve saygıyla döndü. Sion Protokolleri güç ilerliyordu, bu işte altının tarihsel rolü konusunda pek emin değildi; bir yerlerde bir abartma vardı, ama ne de olsa bu resmi bir belgeydi: Rosenberg'in onayladığı bir şeyi sorgulayacak kim oluyordu o? Kendisi bir Yahudi olan

[1] (Fr.) Başıbozuk savaşçı. (Çev.)

Rosenberg – öğrendiğine göre! Bu daha da akıl karıştırıcıydı. Ama birden bir gevşeme, neredeyse mutluluk duydu. İşte kanıtı: Kilitlenip kalmış olan bağırsakları sanki günlerdir süren kabızın acısını çıkarmak için görevlerini fazlasıyla yerine getiriyordu. Rahatlama duygusuna yenilerek uyudu, uyurken de kafasından ertesi günü Pénitents Gris Kilisesini ziyaret etmeyi unutmamayı geçirdi.

Ama Constance'a uyku bu kadar kolay gelmedi, çünkü akşamı yemeğinin ve Fischer'ın mavi gözlerinin boş hayranlık bakışlarının anılarından tedirgin olmuştu. Huzursuzdu, o bakışın dinamizmini çözümlemeye çalıştı, sonuçta ona neredeyse cinsel bir parıltı veren şeyin ondaki acımasızlık ve kötülük eğilimi olduğuna karar verdi. Böyle bir duyguya kapıldığı için kendi kendine kızdı, kadının her an bir fotoğrafın negatifi gibi çeşitli cinsel olanakları, koşulların karşısına çıkarabileceği çeşitli seçenekleri aklında saklı tuttuğunu acı acı düşündü. Huzursuzlanarak bir başka rahatsız edici konuya –Affad konusuna– geçti; kendisi otele uğradığında Prens onu görmesini istemişti, çünkü Affad keyifsizdi ve bir doktordan alınmış bir reçete gerekiyordu ona. "En kolayı bunu senden rica etmekti," dedi, "her ne kadar o buna çok karşıysa, seni rahatsız etmek istemiyorsa da." Constance asansöre binip Affad'ın kaldığı o güzel otel dairesine çıktı, onu sessizce yatağında yatar ve tavana bakarken buldu; gelenin Constance olduğunu görünce Affad can sıkıntısıyla kızardı, Prensin bu yaptığından hoşnutsuzluğunu dile getirdi. "Saçma." diyerek kesti attı Constance, "reçeteyi benim yazmam işi çabuklaştırır." Affad, "Peki," dedi üzüntüyle, "Paludonin'im bitti, hepsi bu." Constance yatağın kıyısına oturdu, "Sana bulurum," dedi. Ama adamın bileğini tutup hızla atan nabzına baktı ve birden iki arkadaşı Sutcliffe ve Toby'yle barda tıp konusundaki konuşmalarını hatırladı. Belki o da hatırladı, çünkü kıpkırmızı oldu ve başını kadınsı bir utangaçlık hareketiyle duvara çevirdi. Constance orada adeta elinde tuttuğu nabız ve bilimiyle baş başa kalmıştı – ve sözcüklerden yoksun halde. Affad bir eldivenin içinden çıkmış gibiydi. Ama Constance'ın aklına gelen düşünceyse kendisini çok şaşırttı. Buna pek inanmadı, ama adamın kendisine fena halde âşık olduğundan emindi ve bu düşünce hem cezalandırıcı hem de heyecanlandırıcıydı. Bu onu Affad'ı gerçekten dikkate almaya, âşık olabileceği bir kişi olarak değerlendirmeye zorladı. Bir kadın bütün seçeneklere açık bir yaratıktır. "Ateşten yanıyorsun," dedi, çünkü bir şey söylemek, o biçimsiz boşluğu doldurmuştu, Affad'sa duva-

ra doğru başını salladı, gözlerini kapalı tutuyordu. "Bana bir reçete yazsanız yeter," dedi, onun gittiğini görmek için sabırsızlandığı belliydi sesinden. Ama Constance, basılı reçete koçanını yanına almamıştı, bu yüzden onun isteğini yerine getirmek için aşağıya, köşedeki eczaneye bir koşu gitmeyi yeğledi. "Şişeyi *chasseur*[1] ile yukarıya gönderirim," dedi. "Ateşi birden düşürmesi gerekiyor, – ama biliyorsundur herhalde." Affad bir kez daha başını salladı, sanki uyuyormuş gibi uzanmıştı. "Teşekkür ederim," dedi. "Yarından tezi yok ayağa kalkarım."

Constance kendisini aşağıdaki ana salona indiren asansörde bu olayı ayrıntısıyla ince ince bir kez daha düşündü; kendi başına önemsiz bir olaydı, ama gene de onun içinde çoktandır, ateşli bir biçimde arzulanan bir şeyin yanıtıymış gibi yankılanmıştı. Akşam yemeğinde Prensten biraz Affad'ı anlatmasını istedi ve üç ülkede geçmiş eğitim dönemi ve iş hayatının öyküsünü büyük bir dikkatle dinledi. "O gerçekten de tuhaf bir karışım, bir işadamıyla bir gizemcinin karışımı. Belki de bir eşcinsel, ama bunun farkında değil – bilmiyorum." Prens bu varsayım karşısındaki neşesini dışa vuracak biçimde yüzünü çarpıttı. "Ben kendim kuşkusuz bu kanıda değilim," diye ekledi heyecanla.

Constance bütün bunların yanı sıra Affad'la tanışmasının onda yarattığı coşkusal kararsızlıkları, bunların belirsizliği yüzünden yürek daralması benzeri birşeylerin sınırında dolaşırken büyük bir netlikle hatırlıyordu. Hiç kimseyi sevmeye hazır değildi. Yatakta döner durur ve atınırken ılınmış su şişesini ayak parmaklarına doğru iteleyip dayayarak onları ısıtmaya çalıştı. Ama sonunda uyku bastırdıysa da bu geç kalmış, dinlendirici olmayan bir uykuydu. Gün doğarken kalkıp giyindi, kentte bir yürüyüş yapma isteği duyuyordu. Merdivenlerdeki ayak sesleri uyuyup kalmış olan gece nöbetçisi kapıcıyı uyandırdı, adam onun isteği üzerine, ama hiç onaylamadan kapıyı açtı. "Ne yapacaksınız?" dedi merakla. "Bakacağım," diye yanıt verdi ve Kızılhaç çalışmalarının merkezi olarak önerilen büroları ona göstermek için saat onda gelecek olan Madam Quiminal gelinceye kadarki zamanı geçirmek amacıyla kısa bir yürüyüş yapmak üzere yola koyuldu. Kent her zaman biraz kirli ve bakımsızdı, bu yüzden ilk bakışta pek az önemli değişiklik var gibiydi. Daha sonra ağır çöp kokusu burnuna çarptı, dağ gibi yığılmış çöpleri gördü, her yanda bidonlardan, paketlerden taşan

[1] (Fr.) Otel uşağı. (Çev.)

çöpler – tek tük rastlanan köpekler anaalanda güz yapraklarının savruntularının içine karışan bu şeyleri oradan oraya sürükleyerek iyi bir gün geçirmişti. Bu erken saatte açık kahve yoktu, postanenin karşısındaki tek telefon kulübesini bilinmeyen kişiler geceleyin işemek için kullanmıştı. Birtakım yerlerin duvarlarında Mareşalın portreleri asılıydı, ama yüzü karalanmış ya da etkisi olmayan yazılarla doldurulmuştu. Anaalanın çevresindeki duvarlara, ağaçlara asılmış büyük komutanlık afişleri çok daha yakın, aslında kabuk bağlamamış bir güncelliği olan geçmişi yansıttığı için daha etkileyiciydi; yakalanan *franc-tireur*'lerin Alman Yüksek Komutanlığınca verilmiş ölüm cezasını duyuran afişlerdi bunlar. Afişteki yazılar sıkışık dizildiği için tuhaf, ama bu konuya uygun düşecek Gotik yazıyı hafifçe çağrıştırıyordu, beri yandan bu yazıların gerisindeki kırmızı zemin boğa güreşi posterlerinde oldum olası kullanılan atardamarlardaki kanın donuk kırmızısıydı. Üzerine çarpık haç basılı, koyu boğa kanı kırmızısı. İçini çekerek bütün bu ölüm cezası ilanlarını okudu, kendilerine böylesine kısa bir ömür verilmiş insanların nasıl olup da nevrotik antikalıklarıyla bu ömrü sekteye uğratmanın, kısaltmanın yollarını aradıklarına yüreği sızlayarak şaştı. Anlaşılır gibi değildi. Bu gidiş karşısında insan ancak bir tek şey söyleyebilirdi, o da insanların yüreğinde kendi kendilerini yok ediciliğin yattığıydı. Ama bu herkesi içeriyordu. Kimse bunun dışında kalamazdı. Hatta şu yukarıda, Cenevre'deki rahat, yansız insanlar bile kendilerini her şeyin dışında sanmalarına karşın bu felâketli tarihsel sürecin içindeydiler – zamanla bu onlara da ulaşacaktı. Adımları onu hiç fark etmeden bir örümcek ağı gibi dolaşık ortaçağa özgü sokaklara götürmüş, Blanford'un (Felix Chatto'nun doğruladığına göre) Quatrefages'e ait bir odada bir kızla bir öğleden sonrayı geçirdiği Prensler Oteline getirmişti. Şu âna kadar bu olay aklından tam anlamıyla çıkıp gitmiş durumdaydı. Kalenin kıvrılarak ilerleyen dış duvarını izledi, demiryolu istasyonundaki büfeye ekmek verdiği için sabahları en erken açılan ekmekçi dükkânının yanından geçti. Ama şu an içeride ışık yoktu, kapıda da bir not vardı, *Plus de pain*[1] yazılıydı, Fransız ruhuna bundan büyük bir darbe olamazdı: böyle bir şeyi düşünmek bile olanaksızdı. Belki de bu kentte yaşayanların kafasına Yeni Düzen gerçeği dank ederdi böylece. Yürümeyi sürdürdü, kuzey rüzgârı çıktı, parlak gökte balkıdı.

[1] (Fr.) Ekmek kalmamıştır. (Çev.)

Oteldeyse Prens suratında huysuz bir ifadeyle kahvaltı salonunda oturmuş, tabağındaki ne idüğü belirsiz bulamacı kaşıklıyordu, karşısında keçi suratıyla, suratımda kendini sevdirmeye çalışan birinin ifadesiyle dün geceki Profesör Smirgel oturuyordu, adam bu yeni arkadaştan çok hoşlanmışa benziyordu. "Dün gece Von Esslin'in yemekhanesinde rahatça konuşamadık," dedi, "bense Templier hazinesi konusunda sizden yardım isteyecektim." Prens sinirlice bir ses tonuyla, "Size bütün bildiklerimi anlattım," dedi. Smirgel elleriyle onu yatıştırmak isteyen bir hareket yaparak, "Biliyorum, efendim, biliyorum. Ama ben buraya daha yeni geldim ve beni özellikle bu konuyla ilgilenmem için Führer gönderdi, bu da benim durumumu biraz nazikleştiriyor. Örneğin sizin Quatrefages bize hep güçlük çıkarıyor; önce yalan söyledi, daha sonra kendisine işkence edildiği numarası yaptı, şimdi de aklını yitirmiş gibi yapıyor. 'Gibi yapıyor' diyorum, ama emin değilim."

"Neden numara yapsın? Belki de Lord Galen'in sekreteri gibi sorgular sırasında ölecek – galiba o sağır ve dilsiz 'numara'sı yapıyordu ha?" Smirgel başını önüne eğdi, Prensin öfkeli tepkisinin bir dalga halinde başının üstünden geçip gitmesini bekledi. Hatta onun suçlamasını bütün ağırlığıyla kabul edermiş gibi başını salladı. Daha sonra, "Bütün bunlar ben gelmeden önceydi; şimdi her şey farklı; şimdi başka türlü hareket ediyoruz, dikkat ve içtenlikle."

Prens sanki ona bir tabak fırlatmak üzereymiş gibiydi. Bir ara akciğerlerine hava doldurarak balon gibi şişti, sonra havayı dışarı verirken, "Quatrefages'ten bize gelen son habere göre bu sırrı bilen beş şövalyenin adını artık biliyorduk. Sorun, beşlemeli düzenle dikilmiş ağaçların bulunduğu o ünlü meyve bahçesini onların aracılığıyla bulmaya çalışmak sorunuydu – bulabilirseniz! Bence beyhude bir çaba."

"Böyle bir şeyin var olduğuna inanmıyor musunuz?"

"İnanmıyorum demedim. Lord Galen hayli inanıyor gibiydi; ama o tuhaf, ne yapacağı belli olmayan bir adamdı, bana sorarsanız her şeye inanabilirdi. Ama Quatrefages bize umut vermişti, hepsi o kadarla kaldı. Anlaşılan sizin sorgucular onu delirtmişler, böylece de onda olabilecek birtakım bilgileri ele geçirme olanağını da yok etmişler. Ne kadar da tipik! Nerede şimdi o? Görülebiliyor mu?"

Profesör yanıt vermeden önce uzun uzun düşündü; daha sonra şöyle dedi: "Tedavi gördüğü, aklını toparlayabilmesi için uyku kürü yaptığı Montfavet'deki akıl hastanesinde.. Daha önce kaledeydi, ama Çingeneler onu kaçırma girişiminde bulundular – o her zaman onların dostuydu, öyle değil mi?"

"Öyleydi elbette: kazıların çoğu kentin Les Balances adıyla bilinen bölgesinde yapılıyordu – bizim heykellerin çoğunu onlar buldular. Onları çok yüksek fiyatlarla satın aldık."

Profesör şeytan şeytan güldü. "Bizimkiler bildiği sırlar yüzünden onu kaçırmak isteyenlerin Yabancı İstihbarat Örgüderinin olduğunu sanmışlardı. Sorgulamanın nedeni bu. Ama siz benim tahminimi doğruladınız – onun dostu olan Çingenelerin bir dostluk hareketiydi bu. Teşekkür ederim, Ekselansları." Ayağa kalktı, çünkü saksılardaki palmiyelerin yapraklarının arasına gizlenmiş aynada otele dönen Constance'ın görüntüsü ilişti gözüne. "Sizi daha fazla rahatsız etmek istemiyorum, ama aklınıza bir şey gelirse lütfen bana iletin – işte numaram. Onu ziyaret etmek isterseniz bunu ayarlayabilirim – her ikiniz içinde." Çünkü Constance gelip oturmuştu, başıyla selâmladıktan sonra bir onun bir ötekinin yüzüne bakıyor, neden söz ettiklerini anlamaya çalışıyordu. Prens açıkladı: "Quatrefages'ten söz ediyoruz. Buradaki akıl hastanesindeymiş. Şu lânet olası hazine – şimdi de Hitler bunun peşinde, insan nedenini düşünemiyor. Bu paraya ihtiyacı olacağını sanmam!"

Profesör gerektiği gibi yalancı bir ciddilikle, "Führer'in amacı para değil, bundan emin olun; onu ilgilendiren şey bir gizem, Templier inancının köklerine, yıkılışının sırrına ulaşmak istiyor. Alman farmasonları da bu işin içindeydiler – herhalde bunu biliyordunuz, değil mi?"

Söylediklerinin doğruluğunu kanıtlamaya ve aslında konuşmayı yeniden açmaya istekli görünüyordu, ama Prensten onu yüreklendirici bir tepki alamadı, Prens sertçe başını sallayıp onu başından savmak ister gibi bir halle, "Ha, Madam Quiminal'ın otele geldiğini görüyorum. Onun için de bir kahvaltı isteyelim ha?" dedi. Profesör kendisine verilen gizne işaretini alarak kalktı, ama Constance'a telefon numarasını taşıyan bir kart vermeden yapmadı bu işi. Alelacele, "Bana iletmek istediğiniz bir haber ya da bir bilgi olursa," diyerek açıklamada bulundu, onları selâmladıktan sonra masalarına gülümseyerek yaklaşan yeni konuğa yer açmak için dönüp gitti. İş saati gelmeden önce onlarla birkaç dakika geçireceği için mutluydu kadın. "Doğruyu söyleyeceğim," dedi. "Bana bu otelde gerçek kahve bulunduğu söylendi, çünkü patronları orduda çalışıyormuş." Ama kahve güzeldiyse de otel boş görünüyordu. Nancy Quiminal alışılmamış derecede açık renk cildiyle güzel görünmesine karşın özensiz giyinmişti, ayakkabıları çok eskiydi. Ba-

kışlarını giysilerinin üzerinde gezdiren Constance ile göz göze gelince, "*Eh bien*, biliyorum. Şaşkınlıkla ayakkabılarıma bakıyorsunuz," dedi. "Tam tersine," dedi Constance, "bu sabah dükkânlara bakmak için bir yürüyüş yaptım – dükkânlarda hiçbir şey yok! Bir alışveriş merkezi olarak eskiden kentin ne kadar şık olduğunu düşündüğüm zaman hele." Quiminal yüzünü buruşturdu. Daha fazla bir şey söylemedi. Ama gitmek üzere kalktıkları zaman acaba ekmeği alabilir miyiz, diye sordu, çünkü hiç belli olmazdı... Ekmekleri kâğıt bir peçeteye çarçabuk sarıp çok kullanılmış alışveriş çantasının içine attı. Daha sonra onları yeni bürolarının bulunduğu yere, tiyatro binasının ağırbaşlılığı ve büyüklüğüyle kesin bir karşıtlık oluşturan, soluk kesici parlaklıktaki metal süslerle sarılmış Ölüler Anıtının bulunduğu alana bakan o güzel merkez Belediye Başkanlığı binasına bitişik apartmanların arka tarafına götürmek üzere önlerine düştü. Şişman, klasik sütunlarıyla Belediye Başkanlığının büyük orta avlusunu soğuk hava akımları yalayıp geçiyordu, çünkü geleneksel karayel esmeye başlamıştı. "Belediye Başkanına uğrayacağız," dedi akıl hocaları, "ama ona fazla bir şey söylemeyin; o da onların adamı." Tiksintiyle kafasını salladı, sanki tükürmek üzereymiş gibiydi. O güzel merdivenleri, bu bilgileri sindirerek sessizce tırmandılar. Ama Almanların güvenebilecekleri kişileri atayacaklarını ummak olasıydı ancak, Constance bu kadarını *sotto voce*[1] olarak söyledi. Ama Nancy Quiminal, "Hayır. O daha önce de buraya gelmişti. Her neyse kararınızı kendiniz verin," dedi. Merdivenin ilk sahanlığında bir kapıyı açarak onları yüksek tavanlı bir daireye buyur etti: Belediye Başkanı kocaman bir masada, kendi hizmet bölümünden gönderilecek belgeleri imzalamasına yetecek kadar bir sıcaklık sağlasın diye örtündüğü battaniyenin altında omuzları göçmüş olarak oturuyordu. Hem sevimli hem zeki görünümlü bir adamdı, kibarca ve belli bir ağırbaşlılıkla onlara oturacak yer gösterdi. "Resmi olarak hiçbir şey duymadım, ama söylentilerden çıkardığıma göre siz Kızılhaç adına buraya gelip yerleşeceksiniz. Buyurun gelin derdim, işler bu kadar güç olmasaydı. Zavallı ülkem!" Masasının arkasına düşen duvardaki Pétain portresine baktıklarını gördü, yüzünü hoşnutsuzluk ve acıyla buruşturdu. "Aah o Mareşal," dedi sevgiyle, "o olmasaydı işler daha kötü olacaktı – *toptan* bir yenilgi! O ne kadarını kurtarabiliyorsa, kurtarıyor, ama o da insanüstü bir varlık değil." Rahatsız edici bir sessiz-

[1] (Lat.) Alçak sesle. (Çev.)

lik oldu; Madam Quiminal ayağa kalktı, gitmek için izin istedi, onlara ayrılmış büroya onlardan önce gitmek istediğini söyledi. "Herhalde Sayın Belediye Başkanı sizinle biraz yalnız konuşmak ister," diye ekledi ince düşüncelilik ederek.

Belediye Başkanı için bu hiç beklenmedik bir düşünceydi. Bu kentte ne tür bir örgüt kurmaktan sorumlu oldukları konusunda bir-iki soru sordu onlara, Kızılhaç aracılığıyla ilaç ve yeni esirler için yiyecek kolileri alma düşüncesi hoşuna gitti. "Her şey karmakarışık," dedi, "şu an esirler için transit kampı olarak kullanılan yeni kamplar var... Her zaman yiyecek sıkıntısı çekiliyor." Daha sonra onları biraz şaşırtacak bir şey söyledi, Kızılhaç için Madam Quiminal'ın vazgeçilmez olduğunda herkesin birleşmesine karşın o... bu noktada durup doğru sözcükleri seçmek için düşündü: o 'insanın her şeyi söyleyebileceği bir kadın' değildi. Constance şaşkınlığını öylesine açıkça göstermişti ki, Belediye Başkanı kişisel olarak ona karşı olmadığını, kadının işinde başarılı olduğunu açıklama gereğini duydu. "Ama anlaşılmayan birşeyler var. Örneğin bir Alman subayının, daha da açıkçası buradaki Gestapo şefinin teveccühlerini kabul ettiği söyleniyor!" Bunun üzerine Constance gerçekten de bozuldu; öfkesinin yerini şaşkınlık ve üzüntü aldı. "Kendince nedenleri olsa gerek," dedi sertçe, Belediye Başkanı da buna hiç kuşku olmadığı yolunda hareketler yaparak onu onayladı. "Gene de," dedi, "insanın içine kurt düşüyor. Biliyor musunuz, açık açık... düşmanın yanını tutan pek çok kişi var. Biraz dikkatli olmak gerekiyor. Ama canım, sizi bu konularla üzmek istemiyorum. Gelin sizi büronuza götüreyim."

Birlikte pek çok koridordan geçtiler, sonunda yüksek kapılar açıldı, birkaç odadan oluşan hoş bir daireye girdiler, Nancy Quiminal odalardan birinde, henüz üzerinde hiç kâğıt bulunmayan bir masaya oturmuş örgü örerek okuyordu. Belediye Başkanı gayet çekingence, tam anlamıyla resmi bir selâmla vedalaştı.

Dışarıdaki alandan rap rap ayak sesleri geldi, kaledeki karargâhlarına giden bir piyade müfrezesi geçiyordu. Tuhaf bir görüntüydü. Constance pencerenin önünde durmuş askerleri seyrediyordu düşünceli düşünceli; kent boşalmış gibiydi. Bu ünlü kentin normalde eğlenceye çok düşkün olan, sokakta bir askeri yürüyüş olduğunu gösterecek en küçük bir ayak sesi, trampet ya da boru sesi duysalar sokaklara fırlayan, bir geçit alayına katılmak ya da bir dansa ayak uydurmak için can atan sakinleri nerede acaba diye dü-

şünüyordu insan. Sağda solda uyuz kediler gibi sinsi sinsi dolaşan kılıksız birkaç ev kadını vardı yalnızca, ellerinde boş fileler. Yeni Milis –daha doğrusu *les barbouzes*–[1] gıcır gıcır yeni üniformalarıyla acemice, çalımlı çalımlı yürüyorlardı. Latinler kendilerinin benimsenmedikleri bir davaya para için hizmet ettikleri zaman acayip derecede tehlikelidirler. Kılıklarına gülümsemek delilik olurdu, çünkü eski de olsa hâlâ işe yarayan silâhlarla silâhlanmışlardı.

Fransız ulusunu Yahudi belâsından kurtarmaya ant içmişlerdi, kurbanları toplama angaryası onların üstüne kalmaya başlamıştı; kent hayatında bir zamanlar çöp toplama nasıl günlük işlerden biriydiyse, bu hizmet yeniden başladığında nasıl alışılmış günlük işlerden biri olacaksa bu da neredeyse öyle bir şey haline gelmişti. İnsan nelerin tehlikede olduğunu anladığı zaman onlardaki o ciddi yasallık havası gerçekten ürkütücüydü. Constance, onların kendilerine verilen görevi yerine getirmek üzere, iki yanda motosikletlilerle bulvardan geçişlerini izlerken gözlerine inanamıyordu.

Kente yukarıdan bakmak için en uygun yer olan Belediye Başkanlığının balkonunda dikilmiş dururken, bunca hırpaniliğin arasında göze batmamak için elinden geldiğince sıradan ve düşkün görünmenin önemli olduğunu düşünüyordu. Yanı başında duran Prens buz gibi soğuk ayakkabılarıyla tedirgince kıpırdanarak, pek de inanmadan, "Herhalde bir gün her şey yerine oturacak," dedi. Hareketli ve hiç de başarısız olmayan bir sabah geçirmiş, Provence'da yaşadığı günlere uzanan eski dostluklarını tazelemişti, dostlarının pek çoğunun stratejik noktalara gelmiş olduğunu görünce rahatlamıştı – kimisi *police des moeurs*'de,[2] kimisi Milis'te çalışıyor, kimileri kara taşımacılığı, kimileri toprak vurgunculuğu yapıyordu. Eskiden kimi geceleri geçirdiği geneleve onların yardımıyla kısa bir ziyarette bile bulunmuş, ama kızlar biraz neşesiz ve umutsuzmuş. Müşterileri şimdi üst düzey subay takımıymış, ama iş paraya gelince elleri sıkıymış. Bütün kızlara fildişi gamalı haçlar verilmiş, hepsi de teneke haçlarının ya da doğum günü madalyonlarının üzerine onu takıyormuş. Prensi gördüklerine sevinmişler, ama onun hemen Nazi yanlısı olduğuna karar verdikleri için sevinçleri biraz kursaklarında kalmamış değil. Prens ne söylerse söylesin onları tersine inandıramamış. Solgun, raşitik çocuklara şeker dağıtmaktan başka bir şey yapacak zaman da yokmuş. Yüreğinde burkulma gibi bir şeyle onlara hoşça kalın demiş.

---

[1](Fr.) Ajanlar. (Çev.)
[2](Fr.) Ahlâk polisi. (Çev.)

İnsanın böyle bir duyguya kapıldığı günler vardı, – sanki her şey kaybedilmiş, savaş on yıldan kısa bir zamanda kazanılamazmış gibi. İnsanları müttefiklere inanmadıkları, darmadağın olmuş hayatlarının parçalarını yerden toplayıp kara gamalı haçın gölgesinde bile olsa bir araya getirmeye çalıştıkları için nasıl suçlayabilirsiniz? Prens içini çekti ve Constance ona sevgiyle bakıp, "Bugün hiç keyfin yok, değil mi?" dedi. Prens başıyla onayladı. Doğruydu ve birtakım nedenleri vardı. Onu burada bırakıp Yahudi sorununu tartışmak üzere –hem de artık hiçbir yararının olmayacağını bildiği bir iş için– kuzeye gidecek olmak canını sıkıyordu. Başlangıçta Fransızların yazgılarının kurbanı olduklarını, istilacılara boyun eğmek zorunda kaldıklarını düşünmüştü; pek çoğunun tam tersine içten içe etkin birer Yahudi düşmanı olduğunu, bu yetenekli ve kötü yazgılı insan soyunun kökünün kazınmasına seve seve yardımcı olduklarını görünce hayal kırıklığına uğramış, tiksinmişti. Fransız toplama k mplar nın var olduğuna dair öyküler duymuş, öfke ve dehşetten kanı donmuştu– hem de Haute-Garonne'de Rivesaltes, Argelès, Noé, Récébédou gibi şiirsel adları olan yerlerde; ama bu kampların en yakını, canavarlığın eşanlamlısı haline gelen Pireneler'deki Gurs kampıydı. Bu öyküleri Constance'a anlatırken yüzünün rengi hayli solgundu. "Ne yapabileceğimizi düşünüp duruyorum, bir şey yapılabilirse; onları ziyaret etmek isteyebilir miyiz? Biliyorum, henüz erken. Acele ediyorum. Önce yerleşelim. Aman Tanrım, her şey benim sandığımdan da kötü! Şu Almanlar yalnızca kötü değil, kötülük olsun diye kötülük yapmaktan hoşlanıyorlar. Bu yüzyılda bunları hak edecek ne yaptık?"

Constance onu avutmak için ne diyeceğini bilemedi. Artık hemen hemen her gün otobüsler eski kentte, çiçek çiçek dolaşan arılar gibi vızır vızır açıkça devriye geziyor, ciddi ciddi yasallık maskesi ardında insanları avlıyorlardı. Başlarında üniformalı bir subay, elinde aranan Yahudilerin listesi vardı. Kurbanlar kaçmaya yeltenmez gibiydi, yeşil otobüslerin kapılara gelip dayanmasını sanki felç olmuşlar gibi biç kıpırdamadan bekliyorlardı. Hiçbir direniş, karşı çıkış olmuyordu. Gestapo, Parislilerin çok iyi bildiği yeşil otobüsleri kullanıyordu, arkalarında geniş bir sahanlık vardı, demir bir zincirle, yuvasına girerken tık diye ses çıkaran bir sürgüyle önü kapatılırdı. Yıllar sonra Constance savaş sonrası Paris'inde bu tık sesini anımsayacaktı, çünkü aynı tür otobüsler hâlâ kullanılıyordu.

Constance başka şeyler düşünüyordu. "Yarın evi bir kez daha ziyaret etmeliyim!" dedi. Bunu söylerken de sesinin titrememesi,

doğal çıkması için Prensin kolunu sıkmıştı. Çok güç bir şeydi, çünkü o yüksek pencereleriyle, biçimsiz açılar yapan tavan arası pencereli, sivri çatılarıyla ormandaki o içler acısı küçük malikâneyi düşündükçe yüreği coşku ve heyecanla dolup taşıyordu. Belleğinde bir insan yüzü olarak kalmıştı – ev işlerini yürütmekle geçmiş bir hayatın sonunda göçmüş, uysal, yaşlı bir kâhyanın yüzü olarak. Eve son kez dönüp bakışını hatırlıyordu, bahçe kapısı tık diye kapandığı anda – şimdi anlaşıldığına göre cennetten kovulmadan önceki son yazdı o ve cennetin kapısı kapanmıştı. Bu ziyaretle çok şeyin kararının verileceği yolunda belli belirsiz birtakım önseziler filizleniyordu yüreğinde, ama kendi kendine bunu söylerken ne anlamda söylediğini açıklayamıyordu, ne de güçlü beklenti duygusunun nedenini söyleyebilirdi. Sanki bir kez daha, bir rastlantı sonucu orada sevgilisiyle karşılaşacaktı – ya da bunun gibi bir şey. Ne saçmalık!

Soğuk esintiler sonunda onları balkondan kaçırttı, Belediye Başkanının yüksek pencereli, ışıklı odalarına döndüler, ama aşağıda, neredeyse ıssız alanda başka türlü bir hareketlenmenin başladığını fark etmişlerdi içeri girmeden önce; yavaş yavaş sızıntılarla bir kalabalık oluşmakta ve yan sokaklardan Ölüler Anıtına doğru ilerlemekteydi. Hepsi de belediyenin geniş alanına çıkan dar yollardan Belediyeye doğru ağır ağır ilerledikçe kalabalık artıyordu. Ama çok yavaş hareket ediyor, yürümeye zorlanan bir koyun sürüsü gibi ağırdan alıyorlardı; ancak bu sürüye otomatik silâhlı, üniformalı adamlar çobanlık ediyordu, yani insanda her türlü kaygıyı uyandıracak bir manzara. Misillemelere, cezalandırmalara, toplukırımlara gitti akılları – son aylar onlara beklenmedik şeyleri beklemeye koşullamıştı. Ama anlaşılan hayır, çünkü Belediye Başkanı sığındıkları pencere oyuğunda yanlarına geldi ve şöyle dedi: "Ha! Bisikletler." Constance şaşkınlıkla bu sözcüğü yankıladı, Başkan onun içini rahatlatmak istercesine gülümsedi, "Bugüne gün verilmişti, av tüfeklerinin teslimiyle birlikte," dedi.

Şu an kalabalığı gerçekten de bisikletlilerin oluşturduğunu gördüler; bisikletlerini yürüten insanlar alana yönlendiriliyor, oraya doğru itiliyorlardı, orada askerlerin ve Milisin gözetimi altında bisikletler yere bırakılıyor, sahipleriyse biraz sonra sergilenecek sahnenin oyuncuları değil, seyircileri olmak üzere alanın kenarına çekiliyorlardı. Bu iş biraz uzun sürdü, ama sonunda yer, halı gibi bisikletlerle kaplandı; şimdi ağaçların altından seyreden bisiklet sa-

hiplerinin çoğu okullu kızlardı. Gözyaşları içindeydiler. Velesbitlerinin başına uğursuz bir şeyin geleceğini seziyorlardı, haksız değildiler. Quiminal, kalabalığın arasında kendi kızlarını gördü, aşağıya inip onları, acısına katlanmak zorunda kalacakları kayıpları için avutmak istediğini söyleyerek izin istedi. Alanın karşı tarafına, genç, güzel yeniyetmelere doğru seğirtti; kendisi bir maral kadar zarifti. Onları rahatlatmak için kollarını omuzlarına doladı, gülümseyerek onlara birşeyler söyledi. Bir an bir sessizlik oldu.

Derken bir kımıldanma başladı, besbelli törene başkanlık etmek ve kendi önemlerini vurgulamak için birtakım yüksek rütbeli Alman subayları boy gösterdi. Bir sekinin üzerine çıktılar, bunun üzerine bir işaret verildi ve iki hafif tank çelik şakırtılarıyla, ringe çıkan boğalar gibi alana girdi, büyük bir hazla bisikletleri yiyip yutmaya başladılar. Yerde yatan bisikletlere boğa gibi saldırdılar, onları çenelerinin arasında parça parça ettiler. Subaylar mutlulukla, kalabalıksa nefret ve acıyla seyrediyordu. Harekât hızla ve yöntemli bir biçimde sürdü. Bisikletlerden oluşan halı, yavaş yavaş rulo yapılarak dürüldü, aynı yavaşlıkta Milis de çelik artıklarını alanın ortasına topluyor, atılmak üzere bir yığın yapıyordu. Olay yerine geç gelen bisikletler aslanların önüne atılan Hıristiyanlar gibi tankların önüne atılıyordu. "İnanılmaz bir şey!" diye haykırdı Constance seyrederken. "Ne inanılmaz bir kin!"

"*Au contraire*,"[1] dedi Belediye Başkanı, telefona yanıt verdikten sonra yeniden onun yanına dönmüştü, "bu hesaplı kitaplı, askeri bir önlem, dağlardaki direnmecilere –direnmeci diye bir şey varsa– mesaj iletilmesini önlemek istiyorlar!"

"Nasıl?" dedi Constance, Başkan yanıtlarken gülümsedi:" Bir bisiklet saatte on beş kilometre yapıyor. Petrolü ve arabaları zaten denetliyorlar. Benim için dağlara haber iletmek güçtü, şimdi bisikletsiz daha da güç. Her şeyi düşünüyor bizim dostlarımız."

Bu yöntemli tahribi, bisikletlerin tozlu çelik parçası yığınları haline gelişini birlikte uzunca bir süre seyrettiler. Derken süpürgeler çıktı, seyirciler enkazı süpürüp alanın ortasına toplamaya çağrıldı, böylece bir kamyon, çöpleri oradan alabilirdi. "*Ainsi soit-il*,"[2] dedi Başkan kederle. "Köylerde yaşayan ve kentten alışveriş eden insanlar için gerçekten de acımasızlık bu. Atlar yeniden kıymete binecek, – ama ne yazık ki galiba çoğu zaten kesilip yendi! Başka ne diyebilirim?"

---

[1] (Fr.) Tam tersine. (Çev.)
[2] (Fr.) Öyle olsun. (Çev.)

Söylenecek hiçbir şey yoktu. Oyun bitmişti, çobanlar hâlâ alanın çevresinde duran, o acıklı görüntüyü bırakıp gidemeyen sulu göz kalabalığa karşı sabırsızlanıyordu. Köylerden gelmiş olanlar gerçekten de evlerine nasıl döneceklerini düşünüyorlardı. Şimdi onlara kabaca dağılmaları söyleniyordu; istemeye istemeye ve ağırdan alarak söyleneni yaptılar – yeni urbalı Milisi kızdıracak kadar gönülsüzce. Emirlere uğursuz tüfek şakırtıları eşlik etti. Süpürgeliler sözcüğün tam anlamıyla süpürmeye başladılar, bu kalabalığı oluşturmak üzere yan sokaklardan gelmiş insanları –şimdi bineksiz kalmış binicileri– gene yan sokaklara süpürdüler. Nancy Quiminal yanlarına dönmüştü şu anda, hâlâ gülümsüyordu, ama dokunsanız ağlayacaktı kızlarının adına sanki. "Bu kadarı da çok fazla gerçekten," dedi. "Her gün yeni bir şey. Zavallı liseliler kahroldular, çünkü o bisikletler birer armağandı, ilk kudas ayini için, sınıfı geçtikleri için falan. Tanrıya şükür kentte oturuyoruz!"

Ayrılma zamanı gelince Nancy Quiminal, Constance'ı yürüyerek oteline kadar geçirmek istedi, belediye binasının buz gibi soğuk mermer hollerinden geçtiler, geniş merdivenlerden indiler, dışarıda bir kamyon, bisiklet hikâyesinin döküntülerini topluyordu. Soğuk bir esinti ağaçları hışırdattı, Constance ısıtması olmayan oteli, kendisini bekleyen soğuk yatağı canı sıkılarak düşündü. İkisi adımlarını birbirine uydurmuş yürürlerken Quiminal, "Sizi eve, çay içmeye çağırmak isterdim, – odunlu merkezi ısıtma kazanı için bugün biraz yakıt bulmayı başardım: ama bir ziyaretçi bekliyorum ne yazık ki! Belediye Başkanı size benden söz etmiştir herhalde?" dedi.

"Evet," diye karşılık verdi Constance; şaşırmış, aralarında hiçbir giz olmayacak olmasından dolayı rahatlamıştı. "Beni size karşı uyardı!" Quiminal güldü, "İyi," dedi. "Bu onun görevi ve hakkı. Pétain yanlısı – ondan başka ne beklersiniz?"

"Ama şaşırdım."

"Öyle mi?"

"Evet. Nedenini merak ettim; onca kişinin arasından neden Fischer diye merak ettim üstelik. Ama beni ilgilendirmez kuşkusuz."

Bir süre sessizce yürüdüler, daha sonra Fransız kız, "Bunun gizemli bir yanı yok aslında, sevdiğim bir kocam var ve ender rastlanan bir bel kemiği rahatsızlığından dolayı ölüyor. Yataktan kalkamıyor. Bir müzikçi, bir sanatçı! Her ne pahasına olursa olsun iki çocuğumun yiyip içmesi gerek – hiçbir esirgemezlik yoktur ki ya-

pılanmayacak kadar büyük olsun. Belediye kitaplığındaki belgecilik görevim savaşla birlikte sona erdi. Kızılhaçtaki işimden bildiğiniz gibi üç kuruş ancak kazanıyorum..."

"Anlıyorum. Bu yüzden!"

"Bu yüzden!"

Birden iki kız birbirini kucakladı, başka bir şey söylemediler. Dar sokağın köşesini oluşturan kitapçının vitrininde sloganlar, broşürler, Mareşalın fotoğraflarını gördüler, demek ki kitapçı Milisın 'uyarı ziyaretleri'nden birinin gereğini yerine getirmişti. Gene de vitrin camının dışına, belki de ıslak sabunla, şu sözler yazılmıştı: "*le temps du monde fini commence.*"[1] Soğuk bir duş gibi canlandırıcı, sağlıklı, karamsarlığı ve doğruluğu açısından tam Fransızlara özgü bir şey. Quiminal yüksek sesle güldü ve "*C'est trop beau,*"[2] derken eski soğukkanlı haline tam anlamıyla dönmüştü. Sanki tarihin şu anki karanlığının arasından bir ışık ışını, gerçek Fransa'nın yüzü bir an görünüp kaybolmuştu. Bir süre daha yürüdükten sonra kız şöyle dedi, ama neredeyse kendi kendine konuşur gibi: "Alıp götürülenlerin listesini yapan o." Constance onun Fischer'den söz ettiğini anladı. Yüzüne bir bitkinlik ve acı çökmüştü. "Bazan bana, kendi deyimiyle bazı kişilerin 'hayatını satıyor.' Alabildiğim kadarınınkini alıyorum!" Şu an Constance susuyordu, son sözlerin ne anlama geldiğini pek anlamamasına karşın. Gene de kıza karşı büyük bir sevgi duyuyor, onun duygularını anlıyor, ondaki o son derece Fransızvari, kendinde var olan ya da var olmasını isteyebileceği her şeyden çok farklı, bezgin teslimiyeti hayranlıkla karşılıyordu. Kuzeyin temel özelliği olan o Püritenlik ve ülkülere bağlılık, insanın neye mal olursa olsun hayatı böyle açıkça kabul etmesini engelliyor. Ama benzer gerilimler, koşullar altında acaba kendisi nasıl davranırdı, bilinmez. Çok daha sonraları Nancy Quiminal ona Fischer ile arasındaki fahişelik ilişkisine benzeyen ilişkiyi anlatacaktı. Gestapo 'galipler'inin açıkça *battus*[3] olarak adlandırdıkları Yahudilerin ve öteki istenmeyen kişilerin haftalık listelerde toplanan adları ince, uzun kâğıt şeritlere geçiriliyor, bunlar Belediye Başkanlığına gönderiliyor, orada kurbanın medeni durumu incelendikten sonra o kadın ya da erkeğin adı kütüğe işleniyordu. Bunun hiçbir gizli yanı yoktu, her şey yasal, apaçık ortadaydı – Nazilerin yaptıkları şeylerin haklılığını kanıtlama isteklerini doyuru-

---

[1] (Fr.) Bitmiş dünyanın çağı başlıyor. (Çev.)
[2] (Fr.) Çok güzel. (Çev.)
[3] (Fr.) Yenilmişler. (Çev.)

yordu. Ama o zaman Fischer bu listelerle gelir, meydan okuyan bir güreş şampiyonu gibi palaskasını çözer, listeyi hol masasının üzerine atardı. Kız onu, onun göndermiş olduğu ipek bir kimonoyla orada beklemek zorundaydı – iş için hazır durumda. Ama hazan oturur, konuşur, onun kurbanlarının birinin evinden yürütülmüş, çalıntı bir içkiyi içerlerdi. Ama çoğu kez Gestapo çapulculuk etmezdi; aldıkları her şey için yazılı bir not verirlerdi, çünkü hareketlerinin aşırı yasallığından büyük zevk alırlardı. Kızla yatakta çıplak yatarken pek şakacı biri olur, kızın gövdesine, dudaklarına parşömen benzeri kâğıt şeridin ucuyla dokunur, ona listeden kimi satın almak istediğini sorardı. Onun cinselliği bir *satrap*'ın[1] cinselliğiydi – ona bir ya da iki, hazan üç yazgı kurbanına kadar hak tanırdı. Onların adları karalanır, resmi kütüğe geçmezdi. Bu tür kurbanlar ertesi günü serbest bırakıldıklarında çok şaşırırlardı. Ama her zaman bu işe yaramazdı; hazan adam hır çıkarır, maymun iştahlılık ederdi; kadına söz vermişken sözünden döner, adları listeye yeniden yazardı. O zavallı rehineleri kurtarmanın çok tuhaf bir yoluydu bu – kadının kucaklamalarıyla. Bazan onlara hâlâ yaşar ve sokakta dolaşırken ve bu şansı ona borçlu olduklarını hiç bilmeden gezerken rastlamak da çok tuhaf oluyordu. Ama bu esirgemezliğin bile işe yaramadığı zamanlar vardı, çünkü Fischer'in ruh halleri durmadan değişiyordu; hazan hınçlı düşünce ve isteklerle dolu oluyor, kız onunla nasıl başa çıkacağını bilemiyordu. Bir keresinde adam dalgın dalgın bu ziyaretlerde kızlarının neden hiç evde olmadığını sordu, kızın sırtından soğuk bir titreme geçmesine karşın hiç yanıt vermedi. Her kuruş için yalvarması, ricalarda bulunması, yaltaklanması gerekiyordu, adam ona o ölü gülümsemesiyle bakar, yerlerde sürünmesini beklerdi; kimi zaman kadın yarı şaka bunu da yapar, yere çöker, ayak bileklerine sarılırdı; adam elleri kadının omuzlarında öylece durur, birden değişir, dikkati başka bir yere kayardı; uzaklara bakar, dalıp gittiği uzaklardan hâlâ gülümserdi. Kız onu '*un drôle d'animal*'[2] olarak tanımlıyordu; ilişkiden duyduğu nefret ve tiksintinin içinde biraz acıma da vardı – bile bile mutsuzluk yolunu seçmiş, kendi kendini yok etmekten ve başkalarının felâketinden zevk alan birini gördüklerinde Fransızların içlerinden gelen hayıflanma duygusu. Bazan adam uyur kalır, uykusunda karabasanlar görerek bağırır, ağlardı;

[1] Eski Perslerde il yöneticisi, kadın ve eğlenceye düşkün zengin zorba. (Çev.)
[2] Acayip bir hayvan. (Çev.)

bir keresinde böyle bir olaydan sonra utançtan kaynaklanan dengesizliğinin yeniyetmelik dönemindeki kökenlerini, – çünkü o zamanlar yatağını ıslatırmış– keşfetmişti. Bu çok sarsıcı bir şeydi ve bir süre ortada görünmedi – paraya ihtiyacı olduğu için onu bulmak üzere harekete geçen Nancy oldu. Ama bütün bu bilgiler daha sonra geldi; o ilk akşam iki kadın vedalaşmadan önce otelin barında birer kahve içip ertesi günü Tu Duc'a gitmek üzere buluşmak için sözleştiler.

O gece Prensin hiç keyfi yoktu, canı kuzeye gitmeyi hiç istemiyordu; grip olacağı kanısındaydı. Odası soğuktu, ayakları soğuktu. "Gene de gitmem gerek," dedi içi sıkılarak, "Generalin seyahat izni belgesinde saat ve gün belirtilmiş durumda, kuzeydeki bölümlere geçmek zorunda olduğumuza göre aktarma trenini kaçırmamalıyım. Olmaz olası şey! Bizim ihtiyarı Montfavet'te kiliseden çıkarken gördüm; çok üzgün ve bitkin görünüyordu, belki de Yaratıcı ona iyi bir fırça çekti..."

"Orada ne yapıyordun?" dedi Constance.

"Gidip bir Quatrefages'e bakayım dedim; bana izin vermişlerdi – Smirgel, o yapışkan herif beni götürdü. Aman Tanrım, Quatrefages gerçekten havalarda yüzüyor, gerçekten *dingue.*[1] Hamlet gibi ortalarda dolaşıyor. Hindistan'dan ona özel ve gizli bir haber getirdiğimden emindi. Hayır, hepsi o kadar da değil. Belki de ilaçlardan, ama Smirgel öyle olmadığını söylüyor. Onu el üstünde tutuyorlar, bakarsın bulur diye... ne saçmalık bütün bunlar, demek zorundayım!"

---

[1] (Fr.) Deli. (Çev.)

SEKİZ

BİR İTİRAF

Von Esslin cephesinde işler başka türlü gelişti, çünkü o Constance'ın ziyaretinin yarattığı iyimserlik dalgasının üzerine harekete geçmekte geç kalmadı. Neredeyse içi içine sığmayarak Pénitents Gris'ye gitmek üzere Avignon'un yolunu tuttu, çünkü ayin ve günah çıkarma sorunuyla ilgili olarak aklına yeni bir düşünce gelmişti. O eski zamanlara ait tahta su çarklarıyla kanalın köpüklü sularının üstünden geçen dar yolun taşları üzerinde çizmeleri tıkırdıyordu. Yüksek rütbesine dikkat çekmemek için yanına az adam almıştı, ayrıca resmi işiyle ilintili olmadıkça sokakları silâhlı adamlarla doldurmaktan hoşlanmıyordu adeta suyu emmiş olan o koca tahta kapılar iç çekerek açıldı, Von Esslin taşların üzerinden adımını tahta zemine attı, güneşin aydınlığından her yerde yanan mumların kırılgan aydınlığına geçti. Küçük kilisecik sanki ayin yaklaşıyormuş gibi ışıl ışıl olmasına karşı bomboştu. Telefon kulübesine çok benzeyen, tahtadan yapılmış üç günah çıkarma kulübesi açıktı. Onların yanında bir elektrik ziliyle besbelli ki gerektiğinde çağrılabilecek görevli papazın adını taşıyan bir kart vardı. Von Esslin bir süre bir sırada oturdu, sonra dua etmek için diz çöktü, sanki daha sonra yapacağı hareketi yapmadan önce o harekete hazırlık yapmak, onu arılaştırmak istiyordu. Daha sonra zili çaldı, yankılar kilisenin derinliklerinde yok oluncaya kadar başını eğmiş halde dinledi. Dışarıdan eski günlerin ve artık yok olan deri tabaklayıcıların kirli kanalındaki suları kepçeleyen su çarklarının hışırtısı duyuluyordu. Sonunda mihrabın arkasından ağır ağır, uyuşuk uyuşuk hareket eden, kocaman dört köşe kafasında aklaşmaya başlamış gür saçları alabruz kesilmiş iriyarı bir rahip göründü. Von Esslin o karaltı yaklaşırken ayağa fırlayıp onu selâmladı, daha sonra gevşeyerek, tutuk Fransızcasıyla, "Peder, sizden bir bilgi isteyecektim. Subaylarımın pek çoğu nerede ayine katılıp günah çıkarabileceklerini

bilmek istiyor?" Küçümseyici kara gözler, bir kara kurbağa serinkanlılığıyla bakıyordu; rahip düşünürken yüzü ifadesiz kaldı. Hiçbir uşaklık belirtisi göstermeden Generali tepeden tırnağa süzdü. Sonunda, "Almanca bilen tek bir papaz var," dedi, "Montfavet'te. Ben ona telefon ederim, istediğiniz zaman gidip onunla bu işi ayarlayabilirsiniz. Ne zaman istersiniz?"

"Bir saat sonra," dedi Von Esslin, sırtındaki yükten bu kadar kolayca kurtulabileceği için sevinmişti. "Bir saat sonra olabilir mi acaba?" Dört köşe kafa, çenesini göğsüne indirerek, "Güzel. Bir saat sonra. Şimdi Montfavet'e telefon edeceğim," dedi. Doğru olamayacak kadar hoş bir şeydi bu. Papaz topuklarının üzerinde birden geriye döndü ve ağır ağır mihraba doğru yürüdü. Von Esslin bir süre seyretti, onun bu işi böyle aceleye getirmesine biraz bozulmuştu. Daha sonra kendisi de dönüp munıların kasvetli ışığından güneşe, korumalarının beklediği sokağa çıktı. Resmi bir-iki telefon görüşmesi yapması gerekiyordu, Montfavet'teki küçük kiliseye çok erken gitmemek için bu işi şimdi yapacaktı – Papaza Almanca konuşan *confrère*'iyle[1] ilişkiye geçecek yeterli zaman vermek istiyordu. Böylece o eski köyün üç şeritli, virajlı yolunu tuttuğunda ferah ferah bir buçuk saat geçmişti. Dereler her yerde taşmıştı, yeşil çayırların arasında yılan gibi hışırdayarak, kabarıp coşarak akıyordu. Yukarıdaki mavi gökte korkup kaçan tarlakuşları vardı. Neşesi yeniden yerine geldi, kendini bir opera ezgisini yavaşça mırıldanırken buldu. Müzik dünyası ne kadar gerilerde, ne kadar uzaklarda kalmış gibiydi!

Refakatçilerle birlikte araba kilisenin önündeki yeşil çimenliğe gelip durdu. Von Esslin çevik bir hareketle arabadan indi, esnek adımlarla içerideki karanlığa doğru yürüdü. Bu konuda artık çekingenlik duymuyordu – kendi adına değil, subay arkadaşları adına hareket ettiğine kendini inandırmıştı. Ama kilise boştu, hiç ışık yoktu - yüksek pencerelerden sızıp iyi seçilemeyen kocaman kutsal tabloların üzerine düşen ışıktan başka. Bir ara bir kararsızlık geçirdikten sonra IV işaretini taşıyan yan kiliseye girdi, bir süre oturup sabırla bekledi; daha sonra bu saati değerlendirmeyi düşünerek *prie-dieu*'nün[2] önünde diz çöktü, Bakire Meryem'in gönlünü kazanmak için dua etmeye yeltendi, belki daha sonraki, o daha

---

[1] (Fr.) Meslektaş. (Çev.)
[2] (Fr.) Dua iskemlesi. (Çev.)

önemli günah çıkarma sırasında bunların bir yararı olurdu. Ayak sesleri – tuhaf bir biçimde yerde sürünen ayakların sesleri– onu kendine getirdi. Papaz mihrabın arkasından çıkmış, kilisede günah çıkarma kulübesinin bulunduğu yerin yarı yoluna kadar ilerlemişti, kulübenin meşe ağacından yapılma kapıları, insanı içeri çağırır gibi yarı açıktı. Ufak tefek bir adamdı, kara zeytin karalığında bir cüce, gözlerinde zekâ parıltısı vardı. Ama belden aşağısı felâket bir biçimde çarpıktı, bütün kalçasının simetrisi bozuktu, bu yüzden salıntılı bir ritimle güç belâ yarı yan yürüyordu. Bütün bunlar öylesine çabuk olmuştu ki açık seçik bir izlenim edinmeye zaman olmamış, küçük papaz kollarını açarak, iyi yürekli bir suç ortaklığı havasıyla onu kulübeye buyur etmişti. Von Esslin çağrıya uyarak kendini yarı karanlık bir yerde buldu, karşısındaki tahtada boş bir yarık vardı, çünkü papazın boyu oraya yetişmiyordu. *Peccavi*'nin[1] süslü girişiyle başlar, "Peder, günah işledim," derken ufarak adamın hızlı soluklarını duyabiliyordu.

Bodur papazın yanıtları, araya giren sözleri, tamamen Almancaydı, – ama adam öylesine güçlü bir Yiddiş vurgusuyla konuşuyordu ki General neredeyse ona lânet okuyacaktı. Sanki Tanrılar onunla dalga geçiyorlardı! Onun günahlarını çıkarmaya bile bile bir Yahudi mi göndermişlerdi? Hayır, olamazdı, ama bir Yahudinin Katolik olmasını engelleyen bir şey mi vardı? Var mıydı? Var mıydı? Hayır, yoktu. Gene de bir an hakarete uğramışlık falan gibi bir duyguya kapılıp eli istemeden tabancasının kabzasını arayıp buldu; parmakları boşuna, bir sapkınlıkla tabancanın emniyetiyle oynadı. Viyanalı bir psikanalistin vurguları gerçekten de! Şaşmaz bir biçimde bozuk söylenen kimi heceleri duyunca nevri dönmüştü. Gene de bütün bunlar ne budalacaydı! Günah çıkarmayı sürdürmek onun için kolay olmadı, ama bunu tökezleyerek de olsa yapıp tamamlamış ve inancın stratejisi gereği onu günahından arındıracak, bağışlanmasını sağlayacak o beklenen öğüdü elde etmeyi, yalandan cezalandırılmayı başarmıştı. Gene de bu terslikler, içinin gerçekten rahatlamasını engelliyordu. Kendi kendisiyle tartışıp duracaktı şimdi. Onu kaledeki karargâha dönmeye yönlendiren şey şaşkınlık gibi bir durumdu. Subayları, hepsi bir anakapı aracılığıyla esas koridora açılan, birbiriyle bağlantılı odalardan oluşan bölümü almışlardı – bir güvenlik sorumlusu için düş gibi bir şey. Onun yal-

[1] (Lat.) Günah işledim (Çev.)

nızca biraz belirsiz komutanlığını değil, bunun ta uzak kuzeydeki birliklerin genel düzeniyle ilişkisini betimleyen haritaları onlar burada duvara çarşaf çarşaf yaymışlardı. Bunları hiç eksilmemiş bir canlılık ve keyifle inceledi. Rusya'dan gelen haberler kaygılandırıcı değildi, ama gene de ilerleme hızının yavaşladığını, askerleri yeniden bir araya toplamakta güçlük çekildiğini, direnişle karşılaşıldığını düşündürtüyordu insana. Eh, savaş cephesi böylesine geniş olunca ara sıra durup toparlanmak normaldir.

O akşam Fischer, subay yemekhanesinde yalnızdı, elindeki tek düşünsel etkinlik aracı, olan Kropotnik'in *Satranç Problemleri* kitabını okuyor, gene okuyordu. Genç adam keyifsiz görünüyordu, canı konuşmak istemez gibiydi, Generalin ruh hali de onunkinden farklı değildi. General ağırbaşlı bir sessizlik içinde yemeğini yedi. Zihni hâlâ o salıntılı, şarkı söyler gibi Yiddiş titremlemesindeydi, şu sözcüklerdeki gibi: "*Welch einen Traum entzetzensvoll...*" Acaba o ufarak papaz bir gün Gestapo listesine geçer mi diye merak etti. Bu düşünceden hoşlanmadı.

Ertesi gün soğuk ve puslu, ipince yağmurlu bir gündü; Alman subay tam zamanında geldi, servis arabasının içinde dimdik, kazık gibi oturuyordu – bu duruşu nedense sağırlığını yansıtır gibiydi. Formaliteye meraklı ve utangaç biriydi, ama iki güzel kadına eşlik edecek olmak onu mutsuz etmiyordu, – çünkü Constance ile birlikte Tu Duc'e Quiminal da gitmek istemişti. Ünlü köprüyü geçerlerken ırmağın üstünde sis vardı, kilise ve çan kulesi sürüsünü arkalarında bırakıp tepeye tırmanan yolu tuttular. Constance öne, sürücünün yanına oturmuştu, belleğin değerli kıldığı belli işaret noktalarını heyecanla tek tek tanıyordu.

DOKUZ

TU DUC'E DÖNÜŞ

Avignon'a gelince, Constance orada kalsın mı, yoksa oradan gitsin mi, henüz karar verememişti – kararlılığını biraz sarsan şey de Prensin gitme zamanı geldiğinde kendisini yalnız bırakıp gitme düşüncesinden canının sıkılması, bunu yapmak istemeyişi, bundan duyduğu üzüntüydü. Bu yerdeki bu keder, bu ilkellik, bu ortaçağdan kalma sağlık hizmetleri – bütün bunlarla yalnız nasıl baş edecekti? Prens ona bunu sordu, Constance bu sorulara nasıl yanıt vereceğini bilemedi. Sanki bu sorunu onun yerine çözecek bir işaret, bir mucize bekliyordu. Ama bu arada belleğinin bu güzel ormanlarla, temiz suların kaynadığı kalker tepelerle resimlenmiş görkemli duvar halısı dört yanına yayılmıştı. Alman sürücü, kazık gibi oturarak, ama dikkatli sürüyordu arabayı, sağırlığının ses geçirmez duvarlarıyla çevriliydi; Nancy Quiminal ara sıra arkadaşına düşünceli düşünceli bir bakış fırlatsa da susuyordu. Yollar ne kadar sessizdi! Böyle bir kış ışığında kırlar uğursuz ve köşeye sıkıştırılmış gibi görünüyordu – gerçekten de öyleydi. Uzak bir yer değildi, ama Tubain kendi gizli yuvasına tıkılıp kalmıştı, öyle ki oraya vardıklarında o yerin bir kıyıya çekilmişliği onlara sanki kilometrelerce yol gelmişler duygusu verdi.

Alman subay motoru kapattı, ses ormana doğru çekilip uzaklaştı. İşte küçük malikâne orada duruyordu, rutubetten lekelenmiş, boyasız, su olukları düşen yapraklarla dolup taşmış, ön basamakları ve geniş taş verandası sarmaşık güllerle kaplanmış halde. Oturuyorlardı üçü ve hiçbir şey söylemediler.

"Ev bu mu?" dedi Quiminal, Constance başıyla onaylayınca da ekledi: "Ben buraya bir kez gelmiştim, yıllar yıllar önce, küçük çocukken; burada yaşlı, deli bir kadın yaşamıyor muydu? Evet. Ona yumurta getirmiştik!" Constance arabadan indi ve "Her şey aynı mı diye bir bakmak gerek," dedi. Bahçe kapısının tanıdık tık

sesi karşıladı onu. Bütün su oluklarından sular sızıyor, damlıyordu, çünkü şimdi havanın açık olmasına karşın dün gece yağmur yağmıştı. Bahçe her zamanki harap ıssızlığı içinde yaz arılarının vızıltısını, karatavuk ya da gugukkuşunun ötüşünü bekliyordu. Mutfak camı hâlâ kırıktı; oradan içeriye, sık sık başına toplanıp yemek yediklerini ya da kâğıt oynadıkları masaya baktı. Ama ocağa tepeleme asma dalları ve kâğıt yığılmıştı – bir oturan var demekti, bu da onun yüreğini hoplattı. Burada birisi mi yaşıyordu acaba? Birden yana dönüp, "Hemen köye gidip anahtarı alalım; içeriyi görmem gerek," diye haykırdı. Fransız kız omzunu silkti, "*Bien sûr*,"[1] dedi. Ama Constance dönerken gözüne ormanın ağaçlarının arasında hareket eden bir şey ilişti, biraz daha dikkatli bakınca bunun uzaklarda ruh gibi dolaşan, besbelli ki yaklaşıp yaklaşmamaya bir türlü karar veremeyen bir insan karaltısı gördü. Arabacı Blaise'ti bu, o yaz karısıyla birlikte onların işlerine bakmıştı. Hemen gelmesi için ona işaret etti, adam sonunda korka korka yaklaştı, her ne kadar Constance'ı ancak epey yakına geldiğinde tanıdıysa da. Bunun üzerine bir sıçrayışta yanına gelerek elini tuttu. "Seni tutukladılar mı?" dedi alçak ve kaygılı bir sesle. Ama Constance gülümseyerek bunun böyle olmadığını işaret etti, arabadan yeterince uzaktılar, bu yüzden ona fısıltıyla kısaca başına gelenleri ve aslında burada ne aradığını açıkladı. Adam gözlerini kısarak onun açıklamalarını dinledi, heyecan ve kaygıyla. Ama kız ona gelip Tu Duc'te yaşamayı düşündüğü anlamına gelecek bir şey söylediği zaman adam başını geriye atıp tam anlamıyla sevincini gösteren keskin bir kahkaha attı. "Dur karıma söyleyeyim," diye haykırdı, "sevinçten deli olacak."

"Ama önce içerisi ne durumda, onu bir göreyim," dedi Constance, çünkü hâlâ kararsızdı, adam anahtarı cebinden çıkararak, "Gel. Gir. Her şey bıraktığınız gibi. Tam anlamıyla oturulacak durumda," dedi.

Karanlık mutfağa girmek bir tuhaftı, o tavana kadar ulaşan yüksek dolaplar, eski günlerin şimdi aralarında kendisini de sayabileceği aşçılarının bıçaklarının izleriyle dolu, bembeyaz, ovulmuş masa. Parmağını beyaz şömine rafına sürttü, tozlanmamıştı; burayı kim böyle temiz tutuyordu? Blaise'in konuşmasından bunun yanıtı çıktı – karısı. Ama o bütün bu konuları atlayarak içtepisel bir biçimde, "Peki ya oğlanlar? Oğlanlar nasıl?" diye sordu. Constance

[1] (Fr.) Elbette (Çev.)

hazırlıksız yakalandı, birden müthiş bir çekingenliğe kapıldı. "İyi," dedi, "çok iyi." Beriki diretti, "Ya Sam?" Constance birden onun *için Sam'in bu yeryüzünde hâlâ yaşıyor olduğunu şaşkınlıkla fark* etti – bu, onun ölümü olgusuna tuhaf bir biçimde görelilik niteliği katmıştı. Onun, arkadaşı Aubrey ile birlikte Mısır'da savaştığını kolayca ekleyiverdi. Kocasını böyle olgusal bir biçimde geri almak lüksünün büyüsüne kapılmıştı birden. Adamın düşünmeden söylediği 'bravo'yu da, elini sıkışını da sineye çekti. Boş odada, boş evde Sam'in yankısı yinelenip duruyordu; Constance ondan rahatça söz ediyordu, çünkü o hayattaydı! Kendi içindeki psikolog bu güçsüzlüğü ayıplıyor, ama âşık kadın bayram ediyordu; sanki yaşıyormuş gibi ondan söz etmek, yalancı bir meslek gururu sonucu bastırmak zorunda kaldığı yokluğundan duyduğu acıyı aşmasına yardımcı olmuştu. Üstelik onun beklemekte olduğu işaret de buydu işte. Gölgemsi, söylencemsi Sam, kendi ölümünün doğrusunu bilen, yani, tek kişiyle birlikte burada, Tu Duc'te kalacaktı, acısı ve açlığı geçene kadar; onun ölümü, Blanford'un sakatlanışı gibi zengin bir damarın içinde kendine bir yol bulacaktı – dünya savaşı denen çok daha büyük ve yaralayıcı bir şeyin içine yuvalanmış o korkunç kazada.

"Gelip burada kalacağım," dedi. Arabaya döndüklerinde aynı şeyi daha heyecanlı bir sesle Nancy Quiminal'a yineledi, beriki sevinçle başını sallayarak burada oturmaması için bir nedenin olmadığını söyledi. Eski eşyalardan kalanlar, orayı yaşanır bir yer durumuna getirmek için yeterdi; renkli camlı verandanın cam tavanında yağmur tekdüze bir ses çıkararak çiseliyordu. Eski, psikanalist kanepesi bir köşede, psikanalizcinin kendisinin olması gerektiği gibi sessiz, hareketsiz, sabırlı bir halde duruyordu. Geçerken bir ara üzerine oturdu, bir yayın gacırtısını duydu. "Düşlerde sorumluluklar başlar," diye kendi kendine bir alıntı yaptı; başa çıkması gereken şey bir düştü – geçmişin bir Sam'i ile geleceğin bir Sam'i, biçim değiştirmiş ve özümsenmiş, hepsi ölü bir çocuğun anısıyla sıkı sıkıya bağlantılı. Son derece zengin, ama gene de acı vericiydi bu, yani bu malzeme; ama aynı zamanda ancak kederin sahip olabileceği verimliliği taşıyordu. Bunu burada, iyi kötü anılarıyla birlikte bu yamaçta yaşayacaktı. Blaise'in karısı da şimdi gelmiş, hayret ve hoş geldin çığlıkları atıyordu – Constance'ın geri dönüp Tu Duc'te yaşayabileceği düşüncesine inanmazlık çığlıkları. Birkaç gün içinde burayı adam edeceklerine söz verdiler; Quiminal kızkardeşinin boş

evinde pek çok çarşaf, çatal-bıçak ve eşya bulunduğunu söyledi. "Önce izin almam gerek," dedi Constance, "ve Prensi yolcu etmem. Bunu ona söylediğim zaman bana kızacak." Uzun uzun vedalaşmalardan sonra araba onları alıp kentin yolunu tuttu. Constance boynunu uzatarak ormanın yeşil perdesinin arasında gittikçe küçülen 'şato'sunu görmeye çalışıyordu. Dönüş yolunda hiç konuşmadılar, sustular. Konuşmak, onunla tartışmak Prense kalmıştı; ama tartışmalar ancak onun kararını pekiştirmeye yaradı. "*Yapayalnız* yalnızlık," dedi. "Ne yapacaksın Tanrı aşkına orada tek başına? Telefon yok, radyo yok, kış, kar, sokağa çıkma yasağı... Aman Tanrım, Constance, *soyons raisonables*!"[1]

Constance onun ellerini kendi güçlü elinin içine alarak, "Kalıyorum," dedi. "Sen gidince ben de oraya taşınacağım; buna ihtiyacım var, anlamıyor musun?"

"Kadın milleti değil misiniz?" dedi, çünkü gerçek bir küskünlük duyuyordu. "Yapma," dedi Constance, "yola çıktığımızda böyle bir olasılığın varlığından haberin vardı. Aslında sen kendin önerdin bunu. Bana ilk kuryeyle göndereceğin eşyalarımı işte bu yüzden iki bavula doldurdum." Prens bir homurtu çıkardı ve boğazını temizledi. Constance onun küçük ellerini sıkarak ekledi, "Her şeyi ayarlayacağım, kalacağım yeri, ulaşımı falan. Çiftçi ile karısı bana bakacaklar. Servis arabasıyla on dakika sürüyor kent."

Yatmak üzere keder içinde ayrıldılar, ertesi sabah Constance aşağı indiğinde beriki ortada yoktu. Ortalık daha aydınlanmadan önce bir araba onu almaya gelmişti. Prens eşyalarını yanına alıp ona da öfkeli bir not bırakmıştı. "Eşyalarımı yanıma alıyorum, çünkü bakarsın oradan doğruca Cenevre'ye geçerim. Kalmak istiyorsan yapabileceğim bir şey yok. Eşyalarını göndereceğim. *Lütfen* hiç değilse Affad'la görüşmek için *sık sık* gelecek biçimde ayarla kendini."

Birden bomboş ve yapayalnız kalmaktan dolayı kederlenmişti; kendisi yerleşinceye kadar onun geri gelip ona destek olacağına güvenmişti. Şimdi... Ama başka yerlerden gelen haber daha iyiydi. Belediye Başkanı üniformalı bir sürücüyle birlikte bir Kızılhaç arabası koparmayı başarmıştı, arabaya gamalı haçlı bir bayrak çekilecek olmasına karşın. Bir gün sağır subay gelip Tu Duc yolunun biraz daha ötesindeki bir villanın bir kale olarak saptandığını söyledi. Bu demekti ki o yörede sık sık devriyeler dolaşacak ve Constance

---

[1] (Fr.) Makul olalım. (Çev.)

kendisini her sabah evden alıp her akşam eve getirecek bir servis arabası bulabilecekti. Bu büyük bir kolaylıktı, bu şansa şaşmışlardı. Her şey yolunda gidiyordu – Prensin karşı çıkışı dışında. Acaba bir daha bu taraflara gelir miydi, merak ediyordu Constance – yoksa onu ikinci plana itmesi, onu bir daha gelmemecesine kaçırtmış mıydı?

"Umurumda değil," dedi. "Bence bütün bunlar için Generale teşekkür borçluyuz. Umarım bunun altında bizi bağlayan bir şey yoktur." Yok gibi görünüyordu, çünkü Generalin kendisi ortada görünmedi; o da kendi özel taşınma işleriyle uğraşıyordu, çünkü sonunda onun oturabileceği uygun bir villa bulunmuştu; o katlanamadığı subay yemekhanesini sonunda boşaltabilecekti. Bir yemek vermek gibi bir şey yapıp olayı arkadaşlarına duyurma lütfunda bile bulunmadı, bir gün eşyalarını doldurduğu yarım düzine bavul ve emireriyle birlikte ortadan yok oldu. Lord Banquo'nun konutu ona kalmıştı; orada bir emireri, bir aşçı, bir emir subayı, stenocu olarak çalışacak bir haberleşme subayı çalışacaktı. Sorumlulukları artmış, komutanlığı meslek deyimiyle söylenirse daha 'önemli' olmuştu. Bütün bunlar Rusya'daki ilk çarpışmanın kesinlikle kaybedildiği ve Ortadoğu'da küçük, ama acı yenilgilerin alındığı bir zamana rastlamıştı. Durum gittikçe karışıyor, zafer rüzgârı hızını kaybediyordu. O eski subay yemekhanesinden ayrıldığı için mutluydu, çünkü kuşkusuz orada kalsaydı bu etkenler sıkıntı yaratacaktı. Birşeyler değişiyordu, değişmişti; o eski kendine güven artık kalmamıştı. Ama onun hiç duyurmadan alelacele ayrılışı, bu olayı kutlamak için kendince bir bira partisi veren ve bu partide felâket sarhoş olan alıngan Fischer'i öfkelendirmişti. Başöğretmen gidince rahatlayan okul çocukları gibi rahatlamışlardı. Şarkılar söylediler, gecenin sonunda mumlara ateş etmeye başladılar, şömine rafına, aynanın önüne bir şamdan yerleştirmişlerdi, önünde dikilip nişan alırlarken ayna onların görüntüsünü yansıtıyordu; ağır kurşunlar cama ya da duvara gömülürken hoş bir çatırtı çıkarıyordu. Mum ışığını hemen hemen hiç kimse vuramıyordu – oyunun hedefini. Öylesine sarhoştular. Ama ölçüyü kaçırmış halde gülüyorlardı, aralarda şarkılar, savaş çığlıkları duyuluyordu. Tabancasındaki kurşunlar bitince Fischer yorgun argın bir iskemleye çöktü, duvara yaslanarak, en yakınındaki arkadaşına, "Neyi seviyorum, biliyor musun? Rehineleri! Bir otobüsü ya da işçi trenini durduğun zaman. Yüzlerine bakıyor ve şöyle diyorsun: 'Seni istiyorum, seni, seni.'"

Yüzüyle o amansız haline öykündü. Bir duraksama. "Şöyle diyorum: 'İnin aşağı.'" Verdiği buyruğun anlaşılmasını bekledi, sonra sözüne devam etti. "'Kim? Ben mi? Ben bir şey yapmadım. Ben bir şey yapmadım, neden ben?' diyorlar. Ben de onlara, 'Ben sizin ne yaptığınızı biliyorum. İnin aşağı ve çabuk olun,' diyorum." Emredici sesini desteklemek için tabancasını salladı. Daha sonra yüzünün gerilmiş çizgileri kırıldı, dağıldı, yüzünde bir gülümseme belirdi, gülümseme kahkahaya dönüştü, kahkahalar artarak kah kah gülme nöbeti biçimini aldı, bu arada dizlerini dövüyor, kendi özel zevki için, "Kim, ben mi? Ben bir şey yapmadım," diye yineleyip duruyordu. Bu sözcükleri söylerkenki yüz ifadelerini unutamıyordu. Cıvık bir neşe içinde gülüyor da gülüyordu. Parti ağırdan ağırdan sonuna yaklaşmıştı, saat geceyarısını geçiyordu. Genç bir Waffen SS subayı Ruslar gibi yapıp şöminede boş kadehleri kırmaya kalkıştı. Hepsi onun gibi yapmaya çağrılmıştı, ama pek azı bunu yaptı; hepsini bir düşüncedir almıştı. Bu hareketin kötü bir zamanda yapılmış olabileceği düşüncesi, bu arada iki koca bardak bira içen Fischer'ı etkilememişti, sonunda biri onun koluna girmiş, tatlı dil döküp eski ayık haline dönmesini sağlamıştı. Sonunda herkes yatmaya gitmek üzere dağılırken süzgün ve berbat görünüyordu. Bu, onların o dayanılmaz aristokrat davranışlarıyla, buz gibi soğukluğuyla Von Esslin'e veda ediş biçimleriydi. Doğal olarak hiç adı geçmedi, ama bu onların sessizce kabul ettikleri bir olguydu. Yalnızca o düşünce adamı Smirgel'den ses çıkmamış, bu geceye o etkin olarak katılmamış, onaylamıyormuş gibi görünmemek için ara sıra sessizce gülümsemekle yetinmişti.

Ama birden yalnız kalmak başka bir şeydi bu yeni çehresiyle artık onun eskiden tanıdığı altın sarısı, rahat ve acelesiz kent olmaktan çıkmış bir kentte yalnız olmak. Kış rüzgârı, girdaplanan yapraklar, surların aşağısında köpüren ırmak, bunların hepsi birleşmiş, üzerine şimdi Constance'ın ancak yalnızlığını yerleştirebileceği değişik bir imge yaratmışlardı. Bunun istenmiş, talep edilmiş, aranmış bir şey olduğu doğruydu – yoksa buna hiç yanaşmazdı, gerekli olduğuna inanmıştı çünkü. Gene de Prens Hassad'ın ayrılışıyla birlikte bir alacakaranlık çöktü, bir kış alacakaranlığı, Almanlar, Almanların getirdiği kıtlıklar, sokağa çıkma yasağı; günlük hayatın akışını yavaşlatan, insanları iyi beslenmedikleri ve üşüdükleri için uyuşuk ve huysuz hale getiren karneler, manevra düzeni. Erzak kıtlığı vardı, Almanların el koymadığı bir şey bulursanız alıp istif

etmek zorundaydınız. Constance bu konuda hem güç, hem de taktik kullanmayı biliyordu – Alman yetkililere yaranmaya çalışan, erzak dağıtımıyla görevli subaylarla ya da küçük memurlarla ağız dalaşlarına girmesine bildiği Almancası yardımcı oluyordu. Bir ara Pétain'e bile ulaşıp biraz da olsa bir bağımsızlık payı için ricada bulunmuştu, ama Yahudilerin sürgüne gönderilmesi ve el emekçilerinin Alman savaş endüstrisinde zorla çalıştırılması karşısında yaşlı Mareşalin imgesi öylesine kararmıştı ki bunun bir yararı olmadı; onun antikalıklarına, kötü uygulamalarına karşı zaten duyulan genel hoşnutsuzluk açıklık kazandı, bu hoşnutsuzluk, insanlar yere göğe koyamadıkları, bağımsızlıklarının içi boş bir şey olduğunu anladıkça yerini umutsuzluğa bırakmıştı. Gene de bir anlamda bunun sonucunda duyulan utanç, daha önce yaptıkları şeyi yapmaya yanaşmayan İngilizlere karşı nefrete dönüşüyordu yalnızca. Bu 'serbest bölge'de hiç değilse bir de *onların* olay çıkarmasına çanak tutulmamalı, herkese acı çektirilmemeliydi, çünkü Almanlar çok hızlı misillemelere girişiyor ve pek seçici davranmıyordu. Onları kızdırmak için fazla bir şey yapmaya da gerek yoktu. Mitralyözle rastgele tarayıp bütün köyün hesabını görebilirlerdi, gördüler de. Pasımsı kan rengi yazılarıyla afişler bu gerçeği çok açıkça dile getiriyordu: "Alman Yüksek Komutanlığı *franctireur*'leri bağışlamayacaktır. Hepsi acımasızca cezalandırılacaktır."

Taşınmaya karar verdiği gün bir pazar günüydü ve taşınırken kendisine yardım etmesi için Nancy Quiminal'ı çağırmıştı. Tu Duc'teki hayatla ilgili birtakım korkuları, yalnızlık, yoksunluk gibi birtakım kaygıları vardıysa bile oradaki sıcak karşılama, arabacı Blaise –ha, onun üç çocuğunu da unutmamalı– ve ailesinin açık desteği bunları dağıtmıştı. Bütün ev tepeden tırnağa ovulup temizlenmişti; dar ocağın içinde asmadan koparılmış dalların alevleri yükseliyor, duvarda asılı bakır kapların arasında ışıltısı yanıp sönüyordu – belirsiz bir gelecekte yapılabilecek bir ziyareti düşünerek evde gereksinimi karşılayacak kadar *batterie de cuisine*[1] bırakmışlardı. Çatal-bıçak, masa örtüsü, çarşaf, battaniye – o iyi yürekli adamın karısı bütün bunları derin bir saygıyla alıp bir dolaba kilitlemişti, ancak şimdi evin böylesine değişmesine şaşan Constance'ın gelişiyle dolaptan çıkarılıyorlardı. Sımsıcak ışık veren lambalara doldurmak üzere parafin bile vardı bahçedeki kulübede. Tertemiz ovulmuş mutfak masasına oturur, alev alev yanan ateşi seyreder-

[1] (Fr.) Mutfak eşyası. (Çev.)

ken Constance'ın içi titriyordu, soluk yanaklarının sıcaktan pembeleştiğini duyumsuyordu. Sam ile ilgili başıboş düşünceler sakinleşmesine yardımcı olmamıştı, Quiminal onun coşkusunun derecesini hissetmesine hissetmişti –parmaklarını sıktı– ama o ruh halinin gerisindeki nedeni kestiremiyordu. Sam'in görünmez varlığının gizli acısıydı bu – bir zamanlar küçük lambaları gazete kâğıdı parçalarıyla temizlemiş, gelecekteki bir yaza hazırlık olarak dolaba koymuştu – hepsi inatla *gelecek yaz* diye bir şeye inanıyordu. Blaise bir yerlerden alkol derecesi tam kıvamında bir şişe şarap çıkardı, 'evin başarısı'na içmek için hepsi birer kadeh içti. Harikaydı –alevleri yükselen ateş, eskiden kalma mutfak sobasının üzerinde pişen yemeğin (bir *ragoût*)[1] kokusu, çocukların gevezelikleri... bunların hepsi orada kalacağı günlerin iyi bir belirtisiydi. Constance'ın duygusu böyleydi. Mutfakta yaşayacak, çalışacak, tahıl ambarı benzeri koca kileri, giyinme odası olarak kullanacak, eski yatak odasında –sırtı kuzey rüzgârına dönük olduğu için Sam'le birlikte yattıkları odada– yatacaktı. Hava iyi olduğunda sarmaşık güllere boğulduğu için pek ışık almayan ve su geçirmez olmasına karşın insanın bir havuzun dibindeymiş duygusuna kapılacağı limonluk benzeri verandaya çıkabilirdi. Burada eski kanepe demir atmış duruyor, daha mutlu günleri bekliyordu.

Yanlarında az bir erzakları vardı – biraz pirinç, sebze, kahve, peynir. Epeyce dil döktükten sonra Nancy Quiminal'ı geceyi orada geçirmeye razı etmişti, bunun üzerine Blaise'in karısı Blanford'un eski odasında ona bir yatak hazırlıyordu. "Tatilde olmak gibi bir şey neredeyse!" diye haykırdı kız. "İnsan Boche'un biraz yukarıda olduğunu aklının kıyısından bile geçirmiyor, oysa kasabadan ancak birkaç kilometre uzaktayız."

Doğruydu. Almanlar bu küçük köyde hemen hemen hiç görünmemişlerdi; bu yüzden Blaise her zamanki gibi kış hazırlıklarını yapabilmiş, sanki savaş yokmuş, Almanlar yokmuş, kıtlıklar yokmuş gibi davranabilmişti. Tubain'de her yılın sonunda ne yaptıysa onu yapmıştı: iki kaz, bir çift domuz yavrusu, yarım düzine piliç almıştı. Arka avlusu tam bir ormana açılıyordu. Satın alınmış, bu hiç de fazla olmayan şeyi gizlemek, yoldan geçen devriyenin iştahını kabartmayacak biçimde dağıtmak hiç zor olmayacaktı. Taşraya özgü eski bir sandığın içine biraz un, pirinç, çay, sağlık çayları yapmak için kurutulmuş ot – çok yağlı yemekleri dengelemek üze-

[1] (Fr.) Yahni. (Çev.)

re Fransızların o çok sevdiği *tisane*[1]– saklamıştı. Her yıl makul miktarda kendi şarabını kendisi yapardı, ama komşu bağlarda ürün kaldırıldıktan sonra asma kütüklerinde ürün kaldırıcıların bıraktığı ya da gözden kaçırdığı ve herkesin parasız toplayabileceği düşük nitelikli üzümleri kullanarak. Buna *grappiler*[2] denir, dar gelirli olan herkes ürün kaldırıldıktan sonra üzüm toplamaya gider, topladıklarıyla da kendi şarabını yapar. Blaise de onlardan biriydi. Şarabının rengi güzeldi– iyi bir Fransız gibi içmeden önce kadehini ışığa tutmuştu; sonra 'burnuna', toprağın serinliğinin, şarap mahzeninin ılıklığının, üzümleri toplayan ellerin kokusuzluğunun, büyük şarap preslerinin onlarca yıllık tortusunun belli belirsiz ipince kokusu... *presence.*[3] Bütün bu romantizm, halkbilgisi, karanlık mutfağı aydınlatmaları için vaktinden önce yakılmış lambaların pembe ışığı ve alevlerin sıcaklığında ölümsüz bir doğruluk ve gerçekliğe sahipmiş gibi görünüyordu. Blaise'in karısının adı Colette'di, Cevennes Protestanlarından gururlu, irikıyım bir kadındı, bir halk deyiminde dendiği üzere 'yaş meşe ağacı' gibi ateşlemesi güç biriydi, ama 'bir kez tutuşunca' sönmüyordu. Çoktan Constance'ı evlât edinmişti ve onun önlerindeki o iç karartıcı kışı kendileriyle birlikte Tu Duc'te geçireceğini düşündükçe gerçekten heyecanlanıyordu. Bu heyecan ve sevgi Nancy Quiminal'dan da esirgenmemişti, çünkü onun o güzel bakışlarına, içtenlik ve dürüstlüğüne dayanmak güçtü. Kendilerini bu çifte Avignon'dan 'en son haberler'i iletirken buldular, sanki yüz küsur kilometre uzakta yaşıyorlarmış gibi; verilen cezalar ve tutuklamalarla ilgili iç karartıcı haberler – bazan da, mantık kurallarına uymayan, bir biçimde göğüslemeye hazır olmadıkları haksızlıkları. Görmeye hazır olmadıkları görüntüler: Örneğin Papalık kentinin önünde bir çınar ağacının dallarına asılmış siviller. Ya da kentin bir başka bölgesinden bir evin birinci kat balkonuna asılmış, aşağı sarkan bir genç ile bir köpek. Bu kanlı olaylarla ilişkili olarak anlatılan öyküler vardı ve Nancy Quiminal o müzikli alçak sesiyle bunları anlatıyordu. Acılı bir sessizlik oldu, bu arada Colette'in o koyu renk gözlerinin olanca gücüyle bakışları tek tek herkesin yüzünde dolaştı, sanki onlara bu olayların anlamını soruyordu. "Burada korkmayacak mısın?" diye sordu sonunda Constance'a, Constance başını sallayarak hayır deyince de rahatladı. "İnan, kenttekinden çok daha az." Gerçekten de burada ne

[1] (Fr.) Bitki özü. (Çev.)
[2] (Fr.) Bağbozumundan sonra kalanları toplama. (Çev.)
[3] (Fr.) Varlığını gösterme. (Çev.)

sokağa çıkma yasağı vardı ne de devriye, zorunlu karartmalar sırasında yasağa karşın yakılmış bir ışığa doğru bazan rastgele bir ateş açılıyordu, o kadar. Gene de gerçek köylüler gibi aile erken yatıyordu, ama Blaise yavaşça mahzene inip Londra radyosundan savaş haberlerini dinlemek üzere eski radyoyu açmadan önce değil. Bu çok tehlikeliydi, çok kötü sonuçlar doğurabilirdi, ama dış dünyayla tek bağlantısı olan bu şeye direnemiyordu; Tubain köyüne tünemiş halde, Robenson gibi yaşadıkları hayatı katlanılır kılıyordu. "Bir şey söyleyeyim mi," dedi Colette. "Karanlık bastıktan sonra sokakta bir harekettir gidiyor. Biri kapıyı çalarsa açmayın. Öylesi daha güvenli. Pek çok kişi zorunlu işten kaçmak için dağlara gidiyor, biliyor musunuz? Bu yolun sonundan ormana dalıp öylece dağlara vuruyorlar. Son nokta orası. Geceleri geçiyorlar, bazan konuşmaları duyuluyor. Bir keresinde karanlıkta sigara ışığı gördüm. Ama ben her zaman kapıyı sıkı sıkı kapıyorum, şimdiye kadar kimse kapımızı çalmadı."

Gene de akşam yemeğini erken yediler, çünkü bu mevsimde kış alacakaranlığı erken iniyordu, daha sonra çocuklar yukarıya, yağmur kokulu, tertemiz çarşafların serildiği yatakları ısıtmaya gönderildi. Küçük delikanlı ille de Constance'ın yatağını ısıtmak istedi, çünkü geçen yaz başından beri ona fena halde âşıktı. Put gibi uzanmış, gözleri açık yatıyor, düşünceli düşünceli tavana bakarken Constance'ı eski moda mayosuyla yarı çıplak halde hatırlıyordu. İnildedi. Sam'i öylesine kıskanıyordu ki! Elini şeyinin üzerine koydu, kızkardeşiyle ahırda oynarlarken kardeşinin öylesi kibarca yaptığı şeyi Constance yapsaydı acaba nasıl olurdu, bunu hayal etti. Yeniden inledi, küçük bir istek nöbetine kapılarak bir yandan bir yana döndü. (Düşünürsek, diye düşündü Constance, Freud'den önce hiç kimse çocuk cinselliği diye bir şeyin farkında değildi. İnanılmaz bir şey bu!)

Kendi kendine çıkıştı: "Aman Tanrım, öğretmenliğim tuttu gene. Bunu her anne biliyor olsa gerek, görmüş olsa gerek; ama toplum görenekleri yüzünden ağızlarını açamamış, bundan söz edememişlerdir." Gene de pek emin değildi. O ünlü çocuk cinselliğine gelince, o unutulması olanaksız geçen yaz bir olay olmuştu, çok kuşkulu bir olaydı. Bir sabah Sam kuş yuvası ılıklığındaki yataklarından çıkıp su bendinin serinliğine kahramanca göğüs germeye ve su zambaklarının arasında hoplamaya gitmiş, Constance'ı sevişmekle uyku arasında yarı sersem halde bırakmıştı. Yakında güneş doğacaktı. Böyle yatmış, sersemlemiş halde uyuklarken çarşa-

fın çekildiğini hissetti, Blaise'in oğlu, küçük bir gövdenin sığabileceği kadar açılan aradan Constance'ın kollarının arasına süzülüp uyuyan yüzünü öpücüklere boğdu. Şaşırarak uyanan Constance uzunca bir an öylece kalakaldı, girilmesi yasak bir yere girmiş birine nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu, öte yandan neredeyse masum bir şeydi bu, kendini engelleyemediği anlaşılan genç Tarquin'in gençliği yüzünden. Oğlan aşktan kıvranıyordu. Minik, kuş öpüşü benzeri öpüşlerinin barajını aşınca Constance, kendini, "*Non. Non. Arrête!*"[1] derken buldu. Ama bu sözcükleri söylerken bile *nabız gibi atan küçük organın titreyişini ve kendi ılık organını* üzerine boşalttığı ipeksi sıvıyı hissetti. Ne yapması gerekiyordu? Tam bir çıkmazdaydı! Saldırının aniliği onu hazırlıksız yakalamıştı.

Gereksiz yere ukalalık etmeden kurtarıcı sözleri söylemeyi başarmıştı, ama artık çok geçti, olan olmuştu, oğlanın coşkulu yüzünden heyecanının masumluğu okunuyordu. Silâhının süngüsü düşmeye başlamıştı, kısa, boğuk zevk çığlıkları atmış, yüzünü onun memelerinin arasına gömmüştü. Böyle olmayacaktı, daha sert ve kararlı bir davranışta bulunmaya tam yelteniyordu ki aşağıdaki mutfağın kapısının mandalı trink diye açıldı ve mutfağın yassı taşlarının üzerinde biri yürümeye başladı. İnanılmaz bir mucize olmuş, oğlan ortadan yok olmuştu – sanki buhar olup havaya karışmıştı; tam anlamıyla bir görünmezleşme eylemiydi! Öylesine göz açıp kapayıncaya kadar yok olmuştu ki Constance uyanıp da azarlarını dile getirmeye zaman bulamamıştı, hatta bunları düşünde *görmüş olabileceğinden kuşkulanıyordu*. Ama hayır, küçük meni birikintisi bunun bir kanıtıydı, kıllarına takılmış küçük damlacıklarla birlikte. Yeniden uyukladı ya da uykuya dalmaya çalıştı, sonunda Sam döndü, okşamalar yeniden başladı, serin eti Constance'ın yanıtları karşısında ısınıyordu. Bir kez daha ağır ağır, hafif bir bitkinlikle seviştiler; başından geçen olaydan ve uyarılmış olmaktan suçluluk duyduğu için Constance bu doğrunun altında eziliyor, itiraf isteği duyuyordu – ya da edebileceği kadarını! Sevdiğiyle bu daha ağdalı, bu daha heyecanlı sevişmede biraz önceki vekillik suçunun bağışlandığını hissetme ihtiyacındaydı. "Tecavüze uğradım," dedi, ama bunu şaka edermiş gibi söyledi. Sam de bunu ister istemez böyle aldı ve "Neyin tecavüzüne – bir düşün, ya da dileğin yoksa bir kilise adamının düşüncesinin mi?" dedi.

Constance hangisi olduğunu belirtmeden, "Evet," diye yanıtladı.

---

[1] (Fr.) Hayır. Hayır. Dur, yapma. (Çev.)

Sam hayıflanırmış gibi yalandan içini çekerek, "Ee, epeyce kızışmışsın," dedi. "Bir insan her zaman bir ötekine teşekkür borçlu, kiracıya, o rezile..."

"Bir eşcinsel hilesi bu," dedi Constance, bu yeni çözümleme becerisinden övünç duyarak. "Ah ah, yatılı okullar!"

"Yeterince vakit olsaydı," dedi Sam hiç beklenmedik bir biçimde ve Constance'ın alt dudağına dişlerini geçirerek epeyce acıttı. "Constance, sen benim *eşsiz* kadınım olarak iç sıkıntısına karşı her zaman yanında erkeklik organı biçiminde altın bir alet bulunduracaksın – ben savaşa gittiğimde falan." Constance onun derin, çok derin bir acı duyduğunu hissetti.

"Bana yetki veriyor musunuz, Lordum?"

"Senin yapacağın her şey kabulüm," dedi. "Yapan sen olacağın için, evet, duygularım böyle."

"Sırf ben olduğum için mi?"

"Evet, bu düşüncedeyim."

Yatmış, birbirlerinin gözlerinin içine bakıyorlardı, ipnotize olmuş gibi uzun uzun baktılar, daha sonra Sam bir dirseğinin üzerinde yana dönüp uzanarak boğulmaktan kurtarıcı bir sigara aldı. "Canım," diye fısıldadı Constance, kollarını Sam'in, su bendinin sularının serinliğini taşıyan omuzlarına doladı. Sevdiği erkeğin tek sözü bile doğru değildi!

Suçlarından bağışlanmak olarak hepsi bu kadardı, bununla yetinmesi gerekiyordu... Şimdi belleğin odak noktasındaki bunca net eski olayları anımsarken burada kalma kararının gerçek nedenini kendi kendine söyledi – biraz öncesine kadar kendisi bile bunu bilmiyordu. İşin doğrusu bu insanlar için Sam ölü değildi, onların neresi olduğunu bilmedikleri bir yerdeydi, bir gün orada olduğu ortaya çıkacak, hiçbir yerine bir şey olmadan, neşe içinde bu topraklara, bu insanların yanına geri dönecekti. Bunu fark etmek onu biraz utandırmıştı, çünkü içtenlik onun için çok önemliydi; ama onun zamana gereksinimi vardı, Sam'in ölümünden gözlerini kaçırmamak, o ölümün güvenini sarmak için zamana gereksinimi vardı. Burada kendisinin ya da Sam'in hesabını vermek zorunda kalmadan yaşayabilirdi. Ne kadar süre, bunu bilmiyordu, ama sonunda hayata tam islim döndüğü, güzel olması gereken bir günde artık hiç kimseyi aldatmaya gerek kalmayacaktı. Bütün herkesin önünde onun ölümünü kabul edecekti.

Ocaktaki ateş alevlendi, kimbilir nerelerden bulunmuş lezzetli kırıntılarla kotarılmış ve ev ekmeği gibi harika bir şeyle yenen *ragoût*'dan oluşan akşam yemekleri çok güzel kokuyordu. Çocuklar aşağı inip yatakların ısındığını söylediler. Anneleri yakıttan tasarruf etmek için onları erkenden yatmaya göndermek istedi, ama onlar babalarının ele geçirmeyi başardığı gelincik ailesini görmeden yatmak istemediler. Babası hayvanları eski tip kocaman, tahta bir fare kapanına koymuştu, göz göz apartman gibi bir şeydi. "Almanların av tüfeklerini toplaması pek çokları için aç kalmak anlamına gelmiş olabilir – belki durum hâlâ öyledir, kimbilir? Tanrıya çok şükür ki ormanda pek çok tavşan ve bu küçük arkadaşlar var. Dün on tavşan yakaladım. Ne güzel şeyler değil mi?" dedi Blaise.

Yabangelincikleri tazı gibi incecik hayvanlardı; kafeslerinde uğursuz bir sakinlikle kayar gibi dolaşıyorlardı, küçük, tuhaf bir tıkırtı çıkarırlarken gözleri parıldıyordu. Hayvanlar çocuklara gösterilmiş, ama o küçük yaratıkları okşama isteklerine yüz verilmemişti. "Haydi yatağa," dedi anneleri. "Bayanları öpüp iyi geceler dileyin ve doğru yatağa!"

Constance, Blaise'in oğlunun kendisine yeniden kur yapmaya kalkışacağını sanmıyordu, çünkü onun ateşini söndürmeyi başarmış, bir daha böyle bir davranışta bulunursa babasına haber vereceğini ona sezdirmişti. Oğlan sapsarı olmuştu, o günden sonra da Constance'ın sert bakışlarından gözlerini hemen kaçırıyordu. O tehdit ne kadar etkili olabilecekse olmuştu. Gene de artık bunca zaman sonra olay eski ağırlığını yitirmişti, Constance onu hafifçe öpüp omzunu sıktı. Resmi arabayı Blaise'in bekçiliğini ettiği boş kır evinin büyük ambarına koyup kilitlediler; yaklaşmakta olan karın habercisi olarak gece çıkan şiddetli karayelde motorun donmasına izin vermek olmazdı. İyi geceler dileyip mutfağa çekilerek ışığın görünmemesi için titizlikle önlem aldıktan sonra kapıyı kilitlediler. Nancy Quinminal, dediğine göre uyumadan önce sinirlerini yatıştırmak için mutfak masasının üzerinde iskambil falı bakıyordu, Constance adaçayı kaynattı – evin dışındaki tarladan toplamıştı.

Ilık yataklarına girip birbirlerine iyi geceler diledikten sonra Constance kendisi için savaşın gerçekten başladığı duygusuna kapıldı; bu savaşın ilk gecesiydi, Sam hâlâ yaşıyordu, dünyanın kaza enkazı arasından hiç görünmeden kurtulmuştu.

Kızların ikisi de iyi uyuyamadı; koyu yeşillikleri, yüksek çam ve kestane ağaçlarıyla bahçeden gelen ve karayolunun ötesindeki orman şeridinden duyulan kır seslerinin yarattığı boşluk duygusu-

na alışkın değildiler. Sabahın ilk ışığından önce onları kalkmaya ve eski fırını yakıp çayı kaynatmaya çağıran şey korku değil yabancılıktı. Hiç fark etmeden kışa giriyorlardı – gündoğumunun koyu kırmızı bıçak yaraları, önceki gecenin öfkeli karayelinin doğradığı bulutları, kente giden karayolunun üzerinde tınlayan don bunu gösteriyordu. Küçük resmi araba yokuş aşağı gürültüyle kayar giderken Quiminal bunları söylemiş ve eklemişti:" İşte şimdi sorunlarımız başlıyor; soğuk yakında bindirir." Ama gene de keyifleri yerindeydi, bu kısa yolculuk onları canlandırmıştı, köprünün üzerindeki denetim noktasındaki askerlerin horlamalarına sinirlenerek, ama uysallıkla dayanmışlardı. Üniformalı bir sürücüyle gelip gitmenin önemini anlıyorlardı şimdi, çünkü böyle bir sürücü bu tür karşılaşmaların güçlüklerini askerce omuzluyordu. Silâhlı bir koruyucusu olmak kadar iyiydi. "İşin tuhafı bizim için tehlike *maquisard*'lar[1] yeniden toparlanınca –toparlanabilirlerse– başlayacak." Vichy'nin yarattığı nefret ve umutsuzluk sesinden anlaşılıyordu.

Ama onları bekleyen iyi bir haber vardı, bölgede dolaşıp hastane ve kliniklerin tıp malzemesi eksiklerini tamamlayabilecekler-di, bu görev oraya yeni gelen kişi olarak Constance'a verilmişti, o da buna çok sevindi. İşte, ona dolaşmak ve bir zamanlar bir oyun bahçesi gibi iyi tanıdıkları Provence'ta eski ilişkilerini tazelemek olanağı çıkmıştı; henüz orası Almanların verdikleri zarara karşın bir mezarlığa dönüşmemişti. Böyle zincirlere vurulmuş, boğa güreşlerinin, geçit törenlerinin, köy şenliklerinin, dinsel ya da değil, toplantıların yani dindarca neşenin ve dizgin tanımayan putatapar-lığın hayat verici kalıntılarından yoksun haldeyken bile, işgal edilmiş ve yenik düşmüş şu anki haliyle bile çevresine hayat ve umut saçan bir yerdi. Karanlık dünyanın tek bir noktasında ışık varsa umut var demektir. Bu ışığı besleyen kaynağın İngiltere olmasından Constance akla aykırı bir gurur duyuyordu. Yenilgi ve ihanet bütün ağırlığıyla hissedilirken bile insanlar kurtulunabileceğini düşünmeye başlamışlardı. Şimdilik ummak yeterliydi. Son çözümlemede özgür Fransa'nın en genç generalinin emri altında silâhlı yirmi bin Fransız gönüllüsünün bulunduğunu düşününce insanlar yürekleniyordu... Bunların hiçbiri söylenemezdi; ama bir Alman askerine ya da bir milis erine yöneltilen her bakışta bu düşünceyi taşıyan bir neşe vardı. Küçümseme de eksik değildi, o barbarlarla onların ınaşası olan kişilerin her günkü acımasızlıklarından özellikle

[1] (Fr.) Direnmeci. (Çev.)

gurur duymalarının nedeni buydu. Halkın elektrik yüklü suskunluğunun sessiz suçlamalarına onların yanıtıydı bu. Bambaşka türlü bir nefret doğmuştu; kamplardan gelen yoksul, yarı çıldırmış insanları kuzeydeki daha donanımlı kamplara göndermek üzere trenlere öfkeyle tıka basa dolduruyorlardı. Trenin kentten ve o ünlü köprüden çok yavaş, adeta yürüyüş hızıyla geçmesini, böylelikle tutsak aldıkları adamları herkesin görebilmesini sağlamaktan domuzuna övünç duyuyorlardı. Eski zamanlarda olsa onları kazığa oturtur, kafalarını mızraklara geçirip Avignon'un kapılarının üzerindeki surlar boyunca dizip sergilerlerdi. Evet, ama yakalananların bu kadar çok oluşu, bu ortaçağ uygulamasını olanaksızlaştırıyordu, yoksa kuşkusuz Naziler kafa uçurma törenlerini diriltttikleri gibi bunu da diriltirlerdi.

Bu tür duyguları, coşkuları insanın kendi kendisine dile dökmesi güçtür, onların ancak bir işaret noktası, kesin tanıtlı bir tarih olarak sonsuza kadar unutulmayacak somut bir olayla örneklenmesi gerekir.

Çocuklar ve yeniyetmelerle –kızlarla– dolu böyle bir tren akşamın alacakaranlığında, hafif bir kar sağanağının altında anahatta durdu. Vagonların kapıları açık ya da aralıktı, bu kapılardan çiçek başı gibi başlar, yabancılık ve derin kederin dalgın ifadesini taşıyan soluk, yorgun yüzler uzanmıştı. Onları yalnızca görmek, onlara yardım etmek için hiçbir şey yapamayacağını bilmek bile büyük bir acıydı. Trenin geçmesi için ışıklar yandığında Kızılhaçın kamyonu anayolun alt tarafında vagonların park yerinin karşısına geçmekteydi; ifade yüklü bütün o nesne, büyük acılardan oluşan yürek paralayıcı yüküyle, kamyon sürücünün yanında büzüşmüş oturan Constance'ın gözlerinin önünden geçti. Kendi yükleri Nîmes'e ve oradaki kliniklere ulaştırılacak tıp malzemesinden oluşuyordu, ama çocuklar için yüz tane de has ekmek vardı. Unu bir yere istif etmişler, büyük güçlüklerle saklamışlardı; bu küçük armağan her hafta Arles, Nîmes, Aix'teki gençlere ulaştırılıyordu. Fazla bir şey değildi, ama birinin bunu düşünmesi ve buna zaman ayırmasını gerektiriyordu – biraz da uyanık olması. Şans eseri Nancy Quiminal da Constance'ın yanındaydı, çünkü kendisini de liseye kadar götürmelerini istemiş ve o iç karartıcı manzaraya arkadaşıyla birlikte tanık olmuştu. Ama onun kafası Constance'ınkinden daha hızlı çalışıyordu, çünkü tren hemzemin geçitte ağırlaştığı sırada aklına bir şey gelmiş, soluğu tıkanmıştı; ne yapacağını sormalarına

fırsat vermeden arabadan atladı, kamyonun arkasını kapatan muşambayı çekip açtı. Soluk soluğa, "Çabuk gel," demişti, Constance bu hareketin gerisindeki niyeti daha pek anlayamadan onu izledi, üniformalı sürücünün aptallaşmış ve şaşkın bakışları altında yola sıçradı. Ağzına kadar taze ekmek somunlarıyla dolu iki çamaşır sepetini tutup beton yol şeridi boyunca sürüklediler, beklemekte olan trenin yanına kadar taşıdılar, dikkat çekmek için soluk soluğa seslendiler. Martılara yem vermek gibi bir şeydi; onların yukarı çevrilmiş yüzlerinin çevresinde ve yukarısında havada tedirgin eller yüzüyordu – vagonlar yolun çok yukarısındaydı, kızlar somunları onların ellerine veremiyorlardı, fırlatmaları gerekti. Ama bir teki bile yere düşmedi, bir tekini bile kaçırmadılar, öte yandan o donmuş yüzlerde teşekkür gülümsemesi gibi bir şey ya da belki istekten yoksun bir yorgunluk ve acı ifadesi gibi bir şey parıldadı.

Beklenen tepki geldiğinde sepetler neredeyse boşaldı; tren düdüğü bir kez öttü, bir kez daha – kulak paralayıcı, ısrarcı bir ses. Uzakta, uzun peronun ta öte ucunda Nazi teğmen üniforması giymiş ince bir adam sıraladığı küfürlerle birlikte yumruğunu yerinde sayar gibi sallıyordu – söyledikleri duyulmuyordu, çünkü çok uzaktaydı. Ama bu hareket tepelerine yıldırımların yağmasına yetti, çünkü biraz ötelerinde hamal ya da kamyon sürücüsü kılıklı iriyarı siviller onlara doğru koşmaya başladılar, çoban köpekleri gibi hırlıyorlardı, sahanlığın betonunda çizmelerinden kıvılcımlar çıkıyordu. Bir tanesi koşarken kemerini çıkardı, bir başkası dirseğe kadar gelen, kenarına yün geçirilmiş bir çift deri eldiveni kılıç gibi salladı – öldürücü derecede ağırdılar. İki kız onların gelişini gözucuyla gördü, ama giriştikleri işi sürdürmekten başka bir şeyle ilgilenmiyorlardı, çizme patırtısı, genizsel hırıltı ve küfürlerle ilk iki adam yanlarına ulaştığında sepetleri, içinde tek ekmek kalmamacasıya boşalmıştı. Daha sonra adamlar –Çek ya da Rus katırcılara benziyorlardı– kesmez silâhlarıyla aralarına dalıp kızların koruyamadıkları başlarına onları indirmeye başladılar. Kuşkusuz kızlar karşı koyup bağırıyorlardı, ama bu, saldırganları öfkelendirmekten, şiddeti artırmaktan başka işe yaramadı. Büzülmüşler, ellerinden geldiğince kollarıyla kendilerini savunmaya çalışıyor, ama pek başaramıyorlardı. Darbelerin altında diz çökmüş, daha sonra daha da eğilmişler, neredeyse yere yapışmışlardı, bu cezadan solukları kesilmişti.

Derken o genç subay da tepelerine dikildi, yüzü öfkeden çarpılmıştı, bu yüzden konuşamıyor, bir yeniyetmenin sesine benzeyen bir sesle lânetler, emirler yağdırıyordu. Tam bu sırada bir anlık bir dikkatsizlik yere çökmüş kızların yardımına yetişti. O iki köylü için Alman'ın dili kuşkusuz yabancı bir dildi, adamın kendilerinden ne istediğini anlamak için arkalarına dönüp ona doğru iyice eğildiler. Bir anlık bir şeydi bu, ama kafası hızlı çalışan Nancy'nin, "Çabuk! Kaç!" demesine yetti. Sözle eylemi birleştiren iki kız sahanlık boyunca koşuyordu, ayakları yere değmiyor gibiydi, ya da öyle görünüyordu: bir gölün yüzeyindeki ördekler gibi. Adamlar hırıldayarak dönüp onları izlemeye başladılar, ama biraz gönülsüz yapıyorlardı bu işi ve hemzemin geçidin kapısında son buldu. Kovaladıkları av hayvanları yana sapıp kentin dar sokaklarına dalmışlardı, arabalarının sürücüsü de onların dönüşünü beklemek üzere yakınlardaki dar sokaklardan birine sapmayı akıl etmişti. Bu arada onlar hâlâ deli gibi koşuyorlardı, yedikleri o onur kırıcı dayağın öfkesi ve heyecanıyla gözlerinden yaşlar akıyordu, ama aynı zamanda Tanrının yardımıyla kurtulduklarının da farkındaydılar – sahanlığın ta öteki başından kendilerine doğru koşan askerler görmüşlerdi, tüfeklerinin dipçiklerini hazırlamışlardı. Bir vuruşta insanın kafasını yarabilirlerdi.

Sonunda Quiminal'ın bildiği küçük bir *estaminet*'e[1] daldılar, barın arkasındaki –Vichy sempatizanı olarak tanınan– sahibinin kayıtsız ve donuk bakışlarının altında yaralarını sarmak için tuvaletine girip giremeyeceklerini sordular. Nancy'nin başının gerisinde bir şişkinlik vardı, bereket versin saçları onu örtüyordu, bir sürü de bere; Constance'ın bir gözü morarmış, şakağı yarılmıştı, bir hafta kara gözlük takması gerekecekti. Her yanlarında ağrılar, sızılar, çürükler, burkulmalar vardı, ama çok şükür daha fazla bir şey olmamıştı. Bir de büyük bir şaşkınlık: hâlâ sapsarıydılar, kendi gözüpekliklerine kendileri şaşarak titriyorlardı. Bara döndüklerinde barın arkasında duran, yüzü ifadesiz köylü barın üzerine iki bardak koydu, sarı rom ve şeker doldurduktan sonra sıcak su ekleyip bardakları iterek içmeleri için başıyla işaret etti. Onun hangi eğilimde biri olduğu ve bu hareketinin kendisi açısından ne gibi sonuçlar doğurabileceği düşünülürse cömert bir davranıştı –daha şimdiden– sokağın alt başına doğru giden askerler kimliklere bakıyordu, belki de (kimbilir) onları arıyorlardı!

[1] (Fr.) Küçük kahvehane. (Çev.)

İçkilerini alıp kahvenin en karanlık köşesine gittiler, Tanrıya şükrederek içiyorlardı, böylece biraz sakinleştikten sonra harekete geçebileceklerdi. Ayrılmaya karar verdiler, Quiminal gideceği yere çok yaklaşmıştı; bu yüzden Constance yalnız başına yola düştü, arabayı ve sürücüyü bir yan sokakta bulabildi. Kar yağmaya başlamıştı; tren kuzeydeki tepelerin arduvaz grisi göğünün içinde gözden kayboldu. Yapacakları yolculuk uzun bir yolculuk değildi – *garrigue* denen, kabukları pul pul soyulan kuru fundalıkların arasına tıkışmış olan Nîmes bir saat ötedeydi. Ama pek çok ve oldukça yöntemli denetim noktası vardı, kendilerinin yarı resmi konumu onlara hiçbir kolaylık sağlamıyordu. Ama Bezouce yakınlarındaki böyle bir denetim noktasında geçmişten fırlamış tanıdık biri karşısında bitivermiş, kendisini kucaklamak üzere kollarını açmıştı. Bir kazı sonucu bulunmuş, bilinmeyen bir dönemden kalma bir şey gibiydi – balcı Ludovic, Cévenne Dağlarında, Provence'ın tozlu yollarında sık sık, öylesine sık rastladıkları adam. Yerel dehanın o unutulmaz kişilerinden biriydi, Akdeniz'in damgasını sapına kadar taşıyordu: cömertlik, hadsiz hesapsızlık, bitmez tükenmez bir mizah ve doğal canlılık bolluğu.

Mağarasından çıkan bir ayı gibi yürüyordu, kollarını açmıştı, koca bir iyi dileklilik kütlesi halinde. Constance'ı hemen tanımıştı – ömrü panayır yerlerinde geçmiş bir köylünün keskin gözleri vardı onda. Bu büyük uzman olmadan hiçbir köy panayırı tamamlanmış sayılmazdı, bir orman yangını gibi parlar, gürülder, çatırdar, en iyi ballarından birini almaları için müşterilerine dil döker, onlara takılır, onları kışkırtır, onları isteklendirmeye çalışırdı. "Doğanın yüreğinden çıkan bal bu, Aziz Meryem vermiş kokusunu," derdi hep – daha çok Protestanların yaşadığı bir yerde başka sözcükler kullanırdı. "Aman Tanrım!" dedi Constance, "Gözlerime inanamıyorum... Ludovic!" Üstelik zor zanaatının, kovanlarının gereklerine göre ayarladığı, kendisinin bal arabası dediği o kocaman ev taşıma kamyonu da yanındaydı.

Koşumu çözülmüş atı biraz ötedeki bir hendeğin içinde otluyordu; arka tarafı aşağı inik kocaman bal arabası denetim noktasının yanındaki bir tarlada duruyordu. Karakol binasında görevli Almanlara bütün iyi yürekliliğiyle ürününü satmak peşindeydi – oğlu şu anda hâlâ bunu yapıyordu. Yalnız karakoldaki görevlilere değil, kâğıtları denetlenirken karşıya yürüyüp 'Tanrı'nın bu gerçek bal özünden' almak isteyen yolculara da. Bu sözler şaka olsun diye

ve sırf amaca uyduğu için söylenmiş sözler değildi – doğruydu: dünyada Ludovic'in balı kadar hoş kokulu bal yoktu, nedeni çok basitti, o mevsimler değiştikçe, ustalıkla çatılmış kovanlarıyla birlikte çiçeklerin peşi sıra dolaşıyordu. Aşırı titizlik ve ince işçilik isteyen bir işti bu, tıpkı üstün nitelikli bir şarap yapmak gibi. Yerli bir ressam büyük arabasına Trasque şenliğinden sahneler –bütün şenlik alayının onurlandırdığı o söylencesel Taraskon canavarını– resmetmişti; boyalı yan tahtalarıyla bir Sicilya arabasının göz alıcılığına sahipti. Bu arabayla hoplaya hoplaya yol alıyor, kestane ve ıhlamur çiçeklerinin açmasıyla Yukarı Provence'tan başlayan, sonra yavaş yavaş Cevennes'ın yamaçlarından aşağı ovaya inen bir yolu izliyordu; kafasında en güzel çiçeklerin yerlerinin haritası vardı. Her bir koku için kendisinin deyimiyle dört 'dul'dan birine başvuruyor, kadın da onun ürününü kavanozlara koyup etiketliyordu. Ayrıca kafasında kendisinin süslediği köy panayırlarının tarih sırasına göre bir haritası vardı. Ama kuşkuya düştüğü zamanlarda başvurmak üzere yanında o harika özet bilgi listesini hep taşıyordu: *Le Labure: les foires de France*. Buna bakarak size yalnızca Provence'taki değil Fransa'nın her yerindeki panayır ve şenliklerin gününü, yılını, saatini söyleyebilirdi. Bu listeden başka okunacak bir şeyi de yoktu, onun dediği gibi 'arılar çalışırken' bir ağacın altına uzanır, pür dikkat okurdu; bundan yorulunca yüzüne kırmızı bir mendil serer, kütük gibi çoğu kez çırpıntılı halde uyurdu. Her yedi horultuda bir yüzü yamulur, koca bir fare yutarmış gibi görünürdü. Daha sonra sakinleşir, o ses gene çıkardı. İkisi bunca uzun bir ayrılıktan sonra birtakım konuları gene biraz konuşmak için arabanın yanında bir çalının dibine oturdular.

Balcının yakınacak çok şeyi vardı; yeni müşterilerinin arasında balları iyi satılıyordu, ama yollar gittikçe daha tehlikeli oluyordu, bir yerden bir yere gitmek güçleşiyordu, ata yem bulmak güçtü. Bir zamanlar bolluk içinde olan topraklarda yiyecek kırıntısı arar hale gelmişti. Büyük çakısıyla Constance için bir parça peynir kesti, bir bardak şarapla birlikte 'döşenince' çok lezzetliydi. Çok tuhaf ifadeler kullanırdı: '*Il faut le situer avec un coup de vin.*'[1] Herhalde onu şarapla birlikte yutmak anlamına geliyordu. Ne anlama gelirse gelsin, yerinde bir hareketti, şarap harikaydı.

[1] (Fr.) Onu bir bardak şarapla döşemek gerek. (Çev.)

"Peki, şimdi ne diyorsun?" dedi gösterişli bir mahzunlukla. "Başımız nasıl belâda – sana bundan çok zaman önce ne demiştim, ha? Fransız gençleri işten kaçtılar, silâhtan kaçtılar, işte sonuç bu! Ülke yerle bir oldu, o barbar herif dizginleri ele geçirdi." Acayip arabasının çevresine toplanan, merakla bakan genç askerlere kötü kötü baktı. "Yakında işsiz kalacağım. Dağlarda hayat güç ve tehlikeli bir hal aldı."

"Direnme mi?" dedi Constance, gözleri parlıyordu, ama beriki burun kıvırarak başını salladı, "Öyle bir şey yok," dedi. "Almanya'ya gitmemek için askerlikten kaçan emekçi köleler. Dağlar onlarla dolu. Ama hepsi aç ve tehlikeli. Almanlar delirmiş olsa gerek."

Ludovic'in yakınmaları hiç de duyulmamış şeyler değildi; ama şaşırtıcı olan hâlâ işini yapmasıydı, işgalin her şeyi allak bullak etmesine karşın bu çağdışı işi sürdürmesiydi. Elbette anlatacak daha korkunç öyküleri vardı, ama kimin yoktu? Nazilerin haraçlarından çıldıran bir köylünün ya da acayip bir *franc-tireur*'ün düşünmeden yaptığı bir hareketin bedelini pahalı ödeyen yoksul, yakılıp yıkılmış köylerden geçiyordu. Dumanları tüten ahırların, evlerin kokusu hâlâ burnundaydı. "Sana şunu söyleyeyim ki bana bir kurşun sıkılmadan önce ben bir kurşun sıkıp o domuzu kendimle birlikte öteki dünyaya götüreceğim, bunu yapacağım, göreceksin bak!"

Bir süre bu minval üzere konuştular, sonra o yola koyulmasının gerektiğini söyledi, başını belâya sokmamak için sokağa çıkma yasağının başlama saatinden önce Remoulins'e varmak niyetindeydi. Üzüntüyle, "Bir daha ne zaman görüşeceğiz?" dedi. "Artık panayır falan yok, kasabalarda satmak zorundayım, oralarda bana göz yumuluyor, Carpentras ile Aziz Gilles'e yumulduğu gibi. Hiç değilse adresini alayım," dedi. Rastlantı bu ya, Tubain'i biliyordu, bu onu neşelendirdi. Tiyatroda oynarmış gibi abartılı hareketlerle şaşılacak kadar çok bağırıp çağırarak, itip kakarak atı arabaya koştu, bu arada küçük oğlan gülmekten ölüyordu. Daha sonra ikisi yan yana el salladılar, arabayla birlikte yola düzüldüler, bu arada Constance suskun sürücüsünün yanına gitti, işlerini görmek üzere yeniden Nîmes'in yolunu tuttular. Yok olan beyaz ekmek somunları için ne diyeceğini düşünüyordu, ama Ludovic bu öyküyü duyduğu zaman bu açığı kapamak için ona on iki kavanoz o harika balından vermeyi önerdi, Constance ne söylediyse dinlemedi. Onları kendi eliyle arabanın arkasına yerleştirdi; kolları, bacakları büyü-

yen, son derece iştahlı gençler için balın erdemlerini uzun uzun sayıyordu. "Saf bal bağırsak florasını besler," diye ekledi sonunda, ama tıbba özgü yansız bir ciddilikle. Bu lafı nereden öğrenmiş olabilirdi Tanrı aşkına? Constance merak etti.

Ama bu karşılaşmanın –görünüşe göre tarihöncesinden gelen bu sesin– sıcaklığından sonra yolculuğu gene soğuk ve sevimsiz buldu. Çevrelerindeki iç karartıcı çalılık topraklar soğuk ve ürkütücü görünüyordu, yakında karın mantosunun altında kalıp görünmez olacak acımasız kazı kalemiyle yapılmış bir resim gibi. Constance'ın başı ağrıyordu, hem istasyonda yediği dayaktan hem de Ludovic'in bildiği bütün o abartılı el kol hareketleriyle tamamlanan, yüksek eğitimi görmüşlere özgü bir dille çılgın, baş döndürücü konuşmasının geriliminden. Onun konuşmak bütün bir mevsimlik operaya eşitti. Onun lavanta çiçeği ballarıyla kahvaltıda yenen ayçöreklerinin kokusunu ne kadar iyi hatırlıyordu. Blanford her sabah hemen hemen daha ortalık ışımadan bisikletle Tubain'e gidip ekmek ve ayçöreği alma esirgemezliğini gösterirdi. Provence balı – o zamanlar kahvaltı masasının çevresine oturmuş, ekmeklerine bal sürer, gazete başlıklarını okuyan, ağırbaşlı ve biraz da tumturaklı bir biçimde yorumlarda bulunan Blanford'u dinlerlerken ne romantik görünürdü onlara bu.

Böylece yeni bir ritim başladı, geceler uzadıkça, ülke dondurucu soğukların ve şiddetli karayelin pençesine düştükçe her gece ya da bir iş ziyaretinin sonunda eve dönmek daha önemli, her zamankinden daha çok istenir bir şey durumuna geliyordu. Bazan resmi arabayı gece de alıkoyuyordu, bazan onu akşam karanlığında Tu Duc'te bırakıyorlardı. Ocakta küçük bir ateş, yakılmış bir lamba, sıcak bir soba bulacağını bilmek bir mutluluktu. O köylü kızın annelik etmesine ses çıkarmadığı, onlara her zaman yiyecek maddesi olarak bir *coup*[1] hatta bazan şarap ya da *marc*[2] getiren kocasının sıcak ilgisini hiç nazlanmadan kabul ettiği için suçluluk duyuyordu.

Bazan da –ama bu bazanlar pek sık olmuyordu– Nancy Quiminal'ı bir geceliğine alıp geliyordu. Özel alarmlar da yoktu, her ne kadar yıl sonunda, dolunayda geceleyin yolda bir-iki kez ayak sesleri duyduysa da. Ama duran falan olmadı; devriyelere gelince, resmi arabalarıyla, sepetli motosikletleriyle öylesine çok gürültü

[1] (Fr.) İçki (Çev.)
[2] (Fr.) Bir tür rakı. (Çev.)

ediyorlardı ki onların nereden gelip nereye gittiklerini uzaktan kestirmek olasıydı; Volkswagen ve Mercedes motorlarının kendine özgü patırtılarına Constance alışmıştı. Bu askeri taşıtlar düzenli olarak belirli saatlerde geçiyorlar ve kent dışında bu ıssız köşede belâ arar gibi görünmüyorlardı. Birkaç hafta sonra onlara bakarak saatin kaç olduğunu söyleyebilirdi, ama kendi yolculukları söz konusu olduğunda elinden geldiğince onların yoluna çıkmamaya çalışıyordu. Tepedeki devriye istasyonuyla hiçbir aldısı verdisi olsun istemiyordu.

Bir gün biraz keyifsiz olduğu için Constance öğleden sonra izin almıştı, öğle yemeğinden sonrasını üst kattaki odalarda dolanarak geçirdi, kıyıda köşede, dolapların içinde geçen yazki günlerinden kalma acayip şeyler buldu; bir tomar gazete, kimi eski mektuplar, Blanford'a ait yırtık bir kazak. Ölgün bir güneş ışığı vardı, ondan yararlanmak için bahçeye bakan pencereyi açtı. Bunu yaparken su bendinin oradan gelen hafif, ama temiz bir sesin yankısını duydu, ya da duyduğunu sandı – suyun hep bir kararda süren gümbürtüsünden biraz daha yüksekçe bir ses. Kaybolan kızkardeşinin sesine benziyordu tıpatıp ve tıpkı onun yoga çalışmasının başında çıkardığı *Aum* sesine. Şaşkınlıktan oldukça sersemleyen Constance, pencereden dışarıya eğildi, acaba bunu somutlayacak bir şey görür müyüm diye başını uzattı, çünkü bunun bir hayal ürünü, belleğin bir oyunu olduğunu söylemişti kendi kendine – soğuk havanın içinden duyulan bu alçak ve temiz sesin. O ses bu sözcüğü iki kez yineledikten sonra sustu. Constance pencereyi gürültüyle kapattı, felâket bir hızla aşağı indi. Veranda kapısından dışarı süzülüp çınarların arasındaki yoldan hafifçe koşarak su bendinin kıyısındaki küçük ormancığa vardı. Koşarken çalıları elleriyle iki yana ayırmış, bunu yaparken de çok tuhaf ve korkutucu bir şeyi ortaya çıkarıp şaşkınlıktan donakalacağı korkusunu taşımıştı yarı yarıya. Ne bulmayı umduğunu gerçekten de bilmiyordu, bu yüzden o sesin karşılığı olan bir şey bulamayınca rahatladı. Eski su bendinin yanındaki kırağılı otlar çiğnenmişti, tamam, ama tavşanlar tarafından. Herhangi bir insan izi yoktu. Şaşırıp kalmış halde geldiği yolu izleyerek eve geri dönüyordu. Orman yolunun sonunda Blaise ile burun buruna geldi. Blaise, "Duydun mu?" dedi, Constance da başıyla onayladı.

Blaise ekledi: "Sana kızkardeşinin sesi gibi mi geldi?" Constance başını sallayınca bu sesi daha önce de iki kez duyduğunu, ama

gidip araştırdığında kimseyi bulamadığını söyledi. "Ama bir keresinde karım ta uzakta bisikletle yokuş aşağı Tubain'e giden bir kız gördüğünü söylemişti. Çok uzak olduğu için pek iyi görememiş."

"Kızkardeşim Livia mı?"

Bu düşünce zihninde yankılanmış, böyle bir olasılığın olanaksızlığı yüzünden büyük bir şaşkınlığa düşmüştü. Ne işi vardı Livia'nın burada? Tuhaf, ama bu sorunun yakında yanıtlanması gerekiyordu, şimdilik Constance bu soruyu bir yana bırakmış, don ve rüzgâr yüzünden daha güçleşmiş olan işine kendini büsbütün vermişti. Artık yolculuklar için yolların pek don tutmadığı ender güneşli günlere bel bağlaması gerekiyordu insanın. Nancy Quiminal ile aralarındaki yakın dostluk her gün biraz daha olgunlaşmış, sonunda iki kızkardeş kadar yakın olmuşlardı – aslında Livvie ile ikisinin hiç olmadığı türlü. Bir biri, bir öteki yolculuk ediyor, böylece sorumluluğu bölüşüyorlardı.

Bir keresinde Nancy, Aix ziyaretinden geri dönmüştü, *béret basques*[1] giymiş olan ve yiyecek kıtlığından acı acı yakınan Parisli aydınları *boules* oynarken gördüğünü söyledi. "Öyle bir utanç ve tiksinti duydum ki neredeyse ağlayacaktım, – ama sonra düşündüm de o zavallı şeyler başka ne yapabilirdi?" Doğru. Constance bir akşamı eve döndüğünde Blaise'in ahırda, saman yığınlarının arasında oynayan çocuklarının kulak misafiri olduğu konuşmalarını anımsadı. Birbirlerini okşuyor, yasak yerleriyle oynuyor, bu arada da çoktandır kayıplara karışmış yemeklerin unutulmaz tariflerini ezbere söylüyorlardı. Bunca kıtlık içinde açlıklarını bastırmanın bir yoluydu bu – Constance'a hem dokunmuş, hem de onu güldürmüştü. Ah n'olurdu Sam yanında olsaydı da bunları onunla paylaşabilseydi, – ama belli bir anlamda yanındaydı da. Daha sonra Blaise ile yapılmış konuşmaların içinden, bir cümlenin ortasından eski bir Fransızca, birden başını uzatıyordu; Constance o sevgili ender şeylerin peşindeydi. Örneğin şöyle: "*Quand l'arbre est verlueux taillez le en bol.*"[2] Ya da şöyle: "*Madame, je vous signale que le zinc est une matière noble!*"[3]

Daha sonra bir akşam tuhaf bir şey oldu; resmi araba onu orman yolunun köşesinde bıraktı –ertesi günü almaya gelecekti– Constance birkaç yüz metrelik yolu yaya olarak yürüyor, evin kapalı kapısının ardına çekilmeden önce bir süre orman havasını içi-

[1](Fr.) Bask beresi. (Çev.)

[2](Fr.) Ağaç yaş iken eğilir. (Çev.)

[3](Fr.) Madam, size şunu söyleyeyim ki çinko soylu bir maddedir. (Çev.)

ne çekebilmenin mutluluğunu duyuyordu. Alacakaranlık basmıştı, ışık gittikçe soluklaşıyordu. Bahçe kapısının önünde resmi bir araba duruyordu, direksiyonunda bir asker vardı. Constance arabanın penceresinden içeriye dikkatle baktı, içerideki adamdan o saatte, orada bulunuşunun nedenini açıklamasını isteyen bir harekette bulundu. Ama sürücü camı indirmedi. Parmağıyla evi gösterdi yalnızca, sonra kaba bir küstahlıkla bakışlarını başka yana çevirdi. Ondan bir şey öğrenemeyeceğini gören Constance kapıyı açıp küçük bahçeye girdi. Eski moda kafesli pencereden içeriye bakınca şöminenin ateşiyle pembeleşmiş sıcak mutfakta şöminenin karşısında oturan bir Alman subayı gördü, ama çenesi göğsünün üzerine düşmüştü, anlaşılan uyuyordu. Bir an için onun General olduğunu düşündü –akıldışı bir tahmindi– daha sonra daha yakından bakınca Smirgel'in profilini tanıdı. Ona dikilmiş bakışlarının altında uyumaya devam ediyordu, neredeyse soluk almıyor gibiydi, gri gözleri üst üste iki kapakla örtülüydü, önce ağır akbaba gözkapaklarıyla, sonra kalın camlı gözlüklerle. Constance içeri girince kapı mandalının tıkırtısını duyan Smirgel iskemlesinde toparlandı, içini çekerek mahçup ve özür diler bir halde gözlerini ovuşturdu. Sıcak selâmında öyle bir dalkavukluk vardı ki Constance şaşkınlığından onun selâmına yanıt verenıedi. Onun yerine sertçe, "Sizi buraya hangi rüzgâr attı?" dedi. Adam uzun uzun ona baktı, bu sırada Constance onun kendisine karşı tavrının değiştiğini fark etti – şimdi daha sert ve ciddiydi. "Görevim," dedi sertçe. "Şimdiye kadar hiç gerçekten konuşmadık, öyle değil mi? Kendi aramızda kalacak sıcak bir konuşmamız olmadı, değil mi?"

Şimdi artık ayağa kalkmıştı, Constance hep yaptığı şeyleri yapar, paltosunu çıkarıp kapının arkasına asar, saçını düzeltir, alışveriş çantasını boşaltır, aldığı üç-beş şeyi yüksek mutfak dolabının üzerine sıralarken onu seyrediyordu. Constance omzunun üzerinden, "Benim konumumu herhalde biliyorsunuzdur, resmi bir soruşturma yapacaksanız?" dedi.

"Elbette biliyorum," diye karşılık verdi subay ve sanki bu düşünceyi noktalamak istermiş gibi küçük bir topuk sesi çıkardı. "Ben buraya birtakım sorunlarımı sizin önünüze koymaya geldim, sizden bazı yanıtlar alabileceğim umuduyla. Kızkardeşiniz çok yardımcı oldu – burada olduğunu biliyorsunuz elbette değil mi?" Constance'ın donup kalışı onu hem şaşırttı hem sevindirdi. "*Bilmiyor* muydunuz?" dedi. "Sizinle ilişki kurmadı öyleyse, ha? Ne tuhaf, çünkü sizden büyük bir sevgiyle söz etti, büyük bir sevgi." Constance ateşin önündeki bir iskemleye biraz aceleyle oturdu.

"Yani Livia burada ha?" diye haykırdı, neredeyse öfkelenmişti, subay başıyla onayladı. "Orduda hastabakıcılık yapıyor," dedi. "Montfavet'de sarsıntı geçiren hastalara bakıyor –Quatrefages onun koğuşunda, onun hastası. Neden hiç Quatrefages'i görmek istemediniz?"

"Neden isteyeyim? Onu hayatımda yalnız bir ya da iki kez gördüm; Lord Galen için çalıştığını biliyorum yalnızca, başka bir şey bilmiyorum. Oysa Livia onu çok daha iyi tanıyordu. Ama sizin merakınızı çeken yanı nedir? Lord Galen ile Prens ortaktı, Templier hazinesini arıyorlardı – bence bir söylence olan hazineyi. İz üzerinde olduklarını düşünüyorlardı. Ya da benim anladığım buydu."

Smirgel neredeyse acıyla "Benim de, bizim de ve bugüne kadar pek az yol aldık. Sizinle açık konuşacağım. Bizim biraz sertçe sorgulamamız yüzünden Quatrefages'in sağlığı bozulduğu için onunla pek az yol alabildik. Artık bu da bitti; onu Gestapo'nun elinin ulaşamayacağı bir yere yerleştirdik; biliyorsunuz benim bölümüm Dışişleri Bakanlığına bağlı, ben doğrudan Ribbentrop'a rapor veriyorum, Fischer ve arkadaşlarıysa Himmler'e bağlılar. Arada bir rekabet olduğunu tahmin edersiniz, her örgütte olabileceği gibi. Bu yüzden benim bildiğim pek çok şeyi onlar bilmiyorlar." Şu 'onlar' sözcüğünü söylerken sesine çok ince bir küçümseme karıştırmıştı. Ama aynı zamanda Constance'a söyleyeceği her şeyin aralarında kalacağını sezdirmek istediğini de anlamıştı Constance. Çok tuhaftı. Daha sonra bu rahatsız edici ziyareti arkadaşı Nancy Quiminal ile tartışırken beriki, "Elbette şaşırırsın," demişti, "anadan doğma çift yanlı bir casusun sesini ilk kez duyuyorsun – ağzını arıyordu." Constance'ın çaydanlığından cızırtı çıkmaya başladı. Daha fazla gürültü çıkmadan iki fincan adaçayı doldurup Smirgel'in karşısına oturdu, dikkatle onun yüzünü inceleyerek şöyle dedi: "Lütfen bana şimdi kafanızda ne varsa onu söyleyin, ya da sormak zorunda olduğunuz şeyi sorun. Bütün gece uykusuz kalamam. Uzun bir günden sonra yorgunum."

"Elbette. Elbette." Bir an için adam derin derin düşündü, uzun spatula benzeri parmaklarını düğümleyip (öyle görünüyordu) çözüyordu. Ellerini sanki ısıtmak istermiş gibi fincanın üzerine koydu, son derece dostça, baş başa küçük bir şey içmek sanki onları çok daha fazla yaklaştırmış gibi bir tatlılıkla konuşuyordu şimdi. "Size her şeyi anlatacağım," dedi boğazını temizleyerek. "Biraz sı-

kıntıda olduğumu söylemek zorundayım, çünkü patronum bu konuyla çok ilgileniyor, çünkü Führer'in kendisi çok ilgileniyor; (varsa eğer) söz konusu hazine yüzünden değil, ama hazine bulunursa geçmişte yapılmış öteki kehanetler de doğrulanacak. Anlıyor musunuz?"

"Ne saçmalık!" dedi Constance, subay başıyla onaylayarak, "Bir açıdan kuşkusuz öyle görünüyor. Ama gene de kim bilebilir? Dünya öylesine tuhaf bir yer, bizse onu yeniden biçimlemeye çalışıyoruz... bilebileceğimiz her şeyi bilmeliyiz. İzin verin hikâyemi anlatayım. Sizler burada tatildeyken hepiniz çok iyi arkadaştınız, Galen, Prens Hassad, erkek kardeşiniz, konsolos, Quatrefages. Bu sonuncu kişi o zamanlar Livia'ya yanaşmaya çalışmış, ondan yüz bulamamıştı, sonuçta da ona karşı korkunç bir nefret besliyordu. *Livia* böyle söylüyor. Doğru olmaması için de bir neden yok. Hepiniz geçtiniz ve tatildeydiniz. Ama bu arada Quatrefages ona, aradıkları yerin bütün işaretlerini taşıyan bir yeraltı aile mezarı ile birlikte bir meyve bahçesinin yerini saptamayı başardıklarını açıkça anlatan sözler söylemiş. Bizim karşımızda bunu inkâr etti. Söylemiş olabileceği her şeyi onu baştan çıkarmak için söylemişmiş güya. Buldukları tek şey Çingenelerin kazıp ortaya çıkardığı bir Yunan-Roma kalıntısıymış. Bu parçaların çoğunun ne olduğunu biliyoruz, kimileri Louvre'a satılmış, kimileri New York'a. Buna sizin ekleyeceğiniz bir şey var mı?"

"Yok," dedi. "Bu tür bilgiler ancak Livia'da vardır. Ama bu doğru olsaydı hiç kuşkum yok ya Galen ya da Prens ağzından kaçırırdı. Tam anlamıyla parasal olan bu serüvenin gizlisi saklısı, karanlık bir yanı yoktu."

"*Au contraire*,"[1] dedi Smirgel sertçe, uyarır gibi bir parmağını kaldırarak. "Quatrefages bilinircilerin ve Templier'lerin geleneklerinin fazlasıyla içindeydi. Ivır zıvır gibi görünen bütün bu şeylerin onun için simgesel bir anlamı vardı – Kâse'nin, Kral Arthur'un Kâsesi'nin izi üzerinde olduğunu düşünüyordu, başka bir şeyin değil. Bu hazine basit tahta bir kap, değersiz bir çanak ya da şövalyelerin gömdüğü ayaklı bir kupa da olabilirdi; Son Yemek'te İsa'nın kullandığı kupa olabilirdi. Para ya da gümüş sikke peşinde olduğunu düşünmüyordu!" Mutlu bakışları Constance'ın şaşkın bakışlarıyla aşık atıyordu. Constance ne söyleyeceğini bilemiyordu, bütün her şey onun için şaşırtıcı derecede yeniydi. Smirgel şu an öne eğilmişti

[1](Fr.) Tam tersine. (Çev.)

-gırtlak çıkıntısı çok belirgindi, kertenkele boynu gibi uzun bir boynu vardı- şöyle dedi: "Bizim Führer'imizi ilgilendiren de bu, yitirilmiş bir şövalye geleneği, o bunu dünyaya yeniden armağan etmek, yeni bir Avrupa şövalyeliği modelinin temeli yapmak istiyor. Ama kara teşkilât, beyaz değil."

"Şövalyelik!" dedi Constance burun kıvırarak, ateşin karşısında ayakta duruyordu, sıcaktan ve ateşli bir öfkeden yanakları pembeleşmişti. "Galiba her gün istasyondan kalkan trenleri görmüyorsunuz?"

Subay ona şaşkın şaşkın baktı. "Beni şaşırtıyorsunuz," dedi, "çünkü ben sizin şimdiye kadar bu Yeni Düzen'i, Alman Silâhlı Kuvvetleri aracılığıyla Batı dünyasında kurulmaya çalışılan yeni düzeni kavramış olduğunuzu düşünmüştüm. Sizse üç-beş Yahudinin ve Çingenenin yazgısının ötesini göremiyorsunuz, sonra bütün o Yahudi-Hıristiyan kökenli düşünceler bütüncesiyle birlikte -bu düşüncelerinin temelinde de altın vardır, çünkü simya deyimiyle Yahudi altının kölesidir- bu aşağılık insanların da temizleneceğini bilmelisiniz. Yahudi değerlerinin temelindeki altını biz manevi olarak ölçüt alıyoruz. Sonunda bu gerçek anlaşıldı, sonunda biri bu zinciri kırma, bir tarih yaratacak olan geleceğin kapılarını açma yürekliliğini gösterdi. Karşısına dikilmek için dizginlerini gevşettiğimiz kötülüğün büyüklüğünü görmezden gelemezsiniz; biz Almanlar *par excellence*[1] fizikötesi bir insan soyuyuz – Führer'in işaret ettiği yeni insan tipi iyinin ve kötünün ötesinde duruyor. Ama o insanın kendisini kusursuzlaştırabilmesi için bizim geriye dönüp kurtlaşmamız gerekiyor, yani kötülük uzmanı olmalıyız ki kötülük ayrımlarını ortadan silebilelim. Ancak ondan sonra Nietzche ve Wagner'in öngördüğü yeni insan ortaya çıkacaktır. Bu yeni görüşün ufkunun genişliğinin farkında değilsiniz. Dünyamızın temel taşı artık altın değil, kan olacak – yani bir ırkın gücünün belgesi."

Constance bu söylevin her cümlesinin yüreğini biraz daha ağırlaştırdığını, yüreğindeki korku ve dehşetin gölgesinin biraz daha koyulduğunu hissetti. Tüyleri ürperdi – asıl tehlike kendisinin bu hokus pokusa, bu Wagner karabüyüsüne inanan Almanların sınırsız isterisini, insanların bu tür önermelere dayanarak hareket edemeyeceğini düşünerek hafife almasıydı, bunu ilk kez şimdi anlıyordu. İşte birbirine kenetlenmiş ve bütün etkinliklerini bu vahim yöne kanalize etmiş koca bir ulus vardı ortada.

---

[1] (Fr.) Özellikle. (Çev.)

"Ama bu bir hastalık," diye şaşkınlığını belirtti Constance, müthiş bir nefretle. Onun şaşkınlığı karşısında adam gülümsedi, sanki bunu söylediklerini tamamlar anlamda almış gibi başını aşağı yukarı salladı. Constance ona daha da artan bir umutsuzlukla, "Ne kadar safmışız, ne kolay inanmışız! Siyasete değil, insana, insanın doğuştan gelme adalet yetisine, eşitlik ve mutluluk arayışına inanacak biçimde yetiştirildik, şimdi buna ne buyurulur?" Adama dikkatle bakıyor, onu ilk kez olarak yeni bir tür, yeni bir böcek türü olarak görüyordu. Adam böylesine âşık bir hayvanın soğuk mekanik öfkesiyle, tapınan bir peygamberdevesine benziyordu. Uzun bir suskunluktan sonra Smirgel sanki kendi kendine konuşurmuş gibi alçak bir sesle konuşmasını sürdürdü, "Doğanın bir amacı olabilir de olmayabilir de. Uyanık olmak gerek. Ayrıca doğa savurgan da, müsrif de olabilir. Her konuda ona öykünmüyoruz. Ama Yeni Düzenin gerisindeki uzun erimli düşünceyi anladığın an onun o kapkara şiddet ve şiirine dayanamazsın. Hıristiyan kuzunun kanıyla değil, aşağı ırkların kanıyla yıkanıyoruz biz, planlarımızı gerçekleştirmek için gerekli köleleri o ırkları eğiterek yetiştireceğiz. Führer'i harekete getiren şey hırs ya da açgözlülük değil, insanın karanlık yanını sonuna kadar başıboş bırakmak, bütün boyutlarıyla ortaya çıkmasına izin vermek isteği. Bu açıdan bakarsanız Kötülük aynı zamanda İyiliktir, öyle değil mi?" Elini kaldırdı, masanın üzerinde, bir yumruk indirme hareketi gibi bir şey yaptı. Ama indirmedi. Şimdi onun yüzüne de renk gelmiş, içki içmiş gibi yüzü al al olmuştu. Kendi gözlerine dikilmiş o iki küçümseyici mavi gözün bakışlarına dayanmayı güç buluyordu, kızın duygusu öylesine apaçık ve şiddetliydi.

Uzun süren bir sessizlik oldu, bu arada Constance gözlerini hiç ayırmadan ona bakıyordu – gözlerini hiç ayırmadan, ama dalgın bakıyordu, çünkü adamın söylediklerinin ne anlama geldiğiyle ilgiliydi, bu uğursuz davaya böylesine korkunç bir inancın bunca açıklıkla dile dökülmesi karşısında hâlâ büyük bir şaşkınlık içindeydi. Adam onun kafasından geçenleri anlamış gibi, "Tek bir kuşkum varsa o da zamanlamayla ilgili belki de, çünkü adam ve malzeme bakımından çok zorlandık. Bence ilkin komünizmin işini bitirmeliydik – bunu herkes nasıl sevinçle karşılaşacaktı! Daha sonra sıra Yahudilere gelecekti, daha yavaş yavaş. Ama olmuş olmuştur, sonuna kadar gitmek gerekir. Ayrıca savaş kuşkusuz bir şans oyunudur da." Birden evrak çantasını aldı, içinde arayıp bulduğu belge-

yi fotokopilerin arasından çekti çıkardı. "*Tiens*,"[1] dedi, bu Fransızca sözcük onun ağzında bir tuhaf durmuştu, "bunun sizi ilgilendirebileceğini düşündüm – bizim gizli servis ele geçirmiş bunu. Yabancı ülkelerdeki bütün diplomatik heyet başkanlarına sesleniyor ve gördüğünüz gibi Churchill tarafından imzalanmış. Bu noktada yanılsamalara kucak açmak biraz tehlikeli, sizce de öyle değil mi?"

Constance merak edip belgeyi alarak ışığa tuttu. Dışişlerinin sıradan genelgelerinden biriydi, şifreli olarak değil *en clair*[2] olarak gönderilmişti, aman aman bir gizliliği yok demekti. Ama metinde tipik bir galeyan vardı, çünkü şöyle deniyordu: "Bu yılın sonunda savaşın her cephesinden gelen kötü haberlerle başarısızlığımız son sınırına varmış görünecek. Ben size gene de belli ölçüde ılımlı bir iyimserlik duyma yetkisini haklı olarak veriyorum. Bu umutsuz tabloda sonunda köklü bir etmen baş gösterdi. Düşman ilk kez savunma halinde düşünmeye başladı; cephe gerisinde yaptığı yığınak geri çekilmelerin öngörüldüğünü gösterecek düzeyde. Belki de ileride tarihçiler bunu savaşın dönüm noktası olarak niteleyecekler."

"Bunu neden bana gösteriyorsunuz?" diye sordu Constance, gerçekten merak etmişti, Smirgel belgeyi alıp çantasına koyarken başını iki yana salladı. "Sahte olduğunu mu düşünüyorsunuz?" Bu, Constance'ı kızdırdı, "Lütfen artık gidin! Beni sorguya çekme hakkınız yok," dedi. Smirgel üzüntülü üzüntülü başıyla onayladı, "Pekâlâ. O halde size vereceğim haber şu: Yarın saat dörtte Montfavet'te olursanız kızkardeşiniz sizi görmek istiyor. Geleceğinizi söyleyebilir miyim ona?" dedi.

"Geleceğim elbette."

Topuklar çarpıldı, selâm çakıldı, Alman subay başka tek söz etmeden kapıdan çıktı. Constance iskemlesine yığıldı, bu olağandışı ziyaretin şaşkınlığını bastırmaya çalıştı.

Arabanın kapılarının kapandığını duydu, sonra çalıştırılan motorun ve yokuş aşağı kente doğru ilerleyen arabanın sesini. Aynı anda bahçedeki patikadan ayak sesleri geldi, Blaise kolunun altında bir tüfekle, korkudan bembeyaz kesilmiş halde içeriye daldı. Soluk soluğa, "Sizi tutuklamaya geldiler sandım," dedi, kaygıyla rahatlama duygusu birbirine karışmıştı, "hazırlandım bekliyordum, onları devirecektim, *tous les deux*."[3] Bu aptalca bir davranıştı, Constance bağırdı: "Tanrı aşkına bırak şu silâhı!"

[1] (Fr.) Al, bak. (Çev.)
[2] (Fr.) Açıktan açığa. (Çev.)
[3] (Fr.) Her ikisini de. (Çev.)

"Gittiler mi yani?" dedi Blaise, sanki mutfağın karanlık köşelerinde pusuda bekleyen Almanları temizleyecekmiş gibi bakındı. "Evet. Gittiler!" Blaise'in ağzından ıslık gibi bir rahatlama soluğu çıktı. Daha sonra tipik bir köylü gibi davranarak masanın üzerindeki kâseden bir avuç tuz alıp ateşe serpti, tuz mavi noktalar halinde kıvılcımlandı. "*Malédiction!*"[1] diye haykırdı - biraz önce giden o pis Almanı lânetlemeye yarıyordu bu. Constance, "Otursana, Blaise," dedi, ona bir adaçayı yaptı, bu arada haberi de verdi - yani Livia'nın gerçekten de orada olduğunu ve bir sonraki gün buluşacaklarını söyledi. Bu, ona tuhaf bir ürperti duygusu vermişti. Bunca zaman sonra ve böylesine garip bir durumda. O gece erken yattı, ama çok güç uyudu, ortalığın ağardığını görünce sevindi, rüzgârın tertemiz süpürdüğü kocaman bir gökyüzüyle karşılaştı, güneşli ve sakin, rüzgârsız bir gün olacaktı, şiddetli karayel günlerinden sonra hoş bir soluklanma.

Ertesi gün Constance günlük görevlerini sabırsızlanarak üstünkörü yerine getirdi, yüreğini zamanın kemirdiğini hissediyordu, sonunda, öğle yemeğinden sonra resmi arabayı alıp Montfavet'in yolunu tuttu, kentin eski surlarının çevresinde daire çizmiş, yalnızca iki askeri karakolda yavaşlamış, oralarda da arabadaki flama yüzünden kendisine geçmesi için işaret edilmişti. Sonra birden işin içine uzayıp giden ormanlarla dar yollar girdi, birkaç dakika sonra Constance kendini karla kaplı kırlıkların ortasında buldu; küçük, kemer biçimindeki köprülerin kimilerinin üzerinde buz vardı, kimi dereler donmuş olduğu halde kimileri köpürüp çağıldıyor, dar kıyılarının üzerine taşıyorlardı. Oxford çevresindeki doğa görünümünü andırıyordu, bir üniversite öğrencisinin özel nitelikli sevecenliğinin unutulmaz kıldığı bir gençlik aşkı yüzünden anımsamıştı o doğa görünümünü. Geçmişte kalmış artık. Şu an dört bir yanı sık ormanlık olmuştu, araba keskin bir dönüş yapmış, küçük gri kilisenin önündeki buluşma yeri olan, çınar ağaçlı küçük alana yavaşça sokulmuştu. Constance motoru kapattı, kenardaki çimenliği aşıp kilisenin ana giriş kapısının önünde durdu, kapı açıktı. O an ortalıkta görünen kimse yoktu, bunun üzerine kiliseye girip usulüne uygun biçimde parmaklarını kutsal su kabına batırıp haç çıkardı. Daha sonra Smirgel'i gördü; sol yandaki küçük bölmede, kocaman yavan bir tablonun altında oturmuş, not alıyordu. İrkilerek başını kaldırıp baktı, sanki onu orada gördüğüne şaşırmıştı. Constance da aynı derecede afallamış görünüyordu. "Dışarıda,

[1] (Fr.) Uğursuzluk. (Çev.)

alanda, sizi bekliyor," dedi Smirgel. Constance geriye döndü, kilisenin loşluğunu arkasında bırakıp öğle sonrasının soluk güneş ışığıyla aydınlanan alana çıktı. Elbette ya, alanın ta öteki ucunda, çınar ağaçlarının altında, bakır çalığı rengi üniformalı, hastabakıcı armalı bir karaltı, neredeyse asker gibi dimdik duruyordu. Aslında onu tanımamıştı, ama sakına sakına yaklaştı, sanki o bir kuşmuş, onu kaçırtmak istemiyormuş gibi, "Livvie, canım. Gerçekten sen misin?" demişti. Hastabakıcı, Constance'ı tanımış gibiydi, çünkü başını salladı, ama yüzü başka yana, kilisenin sınırlarını çizen sarmaşık kaplı duvara yarı dönük durumdaydı. Boğuk bir sesle, "Evet," diye yanıtladı, yaklaşması için Constance'a işaret etti, Hamlet'in hayaleti gibi sanki verilecek bir sırrı varmışcasına, "Constance, buraya gel," dedi. Bunun üzerine taş banka oturdu, yüzünü hâlâ başka yöne dönük tutarak sözünü sürdürdü: "Daha önce seninle ilişkiye geçemezdim, bunun bir nedeni senin başını belâya sokmak istememem – senin ne yaptığını bilmiyordum: bir başka neden de..." Sözünün burasında şiddetli bir acı gibi bir şey duydu, lafının gerisini getiremedi. Daha az sert birinde olsa, bu bir hıçkırığın eşdeğeri gibi görünebilirdi – volkan gibi fışkıran şiddetli keder. Ondaysa nitelenmesi olanaksız bir sertlikti bu, eski coşkuların külleri gibi.

"Buraya Quatrefages'ten doğrunun öğrenilmesine yardıma geldim," dedi. "Ama başaramadım, durumu benim aleyhime çevirdi o."

"Livvie," dedi kızkardeşi, "neden böyle başını çeviriyorsun, neden bana bakmıyorsun?"

"Bir gözümü kaybettim," dedi Livia kısaca. Daha sonra içi boş, yankılanmalı bir sesle, apaçık bir kayıtsızlıkla konuşmasını sürdürdü, Blanford'u ve Hilary'yi sordu. Blanford'un başına gelen korkunç kazayı duyunca bir an başını eğdi, ama bir şey demedi. "Peki ya Sam?" dedi, sesinde çok belirgin bir merakla. Constance derin bir soluk alıp yanıtladı: "Sam öldü, savaşta vuruldu." Bunu söylediği zaman bu ilk kez bir olguya dönüştü. Sam işte şimdi bir gerçeklik olarak öldü, karnında ölü bir bebek gibi taşıyıp durduğu bir hayalet olarak. "Sam öldü ha?" dedi Livia aynı sert sesle. "Ha!" Buna inanamıyor gibiydi. Constance açık açık, "Sam öldü, Livvie, Sam öldü," dedi.

Bu cümlenin derinliklerinde bir tür rahatlama duymak şaşırtıcıydı, ama Sam'in hayaletinin geri çekildiğini, küçüldüğünü, hemen hemen yok olduğunu –hiç değilse baş edilebilir boyutlarda bir şeye dönüştüğünü– hissetmek gerçekten de rahatlatıcıydı. Bu onu

utandırdı, coşkuların bu beklenmedik hilesi. Hayat ne hilebazdı, öz saygımıza karşı ne acımasız! Sanki bu açık cümle neredeyse acısının çapında bir boşluğu birden ortaya çıkarmış, onun yalancı değilse bile abartılı bir şey olduğunu göstermişti.

"Eh, öyleyse öyle," diye haykırdı Livia kulak tırmalayıcı karga sesiyle. "Katlanmak zorundasın, hepsi bu."

Ama bu itirafın getirdiği bu yeni özgürleşme duygusuyla Constance birden bu kentteki deneyimlerinin ağırlığını duydu. Sanki daha önce kendi bitkinliğinin farkında değildi. Ama Livia hâlâ yüzü dönük olarak, hâlâ ağzının ucuyla konuşuyordu. "Bir-iki kez eve geldim, ama seni utandırmak istemedim – senin yaptığın işin diplomasi gerektirdiğini düşünebiliyorum. Bu arada seninle hemen konuşmam gerektiğini biliyordum, yalnızca veda etmek ve Quatrefages'in işleri benim aleyhime çevirdiğini, hepimizin Yahudi olduğunu söyleyerek bizi ihbar ettiğini söylemek için bile olsa. Smirgel bunu Gestapo'dan gizlemeye çalışıyor, ama yeniden çağrılmam an meselesi. Belki de birdenbire birkaç gün sonra."

"Ne saçmalık!" dedi Constance. "Onlara doğruyu söyleyebilirsin elbette."

"Ben Alman vatandaşlığına geçtim, senin tersine."

"Ama bu akla aykırı bir şey. Sen söylemeyeceksen ben gidip onlara İngiliz olduğumuzu söyleyeceğim."

"Henüz ortada bir şey olmadığına göre şimdilik beklemeliyim. Ayrıca sen resmen bir İsviçrelisin, unuttun mu? Sana benden daha çok inanmazlar!"

"Generalle görüşeceğim," dedi Constance, kendi haklılığına inanıp öfkelenerek, "Onunla konuşacağım."

Livia başını iki yana sallayıp içini çekerek, "Her şey öylesine birbirine karışmış durumda ki nereden ne çıkacağı belirsiz. Bunları yalnızca seni uyarmak için söylüyorum, ama senden beni daha fazla zor durumda bırakacak düşüncesizce bir şey yapmamanı istiyorum. Quatrefages'i görecek misin?"

"Görmeli miyim?"

"Bilmiyorum. Neden göresin? Kendisini daha fazla sorguya çekmesinler diye deli numarası yapıyor, hepsi bu."

"Onu görmeyeceğim," dedi Constance birden kararını vererek, "özellikle Nazilere karşı bizi kullanıyorsa."

Livia büyük bir bezginlikle omuz silkti, acı yüklü küçük bir ses çıkararak içini bir kez daha çekti. "Peki, ben sana hoşça kal diyeceğim, Constance."

Kızkardeşine hâlâ tam dönmeden yarı öteki yöne biçimsizce dönük halde ayağa kalktı. Constance birden bir itkiye kapılıp, "Livvie, canım," diye haykırdı, "sen hâlâ..." zihnindeki soruyu nasıl soracağını pek bilemiyordu, "bütün bunlara inanıyor musun?" diyerek cümlesini pek beceremeden tamamladı, eliyle yaptığı geniş hareket her şeyi, Nazizmin bütün dünyada yarattığı bunalımı kapsamayı amaçlamıştı ama. Livia ağaçlara doğru ilerliyordu, gene de, "Evet. Her zamankından daha çok," diye yanıtladı, yanıtını yalanlayacak bir şey yoktu sesinde. Ama gittikçe hızlanan adımlarla ağaçlara doğru yürüdü. Constance şaşkınlık içinde duruyordu, kızkardeşine duyduğu sevginin etkisiyle şaşkınlığından kurtulup arkasından koşarak, "Livia, bekle," diye bağırdı, "Bir daha ne zaman görüşeceğiz?" Bu soruyaysa Livia'nın bir yanıtı yoktu, aralarındaki uzaklık arttıkça yanıt vermeyeceği de iyice anlaşıldı. Constance olduğu yerde dikilip ağaçların arasında kaybolan uzun karaltıya baktı.

Sonra karanlık kiliseye, aldığı notlara dalmış Smirgel'in yanına döndü. Smirgel ona yanında yer açtı, ama o ayakta durmayı yeğledi. "Livia'ya yardım etmek için *hiçbir* şey yapamaz mısınız?" dedi. "Ne de olsa siz bizim hepimizin ne olduğunu biliyorsunuz." Adam o ağır, yaltaklanıcı gülümseyişiyle gülümsedi. "İşin kötüsü bu bilgi Gestapo'ya verilmiş, benim bölümüme değil, bu yüzden onları ilgilendiriyor. Gene de kaygıya kapılmaya gerek yok, henüz çok erken. Bir şey olursa gelip size akıl danışırım, gelebilirsem."

"Generali görmeyi düşündüm," dedi Constance, çünkü komutanlar arasındaki anlaşmazlıkları, işgal güçleri arasındaki rekabeti bilmesine karşın bu işi yapmak istiyordu. Smirgel ellerini havaya kaldırdı. Yalancı bir acıma yansıtan bir sesle, "General!" dedi. "Yeni komutanlık görevi öylesine ağır ki başka bir şey düşünemiyor. Artık yeni bir cephe olasılıkları güçlendiği için Avignon malzeme ve yedek asker yığılacak bir nokta olarak stratejik bir önem kazanıyor. Bekleyin, birkaç hafta sonra görürsünüz." İkinci bir cephe söylentileri, Fransız Riviera'sına yapılacak bir saldırıyla İtalya ve Afrika'da bulunan Alman ordularının yalnız bırakılacağı dedikodusu Constance'ın kulağına çalınmıştı. Ama o bunu propaganda savaşının bir parçası olarak görmüştü, ciddi bir şey olarak değil. Nazilerin bu tür düşüncelere inandığını görmek şaşırtıcı, ama sevindiriciydi. "Von Esslin sevinçten uçuyor," diye ekledi Smirgel. "Rusya'ya gitmek için can atıyordu, kendisinin bir kıyıda unutul-

duğunu düşünüyordu; şimdiki komutanlık görevi olağanüstü önemli, arkasında da yeni bir kadro. Size ayıracak zamanının olduğunu sanmıyorum, size görmek istese bile."

"Bakalım. Düşünmem gerek."

Onun bu biraz alaycı yargısı (içtenliği Constance'ı şaşırtmıştı) o kadar da yanlış değildi, çünkü Von Esslin Rus cephesinden gelenlerin nekahet yeri olarak ayrılmış bu geri bölgede uzun süre unutulduktan sonra kendini birden sahnenin ortasında, meslekte yükselme olasılıklarını getiren çok büyük bir sorumluluk altında buldu. Yıldırım hızındaki bu değişiklik İkinci Cephe propagandasının ürünüydü ve birden bu boş fundalıklar, gösterişsiz kasabalarla dolu geri ve çorak topraklarda gizlenmesi olanaksız miktarda tank bölüğü ve barındırılması olanaksız sayıda destek birliği sarmışlardı başına. Yalnızca bu kadar da değil – satılmış Rus, Çek ve Polonyalılardan oluşan öncü alaylardaki serseriler şimdiye kadar tanımlanmamış yeni ve belirsiz bir görev için güneye gönderilmişti. Her şey akışkan ve belirsizdi; bu arada müttefik devletler ırmakların üzerindeki köprülere çevirmişlerdi dikkatlerini biraz. Irmakların durumu – Von Esslin'in gerçek karabasanıydı onlar. Şatodaki gizli haberalma odasında asılı harekât tablosu düşlerine giriyordu: Provence'ın kireç taşı dış kabuğunda o can sıkıcı yanlamasına kesikler o korkunç hızlarıyla Rhône ırmağı, Durance falan. Bunlar oldum olası askeri açıdan birer engel oluşturmuştu – Romalıların Britanya'ya ulaşmasını engellemiş, Hannibal'ın Roma'ya, sonra... Tanklarını, şimdi iki katına çıkmış olan o değerli, ama hiçbir yere sığmayan panzerlerini Rhône'un hangi kıyısında tutacağını bilemiyordu. Bu yüzden sürekli hareket halinde tutuyordu onları, karşıya geçirtiyor, geri çekiyor, bir yere topluyor, dağıtıyordu. Yakıt ziyanıydı bunlar. Ama yeni bombalama taktikleri düşünülürse... Amerikan Hava Kuvvetlerinin yüksekten uçan sallapati bombardıman uçaklarının yerini, İngiliz uçakları almıştı. Bunlar iyice alçalıyor ve işlerini tam yapıyorlardı, yöntemli; geçtikleri yerlerde siviller pek az zarar görür gibiydi, ama bu arada demiryollarındaki ambarlar zarar görmeye, değerli köprüler, panzerlerin geçtiği yollardan parçalar uçmaya başlamıştı. Fransız Riviera'sına çıkarma yapılacağı söylentileri kuşkusuz bir abartmaydı, ama gene de bu yeni evreyle birlikte her şeye kaygı ve belirsizlik egemen olmuştu. (İki nişan daha vermişlerdi ona, çok hoş bir şeydi. Annesi de sevinmişti kuşkusuz.)

Ama savaş yavaşlamıştı, biraz ayak sürür gibiydi, öte yandan onun bölgesine böylesine yığınak yapılması biraz tuhaftı. Adamlarını yeraltı mağarası aramaya göndermişti, onları genişletip cephane deposu yapmayı düşünüyordu. Kuşkusuz böylesine kalkerli, kireç taşından oluşan yörelerde en kolay şey, yol yapımında kullanılan aletlerle toprağın üst kabuğunu kazıp bu amaca yarayacak oyuklar aramaktı. Ama uzun zaman alan bıktırıcı bir işti bu, o ıssız topraklarla ilgili yer ölçümsel taramalar yoktu ki onlara ipucu sağlasın. Sonra yüzüstü bırakılmış Roma madenlerinin yeraltı işletmelerine rastlamak işten değildi, ancak içleri su dolu oluyordu, yalnızca şiddetli yağmurlar sırasında hayat belirtisi gösteren, o zaman yatağından taşan gizli bir ırmağın oraya yuvalandığı görülüyordu. Cenevre'den aşağı doğru akarken olanca çamuru toplayan, yavaş yavaş hızlanan, Avignon'a varmadan önce hızı on iki deniz miline ulaşan Rhône'un kendisinden söz etmeye gerek yok kuşkusuz. Bu bağlamda en küçük bir seviye değişikliği merkezdeki bütün adaların, haliçlerin su altında kalması anlamına geliyordu, öte yandan su, kentin ortaçağdan kalma orta bölgelerindeki bütün tahıl ambarlarına ve kilerlerine yılan gibi süzülmenin bir yolunu buluyordu.

Bombalamalar arttıkça kent uykusuz geceler geçirmeye başladı; Von Esslin, Lord Galen'in en güzel odasından sirenlerin sesini duyabiliyordu, her bir saldırıdan sonra işbaşı yapan ambulansların sesini duyabiliyordu. Yollarda oyuklar görmeye alışmıştı herkes. Ama o zırhlı birliklerini Villeneueve'deki şatonun çevresine toplamıştı, oranın göze hemen çarpan bir hedef olması kaygılandırıcıydı, ama köprü kullanılamaz duruma gelirse hiç değilse batıya yayılabileceğine inandırmıştı kendini; ama... bu bir avuntu olamazdı, örneğin Nice yönünden gelebilecek bir düşman düşünülürse. Böylesine sorunlu bir strateji onun rahatını kaçırıyordu. Evet, her şey değişmişti, yeni bir acil durum havası esiyordu. Bir gün Şeften resmi bir emir aldı, gelip birliğindeki üç 'iş birlikçi'nin idamına tanık olması isteniyordu kendisinden. Başkaca hiçbir açıklama yoktu. Soğuk, mavi bir tan vakti, esmer ve zayıf çoban köpeği gibi üç Avusturyalı aristokrat gencin kendilerini bekleyen, silindir şapkalı, fraklı celladın bulunduğu hapisane avlusuna girişlerini seyretti; başları bir baltayla beceriksizce kesildi. General sessiz bir öfke içinde çalışma odasına döndü. Adamların adını bile söylememişlerdi ona, neden idam edildiklerini de. Ne Gestapoya, ne de Smirgel'e sormak tenezzülünde bulunmuştu – ilişkilerine buz gibi bir soğukluk egemendi. Ama fırsat düştükçe onlara karşı çıkmak hoşuna gidiyordu, ne de olsa kendisi askeri güçtü, onlarsa sivil.

O uğursuz Fischer o uğursuz mesleğinin bilgilerini tazeleme kursundan dönmüştü. Daha ünlü kampların birkaçında angaryalar yüklenmiş, kurs görmüştü, hemen hemen hiç de coşturucu bir deneyim olmamıştı bu (evet, coşturucu, yüceltici bir şey olacağını ummuştu, aynı zamanda biraz güven tazeleyici). Herkes gibi o da yorulmuştu, ama son zamanlarda insanların ona hiçbir şey söylemeden bakışları sinirlerini bozmaya başlıyordu. Sonra o kamplar – işler gittikçe yavaşlıyordu, çünkü fırınlara atılmak üzere gelen tümen tümen insanla baş edemiyorlardı. Bu konuda yazılmış, bu konunun ayrıntılı bir biçimde tartışıldığı bir rapor okumuştu, insan gövdelerini yok etmek hiç de kolay bir iş değildi, yağları ve asitlerinden kurtulmak güçtü, gübre olarak fazla asitliydi, verimli değildi, sabun yapımında kullanılamıyorlardı. Gaz verip yakmak bir servete mal oluyordu. Teknik gelişmelere karşın insanları yok etme hızı makinelerin ve var olan sistemin –dört yüz kadar ölüm kampının– çalışma hızına ayak uydurmak zorundaydı. Tüysü hafiflikte bir kar yağarken çizmeleriyle karları gıcırdata gıcırdata Buchenwald'ın çevresinde canı sıkılarak dolaşmış, kara kara bu sorunu düşünmüştü. Kampın çevresindeki orman ne güzeldi. Karlı dağ yamaçları kara kara noktalarla beneklenmişti, anızlı tarla gibi görünüyordu. Bu sessiz dekorda bir zamanlar Goethe yürümüştü, onun adını hiç duymadığı Eckerman yürümüştü. Buz gibi soğuk, mavi gökte fırınların yüksek bacaları hafif hafif tütüyordu. Yanan insan gövdeleri eski araba lastiği gibi kokuyor, diye geçirdi içinden, kanları da bışırdıyordu, yağmurda hışırdayan sararmış yapraklar gibi. Durum çok kötüydü –yanlış hesaplamışlardı– böylesine büyük teknik olanakları, böylesine köklü deneyimleri, böylesine parlak beyinleri olan bir ulus için küçültücü bir durumdu; ama yapılacak bir şey yoktu, bütün süreç yavaşlamak, eldeki araçların elverdiği hızla ilerlemek zorundaydı. Tutuklanacak kişilerin en son listesi bekletilecek, o kişilerin geçici olarak evlerine dönmelerine izin verilecekti. Yazık! Aralarında Montfavet'nin ufak tefek papazı da vardı – onun Yahudi kökenli olduğunu kanıtlamak güç olmamıştı. Kabahat kendisindeydi, Von Esslin'in arkadaşları olan kimi kıdemli subayların günahlarını bağışlayarak dikkatleri üzerine çekmişti. Söz konusu subayların adları bir yere not edilmiş, dosyalanmıştı. Ama o küçük papazın tutuklanmasıyla o pozcu General ne güzel mat olmuştu!

Şiddetli yağmur fırtınalarının başlaması, ardından dondurucu soğukların gelişi, orman yollarının don tutmasıyla birlikte Tu Duc'te işler biraz değişmişti. Karayel parkta bir başka çam ağacını daha devirmişti. Gecenin karanlığında korkunç bir çatırtı kopmuş, baykuşlar bağrışarak çil yavrusu gibi dağılmışlardı. Eski veranda bir yerde açılan bir yarıktan su alıyordu, o eski Freud kanepesinin üzerine yağmur damlamaya başlamıştı, onu mutfağa çekip kurtarmak gerekiyordu, hem o zaman hiç değilse Constance ocağın karşısında rahat rahat onun üzerine uzanabilirdi.

Canını çok sıkan bir şey olmuş, hastalanmıştı, ateşi vardı, başı felâket derecede ağrıyordu, dişi ağrıyordu: aslında üst üste gelen ve onu çökertecek kadar yoran küçük küçük birtakım sıkıntılar aylardır yavaş yavaş birikmişti. Bütün bu birikenler bir tek şey yüzünden –Sam'in öldüğünü geçmişe ait bir olgu olarak Livia'ya söylemesiyle birlikte– kumdan yapılma bir şato gibi üzerine yıkılmıştı. Bu çıplak doğru, ağzından çıktıktan ve kendisi doğrunun bilincine vardıktan sonra bir yoksunluk, elleri boş kalmışlık duygusuna kapıldı. Bu acı verici ve güzel ülkede ne işi vardı?

İşinden izin almalıydı, bununla baş etmenin başka yolu yoktu.

Yatak odası çok soğuk olduğu için çoğu zaman ocağın karşısındaki kanepeye uzanıp yatıyor, yanında getirdiği broşürleri, kitapları deviriyordu. Rüzgâr pencere camlarını takırdatırken, kimbilir belki de, diye düşünüyordu, Dora ya da o korkunç Kurt Adam bu kanepenin üzerinde... Ama bu ülkede böyle şeylerle kim ilgilenirdi ki, Tanrı aşkına? Savaşın doğurduğu tekdüzeliğin pençesine düşmüş buz gibi soğuk bir ülkenin ortasında bütün bu bilgilerle buraya, sanki bir bankanın kasa dairesine kapanıp kalmak ona korkunç bir yalnızlık duygusu vermişti. Şu anda ona gereken tek şey göl kıyısında bir süre kafa dinlemekti, bu yüzden İsviçre Konsolosunu aradı, konsolos eski arabasıyla onu ziyarete geldi. Evet, izne çıkmayı tasarlıyordu, Constance'ı arabasına almaktan mutluluk duyacaktı, ama Constance ilkin şu hastalığı üzerinden atmayı ve ayağa kalkmayı başarmalıydı. Korkulacak kadar uzun bir yolculuk değildi bu, ama zahmetli bir yolculuk olacaktı, çünkü yollar dağlara yaklaştıkça yolculuğun sıradan rahatlıklarını –otel, elektrik, garaj– bulamayacaklardı. Ama o kuşkusuz gidecek ve Constance'ı da götürecekti, zamanı gelince. İkisi için gerekli *laissez-passer*[1] almak uzun sürebilirdi, çünkü Berlin aracılığıyla Cenevre'yle ilişkiye geçmek gerekiyordu.

[1](Fr.) Yazılı geçiş izni. (Çev.)

O kentten, kentin sorunlarından kurtulma düşüncesinden aldığı güçle Constance idare edecek kadar sağlığına kavuşmayı başardı ve hastalık izninden yararlanarak çevredeki, çoğu kez karlı, ama patikaları açık ormanda dolaştı. Akşam karanlığı basmadan önce mutfağa, ocağın başına dönüyor, yoksullaşmış düşünsel yaşamı için sıcak ve gizli bir köşeye kavuşmanın mutluluğunu duyuyordu: birkaç önemsiz broşür – kemik kemiren bir köpek gibi onları dişleyip duruyordu. Ama Livia'nın ölümü hiç beklenmedik bir şeydi.

Livia'nın her şeyi gibi bu da herhangi bir güdüden yoksun görünüyordu – ya da ileride tarihin bir tür antropi olarak özetleyeceği olaylar sınıfına giriyor gibiydi. Keder, kendini bırakma, yadsıma – bunların hepsi vardı bu harekette: insan bilincinin çocuk yuvasından gelen bir yardım çağrısı aynı zamanda, çünkü ne kadar kısa bir süre için bile olsa o unutulmuş yaz günlerinde ona yuvalık etmiş yere yaralı bir hayvan gibi dönmüştü. Constance tutarsız kızkardeşi için o derin acının nasıl bir şey olması gerektiğini, bir taş gibi o ağırlığı içinde taşıdığını düşününce acıyla inledi. Livia hiç kımıltısız, asılmış halde duruyordu, boş gururun, onu harekete geçiren en karanlık güç olan düşünsel *hubris*'in[1] canlı bir örneği olarak. Ama içeriye nasıl girmişti, ne zaman? Daha sonra Blaise gölcüğün kıyısındaki çalılıkların arasına bırakılmış bisikletini bulmuş, menteşeleri gevşemiş büyük bir panjurun zorlandığını fark etmişti. Ama onun içeriye girdiğini, merdivenleri tırmanıp Constance'ın bulunduğu, oturulur durumdaki odalara giden koridora sapmaksızın 'kendi' odasına çıktığını gösteren başka bir iz yoktu.

Bu olaydan haberdar oluş biçimleri de tuhaftı. O gün öğleden sonra şiddetli bir yıldız yeli vardı, yönü ve hızı değişiyordu, yağan tüy gibi hafif karı muzırca savuruyordu. Ama akşamı karanlığı basmak üzereyken birden durdu, sulu bir güneş çıktı, gök açıldı, geceye başlangıç olarak. Constance herhangi bir şey 'duyduğunu' gerçekten de söyleyemezdi, hayır, ama belli bir anda av hayvanının kokusunu alan bir av köpeği gibi başını kitaptan kaldırdı. Sanki bir yerlerde onu çağıran, onun dikkatini çekmeye çalışan bir şey vardı. Ayağa kalktı, uzunca bir süre hiç kımıldamadan durduktan sonra bu gizemli çağrıya uyup sezginin dolambaçlarında yol almak üzere yürüdü. Hole çıktığında her zamanki gibi gene merdivenler çağırıyordu onu. Bir müzik notasının peşine takılmak gibi bir şeydi bu – belki de sonunda kuru, çinko bir küvete damlayan, müzikli sesler

[1] (Yun.) Aşırı gurur ya da tutkudan kaynaklanan küstahlık. (Çev.)

çıkaran bir musluk bulacaktı. Hayır, anıa bundan ses çıkmıyordu. Yukarıya çıktı, birinci katta bütün odalar kapalıydı, ama gene de orada biraz oyalanmasını gerektiren birşeyler olabilirdi. Büyük bir kararlılıkla kapıları açtı, ama tozlardaki fare izlerinden, pencereyi inatla döven yaprakların sesinden başka bir şey yoktu. Yukarıya çıkmayalı çok olmuştu. Daha sonra sıra yuvarlak pencereli yarı sahanlıksı yere geldi, burada kapı tek bir parmak dokunuşuyla ve gıcırdayıp inleyerek açıldı. Constance çok yavaşça içeriye girdi, bu yüzden de başı öne düşmüş, çenesi sarkmış, kansızlıktan solmuş, asılı duran sölpük gövde ağır ağır çıktı ortaya. Ama derli topluydu, öyle her yanı bir tarafa gitmiş halde değil. Kaybetmiş olduğu gözü, bir ortaçağ azizinin göbek deliğini andırıyordu. Hayaletsi düz yüzeyleriyle ışığı sönmüş olan yüzünde pişmanlık okunuyordu, talih tersliğinin korkusu. Kollarındaki mahpus zincirleri, o kadar iyi oturduklarına göre, Gestapo işi olmalıydı– insan onlarla kendi kollarını kolayca bağlayabilirdi. Donuk renkli saçlar kendilerini bırakmıştı, ayrık yeri kepek içindeydi.

Nabzını tuttu, bu bir formalite de olsa; gövdenin kımıltısızlığı her şeyi anlatıyordu. Daha sonra bir an gövdenin bacaklarına sarıldı. "Livvie! Livvie!" diye ağladı. Bunun ardından cesedi ipten indirme işine sıra geldi – Blaise olmadan bunu nasıl yapabilirdi? Birden fırladı, hızla merdivenlerden indi, dışarı çıktı, bahçeden geçti, karı-kocanın evinin oraya gelince aceleyle Blaise'e seslendi, baltasını alıp arkasından gelmesini söyledi ona. İkisi birlikte aynı yolu izleyerek geri döndüler, Livia'nın cesedinin karşısında durdular. Blaise'in baltası küt diye indi ve gövde savrulup ikisinin küçük tavan arası odasının tabanı üzerindeki ayaklarına pat diye çarptı. Blaise üst üste birkaç kez haç çıkardı, dua gibi birşeyler mırıldandı. Constance bir iskemleye çöktü.

Onu çocukluğunun en ulaşılmaz derinliklerine geri gönderen hayal kırıklığı ve kızgınlığın yanı sıra şu an duyduğu acı, bayağı olduğu kadar fiziksel bir acıydı da, bu acının yerini söyleyemese bile – çılgınca bir karışım, migren, ülser, sistit, onca yüksek ateş ve yorgunluğun üzerine bunların hepsi öylesine birdenbire gelmişti ki sanki bunlar kaba saba elleriyle onu omuzlarından aşağı bastırmış, sert mutfak iskemlesinin üzerine çökertmişlerdi. Constance elleriyle kulaklarını sık sıkı kapattı, ama bu bir anlamda kendisine, bir anlamda genel olarak dünyaya yönelik olarak Blaise'in boğuk bir

sesle sorduğu soruyu duymamak içindi: "*Mais pourquoi?*"[1] Gerçekten de büyük bir soruydu bu, ama Livia doğdu doğalı bu soru onunla ilgili olarak hep sorulmuştu, çünkü onun yapıp ettiği hiçbir şey mantıklı açıklama alanına girmiyordu. 'Neden' sorusu zaten kafasında yankılanmakta olan Constance ayağa kalktı, ipe asılan gövdenin ağırlığını hafifletmek ve baltanın işini kolaylaştırmak için havada asılı duran gövdeyi kalçalarından kucakladı, bu arada ağlıyordu, çocukluğun uzak ve gizli bir kalesinden gelen gözyaşlarıyla. O 'neden' sözcüğü her bir yöne doğru uzadı. Neden, örneğin birbirlerine daha çok benzememişlerdi, oysa her ikisini de çocuklardan nefret eden aynı kişi büyütmüş, her ikisi de çocukluklarında gövdenin özsaygısının oluşumunu sağlayan, böylece özgüven içindeki imgesinin inanç ve kabulleniş yansıtmasına yol açan okşama ve kucaklamalardan yoksun kalmışlardı. Constance, Livia'yı tıp açısından düşündüğü zaman onu böyle 'okuyordu' işte. O acılı benseverlik, kıskançlık, içine kapalı, kötümser kişilik Constance'ın da paylaştığı bir geçmişin toprağında boy atmıştı; Hilary'nin aynı geçmişi paylaştığı pek söylenemezdi, çünkü onu evden göndermişlerdi. Son gizem maskesinin ardına hızla çekilen o yüze bakarken Constance'ın içinde öfke fırtınaları kol geziyordu. Mesleği gereği çok ölüm görmüştü, ama bu aynı şey değildi.

Livia yere düşerken bir ayağı kıvrılıp biçimsiz bir biçimde altında kalmıştı, şu anda terzilerin model olarak kullandığı türden bir mankene benziyordu. Blaise bu duruş biçimini düzeltti, bir an düşündükten sonra kendi boyun eşarbını çıkardı, ayak bileklerini bir araya getirip bağladı. Bu arada ölünün kızkardeşi, orada oturmuş kardeşine bakıyordu, ama aslında baktığı şey kendi düşünceleri ve anılarıydı. Hâlâ süren bir şey varsa o da kızgınlığıydı, kendisine açılınmamış olması. Şimdi de her şeyin üzerine tüy diken bu biçimsiz, inceliksiz hareket; bunun Cenevre yolculuğunu tehlikeye atmayacağını umuyordu Constance. Can sıkıcı bir düşünceydi bu ve sanki bunu yankılamak ister gibi Blaise şöyle dedi: "Onu ne yapacağız?" Blaise'in kendi aklına kalırsa en iyisi onu bahçeye, gizli bir köşeye gömmek, bundan da tek kişiye söz etmemekti... Ama bu Constance'ın hiç ilgisini çekmedi, böyle ortadan kaybolmuş birinin ardından başlayacak arama ve soruşturmaları kestirebiliyordu. "Bereket versin bu akşam resmi arabayla Madam Nancy geliyor, böylece onu kent morguna götürebiliriz, ben de bir doktora

[1] (Fr.) Ama neden? (Çev.)

başvurup ölüm raporu alabilirim. En azından alabileceğimi umuyorum." Bu karar, nasıl olduysa, Constance'ın donmuş enerjisinin buzlarının çözülmesini sağladı, Constance cesedin taşınmasını kolaylaştırmak üzere harekete geçip kollarını bağladı, yüzünü örttü. Daha sonra Livia'yı yuvarlayarak bir yatak örtüsünün üzerine taşıdılar, bir kordonla bir yerinden bağladılar. Böylece evden dışarı kolayca taşınabilirdi. Blaise de karısının, cesedi görmemesini istiyordu, ona olanları daha sonra, her şey yoluna girdikten sonra anlatacaktı. "Gel bir içki içelim," dedi Blaise, "iyi bir içki. Ne acı bir şey!" Constance ilk kez çay ya da kahveyi yeğleyip içkiyi geri çevirmeye kalkışmadı. Aralarına, kanepenin üzerine sessiz gövdeyi yerleştirdiler, resmi arabanın arka koltuğuna taşınıncaya kadar orada bekleyecekti. Constance bir engelin çıkmayacağını ya da Quiminal'ın sözünü unutmayacağını umuyordu.

"Hayır, hayır," dedi Blaise, "geleceğim demişse gelir. Bir Protestan o, ne de olsa."

Bu kâhince cümleyi daha ancak tamamlamıştı ki Volkswagenin motorunun o kendine özgü hırıltısını, bahçe kapısının önündeki çakıllarda lastiklerinin sürtünme sesini duydular. Biraz kararsızlıkla ayağa kalkıp kızı beklediler, kız bahçe yolunu yürüyerek geçti, mutfak kapısının mandalını trink diye açtı ve karşısında onları buldu. Üzüntüden düpedüz hastalanmış halde Constance ile Blaise'i görmek onu çok şaşırttı; Blaise'in yüzündeki o azarlanmış köpek ifadesini, kanepenin üzerinde, çarşafa sarılı halde yatan sessiz manken takılmış mavi gözleri olmasa anlayamayacaktı. Gidip Constance'ı kucaklayarak, "Anlat bana! *Raconte*!" dedi yalnızca. Constance, Livia'nın intihar nedenleriyle ilgili bildiği pek az şeyi, ayrıca en son Montfavet'teki buluşmalarını duralaya duralaya anlattı. Quiminal bir iskemleye çöktü ve eldivenli elinin bir parmağıyla hafif hafif dudağına vuruyordu. Büyük bir kararlılıkla, "Aman, her tür belâdan uzak durmalıyız, becerebilirsek," dedi, onun bu kararlı sesi arkadaşının kararlılığına destek oldu, arkadaşı köşedeki lavaboya gidip ellerini ve yüzünü ağır ağır, yolu yordamıyla yıkadı, bu arada ikisi de bu durumda ne yapmak gerektiğini düşünüyordu; ne olursa olsun bunu birilerine bildirilmesi gerekiyordu –hiç değilse yerel yetkililere– bir biçimde açıklanmalıydı da. Yavaş yavaş kafalarında bir tasarı oluşmaya başladı.

Quiminal şöyle dedi: "Benimle gelebilecek halde misin? Güzel! Sen onu doğruca morga götürürsün, yolda beni büroya bıra-

kırsın. Ben yanıma bir doktor alır hemen senin yanına gelirim, Smirgel'i de getiririm – ona durumu açıklarsak iyi ederiz, çünkü bizi engellemekten çok bize yardımcı olacağını sanıyorum. Tamam mı? Morgda çalışanları zaten tanıyorsun." Constance birinin kimliğini saptamak ya da polisin bulup getirdiği sivil cesetlerle ilgili olarak onlara birtakım öğütlerde bulunmak üzere birkaç kez aşağıya inmişti. Evet, bu uygulanabilirdi, böylece de kendisine yardım etmesi için Blaise'i kente götürmekten de kurtulurdu – onun kendisiyle ilişkisi ortaya çıkmamış olurdu. "Deneyelim bakalım," dedi ve yeni bir kararlılıkla yerinden fırladı.

Blaise hayal kırıklığına uğramıştı, ama bir şey demedi; karısının yanına döndü. İki kız birlikte cesedi taşıyıp arabanın arka koltuğuna yerleştirmeyi başardılar, ama kuşkusuz biraz biçimsizce. Sonra buzlu Tubain yolunu tuttular, gece olmadan kente varmaları gerektiğini biliyorlardı. Kar yağışı ve don belirtileriyle bu soğuk kış alacakaranlığı böyle bir yolculuk için arayıp da bulamayacakları bir şeydi. Denetim noktalarındaki nöbetçiler soğuktan yarı uyur gibiydiler, onlarla uğraşacak halleri yoktu – neredeyse sabırsızca el salladılar onlara. Böylece köprüden geçip kenti saran kalın surlara geldiler, morgun bulunduğu bölgeye doğru ilerlediler. Kararlaştırıldığı gibi Quiminal alana yakın bir yerde arabadan indi ve kendi payına düşen işleri görmek üzere bir tazı gibi seğirterek uzaklaştı. Constance tek başına yola devam ediyordu şimdi, sonunda eskiden mezbaha olan, şimdi morg olarak kullanılan küçük, çirkin binaya geldi. Merdivenleri koşarak çıktı, zile bastı, mektup kutusunun kapağını kaldırdı, bekçinin adıyla içeriye seslendi: "François! *C'est Madame Constance.*[1] Aç kapıyı lütfen! *Oui, c'est le docteur.*"[2] Yaşlı adamı alışılmış miskinliği ve inlitileriyle kilidi çevirdi ve yüksek kapılar açıldı. "Ne getirdiniz?" diye sordu adam, içi boşa benzeyen bir arabadan başka bir şey göremiyordu. "Bir müşteri," diye karşılık verdi Constance, etleri kesip biçerken bir kasap ne kadar duygulanıyorsa cesetler için o kadar duygulanan kişilerin arasında yıllardır yapılan bir şakaydı bu. Adam homurdanarak döndü, Constance onun arkasından seyirtti, eski ve lekeli sedyenin bir ucundan tuttu, o iri çerçevenin içine çarşafa sarılı o ipince gövde yerleştirildi, binanın içine taşındı. Bütün bir duvarı dolduran uzun, meşe çekmecelerden birine konmadan önce Constance onu orada soy-

[1] (Fr.) Bayan Constance geldi. (Çev.)
[2] (Fr.) Evet, doktor. (Çev.)

mayı yeğlemişti. François yardım ederken homurdanıyor, inildiyordu, ama bunlar daha çok şu anki koşullarda işleri yürütmenin güçlüğüyle ilgiliydi. "Bu kokudan beni sorumlu tutmayın," dedi üzüntüyle. "Yarı yarıya düşük voltajla çalışmamı nasıl beklerler benden? Hiçbir soğutma aygıtı buna dayanamaz. Her yer fena halde kokuyor." Cesedi –yarım yüzyıl önce balıkçıların yakaladıkları balıkları üzerine koyup sergilemek üzere kullandıkları mermer tablalara benzeyen– mermer bir masanın üzerine koymak için amfitiyatroya taşırlarken adamı inilrilerin arasında konuşup duruyordu. "Aman dikkat – bir arkadaşımız bizim o," diye haykırdı Constance, onun o beceriksiz, dikkatsiz hareketlerini, Blaise'in güpgüzel bağladığı cedesi çözme girişimlerini görünce. "Dur ben yapayım."

"Kaç yaşında bu?" diye sordu adam, sonra ekledi: "Bir kadın mı demiştiniz?" Ama kim olduğunu görünce geriye sıçradı. "Montfavet'teki hastabakıcı bu," dedi. "Onu çok iyi tanıyorum. Bu hiç beklenmedik bir ölümdü." Konuşmasını sürdürdü: "Ama sırtında üniforma var, ordudan biri. Onu buraya alamayız." Constance bu ayrımın yapılacağını bilmiş ve bundan korkmuştu. Boynundaki o korkunç morlukları inceliyordu ki arkadan gelen bir ses bu itiraza karşılık verdi. Smirgel'in sesiydi bu: "Sorumluluğu ben üzerime alıyorum. Lütfen devam edin. Doktor gelmek üzere." Oradaki tek iskemleye oturdu, not almak ya da kimi formları doldurmak, yönetimle ilgili bir görevi yerine getirmek niyetindeymiş gibi görünüyordu. Bu arada yüksek ameliyat masasının tepesindeki ışığı yaktılar, birden ortalık onun ışığıyla aydınlandı. Beyaz fayans duvarlı, biraz yağlıca, büyük bir mahzendeydiler; tavandan sarkan hortumlardan biriyle o kımıltısız gövdeyi yıkıyorlardı şimdi – su o kadar sıcaktı ki mermer gibi soğuk ete hafif bir ılıklık kattı. O gövdenin kara saçlarını kestiler, Constance onları çantasına koydu – daha sonra o yazı birlikte yaşamış kişilerden hayatta kalmış olan üç insana ondan bir parçayı anı olarak verecekti. Tuhaftır, ama o bunu yaparken Smirgel onun yanına geldi, uzanmış yatan gövdeye bir süre baktıktan sonra güç duyulur, küçük bir hıçkırık sesi çıkardı, ama sevgiden mi, vicdan azabından mı, yoksa ikisinden de mi, bunu bilmek olanaksızdı. Constance ona dik dik ve merakla baktı. Birden içinden geldiği gibi, "Sizin için onun özel bir anlamı var mıydı?" diye sordu, ama Alman yanıt vermedi. Dönüp yerine oturdu, bacak bacak üzerine attı, gözlerini kapadı. Ötekiler onu hazırlamayı sürdürüyorlardı, kuruladılar, tırnaklarını kestiler. Da-

ha sonra ucuz pamuklu kumaştan kefen geldi, tıraşlı kafa korku verici bir biçimsizlikle kefenden çıkıntı yapıyordu. Derken yanında bir adamla Quiminal geldi, adamı herhalde doktordu, çünkü 'doğal ölüm' belgesi olan kâğıtlar vardı elinde. Ama önce ölümün gerçekliğini saptamak için yapılması gerekenleri tek tek yalandan yaptı. (Boğulma izleri kefenin altında kalmıştı.) Daha sonra doktor dış büroya gitti, çeşitli formları harıl harıl doldurduktan sonra Quiminal'ın eline tutuşturup alelacele vedalaşarak ayrıldı.

Artık ceset hazırdı; onu masadan indirmeden önce Constance o geleneksel şeyi, ince bıçağı istedi, yaşlı adam bu amaçla bıçağı el altında bulunduruyordu, kalçadaki atardamarda derin bir yarık açtı, sızıntı yapmasın diye bantla tutturdu. Bunun üzerine çekmecelerine ölülerin konduğu dev bir şifoniyere benzeyen meşe ağacı dolaba örümcek ayaklı bir arabayla taşındı. "Peki ya cenaze?" dedi bekçi, elektrik cereyanı ve soğutma güçlükleri konusuna bir kez daha dönmek üzereydi. Smirgel beklenmedik bir biçimde, "Tam bir askeri törenle gömülecek," dedi. "Ben her şeyi ayarladım." Constance şaşkınlıkla ona baktı. Adamın bu kadar duygulanmış görünmesi o kadar tuhaftı ki! Constance, "Ben de gelecek miyim?" diye sordu ve Smirgel başını iki yana sallayınca çok ferahladı. "Size gelmenizi söylemeyeceğim, kalede yapılacak."

Zavallı Livia! Nasıl bir ululaştırma!

Herhalde, diye düşündü Constance, mezarının üzerinden bir selâmlama atışı yapılacaktır. 'Doğal ölüm' nitelemesi bu tür olaylar için gene de en iyisi, insan mantığı hiçbir yere koyamıyor bunları. Bir yerlerde bir siren öttü: bir an savaşı unutmuşlardı. Araba karanlık sokakta duruyor, onları bekliyordu. Constance birden çılgınca bir açlık duydu, bütün gün çok az ya da hiçbir şey yememişti. O koca paltosunun cebinde bir çiklet buldu, eve dönünceye kadar bu onu idare ederdi. Derken Quiminal, "Benim de gelmemi ister misin?" diye sordu Constance'a, "Yoksa yalnız kalmak mı istersin?" Yalnız sözcüğü üzerine başını salladı Constance, ama sonra aklına başka bir şey geldi: "Yarın büroya gelmezsem bil ki İsviçre Konsolosu geldi ve birlikte Cenevre'ye gittik; gelip arabayı almayı unutma, olur mu?" Unutmayacaktı tabii, dostça kucaklaştılar, sonra araba köprüden geçip onu evine götürmek üzere yola koyuldu. Rhône ırmağı uğursuz bir biçimde yükselmişti; yoldan geçmekte olan devriye Constance'ın farlarının kısık olmasını beğenmeyerek ona düdük çaldı. Constance yavaşlayıp onlara, "Acil," diye seslendi, daha sonra tepelere doğru giden karanlık yan yollara saptı.

Bütün olup bitenler yüreğinde nabız gibi atıyor, dalgalar halinde gelip giden, harekete geçen yorgunlukla yarışıyordu, arabanın yalpalamalarında, kıç atmalarında görünür gibiydi. Livia'nın sonu böyle olmuştu demek, başı olmayan, açıklaması olmayan bir son. Smirgel'in metresi olmuş muydu acaba? Asılsız bir düşünceydi bu: Livia kimseye ait değildi. Şimdi onu düşünüyordu, morgun o kocaman çekıneli dolabında -ona dolap değil de ne denebilirdi?- pamuklu *burnous*'una[1] sarınmış yatıyordu, buzlu hendeklerden toplanmış sokak serserileriyle ya da yiyecek birşeyler ararken soğuğa yenik düşmüş, kentin yaşlı ve yarı aç vatandaşlarıyla arkadaşlık edecekti. Bütün gece orada dalgın dalgın, ölümün içe kapanıklığıyla yatacaktı, düşük elektrik cereyanıyla, küçük cansız bir sesle çalışan aygıtın sesinden başka bir ses olmayacaktı. Onu bir daha göremeyecekti; bu düşünceye alışabilmek için 'Bir daha asla' sözcüklerini kendi kendine yineledi. Sanki birisi bir taş atmış, hayatlarının dekorunda bir delik açmıştı, tıpkı Sam'in ölümünün açtığı gibi; bir pencere camı gibi kırılmıştı gerçeklik. Yaşayanlar için ölülerin ne oranda bahane yarattıklarını o zaman anladı; eksikli yaşıyordu, çünkü o, bu insanların aynasında yansıyordu – ona cisim ve varlık veren onlardı. Daha sonra daha can sıkıcı bir başka soru geldi aklına: Aubrey bunu duyunca neler hissedecekti? Acaba ona söylese miydi yoksa bu işi bir başkasının yapmasını mı bekleseydi? Birden onun acı yansıtan anlamlı yüzünü görür gibi oldu ve büyük bir şaşkınlıkla yüreğinde ona karşı birden bir sevgi dalgasının kabardığını hissetti. O neredeyse unutulmuş olan yazın o koca sevimli tembeli. Üst kattaki dolaplardan birinde Constance onun atılıp unutulmuş karalama defterlerinden birini bulmuştu, nemden yarı okunmaz hale gelmiş de olsa içinde onun birtakım notları, kayıtları vardı. Üstelik defter ortadan yırtılmış ve besbelli ki rastgele dolaba fırlatılmıştı. Bu notları okumaya çalışma yolunda herhangi bir girişimde bulunmadı, bir anlamda bunun Aubrey'in özel yaşamına burnunu sokmak olacağı duygusuna kapılmıştı – bu konularda o da kendisi gibi aşırı duyarlıydı. Ama defteri bir dahaki rastlaşmalarında kendisine vermek üzere bir dosyanın içine dikkatlice yerleştirdi. Bu rastlaşmanın bu kadar çabuk olacağını hiç düşünemezdi: bu sürpriz onun Cenevre'ye, Merkez Büro'ya dönüşünü bekleyecekti.

[1](Fr.) Bornoz. (Çev.)

Bununla birlikte onu evde de bir sürpriz bekliyordu. Şöminenin karşısına bir adam oturmuş ellerini ısıtıyordu, ya da ısıtmaya çalışıyordu, çünkü ateş neredeyse sönmüştü. İsviçre Konsolosuydu bu. Constance şaşkınlıkla onu selâmladı. "Arabanızı göremedim," dedi. Konsolos arabayı ağaçların arasına sakladığını söyledi. "Sizi daha önce uyardığım gibi çok ani oldu; Cenevre'ye gitmek üzere bu akşam yola çıkmalıyız, siz hazırlanır hazırlanmaz. *Laissez-passer*'yi[1] aldım, her şey ayarlandı. Ama acele etmeliyiz. Yola çıkınca size her şeyi anlatırım." Constance'ın hazırlanması uzun sürmeyecekti, çünkü işlerini aşağı yukarı yoluna koymuştu, çantası neredeyse hazırdı. Yorgunlukla sevinç arasında, "Çok güzel," dedi. "Çok güzel!"

İçine üç-beş giysisini koyduğu dolabın bulunduğu üst kata çıktı, küçük bavulunu çarçabuk hazırladı; onunla birlikte içine kâğıtlarını ve makyaj eşyalarını koyduğu el çantasını da alıp arkadaşının yanına indi, arkadaşı her türlü tedirginlik belirtisini gösteriyor, saatine bakıyor, ayak değiştirip duruyordu. Blaise onlar gittikten sonra kapıları arkalarından kilitlemek üzere anahtarlarla göründü. Constance hafif sesle ve hızla ona Livia için yapılacak şeyleri anlattı, kendisi için korkulacak bir şey olmadığı yolunda güvence verdi. Daha sonra üçü birlikte ormanda, yüksek ağaçların ortasında, üzerine deri kılıfları geçirilmiş iki flaması ve göze çarpıcı diplomat amblemi bulunan arabasını diplomatın gizlediği açıklığa doğru yürüdüler. Konsolos flamaların deri kılıflarını çıkardı – biri İsveç flamasıydı, ötekinde gamalı haç vardı. Arabaya binip motoru çalıştırdı. "Ben hazırım," dedi. Constance vedalaşmalarını tamamladı, ayın sonundan önce döneceğine söz verdi. Ağır ağır yokuştan indiler, kentten uzaklaşan yola sapıp, çoğa kalmadan onları ırmak düzeyine indiren kuzey yolunun karmaşık dirsek ve eğimlerini izlemeye başladılar. Rhône'un çok yükselmiş olduğu, arabanın tekerleklerinin birkaç metre ötesinden ters yönde aktığı yerlerde bile hızlı gitme olanağı vardı. Ama bu tenhalık pek uzun sürmedi, çünkü Valence'ta anayolu açmak için böcekler gibi vızır vızır dolaşan komutanlık arabası sürüsüyle karşılaştılar; yan yollara sapmaları söylendi kendilerine, buna da hiç üzülmediler, çünkü ıpıssız görünen uzak ve güzel köylerden geçtiler. Besbelli güneye doğru bir yığınak harekâtı yapılmaktaydı, görünmeyen ufukta bir bulut gibi mevzilenme. Arabanın içi soğuktu, ama güçlü motorunun sesi gü-

[1] (Fr.) Yazılı geçiş izni. (Çev.)

ven verici ve rahatlatıcıydı. Valence'taki o büyük kaynaşma dışında önemli bir trafikle karşılaşmadılar, ama sınıra vardıklarında ve askeri bir engelin önünde durdurulduklarında saat geceyarısını epeyce geçmişti. Kullanılmayan bir istasyon kulübesinin, yerlere uzatılmış –kimileri de insan biçiminde olan– tahta traverslerle dolu yıkık dökük bir yapının içini fenerlerle fırtına lambaları gündüz gibi aydınlatmıştı.

Burada kendilerine arabadan inmeleri ve bagajlarını sehpanın üzerine koymaları söylendi kabaca, adamlar esneyerek bagajlara baktılar. Eşyaları gereği gibi arandıktan sonra geçmelerine izin verildi, ama Constance karanlık demiryolunda yüz metre kadar yaya yürümek zorunda kaldı, oysa bir diplomat olduğu için İsviçreliye, arabasıyla toprak yoldan giderek İsviçre sınırını oluşturan tel örgünün arkasına geçme ayrıcalığı tanınmıştı. Constance'ı bekleyen bir adam vardı, karanlıkta gizleniyordu.

Bitanın gölgesinde gizlendiği yerden onu seyrederken "Ne kadar hasta ve solgun görünüyor," diye düşündü. "Saçları sıçan kuyruğu gibi ve kirli." İçinden bir ses dönüp gitmesini, ortadan yok olmasını söylüyordu, çünkü orada olması gerekmediği için yokluğu da hissedilmeyecekti. Ama yüreği, Kutupyıldızını gösteren bir pusula gibi onu durdurdu, ama hâlâ bulunduğu yerden çıkıp kendini gösterme cesareti yoktu. Constance en kabadayısı bir resmi araba ile bir sürücü bekliyor olmalıydı. O gür sarı saçlarını yüreği burkularak hatırladı. Şimdiyse saçlar çenesinin altında gelişigüzel bağlanmış bir eşarbın içine bohçalanmıştı. Işgal altındaki bölgeden gelen bir Fransız köylüsüne benziyordu kız; kirli, kayıtsız, yorgun. Onu bu kadar yorgun ve perişan bulacağını düşünmemişti, acaba varlığı onu utandırır mıydı, bunu bilemiyordu. Ama çekip gidemezdi de, öne de çıkamıyordu, kendi başına hiçbir şeye karar veremiyordu.

Bir milisin açtığı kapıdan birdenbire üzerine sarı bir ışık vurunca Constance'ın uykulu gözlerine yakalandı. "Bay Affad!" Kızın duyduğu rahatlama ve heyecanın su götürür yanı yoktu; Constance biraz kararsızca bir biçimde ona yaklaştı, sanki elini uzatacak gibiydi; ama onun yerine kucaklaştılar, bir süre böylece kenetlenmiş halde durdular, her biri ötekinin varlığına tuhaf bir biçimde seviniyordu. Constance için onun soluk alıp veren gövdesini kollarının arasında hissetmek olağanüstü güzel bir şeydi. Okşamalar! Bunca zamandır özlediği şey buydu işte, bunu şimdi anlıyordu,

kendi gövdesinin duyduğu açlık bunun açlığıydı. Oysa onu çok az düşünmüştü, anımsayabildiği kadarıyla onu hiç düşlememişti. Şimdi onun gövdesinin dokunuşu, kendisini saran kollarının sımsıkı kucaklayışı onu birden tutuşturmuştu. Constance onu istemeye istemeye bıraktı, çünkü yol arkadaşıyla tanıştırmak zorundaydı. Onun o güzel yüzünün kıskançlıktan asıldığını açıkça görmek Constance'ın hoşuna gitti. Şimdi onun hiç de içinden gelmeyen soğuk bir tavır takınışını, Constance'ı bırakıp evine gitmek için sabırsızlanan bu irikıyım, bu hayal gücünden yoksun adam için kimbilir neler düşündüğünü görmek harikaydı. Constance ona uygun olduğu biçimde teşekkür etti, görev yerine dönüş yolculuğu için onu arayacağına söz verdi, eşyalarını şimdiden eline almış olan Affad'ı izlemek üzere döndü. Eski bir Amerikan arabası olan özel otomobili yolun kıyısında duruyordu, onun o hoş ılıklığına girdiler. Affad motoru çalıştırırken, "Bana bak, Constance," dedi. Constance da onun dediğini yaptı, ama bu onun kendi görüntüsünün bilincine varmasına yol açtı hemen. Elini saçlarına götürdü, eşarbı çekip çıkardı. "Neden?" Affad güldü. "Buradan uzaktayken, çalışırken nasıl görünüyorsun, onu görmek istedim."

"Gördüğün gibi pis, kırış kırış."

"Uzun sürmeyecek," dedi "Çok mu yorgunsun? Otelin kuaförüne kahvaltı saatinde orada olmasını söyledim."

"Sağol. Çok iyi etmişsin."

"Ama önce sana asıl haberi söyleyeyim – sen yatmaya gitmeden önce. Constance, değiştokuş edilecek ağır yaralı savaş esirleri listesine Aubrey'i de aldırmayı başardık – elli Almana karşı elli İngiliz. Bir haftaya kadar burada olacaklar. Bir kez buraya gelip serbest kalınca onun tedavisiyle ilgilenmeliyiz – ne gerekiyorsa yapılmalı. İşte sana burada görev düşüyor. Onun bütün dosyası şu an bende; onu bütün ayrıntısıyla inceleyebilir ve bir karara varabilirsin. Dinliyor musun?"

"Elbette dinliyorum," dedi gücenik halde. "Afallayıp kaldım, hepsi bu. Ne mucize!"

Dairesine uğramayı tasarlamıştı, ama bunu yapamayacaktı; saat çok geç olmuştu. Uygun bir ihtiyatlılıkla yaklaştıkları göl kıyısı kentinin güzelliğini artırmaya ne yoğun sisin ne de kirli beyaz bir ışığın yararı olmuştu. Bereket versin hiç trafik yoktu, ama tepelerdeki dönemeçlere uyarı olarak korna çalmak zorundaydılar – kendi kulaklarında ...lı bir biçimde yankılanan bir ses. Hâlâ taze

kar yüklü yeşil dağ eteklerinin arasından kentin dış mahallelerine yavaş yavaş yaklaşıyorlardı. Constance bir esneme krizine tutuldu, bu da Affad'ı gülümsetti. "Zavallı Constance," dedi ona acıyarak. "Bir ay uyuyabilirsin – uyuyacaksın da. Ama bugünlük..." Arabanın saatini uzun parmağıyla gösterdi, saat dörttü. "Kötü bir saat; altı buçuktan önce hiçbir şey başlamaz. En iyisi benim otel daireme gelmek – ne kadar büyük olduğunu biliyorsun. Sana banyosuyla falan her şeyi olan küçük bir daire verebilirim. Üstünü değişecek kadar birşeyler var mı yanında? Çok güzel, öyleyse yıkan ve uyu. Bu öğleden sonra kuaföre gidersin – evet, yapmak istediğin bir şey var mı? Postadan sana gelmiş şeyler de var, onlar da odamda. Ne dersin?"

"Peki ya Aubrey? Buraya ne zaman geliyor?" Bu sözcüklere kendisi de şaşırdı, sanki şu âna kadar onların taşıdığı anlamı tam olarak anlamamış gibi. Avignon'daki köprünün üzerinde kol kola yürüyen Sam ile Aubrey'in görüntüsü bir sandığın dibinde bulunmuş eski ve sararmış bir fotoğraf gibi gözünün önündeydi. "Buna inanamıyorum," dedi, birkaç kez yineleyerek, sonra esneyerek derin derin uyukladı, ancak anahtarın çevrilişiyle arabanın motoru durdurulunca uykusundan sersemlemiş halde uyandı. Otele gelmişlerdi bile, arkadaşı gece zilini çalıyordu. Uykulu bir hademe onlara kapıyı açtı, eşyalarını aldı; asansörde Constance neredeyse uyur gibi Affad'a yaslandı, bu da Affad'a kolunu onun omuzlarına dolama fırsatı verdi, onu böylece dairesine götürdü. İçeriye girince daha önce Affad'ın bakmak zahmetine girmediği yan odalara baktılar. Hepsi de gösterişli çift yataklı odalardı, her birinin banyosu vardı, banyolarına o günler otel reklamlarının bir parçası olan tuvalet malzemeleri, sabunlar, kokular, yağlar konmuştu. "Bu odayı alıyorum," dedi, bavulunu onun elinden aldı. "Güzel güzel banyo yapıp temizleneceğim; sonra senin yanına gelirim, ama bana sevecen davranacağına, aşırıya kaçmayacağına söz verirsen. Sevgi ve şefkate ihtiyacım var." Hali Affad'ın yüreğine dokundu – onun hasta hali, kirliliği. "Seni anlıyorum," dedi ciddi bir yüzle, bu arada Constance güzel gözlerini ona dikmiş olanca dikkatiyle bakıyordu. Kendi kendine aslında şu soruyu soruyordu: "Bu miyop gözlü adamda bunca çekici bulduğum şey *nedir*? Sonra o uzun geyik kafaları..." Ama sanki kendisinin yetersizliğine karşı onu uyarır gibi sertçe sözünü sürdürdü. "Biliyor musun, artık kimseye âşık olamam, bel ya da karın fıtığı olan biri gibi ağır nesneleri -bütün o gizemli gönül

bağı simgelerini, ağır fizikötesi yükü– kaldırmam yasak. Ben basit, küçük bir psikiyatristten, bir büyücü çırağından başka bir şey değilim. Şeytanın avukatı..." derken bir başka esnemeye yakalandı.

"Senden hiçbir şey istemiyorum," dedi Affad, bunun doğru olmadığını bilmesine karşın. Berikinin davranış tarzından tedirgin olmuştu.

"Biliyorum," dedi Constance. "Yavanlığım için özür dilerim. Senin düşünceliliğine karşı yapılacak şey değil. Nedeni yorgunluk, gerçekdışılık duygusu – yarı bele kadar yıkanmaya, çaydanlıkta su kaynatmaya alıştıktan sonra bütün o sıcak sular, sabunlar."

"Ben biraz uyuyacağım," dedi Affad, oysa uyuyamayacak kadar heyecanlandığını biliyordu. Constance başıyla ona onay verdi. "Belki ben de, banyomda," dedi.

Sıcak suyun şarıl şarıl banyoya doluşunu duymak harikaydı, sonra raflardaki o zarif banyo malzemelerini ellemek. Her şeyi kullanmak isterdi, hepsini birden tek bir kerede kullanıp tüketmek, ama hiçbir işe yaramazdı bu; sabunlarla yağlar birbirini götürürdü. Gene de içini çekerek menekşe renkli kabarcıklarla dolu bir yuvanın içine gömüldü, suya büsbütün batmıştı, küvete akan suyun boğuk gürültüsünden başka bir şey duymuyordu. Saçlarını yıkadı, onları bir güzel kestirmeliydi, saçlarını bir havluya sardıktan sonra başını küvetin kıyısına dayayıp o sıcaklığın içinde müthiş bir uykuya daldı. Öyle bir uyku ki hiçbir afyonlu ilacın sağlayamayacağı kadar derindi, sanki kemikleri bile uyuyordu, sıcak suyun akışı bir kararda hafif bir gıdıklama etkisi yaratırken Constance sanki sonsuza kadar dinlenecek gibiydi.

Affad da yorgundu, çünkü sınır karakolunda beklerken hiç uyumamıştı – arabanın arka koltuğunda biraz kestirmek dışında. Soyunup kalın kışlık robdöşambrını giyerek yatağa girdi, yatak lambasının ışığında bir süre okudu. Bunun ne kadar sürdüğünü bilmiyordu, ama sıçrayarak uyandığında yatağın yanındaki saatin altıyı gösterdiğini, sabahın ilk sarı ışığının gölün üzerinde yavaş yavaş arttığını gördü. Ortalıkta Constance'tan iz yoktu, herhalde o da otel dairesinin iki boş odasından birinde yatmıştır, diye düşündü. Onu asla rahatsız edemezdi. Daha sonra onun banyosunda hiç kesilmeyen ve onu kaygılandıran suyun taşma sesini duydu. Uzun bir süre kulak kabarttı, bunun ne olduğunu anlamaya çalıştı. Acaba musluğu açık bırakıp yatmış mıydı? Banyoda mı uyumuştu, suyu açık unutup? Gidip baksa ve musluğu kapatsa iyi olurdu belki?

Merak ve kaygı isteksizliğini alt etmişti, yavaşça banyonun kapısını açıp bakarak sorunun ne olduğunu gördü. Ama hiç umulmayacak bir şey olmuş, Constance küvetten çıkıp, otelin kalın, beyaz havlu bornozuna sarınarak geniş masanın –deyim yerindeyse masör kanepesinin– üzerine uzanmıştı. Beyaz bir dekorda, beyazlar içinde sessizce uyuyordu, başı hâlâ deniz kabuğu biçiminde dolanmış havluya sarılıydı. Dudakları yarıda kalmış bir gülümsemeyi hafifçe anıştırır gibi aralıktı, sessizce yaklaşan Affad'ı hiç duymadı. Affad bütün o beyazlığın ve buharın içinde parmak uçlarına basarak musluğu kapamaya gitti, tam dışarı çıkmak üzere dönüyordu ki kanepeden, yarı açık bornozun içinden yarı açık bacakların arasından akan kanı gördü – yerde küçük kırmızı bir gölcük vardı, hiç dikkat etmeden çıplak ayağıyla basmıştı, fayansların üzerinde ayaklarının izi kaldı. Constance'ı uyandıran şey banyodaki suyun sesinin kesilmesi oldu, yarı açılmış gözleri, yarı uyanık zihniyle Affad'ın orada olduğunu belli belirsiz bir biçimde algıladı, sevgi yansıtan bir hareketle elini uzattı, böylece kaçınılmaz sonu davet etmiş oldu, çünkü Affad şimdi ona yaklaşıp o sıcacık, dertop gövdeyi kollarıyla sımsıkı sardı. "Ah Tanrım!" diye inledi Constance. "Kanama başlamış. Çok erken." Ama Affad onu gittikçe daha çok sıkarken, tam yerini bulmak bakımından şaşırtıcı ve ateşli öpüşlere heyecanlı bir fısıltı da eşlik etmişti: "Kanasın! Teşekkür ederim, Constance. Bırak kanasın!" Büyük bir gönül borcu duyuyordu, çünkü bu koyu kanın kendisi için aktığını biliyordu; Constance'ı biraz çevirip bacaklarına bastırarak aşağıya, kendine doğru çektikten sonra yavaşça, incitmemeye çalışarak, onun küçük, kedi miyavlaması gibi karşı çıkmalarına aldırmadan organını içine soktu, bunun üzerine karşı çıkmalar azaldı ve Constance kendini ona sonuna kadar, bütünüyle açtı, şimdiye kadar hiç olmadığı bir biçimde Affad'ın şehvetinin tutsağı oldu. Böylesine kusursuz davranma deneyimini kendisinin nereden edindiğini merak etti Constance. Ona fena halde tutulduğunu fark ettiği için böyle davrandığını söylemek yeterli değildi. Affad kendisinin üzerine kapanmış halde, öylece, uzun bir süredir duruyor, öpmekten, okşamaktan başka bir şey yapmıyordu. Organını içine sokmuştu, ama hareket ettirmiyordu. Kurnazlık ediyor, önce berikinin harekete geçmesini bekliyordu; gerilimin dayanılmaz hale gelmesini bekliyordu. Constance sonunda, "Kan içinde kalacaksın!" dedi, yalancı bir çabayla kaldırmak ve çekip kurtarmak istediği kalçalarını ele geçiren hareketi

gizlemek için. Ama öteki artık o kaçınılmaz ritmi tutturmuştu, böylece solukları evrensel soluma modeline ayak uydurdu. Constance kendi kendine karşı çıkmaya, böyle olmaması gerektiğini söylemeye çalıştı; ama öteki ince uzun boynuzunu daha da derinlere daldırdı.

Şu anda bile Constance kendi kadınlık bağımsızlığını, sırf fiziksel güç aracılığıyla, erkeğin üzerindeki sevgiye dayalı egemenliği kanıtlama dürtüsü duydu. Onu ilkin kendindeki genç ve hayvansal bir denetleme gücüyle, açılır-kapanır kasının gücüyle bir doruğa doğru itme kararı aldı; öteki kendisine sımsıkı sarılan kadından gelen meydan okuyuşu sezdi, çünkü olanca gücü ve kıvraklığını kuşanıp zamanından önce gücünün dağılmasını engellemeye hazırlanmıştı. "Bakıyorum gülümsüyorsun," dedi, sıklaşan soluklarının arasında, beriki kesik kesik soluk tıkanıklıklarıyla. "Evet," dedikten sonra ekledi: "Önce sen teslim olacaksın." Öteki başını iki yana salladı: "Hayır." Beriki gülümsedi, öteki acıyla gözlerini yumdu, başı bir yana düştü. "Lütfen!" dedi Constance övünçle. "Benim Sfenksler güçlü ve iyi durumda. Sana *emrediyorum*, gel." Zaferiyle gurur duyan ve bunu paylaşma isteğiyle yanan kızın öpüşlerinin altında Affad öne doğru yığıldı. Constance onun pekâlâ kazanabileceği bir zaferi kendisine kaptırdığını ancak bir süre sonra anladı. Ama şimdi çılgınca bir neşe içindeydi. Onca kan ve buharın içinde insan mutluluğunun birer kurbanı gibi serilmiş yatıyorlardı. Constance bunu hep bilmişti, böyle olacağını bilmişti, onun böyle çıkacağını bilmişti; neden zihninin kapılarını buna kapamış, bile bile Avignon'a gitmiş, bu kışkırtmadan kaçmıştı? Tuhaf, ama Sam'e sadık kalmak için! Bu düşünce onu çok şaşırttı -ne kadar da eski kafalı birinin davranışına benziyordu!

"Hiçbir şeyi göremiyorum," dedi Affad, buhardan göz gözü görmüyordu, "hatta yüzün bile bulanık, ıslak, suluboya bir resim gibi. Çıplak ayaklarımla bütün fayansları da lekelemişim – senin kanınla Constance." Küveti yeniden doldurdu, kendi sabahlığını dikkatlice astı, küvete girip gevşekçe uzandı, dalgın dalgın düşünüyordu, derisinin üzerindeki kanların iplik iplik suya karışıp bir süre suyun içinde oyalandıktan sonra dağılışlarını seyrediyordu. "Kendimi Petronius gibi hissediyorum." Ama Constance ortalığın pisliğinden dehşete düşmüştü, ıslak havluyla temizlemek için kolları sıvadı, temizlikçilerin bunu görmesini istemiyordu. "Gelsene," dedi Affad. "Bu onların işi, Constance. Gel yanıma, fazla sıcak de-

ğil, girebilirsin." İkisi için çok dardı, ama Constance gülüşmeler arasında onun yanına sığışmayı nasılsa başardı, suyun boğazına kadar gelmesini sağlayacak kadar da kaymayı başardı. Bir kavanozun içinde iki yılanbalığı gibiydiler. Birden Affad korkunç bir kedere gömüldü, Constance göstermeye utandığı ateşli bir ilgiyle bunun farkına vardı, "A, ne var? Ne oldu, seni üzdüm mü?" dedi.

Öteki başını iki yana salladı, "Hayır," dedi. "Seni gebe bırakmak için dayanılmaz bir istek duyuyorum – delilik bu. Yıllardır hiç kimseyle yatmadım, gerçekte sana da hazır değildim. Hazır olduğumu sanıyordum, sen de pekâlâ açıkça hissetmişsindir, umutlarla yaşadım. Ama şaşkın durumdayım. Sen her şeyi darmadağın ettin. Duyularım körelmiş gibi, ölü gibiyim, mumya gibi. Beni diriltebilir misin? Kuşkuluyum."

"Son görüştüğümüzde ne olmuştu?" Affad kederli kederli gülümsedi, ama yanıt vermedi. Sonra: "İskenderiye'de oldukça iffetli, cinsellikle ilgilenmez görünen bir kişi, korku ve kaygı yaratır. Arapçada bir söz vardır, 'Onun şeyi üç kafalı,' derler –yani kimsenin işine yaramaz, anlamı budur."

"Sana göre çok mu gencim?"

"Öyle bile olsan ne fark eder? Sorun şunda!" Parmaklarını kalp bölgesi gibi bir yere bastırmıştı. Constance onun parmaklarını tutup kendi sıcak yanaklarına bastırdı. "Beni dokuma tezgâhımın başına demirlemek, tıp mesleğindeki parlak geleceğimi yok etmek istedin demek?" Hâlâ kaygılı bir halde Affad, "Edebilirdim, evet," diye yanıtlayabildi.

Consrance uzun süre öylece yattı, hiçbir şey söylemedi, onun yanında genç, dişi bir aslan gibi uzanıyordu, bir eli hak sahibi gibi onun cinsel organının üzerinde duruyordu, yuvasından düşmüş ve yerden kaldırılmış bir kuşa benzeyen o uğursuz görünümlü deri kesenin üzerine kapamıştı avucunu. Constance'ın bir bulut kadar yumuşak ruhu onunkinin içine akıyor ve Constance kendini değişen esintilere yanıt veren bir gemi gibi hissediyordu; Affad'ın, ateşi söndürülmemiş isteği gemi direği gibi havaya dikilmişti. Ama Affad söyleyeceklerini bitirmemişti, çünkü şöyle dedi: "Ama meni taze değilse ya da yeterince dolgun değilse, şizofrenlerinki falan gibi hastalıklıysa, bir zehirden farksızdır; gereksiz yere fazlaca kendini tutmak hastalığa, beyin hummasına, sizinki gibi Püritanlığa dayanan ikiyüzlü kültürlerde görülen zihinsel geriliğe yol açar. Meninin iyi beslenmiş olması gerek, meni gerçekten de zenginlik de-

mektir, fiziksel yönüyle para demektir, kadının onu durmadan çoğaltması gerekir, o deri kesesini kadın yönlendirmeli, okşamalı, elindeki bozuk paraları saymalı. Rahimi yoluna onun fiziksel olarak damla damla akışını duymalı, onu hoş karşılamalı, idareli kullanmalı, susuzluktan çatlayan rahmin onun üzerine atılmasına izin vermeli, aç kurt sürüsünü serbest bırakır gibi yumurtaları bırakmalı. En yüksek düzeyde bilinçli bir çabayla ikisi birbirlerine karşı etkin olmalı; cinsel boşalımı ne kadar bilinçli hale getirirlerse o kadar derinlikli yaşarlar bunu, çocuk da daha katıksız olur, insan soyu da o kadar uyumlu. Bunu açıklamak böyle uzun sürüyor, ama gizemli bir yanı yok – gerçek kadınlar bunu her zaman bilmişlerdir. Bir kültür yokuş aşağı inmeye başladı mı bunun ilk kurbanı düzüşmenin niteliği oluyor, sonra menide belgeleme bozukluğu – belgeleme derken oksijenden söz ediyorum, yalnızca oksijen eksikliğinden, bu da insan soyu bilgisi demektir, genetik zekâ."

Şu anda birbirlerinin kolları arasında yarı uyur halde, her solukla birlikte arzuları artarken, Affad fısıldamaya devam etti, ona cinselliğin tarihini, neden her zaman korku ve örnek bir dindarlık yarattığını anlattı. Zihnin yakıtıyla ve rahmin susuz toprağının gereksindiği meninin toplama borusu aracılığıyla çalışan bir motordu bu. Tek başına erkek hiçbir şey yapamazdı, tek başına kadın dünyasal ihtiyaçlarının ikilemini çözemezdi. Düşünce ve duygunun tabanı buydu – algılamanın her durumunda. İlk kadın ve erkek imgesi, başlangıçtaki incir yaprağı, ilk yıldız işareti – ne zaman bir öpüş yolunu şaşırsa ya da istekli bir bakış hedefini bulamasa, korkunç dayanıksızlığı ortaya çıkan bu yüksek gerilim tellerinin evrenine aitti bütün bunlar. "Korkunç bir şey; birbirimiz olmadan hiçbir şey yapamayız. Birbirimizin alınyazısıyız – yortu yumurtası gibi, ama birbirine yapışık küçük yumurtacıklarla dolu el çantanla sen – ancak zaman zaman ve kısa süreyle denetleyebilirsin onları; içinde pudra, dudak boyası, prezervatif bulunan, hep yanında taşıdığın gerçek el çantan gibi taşıyamıyorsun onu; sonra ben, tarihin ilk gününden beri senin o süt dolu iki memenin büyüsüne kapılmış bir uyurgezer – ölümsüz gençliğin pınarı olan, bana dünyada içtiğim ilk içkiyi tattıran, ışık ve sesin saldırısına, yeni bir mide ile akciğerleri kullanma çabasının acısına karşı beni koruyan o memeler. Anneciğim!"

Böylece aralarındaki bu uykulu konuşma fiziksel olanla zihinsel olanın işbirliği yaptığı bir sevgi bağı alanına giriyordu; ama

Constance onun bu konuşmayla kendisinin zihninde birşeylerin kapısını açtığını fark etti, onun kulağını doldurmuştu, dikkatli olmazlarsa gebe kalacaktı. Kendisini ipnotize etmiş, o tatlı cinsel isteği tutuşturmuştu; erkeğin cinsel boşalımını duyumsamak, geliştirmek ve devşirmek için yanıp tutuşuyordu, ama beriki sanki isteksizmiş gibi geri duruyordu –aslında kendisine karşı duyduğu isteği keskinleştirmek için. Aralarından kocaman bir çağlayan gibi fışkıran sevgi dolu bir boyun eğmişlik düşüncesiyle, sabırsızlıktan kıvranarak uzanmış yatıyorlardı. "Haydi!" dedi Constance. "Bekle!" diye karşılık verdi beriki, onunla kendisinin soluk alışlarını, kalp atışlarını zihninde ayarlamaya dalmıştı. Daha sonra sarhoşlamış halde birbirlerinin kollarında yatar, ağıllarına kapatılmış koyunlar gibi uykunun kucağına sürüklenirken duyacakları dolu dolu boşalmışlığı şimdiden duyar gibiydi. Kızı hafifçe kendine doğru çevirdi, yelkenleri gevşetti, yelkenlerin şiştiğini duyumsuyor –teknenin yana yattığını, zorlandığını, daha sonra kendisini yöneten ortak esriklikle dolduğunu hissediyordu. Constance şimdiye kadar aşkın ne olduğunu, ne olabileceğini bilmediğini anlıyordu. Onun karşısında, kendisinin karşısında güçsüz olduğunu fark etmek onu dehşete düşürdü. Boyun eğmek, teslim olmak birşeyler vermek, birşeyler almak – bu ona tehlikeli bir savunmasızlık duygusu veriyordu. Üzgün üzgün, "A, ama sen şaka yapıyorsun, ben ciddiyim; hayal kırıklığına uğrayacaksın. Ben aslında bir bilimciyim. Nedenliliğe inanırım," dedi.

Affad bir dirseğine dayanarak doğruldu, sanki onu ilk kez görüyormuş gibi, sanki o gelip onun önüne, yatak örtüsünün üzerine tünemiş garip bir böcekmiş gibi onu yakından inceliyordu. "Simya açısından düşünürsek kadınsız, sensiz, hiçbir şey olmaz; senin kalçaların erkeğin önsezisi içi diyapozon işi görüyor. Kıvılcımı sen çakıyorsun, biz ocaktaki ateşi yakıyor, seni döllüyoruz."

"Ah, evet, Herr Profesör," dedi Constance uysalca.

İkisi de güldüler. Constance bu gevşemiş ve kendine güvenli yeni ruh haliyle, "Yo hayır, öyle değil," dedi. "Bizim ilişkimizi nevrotikleştirmek için erkeklerin uydurduğu bir şey bu. Ben oynamıyorum. Gel, kendimizle başlayalım, yalnızca kendimizle. Ben topu topu eski bir Freud'çüyüm, burnumun ötesini göremem."

"Sen başkalarının düşlerinin yedek parçalarında yaşıyorsun yalnızca, gündüzleri gördüğün kendi şiddet ve ürküntü düşlerine yansıyan karabasanlar arasında uydurulmuş yeni bir dil. Hangi

somnifère'i[1] kullanıyorsun? Constance, hepimizin kafasının içi inatla yurtsuz kalan düşüncelerle dolu. Ben paylaşmak istiyorum, paylaşmak." Kapıya hafifçe vuruldu, açılırken bir kahvaltı tepsisi göründü. Önceden düşünülmemiş bir hareketle her ikisi de tepsi yataklarının yanına yerleştirilene ve oda hizmetçisi gidene kadar sanki derin derin uyuyorlarmış gibi çarşafı tepelerine kadar çekmişti. Sonra kahkahalarla gülmeye başlayıp üzerlerindeki çarşafları atarak birdenbire ve yeni bulgulanmış bir ateşlilikle bile bile acı verici bir sevişme yarışmasına giriştiler. Şiddet tatlı bir şeydi, Constance boğazında, kulağının biraz altında onun *suçon*'unu[2] dehşet ve hazla hissediyordu. Orada ispiyoncu bir morluk kalacaktı, onu iyice pudralamalıydı. Hay aksilik! Ama bu kez dansı yöneten Affad'dı, Constance bu sıska kızlar gibi hareket eden, biraz acemice, uzun boylu gövdenin denetimli gücü karşısında şaşırdı. Aynı zamanda sevindi de, onun tam bir erkek olduğunun gizlice farkına varmak, kendisini acıdan hafifçe inletebildiğini, morluk ya da leke bırakmadan bir yerlerini acıttığını görmek – aslında boğazında bir morluk vardı, ama bu tam anlamıyla, bayağıca bir cinsel övünme hareketiydi, Constance, Affad'ı bu kadar olsun ele verecekti. Erkeğin saldırıları altında kendini titrerken buldu, sonunda hiç kendini tutmadan bir gönül ilişkisinin içine dalabildiği kadar dalma şansı karşısında titriyordu – kendini her türlü coşkudan yoksun, kupkuru kurumuş hisseden o. Birden Livia düşüncesi çaktı kafasında, onun ölü yüzünü gördü, bu anının acısı ile şu anki mutluluk arasında ağlamaya başladı, bunun üzerine Affad her şeyi bıraktı. Özür diliyordu, o böylesine yorgunken düşüncesizlik etmişti. Daha sonra şaşırtıcı bir şey ekledi: "Aynı zamanda Livia'nın ölümünün korkunç sarsıntısı da varken."

Constance yatakta doğrulup oturdu, kimonosunu sırtına alıp, "Peki nasıl olur?.." dediğinde Affad ona bildiğini göstermek için kafasını hafifçe iki yana salladı ve "Smirgel'den öğrendim, tabii," dedi. "Uzun süredir bizim için çalışıyor." Bunun Constance'ı şaşırtmaması gerekiyordu, ama şaşırttı. "'Biz' dediğin de kim?" diye sordu Constance. Affad, "Kızılhaçtan söz etmiyorum, budala," dedi. "Mısır ordusu denen şeyden söz ettim. Bağımsız bir gizli örgüt. İngilizler kendi eski moda yöntemlerinden, Quatrefages gibi –görüş gücü çok sınırlı– adamlarından hoşnutlar. Biz bağımsız olarak

[1] (Fr.) Uykuilacı. (Çev.)
[2] (Fr.) Emme izi. (Çev.)

çalışıyoruz, ama kuşkusuz önemli bir şey olduğunda onlarla ortak çalışıyoruz. Ama onlar bize asla inanmıyorlar – Smirgel'e inanmıyorlar örneğin."

"Ben de olsam inanmazın," dedi Constance. "Tam bir Nazi yanlısı, bu kadarını bana itiraf etti, bana esaslı bir nutuk çekti. Ben de olsam ona asla güvenmezdim. Gerçekten, birazcık olsun güvenmem."

"Belki de çift taraflı çalışıyor," diyerek hakkını teslim etti sevgilisi. "Ama bizim onunla uzun bir hikâyemiz var. Sabırsızlanan Hitler'in ve Ribbentrop'un elinden onun başını nasıl ve kaç kez kurtardığımızı anlatmalıyım sana. Cana can, yani."

Yataktan kalktılar, kahvaltı ederlerken Affad yumuşak sesiyle ve gülümseyerek başka şeyler daha anlattı. "Sen Smirgel'i bir başka ışıkta görüyorsun, ama aslında o sefil herif oldukça kurnaz, oldukça zekidir; Ribbentrop'a, daha önceki gibi sözünü dinletmesi için ona gerek var. Ama Templier söylentisinin ve bu söylenti çevresindeki gizemi çözme konusunda Hitler'in gösterdiği sabırsızlığı hesaba katmamıştı. Yalnızca bu da değil, söylentiye göre onların bir yerlere gömdükleri ve Galen gibi çatlakların bulmaya çalıştıkları o hazine de vardı. Hitler'e göre onlar din kurallarına aykırı hareket eden sapkın bir mezhebin üyeleri, onların yerine o –yeni bir deyimi uydurmam gerekirse– kara şövalyelik tarikatını kurmak istiyor. Delilik bu yahu, buz gibi delilik! Ama düşünecek daha iyi bir şeyi olmadığı zaman Ribbentrop'u ya da onun vekilini dürtüklüyor, bu da hemen gerektiği gibi Smirgel'e iletiliyordu. Son zamanlarda Smirgel'in yerine başkasının verileceği söylentileri dolaşıyordu, ama biz alacağımıza sayılmak üzere bir şey vererek onun kafasını kurtardık, yani. Hassad'ın kırmızı bir şapka kutusuyla taşıyıp durduğu kurumuş Haçlı kafasını gördün mü hiç? Gördün ha? Quatrefages'in itiraflarına dayanarak Smirgel'in bunu ortaya çıkarmasına izin verdik. Herkes çok sevindi. Sonunda işte somut bir şey! Üstüne üstlük ona bir de soyağacı uydurduk. Haçlıların İskenderiye'deki Pompeii sütununun tepesindeki top güllesinin içinde saklı olduğuna inandıkları, geleceği haber veren Pompeii'nin kafasıydı. Ara sıra bu şeyin kehanette bulunduğu ileri sürülüyordu, ama insan uyurken; insanın onu yatağının yanına koyması gerekiyordu. Onun şimdi nerede olduğunu biliyor musun? Hitler'in yatağının yanında. Yarı inanıyor, yarı inanmıyor, onunla eğleniyor, onu merak ediyor, herkese gösteriyor. Kurumuş bir kafanın neler bildiğini kim söyleyebilir?"

Öyle ya kim? Ne yazık ki o canavarın düşüncelerini etkilemek için o kafanın ağzına hazır konuşmalar yerleştirmenin olanağı yoktu; ama şimdilik Smirgel olağan işleriyle baş başa bırakılıyordu, o da yeni komutanlıkta sürmekte olan birliklerin güçlendirilmesi ve bir yere yığılması işiyle –kimbilir neyin habercisi bir işle– ilgileniyordu.

"En erken, ilk fırsatta nerede buluşabiliriz? Bugün ne yapacaksın?"

Constance dairesini görmeye gidecekti, gerekiyorsa biraz derleyip toplayacak, büroya uğrayacak, sonra belki de aramakta geç kaldığı Sutcliffe'i bulup ona döndüğünü haber vermeye çalışacaktı. Aubrey'in gelmek üzere olduğunu duymuş muydu?

Elbette. İnledi ve "Bizim gibi vekâleten yaşayanlar için hayat güç," dedi.

Constance, "Rob Sutcliffe'in artık kımıldaması gerek, onun için o kadar kaygılanmayı bırakmalı," dedi –fazla düşünmeden söylenmiş bir görüştü. "Öylesine abartılı bir düşkünlük gösteriyor ki bize –yani Schwarz'la bana– yakında kuşkulu görünmeye başlayacak."

"Ona söyleyin."

"Söyleyeceğim."

Ama bu sofu duygulara karşın bir kez daha birbirlerinin kollarında uyuyakaldılar, ara sıra Constance uyanıyor, kendini yeni hayat gibi bir şeyin –hayatında yeni bir tutumun– habercisi olan bir sersemlik ve dalgınlık içinde buluyordu. Öylesine tuhaftı ki! Her şey geriye dönüşsüz bir biçimde değişmişti.

Evet, bütün bunlardan sonra birden, şaşırtıcı bir biçimde kendisini, bütün kadınlığını –yani hep hayali olan bir şeyi, hiçbir akım yaymayan bir simgeyi– omuzlamıştı. Bu anlamda bir kadın olmak için anne olmak gerekmiyordu, ya da birinin karısı, bir rahibe, bir orospu – yaşamanın bütün bu belgesel biçimleri temel durumun yanında ikincil önemdeydi. Constance'ın kafasındaki doktor birinci sınıf bir bulgu yapmıştı! Kadının rolünü biraz anlayabilmek – evet, onun kendi sanaatıyla uyuşuyordu, mesleğinin ustalığında gizli olarak vardı. Kadın kozmik anlamda yenileme ve onarma ilkesiydi, her şeyi olduran oydu, her şeyin olmasını, yetişmesini sağlayan, Bayan Jones'un koşumlarının altına gizlenmiş olsa da bütün doğurganlığın ana ögesiydi. (Bir keresinde o, Constance'a kaba davranmıştı – sevinci kabına sığamamış taşmış, sahiplenici bir şehvete dönüşmüştü, verdiği acı dayanılması güç derecede fazlaydı;

ama bir kurban odun ateşine nasıl boyun eğerse Constance da öyle boyun eğmişti.) Sanki bir baltayla ortadan ikiye yarılmıştı. "Dön gene," diye bağırdı, Constance onun dediğini yapıp döndü, onun kollarında ölmeye hazırdı, – ama bu şiirsel söz sanatı bu kez yerindeydi, çünkü Elizabeth dönemi anlamında 'ölınüş'tü, duyduğu hazdan dolayı attığı kendi edepsiz çığlığı sessizlikte çınladı, bu pek çok anlama geliyordu, özellikle de şu: "Demek sevebiliyorum!" Oysa o güne kadar kendini, sevme yeteneği olmayan biri olarak düşünmemişti bir kez olsun. Ancak hayvan denen şeyin ne olduğunu daha önce bilmiyordu. Affad'ın yüzü öylesine gergin, öylesine kapanık görünüyordu: onda erkeğin güçsüzlüğünü, duygularının kaygı verici güvenilmezliğini, destek ihtiyacını gördü; o destek olmadan hiçbir ilerleme kaydedemezdi, hiçbir yaratım olanağı yoktu. Bunu anlamak birden kendi gücünü kavramasını sağladı, sanki şimdiye kadar kullanılmamaktan sölpükleşmiş bütün kaslarını artık kullanabilirdi. Affad'ın hep sözünü ettiği, Constance'ın bilimsel kafasını rahatsız eden o sola sapan tantra yolunu görür gibi oluyordu. Affad ona aşkından çok daha fazlasını vermişti, onun yeteneklerine, tıp becerisine olgunluk armağan etti. "Ah, çok teşekkür ederim, sağ ol!" Ama o belli belirsiz bir umutsuzluk hareketi yaptı, inildedi ve "Sana bütün bu saçma sapan şeyleri neden söylüyorum bilmiyorum – sonunda seni kendime âşık edeceğim, bütün öteki erkekleri tatsız bulacaksın, ben seni bırakıp gittikten on yıl sonrasına kadar –bırakıp gitmek zorundayım. Allah kahretsin!" Ama istenen sonuç alınmıştı; Constance artık ruhunun gizini ele geçirmişti, cömert öpüşleri, gülümseyen gözleri bundan sonra her ikisi için de kaygılanacak bir şeyin bulunmadığını söylüyordu. Cin şişeden çıkmıştı.

Bir yerden bir zil sesi geldi ve Constance kalkıp oturdu. Aman Tanrım! Akşamüstü olmuştu! Demek bütün gün uyumuş, Affad da gene yanına uzanmıştı. Acaba onu uyandırmadan nasıl içeriye girebilmişti?

Affad esriklik benzeri uykusundan uyandı, gözlerini ovuşturdu, "Makineye bir rulo kâğıt koymak gerekecek. Smirgel çok gevezeleşti, çenesi hiç durmuyor. Suskunluğa mahkûm casusların çektiği acıyı düşünüyor insan, çünkü bir sırrı saklamak gerçekten de büyük çaba gerektiriyor, bir geçit töreninde çişini tutmak gibi. Hiç kimseyle konuşamıyor. Benden başka. Çenesi düşük bir kadına döndü. Onu susturmaya çalışıyorum, ama boşuna!"

"Bunlardan hiçbir şey anlamıyorum," dedi Constance, ayağa kalkıp banyoda sırtına geçirecek bir sabahlık ararken Affad onu ça-

ğırdı, gelip ne olduğunu kendisinin görmesini söyledi. Parmaklarının ucuna basarak koridordan geçip tuvalet gibi bir yere geldiler, – ama çelik kapısı, kapısının üzerinde oranın yüksek gerilimli elektrik tellerinin bulunduğu tehlikeli bir nokta olduğunu gösterir levhasıyla geçit vermeyen bir odaya benziyordu. Levhada 'Girilmez' yazıyordu ve 'Dokunmayın.'

"Bu bir kamuflaj," dedi Affad ve küçük bir anahtarla kapıyı açtı, içerisi rahat bir çalışma odası gibiydi, bir teledaktilo vardı, makineden haber metinleri ya da borsa raporları gibi birşeyler geçiyordu. Affad hafifçe gülerek, "Smirgel bu," dedi. "İlk çıkarına girişiminden bu yana çok kaygılı ve heyecanlı. Bilgiye boğulmuş durumdayım." Yerlere saçılmış sarı ve çizgili kâğıt yığınlarını gösterdi, yüzünü buruşturarak, "Neredeyse uyumaya korkuyorum, ben uyurken bu kahrolası makinenin şeritleriyle kendimi boğulmuş bulurum diye. Her neyse, aldığı parayı hak ediyor, çalışıyor, Smirgel yani. Baksana!" dedi. Makine bir kararda tıkırdıyor, kâğıt uzayıp duruyordu. Affad bir mandalı açtı, yeni kâğıt rulolarını yerleştirdi, sonra onları dönen yerdeki çene ağızlarına itti, sürekli dönmelerini güvenceye almak için iyice tutturdu. "O bu işi nerede yapıyor?" diye sordu Constance, bu işin içerdiği tehlike ögesinden etkilenmişti. Affad, "Montfavet-les-Roses'da yarım düzine kadar çılgın adamdan boncuk perdeyle ve entipüften bir kapıyla ayrılmış güya tehlikeli bir koğuşta. Korkudan ödü kopuyor. Ama en güvenilir yer orası. Bize orayı Doktor Jourdain önerdi, ona çok şey borçluyuz. Ha sırası gelmişken, ne tip bir adam o?"

"Doktor mu? Birazcık özentili, son derece kültürlü, çok da İngiliz. İngiliz koleji bleyzırı giyiyor, Edirburgh'ta eğitim görmüş. Çalışma masasının üzerinde bir ölü maskı var. Bana kalırsa gizliden gizliye Nancy Quiminal'a âşık, ama Nancy'ye bundan hiç söz etmiyorum, ne de doktor bana bir şey söyledi. Ama hepsi bu işte!"

Affad bir iskemleye oturdu, uzun kâğır şerit parmaklarının arasından geçerken ajanlarının etkinlik raporunu ağır ağır okuyordu. "Toplama kampına gönderilen Yahudilerin sonu gelmez listesi – şu anda sayıları neredeyse kırk bine ulaştı, inanılır gibi değil," dedi üzüntüyle. "Smirgel bunu her zaman amansızca onaylar görünüyor, – senin söylediğinden anladığıma göre başka türlü hissetmesi olanaksız."

"Mide bulandırıcı."

"Evet. İki kere öyle, çünkü bu korkunç budalalığı dinlemekten hiç kurtulamayacağız; Yahudiler bizim korku ve pişmanlığımı-

zın suyunu son damlasına kadar çıkarırlar, sineğin yağını çıkarmakta üstlerine yoktur. Onların karşısında en azından bir yüzyıl başımız öne eğik duracağız."

"Onları pek severmiş gibi konuşmuyorsun."

"Ben İskenderiyeliyim, onlarla birlikte yaşıyorum, sorunlarının çözümsüz olduğunu biliyorum – öylesine zeki ve dayanıksızlar, öylesine kendini beğenmiş ve korkaklar, bizi öylesine hor görüyorlar. Ne de olsa, Constance, getto Yahudi olmayanların icat ettiği bir şey değil – o tekçi saplantılarıyla, kendini beğenmişlikleriyle, o engin tekbencilikleriyle onlar kendi kendilerini gettoya kapattılar. Irk ayrımı konusunda ne biliyorsam onlardan öğrendim – bir zamanlar Kahire'de bağnaz bir Yahudiyle evlenmek istemek cüretinde bulundum. Oldukça dürüst ve onurlu bir evlilik öneriyordum. Ama kopan kıyameti görmeliydin! Büyük Rabbi'ye kadar işe burnunu sokmayan kimse kalmadı, bu arada kızın ana-babası, kızı aklından zoru olduğu numarası yaparak bir akıl hastanesine kapattılar. Ama onu oradan kaçırmam ve onları istemedikleri şeyi yapmaya zorlamam gerekiyordu, bunu da yaptım. Ama bu olay ırk ve din konularında gözümü açtı – tektanrılılık, tekparça toplum örgütlenmesi, Batı Uygarlığı denen bu kendinden menkul paranoyanın yol açtığı her türlü tekçilikle ilgili olarak... Almanlar her zamanki kabalıklarıyla geleneksel şemaya uygun davranıyorlar. Yürek parçalayıcı, aptalca, barbarca bir şey bu. Ama Yahudilerin kendisi bile kendilerine yardımcı olmuyor! Her neyse, umalım ki onların hiç değilse yarısını olsun kurtaramayacak kadar geç kalmadık. Çingeneleri, serserileri, mahpusları, her inançtan 'tutsak'ları saymıyorum. Biliyorsun yalnızca Yahudiler söz konusu değil, ama çoğunlukta oldukları için en çok gürültüyü onlar çıkarıyor."

Kâğıt düzenli aralıkla koparılabilecek gibi delikliydi, böylece insan daha kolay okunabilecek biçimde sayfa sayfa yırtıp, sayfaları bir defter haline getirebilirdi. Constance onun bu işi yapmasına, bir bilgi dosyası haline getirmesine yardımcı oldu. Kenti çok sınırlı bir alanda çalışan bir Kızılhaç görevlisinin at gözlükleriyle değil de bu açıdan, en gizli köşelerine kadar, yani, görmek çok tuhaftı. Buradan bakınca birliklerin hareketlerini, tek tek sabotaj eylemlerine karşı girişilen misillemeleri, Gard köprüsünün altında sürüp giden yığınağı görebiliyordu. Bu işi yürütmek için binlerce Çek ve Polonyalıyı toplayıp getirmişlerdi, çünkü onların bilgi sızdırmasının

daha az olasılıklı olduğu düşünülüyordu – zaten şimdiden önemli ölçüde dil sorunu yaratmışlardı, çevredeki Nîmes ve Avignon kentlerinde *toplum düzeniyle ilgili olanları söylemeye* gerek bile yoktu. Sokağa çıkma yasağından önce alacakaranlık saatlerde onların sarhoşluğu sokakları tehlikeli duruma getiriyordu. Bereket versin tam *silâhlı değildiler, grup şefleri tabanca ve kazma sapı* taşıyorlardı. Gece olunca kentte kamyonlar dolaşıyor, yığılıp kalmış olanları toplayarak, çeşitli virgülsü durumlarda kamyona yüklüyordu: sonra *kent yeniden soluk alıyordu*. Ama Smirgel'in raporunda iki Vıcy polisinin ölümüne, on yaşında bir kızın ırzına geçilmesine yol açan iki önemli arbededen söz ediliyordu. Çevredeki tepelerde sözümona 'terörist'lere *karşı cezalandırma eylemleri vardı*, – ama aslında bunlar terörist değil çalışmaktan kaçan, Almanların kararnamesi uyarınca bir yere gönderilmek istemeyen gençlerdi. Bunlar bütün kenti ateşe *vermek için bir neden oluşturmuyordu, beri yandan* daha başka bozgunculuklara karşı caydırıcı bir önlem olarak birkaç kişinin asılması gerektiğinden söz ediliyordu. Ama sonunda rüzgârın 'yönü değişmişti, buna kuşku *yoktu: müttefik devletlerin* savaş makineleri Almanya'yı yavaş yavaş, ama değiştirilemez bir biçimde çenelerinin arasına alıyordu. Silâhlar bir kez susunca doğacak olan yeni dünyayı ne yapacaklardı? *Bilmiyorlardı, çünkü eski* dünya barışın o kaçınılmaz sessizliğine nasılsa gömülecekti. Barışın düşüncesi bile onu tedirginlik ateşiyle yakıyordu, sanki bu savaş uykusuzluğundan, insanların canavarlığı karşısında hiç *dinmeyen* yürek acısından kurtulamayacakmış gibi.

Ayrılmak ıstırap vericiydi, ama görevleri onları bunu yapmaya çağırıyordu. Daha sonra akşam yemeği için Constance'ın dairesinde buluşmayı kararlaştırdılar.

Böylece o gece gene yatak, el üzerinde tutulan bir katafalk gibi havada yüzerek denize açıldı. *Gerçeklikle* düş üst üste bindi, zaman ile mekân birbirine karıştı. Uyku bastırdığında herhalde ölüm derinliğindeydi.

Ama tam da öyle değildi, çünkü artık uyandıklarında gözlerini hep yeni bir dünyaya açıyorlardı, hem benzersiz bir gizliliği hem Prometeus'su sadeliği olan bir hayat – çünkü acı, tutkularının güven tazeleyiciliği ve hazzıyla birleşiyordu. Gene de bu ağdalı senli benliliğe, özel ruhların bu kurlaşmasına karşın Constance ona daha yakın olma, onu kadınlara özgü bir biçimde yutma açlığı duyuyordu. Neredeyse öfkeyle haykırdı: "*Aah, başka bir adın yok mu*, Affad, bir ilk adın yok mu? Senin üzerinde hak sahibi olabil-

mek için sana takma bir ad mı bulmam gerekiyor?" Onu şaşırtan bir şey oldu; Affad, "Evet var," diye yanıtladı, "ama annemi öldükten sonra kimsenin kullanmasını istemedim. Annem o adı öylesine değişik bir biçimde söylerdi ki!"

"O adı öğrenebilir miyim? Ben de kullanabilir miyim?"

"Sebastian."

"Nasıl söylüyordu adını?"

Affad uzunca bir süre kararsızlık geçirdi, ona tuhaf tuhaf bakıyordu. Sonra ekledi: "Sebastiyenn, son heceyi vurgulayarak. İşte böyle. Ruhumu şeytana sattım!"

"Hiç de satmadın, sevgilim. Hiç de satmadın, Sebastiyenn miydi?"

Affad hiçbir şey söylemedi, sanki sevgilisinin esrik yüzünü görmek korkusuyla gözlerini kapalı tutarak uyanık uykululuğun kımıltısızlığı içinde yatıyordu. Kendi kendisiyle içten içe tartışıyordu, sevinç ve çaresiz bitkinlik gözyaşları dökmemek için direniyordu. Constance fısıltıyla adını yineledi ve "Böyle miydi?" diye sordu.

Affad başını iki yana salladı, "Hayır. Olmayacak. Dünyadaki herkes gibi bana Affad de. Öteki adı kendine sakla."

Affad'ın bu sırrı verişi ve bu ad onları birbirlerine daha çok yaklaştırdı. Ama gündelik hayatın gereklerini savsaklamamak kaygısıyla Constance bir süre sonra kendine, "Aman Tanrım! Çok acıktım. Galiba açlıktan öleceğim," demek iznini verdi. Affad hemen uykusundan silkinip, "Sana hak ettiğin kahvaltıyı hazırlayacağım. Her şey nerede bana söyle, sonra her şeyi bana bırak," dedi. Constance'ın bunu yapacak gücü bile yoktu, fısıltılarla ona yön gösterdi, gene yarı uyur gibiydi.

"Domuz pastırması, sosis, yumurta. Ah kesinlikle Tanrının varlığına inanıyorum," diye fısıldadı Constance, bu söz üzerine Affad kendinin olmayan bir kimonoyu sırtına geçirmeye çalışırken ekledi: "Tanrı bizim mutlu evimizi kutsasın."

İnsana birinin hizmet etmesi harika bir şeydi!

"Harika bir köle olacaksın," dedi Constance, bir aşk boğuşmasından sonra bir kedi nasıl tüylerini yalarsa o da zihinsel olarak hâlâ kendini, ruhunu sıvazlıyordu. Affad tam bir teslimiyet durumundaydı, korkunç bir sarsıntının etkisinde gibiydi. Affad'ı bunca edilgin, bunca kul köle durumda görmek Constance'ı çılgınca alevlendirdi. Daha sonra kan ter içinde ve tükenik bir halde, "Hiç bırakmıyorsun, lânet olası; hep *varsın*," dedi.

Affad kolunu ona doladı, sanki bu hayal kırıklığı için onu avutmak ister gibiydi. "Bırakacak bir şey yok," dedi. "Ben hep *var* hissediyorum kendimi, senin tam merkezinde. Seni diri diri yemeye çalışıyorum, bir boayılanı gibi seni yutmaya. Ama kolay değil: seni sindirmek yüzyılları alır." Birbirlerinin ağızlarının içine solur durumda uzanıyorlardı, bu –yaşarkenki– geçici ölümün nekahet dönemindeki tatlılığa gömülmüşlerdi, öte yandan ateşlilik eksikliği yüzünden doğal yolundan sapmış sahici içtepileri kalıntısı, hâlâ doyurulmamış arzular kurt sürüsü halinde içlerinde kol geziyordu. Affad sanki dile getirmek için uzun uzun düşünmesi gerekmiş gibi, "Senin işinde," dedi, "sen, ben'in kölesinin, ama benimkinde ben *Vor – Ich* ile başlıyorum, yani ön-özne ile, sevgili Constance. Bir meşe palamutu gibi, kabuksuz bir erkeklik organı, aknilüfer goncası gibi o olağanüstü güzel küçük ön-özne..." Affad kendi bitkinliğine gülmeye başladı. Constance birkaç kez kalkmaya çabaladı, ama her seferinde uykudan gözünü açamayarak, iliklerine kadar uykuyla dolu bir durumda onun kollarına yığıldı yeniden. Sonunda inildeyerek yana döndü, bu bilinç yitimi zarını yırttı, esneyerek tuvaletin yolunu tuttu, ancak banyonun sıcak su musluğunu açmak için durdu. "Kımıldama, yat," dedi Constance, "bunu iyice hak ettin. Bırak da hak ettiğin banyoyu sana ben hazırlayayım!"

Daha sonra gene ayrıldılar, ama bu kez üzülerek, istemeyerek; Affad, Constance'ın gölün orada, uzun kordon boyunca, sanki derin düşüncelere dalmış gibi başı önde, bankerlerin kentine doğru yürüyüşünü seyretti. İnce, ama güçlü omuzların üzerine sağlamca oturmuş, pişmanlık taşımayan başıyla, bacaklarını aça aça yürüyen o kıvrak gövdeyi gözleriyle izliyordu, karaltı hafifçe başını kaldırıp yukarıya baktı, gençlere özgü bir acelecilik verdi bu ona. Affad'ı büsbütün unutmuş gibiydi – onu bir içki gibi gövdeye indirmiş, dikkatini hayata çevirmişti. Ama derinden sarsılmış durumdaydı, sonunda klinikteki odasına girdiği zaman yaptığı şey dağ gibi yığılmış dosyaların önüne hiçbir şeyi görmeksizin oturup kendi parmaklarına bakmaktı. Bir seminer sırasında o sevimli Schwarz'ın söylediği sözleri hatırladı: "*Aber*, Constance, insan doğanın doğal bir yaratığı değil –domalan mantarı gibi bir ur, bir kanser, bir hastalık; onu kabul edilebilir kılan tek şey ağırlaşmış tadı!" Bunları söylerken ciddiydi, ama kuşkusuz gülümsüyordu. İnsanoğlunun cinsellikte periyodiklikten vazgeçerek, iyi kullanamayacağı bir özgürlüğün içinde bulduğuna inandırdı kendini. Seçim özgürlüğünü, yani insanlık tarihinin sunduğu seçenek bolluğunu göğüsleyemediğine.

Öğleden sonra Constance kendini tutamayıp uyudu, insanı rahatsız eden tutarsızlıkta eski düşler gördü. Belleğin en uzak köşelerinden bir yerden, yatağın çevresindeki beyaz perdeye –bu bir hastane düşüydü– bir zamanlar sevdiği bir resim vurdu, Chirico'nun *Ayrılış* tablosu vurdu ve o tabloyla birlikte insanın görme sinirini, uyuşturucu bir ilaç gibi donduran buz soğukluğu, hastanelere özgü ağır hava, soğuk renkler, acısı yansıtılamayacak kadar yakıcı olan ayrılış anlarına uygun, Romalılara özgü renk tonları. İğne ucuyla delerek yapılmış parmakların, yaprakların ya da saçların içine dikenleri giren paslı tellerden zihnin ürettiği yapraklar, kuşların düzenleyip yuva ya da beşik yaptığı çalı çırpı demetleri, bu yuvalardan düşüncenin rahatsız geleceklerine doğru insanın kanat çırpışı. Erkek *****'ini sakin parmaklarının arasına aldı, ondaki gerginliğin örümcek ağlarının düğümünü, *****'ini sokarak ve usul *****lerle çözdü. Erkek neyin ***** olduğunu söyleyemezdi, çünkü evrensel kötülüklerin klasik kozasının içindeki şeyi canlandırmıştı, *****'siyle onun dudaklarını açıp kapıyor, beri yanda kadın da arkasında hissettiği zevk hazinesine uzanır, *****'ken inliyordu. Acıyı duymamak için dikkatini, perdeye vuran anıya yöneltti. (Tabloların insana acısını unutturması gerekir.) *****'si ve zorlu *****'leri şimdi canını fena halde yakıyordu, her bir acılı kasılma onun *****'nın ta ortasına kadar yükseliyordu, cinsellik denen şeyin çiçeği ve dalı. Gene de sevgililerin vedalarına, birbirlerine sırtlarını dönmelerine, ilk günahın damgasına, maddi dünyaya fırlatılışa, Satürn tarafından bir toz çılgınlığına demirlenme olarak düşünülen o cennetten kovuluş öyküsüne tutunmuştu. Ah Tanrım! Tabloda ayrılan kişiler arkadaştılar, sevgili değil, çünkü sevgililer ayrılamaz, etleri birbirine kaynamıştır. Böyle yara dokusu onlar için tehlike yaratır. "Bana ***** de; beni bu sözcüğün nasıl utandırdığını biliyorsun."

Yüzen bir deniz salyangozu kadar dayanıksız cinsel organları sinüsün en kuytu köşelerini iskandil etti, incinmiş kemiklerin unutulmuş bir inanç kadar acımasız, uyuşturucu acısı onlarda bellek yitimine yol açıyordu. Aşk zanaatı ayrılıktan doğardı. Ateşte kaynayan süt gibi ses çıkarıyordu soluk, kamçı kalkıp iniyordu, ama tabloda senin *****'nın tanı anlamıyla *****, hiçbir şey duymuyorsun, hayali kişiler darbeleri duyacak biçimde tasarlanmamıştı. Sebastian, Sebastian, Constance, Constance. İnsanın ayak bastığı taşlar ayağının altından kayıyor. Tablo tamam. Kilisenin küçük

kulesindeki saat ikiyi vurdu, sevgililer hâlâ orada, yarıp girmek ve doldurmak için yaratılmış cinsel organları öylesine taze bir istekle dopdoluyken onca *****'yle ayrılmak istemiyorlar. Neden gitmeli? Neden kalmamalı? Az sonra sabah olacak, bütün seçenekler yenilenecek.

Ama sen *****'a bakarken o çift eriyor, asit koltuk altlarına, soluk göğüslere, boğaza ulaştı bile. "Ben *****'m," diye bağırıyor kendisi, acı ve mutlu bir sesle, öteki seven *****'nin seri ritmini tehlikeli noktaya kadar hızlandırıyor. Daha sonra bir davulun derisinin üzerine akan tohumlar gibi *****'nin içine damla damla akacak. Bu gece birinin umutları için ölümcül bir gece olacak. Kamçı kalkıyor ve iniyor, tablo değişiyor. Biz tarihin baskısı altında kenetlendik. Daha sonra tarihçiler gelecek, bizi ölçmekte kullanacakları, çağımızın mizaçlarının tipbilgisini ortaya koyacaklar.

O tablo silindi, onun yerini Clément'nın eski, isli, İsa'nın son yemekte kullandığı kupa kadar parlak, kirden pastan pek görünmeyen başyapıtı, Avignon'un tam ortasından yükselerek belirmişti; onda o tuhaf, birbirine karışmış ögeleri yeniden açıkça gördü –bir tür *Yeniden Kazanılmış Cennet* resmi yapılmış, *Son Yemek* tablosunun üzerine bindirilmişti, ince tül üzerine yapılmış bir baskı gibi. Ressamı ona *Cockayne* (Düşler Ülkesi) adını vermişti, Smirgel o resmin lekelerini temizlemek için bir ödenek almıştı. Uyuyanlar iskemlelerinde uyuyordu, mumlar erimiş, her yere akmıştı. Tuhaf, ama dışarıda bir çimenlikte, renkli, büyük bir çadırın altındaydılar. Otların arasında altın paralar, mendiller, giyecek eşyalar vardı. Taraflar on yedinci yüzyılda bulunuyorlardı, İsa, Spinoza'nın başına sahipti. Yahuda balık gözü gibi gözleriyle bakıyordu. Şaraba uyuşturucu katılmıştı belki ha? Hepsi de masanın başında uyuyup kalmışlar mıydı– Belki de gizlice Çingeneler gelmiş, onlar uyurken boğazlarını kesmişti?

Sıçrayarak uyandı ve masanın öteki tarafından kendisine gülümseyen Schwarz'ı gördü.

Schwarz onu seyrederken gülümsüyordu, ama her zamanki gibi gülümsemesinde bir dip akıntı benzeri bir ciddilik vardı, beri yandan kırış kırış, yaşlı ve çirkin yüzünde şiddetli bir tatlılık. İçini çekti ve "Seninle sevişmeyeli uzun zaman oldu. Bu sabah böyle düşündüm, çünkü Lily'nin doğum günü," dedi. Lily onun karısıydı. Tıp Fakültesinde öğrenciliklerinden beri birlikteydiler. Daha sonra ayrıldılar, Naziler gelince karısını bırakıp Viyana'dan kaçtı. Karısı-

nın Buchenwald'a gönderildiği haberi sonunda kulağına çalınınca kendi korkaklığının, duyarsızlığının bilincine varması onda korkunç bir çöküntüye yol açtı, Constance işte bu sırada onu avuttu ve yönlendirdi. Constance onun güya öğrencisiydi, o ise Constance'ın hakemi, böylece durum son derecede tuhaftı; böylece ilişkilerini resmen tıpsal bir ilişkiye dönüştürmek ve ruhsal bir 'aktarım'ın çağrıştırdığı onca can sıkıntısının hükmü altına sokmaktansa mesleğin dışında, özel yaşam sınırları içinde tutmak için Schwarz kendini toparlayıp yeniden görevinin başına süklüm püklüm dönünceye kadar Constance onun kendisiyle beş-altı kez yatmasına izin vermişti. "Çok uzun zaman oldu; evet, öyle uzun ki şimdi geriye dönüp düşündüğümde olanlar bana hiç olmamış gibi görünüyor. Hepsi silinip gitmiş. Ama sen hâlâ buradasın, sevgili dostum; biz hâlâ arkadaşız. Bilgelik konusunda bana nasıl da bir ders verdin – tamlık açısından sen benden ileridesin. *Ach*! Söylemeyi beceremiyorum. Almanca düşünüyorum," Kendini suçlarmış gibi dilini şaklattı. Gerçekten de İngilizceyi ve Fransızcayı Viyanalı vurgusuyla konuşuyordu.

Constance şöyle dedi: "Bir kararsızlık dönemindeydin –ağırlık merkezini kaybetmiştin. İyi ki ben yanındaydım. Ama sen de olsan benim için aynı şeyi yapardın, öyle değil mi? Aslında bana bir onay belgesi vermen gerekebilir! Şimdiki davranışım..."

"Âşık olduğuna pişman değilsindir herhalde?"

"Hayır! Elbette değilim, kim olabilir? Ama bu benim Mısırlı sevgilim, bir çiftin çiftleşme biçimiyle ilgili yerleşik düşüncelere uymayan bir strateji kullanıyor."

"Cinsel sapınçlardan, çeşitlemelerden mi söz ediyorsun?"

"Hayır! Hayır!" dedi şiddetle karşı çıkarak. "Katiyyen. O tür doğulu hazlarla hiç ilgisi yok. Benim için, bizim için, tam anlamıyla yepyeni bir ters etki tekniği, harika sonuçlar veriyor. O bunun şeylerin doğasında var olduğuna inanır görünüyor. Bir ara birbirimizi kusursuz bir biçimde tamamladığımızı düşündüm, hepsi bu, dedim. Ama bunun ötesine geçen bir şey, ruhbilimciler olarak bizim ilgimizi hak ediyor." İskemlesinde geriye yaslanıp uzun bir süre sessizce düşündü. Daha sonra iskemleden bir gayret kalktı, muayene odasının ta öteki başındaki duvarda asılı karatahtanın yanına gitti. Yaşlı Schwarz kıkır kıkır güldü. "Biliyorum," dedi Constance, "Biliyorum. Söyleyeceklerim sana tumturaklı laflar gibi gelecek; ama bu sözde bilinirci adamın bizlerle ilgili olarak çok değişik

inançları var; ilk insan birimi ortadan ikiye bölündü ve bir çift, erkek ve dişi parçalar ortaya çıktı, bu duygusal ayrım biyolojik ayrıma hiç uymadı. Erkeğin cinsel organı aslında kadının malı, kadının memeleriyse erkeğe ait. Duur! Sana çılgınca geliyor, ama Affad anlatsın da gör, basbayağı tutarlı, hiç de şaka değil. Erkek ile kadın arasındaki alışveriş, meni ve süt çevresinde gelişiyor – sevişirken bunları değiştokuş ediyorlar. Kadının memeleri ilkin ötekine hayat verdi ve ona silinmez bir yaratıcılık aşkının damgasını vurdu – Tiresias! Memeler kehanet, geleceği görme gücüdür! Kadının sütü erkeğe kentler kurdurdu, kadını ululamak için imparatorluklar düşletti!"

Schwarz haykırdı: "Dur, Connie, dur. Bunun birazını banda kaydedelim; daha sonra kullanmak isteyeceksin. Kafanda bu kadar tazeyken ziyan etme." Hemen ses kayıt aletinin şarjörünü değiştirdi, karatahtanın orada asılı duran mikrofonun düğmesine bastı. Constance basitçe bir kadın ile bir erkek resmi çizmişti, yüz yüze dönük. Gözler, göğüsler ve cinsel organlar hizasından, üç kere yinelenen kısa çizgilerle onları birleştirdi. "Bak şimdi," dedi düşünceli düşünceli, "cinsel birleşme sırasındaki duygusal boşalımı şöyle öngörüyoruz – ağız ağıza, göğüs göğüse, cinsel organ cinsel organa saldırıyor. Ama onun duygusal bağ kuramına göre erkeğin organı aslında kadının el çantasıdır, yanı başında asılı durur, beri yandan memeler besin umudunun kaynağı olarak erkeğe aittir. Ruhları arasında meni ile süt alışverişi vardır. Ayrıca kuşkusuz somut anlamda erkeğin ürününün niteliği kadının o para kesesine davranış biçimine, gösterdiği özene bağlıdır. Yatırımdan çok değiştokuş! Takas!"

"Ama gerçekten yatakta *sevıştiğiniz* zaman peki?" dedi yaşlı adam biraz şaşırarak. İkisi de kahkahalarla gülmeye başladı. Constance şöyle dedi: "Onun yaptığı tek şey kendini bırakmak, bana ait olan şeyi benim almama izin vermek. Onun düşüncesine göre kadın bozuk paralarını sürekli saymalı, o deri keseyi istediği gibi kullanıp ondan insan soyunu zenginleştirecek türde bir ürün almayı başarmalı –şu anda olduğu gibi– yoksullaştırıcı bir ürün değil. Gerçekten de dikleşmenin bütün sorumluluğu kadında, ne zaman isterse bunu sağlayabilir, erkek yorgun olsa bile. Bu anlamda erkek oldukça güçsüzdür. Zavallı Affad, onun o olağanüstü usul usul sevişme biçimiyle bilimsel olarak ilgilendiğimi düşünmek bile onu dehşet içinde bırakırdı. Çok başka bir şey, böylesine bir ters tepki

ilişkisine içtenlikle inanarak sevişmek eşanlı boşalımla sonuçlanıyor – hemen hemen her seferinde. Karşılıklı alışverişin içinde var bu. Ne saçma geliyor, öyle değil mi?"

"Evet."

Constance'ın kendisi bu tuhaf sözlerin öylesine etkisinde kalmış gibi görünüyordu ki Schwarz ona hafifçe takılma isteğine karşı koyamadı: "Neler duyuyorum?" dedi, Yahudilere özgü güçlü, genizsel bir sesle. "Her seferinde eşanlı boşalım, erkekte neredeyse sürekli dikleşme. Her gün bayram gibi bir şey! *Aber*, Connie, doğru olamayacak kadar iyi bu." Doğruyu söylemek gerekirse Constance kendini konuya kaptırdığı için biraz utanmış görünüyordu. Yüzü kızardı. "Biliyor musun," dedi yaşlı adam, "insanın gerçekten kendisine uyan biriyle karşılaşması büyük bir şans olabilir – şimdiye kadar böyle şeyler duyulmuştur, ayrıca senin sözünü ettiğin görünürdeki bütün o mucizelerle birlikte. Ama insanların büyük çoğunluğu için bu birleşme, bu uyum, bu anlaşma olmuyor. Ya birbirlerinin mutsuzca ırzına geçiyorlar, ya birbirlerini sömürüyor ya da zamanından önce iktidarsızlaşıp kılsız kalarak siyasete giriyorlar. Bu sizinki, senin aşkın, onun aşkı benzersiz olmalı."

Beriki kederle başını salladı; tek bir örneğe dayanarak evrensel bir ilke oluşturulamaz. Her durumda geçerli olması, kural niteliği göstermesi, tek örnekle sınırlı kalmaması gerek bunun. Schwarz yaptığı hafif şakayla onu kırdığını düşünerek yanına geldi, omzunu okşadı. "Senin kaygını paylaşıyorum, canım, kim paylaşmaz? Bütün gün suç, şiddet ve duyarsızlıkla uğraşıyoruz – nasıl bir çözüm olursa olsun onu duymak harika bir şey! *Hele hepimiz şiddeti yok* edecek bir şeye, senin yumuşak başlı sevişme dediğin şeye açlık duyduğumuza göre."

"Evet. Öteki kişiye saygıdan, cinsel ilişkinin ruhsal bir ilişki olduğunu, et ile kemiğin eylemi yerine getirdiğini, ama bunu ruhun yönettiğini bilmekten gelen yumuşaklık. Ama ters etki..." Gene güldü, tebeşiri elinden attı. Telefon çaldı, yaşlı adam yanıt verdi, bir doktor arkadaşıyla uzun bir konuşma yaptı. Constance onu dalgın dalgın dinledi, kedi aşk deneyimiyle ilgili ruhsal değerlendirmeler konusunda hâlâ kafasının içinde dolanan düşünceleri düşünüyordu. Affad'la gene birlikte olmak için ölüyordu – bu duyguyu kınamak için kaşlarını çattı, dudağını ısırdı. Ama istek diretiyordu, geceleyin onun yanında uzun saatler uzanıp yatışını, kendisine söylendiği gibi erkeğin gücünü ayağa kaldırışını, onun saygısızca *söy-*

lediği gibi 'bozuk paraları say'ışını, kendi istediği zaman yerle bir edeceği kamışını dikleştirişini hatırladı... Schwarz konuşmayı sürdürüyordu, ama bu arada ayrı baskı makale yığınının arasından birini çekerek masanın öteki tarafından ona doğru uzattı.

Cenevre tıp dergisi için yazılmış, cinsel birleşme sırasında kadına yönelik –ya eşcinsellerin birbirlerine ya da saldırgan erkeğin kadına yönelttiği– şiddeti konu alan bir makaleydi. Amerikalılar bu yumruk sokma biçimindeki cinselliğe –yumruğu dişilik organının içine sokmaya– bilek gücüyle düzmek, yumrukla düzmek adını vermişler, makaleyi yazan cerrah, rahim ağzı tahribatına uğramış pek çok kişinin varlığına işaret ediyordu. Erkeğin erkekliğini göstermesi, olabildiğince kaba olması yolundaki genel kanı yüzünden cinsel ilişki sırasında kadının fiziksel olarak zarar gördüğünü öne sürüyor. Constance makalenin sayfalarına hızla göz atarken Schwarz birtakım bilmecemsi işaretler yaparak, onun o sevişmede yumuşaklık, arzu uyuşumu, sevgilileri çifte boşalımla ödüllendiren güçlü aşk duygudaşlıkları ağını oluşturmada birlik dediği şeylerle ilgili konuşmasına burada karşılık bulacağını söylemeye çalışıyordu. Constance ciddi bir yüzle başını aşağı yukarı salladı. Evet, onun yanıtı buydu gerçekten de. Yumrukla düzmek!

Schwarz telefonu kapadı ve "Şiddet, meni akıtamama ya da yeterince akıtamama, erken akıtma gibi şeylerle eşitleniyor! Ama aynı zamanda acı *da* heyecan verici, Connie."

"Bir kilise okulu açtığımızı söylememişimdir sana umarım; bu oyunda acı da var, ama yetersizliğin yerine geçen bir acımasızlık olarak değil. Bu doğulu tavrında her şey kullanılıyor, alçakgönüllülük dışında –amaç bütün diyaloğun temeli olan çifte boşalım– genetik anlamda bile."

"Bence iş bunun bütün erkekler için geçerli olduğunun kanıtlanmasına kalıyor."

"Elbette," dedi Constance alçakgönüllülükle. "Tek bir deneyimin üzerine evrensel yasaları yıkmaya çalışmak benim budalalığım. Benim dediklerimi duysa Affad ne derdi, merak ediyorum."

"Soğuk, çözümleyici bir kafanın olması – romantik aşk için hayra alamet değildir, söz konusu olan buysa."

"Pek o değil," dedi, ama böyle genç kız gibi heyecanlandığı için kendini aptal gibi hissediyordu. Kayıt makinesinin düğmesini kapattı, cebine atmış olduğu kutuyu yavaşça çıkardı. Gene konu onu yakasını bırakmıyordu, Affad'la bütün gece yaptığı konuşmaların anısı kafasında tazeyken devam etme zorunluluğu duyuyordu, -çünkü sevdiği ...lamın kendisine söylemek zorunda kaldığı

şeyleri değerlendirecek, onların ne olduğunu anlayacak ondan daha uygun birini başka nerede bulurdu? Schwarz bunu sezebiliyordu, onu bu konuya devam etmeye yüreklendirecek kadar kendisi de merak içindeydi. Sessizce sigara içtiler. Constance derin düşüncelere dalınış halde yavaş yavaş bir aşağı bir yukarı yürüyordu.

"Demek âşıksın," dedi Schwarz ciddiyetle, ama aynı ciddiyetle Constance başını iki yana salladı ve "Hayır," dedi, "dünyanın bir bağlamı yok. Bir anlamda bunun çok ötesinde, gönüllü bir bağlanma söz konusu, çünkü biz bir şeyi paylaşıyoruz. Pek çok kişi ancak anlık isteklerinin ardına takılıyor, istek bittiği zaman da yollarını şaşırıyorlar. Bir deneyimi adım adım, çatısını birlikte çatarak paylaşmıyorlar. Biz şimdi daha işin başında, birbirimize pek çok evli çiftten daha yakınız. Yani bu senin deyiminle 'âşık olmak'tan daha kötü, çok daha da kesin. Doğu ya da Hint kaynaklı olabilir, kanımca, ama kendine özgü bilimsel bir mantığı var."

Ona Affad'ın oksijen kuramından söz etti, her şeyin temeli oydu, hem meninin hem de yumurtanın genetik besini oydu, o olmasa, Affad'a göre, hem meni hem de yumurta insan soyunun kendini sürdürme savaşına yardımcı olamayacak kadar 'kötü belgeli,' zayıf bir destek durumuna gelirdi; gerçek ruhu bu öge ya da nitelik oluşturuyordu, hem kadının hem erkeğin ürününün niteliği de içinde olmak üzere neredeyse her şey bu genetik 'belge'ye bağlıydı. "Meninin niteliği kötülediği zaman bütün bir kültür tehlikeye girebilir – şu an Hegelci Batıda olan bu! Bunun ilk işareti de kadından geliyor, ilk tehlike çanını kadın çalıyor; kadın biyolojik olarak erkekten daha savunmasız, ama gelecekten daha fazla sorumlu; kadınla erkek, geleceği sözcüğün gerçek anlamıyla kumaş gibi dokuyorlar, öpüşmeler ve okşamalarla. Eski Yunan'daki anlamıyla üzerine zamanın sarıldığı bobin – doğacak olan ve içinde, bir el bombası gibi, daha sonra kat kat açılıp kolları, bacakları, dişleri, beyni ve saçlarıyla normal büyüklüğüne ulaşacak bir iskeletin ögelerini taşıyan çocuktan hiç söz etmiyorum... Bu uçsuz bacaksız bağlamda insansal aşkı nereye yerleştirmemiz gerekiyor? Evet, haklısın, onu *gerçekten* seviyorum, ama senin düşündüğün gibi değil – ama *derinden* bir gereksinme duyduğum bu şemayı bana gösterdiği için. Sonunda ruhum kendine somut bir dayanak bulabildi! Onun dediği gibi, 'Yıldız işareti incir yaprağıyla evlenince her şey yoluna girer.' Gerisi o olağanüstü güzel, sevişme denen bellek yitimidir, o sırada tek yapmamız gereken şey ürünü kaldırıp eve taşımaktır. İnsanların 'aşk'ı tartıştıkları, birbirlerini suçlu buldukları, evliliklerin tökezleyip yıkıldığı dünya başka bir dünya gibi görü-

nüyor. Ama hepsi bu kadar değil, sevgili dostum, benim küçük, ev endüstrisi psikiyatrimle doğrudan ilişkisi var. Bayan Quint'i eskisinden da a iyi anlıyorum!"

İkisi de güldü; Bayan Quint hastalarının arasındaki tu af, yaşlı kadınlardan biriydi, hiç evlenmemişti, garip düşünceleri, Viktoria dönemine özgü utangaçlıkları onda tuhaf bir ruhsal durum yaratmıştı, Lew is Carroll'a layık, sözcük oyunları ve harf sekmeleriyle dolu, bir düş dünyası. "Bayan Quint'ten Affad'a söz ettim, dişilik organına kedisinin adını verdiğini, süt ekşidiği zaman cinsel organının miyavlayıp yakındığını, onunla da kalmayıp her yere peşinden geldiğini, kendini arkadaşlarının yatağına attığını anlattığım zaman nasıl hoşuna gitti görecektin. 'Doğa hastalıklar yoluyla insanlara temel bilgileri sağlar. Ama o kedisi konusunda haklı,' dedi. Belgeler yetersizse ya da eksikse kadın bunu hemen anlar – gerçekten de tehlike çanlarının çalmasına yol açar bu. Aşkın, çiftleşmenin niteliği düşer, erkeğin organının dikleşmeleri tehlikeye girer, kısırlık başlar. Bütün bunlara birbirinden bıkan çiftin bencil bakış açısından değil, insan soyunu ve zihinsel dengeyi tehdit eden evrensel bir felâket olarak bakılıyor. Bu tür sevişme saldırgan değil, son derecede mantıklı."

Schwarz biraz kederlenmeye başladı. "Evlilik danışmanlığına ya da genç çiftlere yardım hizmetlerine mi soyunuyoruz" diye sordu hafifçe alay ederek, sonra kederli kederli ekledi:" Dün yeğenim, yaşlı filozof Ginsberg intihar etti, Connie, bana evrenin sırrını açıklayacağına söz vermişti. Ama bana iletilecek hiçbir not bırakmamış – ya da belki bu hareketin kendisi bir nottu, aşkın da öyle olduğu düşünülür ya."

Constance gülümsedi. "Beni alaşağı etmekte haklısın – bu anlattıklarımla kafa şişirmiş olsam gerek. Ama daha önce hiç bu tür şeyler duymamış ya da böylesine benzersiz bir tutku yaşamamıştım – bu tutkunun altında kalmamanın olanağı yok. Ayrıca bu bir insandan değil, davranış tarzından kaynaklanıyor. Neden ona tutunmaya, onu usa yatkın biçime getirmeye çalışmayayım? Benim işime yaradığı gibi başkalarının da işine yarayabilir; Affad'ı tanımadan önce, mantıksal pozitivizmimin çorak topraklarında sızlandığım günlerdeki gibi olanlara."

"Gerçekten de! Gerçekten de!" dedi yaşlı adam, etkilenmişti. Ama kendi kendine şöyle diyordu: "Vedanta kokusu alıyorum bundan! Ah şu Doğulular çok cin, bizim yerimizde olsalar ne yaparlardı? Her türlü lânet olası hastalıkla bütün kültürümüz sorgulanıyor! Lânet olası Affad!"

Gerçekten de! Constance şöyle dedi: "Bütün saplantılı korkuları ve eğilimleriyle doktorlar, bir Yunan-Roma müzesinden çıkmış heykellerden farksız. Şık giysiler giymiş yamyamlar olduğumuzu anlamaya başlıyor insan."

"Bir yararı yok!" dedi kederli bir yüzle Schwarz.

"Yararı yok!" diye yankıladı beriki, aynı derecede kederle.

Bir hastabakıcı tepsiyle kahve ve kek getirdi, bir an dikkatleri bu karışık konulardan başka yöne çekilmiş oldu. "Vay!" dedi Constance şaşkınlıkla, kek ve kahveyi alarak, "Kurt gibi acıkmışım! Ne hoş sürpriz!" diye ekledi.

"Nedenini merak ediyorum," dedi beriki kuru bir sesle, kahvesini yudumlarken.

Böyle konuşacak, böylesine nazik konuları kendisiyle tartışacak birini bulmak Constance için harika bir şeydi. Şükranla onu alnından öptü, kendisini dinlediği için ona teşekkür etti. "Muavene ücreti istemem gerek senden," dedi Schwarz.

Bu Constance'a yeni deneyimi üzerinde ateşli araştırmasını sürdürme rahatlığı verdi. "Bir Doğuluya âşık olmak çok tuhaf, çünkü biz çok farklıyız. O gayet kusursuz sesler çıkaran, ama sesi uzatma pedalı olmayan bir piyanoya benziyor. Yani demek istediğim, onunla aynı tarihsel soyağacını, düşünsel suç ortaklığını paylaşmıyoruz. Benim ruhum, yüreğim çok daha yakın zamanların ürünü, on altıncı ya da on yedinci yüzyılın – duyunun, duyarlılığın, duygunun sorgulama ve dile getirme biçimi sayıldığı, romantik aşkın ilk kendine tutkunluk örneklerini, ilk Don Juan'larını türettiği bir dünyada. Onun geri fon perdesi boşlukta bir delik, uçsuz bucaksız bir şey, güncelliğe tam bir kayıtsızlık sergileyen bir Mısır. Ben olumsal olanın içinde yaşıyorum, o ise sonsuz olanda – şiirden ziyade düzyazıda. Kendi açısından daha üstün bir durum, biraz dengesi bozuk da olsa: mizahımla gizliden ona ateş edebilirim, kavrayışımın bir silâhıdır bu. Onun erkekliği karşısında pes etmemekte direnmenin bedelini öderim, o da benim dişiliğim karşısında. Sam'e karşı duyduğum aşkın bir uzlaşma olduğunu anladım, tam gönüllü bir bağlanma değil – karşılıklı duygular bizi canlı canlı yiyip yutmuştu. Şimdi aynı zamanda eski usul çiftin, şehvetin planladığı rastlantısal bir kompozisyon olduğunu da görebiliyorum; benim öngördüğüm yeni çifti bir araya getiren şey arzu, ama o çift de bir şarap ya da suluboya bir resim kadar kolayca bozulabilen bir şey, yani her ikisi de birer kompozisyon olan, estetik değer

kazanabilen, bir kuşun yuvası ya da gelecek için hazırlanan bir beşiğin geometrik güzelliği türünde bir güzelliğe sahip olabilen şarap ve suluboya kadar. Hayatımda ilk kez aşk için iyimserim, duyuyor musun? Aşk!"

"Ah Tanrım!" dedi Schwarz, Viyana'da yetişmiş olmanın yoğalttığı Yahudi kötümserliğinin ağırlığını taşıyan bir ses tonuyla. *Şöyle* düşünüyordu: *insan özgür doğar, bir karabasan kadar özgür.* Sonsuza kadar geleceğin ve geçmişin tutsağı olarak yaşıyoruz, ölmüşlerin ve daha doğmamış olan insanların tutsağı. Onlar da sürekli bir şimdinin korkusuyla yaşıyorlar *Ate*! Şu kızsa konturpuansal düzüşme ya da o bayağı meyhane şarkısında söylendiği gibi hanımeli kokulu terlerin içinde, bütün gece öpüşleri boğulmuş olarak yatmak konusunda heyecanlanıyordu! Doktorlar kavrayışları sınırlı, düşünsel kanat açıklığı sınırlı insanlardı, şeylerin özüyle ilgili kavrayışları yanlıştı. Onların işi zaten bilinen, ama bilindiği bilinmeyen şeyleri göstermektir. Tekdüze, sınırlı bir rol, top top dışkısını sonsuza kadar yuvarlayıp duran bokböceği gibi. Ne önemi vardı?

"Ne önemi var, Connie," diye haykırdı, "hak edilmiş bir mutluluk bulabilirsen? *Beni korkutuyorsun, düşünceleri çok iyi anlatıyorsun. Onun canını* *sıkacaksın*." Constance başını aşağı yukarı salladı ve "Biliyorum. Fazlaca hâkim görünme tehlikesi var benim için – dediğin gibi onun canını sıkabilirim. Daha şimdiden düşünen kadınları psikiyatristlerin taşlaması gerektiğini söylüyor," dedi. Schwarz şu karşılığı verdi: "Sanki seni koca bir köpek çekip sürüklüyormuş ya da güçlü bir rüzgâr arkandan itiyormuş gibi yürümeyi bırak. Başım dönüyor."

"Özür dilerim," dedi Constance sonunda yaptığından pişmanlıkla, masaya oturdu, sakin görünmeye çalışıyordu. "Ama bunu dile dökmenin yollarını arıyordum. Bak, katedral ile cami arasındaki fark gibi bir şey. Camide bir sunak yok, bir merkez yok. Orada doğru her yerde, her ne kadar gerçekte bütününe bakıldığında yerçekimi kurallarına göre Mekke'ye yönelmişlik varsa da. Katedralin coğrafi olarak bir yönü yok, ama kendi içinde belli bir odak noktası, kurban kanının akıtıldığı Büyük Sunak var. Hıristiyanlık uygulamasının kasap kütüğü, yani. Burada şarap sulandırılır, ekmek kesilir, kutsanır. Ayrıca bir telefon kulübesi işini de görür, oradan Tanrı'yı telefonla arayıp kendi ruhunuz için –o uydurma, değerli şey için– pazarlığa girişmeye çalışabilirsiniz. Tamam, Pia konusun-

da senin kafanı ütüleyen o bizim Sutcliffe gibi konuştuğumu biliyorum biraz, anıa aranızda dağlar kadar fark var – yani kilise ile caminin. Gene de o şey bu farkın çok ötesine geçiyor, ikisinde de var olan bir şey. Affad bundan söz ederken bunun '*puissance massique* – ağırlık oranının özkütle kuvveti deyimleriyle, 'aşk mühendisi' tarafından hesaplandığını söylemişti. Kapalı olduğu kadar hoş görünüyor, ama ne demek istediğini biliyorum."

"Kahrolayım anladımsa," dedi yaşlı adam inatla.

"Bal gibi anlıyorsun."

Constance sonunda ruhbilimin savaştığı dünyadan koparıldığını hissetti – yankılanmasız bağlılıkların, derinliksiz serüvenlerin, özü kavranmamış kucaklaşmaların dünyasından! Affad'ın kucaklamasının, uyuyan Eros'un yanağına damlatılan kaynar zeytinyağı gibi benzersiz, iyileştirici bir etkisi vardı. Belki de bütün kadınların o ünlü, vazgeçilmez düşünden, birinin mutluluğu için gereli olma isteğinden kurtarmıştı onu – özsaygı denen o kapanmaz yarayı iyileştirmişti, insanın kendine tutkunluk ishalini... Yoksa bu kadarını beklemek fazla mıydı?

Constance birden, "Ben eve gidiyorum," dedi. "Hiç çalışacak durumda değilim, ayrıca öyle çok iznim birikti ki..."

"Biliyorum," diye karşılık verdi Schwarz boynunu bükerek. "Haydi git bakalım."

Affad'ı görmeden bir dakika daha yaşayamayacağını anladı, bu yüzden izin isteyip görülmemiş bir hızla eve, onun yanına döndü, – ama boş bir odadan, dağınık bir yataktan ve yatağın yanında duran, tıp açısından onu şaşırtan, ona yakışıksız, kaygı verici görünen, yeni içildiği kokusundan belli esrar ağızlığı dışında bir şey bulamamıştı! Kuşkuya düşmüş bir kedi gibi ağızlığı koklarken Affad içeriye girdi, ikisi kucaklaşırlarken Constance ağızlığı arkasına sakladı. Daha sonra çıkarıp ona doğru sallayarak, "Bunu içtiğini bana söylemedin," dedi.

"Her şeyi açığa vurmam mı gerekiyor, ne de olsa ben bir Mısırlıyım, evet, içiyorum." Ama çok ve sık içmediğini de ekledi.

"O kadar önemli mi?" diye sordu.

"Sırf içiyor olman yeter."

"Bir ziyanı yok. Alışılmış bir şey."

Contance bunu duyunca rahatladı. Kalkıp çay yapmak üzere mutfağa gitti, o sırada Affad kitap raflarında yavaş yavaş ve yöntemli bir biçimde ilgisini çekerek bir şey arıyordu. Yan yana sıra-

lanmış mavi sırtlı, psikanaliz dizisinden kitaplar gözüne ilişince, "Ah, bu sözde bilim!" diye haykırdı. "Yeterince derine inemiyor." Constance, "Nereden biliyorsun?" dedi, bunun üzerine Affad oturdu, yavaşça çay fincanını dengelerken yanıt verdi: "Öyleyse benim öykünıü dinle. Anam babam çok zengindi, özenle yetiştirildim, ama dil öğrenmemi için, her türlü toplumda ve her koşulda rahat olmayı öğrenmem için beni Avrupa'nın her yerine gönderdiler. Ama ben utangaçtım, her şeyden korunduğum için de çok yavaş geliştim. İnsanlarla kaynaşamıyordum. Bir odaya kapanıp simya, matematik gibi çapraşık şeylerle uğraşmayı seviyordum – Mısır bu tür şeylerin tam yeridir, aslında büyüyle ilgili ne varsa. Tek çocuk olduğum için annemi babamı ölünce çok yalnız kaldım, İskenderiye'de kocaman bir apartman dairesine birkaç arkadaşla birlikte kapanıp kalmıştım. Bilinircilikle ilgili çalışmalarım sonucunda bir öbek araştırmacıyla tanıştım, aralarında Prens Hassad da vardı, onun adamı oldum, yani. Bu insanlar –yoksul ya da varlıklı, her tabakadan insan– dışında sık sık görüştüğüm kimse yoktu. Sonra bir rastlantı sonucu hayatıma genç, güzel, ateşli bir kadın girdi, beni avucunun içine aldı. Evliliğimiz yedi yıl sürdü, ama doğan çocuğumuz beyin özürlüydü, bunun sarsıntısı bizi kesin olarak ayırmaya yetti. Karım Natrun'daki Kıpti manastırına kapandı. Yaşlı annesi çocuğun bakımını üstlendi: kadın Cenevre'de oturuyordu, işte bu yüzden düzenli aralıklarla buraya geliyorum, oğlanın ne durumda olduğunu görmek, anneyi görmek, ona Mısır'la ilgili haberleri ulaştırmak için. Bu felâketten sonra yalnız yaşadım, başka, yakın bir ilişki istemiyordum, o yüzden idare ettim, yalnızlığı sevmeye de başladım. Birkaç kez bir kadınla rastgele bir ilişkim olmuş olabilir, ama bunun geçici bir ilişki olmasına dikkat ettim –yorgun kabare yıldızları, ya da sokak sürtükleri. Ama bu da pek enderdi, yalnızlığın etkisiyle – belki de bütün bu yıllar boyunca üç kez falan. Yani korkunç derecede paslanmış durumdayım, bu yüzden sana çok şeyin düştüğü kanısındaysan beni hemen kaçırtabilirsin. İşte sana rastladığımda böyle cinsel bir soğukluk içindeydim, sana ilgi duydum, beni sana çeken neydi Tanrı bilir, çünkü çok daha güzel kadınlar, çok daha büyük beyinlerle karşılaşmıştım. Bütün cesaretimi iki elime adım, bu saçma savaş sırasında can sıkıntısı ve hüzünden ölmek istemiyorsam benim için gerekli olduğuna inandığım –bu konuda açıkça yanılıyorum– bir serüvene sahip çıkma tehlikesine girmeye çalıştım!" Hiç edepli olmayan bir biçimde esnedi.

"Hayatımda hiç bu kadar benmerkezli, bu kadar erkekçe bir aşk ilanı duymadım!" dedi Constance içten içe duyduğu isteksiz bir hayranlığı ve belli bir neşeyi yansıtan bir sesle, – çünkü bu utanmasız bencilliğe yatıştırıcı okşamalar ve sevgi sözleri eşlik etmişti. Şimdi yan yana uzanmışlar, ayakkabılarını ayaklarından fırlatmışlardı.

"Her şeyi bilen erkeklerden hoşlanmaz mısın, kendilerinden gereğinden fazla emin erkeklerden? Öylesine güven vericiymişler ki, dediklerine göre. Seni ilk gördüğümde uyarıcı bir titreme hissettim, bütün kendini beğenmişliklerimin bağışlanacağını söyledi bana."

"Doğru değil," dedi Constance, Affad'ın düzenli her soluğuyla dışarıya püskürttüğü uyku halinin ağına düşmüştü. "Aman Tanrım!" diye düşündü, biraz sonra gene sevişmeye başlayacaklardı, bunun bu kadar amansız görünmesi oldukça iğrençti. Ama onun –okşamalarının yumuşak, ama son derece güven verici ritmiyle maskelenmiş– konuşmasının o uykulu alaycılığının gerisinde şiddetli bir kaygı titreşimi, çevresindeki belki de düşmanı bir dünyayı yoklamak için bu dalgın sondajları yapmasına yol açan bir özgüven eksikliği hissediyordu. Yoksa yalnızlık alışkanlıklarını kırmak onun için güç müydü, bir kadının –sevilen biri bile olsa– arkadaşlığı ona uğursuz, huzur kaçırıcı mı geliyordu?

"Hayır," dedi, kesinlikle hayır, sanki Constance'ın kafasından geçenleri, geçtiği anda okumuştu, "hiçbiri değil aslında – belki de ikincisi daha sonra biraz söz konusu olabilir! Benim asıl kaygım seni bu dünyada tutmaktı –kızkardeşin gibi Avignon'da intihara yönelebileceğini düşünüyordum– daha sonra da seni, sana yakın olabileceğim bir yere getirtmekti. İşte bu yüzden Smirgel'e sana çok iyi bakmasını, yoksa kafasını uçuracağımı söyledim!" Constance şaşırdı. "Gösterdiği özenle beni öldürüyordu, demek nedeni *buymuş*? Bense başka şey düşünmüştüm."

"Zavallı adam! Görevini yapıyordu. Bir keresinde hatta kendim Avignon'a geldim – sana uğramamak için kendimi zor tuttum, bunu nasıl başardım bilmiyorum, ama başardım. Çalışma saatlerini, nereye gidip geldiğini biliyordum. Ne kahramanlık!" Constance kendisine uğramadığı için korkunç bir hayıflanma acısı duydu, ama o zamanlar o halde yaşarken hiçbir işe yaramazdı bu. Affad o zamanlar kafasının gerisinde bir düşünceden başka bir şey değildi, gerçek bir maddesi olmayan, elle dokunulur bir geleceği olmayan belli belirsiz çekici bir düşünce. "Bütün bunların arasında Livia'nın

rolü neydi? Affad uykulu uykulu yanıtladı: "Hiç. Hiç. Smirgel ona âşıktı, hepsi bu. Biliyorsun siz Provence'tayken o da oradaydı, Avignon resim galerisinde ortaçağ resimlerinin onarımıyla uğraşıyordu. Livia'yla o zaman tanışmış. Çağın Nazi felsefesiyle Livia'yı tanıştıran o. Livia Almanya'ya gittiğinde onun evinde kalmaya gitmişti – Adam Hamburg'da sanat eleştirmeniydi."

"Birlikte mi yaşıyorlardı, deyimin şimdiki anlamıyla?"

"Bilmiyorum. Hiç sormadım. Smirgel, Avignon'da kalırken tanışmışlar. Smirgel aracılığıyla parti üyesi olmuş, daha sonra da yurttaşlığa geçmiş. Smirgel onu önce Galen'e karşı bir casus olarak kullanmış, daha sonra da tutup ona âşık olmuş."

Bu *düşünce Constance için korkunç bir şeydi*, ölmüş olan kızkardeşi için duyduğu sevgi ve üzüntüyü, sonsuz derecede artırmıştı. Uzun bir sessizlik oldu, yeni bir konu açılmazsa uykuya dalıp gideceklerinden korkuyordu, bu yüzden aklına gelen ilk şeyi, pek de söylemek istediği bir şey olmamasına karşın söyledi: ya da ona sanki bunu istemsiz olarak yapmış *gibi geldi*, pek emin olunamazdı. Her neyse söylediği şuydu: "Benimle evlenecek misin?" İstenen sonuç alınmıştı – ona gözlerini açtıracak kadar beklenmedik bir soruydu. Affad sakına sakına sordu: "'Cek misin' mi dedin yoksa 'evlenir miydin' mi?" Dudaklarını Constance'ın yanağına dayamıştı, onun yanıtını açıkça duyabildi, "'Cek misin' dedim!"

"Evlenmeyeceğim tabii," *dedi hemen. "Hiç değilse gerçekten* evlenmeyeceğim. Nereden geldi bu düşünce aklına?"

"Düşünmedim," dedi, neşelenmişti. "Sırf seni kıvrandırmak istedim, hepsi bu."

"Unutma, tanımlanması, bir oranda hayal edilmesi olanaksız durumlarda seninle evlenirdim, evlenebilirdim, evlenme *olasılığım* olabilirdi. Ama tabii evlenmeyeceğim."

"Bundan daha özlü söylenemezdi."

"Düşünce mantığını anlıyorsundur umarım?"

"Fazlasıyla; peki ya hamile kalırsam?"

"Kalmamışken neden evleneyim?"

"Hileli mantıkçı ve kadın avcısı!"

"Katolik kilisesi gibi konuşuyorsun, Constance. Bu düpedüz bir engelleme." Tiksintiyle alıntıladı: "–Ecek misin, – meyecek misin, – emez misin, –ebilir misin, – meli misin, –ir miydin?.. Benim gibi aklı başında bir bilinirci için bu sorulu-yanıtlı din kitabı da ne oluyor. Tabii ki evlenmeyeceğim!"

"Peki öyleyse, hoşça kal!"

"Güle güle," dedi sakince (Constance'a ne korkunç geldi bu), gözlerini yeniden kapadı ve "Evlilik kadavra gibi ölü olabilir, ama gerçek çift denen şey henüz ortaya çıkmadı. Hiç değilse Batıda. Yeni bir ruhbilim gerek ona –ya da belki de çok eskisi– yeni bir yazgıyı başlatmak için. Aman Tanrım! Çok şematik geliyor kulağa, nokta nokta işaretlenmiş çizgi boyunca kesmeye benziyor. Öte yandan biz de herkesin yaptığı gibi yapmayı sürdüremeyiz. Savurganlık ve duygu uyarılarının yanlış yönlendirilmesi yüzünden dünya daha hızlı bir biçimde sona yaklaşıyor. Yeni şeye ben seninle başlamak istiyorum."

"Doğrusu, kuramsal kaygılar umurumda bile değil. Ben senin tarafından sevilmek istiyorum, nokta."

Ama yalan söylüyordu, bunu ikisi de biliyordu.

Bu gönül ilişkisi, yeni özgürlükler ölçüsünde yeni sorumluluklar ve sorunlar yaratacak olan yeni bir cinsel dostluk çağında başlamıştı. Ama bu onlar için söz konusu değildi nasılsa – Affad'ın, Constance'a söyledikleri ona bunu açıkça belli etmişti. Gene de Affad'ın düşünce konusu hâlâ gizemlerle doluydu – hatta belki de saçmalıklarla, kimbilir? Constance hâlâ gene de mantıkçıların tutsağıydı, bunun sonucunda da kafası kuşkularla doluydu. Affad düşünsel olarak öyle bir horozlanıyordu ki bir erkekte bu kötü bir belirtiydi, hele Doğulu bir erkekte. Constance onun yanı başında yatarken sakin sakin uyuyuşunu seyretti, yüzü yana çevrilmiş durumdaydı, yarı yandan görünüyordu. Acaba boynundaki şu ipliğin anlamı ne, diye merak etti. Kimi insanlar boyunlarına zincirle haç takarlar ya da bir aziz tılsımının üzerine adlarını yazdırıp takarlar. Belki de gerçek bir Akdenizli gibi nazara karşı takıyordu, – ama mavi boncuğu neredeydi? Yatağın yanında bir tırnak makası vardı, onunla piposunu temizler sonra esrar ağızlığını takardı. Biraz muzırlık olsun diye makası aldı, sanki ipliği kesecekmiş gibi boğazına koydu. O anda Affad gözlerini açıp onun ne yaptığını gördü. Yüzünde bir dehşet ve yalvarma ifadesiyle boğulur gibi oldu, "Aman yapma gözünü seveyim!" dedi. Constance onu korkuttuğu için sevinerek makası çekti, "Bildim! Nazara karşı!" dedi. Makası yatağın başucundaki masaya koydu. Affad, "Bir an bile arkanı dönmeye gelmiyor! Benim hayat ipliğimi koparıyordum, öyle mi? Hem de böylesine umursamazca? Ya oracıkta ölüp yastıkların üzerine yıkılsaydım – sen nerede olacaktın o zaman?" dedi. Şaka mı ediyordu

yoksa ciddi miydi, Constance anlayamadı. "Açıkla!" dedi. "Bu iplik ne?" Affad iplikle oynayarak dalgın dalgın anlattı: Bu iplik daha önce birkaç kez sözünü ettiği küçük Orfizm topluluğunun bir üyesi olduğunu gösteriyordu; dernekleri aracılığıyla günışığına çıkarmaya çalıştıkları ölü dünyayla onu birleştiren bir göbek bağıydı bu.

"Bu ince iplik Nil'de yetişen ketenden yapılma. Bu konuda Hintlilere öykündük. Yogacıların işaretidir, onların azla yetinirliğinin, zihinsel lekesizliğinin. Templier'ler bunu kemer olarak takarlardı – o aptal Engizisyoncular da bunu gizli bir cinsel simge sandılar, eşcinsel ilişkiden kuşkulandılar. Sersemler! Çift cinsellik başka bir şeydi, erkek ve dişi duygu uyarılarının birleşmesi."

"O ipi kesseydim ölür müydün?"

"Seni cezalandırmak için bunu denerdim! Ama pişman olurdum, çünkü o başka şeyleri simgeliyor. Yunan yazgı tanrılarının dokuduğu yazgım, yoga toprağıyla aramdaki bağ olan göbek bağım. Hayır, ölmezdim, ama üzülür, hayıflanırdım."

"Özür dilerim. Düşüncesizlik ettim."

O gece sevgilisine sordu: "Böyle olacağını biliyor muydun?"

Sevgilisi ona baktı, başını yavaşça öne arkaya salladı, ama hiçbir şey demedi; gözlerini kapadı, sanki bu soru üzerine derin düşüncelere dalmış gibiydi. "Bana doğru mu söyledin?" Constance ellerini onun göğüs kafesinin üzerine koydu, soluğuyla birlikte göğsünün inip kalkışını, onun düşüncesini olduğu kadar sevişmesinin yakıtını sağlayan eski oksijen pompasının çalışışını hissedebiliyordu.

"Bu hiç de bir aşk serüvenine benzemiyor," dedi Constance, bir süredir kafasında oluşmuş bir düşünceyi yansıtarak. İlişkileri tuhaf bir süreklilik türü yaratmıştı, arada küçük sürprizler ve okşamalar bir atlama tahtası gibiydi, ama... neye atlama?

"Aslında bir rastlantı sonucu ilk örneğe uygun bir aşk serüveninin içine yuvarlandık: ya da belki de hiç bilmediğimiz bir plan gereği. Bugünün aşkları genellikle düşük değerli para gibidir, belgesiz meni, beş para etmez saldırgan şehvet gibi pek az zenginliği olan şeyler dışında önerecek bir şeyi bulunmayan, borucu ödenmemiş müflislerin çekingen yatırımları. Oksijensiz meni, hareket yeteneği zayıf kaldığı için asla her eli kazanamayacaktır. Aşksızlığın dışında kalan her şey, Constance, bizim ilgi alanımızın dışındadır."

"Ama biz nereye gidiyoruz?" diye sordu, alçak sesle ve büyük bir merakla. "Böylesine kenetlenmiş durumdayız. Böylesine kısa zamanda öylesine çok değiştim."

"Bu yalnızca başlangıç – işte bu yüzden çok kararsızlık geçirdim. Hemen gitmem gerekirken bunu yapmadım."

Böylece adım adım aşkları ilerledi.

Gene de gizliden gizliye bir engel vardı, çünkü dalıp gittiği anlar oluyordu, o sırada Constance onun yüzünde müthiş bir keder görüyordu; Affad ayakta dikilip göle uzun uzun bakıyor ya da aynanın önünde kravatını bağlarken gözleri dalıyordu, o arada bu sınırsız kederin gölgesi düşerdi yüzüne – bundan kurtulmak çaba gerektiriyordu. Daha sonra bu ifade değişiyor, Constance'a bakar ya da onunla konuşurken yüzünde hep görülen sevgi dolu hayret beliriyordu. Ama bu ani değişiklikler Constance'ı kaygılandırıyordu, bir keresinde uykudan uyanıp onu böyle yakaladığında (balkonun orada durmuş aşağıdaki suya bakıyordu) seslendi: "Sana birden ne oluyor böyle, aramıza ne giriyor birdenbire? Bana söylemelisin. Başka biri mi var?" Affad güldü, gelip yatağın ayakucuna oturdu. "Evet, sana söylemeliyim, çünkü uzun vadede her ikimizi de ilgilendiriyor – bizi hedef alan bir şey. Ama öylesine harika ki fark etmesi güç, yeniliği öylesine umulmadık bir şey ki Constance! Kanada'ya gittim ve o şeyi gördüm – ne diyorlar ona, Oyuncak: yani bomba, yenisi." Uzun bir süre sustu, halının desenlerine bakıyordu.

Hephaistos'un[1] demirci işliklerini ziyaret etmişti, yani, atom bataryalarının dev el bombalarının sanki doğum yapacaklarmış gibi kükreyip titredikleri, beri yandan sıcak buhar ve suyun vanalardan fışkırıp ağır ve yakıcı bir sıcaklık yaydıkları cehennem gibi demirhaneleri görmüştü; dışarıdaysa sanki uçsuz bucaksız ve karlı bir başka Rusya, birbirine eklenmiş, uzun tırtıllar oluşturan yük arabalarıyla taş ocaklarına yağan karı. Yeni, yüksek bir ateşle dolu bu titreyen, terleyen el bombalarını hatırlayınca içi ürperdi.

"Üyesi olduğum ve bazan da yönettiğim, İskenderiye'deki o küçük araştırma grubuna bu konuda rapor vermek zorundaydım. Senin bunlarla canını sıkmak istemiyorum. Ama ne göreyim – aman Tanrım, şu anda olanlar, şu anki savaş Hastings Muharebesi kadar çağdışı bir şey. Biz şu an ok ve yayla savaşıyoruz. Bu yeni şeyle, şu Oyuncak ile karşılaştırıldığında."

---

[1] Yunan mitolojisinde ateş tanrısı. (Çev.)

"Viyanalı bir matematikçi olan bir hastam bundan biraz söz etmişti."

"Söz konusu olan şey savaş değil. Bu nesne kemik iliklerimizi hedef alan bir şey, üzerinde yaşadığınız dünyanın kemik iliklerini. Kısırlık ya da genetik bozukluk yaratıyor –Empedokles'in önerilerinin resimleri gibi başsız ya da bacaksız doğacağız. Constance, doğa bizimle hiç ilgilenmez oldu; artık bundan sonra öksüzüz! Katıksız maddenin bu öldürücü özünü patlatanın bir Yahudi olması ne yerinde bir şey, Yahudi beyninin ne korkunç bir intikamı– bizi gerçekten de Faustvari bir son bekliyor; dünyayı tam anlamıyla cüceleştiriyor, kim kazanmış, kim kaybetmiş ne fark eder? Bu bir gölge oyunu, çünkü her iki taraf da aynı darbeyle öksüz kaldı." Affad öylesine titriyordu ki Constance onun ellerini kendi güçlü ellerinin arasına alarak, hiç konuşmaksızın onu yatıştırmayı başardı. "Yalnız bu kadar da değil," diye sözünü sürdürdü, daha sakin bir sesle, "sanki bu yetmezmiş gibi – kadınlar teslim oldu, onlarla birlikte dadımızı, esin perimizi, toprağımızı kaybediyoruz."

Uzun bir süre öylece oturdular, sanki bir fotoğraf için poz veriyormuş gibi, Constance başını Affad'ın omzuna dayamıştı, Affad kollarını onun omuzlarına doladı. Sonunda Affad, "Öpüşmelerimizin arasına neyin girdiğini gördün mü?" dedi, onun dikkat kesilmiş, güzel yüzünü okşuyordu. "İnsan aklıyla, zekâsıyla *hissetmeye* başladığı zaman Monsieur'yü karşısında bulur!"

"Ne Monsieur'sü? Kim Monsieur?"

Daha sonra Affad birden, "Gereğinden fazla ciddiyiz," dedi, uyanıkken gördüğü bu çirkin düşün dev ağırlığını silkinerek üzerinden attı, ona bunu söylediği, her şeyi yüksek sesle dile getirdiği için aynı zamanda bir rahatlık duyuyordu; sonunda gerçekten konuşabileceği birini bulmuştu. Constance giyinirken düşünceli düşünceli, "Mutlu olmanın bir stratejisi olmalı. Bunu bulmak bizim görevimiz," dedi. Tam bir kadın gibi konuştu, diye düşündü Affad.

"Böyle bir şey yok," dedi.

Constance onun kimi düşüncelerini ilginç, ama kimilerini düpedüz aptalca buluyordu. "Tam bir erkek gibi," dedi, "kafan karışmış durumda, hepsi bu; bu yeni çok kocalılık seni korkutmuş. Ama hayatım, kadın her zaman özgürdü, bunu açıkça söylemesine izin verilmese de. Açık oynamak kötü bir şey mi? Kadın artık her zamanki düşüne, para almayan, hayırsever bir fahişe, herkese iyilik etmeye hazır biri olma düşüne kaptırabilir kendini. Bir koleksi-

yoncu olmuş durumda –bir kadına yedi erkek doğru bir hesaba benziyor– hastalarımın bana söylediklerinden çıkardım bunu. Basit matematik!"

"Bu iş yürümez. Yürüsün isterdim!"

"Biliyorum. Ama gene de neden olmasın?"

"Çünkü erkeğin menisinin niteliğinin kötülüğü şimdilerde saldırgan durumdaki kadın tarafından hemen hissedilir. Kaygı başlar, erkeğin organı dikleşmez olur. *Ejaculatio proecox*! O zavallı dişilik organcığı hep beslenmek isteyen küçük bir hayvancığa benzetilebilir. Sözcüğün gerçek anlamıyla meni onun besinidir, mukoza zarıyla kaplı duvarlarını yıkar, etin ve ruhun içlerine kadar sızar. Erkeğin menisinin kokusunun tadını soluklarında duyarsın. Dişilik organı bitkinlikten ölmeye, açlıktan güçsüzleşmeye başlar; düşük nitelikli menisi olan yüz erkek doyuramaz onu. Bilinircilik anlamında yeterli oksijeni olmayan meni gerekli besleyicilikten yoksundur; başvuru belgeleri yetersiz, oksijeni, düşünce ürünleri yetersizdir."

"Devam et," dedi, çünkü cinsel edime, bu işin ekonomisine, yepyeni, alışılmadık bir açıdan bakıyordu. Ama şimdi Affad'ın yüzüne bir şakacılık ifadesi gelmişti, kuramlarına onun bir an bile inanacağını ummamış gibi. Gene de gülümseyerek açıklamalarını sürdürdü: "Meni yüksek nitelikliyse ya da dediğimiz gibi belge bakımından zenginse, o küçük hayvanın –sahibinin ağzından daha güzel olan o hayvanın– duvarlarından dolu dolu bir uğultu çıkar: bir arı kovanı, küçük bir dinamo ya da hırıldıyan bir kedi sesi. İyi bir kafa yapısı, güçlü cinselliği olan güçlü bir çocuk üretme olanağı kendini gösterince âşıkların ikisi de bunu kaçırmamaya can atar. Ama meni düşük nitelikli olunca o zavallı hayvancık susuzluktan ölür, bitkinleşir; ruhsal ekseni olmayan meni, kadının düşünce ve duygularını besleyemez. Kadın ne kadar yatarsa o kadar bitkinleşir, yaşama sevinci onu yüzüstü bırakır. Daha sonra sıra son evreye gelir." Bir öykü anlatıcısının sesiyle ve ona parmağını uyarır gibi, büyük bir güvenle salladı. "Bil bakalım ne? *Nemfomani*!" Bu açıklama üzerine Constance ellerini çırptı. "Kızlar kendi kendilerini kaşımaktan ölürler; erkekler kolayca doruğa ulaşmayı başaramadıklarını görürler – hatta genç erkekler. Kılları azalır. Siyasete girerler..."

"Ya da psikanalizciye gelirler. İki yorgun erkeğin dökülen kıllarının yeniden çıkmasını sağladım, bazı kişilerde cinsel itkinin

önünü tıkayan engelleri kaldırmakta yararlı olduğunu duydum bunun. Ama sen herhalde bunları biliyorsundur. Bu psikoloji bilgisini nereden aldın?"

"Sağdan soldan. Ama bir kadını görmeye gittim, dürüstlüğüme dayanamadı – bana âşık oldu."

"Ee?"

"Öyle işte!"

Affad onun elini alıp yanağına koydu. "Senin hayatın zar atmakla geçiyor, çünkü senin bilim henüz kesin bir bilim değil. O delirdi ve bir yere kapatıldı: bana mektup yazıyor, beni sevdiği için kendini suçlayan uzun uzun mektuplar. Gene de aramızda kişisel türden hiçbir şey yoktu – her şey onun kafasında sürüyordu!"

"Aşk! Aynaların yarattığı bir şey!"

"Kesinlikle öyle. Ama beni ilgilendirmiyor. Yatırım yapıyorum! Seni seviyorum!"

"Kanıtla."

Affad başını iki yana salladı: "Biz bütün kültürün temel taşı olan çiftin ölümünü yaşıyoruz."

"Sen çağdışı ve bulanıksın."

"Çağdışı ve modası geçmiş desen daha doğru olur."

Öteki: "Çok hızlı gidiyoruz; sen gereğinden fazlasını anlıyorsun; seni kısa zamanda tüketeceğim. Bu ilişkinin yavaş gideceğini düşünmüştüm; kararsızlıklar, ince ayrımlar, elde olmayan toyluklarla dolu olacağını. Bense bir şişenin içindeki gemi benzeri kibritleri tek tek ekleyerek inşa etmek istiyordum onu."

Beriki: "Senin zeki olmayacak kadar güzel olduğunu düşünmüştüm."

"Bir Freud hayranı ve doktor olduğum için bana karşı değilsin, değil mi? Bunun aramıza bir gölge düşürebileceği korkusundan ölecektim neredeyse – yeterince kadınsı olamayacak, senin hoşuna gidemeyecek, sana kanca atamayacak kadar çok şey bildiğim korkusu: ama *en pente douce*,[1] yokuş aşağı öylesine kolayca kayıp gidiyor ki nasıl fren yapılacağını unuttum."

"Ruhbilimin, o kıt fiziksel ulamlarıyla ve pozitivizmiyle kurtarıcı ve zenginleştirici olmaması bizim düşünsel sefaletimizin bir belirtisi; bizim *moeurs*'ümüzün[2] katılığı yüzünden ruhumuzun eklem kaynaşmasına uğradığını kanıtlıyor. Nevrozun gerçek tohumu ayrı

[1] (Fr.) Tatlı eğimli. (Çev.)
[2] (Fr.) Ahlak. (Çev.)

ve farklı bir benin varlığı inancı; sen onları iyi eder etmez Yahudi-Hıristiyan kökenli çağdaş fizikötesi daha pek çok özne-ben'ler üretecek, onlar da hasta nesne-ben'lere dönüşecektir. Profesör sözü!"

"Aman Tanrım! Sen gene de Freud karşıtısın."

"Hayır. Ona saygı duyuyorum, hatta bilimsel akla sarsılmaz inancının katıksızlığına saygı duyuyorum. Onun bulgusu mikroskop kadar, petrolle çalışan motor kadar önemli, görüş alanımızı birden genişleten bir şey. İnsanın ona hayran olmaması *mümkün* mü?

"Peki. Seni bağışlıyorum. Ama senin çok öfkelendirici bir yanın var – bunu sana şimdi, ta başında söylesem, sende ayrılıncaya kadar beklemesem iyi olacak..."

"Evet?"

"Sanki benim için ulaşılmaz olan ayrıcalıklı bir bilgin varmış gibi konuşuyorsun. Bu tam erkeklere özgü bir şey, insana – klinikte klitoris kulübü için kullandığımız deyimle – ağır silâhlarla donatılmış tugaya yakınlık duygusu uyandırıyor."

"Bu ciddi bir suçlama."

"Var mı?"

"Hayır."

ON

GENERAL

Von Esslin'e gerçekten de gözlerini kaybettiren o talihsiz olay, tuhaf, ama aynı zamanda hayatını kurtardı, çünkü iyi giden şanslarının tersine döndüğü, Provence'taki kalesinin çevresindeki düşmanlıkların arttığı, bir doruğa doğru tırmandığı bir zamana denk geldi. Nîmes yakınlarında bir göz kliniğine hapsolup kalmıştı, gözleri bağlı halde, koyu karanlıkta, kendi kendini suçlamalara, sorgulamalara gömülmüş yatıyordu. Gövdesi ne derse desin asker zihni hâlâ işinin başındaki ordudaydı, yatağın yanındaki küçük radyo, haber bültenlerinin sıkı bir sansürden geçmesine karşın ona rahatlatıcı haberler taşımıyordu. Tanrı bilir söylenmeyen daha neler vardı! Ama doğrusunu söylemek gerekirse, bir süredir, bir yıldır falan kendi durumu kötülemeye devam ediyordu; birden başlayan bu acele yığınak harekâtıyla gelen yeni subaylar ve malzeme, onun Avignon Komutanlığına ilk getirilişinden beri kendisini yavaş yavaş daha çok hissettiren yorgunluğu daha da artırmıştı. Duygu ve düşüncelerini fazlaca kurcalayan biri olmamasına karşın çoğu kez kendini bunun nedenini merak ederken buluyordu. Artık saklanmasına olanak bulunmayan o Rusya yenilgisi ve oradan geri çekiliş değildi nedeni, Mısır ve İtalya yenilgisi de değildi, hayır! Bunları açıkça konuşamamaktı sorun, yeniden derlenip toparlanıncaya kadar bu akışı durdurmanın yollarını bulmaktı. Savaşın kaybedildiğine inanmıyordu, ama Almanya'nın o yaşlı savaş köpeğinde geçmişin yenilgilerini onarmaya, gelecek zaferlere inancın tohumlarını ekmeye yetecek kadar çok enerji varken sonuç belli olmazdı. Ama başka bir zamanda olsa bu konu açıkça ve enine boyuna tartışılırdı, büyük strateji uzmanları toplanır, özeleştiriler, durumun doğru ve zekice değerlendirmeleri yapılırdı. Ama şimdi Büyük Önder'in inanç ve yargılarının doğruluğunu sorgulamayan tek bir

eleştiri yapmak olanaksızdı; tehlikede olan şey sözcüğün tam anlamıyla Führer'in Tanrısallığıydı – bunu kim yadsımaya cesaret edebilirdi?

Sonra... Von Esslin yaşlanmıştı, bir hayat değişikliğinin gittikçe uzayan gölgesinin yayılmaya başladığını gözleriyle görüyordu; tepkileri yavaşlamıştı. Genç subayları onun askerlerinin pısırıklığı karşısında sabırsızlanıyorlardı, o üç yanal ırmak dışında onun bir şey düşünmediği kanısındaydılar. Kalede, balık pulu gibi üst üste binmiş bölgeleri gösteren büyük Avrupa haritasının önünde dururken, gene tumturaklı bir konuşma yapmış ve konuşmasını o eski, bir zamanların etkileyici el hareketiyle noktalamış, başparmağını Avignon'un üzerine koyarak parmaklarını açıp ağır ağır bir yay çizecek biçimde döndürmüş, stratejik eylem alanlarını göstermişti – İtalya ve Côte d'Azure kapılarının her ikisi de bu yay hareketiyle gösterilen alanın içindeydi. Daha kuzeye bir çıkartmanın yapılması düşüncesi onun hesaba katmadığı yeni bir şeydi: bu olayla başkaları uğraşacaktı. Yakın denetim gerektiren çok sayıda insan vardı, kalabalık çok artmıştı, yalnızca Rus cephesinden gelen yaralılar değil, sürüyle savaş tutsağı işçi, çeşitli ülkelerden hatta Rusya'dan gelmiş, Gard Köprüsünün altındaki yeni ikmal depolarında koca tüneller açan Faşist gönüllüler vardı. Birkaç yıl sonra onu bekleyen emeklilikle ilgili düşünceleri bulanıktı, ne yapacak bilmiyordu; ama bu noktada bir belirsizlik ürpertisi sardı yüreğini. İşi bırakıp da ne tür bir dünyaya çekilecekti? Sadede gelmek ve moralini düzeltmek için, Sion Protokollarını ve küçük plastik kılıfı içinde her yere yanında götürdüğü belgeleri, Büyük Petro'nun Vasiyetnamesini incelemeye başladı. Her akşam düzenli olarak yaptığı bu çalışma ruhunu sakinleştirdi, hatta ona bir canlılık verdi. Ama genç subayların sabırsız enerjisini düşününce kendini yalıtılmış, ölmek üzereymiş gibi hissetti, kendisi konuşurken onların yüzlerindeki hafif gülümsemeli küçümseme ifadesini sık sık görüyordu. Komutanlıktakilerin kendisine 'Büyükbaba' takma adını yakıştırdıklarını öğrenince bozuldu. İki kuşak arasındaki, tarihsel iki tutum arasındaki uçurumu vurguluyordu bu yalnızca. Biraz fazlaca içmeye başladı.

İşte tam bu sırada emirerinin normal askerliğe dönmesine izin verip isterse onun yerine bir savaş tutsağı alabileceği söylendi kendisine; önce üzüldü, çünkü emireri uzun süredir onun yanında çalışıyordu, ama bir kez Krov boy gösterip de hem zekâ hem alçak-

gönüllülük yansıtan büyüleyici gülümsemesiyle onu zarif bir biçimde selâmlayınca üzüntüsü uzun sürmedi. Yakışıklıydı, ipincecikti, gençliğinin bütün çevikliğini kendini vazgeçilmez kılmaya adamıştı. Saldırgan çoban köpekleriyle dolu bir dünyada o yepyeni, güneş ışığı gibi bir şeydi. Onun yapamadığı ne vardı? Bazan Von Esslin onun becerilerini sayarken hayret içinde kalıyordu – zengin ve burjuva bir aileden geldiğini söylemişti; babası doktormuş. Yemek pişirmek, silip süpürmek, her şeyi olduğu gibi korumak, parlatmak, onarmak... Banquo'nun eski evi bundan daha iyi durumda olmamıştı; bahçıvan, elinden her iş gelen adam, duvarcı, elektrikçi... her yeni sorun Krov'un sevimliliği ve iyi huyu yanında becerikliliğini de ortaya çıkarıyordu. Almancası pek iyi değildi, çok hoş yanlışlar yapıyordu, bazan bunlar çok hoş sözcük oyunlarına dönüşüyordu. Von Esslin bunları masa arkadaşlarına anlatıyordu, yeni uşağına hepsi katıla katıla gülüyordu. Krov'un yeni efendisinin üzerindeki büyülü etkisi Mefistovari, ama olumlu bir etkiydi. Elbiseleriyle ilgileniyor, onları tutkuyla fırçalıyor, o giyindikten sonra sık sık küçük düzeltmeler yapıyor, bürosuna gitmesine izin vermeden önce Von Esslin'in subay ceketinin üzerinden bir çöpü ya da sigara külünü silkeliyordu. Bu güzel şansı yaşlı adamın çok hoşuna gidiyordu – şimdiye kadar böylesine sıcak ve iyi bir duyguyla böylesine iyi bir biçimde çekip çevrilen bir evi olmamıştı. "Ah, Krov," diyordu, "nasıl oldu da hiç evlenmedin? Senden çok iyi bir koca olurdu. Ya da belki de karı, ha? Hah ha!"

"Evlendim, İyiydim de. İki çocuğum var."

"Nerede?"

"Nerede olduklarını bilmiyorum," dedi Krov bayağı ciddi bir yüzle, ama pek fazla duygulanmadan. "Bir yerlerdedirler herhalde." Von Esslin yüreğini kurşun gibi ağır bir acıma duygusunun kapladığını hissetti. "Evet, benim gitmem gerek, geç geleceğim," dedi, dimdik yürüyüp gitti. Polonya!

Bazan öğle yemeği için eve döndüğünde Krov'u villanın ön basamaklarına, güneşe oturmuş kendisinin çizmelerini ve ayakkabılarını cilalarken bulurdu onu; Krov yerinden fırlar, o sıcak gülümsemesiyle onu selâmlardı, efendisinin döndüğünü görmekten duyduğu mutluluk öylesine apaçık belli olurdu ki Von Esslin'in yüreği sımsıcacık olurdu, neredeyse insanlaşır, savaş tutsağı işçilerle dostluk kurulmaması yolundaki resmi uyarılara karşın neredeyse gevezeleşirdi. Bazan da onu bir merdivenin tepesinde, bahçedeki

balkonun asma çardağını düzeltirken bulurdu. İnsanın kendisine verilen böylesine üstün nitelikli ve gönüllü hizmetin kurbanı olmaması, gevşeyip bağımlılık geliştirmemesi olanaksızdı. "Bana temiz bir mendil getirsene, Krov," demek yeterdi, genç adam o nesneyi bulup getirmek için geyik gibi fırlar giderdi. Bazan General yatağında uyanık durumda yatarken düşünceleri doğduğu eve kayar, bu arada Polonyalı uşağını da kederle şöyle bir düşünürdü. Krov'un kır evi hemen hemen aynı bölgedeydi – babasının emekliliği için alınmıştı, onun açıklamasına göre. Efendisi homurdanmış, ama savaştan önceki Polonya'yla ilgili ona daha başka soru sormamıştı. Ama birden bir fil şakacılığına kendini kaptırmıştı, ona duyduğu o sakar gönül borcunu daha içtenlikli bir biçimde göstermek amacıyla uşağının yanında taşıdığı, o küçük Lehçe kitabından birkaç sözcük öğrendi ve uşağına o dilde "Günaydın!" diyerek onu hem sevindirdi hem de şaşırttı; ama ancak ikisi yalnızken kuşkusuz. Von Esslin gripten yatağa düştüğü zaman Krov ona çok iyi baktı, hatta ateşi yükseldiği zaman bir çocuk gibi ona kaşıkla yemek yedirdi. Yaşlı adam bundan çok duygulanmış, çok gönül borcu duymuştu, gene de bunu açıkça söylemekten kaçınıyordu, çünkü ne de olsa o resmi anlamda görevini yapıyordu.

Bunun hoş bir değişiklik olduğu ortadaydı. Yeni yüzlerle dolu subay yemekhanesindeki kaba şakalardan, bayağı neşeden uzak durmaya başladığı bir sırada Krov ona bir arkadaş, onu oyalayan bir şey olmuştu.

Genç adamın tutsaklık acısını çaktırmadan azaltmaya çalışıyordu, ama tutsakların 'tüketip atılacak,' 'en zor işlerde kullanılması gereken' kişiler olduğunu vurgulayan askeri kuralları çiğner biçimde davranmak güçtü. Krov'un başkalarının yanında çok sağlıklı ve besili görüneceğinden korkuyordu. Gene de gözünü karartıp ona kullanılmış elbise, çizme, bir de eski püskü yeşil bir ceket verdi, yemek servisi yaparken Krov o ceketi giyiyor ve bu işi uzmanca bir güvenle yapıyordu. Pişirdiği yemeklere de diyecek yoktu. Uşağına karşı Von Esslin'in kafası öylesine hayranlık doluydu ki annesine yazdığı mektupta onun kimi erdemlerini anlattı, annesi de, "Sanki oğlundan söz edermiş gibi söz ediyorsun ondan," demişti yanıtında. Annesinin bu gözlemi çok dikkatini çekti. Bir gün arabanın kapısını açarken elini kesince, yarasını sarmak için koşan, cana yakın bir Krov buldu karşısında. Krov yarayı önce eterle sildi – her şeyin nerede olduğunu bilirdi. Onun o acelesini, ince davra-

mışını, yakınlığını gören yaşlı adam kendi kendine, "Ama gerçekten de *oğlum* gibi," dedi, bu duygulandırıcı düşünce onun için öylesine yeniydi ki gözleri yaşarmaya başladı. "Tamam!" dedi Krov, çok güzel sarmıştı. "Bu akşama kadar bu bunu tutar, akşama değiştiririz. Acaba tetanos iğnesi gerekir mi?" General alaylı bir horultu çıkardı burnundan. "Bu küçük sıyrık için mi? Hayır." Krov, "Neyse, tetik parmağınıza bir şey olmadı, efendim, ateş edebilirsiniz, bir sorun yok."

Von Esslin, "Evet," diyerek gülümsedi.

Hava öylesine değişkendi ki insan artık ne yapacağını bilmiyordu; karın arkasından yağmur geliyor, ılık rüzgârlar esiyor, sonra don tutuyor, sonra gene güneş açıyordu. Ortalama ısı denizin dalgaları gibi bir inip bir çıkıyordu. Onun iyileşme dönemi olan şu günlerde güneşli bir evreye girmişlerdi, hava neredeyse yaz gibiydi; öğle sonrasını dışarıda, koruluğun kıyısındaki asmaların arasında geçirebilir, Krov evin içinde o kendi bilinmeyen dilinde kısık sesle birşeyler mırıldanır –onun o tenor sesi kadar yaşlı adamın hoşuna giden– şarkılar söyleyerek işlerini görürken kendisi birşeyler okuyup mektup yazabilirdi. Ama kuşkusuz bunların hoşuna gittiğini ona söyleyemezdi. Krov ona nasıl iskambil falı bakılacağı öğreteli beri geceler daha dayanılır duruma gelmişti. Hayat ne kadar tuhaftı! Gene de sık sık nasıl olup da Krov'un bu sevimliliğini sürdürebildiğine şaşıyordu – ülkesi düşmanın eline geçmiş, ailesi dağılıp yok olmuş, halkı köle olmuş bir adam için şaşılacak bir şeydi. Bu şeyleri düşündüğü zaman yüreğine bir kederin çöreklendiği zamanlar olmuyor mudur acaba? Belki de düşüncelerinin buralara kaymasına izin vermemek en iyisiydi, çünkü Yeni Düzende asla onarılmayacak türden bir durumdu bu.

Krov tavan arasında bulduğu eskiden kalma, sallanan bir iskemleyi bahçenin bir ucuna koymuştu, akşamları General okumak yazmak için işte buraya oturuyordu; hava biraz da olsa serinse Krov büyük bir özenle onun omuzlarına eski askeri kaputunu koyuyordu. İşte tüfekle ateş etme alışkanlığı bu alışkanlıktan doğdu: Ordunun emri gereğince silâhlar teslim edilirken, çiftçilerin basit on ikiliklerinin, on altılıklarının arasında üç-beş iyi cins parça da vardı. Kuşkusuz bunların istilacılara 'emaneten' verildiği düşünülüyordu, bir av partisi olduğu zaman da üst rütbeli subaylara dağıtılıyorlardı. İşte Von Esslin'le Camargue'ta ördek avında kullandığı o iki güzel, horozsuz on ikilik tüfek böyle 'miras' kalmıştı. Ama

şimdi evinin bulunduğu küçük tepeciğin, karayel estiği günlerde kumru ve kekliklerin akşam uçuşları sırasında kullandıkları yolun tam üzerinde olduğunu sallanan iskemlesinden gördü. Kumrular rüzgâra karşı neredeyse ilerleyemiyor, kuşkusuz yükselemiyordu da; sert rüzgâr onları aşağı doğru bastırdığı için kısa soluklu, kısa fırlamalar yaparak uçuyor, rüzgârın içinden kendilerine yol açıyor, rüzgârın tokadını yedikçe hız kaybederek alçalıyorlardı. Von Esslin gibi orta halli bir nişancı için bile kolay bir hedef oluşturuyorlardı, o saatlerde kısa sürede ve kolayca akşam yemeği için bir düzine kuş vuruyordu.

Krov bu türden bir hareketi destekleme zahmetinden de kaçmıyordu, çünkü efendisinin tüfekle düşürdüğü o kuşları yolup pişirmeyi biliyordu; bazan kalabalık bir sürü geçtiğinde, kendisinin de işi yoksa tüfek doldurma işini yükleniyor, böylece Von Esslin'ın daha hızlı atış yapmasını sağlıyordu. Kazanın olduğu akşam rüzgâr çıkmıştı, ama öylesine benzersiz bir gündü ki insan ağustos ayında olduğunu sanıyordu; bu düşünceyi budanıp tırmıklanmış bağlar yalanlıyordu ancak, çünkü henüz kara çırpı haçların üzerinde ilk yapraklar sürmemişti. Ama pek çok kuş vardı ve General, uşağı kendisi için tüfekleri doldururken onlara ateş etti. Şimdi olacak olayda kasıtlı bir karışıklık var – kimileri Generalin düşüncesizliğinden kaynaklanan bir kaza olduğuna inanıyor bunun. Aynen şöyle oldu: Generalin iskemlesinin yanında önceki günlerde yağan yağmuru yemiş, hâlâ çok ıslak olan çamur bir korkuluk duvarı vardı. Krov tüfeklerin birini alır birini verirken yanlışlıkla –bunu yanlışlıkla yaptığını söyleyecek, ama kimse ona inanmayacaktı– namluların ucu hafifçe çamur sete batmış, böylece uçları toprakla tıkanmıştı. Tüfeği Von Esslin'e verirken ucunu temizlemiş, ikincisiyle ilgilenmeye koyulmuştu. İşte o kaza tam bu sırada oldu. Yaşlı adam tüfeğinin iki namlusunu birden ateşleme alışkanlığındaydı, kuş sürüsünün tam önünü nişan alıyordu, böylece kuşlar saçılan kurşunların arasına dalıyordu. Ama bu kez horozlar çarptığında tüfek geri tepti, namlular patladı, sürü uçup gitti; geriye doğru patlayan kurşunların hepsi yüzüne geldi. Daha sonra çapraz çizgiler halindeki yaralarını sararlarken kendisine söyledikleri gibi bir insanı öldürmeye yeterdi bu.

Şaşkınlık ve dehşetle geriye döndü, yüzü çizgi çizgi kan sızıntıları, barut ve çamur lekeleriyle doluydu, sanki Krov'u yardıma çağırıyordu; sonra uşağının bu kazayı bekliyor olması gerektiğini

birden anladı, çünkü önlemini alınış, zeytin ağacının arkasına saklanmış, sanki patlamaya hazırlanır gibi ellerini kulaklarına götürmek üzereydi. Von Esslin bir boğa gibi kükredi, ayağa kalktı, bu büyük sarsıntı ve acıdan dolayı tir tir titriyordu; ama bu kükremenin içinde bir başka ifade daha vardı; acı, keder. Polonyalı uşağınca duygularına ihanet edilmiş olmasının üzüntüsü. Ayakta durmuş ona bakıyordu, yüzü yumruk yemiş gibiydi, sonra yavaş yavaş dizlerinin üzerine çöktü, iskemlenin ayağına tutundu, yüzüstü otların üzerine düşerken iskemleyi de devirdi.

Ne yazık ki bu sahneye Generalin yaveri olarak tanık olan biri vardı; bu genç kurmay subay acil bir mesaj ulaştırmak için gelmişti; ev boş olduğu için bahçeye çıkmış ve tam şefinin yerini saptadığı sırada olan biten her şeyi görmüştü; ağacın arkasına saklanan uşağın suçlu olduğunu gösteren hareketi de. Hiç kuşku yok ki Krov ne olacağını biliyordu, bu yüzden de olanlardan sorumluydu. Generalin yere yıkıldığını gören, acı ve öfkeyle bağırdığını duyan genç Subay dehşetten donup kalmıştı. Filinta tüfeği çalıların arasında vınlıyordu. Her şey öylesine birdenbire olmuştu ki taş kesilip kalmış, ancak daha sonra aklı başına gelmiş de Generalin yardımına koşmuştu, bu arada nöbetçi subayı çağırmak için düdüğünü de çaldı, subay hiçbir işe yaramayacak tüfek şakırtılarıyla ve soluk soluğa, pat pat koşarak şu anda balkona gelmişti. Krov efendisinin yanına gelmişti bile, bir dizinin üzerine çökmüştü, subay da yanına geldi, böylece ikisi hâlâ kıvranan gövdeyi yerden alıp balkona doğru taşıdılar; biri akıllılık edip balkona bir sedye getirmişti, hâlâ lânetler okuyan, inleyen Generali sedyeye yüklediler. Askeri kamyonun arkası genişti ve koltukları yatabiliyordu, bu yüzden cankurtaran çağırmaya gerek kalmadı. Önemli olan onu kaledeki hastaneye tez elden yetiştirmekti. Yaralıyı kaldırıp arabaya yüklediler. Subay otomatik silâhını çekti. Krov'a, "Sen de benimle geliyorsun," dedi.

Krov herhangi özel bir duygu belirtisi göstermedi, ama tuvalete gidip gidemeyeceğini sordu. Subay gidebileceğini söyledi, ama kapıyı açık bırakmasını istedi, kendisi de kapının önünde, silâhı hazır durumda nöbet tuttu. Hiç konuşmadan kaleye gittiler, nöbetçiye yol verdi, nöbetçi subayına o öğleden sonra geçici askeri mahkemeyi toplamasını söyledi. Daha sonra nöbetçi subayına olanları anlattı, Kıdemli Komutanın ciddi bir kaza geçirdiği, aynı akşam hekimler heyetinin bir bülten yayınlamasının beklenebileceği sırrını teleksle duyurdu. Hekimlerin açıklaması da gecikmedi,

Von Esslin'in yüzündeki kanları, barut ve çamuru temizlediler, yaraların yüzeyde olduğunu sevinerek bildirdiler, ama patlamadan dolayı gözlerini kaybetme tehlikesi vardı. Neredeyse tam anlamıyla kördü ve sonuna kadar değilse bile görünür bir gelecekte öyle kalacaktı. Böyle bir durumda komutanlık söz konusu olamazdı, çoğa kalmaz görevi ondan devralacak biri gelirdi. Bir hastaneye yatırılmak ve işten ayrılmak dışında gelecekten beklentisi olmamak, böyle karanlığa gömülmek bir anlamda etkin bir adamın *amour-propre*'u[1] için bir felâketti. Geçirdiği büyük sarsıntı, çektiği acılar, yanağında ve çenesindeki dikişler dışında, korkulu bir umutsuzluk ve çaresizlik duygusuyla kıvranıyordu. Bir göz hekimi geldi, çeşitli ışıklarla denemeler yaptı, ama gelecek için bir söz veremedi. Sarsıntıyı atlatmaları için gözlere zaman verilmeliydi, dediğine göre, çünkü kazadan onlar da çok etkilenmişti.

Kaza mı? O akşam acele toplanan harp divanı Polonyalı uşağın suçuna tanıklık eden yaverin anlattıklarını ciddi bir sessizlik içinde dinledi; bunlara katılıp katılmayacağını yaralıya sormanın gerekli olmadığı düşünüldü – olay ortadaydı. Krov, ertesi sabah kurşuna dizilme cezası aldı. Cezalandırılacak tek kişi o değildi, kurşuna dizilecek iki *franc-tireur* vardı. General pencerenin yanında bir iskemlede oturuyordu. Yüzü tedavi edilmiş, yaralarının bakımı yapılmıştı. Orada uzağı görememenin sıkıntısıyla, sabırla oturuyordu – ne kadar garip bir şeydi! Gene de Krov'a ceza verildiğini haber vermeye gelen yaverin sesini tanıdı, yaver onun bu hızlı intikama sevineceğini umuyordu. Ama yaşlı adam hiçbir şey demedi. Sonunda yaver izin istedi, dışarı çıkıp yavaşça kapıyı kapadı. Hastabakıcı odaya geldiği zaman hastasını hâlâ pencerenin yanında otururken buldu, ama çenesi göğsüne düşmüştü, her zamankinden daha hızlı soluk alıp veriyordu, gerginliğin bir belirtisiydi bu; Generale birazcık olsun iyimserlik aşılayabilmek için onunla neşeli bir sohbete girmek gerekiyordu. Doğru düşünmüştü. General çoğa kalmadan kendine özgü kibarlığıyla çene çalmaya başlamıştı, kendisi için yaptıkları her şeye teşekkür etti. İyileşme dönemine girdiğinde göz doktoru onu Nîmes'deki kliniğe davet etti, orada ondaki gelişmeleri denetim altında tutma olanağı vardı. Tek sorun eşyalarının derlenip toplanmasıydı –bu tür işleri üstelenecek bir Krov yoktu. Sonunda beceriksiz iki emireri onun eşyalarını topladı, servis arabasına binmesine yardımcı oldu. Böylece yeni gelecek kişi için evi boşaltmıştı.

---

[1](Fr.) Özsaygı. (Çev.)

Bütün bunlar çok kısaltılmış olarak, Smirgel'in gizli bültenlerinde Cenevre'ye ulaştırıldı, hatta yeni gelecek komutanın adı bile verilmişti. Von Ritter adında sert ve disiplinli bir parti üyesiydi, ilkesiz olduğu kadar çirkin de bir adamdı. Onun atanma haberi ortalığı dalgalandırdı, çünkü sivillere yönelik şaşırtıcı misillemelerin yapıldığı Rus cephesinden yeni dönmüştü. Onun gelişi Nîmes'de yirmi 'parzizan'ın asılmasıyla kutlandı: Aslında bunlar zorunlu çalışmadan kaçan, dağlarda çoban gibi yaşayan genç çocuklardı. Silâhlı değillerdi, ama ne fark ederdi. Bu herkese bir ders olacaktı.

Böylece gizli ajanların dedikodularının kapalı ortamından bu yeni ilahi takdir haberi sızmıştı, Von Esslin'in adı giderek raporlardan siliniyordu. Avignon'da olduğu gibi Cenevre'de de sert rüzgârlar ve yoğun kar yağışlarıyla soğuklar başlamıştı.

ON BİR

KARŞILAŞMALAR

Bilardo masasının o sevimli yeşil çuhasının çevresinde Toby ile Affad'ın karaltıları deviniyordu, her birinin kafasının yarısı topta, öteki yarısı da şu an onları ilgilendiren konudaydı, yani, Ritter'in atanmasının anlamı bir siyaset değişikliği olacak demek miydi; yoksa bu bir kandırmaca mıydı? Toby'ye göre 'bu işte bir iş var'dı. O kaza bir bahaneydi, kafası modası geçmiş kavramlarla dolu, modası geçmiş bir muvazzafın yerine, bir canlanma fırtınası estirecek genç, dinamik, savaşkan bir general atamak istemişlerdi. Affad başını iki yana salladı: "Apaçık görülen bir şeyi karmaşıklaştırıyorsun. Ben Smirgel'e inanıyorum." Toby içini geçirerek boynunu büktü, "Her zamanki gibi. Ama bekle görürsün. Bu adam seni yanıltacak," dedi.

"Konuyu üp açısından ben de bağımsız olarak inceletiyorum, kim haklıymış göreceğiz." Daha sonra İngiliz Gizli Servisinin yarasına tuz ekmek için ekledi, "Ha, aklıma gelmişken, İkinci Cephe çıkarmasının tarihlerini sizlere sormadım, Kahire'den öğrendim. Sizi utandırmak istemedim. Ama bu kartvizitin üzerine Smirgel'e ilettiğim yanlış tarihleri not ettim. Bunun tepkisini göreceksin –bu sözde çıkarmayı geri püskürtmek için dünyanın zırhlı aracını şimdiden kuzeye yığdılar,– ama sen elbette biliyorsundur."

Toby içinden küfretti, çünkü aslında bilmiyordu, ama bunu söylemek olmazdı; gene de canı sıkılmış görünüyordu, Affad gülümsedi, çünkü ona takılmayı severdi. Sonuçta Toby başarılı bir vuruş yapamadı ve her iki tarafın duygularına da yararı olan duyulur bir sövgü savurarak öfkesini dışarı vurdu.

Gizli Servis gerçekten de hiç hoş değildi. İnsan her zaman bir başka ajan tarafından küçümseniyor, kimileri yüzyıl başlarında geliştirilmiş eski moda, tiyatrovari yöntemler kullanmak zorunda kalıyordu. Sherlock Holmes dizisi gibi (bunlara bayılırdı) kötü öykü

ve romanların etkisiydi bu; Dışişleri her casusun yanında gece-gündüz bir büyüteç taşıması gerektiğine inanıyordu, ayak izlerine karşı. Şu gözleri ışıldayan Mısırlı Prense bakın, açıkça telefonları dinliyordu... "Bize hiç kimse hiçbir şey söylemiyor," dedi ağlamaklı bir sesle ve şanslı bir vuruşla öcünü aldı.

Bir köşeye oturmuş, mektuplara steno ile hızlı hızlı yanıtlar yazan ve onları dalgın dalgın seyreden Constance, "Siz ikinizin konuşmalarını duyunca canım sıkılıyor – Avignon'la ilgili olarak sizler benden daha çok şey biliyorsunuz, ama ben orada yaşayıp orada çalışıyorum ve işim gereği her yere girip çıkıyorum. Zavallı Generalcik; gözlerini kaybetmek ne kadar acı," dedi.

Ama yeni General hiç zaman kaybetmemişti; emrindeki kişileri sağa sola postalamış, onların yerlerine kendisinin kişisel olarak 'sıkı' bulduğu kişileri çağırmış, karşı casusluk işlerine burnunu sokan bölümler de içinde olmak üzere bütün bölümlerde bir terör rüzgârı estirmişti. "Smirgel'in kendisi korkmuş durumda, bu kaynama duruncaya kadar bir hafta falan vericiyi kapatmak istiyor. Rusya'daki bu büyük tersyüz oluşu, geri çekilişleri gördükten sonra bizim verdiğimiz o mumyalı kafanın Hitler'i yok olmaya sürükleyecek biçimde yönlendirdiğini söylemeliyim."

"Dur sana en önemli haberi vereyim – savaşı kazanacağımıza dair il kez küçük bir umut besliyorum. Lord Galen *uzaklaştırıldı.*" İki adam da sevinçle el çırptı birden. "Onu sevmediğimizden değil," diye açıklamada bulundu Sutcliffe. "Ama aslında biz kazanmak istiyoruz, öyle değil mi?" Yaptıkları açıklamaya göre Lord Galen, kendi deyimiyle, 'aşağılık domuzlar olmadıklarını göstermek için' Savaş Kabinesini Avrupa'da tarihsel ve estetik değeri olan hiçbir anıtın bombalanmayacağını ilan etmeye razı etti. Üstelik bunu sofuca radyodan ilan ettirdi. Bunun sonucunu önceden kestirmek olanaksızdı, çünkü Naziler bu bilgiden yararlanmış, cephane yığınağı yapmalarının bir açıklamasına dönüştürmüşlerdi. Toby," Örneğin Avignon'da W.X. şifresiyle anılan o gizemli ambar, Gard Köprüsünün altında düpedüz kazılıyor – Remoulins çevresinde artan hareketliliği fark etmişsindir. Akın akın gelen yabancı işçiler, çalılık araziye geçici olarak kurulmuş kulübelere yerleştiriliyor. Basbayağı bir harekât bu. Sonunda birisi Lord Galen'in yaptığı işin nazik bir iş olduğunu anladı, bu Gizli Habercilik işinden çekilmesini istediler. Sömürgelerdeki yeni görevinde Tanrı onun yardımcısı olsun."

"Sömürgeler ona göre değil. Oralarda kalmayacak kadar cingözdür o. Birdenbire Amiral olarak çıkar karşımıza."

"Ama sen anlat bakalım bize," dedi Toby, özür dilermiş gibi Constance'a dönerek. "İşler nasıl gidiyor?"

"Boğazım düğümlenmiş gibi," dedi. "Tedirginlikler, acılar, birden patlak veren tehlikeler, onur kırıcı hareketler, silâhla öldürmeler, ortadan yok olmalarla dolu bir öykü benimki. Samanla, başka çöplerle karışık ekmek. Çamur gibi kahve. Aç çocuklar. Hastanede kuyruklar. Yaşadığım yerden, Blaise sayesinde, bizim büro ile karaborsa sayesinde yediğim şeylerden utanıyorum."

"Peki Livia, gerçekten öldü mü?"

"Evet," diyerek onlara nasıl ve ne zaman öldüğünü anlattı.

"Nedeniyle ilgili herhangi bir ipucu?"

"Hiçbir neden düşünemiyorum, tek bildiğim, böylesine sert bir hareketin onun kişiliğinden kaynakladığı, temel inançlarının -bana böyle bir şey söylemedi ama- yıkılmasıyla ilgili olabileceği. Ama kim Nazizmin yüzünü yakından görür de kusmak istemez? Budala değildi. Ama her konuda benden hep daha fazla şey bildiğinizin farkındayım. Belki de bütün bu soruların yanıtları sizde var."

"Hayır," dedi Sutcliffe. "Belki de Affad'da vardı gene de; biz onun kullandığı kaynakların aynısını kullanmıyoruz."

"Smirgel'i mi?"

"Evet."

"Ama Quatrefages de en az onun kadar güvenilmez biri olsa gerek; Galen'in çocuğu ve Templier'lerle ilgili uydurduğu öyküleri hatırlasana. Onun söylemeyeceği şey yoktur."

"Yalnız o değil başkaları da var."

Onlar oynamak için ayağa kalktılar, Constance mektuplarına döndü, kalem elinde, daha sonra daktilo edilecek mektuplar için kısa notlar alıyordu. Toby oyunu müthiş bir gösteriyle açtı. "Yahudiler için söylediklerin iyi hoş da, MacSutcliffe, onların davranışlarını da bazan çok rahatsız edici buluyorum; şu son ajan gürultüsü harikaydı doğrusu. Yalnızca Paris'te birbirlerini ele vermekle kalmadılar, aralarından kimisi basbayağı Milise katıldı. Sanki herkesten daha çalışkan, daha kendini beğenmiş olmak yetmezmiş gibi!"

"Yahudiler için ne düşünürsen düşün," dedi Constance, "bir kenarda durup o trenlerin istasyondan kalkışını seyredip Smirgel'in kıs kıs gülüşüne tanık olamazdım."

"Bir tarihçi olarak konuşmak gerekirse," dedi Toby, "bunca felâketli olmasa gülünç bir olay bu. Almanların ne istediğinin farkında mısınız? Seçilmiş Halk olmak istiyorlar – bu gerçeği ilan ettiler. Yahudilerin işini bitirmek, böylece onların yerine geçmek istiyorlar. İnanılmaz bir şey bu – bunu bana söyleseydiniz size inanmazdım. Seçilmiş Irk! Kimin kanı kiminkinden koyu? Hangi kuzunun kanında yıkanmış olarak, sorabilir miyim? Luther'in o kocaman solucan torbası işte onları buralara getirdi. Birbirlerinin renkli balonlarını kapmaya çalışan çocuklara benziyorlar. Ama işi Yahudilerin topunun kökünü kazımaya vardırmak – işte bunu ancak ciddi, fizikötesi bir ulus yapabilir!"

"Affad'a göre bunun fizikötesel bir tabanı var: tıpkı midenin hoş olmayan bir şeyi kabul etmemesi gibi istemsiz, organik bir tepki bu, biliyorsun parlak zekâlı Yahudi düşünürlerin egemen olduğu çağdaş dünya felsefesinde örneği görülen Yahudi-Hıristiyanlığa tepki."

"Örnekler misin lütfen," dedi Toby, kendisine maçı kaybettiren acemi bir atış yaparak. "Lânet olsun!"

"Düşüncenin iplerini elinde tutan o üç büyük Yahudi – Marks, Freud, Einstein. Madde dünyasının büyük serüvencileri. Marks insan mutluluğunu parayla eşitledi – madde; Freud değer kavramının dışkıdan geldiğini bulguladı, onun için aşk bir yatırımdı; içlerinde en şeytanı olan Einstein maddenin içinde uyuyan güçleri uyandırarak bir oyuncak yapıp..."

"Haydi canım," dedi Constance umutsuzluk içinde, "Nazizme karşı gönülsüz olduğunu söyleme bana. Ben kararını veremeyen bir ülkeden yeni geldim. Laval'ın 'koruyucu' dediği bu temizliğe karşı kayıtsız kalan öyle çok Fransız var ki, rica ederim."

"Rusların daha iyi olduğunu sanmıyorum," dedi Sutcliffe. "Birtakım tatsız şeyler arasında seçim yapmak zorundayız – bir ömür boyu süren ve Katolikliğin yerini alan zorunlu ruhçözümlerle kibbutz dünyası... sonra herhalde atomik robotlaşma. Bütün bunların karşısında kendimi çağın gerisinde kalmış hissediyorum; ne diyeceğimi bilemiyorum."

"*Honi soit qui Malebranche*," dedi Toby.

"Senin böyle haktanır olman iyi hoş da bütün bunlar Fransızların, Cumhuriyetin *savan*'lara[1] gerek duymamasıyla başladı. Sonra Chénier'nin kafasını koparan komitelere başkanlık eden o iğ-

[1] (Fr.) Bilgin. (Çev.)

renç ressam David gibi Yahudiler. Mahkûm arabası ağzına kadar doldu ve içindekiler bütün dünyaya saçıldı. Düşün ki devrimciler ilk heykeli Akıl Tanrıçası için diktiler!"

"Hâlâ da bu devam ediyor; Raspail'da üniversitenin bir bölümünün bulunduğu sarmaşık kaplı binanın önünde onu beklerdim, o binanın duvarına dayanıp ona Çinlilerin çubuklarının nasıl kullanılacağını öğretmiştim. Aşk artık asla eskisi gibi değildi, yüzlerimize yağan hafif çisentide, öpüşlerimizi birbirimizin dudağına posta pulu yapıştırır gibi yapıştırıyorduk. Arkamızdaki duvarın üst tarafına şu sözcükler yazılmıştı, hayır, duvara şu sözcükler kazınmıştı: '*Univérsité. Evolution des Etres Organisés. Ville de Paris.*'[1] Bunun anlamı şuydu: 'Bu kapıdan giren sizler bütün umutlarınızı dışarıda bırakın,' ama biz o zaman bunu bilmiyorduk... şimdi Schwarz onu karanlıkta tutuyor, bunun bir zararı yokmuş. Ya da sen öyle diyorsun."

"Dediklerinizi anlamıyorum," dedi Constance.

"Aubrey gelinceye kadar bekle. Sana Hitler'le, Hitler'in düşünceleriyle ilgili her şeyi anlatacaktır."

"Onunla ilk kez mi karşılaşacaksın? Hayır mı?"

Sutcliffe ona tuhaf tuhaf baktı, ama bir şey demedi. Tam o sırada tanıdık bir ses, "Gelecek pazartesi Kahire'den uçakla geliyorlar," dedi. Kapıda Affad durmuş bir mendille gözlüklerini siliyordu. İstemeden Constance'ın yüreği hopladı, bu onu şaşırttı; başkalarının yanında nasıl davranacağını hâlâ öğrenememişti. Ama o, iki oyuncunun çevresinden dolanarak odanın öteki tarafına hafif adımlarla geçti, Constance'ı öptükten sonra oturdu, kolunu onun koluna geçirdi. "Hitler ve Yahudilerle ilgili bunca karışıklık ve konuşma bir tek etkenden kaynaklanıyor – Yahudi inancının bir dinin kabulü olmadığını, Yahudilerin bir anayurttan yoksun, dünyanın soytarısı olmak zorunda kalmış bir *ulus* olduklarını görmek istememekten kaynaklanıyor. İşte bu noktada biz kendimize İngilizlerden farklı davranmak ve Filistin davasını destekleme izni verdik. Kuşkusuz İngilizler Arap petrollerini kaybetmekten korkuyorlar, ama Yahudilerin ulus olarak bir yere yerleştirilmesi bütün dünya için önemli. O zaman onların Yahudiliklerinin hangi biçimi alacağı önemli değil, tektanrılılık mı olur ne olur. Ama biz onlarınkini düpedüz bir din saymakta direniyoruz."

[1](Fr.) Üniversite. Örgütlü Varlıkların Evrimi. Paris kenti. (Çev.)

"Freud'a inanan bir psikanalist olarak ben de kendimi biraz tehlikede hissediyorum; belki de bu açıdan ben de Yahudiyim."

Sutcliffe, "Aubrey olsa ne derdi biliyor musun? Sen yalnızca Amerikalıların, ruhun masaj salonu dedikleri bir salon işletiyorsun. Aşk Tanrısı Cupido'yla karşı karşıya gelmeden ruhun çözümünü yapamazsın."

"Ama işte Freud de aynen bunu söylüyor."

"Öyle mi?"

"Elbette."

"Ama Cupido bir yatırımcıdan başka bir şey değil, Tanrı değil."

"Bu konu başka."

"Seni tanıyorsam, şeytanca bir söz bu."

"Ben o anlamda söylemedim."

"Peki ya libidoya ne dersin?"

Derin derin içini geçirdi, kendini zor tutarak o yapmak istediği konuşmayı yapmamaya karar verdi. Ayağa kalktı.

"Haydi gidelim. Karnım acıktı."

Affad sevinçle hemen ayağa fırladı. "Ben de bunu söylemek üzereydim. Nereye gidelim?"

Sutcliffe, "Elçilik açılmadan önce bizim de kahve içmek üzere yanınıza gelebileceğimiz bir yere," dedi.

'Yağlı Tekne' – herkesin ağzından tanıdık bir uğrak yerinin adı çıktı, bir lokantaya dönüştürülmüş, güzel ve bakımlı bahçelerin hemen yanına, rıhtıma demirlenmiş olan bir tekne. Kentin merkezi bir yerindeydi, ne çok şık, ne çok pahalıydı ve Elçiliğe yakındı. Sutcliffe'in kendisi ile Toby için dediği gibi, bilarderlerden izin isteyip kararlaştırılan yere gitmek üzere arabaya bindiler. Birdenbire ve açıklanmaz bir biçimde birbirlerinden utanıyorlardı. Bunu anlamak güçtü. "Biliyorum," dedi sonunda Affad. "Çünkü birden öyle farklı biri oluyorsun ki... bilgiç, zarif, tehlikeli derecede güzel."

"Kimin için tehlikeli?"

"Benim için! Herkes için!"

"Birden senden uzaklaşmak, seni daha iyi görebilmek için senden uzak durma gereği duydum; öğle yemeğinden sonra senden ayrılıp eski kliniğime gideceğim, eski hastalarım ne yapıyorlar bakalım."

"Peki bu gece?"

"Kendi dairemde yalnız uyumam gerek."

Affad Fransızca, Arapça, Yunanca, İngilizce bir sürü küfür savurdu kısık sesle, ama bu paylamaların hedefinin ne olduğunu söyleyemezdi – Constance'la ilgisi yoktu, her şey bu tuhaf aşk açmazıyla ilgiliydi. Tam da içten, ama deneyimli, bilgili bir adam gibi görünmeyi en çok isteği bir sırada. "Neler mırıldanıyorsun?" diye sordu Constance kuşkuyla, ama beriki yalnızca başını iki yana sallayıp, "İncelikten yoksunluğum için kendime sövüyordum. Bir konser için bilet almalıydım. Birbirimizi gözlerimizle yemeden birlikte olmanın bir biçimiydi bu," dedi.

İştahlarının olmaması da pek şaşırtıcı değildi, Constance açlıktan ölmekte olan bir ülkeden gelmiş olmak ve bunca bolluğa alışık olmamak gerçeğinde kendisine bir özür bulmuştu. Ama iki kadeh sert viski içti – Affad bunu fark etti ve hiç beğenmedi. Her zamanki gibi daldan dala atlayarak dolaşan iki bilarder arkadaşları çok geçmeden onlara katıldı. "Eski dostumuz Blanford yakında gelecek diye Robin sırf onu şaşırtmak için yeni bir Einstein'mış gibi davranıyor. Banyonun aynasına rujla $E=mc^2$ yazmış, şu sözleri de eklemiş: ERSUYU EŞİTTİR MEDİTASYON ARTI CÜRÜM ORTAKLIĞININ KARESİ. Sanki bunlar yetmiyormuş gibi holdeki aynaya da şunu: ZİNAYA YÖNELİK MEDİTASYON GÜCE YÖNELİK KİTLE GİBİ RUH GÖÇÜNE YOL AÇAR. Ne Blanford'un ne de Einstein'in bunu onaylayacağını sanıyorum, ama işte böyle."

"Benim en içten varsayımlarımın ürünü," dedi Sutcliffe biraz kırıtarak." Bir kriketçi olarak yaşayıp gitmek öylesine sıkıcı ki!" Şu onurla kenara çekilmiş ünlü adaşından söz ediyordu. "İnsan caddeden geçerken cenaze arabası değiştiremez mi? Neden Karındeşen Jack ya da daha renkli biri değil? Aubrey için hepsi aynıysa bunu ondan isteyeceğim."

"Onu karşılamaya geliyor musun?" diye sordu Constance merakla, beriki, "Elbette geliyorum, arabayla gidiyorsanız," dedi. Ama Constance ona inanmadı. Nedense onun Aubrey'le karşılaşmaktan kaçınacağını düşündü. Birden eve gidip yatmaya karar verdi, ama dairesine girer girmez korkunç bir yalnızlık duygusu onu saçlarından yakaladı. Affad'a telefon etti, Affad hızır gibi yetişti.

Uzun uzun birbirlerine baktılar; daha sonra hiç konuşmadan dışarı çıkıp arabaya bindiler. Affad neredeyse hiç soluk almadığı izlenimine kapılmıştı, yüzü soluktu. Otele varınca asansörün düğmesine bastılar, gene hiç konuşmadan onun odasına çıktılar, Affad he-

men odanın perdeleri kapatıp günışığını dışarıda bıraktı, bu arada Constance göz açıp kapayıncaya kadar soyunmuştu ve onun kollarındaydı. Öylesine heyecanlıydı ki bir tür bedel ödemek istiyordu, kısılmış dişlerinin arasından fısıldadı, "*Fais-moi mal, chéri. Déchirez-moi.*"[1] Onun canını acıtmak, tırnaklarını onun sert etine geçirmek – evet, ama şimdilik uygun zamanı beklemek istiyordu, çünkü henüz solukları eşanlı duruma gelmemişti. O değerli boşalımı çarçur edeceklerdi, kırılan termometrenin dökülen civası gibi. "Aa, sen kendini tutuyorsun!" dedi Constance üzüntüyle ve tırmaladı. "Tutmuyorum, Constance." Constance acelecilikleri̇ne, şaşkınlıklarına gülmeye başladı. Sonra kahkahaların yerini gözyaşları aldı, yüzünü onun omuzlarına gömdü, o pürüzsüz esmer derinin üzerine küskün bir morluk kondurdu. İki kol, iki bacak, iki göz... hem tıka basa tokluk hem de mutluluk aygıtı. *Tristia*! Sevmek ne kocaman bir toyluktu – hayır, Constance bunu gereğinden fazla ciddiye alıyordu. Güzellik ve hazdan başka bir şey değildi bu. Affad kendi kendine şöyle diyordu: "Bütün bir bal peteğini ağır ağır içmek gibiydi. Ah Tanrısal Antropi – hatta Tanrı bile eriyip yok oluyor. Ah benim zavallı, bağlılık yeminli aşk düşüm, artık bunun olanağı yok, kadınların saptıkları yön yüzünden."

Affad birden onun suratına bir şamar indirdi, neredeyse daha o şaşkınlık ve acıyla tepki gösteremeden onu omuzlarından yakaladı, içine girdi; onun onur kırıklığı ve öfke çığlıklarını bastırmak için ağzının üzerini ağzıyla kapattı. İplerin kimin elinde olduğuna kuşku yoktu, çünkü şimdi ona egemen olmuş, sevinçle karşılanan cezalandırmalar gibi, boşalım üzerine boşalım yaşatıyordu. Sonra birden, bir boğuşma sonunda Constance gerçeği kabul etti, bir köle rolü oynadı, bu baş eğmişliğin onu kısa zamanda yoracağını, bir kez daha dize getireceğin biliyordu. Bu gizli boyun eğmişliğin büyüsü Affad'ı neredeyse dayanılmaz derecede heyecanlandırdı; daha sonra bunun, bal sıvalı gövdesiyle bir karınca yuvasının yanında yere uzanıp öpücüklerle, karıncaların ağız dolusu ısırıklarıyla ağır ağır yenip tutulmaya benzediğini söyledi ona. Böylece zaman akıp gitti, sonunda o iki bitkin yaratık uyuyakaldı.

"Bunun olacağını biliyordum," dedi Constance çok daha sonra, aynanın karşısında saçlarını tararken. "Senin için bir önemim olabileceğini biliyordum yalnızca." Sonra ekledi: "Aptalın tekiyim ben!" Artık hemen hemen her gün Constance'ın evinde yemek yi-

[1] (Fr.) Canımı acıt. Parçala. (Çev.)

yorlardı, bu da ona aşçılık yeteneğini gösterme olanağı veriyordu, bekâr bir kız olarak geçer not alabilirdi, Affad bunu ayırt etme yetisiyle değerlendiriyor, övüyordu da; daha sonra hizmetçinin yıkaması için bulaşıkları yığmasına yardım etti, çok üzüntülü zamanlarda Constance'ın tek avuntusu olan, hantal Sutcliffe'in iç çekmeler arasında, Chopin'in ruh durumlarına girerek çaldığı o sevimli, küçük, kuyruksuz piyanoyu çaldı. Constance kadar iyi çalamamıştı – iyi!

Affad ayağa kalktı ve "Çocukken mutlu muydun?" dedi. "Ben herhalde mutluydum, çünkü bu soruyu kendime hiç sormadım. Annem ile babamın arasında, sanki bir kral ile bir kraliçenin, iki Tanrının arasında duruyormuş gibi dururdum, biri bir elimi, öteki bir elimi tutardı. Üzüntü ve kuşku düşünülmesi olanaksız şeylerdi. Bir düş yaşadım , benim için bu ta derinlerde sürüp gidiyor. Evet, hâlâ devam ediyor." Sonra başkalarının kullanmasını istemediği sözcüğü usulca söyledi: "Sebastiyenn."

İkisi giyinik halde, yan yana, dalgın dalgın kanepenin üzerine uzandılar. Affad, "Biliyorsun, bu savaş sona ermek üzere, yavaş yavaş, ama şu götürmez bir biçimde. Bir ceketin kolu gibi İtalya tersyüz oldu. Bütün ajanlarımızın raporlarını inceleyip doğruluk denetimindeu geçiriyorum. Artık elimizde büyük bir Avrupa çıkarması için bir tarih var. Her şey yerli yerine oturuyor, tutarhlık kazanıyor, Almanlar da bunu biliyor. Çok edepsizleşecekler, sonunda buna inanıncaya kadar. Onların *ulusal* kişiliği konusunda *Tacitus* ne kadar da haklıymış. İyi ki İngilizler var da onlara tutunabiliyoruz, onlara nasıl teşekkür edebiliriz acaba?"

"İlerisini nasıl görüyorsun – ne tür bir dünya?"

"*Eski bir saat gibi paramparça bir Avrupa; onu yeniden çalışır* duruma getirmek altı-yedi yıl alacaktır, ama Ruslar bunu hepten engellemeye karar vermezlerse. Onlar bu şeyden güçlenmiş olarak çıkacaklar, bizse tükenmiş."

"*Ben burada kalacağım ve olanağını bulursam buradan çalış*malarımı sürdüreceğim. Ama bu arada biz şimdi Aubrey'in yarın sabaha karşı geleceğini unutmayalım. Sutcliffe telâşa kapıldı, kötü bir soğuk algınlığından yatağa girdi. Kendisinin Yaratıcısının yüzü*ne* bakamayacak *anlaşılan*."

Affad yattığı yerde sakince uyuyordu, sıra kendine gelince Constance da öyle yaptı, ama önce ipek bir sabahlık giyerek rahatlamış, yola gelmez saçlarını banyoda fırçalamıştı; küçük radyo

açıktı, ama sesi kısıktı. Chevalier 'Louise' şarkısını söylüyordu, nedense duygulandı, gözlerine dolan yaşlar, silmeye üşendiği makyajını tehdit ediyordu. Bir kâğıt mendilin yardımıyla görünüşünü düzeltti, sakinleşerek aynadaki yansısına, "Bütün bunların sonu bir güzel sinir şifiyeri olacak, anlıyorsun ya," dedi.

Affad'ın süet pabuçlarının bağlarını çözdü, pabuçlarını yavaşça ayağından çıkardı, Affad neredeyse hiç kımıldamadı; bu kadar yorulacak ne yapmıştı? Kendisiyle ikisinin ayaklarının üzerine serdiği örtünün altına süzüldü. Ona sokuldu, onu rahatsız etmemek için hiç kımıldamamaya, bir kuş gibi neredeyse soluk almamaya çalışıyordu. Gecenin ortasında uyandığında onu koca koca açılmış gözleriyle kendisine bakarken buldu, Affad öylesine bir dikkatle bakıyordu ki bir an acaba uyuyor mu diye merak etti. Ama hayır! "Ne olağanüstü!" diye fısıldadı ve göz açıp kapayıncaya kadar yeniden uyudu. Constance gurur ve mutluluk duydu, sanki onu emzirmiş gibi. Kendi uykusu gelecekle ilgili sorular yüzünden biraz bozulmuştu: ayıpladığı, ama düşünsel olarak istediği yuva kurma sorusu. Saat çaldığında daha bir saat bile olmamış gibiydi, uyandıklarında karanlıktı, karla kaplı o uzak vadideki uzak havaalanı geldi gözlerinin önüne. Araba da nazlanıyordu, ama sonunda çalıştırdılar, uykusundan uyanmamış olan kentten geçip göl kıyısına doğru yol aldılar, orada daha çok ışık vardı, hızla yaklaşan bulutsuz bir gün doğumunu müjdeliyordu.

"Sigara içebilir miyim?"

"Hayır. Yoksa ben de içerim."

"Pekâlâ."

Uykulu bir sessizlik içinde ilerliyorlardı, sonunda Affad, "Aubrey Blanford'un nasıl tedavi edileceği konusunda açık seçik bir planın var mı? Dosyayı gördüğünü söylemiştin," dedi.

"Evet gördüm; bir büyük ameliyattan sonra iki de küçük ameliyat yapılması gerekebilir, ama durum umutsuz değil. Keesley'den ve onun kliniğinden yardım istedim – bu iş için ondan daha iyi bir cerrah bulunamaz. Aubrey henüz genç, gövdesi de güçlü. Onun durumu bazılarınınki gibi değil, şimdiden karamsar olmaya gerek yok. Bütün düzenlemeleri yaptım – göl kıyısında güzel bir oda, bir adım ötede sıcak su kaplıcası da var kuşkusuz. Bakalım ne diyecek!"

Havaalanı daha neredeyse uyanmamıştı, bardan ancak acınası derecede açık bir kahve ile ayçöreği alabildiler. Ama sığınacak sı-

cak bir köşe bulduklarına seviniyorlardı, çünkü dışarıda, alanda soğuk bir rüzgâr esmekteydi. Bir süre sonra üç Ensign'ın uğultusunu duydular, seçilmiş eli kişiyi güvenliğe ve hekimlerin eline ulaştıracak olan uçakların sesini. Uçaklar alanın çevresinde bir-iki tur attıktan sonra birbiri ardına yerdeki koşularına başladılar. Durduktan sonra terminalden selâmlanabilecek bir uzaklığa kadar yerde ilerlediler, yolcular çıkmaya başladı – üniformalı hastabakıcı ve hademeler, arkalarından sedye ve tekerlekli iskemleler. Affad ve Constance gözleriyle kalabalığı tarayarak sabırla bekliyorlardı. Sonunda Affad, "İşte!" dedi; aslında tanıdığı kişi Blanford'un kendisi değildi, çünkü o tekerlekli iskemlesine kıvrılmış, örtülerin altında derin derin uyuyordu. Tanıdığı kişi, iskemleyi uçaktan çıkarıp onlara doğru süren yılan başlı uşak, Cade idi. Bir tür çöl üniforması vardı üzerinde, kısa kollu bez bir ceket giymişti, kasketini bir horoz tüyü süslüyordu. Affad'ı görünce sevinçle, "Günaydın!" diye sesledi. "İşte sağ salim burada. Ama derin uykuda," dedi ve sanki açıklamada bulunmak istermiş gibi örtünün altında ayaklarının bulunduğu yeri elleriyle yoklayarak bir viski şişesi bulup çıkardı. Kaşlarını çattı, "Hazzetmediğim kadar çok içti, ama ne yapabilirim? Emir kuluyum." Kısaca gülümsedi, ta köpek dişlerine kadar sapsarı dişleri göründü. Hasta kımıldadı.

Constance anımsadığından çok daha zayıf buldu onu, biraz zorunlu bir biçimde gerçekten de daha genç, ama şaşırtıcı derecede esmer görünüyordu, bu esmerlik orada yatmış uyuyan adamın genelde sağlıklı görünmesini sağlıyordu.

Derken uyandı, ya tekerlekli iskemlesi sektiği için ya da alıştığı sessizlik, gürültüler, ısı değiştiği için – alandan bu tarafa soğuk bir rüzgâr esmişti, haykırışlar, selâmlaşmalar duyuluyordu. Gene de uyandığında hafifçe utanmış, gülümsüyordu, her birine elini uzatırken, "Bu kılıksız halimden dolayı özür dilerim; yirmi dört saatlik uzun bir uçuştu, sırt ağrımı viskiyle bastırmak zorunda kaldım, Cade'in hiç hoşuna gitmedi," dedi. Constance ona sahici bir sevinçle hiç değişmediğini söyledi – evet, küçük bir bıyık bırakmıştı, hepsi bu. Constance da değişmemişti, Aubrey öyle söyledi, Provence'taki o son yazdan arta kalmış biriyle karşılaşmanın sevinçli şaşkınlığıyla, heyecanıyla yüzü kızarmıştı. Ama ikisi de aynı biçimde karşı çıktı, "Ah, ama sen içime sor!" dedi Constance, beriki de görünmesine karşın değişikliğin orada olduğunu onayladı. Yaşadıkları şeylerden sonra yaşlanmış olduklarını hissediyorlardı. Aub-

rey, Constance ile konuşurken sanki sıcaklık ve destek beklermiş gibi onun elini tutuyordu; Affad üçüncü bir kişinin varlığının çekingenlik ve utangaçlık açmazını arttırdığını düşünerek birkaç sıcak söz söyledikten sonra izin istedi, Constance'ın Aubrey'le ambulansa bineceğini anlamıştı, daha sonra kendisi de onun için kliniğe resmi arabayı gönderecekti.

Cade ile tekerlekli iskemle için birşeyler yapılması gerekiyordu, ambulansın sürücüsüyle birlikte Constance bunu ayarladı, sonra kendisi Aubrey'in yanına sıkıştı, böylece can yoldaşlığı içinde sessizce ulaşmak istedikleri yere giderken onun elini tutabiliyordu. Aubrey, "Ne kadar inanılmaz bir şey!" dedi bir kez, hepsi bu; ama Constance onun ateşinin yüksek olduğunu ve kuşkusuz eski bir uçakla yolculuk etmenin yarattığı kapalı yer korkusu ve yorgunluk yüzünden sinirlerinin aşırı bozulduğunu fark etti. Her nasılsa önemsiz kusurlar, dikkatsizlikler için Cade'i alışılmadık bir sertlik ve açık sözlülükle haşlıyordu. Uşak yanıt vermiyor, yalnızca acı bir yüz ifadesiyle, ya da ısırmaya hazırlanan bir köpek gibi, bütün dişleri görünecek biçimde dudaklarını geriyordu. Burnundan soluyarak içerlediğini gösteriyordu. Aubrey, Constance'ın bu azarlamaları merakla izlediğini gördü, kızardı, konuyu gülerek geçiştirmeye çalıştı, "İnsan biraz kocakarılaşıyor, görüyor musun? Yaşlı evliler gibi kavga ediyoruz – Cade karı rolünde." Bundan hiç hoşlanmayan uşak duymamış gibi yaptı. Yüzündeki inatçı ifadeyle pencereden dışarıya bakıyor, bir an önce Doktor Kessley'nin kliniğine varmak için sabırsızlanıyordu. İçine İsviçre çatılı kır evlerinin serpiştirildiği yemyeşil çimenlikli, köknar ağaçlı bir bahçeye sapmaları uzun sürmedi. Çok bakımlı binaların birinin önünde indiler, onun kalacağı yeri buldular, yalıtılmışlığı ve manzarasının güzelliği hoşuna gitti. "Kar bulacağımı umuyordum," dedi. "Yeniden kar görmek istiyordum." Doktor Kessley göründü, alçakgönüllülüğü, durumu tam anlamıyla biliyor olmasıyla hastanın üzerinde olumlu bir etki bırakmıştı. Constance'a ilk adıyla sesleniyordu, bu da yakınlık, dostlar arasında olma duygusunu artırıyordu. "Sizin birkaç gün kaplıca çağlayanında sıcak su masajı görüp bol bol uyumak dışında hiçbir şey yapmanızı istemiyoruz; önce tam anlamıyla rahatlayıp gevşeyip ki biz daha sonraki şeyleri yapabilelim. Kahire'de ilk evrede kusursuz bir bakım görmüşsünüz – düzeltilmesi gereken hiçbir şey yok. Şu anki noktadan başlayarak belli bir güvenle devam edebiliriz. Herhalde durumunuzu biliyorsunuz."

Aubrey bildiğini söyledi; Kahire'deki Doktor Drexel genel durumunu hiçbir şeyi eksik bırakmadan özetlemişti. "Güzel," dedi cerrah ve izin istedi.

Onu yatağına tıkmadan önce yıkadılar pakladılar. Uşak dışarı çıktığında Constance, "Biliyorsun burada uzmanca bir bakım göreceksin; istersen uşağa hepten yol verebilirsin," dedi.

Aubrey başını iki yana salladı, "Henüz olmaz."

Bir sessizlik oldu, o sırada Constance acaba bu önerisi onu herhangi bir biçimde üzdü mü, onu merak ediyordu; Cade odaya girdi, sessizce işine devam etti. Onun varlığı konuşmalarını sürdürmelerine engel olmuştu, bu yüzden gülümseyip sustular. Daha sonra uşak bir bahaneyle dışarı çıktı da o zaman Blanford, "Henüz onu işten çıkaramam. Annemle aramdaki tek bağ o. Her gün bana onunla ilgili küçük bir şey söylüyor, küçük bir olay anlatıyor, bu da benim ondan neden bu kadar çok ve haksız yere nefret ettiğimi biraz daha görmemi sağlıyor; kendimi bulabilmem için bu durum *sürmeli* – rastgele kazalara inanmıyorum. Beni çocuksuz bırakabilecek bir durum bu."

"Ama bu Freud'ün kadınlar için söylediği bir şey," dedi Constance şaşırarak.

"Kadınlar için söylediği her şey erkekler için de doğru," dedi, geçmişte acımasızca alaya aldıkları papaz yardımcısı ses tonuna birden dönerek. Bunu söyleyişindeki ciddilik öylesine hoştu ki Constance ellerini çırptı, güldü, yeniden Tu Duc'te olsalar ancak bu kadar çocukça gülebilirdi. Onu sevgiyle öpmekten kendini alamadı, berikinin de keyiften yüzü kızardı. "Ah çocuksuz adam!" dedi, bir an Sam'in alaylı papa sesini çıkarmıştı. "Ruhunu Cade'in çözümlemesine izin verecek misin?" Blanford sabırsızca bir hareket yaptı.

Hastasıyla tanıştırılmak üzere görevli hemşire geldi, izin isteyip ayrılma zamanı gelmişti, Constance öyle düşünüyordu, çünkü arabası özel araba yolunda beklediğini duyurmuştu bile. Duruma alışmak ve ertesi günü yeniden gelmek üzere ayrılacaktı, öyle dedi, öbürü de kabul etti. Constance onu bir kez daha, neredeyse büyük bir coşkuyla öptü, "Tanrıya şükür değişmemişsin – hep o eski ciddi Aubrey Blanford cenapları. Buna öyle seviniyorum ki!" Ötekiyse pek öyle düşünmüyordu, "Çok değiştim," dedi, yüzü ciddiydi, ama gözleri yanıp sönüyordu, "kötüledim, karamsar oldum. Karşıma çıkma yürekliliğini göstermediği için Robin'e bir kınama mesajı götürmeni istiyorum; biliyorum, asansörü benim tekerlekli is-

kemlemin sığmayacağı kadar dar olan bir daireye çekildi. Orada üzüntüden grip geçiriyor. Söyle ona, ceza olarak umulmadık gücü ve görkemi olan esmer bir kadın onu ziyaret edecek ve o kadınla çiftleşmek zorunda kalacak." Ama Constance, Sutcliffe'le o kendi başına uğraşsın, Constance'ı bu işe karıştırmasın diye gitmeye karar verdi. Bir veda sözcüğü söylemeden ona veda etti. "Robin'e çok kızma, o gerçekten de rahatsız." Gene de Blanford sıkıntılı bir biçimde, "*Kızıyorum, çünkü kayıtsız şartsız ona sözümü geçiremiyorum* – o ne de olsa benim yarattığım biri; ama bazan ipini koparıp özgür irade belirtileri gösteriyor. Egemenliğim tam değil, lânet olası. Ona havaalanına gelmesini söyledim. Sözümü dinlemedi. Cezalandırılması gerek!"

Constance ondan ayrılıp eski kliniğine dönerek Schwarz'ı buldu, Schwarz her zamanki gibi onu gördüğüne sevindi. Sakince bir dönemlerinde olan Pia ile Trash iddialı bir nakış üzerinde çalışıyorlardı. Konu Clément'nın ünlü Avignon *tablosu*ydu, Gobelins fabrikalarının ticaret metaı haline getirdiği *Bolluk Ülkesi: Cockayne*. Bu sessiz çalışma, renk renk iplikler onları öylesine büyülemişti ki beyaz pencerenin önünde, rahibeler gibi sessizce oturuyorlardı. Constance, Schwarz'ı beklemek zorunda kaldı, çünkü onunla birlikte çalışan ve kendisine sorun çıkaran bazı hastalarla ilgili 'denetleme görüşmesi'ni yapmak üzere gelmiş olan genç, Amerikalı bir psikanalistle konuşuyordu; bu hastalar Viyana'da sayıları hayli kabarık olan Rudolf Steiner gruplarının inancından dönmüş *insanlar*dı, onların yıldız Tanrıbilimi genç adama yabancıydı. Kulak tırmalayıcı ve ağlamaklı sesi Schwarz'ın odasının kapısından dışarıya sızıyordu: "Bunun üzerine ona sizin yazdığınız fitili verdim, ama şu anki haliyle her şeyi çıkarıyor."

"*Çıkarıyor* mu?"

"Özür dilerim, tutamıyor."

"Anlıyorum."

Anlaşılan bir dönek olmasına karşın hastanın kafasında hâlâ gizemcilik inançlarının kırıntıları var. "Ne öneriyorsunuz?" dedi Schwarz.

"İkisinin en dindarı o; Yıldızsal İletişim dediği şeye çok dalmış – Şiirsel Kavrayış krizi geçirmiş, kendi deyimiyle. Bu olaydan sonra karısı onunla yatmaz olmuş. Soluğunun o mumyacılıkta kullanılan sıvıya koktuğunu söylemiş. Ya rabbim, o Kavrayış gerçekten de kaltağın tekiymiş. Bir yatıştırıcı vererek adamı kilitledim."

"Başka ne yapabiliriz?" dedi yaşlı adam; her zaman kuvvetli bir Yidiş vurgusuyla sorduğu bir soruydu bu; şimdi de aynı soruyu Constance'a soruyordu: "*Aber*, Constance ne yapabiliriz?" Pia'ya insülin şoku tedavisi uygulamaya yarı yarıya niyetliydi, ama Constance'ın yalvarmaları üzerine bundan vazgeçti. "Beyin diye biraz bir şey varsa onu da havaya uçuracaksın," dedi Constance. "Ne de olsa onun hastalığının gerisinde bir sürü şey var, çeşitli kişiler söz konusu. "Affad ve ilişkilerinin baş döndürücü görkemi hayatına girdi gireli birbirine âşık insanlara daha çok yakınlık duyar oldu – Sutcliffe'in filsi aşkını bile gülünç ve akla aykırı değil, dokunaklı buluyordu; öte yandan yüreği sevgi dolu masum Zenci kızın manevraları bütün bu serüvene bir çekicilik ve umutsuzluk katıyordu. Pia hasta bir çocuk gibi -öyleydi de- mızıldanıp duruyor, Trach ise ona canlı ve enerjili bir biçimde yanıt veriyor, bas viyolanınki gibi koyu, tatlı kara sesiyle, büyük bir güvenle, aptalca şeyler söylüyordu. "Bizim tek bir büyük yatakta yatmanızı istemiştim," dedi bir keresinde Schwarz'a. "Orada herkese yer olurdu, Robin için, Pia için, hatta onların arkadaşları canları istediği zaman, gerek duyduklarında gelebilir. Annem her zaman Bir Şeyi Asla Geri Çevirme derdi; kilisedeki vaız da Her Şeyini Ver. Ama Robin veriniyor, Pia vermiyor. Benim buradan gitmemin yararı olur mu?"

"Hayır. Bunu dememiştin; Pia hâlâ böyle şiddetli bir şeyi kaldıramayacak kadar güçsüz. Gene içine kapanır. Biz onu hâlâ görüş alanımızda tutmak istiyoruz."

Zaman, yetenek ve ilaç ziyanıydı bu iş. Bugünlerde doktorların her şeyi iyileştirebilecekleri düşünülüyor, ruhsal rahatsızlıkları bile. Ama bir rahip ne yapmış olabilirdi gene de?

ON İKİ

TRASH'İN ZİYARETİ

Rob Sutcliffe'i yatağa seren rahatsızlık kendisinin neden olduğu bir şeydi! ölçüsü kaçırılmış alkol ve *tabac gris*, düzensiz öğünler, aspirin gibi, vitamin gibi, ayrıca İsviçre'de icat edilmiş, güya insanı gençleştiren Nix gibi yüksek dozlarda ilaç, bütün bunların payı büyüktü. Şu an karmakarışık bir yatakta bir erkeç gibi burnundan horuldayarak, yüksek ateşle yatıyordu, sırf adı *Bruce Hardbane*[1] olduğu için elçilik doktoruna gitmek istemeyen bir adama hastabakıcılık etmek zorunda kalan takım arkadaşı ve meslektaşının saldırılarına hedef olarak cezasını çekiyordu. "Ad konusunda kör inançlıyımdır," dedi. Bir İsviçreliyi de görmek istemiyordu, o zaman muayene için para ödeyecek demekti; Dışişleri tıp hizmetlerinden parasız yararlanmasını sağlıyordu. Toby işe geç kalmıştı bile, ama arkadaşının aspirinle birlikte içmesi için ona sıcak suyla rom hazırlıyordu, daha sonra havı dökülmüş paltosunu sırtına geçirdi, çarçabuk çıktı gitti. Sutcliffe içini çekti; sırtüstü geçirilecek bir gün daha, bir şey okumasına izin vermeyecek kadar şiddetli baş ağrısı, Blosbford ile ilgili can sıkıcı ve saldırgan düşüncelerden onu kurtaracak bir arkadaş bile yoktu yanında; Blanford da sırtında bir delikle sırt üstü yatıyordu, ama göle bakan, bir oranda daha hoş bir ortamda. Aubrey'e telefon edip ona hakaret edebilirdi, ama telefon şimdilik bozuktu. Orada Grimm Kardeşler, Kramazof Kardeşler, bütün o Goncourt kabilesi gibi, kederler içinde yatıyordu.

Asansörün kafesiyle birlikte yukarıya çıktığını duyunca şaşırdı, asansör kendi dairelerinin sahanlığında durunca daha da şaşırdı, içindeki kişi indi, asansörü aşağı gönderdikten sonra dairenin kapısına doğru yürüdü, tırnaklarıyla hafif hafif vurdu, kapıyı itip açtı, – çünkü her zaman aralık dururdu. Constance'ın sürpriz bir ziyaret için geldiğini sanıp sevinmişti, yüzü gülerek ona adıyla seslendi,

[1] (İng.) *Hard* – sert; *bane* – felâket, afet. (Çev.)

ama böyle tiyatrovari bir yavaşlıkla Zenci Trash'ten başka kim yürüyebilirdi? "Umacı!" diye haykırdı, biraz lânet okudu. "Beni nasıl buldun?" Kız siyah bir inci gibi kesinkes güzel görünüyordu – aslında saten gibi siyah başında koca koca inci küpeler muhteşemdi. Sonra içinde hafifçe terlediği, görkemli vücut kokusunu misk tütsüsü gibi yayan o olağanüstü güzel kürk. Robin doğruldu ve onu yüreğinin hâlâ öfkeli Bermuda'sından yayılan bir ekvator pelesenki gibi kokladı. Kızın Polak's için bir süre mankenlik yaptığını biliyordu, bazan kürkleri ödünç almasına izin verdiklerini de – yani Kara Prensin miğferi olmaya lâyık bu koyu tüy örtüsü ödünçtü. "Seni görmem lâzım oldu, Robin, hayatım," dedi, ilerleyerek yatağın üzerine oturdu, aynı zamanda kocaman, bir kahve masası kadar zarif elini Sutcliffe'in alnına koydu. "Azıcık biraz ateşlisin," dedi, Sutcliffe arkasına yaslandı, küçümseyici tatsız bir yüz ifadesi takındı. "Neden geldin?" dedi, bir romanda anlatılıyor olsa deneceği gibi 'gıcırtılı' bir ses çıkarmaya çalışarak. Bir süre bu gıcırtısına yanıt gelmedi. Sutcliffe biraz sertçe bakıyordu, bu arada o onun romlu suyundan bir yudum içti, içki kiraz kırmızısı dudaklarını yaktı. "Pia'ya bir şey mi oldu?" Kadın o kara Anıtkabir benzeri saçlarını olumsuz anlamda salladı. "Saat ikiye kadar sakinleştirilmiş durumda," dedi. "Ama onunla konuşuyorduk, ona seni görmeye geleceğimi, ne düşündüğümüzü sana anlatacağımı söyledim." Kırmızı ağzını plankton arayan koca bir deniz orospusu gibi açtı; kürk mankenliği yapmak onun içindeki fok balığını ortaya çıkarmıştı. Bir sır verirmiş gibi, "Senin bi şeycin yok, Robin, ama yalnız gayretsizsin; olumlu olmaya çalış, şarkının dediği gibi, olumsuzluğu bırak. Bing gibi ol! İyi bi kız bulamadın, tarla süremiyorsun diye canın sıkılıyo bence, Robin. O elçilikteki karılar soğuk birer hindi, öyle di mi?"

Sutcliffe düşündü, "Sevemezdim sevgilim seni bu kadar çok senden çok sevmeseydim öldürmeyi." Ama kadın gerçekten de haklıydı, şu abanoz gibi pırıl pırıl parlayan, yatak doktoru Sutcliffe'e gereken şey yatak müziği ya da hatta soyunuk bir rahibeyle yastık kavgasıydı. İşin korkunç yanı bu kadının kendisi biraz ona âşık gibiydi, hatta onun o soğuk hindisini biraz kıskanıyordu, çünkü konuşurken ılık elini onun pijama ceketinin içine sokup göğsündeki kılları ve Tiresias memeuçlarını okşuyordu. "Dinle," dedi Sutcliffe, "ben hastayım, Trash." Trash neşeyle başını iki yana salladı, "Doğru değil, Robin," dedi. Onun derdinin çaba göstermemek olduğunu yineledi, bu taktik onun kararlılığını yumuşatmak

içindi, daha sonra açıklayacağı şey ne ise onu açıklayacaktı. Ama kadın harika kokuyordu, koca bir hindistancevizi ormanı gibi, eli daha aşağılara indikçe Sutcliffe'in gövdesinin hiç kullanılmayan durgun su havuzcuğuna ağır kesilmeler halinde duyumsal tepkinin tatlı dalgacıkları yayılıyordu. Kadın şimdi de o kontralto yankılanmalı melodik sesiyle hafifçe birşeyler mırıldanmaya başladı, onun savunmasını kırmak için açık seçik bir Zenci ilahisi – asla sesini yükseltmeden. Bu gribi geçireceği, insanın sağlığını yerine getireceği, o arada yalpalamasız ve görünmez bir dikleşme sağlayacağı hesabıyla söylenen bir ninniydi bu. Rob zevkten inledi, o bunu yaparken berikinin kürkünün önü açıldı, çorap ve ayakkabı dışında içinde hiçbir şey olmadığı görüldü. "Bunu yapamazsın, Trash," diye bağırdı tiz bir sesle Rob, o Rob'un elini alıp kendisinin ikinci ağzı olan ıslak, kırmızı yarığa götürmüştü bile, o soğuk parmaklar orada Zenci kadına başını büyük bir hazla kaldırtıp onu dişi bir aslan gibi solutacak, onun o yaşamsal tetiğini okşayan parmakları daha iyi hissedebilmek için hafifçe kımıldamasına yol açacak can alıcı noktayı bulmuştu. Kadın hazır olunca kürkünü sırtından attı, sallanan oyuncak atına ilk kez binen bir çocuğun sevinciyle adamın üzerine çıktı. Adam ona kızmıştı, bu onu kızıştırdı, bunun üzerine adam kusursuz mutlaklıkta bir başarıyla işini yapıp kadının başını döndürdü. Büyük bir kösnüllük ve dirilik içeren samur bir boşalımla birleşme denen o yüce yapıntının içinde eridiler. Bu kadın, bu Nemfa, aşk için yaratılmıştı! Öpüşler, öpüşler, uğursuz ya da kaçamak hiçbir şeye boyun eğmeme, yalnızca bütünlüğün gizli görüntüsüne uyma kararlılığının sınıflandırma bilimi. Tanrının insanoğluna duyduğu aşka karşılık Eros. Şu işe bak, bu Nemfa sürtüşmeye yanaşmadığı için o hayatını bilek sporu yapmakla geçirecekti. Darmadağın yatakta yatarken kendisinin süt bebeği kakası gibi ve antiseptik sabun koktuğunu düşünüyordu, oysa beriki yanı başında soluyordu, memeleri çiğ tanesi kadar tazeydi. "Aman, Trash!" dedi, karnıbahar büyüklüğünde bir kederle. Trash fısıltıyla on altıncı ilahiyi söylemeye başlamıştı. "Söyleme *şunu*," dedi Rob büyük bir ıstırapla. Trash, "Bunu yaparsam sen evet dermişsin, kabul edermişsin, o bana böyle söyledi," dedi. Rob öfkelendi. "Haydi artık. Çıkar şu baklayı! Ne istiyorsun?" Ama beriki onu yeniden tahrik ediyordu, tutkularının dalgasının yıktığı o kum şatoyu usta elleriyle yeniden havaya dikmeye çalışıyordu. "Bana ver şu dalından sarkan meyveyi, adam," diye homurdandı Trash, onun

o çok değerli mülkünü yakalamış, üzerinde çalışıyordu. Ama beriki ona isyan etti, sorusunu yanıtlayıncaya kadar organının dikleşmesini izin vermeyeceğini söyledi. Bu işi de gözlerini kapatıp dondurma düşünerek becerdi. Beriki bu pek rastlanmayan bağımsızlık gösterisinden umutsuzluğa kapıldı, bırakıp su dökmeğe gitti, bu işi de dört safkanın çıkaracağı fışırtıyla yaptı. Sonra geri döndü, yatağın yanında gebeş gebeş durarak, "Dünya seyahatine çıkmak istediğimize karar verdik. Bize izin verir misin?" dedi.

Soru öylesine şaşırtıcıydı ki bir an Sutcliffe afalladı. "Ne dünyası?" diye sordu sonunda. "Savaş neredeyse bitti. Yakında yolculuğa çıkma olanağımız olacak. Biliyor musun, senin ona verdiğin kültürün hepsini o da bana vermek istiyor, Robin." "Bu *nereden* çıktı canım?" dedi, gerçekten şaşkınlıktan donakalmıştı. Müttefiklerin çıkartmasını, Almanları neredeyse Avrupa'dan dışarı, babayurtlarına süren başarılı çarpışmaları duymuştu herhalde.

"Savaşın bittiği falan yok," dedi. Beriki inat ediyordu: "Evet bitti, yakında bitecek, şimdi Amerikan denizaltıları çıkartma yaptılar. Sen Amerikan denizaltılarını bilmiyorsun, Robin. Amerikan denizaltılarını ben biliyorum. Hıristiyanlık dünyasının en kocaman delgi aleti onlarda." Sutcliffe ne diyeceğin bilemiyordu. "En büyük delgi aleti onlardır mı demek istiyorsun?" diye sordu, ama beriki başını iki yana salladı ve kararlılıkla, "Hayır. En büyüğü ONLARDA dedim," dedi.

"Tanrı sana akıl fikir versin," dedi, o güzelim aklın üstün gelmesi için Tanrıya dua ediyordu. "Otur, Trash, sana savaşı anlatayım." Derin bir soluk aldı. BBC'deki 'Günaydın Sevgili Küçükler' programının yapımcısının ses tonu ve vurgusuyla Trash'a bir mucize olup da yarın savaş sona erse, barış ilan edilse bile işlerin normale dönmesinin yılları alacağını anlattı: hiç kuşku yok ki tek tek kişiler sevil ya da askeri bir örgütü temsil etmedikçe yolculuk edemeyeceklerdi. Trash bu mantıklı açıklamayı dikkat kesilmiş parlak gözlerle bakarak dinliyor, ara sıra başını aşağı yukarı sallıyor, sanki bir şey söylemek üzereymiş gibi dudaklarını ıslatıyordu. Ama beriki konuşmasını sürdürdü, geçmişteki ve şimdiki bütün kötü felâketleri saydı döktü, daha yıllarca tehlikede olan bir gelecek tablosu çizmeye çalıştı; askerlerin terhis edilmesi, kentlerin onarılması, göçmüş ekonomilerin canlandırılması, yurttaşlık alışkanlıklarının kazanılması... bunlar yıllar alacaktı! Onlarsa tutmuş turist gibi dünya yolculuğuna çıkmaktan söz ediyorlardı.

"Bunu anlamıyor musun, Trash?" dedi, çaresizlik gibi bir şey duyarak, çünkü o a bunları anlatırken sanki o başka bir şey düşünürmüş gibiydi.

"Sen de bizimle birlikte gelebilirsin, Rob. Sana bunu söylememi tembibledi bana. Bize öfkelenmemek şartıyla . Onun tek derdi senin ona verdiğin kültürü bana da kazandırmak." Rob burnundan müthiş bir horultu çıkardı. Yaşlı bir teyzesinden bir zamanlar ona bir miktar para kalmıştı, tek koşul o parayı seyahate harcamaktı. Bundan daha iyi bir şey istenebilir miydi, savaşın eli kulağında olduğu düşünülürse – hiç değilse herkes o kanıdaydı. Bu yüzden Pia'yı dünyanın belli başlı tarihi yerlerini görmek üzere yıldırım hızıyla bir dünya seyahatine götürmüştü, ilkin Avrupa, daha sonra Doğunun trenle, hava gemileriyle ulaşılabilen yerlerine. Başları dönmüş, kafaları karmakarış olmuş, bütün parayı harcamış halde, bir sürü seyahat broşürüyle geri dönmüşlerdi. Pia sessizce gönül borcu duyarak yapmıştı bu yolculuğu – neyin ne kadarını algıladı, Tanrı bilir, ama bu yolculuk ona damgasını vurmuştu. Kendisi için de paha biçilmez değerdeydi kuşkusuz, bir daha ayak basmak istemediği yerlerin el kılavuzu olarak. Hindistan'ı, örneğin hafakanlara boğula boğula gezmek, düşünülmesi olanaksız bir şeydi; *cafard*'ın[1] anayurdu oradaki ovalar olsa gerekti. Ama Himalayalar'a diyecek yoktu, insan orada sonsuza kadar yaşayabilirdi. Pia'nın her türlü ciddi bilgiden yoksun, neredeyse zır cahil olduğu u gördü, ama tanıştıkları Nepalli bir rahibe Pia'nın manevi açıdan çok ileri olduğunu söyledi – Sutcliffe'ten çok ileri. Bir İngiliz okulunda eğitim görmüş olan, Druid dilini çok iyi konuşan bu tatlı kadın, "İnsanın bilge olması için zeki olması gerekmez," dedi. O günden sonra Sutcliffe, Pia'yı eskisinden daha çok sevdi, onu bilgilere, Hint Okyanusunun uçan balıklarının sayısından daha çok sayıda öpücüğe boğdu. Ama o *Kama Sutra*'ya burun kıvırdı, bunun 'sağlıklı' olmadı ını söyledi. Tuğladan yapılmış olsa Taj Mahal'in daha hoş görüneceğini söyledi. Bütün bu bilgeliği şimdi Trash'e aktarmak istiyordu, elleri kucağında –baldırları gibi açık duran paltosuyla– oturan sevgili Trah'e. Trash biraz süngüsü düşük görünüyordu, üstlendiği görevi başaramamış gibi. "Ne zaman gideceksiniz?" Trash omuzlarını silkti, "Ne zaman olursa. Bizim tek derdimiz senin EVET demen, çünkü senin evetin olmada o hiçbir şey

[1] (Fr.) Can sıkıntısı, hafakan. (Çev.)

yapmaz; bunu biliyorsun, Robin. Ama sen evet dersen hemen kılavuz kitaplarını toplamaya, planlar yapmaya başlarız. Bu onu kafa yormaktan kurtaracak, canım, 'Haydi git,' demen yeter." Sutcliffe'in yüzü aydınlandı. "Yani bütün istediğiniz bu ha? Benim evet dememi?" Beriki başını onaylar anlamda salladı. "Gidebilirsiniz elbette," diye haykırdı coşkuyla Sutcliffe. "Elbette gidebilirsiniz. *Gideceksiniz!*" Bunun üzerine kız, postunu sırtından attı, biraz kıvırttı ve arka arkaya, "Yaşasın, yaşasın!" Bunun ardında da şöyle bir dörtlük okudu:

"*Bir şeyi istersem*
Elde ederim istediğimi
Sen direnşen de
Gezme hastalığı var bende!"

Anlaşıldığına göre şimdiden seyahate çıkmıştı. "Tam bir bahşiş ata benzedin sen de," dedi Sutcliffe, ama öteki acele ediyor, hemen gidip Pia'ya söylemek istiyordu. Çarçabuk çıkıp gitti, küpelerini unutmuştu.

Sutcliffe onları kulağına takıp denedi, yakıştığı kanısındaydı; çıkarıp dikkatlice bir kenara koydu. Bir gün onları takıp Konsolosluğa gidecekti. Hayli etki yaracağını umuyordu. Ama şimdi telefon zırladı, almacı kaldırdı, santral ona hattın düzeldiğini bildiriyordu. Biraz canı sıkıldı, çünkü artık Aubrey'i, yazgısını elinde bulunduran Blanford-Bloshford'u aramamak için bir özrü kalmamıştı. İçine Constance'ın kliniğinin telefon numarasını yazdığı yıpranmış defteri aldı. Çarpıntı içinde, burnundan konuşarak Bay Benzedrine Papadopoulos'la konuşmak istediğini söyledi, ama tabii Aubrey onun sesini tanıdı. "Buyrun, benim," dedi. Sutcliffe yüksek sesle inledi. Akıl hocası ona, "Neden öyle yorgunluktan ölmüş bir Heathcliffe gibi inliyorsun, oysa sen gözden düşmüş, bizim bildiğimiz Sutcliffe'si; arkamdan neler çeviriyordun, sefil herif?"

"Hastaydım," dedi, son derece acıklı bir ses tonuyla, "şimdi de sana ırzıma geçildiğini söylemek için telefon ediyorum, 'Trash tarafından – çok hoştu, ama ben istemedim. Tam bir ırza geçme!"

"Olanaksız; siz birer hayal ürünüsünüz."

"Bir geleceğiniz yok mu yani?"

"Bağlamlarınız var, ama bir gelecek, bir geçmiş, hayır!"

Güldü, daha sonra şunları söyledi:

"Söyle nasıl düzüşür hayal ürünü yaratıklar
Överler yiğitliklerini bütün toy çapkınlar!"

Sutcliffe karşılığında şunu uydurdu:

"Buğdayı kabuğundan çıkarır gibi, dillendirerek acıyı,
Lağıma boşaltır gibi afyonu."

Ama Blanford'un ses tonundaki değişiklikleri pür dikkat dinliyordu. Gerilimli bir durumdayken onun coşkularını domuzuna küstahlaşarak saklamaya çalıştığını bilirdi – bir taşın altına sokulan bir yengeç gibi kendi özel umutsuzluğunun içine çekilmişti, oradan çıkarılsın istemiyordu. Asıl sorun onda tutku eksikliğiydi, bir elektrik kesintisi, şu andaki bedensel sakatlığı bunu simgeliyordu. Hırıldadı ve onun düşüncelerini izlemekte olan Blanford, "Söylediğin her şey doğru," dedi.

"Ben bir şey demedim," dedi Sutcliffe. "Yalnızca çok şey düşündüm. Biz sanki aynı kişinin farklı zaman yörüngeleri üzerine yerleştirilmiş değişik halleriyiz. Gerçeklik çok yorucu."

"Kesinlikle," dedi Aubrey. "Birbirinizin parçası olun – o iyi kitap size yakarıyor."

B. "Hangi kitap? Seninki mi, benimki mi?"

S. "Benimki. Onun başlığı daha iyi, bence."

Blanford içini çekip, "Benimki daha bitmedi, ama bitirmeme yardımcı olacak dünya kadar not var. Sen seninkini ne zaman bitirdin?"

"Senin geleceğini duyunca."

"Adı ne?"

"*Karanlıklar Prensi.*"

"Hımın."

Sutcliffe kendini tutamayıp Shakespeare alıntısını yaptı: "Karanlıklar Prensi bir beyefendi."

"Eninde sonunda görünmen gerek," dedi Blanford, değişmiş, sert bir ses tonuyla; kölesi bu sertliği fark etti ve şaşırtıcı bir yumuşak başlılıkla kabul etti. "Bir gün değişik hallerimizi değiştokuş etmek için bir araya gelmemiz gerektiğini biliyordum – şeylerin düzeni gereği. Belki birbirimizin birkaç sorununu çözmesine yardımcı olabiliriz –senin kimi sorunların, örneğin, kolay değil. Sevgililerden ne haber?"

Blanford tedirginlikle yanıtladı: "Shakespeare'i bu kadar çok sevdiğine göre sevgililerin ayrılmasıyla biter yolculuklar."

"Ah, ne kadar yazık!" dedi Sutcliffe biraz alayla. "Peki bu işin içinden nasıl çıkacaksın? Benimki gerçekliğe uyuyor. Kadın erkeğin gidişine üzülecek, ama buna kırılmayacak. Benimkinde erkek kadını da götürmeyi öneriyor. kadın kabul etmiyor."

"Aynen böyle!" diye haykırdı Blanford sevinç ve şaşkınlıkla. "Nereden bildin gözünü seveyim?"

"Nereden bildiğimi sen bilirsin."

Blanford biraz sustu, sonra," Artık gelmelisin, ne kadar çabuk gelirsen o kadar iyi. Saat dörtte çaya gel, senin kitabı da getirmeyi unutma, bitmiş olduğuna göre. Bana yardımcı olur, ben biraz çuvala dolanmış durumdayım. Dün seninki bütün öğleden sonra benim yanımdaydı, ona kitabımdan parçalar okumaya başladım; ama okurken uyukladım, bütün korkum onun ben uyurken izinsiz olarak kitabın gerisini karıştırmış olması. Canım sıkıldı, adamı Mısır'a dönene kadar onun bunları bilmemesi gerekiyordu."

"Bilinçsiz sabotaj mı?"

"Elbette. Kıskanıyorum!"

"Öyleyse sen bir sanatçı değilsin."

"Bu işi burada bırakalım. Bu öğleden sonra saat dörtte seni bekliyorum. Seni görür görmez tanıyacağım. 'Siz Doktor Leibfraumilch olmalısınız,' diye haykıracağım, kolonyal şapkamı çıkararak."

Telefonu kapattı, uzun uzun düşündü, birden bir bitkinlik duydu. Bütün o lânet elyazması tomarını göle atmak için neler vermezdi? Dünkü olay onu etkilemişti, bir diş ağrısı gibi rahatsız ediyordu. Constance onun yanında bir saat kalmak üzere gelmişti, ne yazık ki öğle uykusu saatine yakın. Ona kitaptan bir bölüm okumuştu Blanford, ama uyku bastırmıştı. Şimdi aynı bölümü yeniden okudu, aralarında geçen sahneyi anımsadı. Şöyleydi:

"Lekeli kahverengi *abba*'sıyla çok kırılgan, ağırlıksız görünen Akkad kumların üzerine otururken konuşmasını sürdürdü: 'Evrenle ilgili *herhangi* bir görüşü, tercihi olmak demek hasta olmak demektir; çünkü bunlara sahip olarak insan bir ırmak gibi bizi her şeyin bilinmez olduğu okyanusa taşıyan o karşı konmaz akıntının önünü tıkamış olur. Gerçeklik akan bir düğümdür, ölüm insanı ona ulaşamadan durdurur. Kaçınılmaz olanla işbirliği yapmak, bu mutsuz durumdan yararlanmayı öğrenmek daha akıllıcadır – ölümün bilincine varıp onunla uzlaşarak! Ama biz bunu yapmıyoruz.

egoya kendi yuvasını kirletmesine izin veriyoruz. Bu yüzden güvensiz ve gerginiz, geceyarılarında uykumuz kaçıyor, bütün bir kültür ağlayarak uyuyor. Bu durumu sanattan başka ne düzeltebilir, coşkunun tutsaklıktan kurtardığı dili, dolaysız kavrayışın hizmetine girmiş şiiri bize veren Tanrı vergisinden başka?"

"Sanat mı?" dedi Constance öfkeyle. "Saçmalama, Aubrey!"

"Sanat ya!" diye yankıladı Aubrey sertçe.

"Bitti!" Bu inadına asılsız akıl yürütmeden ölçüsüz derecede bakmış ve yorulmuş olan Constance başparmağı aşağı doğru dönük olarak elini uzattı, içini geçirerek bakışlarını dışarıya yönelterek göle baktı. Aubrey sanki onun düşüncelerini çürütmek ister gibi birden söze başladı: "Anlıyor musun? O şaka etmiyor, o demek, istemli intiharın, elini çabuk tutup ölümden önce davranması konusunda kararlı – intihar diyorum, ama aslında bu darbe görünmez bir el, başka biri ya da bir şey, ortak yazgılarının bir aracı tarafından indiriliyor, yani. Ah Tanrım, anlayamıyor musun?" Aubrey, Constance'ın yüzündeki öfkeli küçümseme ifadesini fark edebiliyordu.

"Eh, elveda demenin bir yolu bu," dedi Constance soğuk bir sesle. Doğru, aralarını ot gibi bürümüş bunca şeyden, Affad onu kurtarmış olabilir miydi, ta başlangıcından beri bunun sonunun olmadığını bildiği için – eninde sonunda Aubrey'in kendi isteğiyle – ta Mısır çöllerinde gizli buluşma yerindeki görünmez komite tarafından seçilmiş gizli bir elin işe karışmasıyla – ortadan yok oluşunun boş duvarına toslayacaklarını bildiği için? Constance'ın aldığı bütün eğitim, inandığı bilim, yaptığı iş bu korkakça intihar, dünyadan el çekme ilkesine karşı savaşmaya adanmıştı. Onlarsa bir tür vitaminden söz eder gibi sanattan söz ediyorlardı. Küçümseyerek, "Sanatmış!" dedi yüksek sesle. İnsanoğlunun ödlekliği karşısında ne diyeceğini bilemiyordu! Psikolog yanıyla gerçeklik karşısında ezik bir ben tutkunluğunu yansıtan içe yöneliklik, donukluk gibi kaçış durumlarıyla ilgili bilgilerini anımsadı. Sevgilisinin deniz yeşili gözlerinin ürkek, kaygılı bakışlarını yüreği sızlayarak ve tiksintiyle düşündü. Zayıf biriydi demek, tam bir erkek değildi. Bu anlaşılmaz bilinircilik durumlarıyla oyalanmak onun için, onun dengesi için tehlikeli miydi? Kendi kendine, "Zihin kendi okşamalarının ulaşamayacağı –kendi gövde imgesini kedi gibi diliyle yalayamayacağı– yerlere giderse o zaman kendi kendini özsaygıyla besleme ve onarma olanağından yoksun kalır. Gerçek et gömlek kurur, insan eklemli bir iskelete dönüşür, yani bir makineye."

Sanat! Kimin umurunda? İçinden acı acı gülümsedi; dışından soğuk, soluk, taş gibi donuk, binlerce kararsızlık içinde kıvranır görünüyordu. "Galiba Kızılhaç'tan ayrılıp olanak varsa işime döneceğim," dedi, beriki ona şaşkınlıkla baktı. "Biliyorum," dedi. Öteki ona bakarak, "Bu bir kaçış ve ben bunu onaylamıyorum. Ama düşünmek için zamana ihtiyacını var." Ama Avignon yönüne kaçışın artık olanaksız olduğunu çok iyi biliyordu; ayrıca nasıl olsa onun aşırıya kaçan duyarlılığı yanlış yere yönelmişti, çünkü kuşkusuz onların hepsi için ölüm hükmü verilmişti, bütün dünya için. Avrupa bütünüyle bir intihar derneğiydi, öyle değil mi?

Bu saptamalar Constance'ın canını daha da çok sıktı. Ona karşı neden böyle şiddetli bir suçlama duygusu taşıyordu, şimdiki haliyle dünyayı göğüslemekten korkup kaçan bu saçma intihar derneğinin kâr sahibi bir üyesi olduğu için mi sırf, yani? Çünkü (diye düşünüyordu.) Aşk Tanrısı Eros hayatının baharına ulaşabilmek için –burada 'baharına ulaşmak' sırf çocuk sahibi olmak anlamına geliyor– yalancı bir güvence, ölümsüzlük sözü ister. Hepsi buydu! Yüreğinin derinliklerinde geleceğe kol atarak onunla bir çocuğu paylaşarak sevme tasarıları vardı. Onun her an ortadan yok olabileceğini anımsatan bu şey sinir bozucuydu. Bunun –tam bir yanılsama olan– aşkın sürekliliğini tehlikeye düşürdüğü duygusu onu ürküttü. Şimdi de yalnızca ona değil kendine de kızdı. İskambil kartlarında sahtecilik yapıyordu, yani. Uykulu Blanford onun öfkeli yüzündeki duyguyla düşüncenin oyununu merakla izledi.

Uzun bir süre sustular; sonra Blanford elyazmasını alarak," Bu yalnızca bir roman," dedi, "gerçek bulgulara dayandırılan bir öykü taslağının çıplak kemikleri. Ara ara dağınık okumalar götürdü beni bu öyküye ilkin: Templier'lerin acıklı bir biçimde teslim olmaları, açıkça görülen günahları. Monsieur'nün egemenliğine rıza göstermek yerine onların, hayatlarını Monsieur'ye kılıç çekmeye adamış bilinirciler olduğunu bana Affad söylemişti. Bu kaldığım yerden daha sonra İskenderiye'de devam ettim. Biliyor musun, şaka etmiyorlar! Bugün bile o insan kafası tapınçı bizde var. Romanda Piers'in ölüm haritası kendi ölüm olasılığını hesaplama girişimiydi – arkadaşlarının adlarını haritaya, Templier Şövalyelerinin adlarının altına yazdı. Bir de baktı ki sıra kendindeydi, – ama darbeyi kim indirecekti? Henüz kitabı bitirmedim, ama son biçimini aldığında bu kişi Sabine olabilir." Biraz duraksadıktan sonra daha yavaş bir sesle devam etti:" İntihar onlara yasaktır, bu yüzden ölü-

nıü geride bırakan, törensel cinayet benzeri bir şey olmak *zorundaydı* bu. Ama kuşkusuz bu yemini derneğin ancak en iç dairesindekiler eder; onlar eksildikçe başkaları oraya seçilir. Affad yıllarca beklemek zorunda kalmış bana dediğine göre. Sonra tabii bu haberi ne zaman alacağını bilmenin yolu yoktur – pirinçten yapılmış bir kâğıt parçasının üzerine yapıştırılmış saman parçalarıyla adı yazılmış. Mısır damgasını taşıyan mektup."

Bir suskunluk oldu. "Çocukça!" diye haykırdı Constance umutsuzlukla.

"Affad yarından sonra gidiyor. Bana telefon edip senin nerede olduğunu sordu. Senin kızacağını, bir zamanlar onun 'suç öncesi zırvalık'ı olarak nitelendirdiğin şeyle onu suçlayacağını düşünüyor." Constance dalgın dalgın, "Belki de bunu yapacağımı, bir dahaki görüşmemizde," dedi.

Arabayı geri göndermişti, bu yüzden göl kıyısından yürüyerek dönmek üzere yola koyuldu; kentin girişine yakın burnun karşısındaki buluşma yerlerinde Affad'ın arabasını motor kapağı açılmış halde dururken gördü, besbelli bir sorun vardı. Sahibi acemice birşeyleri onarmaya ya da gülünç derecede beceriksiz, umutsuz bir biçimde bir arızayı gidermeye çalışıyordu. Her zaman kendisinin dediği gibi makinelerden anlamazdı, makineler da bunu bilirdi. Constance'ın geldiğini gördü ve bir an ne yapacağını bilemedi – pahalı bir arabayla yolda kalmak çok küçültücü görünüyordu. Bu yüzden hiçbir şey yapmadı, öylece durdu ve üstünün başının berbatlığından utanarak acıyla gülümsedi. Constance ile aralarında hâlâ az bir mesafe varken, "Duydun mu? Sonunda beni çağırdılar," dedi. Constance hiç karşılık vermedi, ona doğru yürümeye devam etti, ona öylesine doymak bilmezcesine bakıyordu ki insan Affad'ın kaçınılmaz ayrılışına hazırlık olarak şu ânın anılarını depoladığını düşünebilirdi. "Beni suçlamaya geldin," dedi Affad, beriki başını iki yana salladı. Constance onu birden olduğu gibi görmüştü, bütün edilginliği, kadınsı sıcaklığı içinde *eidolon*'unu[1] görmüştü. Karşısında duruyordu işte, her yanı yağ içinde, saçları diken diken, motoru arıza yaptığı için anlatılmaz bir acı ve hayli utanç duyar durumda. Constance yüreğinde dev bir sevgi ve sevecenlik dalgasının kabardığını hissetti, gözleri mutluluk gözyaşlarıyla dolu olarak ona kollarını doladı, sanki onun yeniklik duygusunu hafifletmek itermiş gibi. Yeni bir yürek burkulması duydu, aynı za-

[1] (Yun.) Hayalet. (Çev.)

manda da yeni ve oldukça umulmadık bir yücelmişlik. "Evet, seni suçlamaya geldim, lânet olası." Ama lânet okumak için söylenmemişti bu söz – okşayıcı bir sözdü. Affad o acılı, karşı çıkan, deniz grisi gözleriyle ona bakıyordu. Constance, "Bana kendimi bulduran anahtarı verdiğin için sana teşekkür etmeye geldim – bir erkeksiz yaşamayı ve yaratmayı öğrettiğin için. Sana bunu borçluyum," dedi. Coşkuyla öpüştüler. Constance ekledi: "Biliyorum, yanında beni de götürmeye hazırsın, ama ben ait olduğum yerde kalıyorum; belki geri gelirsin, belki gelmezsin. Bakalım." Büyük bir mutluluk ve gönül borcu ifade eden bakışları çok şey söylüyordu. "Bu kadar çok ölümle dolu bir dünyada biraz sevgiye hakkımız var herhalde," dedi Constance. "Bunu çarçur etmeyelim, küçüklüklerle, oyunla değerini düşürmeyelim."

Arabaya bindi ve otomatik çalıştırıcı düğmesine bastı. Bir mucize sonucu araba çalıştı. Göl kıyısı boyunca ilerliyorlardı. Daha önce Constance için dostluk ve aşk hiç böylesine el ele vermemişti. Sanki bundan sonrası için Constance her şeyi anlamıştı, artık geriye dönüş yoktu. Sonsuza kadar ayrılmıyorlarsa da ayrılmanın en iyi yoluydu bu.

"Peki bundan sonra ne yapacaksın?" dedi Affad kolunu Constance'a dolayarak, çünkü arabayı o sürmek istemişti. "Belki de önümüzde daha yıllar var."

"Benim inatçı Tanrıbilim kursuna devam edeceğim – senin deyiminle bir buzulun üzerine Taj Mahal inşa edeceğim."

"Bir topluiğnenin ucunda kaç psikanalistin dans edeceğine karar vererek!"

"Sonsuz sayıda Yahudi, hiç kuşkum yok."

Yanları sıra geriye kayan mavi göle bakarak uzun bir süre sustular, daha sonra Affad, "Sana karşı belki de haksızlık ettiğimi birden ve çok kesin bir biçimde anlamama yol açan şey Prens ile yaptığım konuşmaydı; ilk kez olarak ve biraz acı bir biçimde. Onun dediğine göre şu anki bağlantılarımı düşünülürse –bunların ne olduklarını eminim artık biliyorsun– seni sevme özgürlüğüm yokmuş. Sözcüğün en gerçek anlamıyla. Komiteyle bağlarımı koparamazmışım, bizi birbirimize bağlayan inanç zincirini koparmak olurmuş bu. Tıpkı mektup zinciri gibi. Aslında seni seviyormuş numarası yapıyormuşum, Prens bunu yutmazmış! Prensin ses tonuna öykünürken sevecenlikle sırıtmadan edemedi. "Constance da gülümsedi, "Aferin ona," dedi, "sonunda beni seven biri çıktı."

Affad, "Geri dönüp derneğe onlardan ayrılıp ayrılamayacağımı sormak boynumun borcu. Onlardan kopabilirsem sana geri dönmekte özgür olacağımı – bu her şeyi değiştirecek. Bu deneyime dayanarak insan başka türlü bir yaşam tasarlayabilir. Bu düşünceyi destekler misin?"

"Sen bunu asla yapmazsın," dedi Constance uzunca bir duraksamadan sonra. "O senin bütün hayatın. Denemekle hata edersin. Düşünürsen –iş o noktaya geldiği zaman– bana değil onlara, örgüte bağlı olduğunu anlayacaksın. Dış görünüşte, ben yerinde olacağım elbette, buluşmamanız için hiçbir neden yok. Ama iç görünüm değişti, belki de bütün bütüne, sonsuza kadar."

"Aşk için bu asit testidir," diye kabul etti Affad. "Ama geleceğimi ipotekli görmek istemiyorum. Şu anki ruh halimle kendimi bu bağdan kurtarıp sana döneceğime inanıyorum. Constance, bana bak!" Constance parlak gözlerini bir saniyeliğine ona çevirdi, sonra yeniden yola bakmaya başladı. "Sana bir rehine bırakabilir miyim – tuhaf bir rehine?" diye sordu Affad. "Çoktandır senden oğlumun hastalığını inceleyip bir tanı koymanı isteyecektim. Karar veremedim; ama şimdi ben yokken senden onu muayene etmeni istememin doğru olacağı kanısındayım. Bunu yapar mısın?"

Constance hiçbir şey demedi, ama gözleri yavaşça yaş doldu, gene de yaşları akıtmadı. Onu dehşete düşüren bir düşünce geldi aklına, bayağılığı tüyler ürperticiydi: "Karısının aşkını yeniden kazanmak için benden oğlunu iyileştirmemi istiyor." Constance böylesine çirkin, böylesine yanlış bir şeyi nasıl düşünebilirdi? Bu korkulu düşünceden kurtulmak için Affad'a doğru eğildi, onu çarçabuk ağzından öptü. "Elbette olur, sevgilim," dedi, "elbette." Affad da ona teşekkür etti: "Lily bunu çok önceleri önermişti. Sevinecek. Ben burada yokken bu düşünce bizi birbirimize bağlayacak."

Kızılhaç bürosuna geldiler, avluda arabadan indiler. Vedalaşmak için iyi bir yerdi – geçici bir vedalaşma da olsa. Constance onu öptü ve bilardo barına doğru yürüdü, Affad arkasında yumuşak, kararsız, ama nasılsa bir kesinkeslik yansıtan gözleriyle ona bakıyordu. Constance yürürken sanki Sutcliffe'in," Artık büyük aşklar yok, delikanlım, yalnızca bir aptal oyunu var," dediğini duyuyordu.

Yakında yalnızca anılar kalacaktı, bir kazağı söker gibi geriye gide gide sonunda yere düşen örgü şişine, ilk günaha varılır. Pek çok aşk doygunluk ve kayıtsızlıktan ölür, ama o Constance'a insa-

nın okumaya devam edebileceği eski metnin bir nüshasını vermişti, birinin olmadığı yerde süren çarpıcı bir diyalog gibi. Cinsel boşalımı yavaş yavaş paylaşılan bir deneyim olarak bilinçli duruma getirmek, bilim için yeni bir şeydi! Daha sonra belki onu düşündükçe bir yerine zehirli bir ok batmış gibi olacaktı, ama şimdilik bunun sevincini, sonunla arasındaki dayanışmayı hissediyordu yalnızca.

Bu aşk apayrı bir kültürdü. Dünya kocaman bir ekspres gibi, hiç kimsenin iznini almadan hat değiştiriyor, sigara dumanından şaraba, buhardan yelkene, satirden hayvan örtüsüne, bir hesaptan başkasına geçiyor: onun simgeciliğinin kölesi olarak yaşıyoruz. Tek bir hata, makas değiştirmekte biraz geç kalınması o devin raylardan çıkıp uluyarak gecenin içine, gökyüzüne, yıldızların arasına fırlamasına yeter. Her şeyi apaçık görmeye çalışmak güçtü. *Vérismo*[1] ile *trompe l'oeil*[2] arasında yaşamaya ve sevmeye yazgılıydılar. O gece acımasız kenti yansıtan durgun göle karanlığın inişini seyrederken Constance aşk ile ölümün belden yapışık, insan başlı, at gövdeli tek bir yaratık olarak cam gibi mavi sularda yürüdüğünü ve kendisine doğru geldiğini gördü.

[1](İt). Doğruculuk. (Çev.)
[2](Fr.) Gözyanılması. (Çev.)

ON ÜÇ

KONTRPUAN

Sutcliffe şaklabanlık ve havailik eğilimlerine karşın gene de dünyanın en söz dinler kölesiydi. Takınaklar genellikle böyledir. Blanford afyonun etkisiyle daldığı neredeyse dinlendirici olmayan bir uykudan uyandığında yatağının yanındaki iskemlenin üzerinde Sutcliffe bitivermişti. "Eveet," dedi Blanford, "sonunda buluştuk. Doktor Ölentaş olmalısınız siz." Sutcliffe ciddi ciddi başını aşağı yukarı salladı ve "Hizmetinizdeyim," dedi.

Birbirlerini süzerken kahkahalara boğuldular. Biri, "Seni daha şişman olarak düşünmüştüm," dedi, öteki yanıtladı: "Bense daha zayıf." E, gerçeklikle idare etmek zorundaydılar – üzerinde çalışmaları gereken tek şey oydu; sıkıcı bir şeydi, bir benin çeşitli değişik hallerinin olması sorunu yani, öyle değil mi? Sutcliffe gerçekten de saçlarını fırçalamış, üzerine doğru dürüst bir takım elbise giymişti – *tenue de ville*[1] denebilirdi elbisesine. Kapağında Kraliyet Ordusunun markasını taşıyan eski, kırmızı tutanak çantasını da getirmişti; içinde romanı vardı – 'öteki'. Aubrey merakla, "Adını ne koyuyorsun?" diye sordu, duyduğu zaman da uygun bulduğunu gösterecek biçimde başını aşağı yukarı salladı. *Monsieur*. Kendisininki pek bitmemişti, bu iyileşme döneminde onu tamamlayacağını umuyordu, Sutcliffe'ten ipucu alarak. Konuğu, kırmızı kutuyu havaya kaldırarak, "İşte hepsi burada!" dedi.

"Bütün beşleme.[2] Senin beşlin ha?"

"Hayır. Senin beşlin daha ziyade. Benim birlim."

Aubrey arkadaşına hayranlıkla baktı, kıkırtıyla gülerek, "Gampopa'nın beş karısıyla basbayağı çapraşık bir biçem tutturdun. Bire karşı beş, ha?"

"Gog ile Magog arasında bir diyalog."

---

[1](Fr.) Gündelik sokak kılığı. (Çev.)

[2]Dördü köşelerde, biri ortada beşli küme. (Çev.)

"Bay Quiquenparle ile Bay Quiquengroge[1] arasında."

"Ban! Ban! Ban! Caliban!"

"Hah işte bu!"

Biriyle böyle tıpatıp uyuşmak harika bir şeydi! Sutcliffe köşede duran, bardaklarla ve soda sifonlarıyla dolu tepsiyi ve viski sürahisini görmüştü bile. "Alabilir miyim?" diye sordu kibarca, boynunu o yöne doğru uzatıp gıdısını titreterek. Yanıt beklemeden o tarafa yürüdü ve bir bardak doldurdu. Sonra ayakta dikilip gölün görünüşüne hayran hayran baktı, o arada Aubrey onu biraz bedenden kopuk gibi de olsa sevecenlikle seyrediyordu. "Ben henüz senin gibi panoramik olarak göremiyorum. Seçici bakıyorum, o yüzden de karanlık noktalar kalıyor." Sutcliffe başıyla onayladı, kaşlarını çattı ve "Monsieur evren sahnesine işte orada çıkıyor. Aziz Zosimos'un sayfalarındaki Kalp Şeytan. Ya da daha çağdaş deyimlerle söylersek Faraday'ın elektriğinin nitelikleri arasında boy gösteren," dedi.

"Kraliyet Hava Kuvvetleri Komutanlığında onun uçak arızalarının suçlusu olduğuna inanılan küçük bir yaratık olarak doğduğunu öğrendiğime memnunum ve o hâlâ bizim aramızda. Amcaları – iskambil kâğıdı destesinin jokeri ile Tarot kartlarının Asılmış Adamı– onunla övünüyorlar."

"Ayrıca hiç kuşku yok. Çok dolu dolu bir hayat yaşıyor."

"Peki savaş bitmek üzere olduğuna göre, Robin, bizim halimiz ne olacak? İki değişik odaklı gözümüzle ve bizdeki bu korkunç *déja vu*[2] duygusuyla?"

"Gerçek yaşam gibi biz de yavaş yavaş çağın gerisine düşeceğiz."

"Bundan kuşku duyuyorum; yapılacak çok şey var."

"Nerede?"

"Kentte! Oraya dönüyoruz!"

"Hepimiz mi? Ölü kente mi?"

"Bizden kaç kişi kaldıysa. Sevgililerin geriye kalanları."

Bu olasılığı kuşkulu, neredeyse tatsız bularak üzerinde düşündüler. Aubrey, "Templier söylenceleri arasında Son Yemek'in Avignon'da yendiğini ileri süren bir söylence var. *Yemeğe beş kişi oturduysa hangisi Yehuda'ydı?* Yanıtı olmayan bilmece böylece sürüp gidiyor."

---

[1] (Fr.) *Parler* -konuşmak; *groger*- homurdanmak.

[2] (Fr.) Çoktan bilinen şey. (Çev.)

"Constance gelecek mi?"

"Elbette! Constance bir anahtar."

Geleceği daha az can sıkıcı gösteren bir şeydi bu. Her ne olursa olsun Aubrey'e hâlâ çok uzak bir olasılık olarak görünüyordu – iyileşme döneminin öteki kıyısı kadar uzak. Daha aylarca burada, ilaçlardan sersemlemiş halde, tükürükte eriyen bir hap gibi çözülen bir gerçekliğin ortasında yatmak zorundaydı.

"Benim kitapta," dedi, "bu yaşadığımız savaş gibi bir savaştan sonra ben o *ogre*'larıyla Provence'a dönüyorum, Verfeuille denen bir şatoya çekiliyorum. Bu olanlarda beni doyurmayan bir şey var; onların kötü yazgılı aşklarında bir yanlışlık vardı – bana o noktada yardım edeceksin, umudum o. Bizim yaşamış olduğumuz gerçeklik, yapıntıdan çok daha fazla tekeline aldı bizi, bu bağışlanmaz bir şeydi. Şimdi farklı bir açıdan geriye bakıyoruz, farklı gemi tayfasıyla birlikte, yani."

"Seçimimi yapabilir miyim, hemen gidebilir miyim?" dedi Sutcliffe büyük bir hiddetle. "Hindistan'a sözgelimi ya da Çin'e?"

"Hayata geri dönmek istiyorsun, ama dönemezsin," dedi Blanford o acı gülümsemesiyle. "Ben de dönemem – ancak taslak çizim kâğıdına geri dönebiliriz. Avignon'a dönmek! Avignon'dan iki çıkış yolu var, biri yukarıya öteki aşağı gidiyor, ikisi de aynı. İki gül de aynı aileden geliyor ve aynı dal üzerinde yetişiyor – Sade ile Laura, iki aşırı ucun birleştiği nokta. Acının ayıklaştırdığı tutku, etin dondurduğu bir *amor fati*.[1] Platon'un Pitagoras'tan aldığı Evlilik Şifresini üzerine yerleştirdiği üçgen, hipotenüsünün beşe eşit olduğu üçgen."

"Vır vır vır!" dedi Sutcliffe saygısızca. "Kusursuz kadını, cinsel tanjantın sevgilisini, *les éléments Limitrophes*'u[2] aramamı engelleyemeyeceksin. Kendime aylaklık içinde aşk hakkı istiyorum, yazgısından habersiz bir Laura, *femme fatale, féotal,*[3] *féodal*."

"Onun yerine ancak bükülmüş 'beş telli' Tibet soluğunu bulacaksın, beyaz ışıktan bir 'binek hayvanı' ya da 'at,' coğrafyası olmayan devsel bir suskunluk. Damarlarında özsuyu donup kalmış yüksek bir ağaç."

"Ama nerede?"

"Bütün dünyanın gülü Avignon'da."

---

[1] Yazgısal aşk. (Çev.)

[2] Sınırda yaşayan öğeler. (Çev.)

[3] (Fr.) Dölütsel. (Çev.)

ON DÖRT

GÖL KIYISINDA

Gölün üzerinde öylesine alışılmadık ılıklıkta bir gün ışımağa başlamıştı ki Blanford böylece uzanıp yeşil çimenliklerin ötesindeki durgun mavi suya bakmak için bir sabırsızlık duydu. Neden dışarı çıkmasındı? İlk ameliyat iki gün sonra yapılacaktı. "Cade," dedi, "bugün benim doğum günüm. Biraz hava almak istiyorum. Gölün kıyısında iskemlemle biraz dolaşmak istiyorum. Annemin ölümünün doğumun kutlamak istiyorum. Git bir iskemle ile bir battaniye al, İncil'ini de getir. Eskiden ona okuduğum gibi bana okuyacaksın." Uşağın çok sevindiğini, bu düşünceyi onayladığını bir referansla dile getirdiğini görünce çok şaşırdı. "Peki, efendim." Battaniyelere sarınmış ve kauçuk beşiğe uzanmış olan Blanford Kordonun taşları üzerinde lastik tekerlekleri hissetmiyordu neredeyse. Ama yatıştırıcı ilaçlar yüzünden hâlâ uykulu ve hafifçe sersemlemiş durumdaydı, düşünceleri bir sıra izleyerek değil, kopuk alıntılarla akıp gidiyordu.

"Cade, Yunan tiyatrosunu asla Yunanların gördüğü gibi görmeyeceğiz."

"Hayır, efendim."

"Onlar için bu bir kefaret ödemeydi."

"Evet, efendim. Okuyayım mı? Nereden okuyayım? 'Başlangıçta söz vardı'yı mı istersiniz?"

Hayır. 'İsa benim çobanımdır' daha iyi."

"Peki, efendim."

Sözcükler gövdesinin ta derinlerine kadar ulaştı, bağırsaklarının kımıldadığını hissetti, dilin –artık var olmayan İngilizcenin– yırtıcı görkemi bağırsaklarını çekiştiriyordu. Tuhaf, ama dinlerken başka şeyler düşünüyordu, Nietzche'nin Empedokles üzerine, delilik, evrim, zamanın tutsağı kadının karnından insanın doğuşu üzerine yazılmış kayıp denemelerini, Nietzsche'nin yanı sıra bütün

doğayı düşündü. Balçık, sıcaklık, suyu kucağında sallayan bitkiler, haşlamlılar, balık larvaları. Büyük Yaratıcı elini bir sosisin derisinin içine sokar gibi eldiveninin içine sokuyor, sonra geri çekiyor, o sırada *gelişip bir insan olmak üzere bir yığın ıslak organ içeriye* doluşuyor. Tuhaf bir yığıntı, kollar, bacaklar, gözler, dişler... yavaş yavaş bunlar gruplaşıp bütünleniyor: fışkıran elektrik gibi dışarıya akan zihinsel nitelikler için de doğru bu – duyum alma, düşünce sahibi olma, algılama, bilme: bunların hepsini bir arada tutan şey *testici* çarkı gibi dönen dünyanın merkezkaç gücü. Vınn! Daha sonra her biri kendi ulamında sıçrama yaptı – bitkiden ağaca, ağaçtan balığa, balıktan insana; insanın hayal gücü onu şeytanlıklara yöneltti, resme, sözcüklere, müziğe, özellikle de gövdesine – yaşarken bir tapınak olarak ölünce bir kabir olarak dışlaştırmak, kutlamak, hatta barındırmak için yapılan inşa etmeye. Bunun arkasından aşırı güven geldi, onunla birlikte de korku. Tanrının şakaklarından geyik boynuzları çıktı, Tanrı deliye döndü, *görme* cesaretini gösterdi!

Ateşi, şarabı, silâhları, el aletlerini bulguladı, ama aynı zamanda bina inşa etmek için köşe taşını, bilmecemsi Pisagor formülünü, altın denen silâhı. (Her insan kendi gerçek piramididir.) Annenin gölgesinden yeterince uzaklaşamadığı için Ölümü anlayamaz, onunla uzlaşamaz, hatta ırmaklardan yararlandığı gibi ondan yararlanamaz. (Druid'ler belki de bunun bir yolunu biliyordur?)

Cade'in sesi dil ırmağında bir çakıl gibi sürüklenip gidiyordu; kaba söyleyiş biçimi sözcüklere kendilerine özgü güçlü bir müzik katıyordu. Sesliler yelken gibi şişiyordu. Bu arada Blanford'un zihni, bir gün ona düzyazı biçemini esinlendirecek olan düşünce alıntıları arasında seksek oynuyordu. "Bunalım ilk insanın cinsel ilişkide periyodikliği kaybetmesiyle başladı, çünkü onun için arzu sınırlarının dışına *çıkma tehlikesi* doğdu. *Onun kayıtsızlığı yüzünden* insan soyu tehlikeye girdi. Böylece tehlikeyi sezen Tanrı, Doğa, onu mahmuzlamak için Güzellik denen, o göz boyayıcı güzel koltuk değneğini icat etti. Bundan daha doğal olmayan, böyle hoş bir çarpıklık olabilir mi? Birbirlerinin gözünün derinliklerine bakan *sevgililer birbirlerinin* anısının ötesinde başka şeyler gördüler, 'o şey'i gördüler, süklüm püklüm oldular. Gövde. bir katedrale benzeyen anne imgesinin içine girip orada ölmek için diz çöktü, doğurgan kurtçuk larvasından kelebek, yeni doğacak olan şey, çocuk çıkabilsin, diye."

"Hayatın ortasında ölümün içindeyiz," dedi Cade.

Ama Blanford inatla, Yunanların Güzellik ülküsü harika bir icattı, diye düşündü, çünkü onun değeri başka şeylere de aktarılabiliyordu, kendi aziz gövdesinden dışarı ışın gibi yayılıyordu. Zanaatçı ile ürünü gelişerek katıksız sanata dönüştü. Güzellik misk kokusu gibi kalıcı bir şey, hatta işlevsel makinelerde bile: gövdenin yerine geçen, oran ve eğiminden yararlanan o şeylerle (*galbe*[1] bakımından kusursuz, güzel kalçalı, butlu kadınlarda). Zihinde cinsel boşalıma ulaşılabilir, kâğıt para ya da müzik ya da yağmur gibi soyut olarak. Şair bitkinleşiyor, acı çekiyor, esin perisini çağırıyor – romantik hasta için tek kişilik yoğun bakım ünitesi! Geleceğin Havva'sını düşünmekten cezasız kurtulamazsınız, çünkü o, içinde Ölüm düşüncesinin tohumunu taşıyordur!

Gene öldükten birkaç saat sonra eski bir kazak gibi sökülmeye başlar, yeniden karmakarışık bir yığına dönüşür, kara toprak, çamur o *merde*[2] ruh olur. Yağışa susamış hayaletler! Kalınbağırsakların sümüksü yasalarından çıkmış Luther'ci dünya anlayışı denen yabanarısı kovanının gölgeleri. Bilincin büyük barajları ancak onların arasından süzülüp gelen sızıntıları kabul eder – susuzluk ortalığı kasıp kavuruyor, ama hayatın suları bitimsizdir. Bilincin büyük değirmeninde, başlangıçtaki saflığı yitirmiş olan zavallı Nevrozlu Hıristiyan nasıl bir dünya görüşü edinebilir? Cade susmuştu, başını eğmiş ayaklarının altındaki toprağa bakarak yürüyordu. "Ne düşünüyorsun, Cade. Hiçbir zaman söylemiyorsun." Ama hizmetkâr kararlılıkla başını iki yana sallayıp sinirli bir gülümsemeyle sarı dişlerini göstermekten başka bir şey yapmadı.

Kaygılı yüreğe geometri kadar tatlı gelen yöntem ve sihirbazın ölçü birimi doğmuştu. Zihinsel yetenekler türlere ayrıldı. Ey göz fırlamasına uğramış kızıl manyaklar! Ey aşırı kara safra yüzünden kararmış, titrek, soluk melankolikler! Aşk bir hastalık haline geldi. "Daha sonra onu orada gördüm, küçük kraliçemi." Bir buluğ sersemliği dalgası geldi, şizoit Zencilerin çaresiz kahkahası. Aklım karıştı, efendilerim, aklım karıştı! *Morfondu!*[3] Pestilim çıktı!

Cade, "Bazan kendisi olmaktan çıkıyordu, efendim. Bana, 'Cade,' diyordu, 'ben aşkın ötesine geçtim, şimdi herkesten nefret ediyorum, kendi oğlumdan bile.' Aklından kuşkuya düşüyordum," dedi.

---

[1] (Fr.) Kıç uyumu. (Çev.)
[2] (Fr.) Lânet olası. (Çev.)
[3] (Fr.) Beklemekten sıkıldım. (Çev.)

Blanford başını yana eğmiş dinliyor, battaniyenin altından kendi yüreğinin sakin atışlarını duyuyor. İşte değerli olan bu küçük, umulmadık, kavrayıcı düşüncelerdi. İnsan hep kendisinin daha iyi bildiğini sanıyor; sonra kafasında birden çakan bir şimşekle doğruyu görüyor. *Aşkın büyüye üstün gelmesinin nedeninin aşkın güçsüzlüğü* olduğunu söyledi kendi kendine. Hem Merlin hem de Prospero sonunda teslim olmuş, silâhlarını bırakmışlardı, yeter artık, demişlerdi.

Anlamsızlığın anlamıdır Kutsal Kupanın yasası
Merlin'in önceden sezdiği gibi, budur işin esası.

Bu bilgiyle bir kez boğazına kadar dolduktan sonra Esplumior'a, dostu Prospero ile, sessiz denizin kıyısında sonsuza kadar iskambil oynamak üzere, o adayurduna çekilebilirdi. Asılmış Adam'sız Tarot kartlarıyla oynanan eski Talih Oyunu: Esplumior!

Kendisini azarlayan Sutcliffe'in sesini duydu: "Sanrı ve Çiftleşme Kurumu için daha çok çalışmak gerek! İnce ince usa vurmaları dev bir düzüşmenin içinde birleştirmek istiyorsun, olmaz! Trash bile bunu bilir. Dün bana söyledi: 'Meni silinir gider, ama aşk silinmez. Sonuna kadar sende kalır, canım. Eski bir ayakkabı gibi onu paralanıncaya kadar giymek zorundasın.'" Şimdi rastlaştıklarında aynı anda birbirlerine şunları söyleyecekler: "*Salut! Bon Viveur et Mort Future! Salut!*"[1]

Kliniğin kedisini de yanına almıştı, battaniyenin altında, kedi kucağında, küçük bir motor gibi hırıldayıp duruyordu. Bu nasıl bir yoğunlaşmadır ki insanı sanatsal üretime götürüyor, diye düşündü. İnsan mumyalayıcı bir sıvı salgılıyor, ıstırap verici ektoplazmasal bir sıvı, bellek. Kedinin fareyi yutmadan önce onu tükürüğüyle sıvaması gibi – yemek borusundan kolayca geçmesi için kaygan bir kılıf geçirmek gibi. Annesinin düğün pastasının ya da babasının tabutunun üzerinde uyuyan aşk çocuğu Psykhe'yi yardıma çağırmanın yolu bu muydu?

Onun çifte çocukluk içinde yaşadığı
Sessizlik çarşıları, bütün kuyularda gözler.

[1] (Fr.) Selam! İyi Yaşamayı Seven Kişi ve Gelecekteki Ölü. Selam! (Çev.)

Ölüm cinselliğin başlangıcıdır ya da tam tersi. Çocuklar soyut oyuncaklardır, aşkın gösterimleri, zamanın modelleri, hiçliğe karşı bir olanak.

Düşünün ki birisi bir kitap yazdı, içindeki bütün kişiler her şeyi bilen birer Tanrı? Ne olur o zaman? İnsan sanki gün ağarırken kurşuna dizilecekmiş gibi ölümün getirdiği bir ruh haliyle yazmak zorunda olurdu bunu. Ama sanatçının yaptığı *bu*! Zavallı Constance, acaba Affad'ın ne dediğini anlıyor mu – yani cinsel boşalımı bilinçli duruma getirmekle insanın şimdiye kadar istemsiz ve önceden hesaplanmamış olarak gördüğü şeyle ilgili anlayışını genişletmeye çalıştığını? Gerçek aşk bu!

Kadın erkek çifti ölmüştü
Biz evlenmeden önce
Yeşil ağacın altında!

Belki gene de Constance onun insan erdemiyle hiçbir çıkar beklemeden ilgilendiğini, ama pek çoklarının yaptığı gibi bunu o şeye –Tanrıbilimsel ayrımlara kayıtsız, acımasız yazgıya– karşı bir güvence olarak göremediğini düşünüyordu. Ahmaklık ve ikiyüzlülük, hastalığın, bunun sonucunda da dinin kaçınılmaz ögeleri! Ah bana biraz mutluluk çal, Constance, bu yorgun araba atıyla engelli yarışta yarışmaktan yoruldum! Ruhum Hindistan'ın yıkıntılarında kamp yapıyor oysa zihnim yunus yumurtası topluyor! *Le double je de Rimbaud*! İkili oyun!

Kadının bütün gücü bile bile kendini alçaltmaktan, Arşimed'in kaldıracının destek noktası gibi bir dayanaktan geliyor; annelerinin kanatları altında sıcacıkken oradan alınan, sıcak yuvalarından çalınan kızlar daha bir süre anaya ihtiyaç duyarlar. Bu tatlı sabah mahmurluğu içinde onların kalçalarını sallayarak geldiklerini gördü, güzel kalçalı dansçılar, *sécheresses, vengeresses, castratrices de choix*;[1] ayrıca giyotini eşcinsel bir Fransız kadınının icat ettiğini biliyordu. "Cade," dedi sertçe, "Pantolonunu düzelt, çünkü seninki ayağa kalkmış!" Kız o esmer, gül karası teni, körpe kızlık zarı kadar yapışkan –bir dut yaprağı üzerinde ipekböceğinin izi gibi yapışkan– kayısı biçimli ağzıyla güzeldi. Tiksindirici, yapışkan öpüşler. Kızın babasının adı neydi, köpeğiyle sevişen, kışı Portekiz'de geçiren o bankerin? Sutcliffe'in anımsadığı gibi kız beyaz gece elbi-

[1] (Fr.) Susuz bırakıcılar, öç alıcılar, seçme iğdişçiler. (Çev.)

sesini bir üniforma gibi giyiyordu, cilveli ve mahçup bir karnaval kılığı. Mezbahada taze kan lekesi olmuş bir kasap önlüğü daha uygun olurdu! Biz yalnız başımıza yatar acı çekerken onlar orada oturuyor, olgun kara eriklerin kıçlarına yapışıyorlar, bir çuval fare gibi mutlular. Bellek insanın sırtına binmiş, göz yuvarlarını kemiren bir köpek. Cinsel organlarda hastalık ateşi yüreğin kara ağacını sarsar. Mutlu azınlık – *ceux qui ont le foutre loyal*![1]

Bütün doğrularını aynı derecede yanlış olduğunu anladığı için ölüm sonrası bir kişiye dönüşüyor, gölgesini yok ediyor. Bütün gölgesiz insanlar *hayaletlerinde* kusursuzlaşır! Kafanın içindeki sinema sustu.

Bilimde kesin olan, herkesin kabul ettiği gibi, güzeldir, yeni ve ilksel görünür. Dilde güzellik açıklıkta yatar, sesle giydirilmiş düşüncenin çıplaklığında. Parkın oradan kendilerine doğru el sallayarak gelen Constance'ı gördü. O tuhaf, kıvrak yürüyüşünde gönül okşayıcı bir coşkunluk, gelişinde el değmemiş bir tazelik vardı, sanki sizin yanınıza geldiğinde onu bekleyen yepyeni bir şey varmış gibi. Bir gökkuşağında yürüyordu sanki. Aubrey'in ellerini ellerinin içine aldı. Aubrey, "Benim ne kadar korkmuş durumda olduğumu tek fark eden kişi sensin. Teşekkür ederim," dedi. Constance âşıktı, gözleri parlıyordu – insan bunu asla saklayamaz. Öyle tuhaftı ki, burada onlar hayattaydılar, etleriyle kemikleriyle, oysa çevreleri, kilometrelerce ötelere kadar ölülerle doluydu, sayısız ölü. Oysa, diye düşündü Aubrey, Constance ile ben olasılık çemberinin karanlığına eşit uzaklıktayız. Yarın belki de o karanlıkta bir delik açılacaktı, hemen kapanacak bir delik. "Korktuğunu biliyorum," dedi Constance, "bir bakıma iyi bir tepki." Bütün o ateşli usavurmalarla bu yürüyüş Aubrey'i yormuştu, ağlayacak gibiydi. Bir kâğıt mendille gözlerini sildi, o arada Cade beklenmedik bir sevecenlikle omzuna vurdu. "Kendi kendime hep, 'Neden ölmeli? Neden gitmeli? Dünya çok güzel' diyorum." Bu ruh çöküntüsünü dengelemenin kolay bir yolu yoktu, bu yüzden Constance hiçbir şey demedi, ama uşağın Aubrey'i doğrultup yastık dağına dayamasına yardım etti. Aubrey birden kendini çok daha iyi hissetti, böyle civa gibi akışkan ruh hallerine alışkındı. "Geri getirdiğin o yırtık not defteri vardı ya," dedi, "onun içine baktın mı?" Bakmamıştı. "İçinde Sam'in ufak tefek notları vardı, ayrıca şöyle şiirler:

[1] (Fr.) Yasalara uygun düzüşenler. (Çev.)

Terbiyeli bir çocuk olduğu için
Sövüp saydı periler alkışladı onu
Ama Bayan Gilchristyedi azarı
O bay terbıyeli bir çocuk olduğu için."

Onları bir süre daha eğlendiren başka ufak tefek şeyler daha vardı, ama daha sonra Constance izin istedi, çünkü biriyle sözü vardı, Blanford uyku haplarını içti, kendini uykuya hazırladı, o arada Constance'ın bıraktığı, Cade'in hazırladığı ot çayını yudumluyordu. Bir kez daha sloganlar ve çizgi resimler halinde düşler görmeye başladı, sözcükleri düşünürken gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. "Gizli Davranışlar – tutsaklıkla bilenmiş sevgililer. Her şeyi yöneten oyuncak bebekler kurulu. *Terrain giboyeux à vendre pour roman à clef.*[1] Romana bir kez o müjdeci kuşkuyu aşılayan kişi tahta tozunun dışarıya dökülebilmesi için delip geçmek zorundadır!"

Bunları düşünürken sonunda uyuyup kaldı, küçük yolculuk saatinin gümüş ziliyle uyandı. Constance'ı yatağının yanına oturmuş, uyurken kendisini seyreder, derin derin düşünürken bulunca şaşırdı. Onun aracılığıyla hayata yeniden tutunmak iç rahatlatıcıydı, – çünkü ağrının, ilaçların, yorgunluğun etkisiyle bir tür alacakaranlıkta, adeta gerçekliklerin arasında yaşamaya başlamıştı. Constance gerçekti, bir müzik notası gibi ses çıkardı. Ama çok kederliydi. "Gitti," dedi yarı yarıya fısıldar gibi. "Ah, Aubrey, ne biçim bir çıkmaz bu!"

Kapıya hafifçe vuruldu, içeriye Cade girdi, elinde gümüş bir tepsi, üzerinde bir mektup vardı. "Bay Affad için bir mektup var, efendim," derken her zamanki kurnaz saflığıyla gülümsüyordu. Tam bir kararsızlıkla birbirlerine baktılar. "Ama o gitti," dedi Constance sonunda, Blanford elini uzatıp zarfı alarak inceledi. Çıkış yeri damgasını, Mısır pulunu... Sertçe, "Peki, Cade. Ben alıyorum, çıkabilirsin," dedi. Uşak çıkıp kapıyı kapatınca Constance'a döndü: "Bunu sana vereceğim, sen sakla. Ona kendi elinle verebileceğin zamana kadar bekle. Bırak önce şu anki sorun çözülsün. Acele etme, Tanrının takdirine karışma . Bekle!"

"Ya da kendin aç, içinde ne varmış bak gör... ne kışkırtmaca!"

"Elbette buna kendin karar vereceksin. Havva'nın günaha çağrısının yeni bir biçimi. Canım, ne yapman gerektiğini düşünüyorsan onu yap."

[1](Fr.) Anahtarlı roman için satılık, avı bol arazi. (Çev.)

Kız ayağa kalktı, mektubu aldı. "Ya da yırt, ateşe at! Neden olmasın?"

Öteki de onu yankıladı: "Neden olmasın?" Constance elindeki mektuba bakarak bir süre daha ayakta durdu. "Bu konuyu düşünmeliyim. Gerçekten düşünmeliyim, Aubrey."

Aubrey onun ağır ağır ve şaşkın bir halde kliniğin çimenliğinden, arabasının park edilmiş olduğu park yerine doğru gidişini seyretti. *Ne yapacaktı? Çok şeye gebe bir karar alacaktı.* Bu kararı dünyada kestiremiyordu.

ON BEŞ

KENTİN DÜŞÜŞÜ

Bir tarihçi için her şey tarih olur, sürpriz yoktur, çünkü tarih sürekli kendini yineler, o bundan emindir. Tarih kitaplarında hep bir cumaya rastlayan 13 tarihi olacak. Şaşırtıcı bir şey değil bu, çünkü insanların aptallıkları şaşmamacasıya yinelenir, sorunlar hep aynıdır. Ahlâkçı ne isterse söylesin. Tarih hep çoğunluğun özlemine –mezarın beri yakasında sakin bir hayat sürme umuduna– karşı Tanrısal antropinin kazandığı zaferleri övünçle anlatır. Roma için olduğu kadar Avignon için de bu ilk kez olmuyordu; bu Papalar kenti henüz yokken orada yaşayanlar Hanibal'in otuz fil üzerinde, havada yüzen esmer askerlerini görmüştü, o hayvanların kokusu, korkunç ayak sesleri Romalı süvariler kadar Romalı lejyonerleri de dehşete düşürmüştü. Bugünse onu yerine daha küçük boyutlarda II. panzer tümeni vardı, tek fark buydu; kuzeyde pek yakında başlayacak savaşın o büyük çarpışması için pek çok zırhlı oraya çekilmişti. Ama zihinlerdeki kaygılar aynıydı: hızla akan tehlikeli ırmakların geçiş hatları, savunmasız köprüler.

Haber bültenlerindeki gerilim arttığı gibi baskı da artmıştı; birden gökyüzü dev bombardıman uçaklarıyla doldu, uçaklar gün ağarırken ve hava kararırken tren yollarının üzerinde durmadan aşağı doğru akıyor, tren yollarının, geçitlerin üzerine yüksek patlayıcılar atıyor ya da bütün geceyi Nîmes'in örgütleme merkezleri üzerinde çalışarak geçiriyorlardı. İnsan oralardan sorguç gibi havaya yükselen alevlerin içinde oyuncak gibi havaya uçan vagonları, vagonlardan dışarı karınca gibi dökülen insanları görebilirdi. Kuşkusuz kimi bombalar yolunu şaşırıyordu. Bir bostanda ya da çiçek açmış erguvanlarla dolu bir kır yolunda bitik, dizlerinin üzerine çökmüş, hatta yıkılmış evler görüyordunuz: içi dışına çıkmış, hayvan varlığı, sahibinin giysileri çevredeki ağaçların üzerine saçılmış

bir ortaçağ *bergerie*'si.[1] Bombardıman sona erdiği zamanki sessizliğin ağırlığı – dayanılmaz bir şeydi, çünkü gerçekliğin kırılmış parçaları yeniden bir araya geliyordu ve o zaman *insan sonucu hesaplayabiliyordu*. Diyelim ki bir zeytinlikte piknik yapan Pazar Okulu *öğrencilerinin arasına* bir tane düştü.O zaman yalnızca çığlıkları duydunuz. Çocuklar kap kacakla birlikte uçmuş, kimisinin başı yok, birisi bir ağaca dayanmış, boynundan bir hasır şapka sarkıyor. Yaşlı kara papaz sanki kaçak bir ata sarılır gibi midesine sarılmış. Yüzü kireç gibi, bir duvara yaslanıyor, duvarsa yerçekimi dışında hiçbir dayanağı olmayan bir boşluğa. Sedye ya da doktor çağırmanın hiçbir yararı yok, çünkü başka bir gümbürtü yaklaşmakta *onlara*, daha *başka uçaklar günbatımına* doğru uçuyor, bu kez köprüyü tutturuyorlar; ama o kadar alçaktan geçmişlerdi ki geride oturan ve çevreyi kurşun yağmuruna tutan topçuların ifadesiz bakışını görmek olasıydı. Kaledeki toplar onlara yanıt verdi, ama küçük çaplı oldukları için onların sesi bombacıların tazı gibi ulumaları, dil çıkarmaları yanında bekçi köpeği havlaması gibi kalıyordu.

Montfavet'in ta uzaktaki yeşil çayırlıklarından ses yalnızca uzak bir uğultu halinde duyuluyordu, *ama uçakların geçiş yolları* bu gürültüyü köyün üzerine, çatıların düzeyine kadar getirdi, titremeli makineli tüfekler ağaçların tepelerini buduyordu, çınar ağaçlarının yeşil yaprakları gökten yağan Tanrı lütfu gibi her yere yağıyordu. Orta avluya toplanan deliler toplayabildikleri bütün dalları toplayıp uçaklara doğru sallayarak teşekkür ediyorlardı. Bu arada içlerinden birinin bir bankın üzerinde hiç kımıltısız oturduğunu ya da bir çiçek tarhına serilip uykuya daldığını fark etmediler. Onlar davranış değişikliğine alışkındılar. Quatrefages ise ne onlar ne de *ötekiler gibiydi, çünkü o her şeyi tarihsel* bir dışavurum gibi görmesine elverecek kadar yüksek bir bilinç düzeyine gelmeyi başarmıştı.

Binanın en eski bölümünde bir keşiş, hücresinde uyuyordu, geçen arabaların ışıkları bir an beyaz duvara vuruyor, ona geçmişinden, kaygılı belleğinden yansıyan görüntüler taşıyordu, tutsak aldıkları kâfirleri getiren, o görkemli sorguçları, miğferleriyle zırhlı şövalyeleri; şimdi onların yerlerini yeni *Engizisyonun kara giysili*, bilgiye değil ganimete susamış örneklikleri almıştı. Yüksek sesle güldü, çünkü *sinemaya özgü* bir biçimde bir görünüp bir kaybolarak duvardan geçen araba ve tanklarla her seferinde yeni bir resim

[1] (Fr.) Ağıl. (Çev.)

ortaya çıkıyordu. Süreklilik duygusu yaratan tek şey Clément'nın Çarmıha Gerilişinin –Cockayne ülkesinin– sürekli yinelenen imgesiydi. Kentteki pek çok şey gibi onun da alınıp götürülmemiş olması şaşırtıcıydı, çünkü oldukça ünlü bir sanat yapıtıydı; hatta Smirgel onun, boyutları yarı yarıya küçültülmüş renkli bir baskısını yaptırmayı başarmış, onu resmi mesajlarını yazdığı Tehlike Koğuşuna yakın bir hücrenin duvarına asmıştı. Quatrefages onun küçük şifre makinesinin ağaçkakan gibi ısrarlı tak-taklarını duyuyordu. Smirgel üniformasını çıkarmış, donuk gri renkli sivil elbiselerini giymişti, elbiseler ona işsiz bir kilise adamı görüntüsü vermişti; şimdi yürüyordu, artık şişinmiyordu. Alman garnizonunun geri kalanından farklı olarak işlerin ciddiyetini fark etmenin sıkıntısı içindeydi, oysa başkalarının, sinema filmi çekimi sırasındaki hareketleri çağrıştırır hızlılıkta koşuşturmalarında ve bağırarak verdikleri emirlerinde yeni bir kaygının gölgesi vardı. Zırhlı araçlar gitmişti, kendilerini korunmasız, açıkta kalmış gibi hissediyorlardı; raporlarda Côte d'Azur'de, Nice bölgesinde bir çıkartmadan söz ediliyordu. Sağlam bilgi kaynağı olarak bel bağladıkları üç keşif uçağı filosu bombalanmış, haber iletemez olmuştu. Yüksek Komutanlığın dikkatini kendi durumlarına çekmek de olanaksızdı, çünkü bütün gözler yalnızca kendi gelecekleri için değil en güneydeki orduların geleceği –üstelik İtalyanlar!– için de çok önemli olan Normandiya'daki çarpışmalara çevrilmiş!

Bununla birlikte kişisel açıdan Quatrefages'i en çok üzen şey gürültüden dolayı nilüferli gölcükteki kurbağaların sevişme seslerinin kesilmesiydi, çünkü onların çıkardıkları o yankılanmalı, kalın flüt sesini seviyordu, sevişme sırasında onları seyretmeyi; şarkı söylerken boyunları Marsilya festivalindeki tenorlarınki gibi şişiyordu. Ona dediklerine göre onların aşk patırtıları, Aristophanes'e kalırsa, yazıya geçirebilirmiş, o sesi oldukça iyi aktaran şu cümleyle: "*Brek ek kek kek Kuvak-Kuvak.*" Ama bundan birkaç gün sonra sesin şu hale dönüştüğünü düşündü: "*Bouc Bouc Bouc-Emissaire.*"[1] Hah tamam, işte böyleydi! Ve ne kadar da uygundu böylesi. Gölcüğün kıyısında yüzüstü, başı yana dönük olarak saatlerce yatar onları seyrederdi, onlar tutkuyla boğuşurlar, bazan bir zincir oluşturur, birinin yaptığını öteki yapmak isterken birbirlerine kenetlenirlerdi – sözgelimi üç tane kurbağa, sıranın en ucunda ölü bir dişi kurbağa, erkeği ona girmiş durumda, ama sırtına binmiş gençler-

[1] (Fr.) *Le Bouc Emissaire*: Vur abalıya., ensesi kalın kişi. (Çev.)

den kurtulamadığı gibi dişisinden de çıkamıyor. Quatrefages yumuşak *yürekli bir gençti, mutfaktan* çaldığı uzun metal bir spatula ile ölüyü dirilerden ayırmak için bir süre uğraştı. Küçük hayvancıklar öylesine kızışmış durumdaydılar ki artık başka ayrım yapmıyorlardı. *Genç ve deneyimsiz olanlar* şehvetlerinin tatlı koşaçıyla deliye dönmüş halde canlı ya da ölü, erkek ya da dişi neyi bulurlarsa ona tırmanıyorlardı. Bu amansız tutkuya bütünüyle teslim olmak *hayran olunası bir şeydi. Bazan uykuya dalmak için onların* sızlanmalarını uykulu bir sesle yansılar, güler, şakadan kendi kendine sarılırdı. Biçimsel anlamda aklının ortadan yok olması onda olağanüstü *hoş bir* özgürlük duygusu *yaratmıştı. Şimdi* de büyük değişiklikler olmak üzereydi. Nefret edilen Milis örgütü birden dağıldı, hepsi niformalarını çıkarıp attı, ama Direnişçilerin kurduğu pusuların *kendilerini beklediği dağlara kimileri silâhlarını* bırakmadan kaçmıştı.

Bu değerli bilgiyi Doktor Jourdain koğuştaki kapılardan birini kilitler ya da açarken Smirgel'e vermiş, o da o zaman duymuştu; rastgele bisikletli bir ziyaretçiden öğrenmişlerdi bunu. Kent nasıl da bomboş kalmış olmalı! Acaba bir süreliğine kente dönüp değişmiş olan şeylerin zihinsel bir envanterini çıkarması olanağı var mıydı, bunu merak etmeye başladı. Hiç kuşatma görmemiş, ama kitaplarda çok okumuştu, şu anki gerçekliğin çoğunu kestirebiliyordu, sokaklarda dolaşan, gürültüden ve yiyecek bulamamaktan çılgına dönmüş aç köpek sürülerini örneğin; toplanmamış çöplerin ve sokağa yığılmış çöp bidonlarının üzerine üşüşürlerdi. Bu arada sayıları pek kabarık olmasa da, önderlerini kaybetmiş, şaşkın güruhlar –Polonyalı mı? Rus mu? pek belli değil– ortalıkta sopalarla dolaşıyorlardı. Bir gidip bir gelen, ama yolcuları olmayan araba vapurlarını dolduruyorlardı.

Ne var ki kalede soluk, ama kararlı yüzleriyle koşuşturup duran Ritter ve adamlarını, yolların ve köprülerin denetiminin ellerinde olduğuna güven getirmek için sık sık gezen devriyeleri, bunu daha bir pekiştirmek için ara sıra ağır bir tankın ortaya çıkıp ırmağın karşı yakasına ya da ara ara sesleri dalga dalga yayılan, herhalde partizanların, düşman askerlerinin, hatta zorunlu çalışmadan kaçıp ormanlara sığınmış olanlardan bazılarının ateşlediği silâhların patladığı tepelere doğru birkaç atış yaptığını gören biri işin sonuna falan gelinmediğini düşünürdü. Ancak Smirgel'in yanı başında duran sigara istifi –özellikle de izmaritler– onun gerilimli olduğunu gösteriyordu, çünkü kuş gibi gagalayıp durma oranı düşük kalmıştı.

Gizli mesajların ya da gri zarfların arkasındaki steno notlarla çalışıyor, bunlardan Cenevre Gölünün kıyısındaki Affad'ın eline ulaşacak, oradan da herhalde mahzendeki Toby'ye aktarılacak olan mesajları kaleme alıyordu. Şu an iş başındaki yeni komutanlık görevlilerini kısaca anlattı, ama çok net bir resim çıktı ortaya, bu kararlı Nazi Generalinin yönetiminde morallerinin yüksek olduğunu, sürekli bir diş ağrısı yüzünden Generalin hep sırıtır gibi göründüğünü aktardı. Ağrıdan dolayı açık tutulan bir ağız, sürekli bir yüz ifadesi işi görüyordu. Ufak tefek ve yuvarlak omuzluydu, maymun kolu gibi uzun kolları haritanın önünde tumturaklı hareketler yapmaya çok uygundu; Von Esslin'in modası geçmiş konuşma biçimini almış, moda sövgüler, tuhaf şakalarla onu yenileştirmişti – ona hayali kahkahalar attırıp, dizlerini dövdüren, ama acılı sırıtışını değiştirmeyen şakalarla. Belli önemde bir düşünceyi ona borçluydular. Rhône Irmağı üzerindeki demiryolu köprüsü bombardıman uçakları için hep iyi bir hedef olmuştu, bundan sonra da olacaktı. Kendisine bu söylendiği için zamanı gelince Toulouse'a çekilmesi gerekecekti, ona öyle geliyordu ki köprünün üzerinde cephane dolu bir tren durur, müttefikler de onu bombalarsa, iyice nefret etmeye başladığı bu kent hayal bile edilemeyecek müthiş bir yara alırdı. Müttefikler treni haber alırlarsa köprüyü bırakırlardı. Bunu düşünerek, Remoulins'deki bir demiryolu garajına boş bir trenin çekilmesini, Vers yakınlarındaki tepelik yerde bulunan büyük yeraltı cephane deposundan güçlü ve etkili patlayıcıların sessizce trene yüklenmesini söylemişti. Bu onun Avignon'a veda çalımı olacaktı! Tren aysız bir gecenin karanlığında geldi, köprü hattına alındı, sonra motor devreden çıkarıldı, tren öylece bırakıldı. Bu arada kenti de terk etmişlerdi, ama ancak görünüşte, çünkü ırmağın karşı tarafından, Villeneuve'deki yeni üsten bütün kenti görebiliyorlardı, ayrıca tren havaya uçacak olursa Almanları bu patlamadan çok iyi koruyacak olan duvarının kanadı altına sığınmış durumdaydılar. Buradan ayrılma günleri gelmişti, bunu biliyorlardı, bu ülkeden geri çekilişlerinin daha güvenlikli gerçekleştirilebilmesi için bir gövde gösterisi yapmak gerekiyordu. Tren haberini sızdırmışlardı, bu yüzden başka hedefleri, köprüleri bombalamaya başladılar, böylece kenti bir felâketten korudular. Geri çekilme artık bir olgu durumuna gelince Ritter düşüncesini geliştirdi, artık patlamanın kesinlikle gerçekleşmesinin hoş olacağını karar verdi; onlar daha çekilirken tren havaya uçamaz mıydı?

Trene boydan boya patlayıcı döşemelerini söyleyecekti, buradan çekilirken onları ateşleyebilirlerdi. Kendisi üç-beş kilometre

ötede Nîmes yönündeki tepelerde olacak, birden yeri sarsan boğuk *bir patlama sesi duyacak, geride* bıraktığı göğün ilkin kanı çekilmiş gibi bembeyaz olduğunu sonra kızarıp koyulaştığını görecekti! Bu kentten nasıl da nefret ediyordu – hele şimdi, her tarafın kapalı, sürgülü olduğu, sokaklarda bir kedi dışında hiçbir şeyin görülmediği şu sıralarda. Nüfusun yarısı katedralin mahzeninde yaşıyordu. Bombalardan korunuyorlardı, ama sağlık koşulları hiç uygun değildi. Üstelik hiçbir biçimde örgütlenmeyi başaramaz gibiydiler. Ne pislik, ne sefalet!

Ama havaya uçurma işleri özel bilgi gerektiriyordu, komutanlıkta istihkâmcı olarak yalnızca küçük bir Avusturya birliği bırakılmıştı, onların görevi araba vapurlarını batırmak, kentin doğu girişini dinamitlemekti. Treni patlatmayı da onlardan istemeye karar verdi. Ama onlar köprüye gidip kendilerinden ne istendiğini öğrenince birden isyan ettiler, kente hesapsız derecede zarar verecek bir eyleme ortak olmayı kesinlikle istemiyorlardı. Bu korkunç olay işgal güçlerindeki moral bozukluğunun derecesini gösteriyordu ve Ritter askeri yasasına göre buna karşı yapılacak bir tek şey olabilirdi. İstihkâmcılar alınıp iç kalede bir duvarın önüne dizildiler –duvardaki kurşun izlerine bakılırsa– burası ölüm cezalarının yerine getirildiği bir yerdi. Böylece yürüyüş *kolu* gecenin *karanlıklarına* doğru yol alır, köprüyü geçer, Nîmes yolunu tutarken arkasında sessiz bir tren *ile* on beş ölü *daha bırakmıştı. Onlara teşekkür borcu* duyan kent halkı daha sonra onları kutsanmış toprağa gömüp, *mezarlarının* üzerini *güllerle donattı.*

Kentte yaprak kımıldamıyordu; insanların çoğu ya yeraltına *inmiş ya da yanına ne alabildiyse alıp kaçmıştı.* Kalenin bütün kapıları açık duruyordu. Geri çekilen birlikler savaş sırasında alışkanlık *haline* getirdikleri bir ifade yöntemine başvurdular. Her yere kaka yapmışlardı; masaların, sandalyelerin üzerine, kapı aralıklarına, *merdivenlere. Ayrıca* tabii bubi tuzağı uyarıları bırakmak da Alman ordusunun bir başka özelliğiydi. Smirgel üniformalı son günlerini dikkati çekmeyecek bir biçimde geçirmişti, ama çevresindeki bütün öteki ajanlar gibi işlerini toparlamaya başladığı, gitmeye hazırlandığı ortadaydı. Gösterişsiz çalışma odasında yanına almak istemediği ne varsa onları şifre sekreterine toplattı, akışı durmuş bütün mesajları, son gelenlerle birlikte yaktırttı, geriye ne kaldıysa hepsini kendi emrine verilmiş ordu kamyonuna yükletti. Kendisi daha sonra, kendisine ait olan küçük resmi Volkswagen ile

gelecekti. Oysa Montfavet yoluna saptı, arabasını uygun bir çiftlik evinin arkasında kuytu bir köşeye gizledi, sivil elbiseler giyip herhangi biri olduktan sonra kendi doğduğu kente araştırma yapmaya gelmiş bir arşivcinin sakin adımlarıyla yürümeye başladı. Bunca serüvenden sonra Avignon onun için gerçekten de kendi kenti olmuştu. Küçük çantasını almak için subay yatakhanesine uğradı, bir de yatağının başucundan hiç eksik etmediği o değerli *Faust* cildini – geceleyin birkaç dize okumak uyku getirir, demek alışkanlığındaydı gülerek. Herkes gitmişti. Son kalan emireri bagajları kapıyordu. Mizah duygusu olan, Svabyalı, memni kafalı bir onbaşıydı. Selâm verip, "Size komik bir şey göstereyim mi, sayın subayım?" dedi. Smirgel kabul edince onu alıp bahçeye götürdü, yüznumaranın kapısını açtı, şaşılacak şey, içerideki tüneğe oturmuş biri vardı, Landsdorf'tu. İlk bakışta arkadaki duvara dayandığı için dik durabildiğini fark etmiyordu insan. Çenesi su içen bir tavuğunki gibi havaya dikilmişti. Ölüydü. Luger marka subay tabancasıyla damağından kendini vurmuştu. Onbaşı kahkahalarla gülmeye başladı, Smirgel de sinirli bir biçimde ona katıldı, ama kahkahaları karga sesine dönüştü ve bir iç çekişle son buldu. Yaşlı Landsdorf'u severdi.

Ama o Alman tek değildi. Yukarıda, Tu Duc'te geceleri küçük grupların manevraları dışında yeterince az manevra vardı; asıl büyük askeri manevralar büyük karayollarında yapılıyor, bombalar da daha çok ırmağın karşı tarafına atılıyordu. Blaise istese salt ormandaki küçük tepeye tırmanıp zirvedeki açıklık alana oturarak hiçbir şeye karışmadan her şeyi seyredebilirdi. Geceleri tilki gibi inine çekiliyordu, her tarafı güzelce kilitliyor, bütün ışıkları söndürüyordu. Öyleyse nasıl olmuş da balcı Ludo'nun defterini düren yaylım ateşi duymamıştı? Pusuya düştüğü yer, orman yolundan ancak üç yüz metre ötedeydi. Blaise hiçbir şey duymamıştı, oradan geçen ve eskiden tanıdığı bir oduncu, ağaçların arasından gizlice çıkıp sigarası için ateş istemeye gelmese, biraz önce yolun yukarısında Direnişçilerin öldürdüğü ortak bir dostlarını gördüğünü söylemese bundan hiç de haberi olmayacaktı – Direnişçilerin öldürmüş olduğunu da yarı yarıya hendeğe devrilmiş olan arabaya kırmızı mürekkeple kurbanın bir ihbarcı olduğunun yazılmış olmasından çıkarıyordu. Oduncu öfke duygusuyla öyküsünü anlattı. Böyle bir yanlışlığın yapıldığını düşünmek olanaksız gibi görünüyordu. Her zaman öyle gelir. Ama savaş zamanı barış zamanındaki gibi olur hep – insana ne kötülük gelirse kendine yakın kişilerden gelir.

İyi Provencelılar olarak arkadaşlarını gömmeleri gerektiğini biliyorlardı, Blaise yüreği üzüntüyle dolu halde karısını çağırdı ve üç tane bahçıvan belini yan yana dizdi. Oduncu, "Yanınıza bir çuval alın," dedi, "çünkü parça parça olmuş." Kederli bir sessizlik içinde yürüyerek o şanssız olayın olduğu yere geldiler: arabanın bir yanı yarı yarıya hendeğin içindeydi, ölmüş olan at ile bal gölü kanlara bulanmıştı. Adam biraz ilerdeydi, kolları açık halde yere düşmüştü sanki atını korumaya, açıklamada bulunmaya, yalvarmaya çalışmış gibi. Gövdesinden dumanlar çıkıyor gibiydi, ama kan lekeli cesedini halı gibi kaplamış uyuntu arılardı bu izlenimi yaratan, üzerinde parlak bir mintan ile ara sıra kımıldayan, böylece o kımıltısız nesnenin sanki bir hayat belirtisi gösterdiği yanılsamasını yaratan boyun eşarbı vardı. Makineli tüfek onun içini dışına çıkarmış, arı kovanlarında da delikler açmıştı. Hedefini birkaç parçaya bölmüştü. Oduncu haklıydı, eski zeytin çuvalları işe yarıyordu. Arkadaşlarının parçalarını ve atın başını onlara doldurup az ilerideki ormana götürdüler, uzun zaman alacak kazma işini rahatça yapabilecekleri bir yer buldular. Arabayı da hendekten çıkarıp çalıların arasına sakladılar, atın leşini de. Arılar sokmuyordu, kanlı balın içinde sanki şaşkınlık içinde uyukluyorlardı. Ludovic'in kendisiyle aşırı derecede övündüğü küçük oğlundan da hiç iz yoktu. İyi ki mi demeli? Evet, belki de kaçıp kurtulmuştu. Bu tür olaylarda her zaman kaybolan bir çocuk vardır. Böylelikle tarih kendini sürdürmeyi başarır.

Mezarı kazmak uzun sürecekti. Bu açıklık yerde toprak pek yumuşak değildi. Ama Blaise'in karısı akıl etmiş; yanına ekmek, peynir, iki tane sigara, küçük bir şişe sert alkollü *marc* almıştı. Kollarını sıvadılar, Ludo'nun mezarının yerini belirlediler. Ama kazmaya başlamadan önce Blaise'in karısı kollarını kocasına doladı, olanca kararlılığıyla onu ağzından öptü – daha önce hiç yapmadığı bir şeydi bu.

Yöntemli bir biçimde ağır ağır gecenin geç saatlerine kadar çalıştılar, bu arada sol taraflarından uzak patlamaların sarsıntıları geliyordu, bomba uçakları havayı savurtarak hışırtıyla gelip yüklerini boşaltırken hançer gibi yanıp sönen ışıklar görülüyordu.

Bunalım çirkin bir fistül gibi olgunlaşıyordu. Akış hastanesinde Jourdain bir sabah uyandı, mutfak çalışanlarının çekip gittiğini, akıl hastalarına hiç yiyecek bırakmadıklarını gördü. Durum çok ciddiydi, birşeylerin yapılması gerekiyordu, ama ne? Telefon çalış-

mıyordu. Başvuracak kimse yoktu. Biraz sakinleşebilmek için kendi dairesindeki boy aynasının önünde bağdaş kurarak oturdu, gerektiği gibi soluk alıp vererek birkaç yoga hareketi yaptı. Sonra sıcak suyun hepsini harcamamak için uzun uzun oyalanarak duş yaptı, başını şampuanladı. Kolej bleyzırını, koyu renk bir gömlek ve kravatla birlikte giydi. Yatağının yanında şizofreni konusunda yazdığı yeni kitabının müsveddeleri duruyordu, onlara sevgiyle baktı. Kendi hastaları üzerinde yaptığı dağınık gözlemleri hale yola koymak, bir kurama dönüştürmek çok zaman alınıştı. Kendi kendine alçak sesle bir bölüm okudu, eleştirel bir hazla kaşlarını çattı: "Bu durumda ben şizofreninin zihinsel bir bozukluk değil, başka türlü bir düzen olduğunu ileri süreceğim. Bir sineğe, 'Git,' diye bağırdığınızda sizin konuştuğunuz dili onun anladığını mı varsayıyorsunuz? Peki sinek giderse onun anladığını mı söyleyeceksiniz? Bir şizofren için..."

Yatağın üzerine oturdu, içinde bulunduğu zor durumu acı acı düşünüyordu; yüz elli akıl hastasıyla birlikte kalakalmıştı, onları beslemek, temizlemek zorundaydı, bu mucizeyi gerçekleştirmesine yardımcı olacak tek bir personel mutfakta en küçük bir yiyecek yokken. Bir süre sonra, "*Merde!*" diye yüksek sesle, Cambronne'un öfkeden çıldırmış ruhunun bir yankısıyla kendi kendisini yatıştırdı. "*Triple merde!*"[1] Ama bunun kendisini bir yere götürmeyeceğini anladı. Koridorda ayak sesleri duydu, daha sonra casus vericisinin böcek tıkırtısı gibi tıkırtısını. Ana jeneratör hâlâ çalışıyordu, ama daha ne kadar? Yakında boşalırdı – en çok üç saat dayanırdı! Daha sonra o küçük casus aygıtı bile susardı. Bir an asık bir yüzle dinledi. Son viski şişesini gizlediği yerden aldı, banyodan iki bardak seçtikten sonra Smirgel'e katılmaya gitti.

Tam bu anda evin üzerine, bahçelere, insanın beynini sarsan, bilincini bulandıran bir gürültüyle sicim gibi bombalar indi. Şimdi de koyu bir perde halinde toz kalktı – kendisini elinde bir şişeyle, giyecekleri sanki alev almış gibi görünürde tüterken gördü. Görünmez bir el onu en yakındaki duvara yapıştırıp tam on saniye tuttuktan sonra bıraktı, bunun üzerine o hiçbir yeri tutmayan bir taşbebek gibi önce dizlerinin üzerine düştü, sonra yere kapaklandı, kendisinden çıktığına neredeyse inanmayacağı bir çığlık atmıştı. Hiçbir yerine bir şey olmadığından, o değerli şişenin kırılmadığından emin olmak için tozların yatışmasını çok uzun bir süre beklemek zorunda kaldı. Kendi sorumluluğundaki sürünün ulumaları-

---

[1] (Fr.) Üç kez lânet olsun. (Çev.)

na, şamatalara, çığlıklara, kahkahalara gelince, çoğu kez elle tutulur hiçbir nedeni olmayan bu ani duygu patlamalarına alışkındı. Bu kez hiç değilse haklı bir neden vardı; binanın yarısı delik deşik olmuştu, *her türlü mahkûm için asıl gerçekliğin* simgesi *olan* 'dışarı'ya açılan yeni büyülü kapılar benzeri delikler. Smirgel ile buluştu, ikisi hiç konuşmaksızın insana canlılık veren o alkolden birer kadeh içtiler, bu arada *düşen* tavan *kirişlerinin, yıkılan duvarların* sesini dinliyorlardı. Uzaktaki kentin bombalanması durmuştu; şimdi sahnenin ortasında olan onlardı. Gene de o bir kerelik rastlantısal bombalar dışında akıl hastanesine başka bir şey düşmedi. Düşmesine de gerek yoktu, çünkü tek bir salvo bütün hayatlarını, davranış kalıplarını değiştirmeye yetmişti. Her koğuşun duvarlarında delikler açılmış, bütün kapılar menteşelerinden çıkmıştı. Hücresinin duvarına savrulan ve kafasını karyola demirine çarpmış olan Quatrefages'e dünya ne kadar açık görünüyordu. Ama şimdi penceresinden onların hepsinin sakına sakına parmak uçlarına basarak dışarı çıktığını, kendilerine ait olan 'içeri'den 'dışarı'ya şaşkınlıkla baktıklarını, yeniden doğduklarını görüyordu. Yavaş yavaş alanı dolduruyorlardı, her biri kendi kişisel sözcük dağarıyla, akla üstün gelmiş alınyazısının zaferiyle geliyordu! Yeni gerçekliğin Haçlıları!

Anakapılar hâlâ yerli yerinde duruyordu, ama ancak öteberi tutuyordu. çünkü menteşeleri parçalanmıştı. Binanın sakinleri ağaçların altındaki sessiz alana ne kadar da yavaş geliyorlardı – ağaçlardan kimisi devrilmişti! O gümbürtüden sonra yepyeni bir sessizlik vardı. İki adam –Smirgel ile Jourdain– yukarıdaki bir pencereden seyrediyorlardı, ellerinde kadehler vardı, ama içmeyi unutmuşlardı, olup bitene öylesine dalmışlardı. Tehlikeli Hastalar Koğuşuna giden bütün merdiven uçmuştu, tiyatro dekoru gibi bir kemer kalmıştı geriye, o koğuşta kalan o aç insanlar daha önce lânetledikleri, kabul etmedikleri bir yaşama oradan şaşkınlıkla adım atıyorlardı. Smirgel'in tüyleri ürperdi, bütün dalavereci insanlar gibi *delilerden korkmuştu; sanki* bu aldatıcı yumuşak başlıklarıyla bu caniler bir banyoya salıverilmiş zehirli birer yılandı." Aman Tanrım!" dedi. "Senin Tehlikeli Hastalar Koğuşu!" Ama doktorun meslek *merakı uyanmıştı, kendi takımını* seyreden *futbol seyircisi* gibi sevgi ve ilgiyle onları seyretmek için öne eğildi. "Ne yapacaklarını görmek çok ilginç olacak," dedi, Alman dostuysa bir deliye bakar gibi ona baktı. *Şimdi birden her şey yerli yerine oturmuştu,* bombalar sayesinde gerçeklik kendini onlara kabul ettirmişti.

Akıl hastanesi yeşillik, iki çiftliğe komşu bir yere kurulmuştu, hastanedekiler çiftçilere çiftlik işlerinde yardımcı olmaya yüreklendirilirdi, öte yandan yan yana sıralı geniş mahzenler ve ahırlar da çiftçilere kiralanmıştı. Bu inlerin kapıları içeriye göçmüştü, dört hayvan görünüyordu – genellikle işleri paylaşan iki at ile iki inek. Utangaçça başlarını eğdiler, karanlıkta sağı solu koklayarak soluyorlardı, ortalıkta alışılmış dışı bir şeyin dolaştığının hafifçe farkındaydılar, çünkü her zamanki işler için vakit geç olmuştu, ayrıca müşteriler de gereğinden fazlaydı. Kalabalığın arasında belli belirsiz bir kararsızlık kol geziyordu, ışık aramaktaki amaçları henüz açıklık kazanmamıştı. Her şeyi yoğunlaştıran, onlara şimdi bir amaç, bir tutarlılık kazandıran Quatrefages oldu. Kollarını kaldırarak onlara yardım çağrısında bulundu, kendisini izleyip, ahırlara gelmelerini işaret etti, onların içtenlikli yardımıyla tarladan kaldırılan ürünü pek çok kez taşımış olan eski model dört uzun saman arabasını çıkardılar. "*Allon, mes enfants*!"[1] diye öylesine bir canlılıkla bağırdı ki Quatrefages, herkes gayrete geldi, neşeli cıvıltılar, mutluluk iniltileri çıkararak onun yanına koştu. İş görmenin, bir yönteme bağlanmanın güzelliğini hissediyorlardı. Doktor onları pencereden dikkatle ve kıskançlıkla seyrediyordu; tehlikelilerle tehlikesizler bir aradaydı, ne önemi vardı? Ama tehlikeliler onun kendi özel malıydı, onlar değerliydi. "Baudoin!" diye bağırdı birden. Ünlü katil Baudoin de St. Just'tü bu, öylesine sessiz ve sofu görünüyordu – onca yıldır hep günah çıkartmaya gitmiş, ama bundan bir kez bile söz etmemişti! Adam başını kaldırdı, bir okul çocuğu gibi sevinçle el salladı. "Koşum takımı içerdeki duvarda asılı!" dedi ona doktor, adam da uysalca dönüp onu bulmak için karanlığa daldı. Hayvanlar huzurları kaçmış, sinirlenmiş gibi ağızları köpürerek dışarıya çıktılar. Ötekiler onları okşadı, yatıştırdı, kimileri yapraklarla kaşağıladı; Quatrefages'in başkanlığında onları neşeli bağırış çağırışlarla arabalara koştular. Daha sonra arabaya binmek için itiştiler, ama normal insanlarınki gibi bir boğuşma olmadı, topu topu birkaçı gözyaşı döktü, birinin karnı acıdı. "Hepsi orada mı?" dedi Jourdain, gerçekten ilgilenerek. "Kasap Tortville'i ya da Jean Taillefer'i göremiyorum. A evet! İşte orada. Acaba o bıçağı nereden almış? Ne insanlar ama! Bu gece o, sorun çıkaracaktır." Smirgel, "Ama umarım bize değil," dedi. Raynier de Larchant vaaz veriyor-

[1] (Fr.) Haydi çocuklarım! (Çev.)

du – piyano çalmasına izin verildiği sürece asla tehlikeli değildi. Üstelik onun nerede olduğunu biliyordunuz. Annesi pek çok sırrını daha o... Molay, Pairaud şaşkın ve canı sıkkın görünüyordu, bu pek hayra alamet değildi. Hayvanlar arabalara koşulmuştu. Avlunun büyük kapıları bir dokunuşta yere yuvarlandı, tozların içinde titreşiyorlardı. Her gırtlaktan bir haykırış yükseliyordu. Arabalar tıklım tıklım dolmuştu. Arabalardaki insanlar bu durumun artık yarı yarıya unutulmuş olan hasatlara, panayırlara, köy bayramlarına, o ünlü eski köprünün üzerindeki danslara giderkenki duruma benzediğinin biraz farkındaydılar. Quatrefages bir ata bindi ve önlerine düştü. Çevresine neşeyle çocuk gibi bakıyor, elindeki kazma sapını pala gibi sallıyordu. Askerlerine, "Kentte yiyecek ve su bulacağız," dedi, bu bilgi üzerine karmakarışık sevinç çığlıkları yükseldi. Balkonda duran Jourdain ilişti gözüne, ona da alaylı bir reverans yaptıktan sonra, "Haydi, kente!" diye bağırdı. Ama doktora, "Onları Roma'ya götürüyorum!" diye seslendi, arabalardakilerin ve onların arkasına takılmışların bunu duyup bağırması şaşırtıcıydı. "Haydi Roma'ya!" diye bağırmışlardı, hırıldayıp ince sesler çıkarıyorlardı. "Yürüyün Roma'ya!"

Jourdain içini çekti. "Bilim harika bir şey!" dedi belli bir nedeni yokken. Sanki hasada, cenazeye ya da bir panayıra giden arabaların arkasından, renk renk giysili o kalabalığı yukarıdan seyrediyorlardı. "Devrimler işte böyle, bir rastlantıyla başlar," dedi. Çünkü kalabalığın içinde bir yerden biri *Marseillaise*'e başlamıştı, aradaki uzaklık artarken o güzelim marşın sözleri de duyulur oldu. "Boş mideyle insanları yürütecek bir şey varsa o da bu şarkıdır," dedi Smirgel, başını iki yana sallayarak. Ama artık bombalamanın durmuş gibi göründüğünü fark ettiler. Doktor sanki yağmurun yağıp yağmadığına bakmak istermiş gibi elini uzattı. Gerçekten de hafif bir sağanak başlamıştı. Ama çöken sessizlik saltık bir sessizlikti, insan, yağmurun kedi hırıltısına benzeyen sesini duyuyordu. Smirgel bir içki daha içip içemeyeceğin sordu. "Ee, İsviçre ordusu sınırı kapattı. Müttefikler Nice'ten bize doğru geliyorlar. Arabamda bizi biraz yiyecek bulabileceğimiz bir yere götürecek kadar benzin var, kuzeye de gidebiliriz, doğuya da, sana bırakıyorum."

"Fark ettin mi, hepsi bir kez bir amaç çevresinde birleşince nasıl tempo tutmak, uygun adım yürümek için müzik gerekti?" Gerçekten de 'tehlikeliler'den ikisi bir köy bandosundan kalma borazan ve davul bulmuşlardı, harika bir ritim tutturmuşlardı, bo-

razan boğuk ve cırlak sesler çıkarıyordu. Doktor, sesi gittikçe azalan şarkıyı dinlerken *Cock Lorel's Boate* ile *Bateau Ivre*'i[1] düşündü. Arkadaşına, "Budalalar Gemisi'ni hiç duydun mu?" dedi, ama Smirgel başını iki yana salladı. Ortaçağda akıl hastalarını iyileştirme yöntemini özellikle bir Almana anlatmak çok uzun sürecekti, bu yüzden doktor bu konuyu bir yana bıraktı. "Görmediğim bir kişi var," dedi, "o da bizim büyük gar şefi İmhof, ha sırası gelmişken söyleyeyim, kendisi İngiliz'dir. Nerelere gitti merak ediyorum." Ama bütün bunlar olurken o, yastığının altında duran model trenin avuncuyla uyumuştu; nabzına bakarlarken neredeyse hiç kımıldamadı.

İki adam Alman'ın arabasının saklı olduğu inek ahırına gittiler; hâlâ hangi yöne gideceklerine karar verememişlerdi. Ancak bir tek şey kesindi: Deliler alayının ardından kente gitmenin bir anlamı yoktu. O tarafta sorun vardı – ya da onların düşüncesi buydu. Kır yollarından gizlice Fontaine de Vaucluse'a gidecek, oradan kuzeye sapacaklardı. Kimbilir?

Artık bombacılar gittiğine göre geçit alayındakiler yeniden rahatlamış, Avignon yolunda eğleniyordu, ulusal marşı söylemekten bitkin düşmüşken davullar onları canlandırıyordu. Quatrefages değişmiş, bir tiyatro oyuncusu gibi şimdi sancağını havalarda da dalgalandıran bir ortaçağ şövalyesine dönüşmüştü. Zaman zaman konağın büyük duvarını, 'onun' Templier'lerini, duvarın üzerine kaydedilmiş tarihlerini düşünüyordu – o unutulmuş şövalyelerin oluşturduğu o ağırbaşlı alayı. Hayır, onlar unutulmamıştı, onları bir kişi anımsadığına göre! Tarih böyleydi işte – bir negatif, insan onun bir baskısı, bir pozitifiydi. Düşünüyordu: "İnsanlar sandıkları gibi ayrı ayrı bireyler değiller, kendilerinin dışındaki bir izleğin çeşitlemeleri. Düşünün: Galen'in kızı geliştirilince Sylvie olabilir, bir hayal ürünü olan Sylvie ise Banquo'nun kızı Sabine. Kaybolanlar kaybolmuştur, bulunanlar bulunmuş!"

Borazan anırdı.

Korkmadan yürüyorlardı, o hayran olunası iyimserliklerinin taşkınlığıyla, deliler körlere, körler akıllılara kılavuzluk ediyordu. "Bir izlek üzerinde çeşitlemeler," diye yineledi yüksek sesle, "elmas nasıl karbonun ya da tırtıl kurt kelebeğin değişik bir haliyse."

Anakente güvenli adımlarla yaklaştılar, iyi karşılanacaklarından emin, yiyecek bulacaklarından emin. Beri yandan Avignon zo-

[1] (Fr.) İngiltere'ye gitmek için gemiye binen tacir tiplerini konu alan halk mizahı. (Çev.)

raki uykusundan uyanmaya başlamış gibiydi. *Sessizlik* ve *boşluk* sonunda bir tepki uyandırmıştı; uzun süredir hem düşmanın hem de kendi faşist milislerinin işkenceleri altında *içine düştükleri ezici* umutsuzluk ve yalnızlık duygusunu ancak birkaç küçük haber bülteni *delip geçmeyi başarmıştı. Kentin boşalmış* olduğu gerçeğini Belediye Başkanı anlar anlamaz ön kapıları sakına sakına açtı, boş *sokaklara yavaş yavaş* artan bir sevincin yanı sıra kuşkuyla baktı. Vaucluse'un yumuşak, devedikeni serpintisi yağmurunun sesinden başka ses yoktu. "*Ils sont partis*,"[1] dedi yukarıdan, kepenkleri kapalı pencerenin ardından biri. Zihinlerde uzun süredir provası yapılmış bir cümleyi söylemeyi deniyor gibiydiler: ama bu sözün gerçek bir anlamı yoktu, çünkü kepenkleri açmaya cesaret edemediler. Belediye Başkanı hafifçe hıçkırdı, bisikletini aradı. Ağır ağır ve pür dikkat surları, tek tek kaleleri dolaşmaya çıktı, ensesinde yağmuru bir Tanrı lütfu gibi hissediyordu. Evet, gitmişlerdi; kendisi nasıl bu kentin efendisiyse onlar da kendi yazgılarının efendisiydiler bir kez daha. Belediye Başkanlığına döndü, kapıları ardına kadar açtı. Şimdi insanlar oyuklardan, köşelerden, mahzenlerden, ahırlardan, tavan aralarından çıkıyor, alçak seslerle birbirlerini selâmlıyor, çevrelerine bakıyorlardı. Baş döndürücü bir heyecanla kendinden geçen Belediye Başkanı merdivenlerden yukarıya, çalışma odasına koştu ve balkona çıktı. *Yıllardır yapmadığı bir şey yapacaktı, yani* kent alanının karşı tarafında oturan arkadaşı *pompier de service*[2] *Hippolyte'e seslenecekti. Ellerini boru yapıp* ağzına götürerek, "Hippolyte-e-e-e-e!" diye bağırdı. Üçüncü kükreyişten sonra alanın *karşı tarafından arkadaşının kollarını* sallayarak kendisine doğru dörtnala koştuğunu gördü. Ağzından "*Ils sont partis, partis, partis, partis!*" sözleri dökülüyordu durmadan, bir davulun üzerine düşen bezelyeler gibi patırdıyordu. İlk yapılacak iş bu haberi eskiden yapıldığı gibi kent tellalıyla kent halkına duyurmaktı ve zaten üniformalı olan Hippolyte resmi sorumluluklarını üstelenmeye başlamıştı bile. Beline o hırçın davulu geçirmiş, bisikletinin gidonuna lastik kornayı takmıştı bile. Kentin dört bucağında önce klakson çalıp sonra davulunu dambırdatacak ve "*Oyez! Oyez! Oyez! Belediye Başkanlığından bildirilmiştir. Almanlar kentimizden gitmiştir. İkinci bir emre kadar gece sokağa çıkma yasağı kaldırılmıştır,*" diye bağıracaktı. Her bağırışında çevresi daha çok kalabalıklaştı. Yıkıntıların

[1] (Fr.) Gittiler. (Çev.)
[2] (Fr.) Nöbetçi itfaiye eri. (Çev.)

arasından insanlar çıkıp geliyordu durmadan, pek çoğu gözyaşları içinde, kimileri yaşlılıktan, yaralarından ya da başka nedenlerden dolayı zorlanarak. Hippolyte kendisini kucaklayanlar, öpenler yüzünden hissizleşmişti. Kalabalık yavaş yavaş katedralin, köprünün alt başındaki kent alanının yolunu tuttu. Kutlamak, Tanrıya şükranlarını bildirmek, o müthiş rahatlamayı dile getirmek için – haberi duyanların ilk içgüdüsel tepkisiydi bu. Belki de Belediye Başkanı konuşacaktı! Ama alana vardıkları zaman onu kalabalığın başına geçmiş, onları Tanrıya şükranlarını bildirmek üzere katedrale götürmeye hazırlanırken buldular.

Etrafı çevrili alanda (yalnızca mum ışığı vardı, elektrik kesikti) gözyaşları ve iniltilerle, hıçkırık ve çığlıklarla görülmedik bir heyecan yankılanıyordu, – çünkü herkes birisinin ya da bir şeyin yasını tutuyordu, pek azı bütün yüreğiyle sevinecek kadar iyi hissediyordu kendini. Öyle çok insan açtı ki!

Ayin uzun sürdü, hiç hazırlıksız yapılmış olmasına karşın esaslı, anılmaya değer bir şeydi. O yılları kim bir daha yaşamak isterdi? Aşağıda, kentte gene de yeniden bir kalabalık toplanmaya başlamıştı, farklı tür ve renkten insanlar. Toplumun aşağı katmanlarından gelen kadınlar ve erkekler, emekçiler, kadın terziler, gece bekçileri, çiftlik işçileri, makine tamircileri, demiryolu işçileri ayrışık bir kalabalık oluşturuyordu – katedraldeki burjuva imgesiyle kesin bir karşıtlık oluşturan basit insanların imgesi. Böyle bir düzine topluluk, yurttaş olarak bir kutlama yapmak gibi belli belirsiz bir düşünce çevresinde birbirine koşut ya da birbiriyle çatışan niyetlerle dönenip duruyordu. Etkinliklerini ruh hali yönlendiriyordu, çünkü eylemlerine siyasal bir renk mi verseler (her zamanki gibi iyi örgütlü pek çok komünist vardı) yoksa uluşçu ve yurtsever bir tavır mı takınsınlar, karar veremiyorlardı. Yılan gibi nereden çıktıkları belli olmayan Çingeneler görünmeye başlamıştı şimdi, uyuntu, donuk Araplar da boy göstermişti, yankesiciliğe başlamak için fırsat kolluyorlardı; daha sonra Çeklerden, Ruslardan, başka Tanrı bilir hangi insan soylarından oluşan amorf bir 'tutsak' güruhu savaş dalgasıyla güneye sürüklenmişti. En kötüsü, belki de böyle bir sahne için en uygun olan şey alanda, Ölüler Anıtı'nın yanında koca koca kırmızı şarap fıçılarının hemen belirmesiydi. Derken bütün kahveler açıldı, şenliğe katkıda bulunmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Kimileri savaş başladığında mahzenlerinin kapısına duvar örmüştü, şimdi o stokları çıkarmaktan mutluydular, içki-

ler karanlıkta iyice olgunlaşmıştı, tam içilecek gibiydi, hele sert içkiden hoşlananlar için – *marc, calva, fine...*

Montfavet'ten gelen kafile Magnagnon Kapısında toplanan, gittikçe artan kalabalıkla birleşti, orada –insanların kafalarından belli belirsiz geçirdikleri gibi– Almanlara direnmek için bir kahramanlık yapmış Quatrefages'in tiyatrovari hareketlerine bakılırsa belki de birkaç kişi öldürmüş köylüler olarak çılgınca alkışlandılar. *Quatrefages bir yandan rolünü oynuyor,* sanki bir konuşma yapacakmış gibi 'Yurttaşlar!' sözcüğünü yineleyip duruyordu; aynı zamanda içten içe oldukça ciddiydi, annesinin sesiyle kendi kendisiyle konuşuyor, kendisini yüreklendiriyor, yatışırıyordu. Onda kötü bir sahne korkusu vardı. Ayrıca birisi, belki bir milis bir balkondan ateş edebilirdi. Ama kararlılıkla ilerlediler, arabalarını karışımın ortasına sürdüler, kalabalığın onlara sevinçle yaklaşmasına izin verdiler. Işıksızlığa karşı her yerde ateşler yakılmıştı, sanki Aziz Jean gecesiydi; her sokağın köşesinde bir ateş vardı, havaya saçılan kıvılcımları biraz sonra görülmeye değer bir biçimde geçecek ve soluk bir ayın görünmesine izin verecek olan çisentiye karışıyordu. Atlayıp sıçrayan ışıklar, oynaşan gölgeler, bağırışlar ve odun çatırtılarıyla İkinci Roma'nın ortaçağdan kalma surlarının tıygun dekorunda yapılan çılgın bir kermesi çağrıştırıyordu bu sahnede olup bitenler.

Ama Quatrefages "Yurttaşlar!" diye bağırıyorsa, onu yankılayan Anduze'lu deli rahip Raynier de Larchant ruhları tutuşturma *gücüne sahip, daha sarhoş edici bir slogan bulmuştu.* Gür beyaz saçları, çukur gözleriyle etkileyici biriydi – konuşmalarıyla Protestanlığa inananlardan bir kuşağı etkilemişti. Başını arkaya atıp bir aslan gibi, "İntikam," "Adalet!" diye kükredi. Bu kükreme davul sesi gibi onların yürüyüşlerini noktalıyordu. Deli olmasına karşın kalabalığı nasıl peşinden sürükleyeceğini biliyordu, çünkü herkesin uzun uzun anlatmak istediği bir şey vardır, herkes öç peşindedir. *Böylesine* çılgın ve *renkli kalabalık* kentin *anaalanına doğru ilerledi.* Bir yerlerden biraz ekmek çıktı, ama çok az yiyecek vardı, öyle ki su gibi akan kaba şarap ve alkol göstecilerin yüreklerini fitilliyordu. Sağda solda yalpalayanlar vardı. Işık perdesinin üzerinde olaylar patlak veriyordu – bir adam ateşe düştü, çocuklar tarafından kurtarıldı. Bu ateş çılgınlığına engel olacak hiç polis yoktu. Milisin öç alabileceği korkusuyla sivil giyinmişti hepsi. Pétain'in resimlerinin asılı olduğu *onların* propaganda merkezi ateşe verilmişti.

Tam anlamıyla rastgele, hazırlıksız bir biçimde sağda solda dansçılar görülmeye başladı: her müziğin çevresinde birer halka oluştu, uçsuz bucaksız kalabalığın içinde küçük anaforlar gibi. Tahta bacaklı ünlü Jaco bir köşede cızırtılı akordeonuyla tezgâh kurmuştu. *Daha önce* nerelerdeydi? Herkes bunu soruyordu. İşgal sırasında hiç ortalarda görünmemişti, şimdi birden ortaya çıkmış, tadını çıkara çıkara *pinard* içiyor, *Sous les toits de Paris* ile *Madelon*'u, sanki bütün dünya bir *guingette*'miş,[1] bütün insanlar da eğlenceden başka bir şey düşünmüyormuş gibi çalıyordu. Bir başka köşede kent bandosunun kimi çalgıcıları bir *farandole*[2] başlatmak için çok çabaladı, çünkü ulusal ve yurtsever kutlamalar için bu tür folklor uygun düşerdi. Bir tribün kuruldu, bir ucu uygun olacağı gibi bayrak ve amblemlerle süslendi. Belediye Başkanının arkasında kent bandosuyla burada bitmek bilmeyecek bir konuşma yapacağı ve konuşmasının sonunda, halkın onaylayan bakışları altında Nazi bayrağını yakacağı düşüncesi şöyle bir geçti birinin aklından.

Gerçekten de böyle, bir şaşkınlık içinde başladı her şey. Bandoda üç müzik aleti vardı, doğru, dinanizmden yoksundu, çünkü bandonun solisti keman çalıyordu. Ama giriş olarak ulusal marşı doğru dürüst çaldılar, daha sonra Belediye Başkanı üç renkli eşarbıyla söylevine başladı, ama kalabalığın uğultusu ve şamatasından sesini duyuramıyordu. Dahası kalabalık yerinde duramıyordu, başka oyunların peşindeydiler; engellenmişlik duygularını ve acılarını dile getirmek için, -çünkü kuşkusuz savaş yıllarının kıyımları sırasında pek çoğu arkadaşlarını ya da akrabalarını yitirmişti– hemen oracıkta birtakım Nazi katillerini öldürmeyi belli belirsiz istiyordu. Uzun bir liste oluşturan barbarlıklar, sürgün edilişler, işkenceler, cinayetler hâlâ belleklerden silinmemişti, onların anısı müziğin, dansların neşe ve sevincin üzerinde bir miyasma gibi asılı duruyordu.

Deli rahibin kükremeleri, adalet ve öç çağrıları bundan daha uygun bir zamana rastlayamazdı, çünkü tam onlar fener ışığında benek benek aydınlanmış atları ve inekleriyle alana girecekleri sırada Balances'ın eski mahallesinden başka bir kafile göründü, bu kez bir kadın kafilesi; gençlerin, fahişelerin, yaşlı kadınların önderliği ve koruması altında, başları önde yürüyen dağınık bir kafile, kimileri fenerli. İlk bakışta insan onları pişmanlık getirmiş günahkârlar sanıyordu, belki de kurtuluş askerlerine şükranlarını ya da önemli bir kurban sunmaya gelmişlerdi. Ama hayır, onlar işgal askerleriy-

[1] (Fr.) Kır meyhanesi. (Çev.)

[2] (Fr.) El ele tutuşarak oynanan bir Güney Fransa dansı. (Çev.)

le hangi derecede olursa olsun işbirliği yapmış kadınlardı. Kimileri askerlerin kapatması olmuş, kimileri düşman erleriyle yatmıştı, kazı ahlâk çılık ateşiyle her kentin saygınlığına leke süren ağılı ahlâkçılar tarafından saptandıklarının farkında değildiler. Pek çoğu hiçbir şey yapmamıştı, bütün *kabahatleri yaşlı kızların kıskançlığını* çekecek kadar güzel olmalarıydı, bu yüzden onları Vichy polisine 'ihbar' etmişler ya da imzasız mektuplarla 'sempatizan' olarak adlarını *vermişlerdi. Bunun cezasını şimdi* görmeliydiler. Kalabalıktan müthiş bir gürültü koptu – birinden ya da bir şeyden hemen öç alma zevkinden yoksun kalmayacaklardı sonunda. "Makas!" diye *bağırdılar*. "*Makas nerede?*"

Alandaki kalabalık hemen açıldı, ateşlerin arasında boydan boya bir koridor oluşturuldu, bu arada kurbanlar bir uçtan bir grup halinde yürütüldü, bir yarışa katılmak üzere olan okullu kızlara öylesine benziyordu ki zavallıcıklar. Yarışacakları doğruydu, ama terzilerin dikecekleri kumaşı kesmek *için kullandıkları* koca koca makaslarla silâhlanmış yaşlı acuzeler komitesinin oluşturduğu koridorda. Her birinin ilkin saçı kesildi, yüzü adamakıllı tokatlandı, entarisi yırtıldı, *omuzlarından* aşağı *indirildi*; daha sonra her biri itile kakıla gönderilmesi gereken yere, koridorun öbür ucunda, onları bir kemer ya da kamçıyla dövmek için bekleyen kalabalığın *arasına gönderildi. Böylece kendi* aşksız hayatlarının, felâketli hayal kırıklıklarının ya da yalnızca çocuksuzluklarının acısını çıkaran yaşlı kadınların hali görülesi bir şeydi. Sanki bakirelerin genç *gövdelerindeki* doğurganlığı kamçılamak için vurup duruyorlardı – dediklerine göre Roma İtalya'sında verimliliği harekete geçirmek için heykelleri kamçılarlarmış. Kurbanlarsa kendilerine "*Orospu!*" diye haykırılması karşısında utanç ve öfke gözyaşları dökmelerine karşın sağ salim kurtulduklarına şükrediyorlardı, çünkü çok kötü bir ruh hali içinde olan kalabalık içkinin *etkisiyle terslesmiş*, ne yapacağı bilinmez duruma gelmişti. Daha şimdiden seyirciler arasında bir-iki kavga çıkmıştı, kırmızı şarap yüzünden daha da kötü durumda olan *izleyiciler arasında ağız dalaşları vardı. Ama en iyisi* daha sonra olacaktı.

Romalıların zaferlerine benziyordu daha çok, en iyi, en kârlı *rehineler ya da alt tabakalara göre* daha saygın bir sınıfın üyesi olanlar alayın en sonunda sergileniyordu. Şimdi her şey anlaşıldı, çünkü davul gümbürtüleriyle birlikte tek bir tutsağı, *pièce de résistance*'ı[1] getiren daha küçük bir kalabalık karanlıkların içinden göründü. Tutsak –bir kadındı– süslü giysilerinin bir parçası olarak

[1] (Fr.) Direnmenin bahşişi. (Çev.)

Camargue'lı inek çobanlarının üç dişli mızrağını taşımalarına karşın kilise memurlarını hafifçe çağrıştıran gardiyanların oluşturduğu karenin içinde ölü gibi sapsarı, ama sakince yürüyordu. Değerli bir şeyi korur gibi onu koruyorlardı, ama kadının korunmaya hiç de ihtiyacı yok gibiydi. Sessizce ve görünüşe göre sakince, başı eğik bir halde yürüyordu, ama yüzünün solukluğu ölesiye korktuğunu gösteriyordu – cildi *flambeau*'ların[1] pembe ışığında sedef gibi parlıyordu. Elleri arkadan bağlanmıştı. O küçük kalabalık gelirken kocakarılar, "İşte! İşte!" diye bağırdılar. "İşte geliyor!" Şeytanın kendisinden söz ettikleri ortadaydı. Kadın yaklaşınca gürültüleri duydu, yavaşça başını kaldırdı. O olağanüstü güzel sarı saçları omuzlarının üzerinde dalgacıklanıyordu, koca koca açılmış mavi gözleri soğuktu. Aşırı tedirginliği onun gülümsermiş gibi görünmesine yol açıyordu. Sanki sahne korkusu varmış gibiydi, bu rolü daha önce hiç oynamadığı için kulisten çıkmak istemiyordu, yani. "*Çık! Çık! Çık haydi!*" diye bağırıyordu kalabalık, çıkmasını istedikleri yer sonunda onu çıkardıkları kürsüydü, bileklerini ağaç bir direğe bağladılar. Bir öfke pandomiması başladı. Eli makaslı kadınlar sahanlığa tırmandı, tiyatro oyuncusu gibi kalabalığa el sallayarak onun buklelerini kesiyormuş gibi yaptılar, sonuna kadar çekip uzattılar, saçlar ipekböceğinin çabalarının ürünü gibi parlıyordu. "Adalet!" diye bağırdı aşağıdan deli, kalabalık onu yankıladı. "İntikam! Adalet! Orospu! Vatan Haini!" Makaslar çalışmaya başladı. sarı bukleler kesilip kalabalığın arasına atıldı, sanki köpeklere et atar gibi. Bukleler darmadağın oldu. Bu arada davulcular ordusu, –çünkü müzikçilere yeni yeni katılanlar olmuştu– ancak trapezin en tehlikeli hareketine eşlik ederken çalınacak yürek hoplatıcı bir tambırtı çıkarıyordu. Kızın elbisesini yırtarak çıkardılar, içinde yalnızca kombinezonu kaldı; onlar kadını aşağılamaya çalıştıkça kadın daha da güzelleşiyordu. Küçük kulakları bir geyiğin kulakları gibi sivriydi. Şimdi başından aşağı su döküyorlardı, başı yumurta gibi cascavlak kalıncaya kadar usturayla saçlarını kazıdılar. "Utan!" diye bağırıyorlardı boğuk seslerle, çünkü kız hiç de pişmanlık getirmiş gibi görünmüyor, ağlamıyordu. İşin doğrusu ağlayamayacak kadar korkmuştu. Onun için her şey bulanıklaştı. Direğe bağlı bileklerinin çekiştirildiğini hissetti. Dik durmasına yardım ediyorlardı, çünkü bayılacak gibiydi.

Daha sonra, önceden tasarlanmış olmamasına karşın böyle bir akşam bağlamında kolayca beklenebilecek olan bir şey oldu. Üzerine çöp bidonlarından aldıkları pislikleri atmaya başladılar. Tanrı

---

[1] (Fr.) Meşale. (Çev.)

biliyor ya epeyce de pislik buldular. Kızın ayaklarının çevresinde bir yığın oluştu. Fazla yumurta yoktu. *Daha sonra çok içkili genç* bir adam sahneye tırmandı, ayakta sallanırken tabancasını çıkardı. Kalabalıktan bir gürültü koptu. Adam tabancasını sallar, kıza nişan alırken tehdit edici çeşitli duruşlar aldı, kalabalığa onun hak ettiği şeyin ne olduğunu göstermek istiyordu, uygar ve gerçekten yurtsever insanlara çatmamış olsaydı. Hiç değilse çoğunluğun düşüncesi buydu.

Şarabı bu kadar çok kaçırmış genç adama gelince, savaş sırasında ve Direnme hareketinde kendi önemsiz rolünden dolayı duyduğu derin kaygılar ve yurttaş olma gururu apaçık ortadaydı. Etkileyici bir şey yapmak, yetişkin bir insan ve ilkeli bir savaşçı olduğunu kanıtlamak için yanıp tutuşuyordu. Sekinin üzerinde kurbanın karşısında sendelerken kalabalığın haykırışlarından kendisini onayladıkları anlamını çıkardı. İlkin aklından birkaç el ateş etmek geçti, bir alarm olarak ya da bir *feu de joie*[1] ya da... doğrusunu söylemek gerekirse kör şeytan bilir ne olarak. Ama ne de olsa Gestapo şefinin kapatmasıydı bu kadın. Adalet ve intikam isteyen çığlıklar sonunda o çakırkeyf yeniyetmeyi yavaş yavaş etkiledi, neredeyse hiç düşünmeden tabancasının soğuk namlusunu eli kolu bağlı kadının alnına, tam iki kaşının arasına dayadı ve tetiği çekti.

Böyle durumlarda hep birtakım insanlar çıkar, ben öyle olsun istememiştim, yanlışlıkla oldu, bana öyle söylememişlerdi der; kalabalıktan bir şaşkınlık ve üzüntü iniltisi duyduğu doğru, ama bu onaylama çığlıkları ve davul sesleriyle hemen boğuldu. Gene de bir sessizlik oldu ya da gürültü dindi, insanlar ağlıyordu, çünkü fazla ileri gittiklerinin farkındaydılar. Daha sonra kalabalığın arasına sessizce, ama kararlılıkla giren birtakım rahibeler kendilerine yol açarak sahneye ulaştılar, Nancy Quiminal'ın ölümlü bedenini aldılar.

Daha sonra sanki bu yüz kızartıcı davranışların en küçük bir izi bile kalmasın diye bir gökgürültüsü koptu, ancak Papalar Kenti'nde yağabilecek bir yağmur boşandı. Su olukları doldu taştı, ağaçlardan yapraklar düştü, ateşler hışıldadı, tükürükler saçtı, ama söndü. Kalabalık sıvışmaya başladı, önce saçaklarının altına, kapı aralıklarına sığındılar, sonra hepten toz oldular. Gece sokağa çıkma yasağı zihinlerine yer etmişti. Geceyarısı yağmur geçti, parlak bir ay çıktı. Sokaklarda ne dost ne düşman hiç kimse yoktu. Hatta deliler bile dağıldı. Herkes sanki bir tatilden dönmüş gibi eski işine dönmüştü. De Larchant katedral gitti, orada onu tanıyan o dehşet içindeki ayin eşyası bakıcısı ona org bölümünün anahtarını verdi.

---

[1] (Fr.) Sevinç ateşi. (Çev.)

O ışıksız inde Bach'ın kasvetli müziği birden kara bir yelken gibi şişti. Taillefer Demiryolu İstasyonuna, görevine kaldığı yerden devamı etmeye gitti. Baudoin de St.-Just yağmurda bir kahvenin önünde bir masaya oturup çaldığı bir deste iskambil kâğıdıyla fal baktı.

Morgun gece bekçisi at nalı seslerinin ardından zilin çalındığını duyduğunda sabah olmak üzereydi. Bütün akşamı ışık olmadan çalışmış, daha yeni dönmüştü, sinirleri bozuktu. "Gene ne var?" diye yüksek sesle homurdandı kapıyı açarken, kentten acil bir teslimat geldi sanmıştı. Ama karşısında yalnızca uzun boylu, soluk yüzlü bir adamla iki kız, adamın kızları vardı. Adam karısının cesedini görebileceğine dair Belediye Başkanından bir izin belgesi getirmişti. Nancy Quiminal'ın kocasıydı, şimdiye kadar ortalıkta hiç görünmemiş bir adamdı, çünkü yatağından çıkamayan bir hastaydı. Daha önce müzisyenlik yapıyor, kent orkestrasında çalıyordu. Solgun, zayıf, hastalıktan canı çekilmiş bir adamdı, öylesine halsizdi ki onu iki kızı dirseklerinden tutuyordu. Gece bekçisi ona sevgi ve yakınlık duygusunu yansıtan bir hareketle acemice selâm verdi. Rahibeler cesedi giydirip hazırlamışlar, beyaz kefen kumaşına sarmışlardı. Cenazeyi düzenlemek için artık yalnızca *pasteur*'ü[1] bekliyorlardı. Daha sonra tıp raporu, o ne olacaktı? Bu bir cinayet miydi, yanlış bir idam cezası mı ne? Sonunda talihsiz bir kaza olduğu ortaya çıkacaktı. Resmi görüşe karşı çıkacak hali yoktu ailenin.

Bekçi beyaz bir spor perdeyi kaldırdı, uzun bir kolu çevirdi, uzun, çekmeceli dolap onlara doğru kaydı. Daha sonra adam bir çekmeceyi açtı, öldürülen kadının sessiz bedeni ortaya çıktı. Kabuğunun içinde küçük, uyanık bir cüceye benziyordu, başı bir bebeğinki gibi saçsızdı, ama çiğdemlere benzeyen, dikilmiş küçük kulakları vardı. Gene de onları en çok etkileyen şey, içlerinde alaycı bir mizahın bir ışığını taşıyan, ardına kadar açılmış, o mavi Fransız gözlerin o tatlı panoramik bakışıydı. Hiç barut izi yoktu, iki gözün arasına düzgünce açılmış bir delik vardı yalnızca. Çocuklar ağlamak üzereydi, gitme zamanı gelmişti. Koca elini uzatıp kadının yanağına dokundu, bir süre orada tuttu, sonra çekti. Ertesi sabah geleceğini, yetkililerle birlikte ayrıntıları halledeceğini söyledi. Ama hiç gelmedi. Yoksullar mezarlığına *-fosse communale*'e- kadar annelerine eşlik etmek kızlarına kalmıştı.

Bir ya da iki gün sonra Fransız askerleri kentten ayrıldı, bir zamanlar, çok eskiden Rabelais'i deli eden Avignon'un çanları, gene o korku verici sesleriyle çan çan çalmaya başladı.

---

[1](Fr.) Papaz. (Çev.)

EK

BÜYÜK PEDRO'NUN SON İSTEĞİ VE VASİYETNAMESİ

EN KUTSAL VE BİRBİRİNDEN AYRILMASI OLANAKSIZ TESLİS ADINA – Biz, Birinci Pedro, tahtın gelecekteki bütün vârislerine ve Rus halkının yöneticilerine sesleniyoruz!

Hayatımızı ve tacımızı kendisine borçlu olduğumuz Yüce Tanrı bize ışığını bahşetti ve gücüyle bize destek verdi, Rusların gelecekte bütün Avrupa'ya egemen olmaya çağrılan bir halk olduğu gerçeğini görmemizi sağladı.

Düşüncelerimin temelini oluşturan gözlemlere göre, Avrupa uluslarının çoğu çok yaşlanmış, güçsüz düşmenin sınırına gelmiştir, dev adımlarla oraya doğru koşmaktadır. Bunun sonucu olarak da, gelişiminin doruğuna ulaşan, genişleyebileceği kadar genişleyen, genç ve yeni bir ulusun onları ele geçirmesi kolay olacağı gibi kesindir de. Bu bakımdan ben Doğunun ve Batının kuzey halkları tarafından ele geçirilmesini Yüce Tanrının bir buyruğu, belli aralıklarla verilen bir görev olduğu görüşündeyim – geçmişte de buna benzer biçimde Roma ötesi istilalarla Romalılar yeni bir ruh kazanmıştı.

Kutup bölgesi insanlarının başka ülkelere göçü Nil'in taşmasına benzer; belli zamanlarda taşan bu ırmak Güney Mısır'ın çorak topraklarını alüvyonuyla zenginleştirir. Rusya'yı küçük bir dere olarak buldum, benden sonra geleceklere bir ırmak bırakıyorum; onlar da bu ırmağı çorak Avrupa'yı bereketlendirecek olan kocaman bir denize dönüştürecekler; bu denizin dalgalarının önünü kesmek için kararsız ellerin kazacağı bentleri bu dalgalar aşıp geçecektir; benden sonra gelenlerin n .ıl yönlendireceklerini bildiği dalgalar. Bu hedefi göz önünde tutarak, onların kararlılıkla göz önünde bulunduracaklarına, her zaman uyacaklarına inandığım aşağıdaki buyrukları onlara emanet ediyorum.

1— Rus askerini sürekli savaştırmak, onlara ancak devletin maliyesini düzeltmek gerektiğinde soluk alacak zaman bırakmak gerekir ki Rus ulusu sürekli savaşa hazır tutula bilsin; orduda iyileştirmeler yapılmalı, saldırı için en uygun zaman seçilmeli. Her şey öyle ayarlanmalı ki barış savaşın ihtiyaçlarına hizmet etsin, savaş da *barışın, bunların ikisiyse Rusya'nın büyümesine* ve artan refahına katkıda bulunsun.

2— Rus ulusunun kendi üstünlüklerini kaybetmeden başka ulusların üstünlüklerinden yararlanması için Avrupa'nın kültürlü halkına yönelmeliyiz, hangi yolla olursa olsun onlara ulaşmalıyız – savaş zamanı subaylar, barış zamanı bilim adamları aracılığıyla.

3— Avrupa'da halkı ilgelendiren olaylara ve yasal anlaşmazlıklara her fırsatta katılın – özellikle Almanya'dakilere, Almanya bize ötekilerden daha yakın olduğu için bizi çok ilgilendirir.

4— Polonya'da iç çatışmaları ve kıskançlıkları sürekli körükleyerek Polonya'yı bölün; iktidardakileri altınla baştan çıkarın, meclisleri etkileyin, yoldan çıkarın, bir kral seçmeyi yeğleyecek duruma gelsinler; muhalifleri arayıp bulun, onları koruyun; Rus askerlerini *yabancı ülkelere gönderin ve onları, oraya postu sermeleri* için bir fırsat çıkıncaya kadar orada bekletin. Komşu devletler sorun yaratıyorsa geçici bir çözüm olarak o devleti parçalayın, iktidarı ele geçirmesini istediğiniz tarafın bunu yapmasını sağlayın.

5— İsveç'i kışkırtın, üzerimize saldırması için ne gerekiyorsa yapın, orayı ele geçirmek için bir bahanemiz olsun. Bu bakımdan İsveç'in, Danimarka'dan, Danimarka'nın, İsveç'ten ayrılması çok önemli – aralarındaki rekabeti özenle körüklemeli.

6— Alman prenseslerini Rus prensleriyle evlendirmeli ki aile ittifaklarının sayısı artsın; böylece iki ülkenin çıkarları arasında bir yakınlaşma olur, biz de Almanya'yı kendi tarafımıza çekmiş, her dediğimizi yapacak duruma getirmiş oluruz.

7— Ticaretimiz açısından özellikle İngiltere'ye yönelmeliyiz, donanması için bize çok ihtiyacı olan bir ülkedir ve bizim deniz gücümüzün gelişmesine de yardımcı olabilir; altına karşılık biz onlara kereste ile başka ürünler verebiliriz, onların gemicileri ve tacirleriyle bizimkiler arasında sıkı bağların kurulmasını sağlarız ki kendi ticaret hacmimizi ve deniz gücümüzü artırabilelim.

8— Hiç durmamacasıya Baltık kıyısından kuzeye doğru ve Karadeniz çevresinde ilerlemeliyiz.

9— İstanbul'a ve Hindistan'a olabildiğince yaklaşmalıyız, çünkü buralara hâkim olan ülke dünyanın gerçek hâkimi olacaktır. O zaman Türklerle İranlılar arasında hep sürtüşme yaratmak gerekir. Karadeniz kıyısında gemi tersaneleri kurmalıyız, yavaş yavaş Karadeniz ve Baltık üzerinde egemenlik alanımız genişlemeli – bu planın başarıya ulaşmasını istiyorsak bize gerekli iki kara parçasıdır bunlar. İran'daki çöküşü hızlandırın; Basra Körfezine kadar inin; bütün dünyanın ambarı olan Hindistan'a ulaşmak için elinizden gelirse Suriye ile birlikte eski ticaret yollarını yeniden canlandırın. Bir kez oraya vardık mı İngiltere'nin altınına artık gerek duymayacağız.

10— Avusturya ile ittifak kurun ve bunu sürdürün; onların Almanya üzerinde egemenlik kurma düşüncesini destekler görünün, ama aynı zamanda Avusturya'ya karşı prenslerin kıskançlıklarını gizlice körükleyin. Öyle hareket edin ki her iki devlet de Rusya'dan yardım istesin ve bizim koruyucu bir rol oynamamıza izin versinler, böylece gelecekteki egemenliğimize olanak hazırlasınlar.

11— Türkleri Avrupa'dan silme planına Avusturya Krallığının ilgi göstermesi için ne gerekiyorsa yapın, İstanbul'un fethiyle ilgili kıskançlıklarını yatıştırmak için ya onları Avrupa'nın daha yaşlı devletleriyle savaşa tutuşturursunuz ya da fethedilen bölgenin bir parçasını onlarla paylaşırsınız; orayı da daha sonra ele geçirebiliriz.

12— Parçalanmış olan, ya da Macaristan ve Polonya'da hizipleri destekleyen bütün Ortodoks Yunanları birleştirin; onları bir araya getirin, destekleyin, böylece onlar bir topluluk içinde papazlık olarak önemli ve ağırlıklı bir varlık gösterebilsinler; böylelikle bizim de pek çok düşmanımızın arasında pek çok dostumuz olacaktır.

13— İsveç ayrılmış. İran ele geçirilmiş. Polonya boyunduruk altına alınmış. Türkiye yenilgiye uğratılmış. Ordularımız bir araya toplanmış. Baltık Denizine ve Karadenize bizim gemilerimiz bekçilik ediyor. Şimdi bu noktada ilkin Versailles Sarayına, daha sonra Viyana Sarayına, bu dünya imparatorluğunu bizimle paylaşmayı, kesinlikle gizlice ve ayrı ayrı önermeliyiz. Birinden biri kabul ederse –onların özsaygılarını okşamayı başarırsak kabul etmemeleri olanaksız– biz o zaman ikisini birbirine düşürüp ikisine birden savaş açmalıyız, bunun meyvesi de hiç kuşkusuz bütün Doğuyu ve Avrupa'nın büyük bir bölümünü ele geçirmiş bir Rusya olacaktır.

14— Diyelim ki ikisi de yanaşmadı —pek küçük bir olasılık bu— *biz o zaman ikisinin yıkılmasıyla sonuçlanacak çatışmaları* alevlendirmeliyiz; işte o zaman Rusya bütün silâhlı güçlerini bir araya toplayıp kesin sonuç alınabilecek bir anda Almanya'ya saldırabilir.

15— Aynı anda iki büyük filo, biri Azak Denizinden, öteki Arhangelsk'ten, yelken açacak Asyalı askerlerle dolu olacaklar, Karadeniz ve Baltık Filolarıyla birleşecekler. Kara ve Deniz Kuvvetlerimiz ilerleyecek, Akdeniz'e ve Hint Okyanusuna geçecek, bir yandan Fransa'yı, öte yandan Almanya'yı ele geçirecek. Bu iki ülke bir kez ele geçirilince artık Avrupa'nın geri kalan ülkelerini kolayca, fazla çaba göstermeden boyunduruğumuz altına alırız.

İşte Avrupa böyle egemenlik altına alınabilir ve alınmalıdır.

Lawrence Durrell

CONSTANCE

YA DA

YALNIZLIKLAR

AVIGNON BEŞLİSİ: 3

Monsieur ve *Livia*'dan sonra 'Avignon Beşlisi'nin üçüncü kitabı: *Constance* ya da *Yalnızlıklar*. İkinci Dünya Savaşından önceki son mutlu yazı izleyen günlerde yalnızca Avignon ve Fransa'daki değil, İsviçre ve Mısır'daki küçük İngiliz 'kolonileri' de dağılacaktır. Constance, Livia ve Blanford'un bu dönemde yaşayacağı yeni serüvenlere katılıyoruz bu kitapta. Romancının hem yaratıcı, hem yaratılan konumunda olduğu ve sayısız ayna oyunlarına bir başlangıç noktası oluşturan 'romanın doğuşu'ndan başlayarak, yazarın değer verdiği düşüncelerle yeniden karşılaşıyoruz. *Durrell*'in olağanüstü yeteneğini bir kez daha ortaya koyan *Constance* ya da *Yalnızlıklar*, Durrell hayranlarının özlemle beklediği bir yapıt.

Kapak resmi: DAVID GENTLEMAN

ISBN 975-510-643-X